ARISTOTELIS

OPERA

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI.

ACCEDUNT

INDICES SYLBURGIANI.

TOMUS X.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.
MDCCCXXXVII.

ARISTOTELIS

DE REPUBLICA LIBRI VIII

ET

ŒCONOMICA

EX RECENSIONE

IMMANUELIS BEKKERI.

ACCEDUNT

RERUMPUBLICARUM RELIQUIÆ

EX EDITIONE C. F. NEUMANN.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO ACADEMICO.

MDCCCXXXVII.

INDEX CODICUM.

Q. Marcianus 200.
I^{b}. Coislinianus 161.
M^{b}. Marcianus 213.
Q^{b}. Laurentianus 81 5.
R^{b}. Laurentianus 81 6.
S^{b}. Laurentianus 81 21.
T^{b}. Urbinas 46.
U^{b}. Marcianus append. 4 3.
V^{b}. Palatinus 160.
W^{b}. Christinæ reginæ 125.
X^{b}. Vaticanus 342.
Parisiensis 1857.
Parisiensis 1858.
Parisiensis 2023.
Parisiensis 2025.
Parisiensis 2551.

ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ Α.

ΕΠΕΙΔΗ πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ
πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινὸς ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ
εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆ-
λον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινὸς στοχάζονται, μάλιστα δέ,
καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων, ἡ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας
περιέχουσα τὰς ἄλλας· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ
ἡ κοινωνία ἡ πολιτική. Ὅσοι μὲν οὖν οἴονται πολιτικὸν καὶ 2
βασιλικὸν καὶ οἰκονομικὸν καὶ δεσποτικὸν εἶναι τὸν αὐτόν, οὐ
καλῶς λέγουσιν· πλήθει γὰρ καὶ ὀλιγότητι νομίζουσι δια-
φέρειν, ἀλλ' οὐκ [a] εἴδει τούτων ἕκαστον, οἷον ἂν μὲν ὀλίγων,
δεσπότην, ἂν δὲ πλειόνων, οἰκονόμον, ἂν δ' ἔτι πλειόνων, πο-
λιτικὸν ἢ βασιλικόν, ὡς οὐδὲν διαφέρουσαν μεγάλην οἰκίαν ἢ
μικρὰν πόλιν, καὶ πολιτικὸν δὲ καὶ βασιλικόν, ὅταν μὲν αὐ-
τὸς [b] ἐφεστήκῃ, βασιλικόν, ὅταν δὲ [c] κατὰ λόγους τῆς ἐπι-
στήμης τῆς τοιαύτης, κατὰ μέρος ἄρχων καὶ ἀρχόμενος,
πολιτικόν. Ταῦτα δ' οὐκ ἔστιν ἀληθῆ. Δῆλον δ' ἔσται τὸ 3
λεγόμενον ἐπισκοποῦσι κατὰ τὴν ὑφηγημένην μέθοδον. Ὥσ-
περ [d] γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ σύνθετον μέχρι τῶν ἀσυνθέτων
ἀνάγκη διαιρεῖν (ταῦτα γὰρ ἐλάχιστα μόρια τοῦ παντός),
οὕτω καὶ πόλιν ἐξ ὧν σύγκειται σκοποῦντες ὀψόμεθα καὶ
περὶ τούτων μᾶλλον, τί τε διαφέρουσιν ἀλλήλων, καὶ [e] εἴ τι
τεχνικὸν ἐνδέχεται λαβεῖν περὶ ἕκαστον τῶν ῥηθέντων.

Εἰ δή τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψειεν, 2
ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐν τούτοις κάλλιστ' ἂν οὕτω

Codices Q.Iᵇ.Mᵇ.Qᵇ.Sᵇ.Tᵇ.Uᵇ.Vᵇ.Wᵇ.

[a] εἴδη Tᵇ. [b] ἐφεστήκει Q.Tᵇ. [c] κατὰ τοὺς λόγους Iᵇ. [d] γὰρ om. Mᵇ. [e] εἴ τι] ἔτι Sᵇ.

2 θεωρήσειεν. Ἀνάγκη δὴ πρῶτον [f] συνδυάζεσθαι τοὺς ἄνευ
ἀλλήλων μὴ δυναμένους εἶναι, οἷον θῆλυ μὲν καὶ ἄρρεν τῆς
γενέσεως ἕνεκεν (καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ὥσπερ
καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις καὶ φυτοῖς φυσικὸν τὸ ἐφίεσθαι,
οἷον αὐτό, [g] τοιοῦτον καταλιπεῖν ἕτερον), [h] ἄρχον δὲ φύσει
καὶ ἀρχόμενον διὰ τὴν σωτηρίαν· τὸ μὲν γὰρ δυνάμενον τῇ
διανοίᾳ προορᾶν ἄρχον φύσει καὶ δεσπόζον φύσει, τὸ δὲ δυ-
νάμενον τῷ σώματι ταῦτα ποιεῖν ἀρχόμενον καὶ φύσει δοῦ-
3 λον. Διὸ δεσπότῃ καὶ δούλῳ ταὐτὸ συμφέρει. Φύσει μὲν
οὖν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ δοῦλον. Οὐθὲν γὰρ ἡ φύσις
ποιεῖ τοιοῦτον οἷον χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν [i] μάχαιραν
πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν· οὕτω γὰρ ἂν ἀποτελοῖτο κάλ-
λιστα τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μὴ πολλοῖς ἔργοις ἀλλ' ἑνὶ
4 δουλεῦον. Ἐν δὲ τοῖς βαρβάροις τὸ θῆλυ καὶ δοῦλον τὴν
αὐτὴν ἔχει τάξιν. Αἴτιον δ' ὅτι τὸ φύσει ἄρχον οὐκ ἔχου-
σιν, ἀλλὰ γίνεται ἡ κοινωνία αὐτῶν δούλης καὶ δούλου. Διό
φασιν οἱ ποιηταὶ

βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός,

5 ὡς ταὐτὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν. Ἐκ μὲν οὖν τού-
των τῶν δύο κοινωνιῶν οἰκία πρώτη, καὶ ὀρθῶς Ἡσίοδος εἶπε
ποιήσας

οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα·

ὁ γὰρ βοῦς ἀντ' οἰκέτου τοῖς πένησίν ἐστιν. Ἡ μὲν οὖν εἰς
πᾶσαν ἡμέραν συνεστηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν οἶκός ἐστιν,
οὓς [k] Χαρώνδας μὲν καλεῖ [l] ὁμοσιπύους, Ἐπιμενίδης δὲ ὁ
Κρὴς [m] ὁμοκάπους· ἡ δ' ἐκ πλειόνων οἰκιῶν κοινωνία πρώτη
6 χρήσεως ἕνεκεν μὴ ἐφημέρου κώμη. Μάλιστα δὲ κατὰ φύ-
σιν ἔοικεν ἡ κώμη ἀποικία οἰκίας εἶναι· οὓς καλοῦσί τινες
ὁμογάλακτας παῖδάς τε καὶ παίδων παῖδας. Διὸ καὶ τὸ
πρῶτον [n] ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις, καὶ νῦν ἔτι τὰ ἔθνη· ἐκ
βασιλευομένων γὰρ συνῆλθον. Πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύ-

[f] συνδιάζεσθαι S^b. [g] τοιοῦτο M^b. [h] ἄρχην T^b. [i] μάχειραν T^b.
[k] χερώδας Q. [l] ὁμοσιτίους corr. M^b. [m] ὁμοκάπνους Parisiensis. 1857.
[n] ἐκβασιλεύοντο Q.

εται [o] ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου, ὥστε καὶ αἱ ἀποικίαι διὰ τὴν
συγγένειαν. Καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὃ λέγει Ὅμηρος, 7

> θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
> παίδων ἠδ' ἀλόχων.

Σποράδες γάρ· καὶ οὕτω τὸ ἀρχαῖον ᾤκουν. Καὶ τοὺς
θεοὺς δὲ διὰ τοῦτο πάντες φασὶ βασιλεύεσθαι, ὅτι καὶ αὐτοὶ
οἱ μὲν ἔτι καὶ νῦν, οἱ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐβασιλεύοντο· ὥσπερ δὲ
καὶ τὰ εἴδη ἑαυτοῖς ἀφομοιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ τοὺς
βίους τῶν θεῶν. Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος 8
πόλις, ἡ δὴ πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος
εἰπεῖν, γινομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν.
Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἐστίν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται [p] κοινω-
νίαι· τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν· οἷον
[q] γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν
τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου, οἰκίας.
Ἔτι τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος βέλτιστον· [r] ἡ δ' αὐτάρκεια 9
[s] τέλος καὶ βέλτιστον. Ἐκ τούτων οὖν φανερὸν ὅτι τῶν
φύσει ἡ πόλις ἐστί, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῷον,
καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν καὶ οὐ διὰ τύχην ἤτοι φαῦλός ἐστιν
ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος, [t] ὥσπερ καὶ ὁ ὑφ' Ὁμήρου λοιδο-
ρηθεὶς

> [v] ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιος.

Ἅμα γὰρ φύσει τοιοῦτος καὶ πολέμου ἐπιθυμητής, ἅτε περ 10
[w] ἄζυξ ὢν ὥσπερ ἐν [x] πεττοῖς. [y] Διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄν-
θρωπος ζῷον πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζῴου
μᾶλλον, δῆλον. Οὐθὲν γάρ, ὡς φαμέν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ,
λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζῴων. Ἡ μὲν οὖν φωνὴ 11
τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος [z] ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις
ὑπάρχει ζῴοις· μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν [a] ἐλήλυθεν,
[b] ὥστε αἰσθάνεσθαι τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα [c] ση-

[o] ὑπὲρ S^b. [p] κοινωνίαι om. M^b. [q] γὰρ om. S^b. [r] ἡ—βέλτιστον om. Q.M^b.T^b. [s] τελος] καὶ τέλος I^b. [t] ὅσπερ S^b. [v] ἀφήρτωρ Q, ἀφήτωρ S^b.T^b. [w] ἄζυξ ὢν] lacunam Q.M^b.T^b. [x] πετοῖς M^b. [y] διὸ S^b.T^b. [z] ἐστὶ — ἡδέος om. Q.S^b.T^b. [a] προῆλθεν M^b. [b] ὥστε αἰσθάνεσθαι τοῦ] τοῦ ἔχειν αἴσθησιν I^b. [c] σημαίνει M^b.

μαίνειν ἀλλήλοις. Ὁ δὲ λόγος ἐπὶ [d] τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδι-
12 κον. Τοῦτο γὰρ πρὸς τἆλλα ζῷα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν. Ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν. Καὶ πρότερον δὴ τῇ φύσει πόλις [e] ἢ οἰκία καὶ ἕκα-
13 στος ἡμῶν ἐστίν. Τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους· ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ ὅλου οὐκ ἔσται πούς οὐδὲ χείρ, εἰ μὴ ὁμωνύμως, ὥσπερ εἴ [f] τις [g] λέγει τὴν λιθίνην· διαφθαρεῖσα γὰρ ἔσται τοιαύτη. Πάντα δὲ τῷ ἔργῳ ὥρισται καὶ τῇ δυνάμει, ὥστε μηκέτι τοιαῦτα ὄντα οὐ λεκτέον
14 τὰ αὐτὰ εἶναι, ἀλλ' ὁμώνυμα. Ὅτι μὲν οὖν ἡ πόλις [h] καὶ φύσει καὶ [i] πρότερον ἢ ἕκαστος, δῆλον· εἰ γὰρ μὴ αὐτάρκης ἕκαστος χωρισθείς, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις μέρεσιν ἕξει πρὸς τὸ ὅλον· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν, ἢ μηθὲν δεόμενος δι' αὐτ-
15 άρκειαν, οὐθὲν μέρος πόλεως, ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός. Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν· ὁ δὲ [k] πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὥσπερ γὰρ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζῴων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ
16 χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων [l] φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τἀναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χείριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν· ἡ δὲ δίκη τοῦ δικαίου κρίσις.

3 Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ἐξ ὧν μορίων ἡ πόλις συνέστηκεν, [m] ἀναγκαῖον [n] περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν πρότερον· πᾶσα γὰρ πόλις ἐξ οἰκιῶν σύγκειται. Οἰκίας δὲ μέρη, ἐξ ὧν αὖθις οἰκία συνίσταται· οἰκία δὲ τέλειος ἐκ δούλων καὶ ἐλευθέρων. Ἐπεὶ

[d] τῷ] τὸ S^b. [e] ἡ S^b. [f] τι T^b. [g] λέγοι I^b. [h] καὶ ante φύσει om. I^b. [i] προτέρα Q.M^b.T^b, προτέρῳ S^b. [k] πρῶτον Q.M^b.S^b.T^b. [l] φαίνεται I^b. [m] ἀνάγκη Q.M^b. nam S^b.T^b. om. quicquid est inter συνέστηκεν et δὲ ante τέλειος. [n] πρῶτον περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν. πᾶσα γὰρ σύγκειται πόλις ἐξ οἰκιῶν. οἰκονομίας δὲ I^b.

δ' ἐν τοῖς ἐλαχίστοις πρῶτον ἕκαστον ζητητέον, πρῶτα δὲ
καὶ ἐλάχιστα μέρη οἰκίας δεσπότης καὶ δοῦλος καὶ πόσις καὶ
ἄλοχος καὶ πατὴρ καὶ τέκνα, περὶ τριῶν ἂν τούτων σκεπτέον
εἴη τί ἕκαστον καὶ ποῖον δεῖ εἶναι. Ταῦτα δ' ἐστὶ δεσπο- 2
τικὴ [o] καὶ γαμική (ἀνώνυμον γὰρ ἡ γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς σύ-
ζευξις) καὶ τρίτον τεκνοποιητική· καὶ γὰρ αὕτη οὐκ ὠνόμα-
σται ἰδίῳ ὀνόματι. Ἔστωσαν δ' αὗται τρεῖς ἃς εἴπομεν.
Ἔστι δέ τι μέρος ὃ δοκεῖ τοῖς μὲν εἶναι οἰκονομία, τοῖς δὲ 3
μέγιστον μέρος αὐτῆς· ὅπως δ' ἔχει, θεωρητέον. Λέγω δὲ
περὶ τῆς καλουμένης χρηματιστικῆς. Πρῶτον δὲ περὶ δε-
σπότου καὶ δούλου εἴπωμεν, ἵνα τά τε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν
χρείαν ἴδωμεν, κἂν εἴ [p] τι πρὸς τὸ εἰδέναι περὶ αὐτῶν δυναί-
μεθα λαβεῖν βέλτιον τῶν νῦν ὑπολαμβανομένων. Τοῖς μὲν 4
γὰρ δοκεῖ ἐπιστήμη τέ τις εἶναι ἡ δεσποτεία, καὶ ἡ αὐτὴ
οἰκονομία [q] καὶ δεσποτεία καὶ πολιτικὴ καὶ βασιλική, καθά-
περ εἴπομεν ἀρχόμενοι· τοῖς δὲ παρὰ φύσιν τὸ δεσπόζειν.
Νόμῳ γὰρ τὸν μὲν δοῦλον εἶναι τὸν δ' ἐλεύθερον, φύσει δ'
οὐθὲν διαφέρειν. Διόπερ οὐδὲ δίκαιον· βίαιον γάρ. Ἐπεὶ 4
οὖν ἡ κτῆσις μέρος τῆς οἰκίας ἐστὶ καὶ ἡ κτητικὴ μέρος τῆς
οἰκονομίας (ἄνευ γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἀδύνατον καὶ ζῆν καὶ
εὖ ζῆν), ὥσπερ [r] δὲ [s] ἐν ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀναγκαῖον
[t] ἂν εἴη ὑπάρχειν τὰ οἰκεῖα ὄργανα, εἰ μέλλει ἀποτελεσθή-
σεσθαι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ τῶν οἰκονομικῶν. Τῶν δ' ὀργά- 2
νων τὰ μὲν ἄψυχα τὰ δ' ἔμψυχα, οἷον τῷ κυβερνήτῃ ὁ μὲν
οἴαξ ἄψυχον, ὁ δὲ πρωρεὺς ἔμψυχον· ὁ γὰρ ὑπηρέτης ἐν
ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἐστίν. Οὕτω καὶ τὸ κτῆμα ὄρ-
γανον πρὸς ζωήν ἐστι, καὶ ἡ κτῆσις πλῆθος ὀργάνων ἐστί,
καὶ ὁ δοῦλος κτῆμά [v] τι ἔμψυχον, καὶ ὥσπερ ὄργανον [w] πρὸ
ὀργάνων, πᾶς ὁ ὑπηρέτης. Εἰ γὰρ ἠδύνατο ἕκαστον τῶν 3
ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ
ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου
τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι

[o] καὶ ante γαμική om. M[b]. [p] τις T[b]. [q] καὶ ἡ δεσποτεία S[b]. [r] δὲ om. M[b]. [s] ἐν om. I[b]. [t] ἂν om. M[b]. [v] τις Q. [w] πρὸς S[b].

ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν
4 οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ὄργανα ποιητικὰ ὄργανά ἐστι, τὸ δὲ κτῆμα πρακτικόν· ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς κερκίδος ἕτερόν τι γίνεται παρὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς, ἀπὸ δὲ τῆς ἐσθῆτος καὶ τῆς κλίνης ἡ χρῆσις μόνον. Ἔτι δ' ἐπεὶ διαφέρει ἡ ποίησις εἴδει καὶ ἡ πρᾶξις, [x]δέονται δ' ἀμφότεραι
5 ὀργάνων, ἀνάγκη καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν ἔχειν διαφοράν. Ὁ δὲ βίος πρᾶξις, οὐ ποίησίς ἐστιν· διὸ καὶ ὁ δοῦλος ὑπηρέτης τῶν πρὸς τὴν πρᾶξιν. Τὸ δὲ κτῆμα λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ μόριον. Τό τε γὰρ μόριον οὐ μόνον ἄλλου ἐστὶ μόριον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἄλλου· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κτῆμα. Διὸ ὁ μὲν δεσπότης τοῦ δούλου δεσπότης μόνον, ἐκείνου δ' οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ δοῦλος οὐ μόνον δεσπότου δοῦλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅλως
6 ἐκείνου. Τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλου καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐκ τούτων δῆλον· ὁ γὰρ μὴ αὑτοῦ φύσει ἀλλ' ἄλλου, ἄνθρωπος δέ, οὗτος φύσει δοῦλός ἐστιν. Ἄλλου δ' ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς ἂν κτῆμα [y]ᾖ ἄνθρωπος ὤν. Κτῆμα δὲ ὄργανον πρακτικὸν καὶ χωριστόν.

5 Πότερον δ' ἐστί τις φύσει τοιοῦτος ἢ οὔ, καὶ πότερον βέλτιον καὶ δίκαιόν τινι δουλεύειν ἢ οὔ, ἀλλὰ πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστί, μετὰ ταῦτα σκεπτέον. Οὐ χαλεπὸν δὲ καὶ τῷ λόγῳ θεωρῆσαι καὶ ἐκ
2 τῶν γινομένων καταμαθεῖν. Τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων ἐστί, καὶ εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἔνια διέστηκε τὰ μὲν ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι τὰ δ' ἐπὶ τὸ ἄρχειν. Καὶ εἴδη πολλὰ καὶ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἐστίν, καὶ ἀεὶ βελτίων ἡ ἀρχὴ ἡ τῶν βελτιόνων
3 ἀρχομένων, οἷον ἀνθρώπου ἢ θηρίου. Τὸ γὰρ ἀποτελούμενον ἀπὸ τῶν βελτιόνων βέλτιον ἔργον· ὅπου δὲ τὸ μὲν ἄρχει τὸ δ' ἄρχεται, ἐστί τι τούτων ἔργον. Ὅσα γὰρ ἐκ πλειόνων συνέστηκε καὶ γίνεται ἕν τι κοινόν, εἴτε ἐκ συνεχῶν εἴτ' ἐκ διῃρημένων, ἐν ἅπασιν ἐμφαίνεται τὸ ἄρχον καὶ τὸ

[x] δέονται δ'] καὶ δέονται Iᵇ. [y] ᾖ ἄνθρωπος] ᾖ δοῦλος Q.Iᵇ. et pr. Mᵇ.

ἀρχόμενον. Καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἁπάσης φύσεως ἐνυπάρχει 4
τοῖς ἐμψύχοις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς [z] μὴ μετέχουσι ζωῆς ἐστί
τις ἀρχή, οἷον ἁρμονίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἐξωτερι-
κωτέρας ἐστὶ σκέψεως, τὸ δὲ ζῷον πρῶτον συνέστηκεν ἐκ
ψυχῆς καὶ σώματος, ὧν τὸ μὲν ἄρχον ἐστὶ φύσει τὸ δ' ἀρ-
χόμενον. Δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μᾶλλον 5
τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις. Διὸ καὶ τὸν [a] βέλ-
τιστα διακείμενον καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ἄνθρωπον
θεωρητέον, ἐν ᾧ τοῦτο δῆλον· τῶν γὰρ μοχθηρῶν [b] ἢ μοχθη-
ρῶς ἐχόντων δόξειεν ἂν ἄρχειν πολλάκις τὸ σῶμα τῆς ψυ-
χῆς διὰ τὸ φαύλως καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν. Ἔστι δ' οὖν, 6
ὥσπερ λέγομεν, πρῶτον ἐν ζῴῳ θεωρῆσαι καὶ δεσποτικὴν
ἀρχὴν καὶ πολιτικήν· ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματος ἄρχει
δεσποτικὴν ἀρχήν, ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως πολιτικὴν καὶ βα-
σιλικήν· ἐν οἷς φανερόν ἐστιν ὅτι κατὰ φύσιν καὶ συμφέρον
[c] τὸ ἄρχεσθαι τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ παθητικῷ
μορίῳ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ μορίου τοῦ λόγον ἔχοντος, τὸ
δ' ἐξ ἴσου ἢ ἀνάπαλιν βλαβερὸν πᾶσιν. Πάλιν ἐν ἀνθρώπῳ 7
καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις ὡσαύτως· τὰ μὲν γὰρ ἥμερα τῶν
ἀγρίων βελτίω τὴν φύσιν, τούτοις δὲ [d] πᾶσι βέλτιον ἄρ-
χεσθαι ὑπ' ἀνθρώπου· τυγχάνει γὰρ σωτηρίας οὕτως. Ἔτι
δὲ τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ φύσει τὸ μὲν κρεῖττον τὸ δὲ χεῖ-
ρον, τὸ μὲν ἄρχον τὸ δ' ἀρχόμενον. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ἐπὶ [e] πάντων ἀνθρώπων. Ὅσοι μὲν οὖν 8
τοσοῦτον [f] διεστᾶσιν ὅσον ψυχὴ σώματος καὶ ἄνθρωπος θη-
ρίου (διάκεινται [g] δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅσων ἐστὶν ἔργον
ἡ τοῦ σώματος χρῆσις, καὶ τοῦτ' [h] ἔστ' ἀπ' αὐτῶν βέλτι-
στον), οὗτοι μέν εἰσι φύσει δοῦλοι, οἷς βέλτιόν ἐστιν ἄρ-
χεσθαι ταύτην τὴν ἀρχήν, εἴπερ καὶ τοῖς εἰρημένοις. Ἔστι 9
γὰρ φύσει δοῦλος ὁ δυνάμενος ἄλλου εἶναι (διὸ καὶ ἄλλου
ἐστίν) καὶ ὁ κοινωνῶν λόγου τοσοῦτον ὅσον αἰσθάνεσθαι

[z] μήτε M^b. [a] βελτίονα M^b. [b] ἢ] καὶ S^b. [c] τὸ] τῷ S^b. [d] βέλτιον πᾶσι M^b. [e] πάντων τῶν ἀνθρώπων M^b. [f] διεστᾶσιν—τοῦτον om. S^b. [g] δὲ om. $Q.T^b$. et pr. I^b. [h] ἔστ'] ἔσται S^b.

ἀλλὰ μὴ ἔχειν· τὰ γὰρ ἄλλα ζῷα οὐ λόγου αἰσθανόμενα,
ἀλλὰ παθήμασιν ὑπηρετεῖ. Καὶ ἡ χρεία δὲ παραλλάττει
μικρόν· ἡ γὰρ πρὸς τἀναγκαῖα τῷ σώματι βοήθεια γίνεται
παρ᾽ ἀμφοῖν, παρά τε τῶν δούλων καὶ παρὰ τῶν ἡμέρων
10 ζῴων. Βούλεται μὲν οὖν ἡ φύσις καὶ τὰ σώματα διαφέ-
ροντα [i] ποιεῖν [k] τὰ τῶν ἐλευθέρων καὶ τῶν δούλων, [l] τὰ μὲν
ἰσχυρὰ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν, τὰ δ᾽ ὀρθὰ καὶ ἄχρηστα
πρὸς τὰς τοιαύτας ἐργασίας, ἀλλὰ χρήσιμα πρὸς πολιτικὸν
βίον (οὗτος δὲ καὶ γίνεται διῃρημένος εἴς τε τὴν πολεμικὴν
χρείαν καὶ τὴν εἰρηνικήν), συμβαίνει δὲ πολλάκις καὶ τοὐναν-
τίον, τοὺς μὲν τὰ σώματ᾽ ἔχειν [m] ἐλευθέρων τοὺς δὲ τὰς
ψυχάς· ἐπεὶ τοῦτό γε φανερόν, ὡς εἰ τοσοῦτον γένοιντο
διάφοροι τὸ σῶμα μόνον ὅσον αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες, τοὺς ὑπο-
λειπομένους πάντες φαῖεν ἂν ἀξίους εἶναι τούτοις δουλεύειν.
11 Εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦτ᾽ ἀληθές, πολὺ δικαιότερον [n] ἐπὶ
τῆς ψυχῆς τοῦτο διωρίσθαι· ἀλλ᾽ οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον ἰδεῖν
τό τε τῆς ψυχῆς κάλλος καὶ τὸ τοῦ σώματος. Ὅτι μὲν
τοίνυν εἰσὶ φύσει τινὲς οἱ μὲν ἐλεύθεροι οἱ δὲ δοῦλοι, φα-
6 νερόν, οἷς καὶ συμφέρει τὸ δουλεύειν καὶ δίκαιόν ἐστιν. Ὅτι
δὲ καὶ οἱ τἀναντία φάσκοντες τρόπον τινὰ λέγουσιν ὀρθῶς,
οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. Διχῶς γὰρ λέγεται τὸ δουλεύειν καὶ ὁ
δοῦλος. Ἔστι γάρ τις [o] καὶ κατὰ νόμον δοῦλος καὶ δου-
λεύων· ὁ γὰρ νόμος ὁμολογία τίς ἐστιν, ἐν ᾧ τὰ κατὰ πό-
2 λεμον κρατούμενα τῶν κρατούντων εἶναί φασιν. Τοῦτο [p] δὴ
τὸ δίκαιον πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις ὥσπερ ῥήτορα [q] γρά-
φονται παρανόμων, ὡς δεινὸν [r] εἰ τοῦ βιάσασθαι δυναμένου
καὶ κατὰ δύναμιν κρείττονος ἔσται δοῦλον καὶ ἀρχόμενον τὸ
βιασθέν. Καὶ τοῖς μὲν οὕτω δοκεῖ τοῖς δ᾽ ἐκείνως, καὶ τῶν
3 σοφῶν. Αἴτιον δὲ ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ ὃ ποιεῖ
τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν, ὅτι τρόπον τινὰ ἀρετὴ τυγχά-
νουσα χορηγίας καὶ βιάζεσθαι δύναται μάλιστα, καὶ ἔστιν

[i] ποιεῖ Q.M[b].S[b]T[b]. et pr. I[b]. [k] τὰ om. S[b]. [l] τὰ] καὶ τὰ I[b].
[m] ἐλευθέρως I[b]. [n] ἐπὶ τῆς] δ᾽ ἐπὶ τῆς T[b]. [o] καὶ post τις om. M[b].
[p] δὲ M[b]. [q] γράφοντα S[b]. [r] εἰ] οἱ T[b].

ἀεὶ τὸ κρατοῦν ἐν ὑπεροχῇ ἀγαθοῦ τινός, ὥστε δοκεῖν μὴ
ἄνευ ἀρετῆς εἶναι τὴν βίαν, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου μόνον
εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν. Διὰ γὰρ τοῦτο τοῖς μὲν εὔνοια 4
δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι, τοῖς δ' αὐτὸ τοῦτο δίκαιον, τὸ τὸν
κρείττονα ἄρχειν, ἐπεὶ διαστάντων γε χωρὶς τούτων τῶν λό-
γων οὔτ' ἰσχυρὸν οὐθὲν ἔχουσιν οὔτε πιθανὸν [s]ἅτεροι λόγοι,
ὡς οὐ δεῖ τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. Ὅλως 5
δ' ἀντεχόμενοί τινες, ὡς οἴονται, δικαίου τινός (ὁ γὰρ νόμος
δίκαιόν τι) τὴν κατὰ πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν, [t]ἅμα
δ' οὔ φασιν. Τήν [v]τε γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι
τῶν πολέμων, καὶ τὸν ἀνάξιον δουλεύειν οὐδαμῶς ἂν φαίη τις
δοῦλον εἶναι· εἰ δὲ μή, συμβήσεται τοὺς εὐγενεστάτους εἶναι
δοκοῦντας δούλους εἶναι καὶ ἐκ δούλων, ἐὰν συμβῇ πραθῆναι
ληφθέντας. Διόπερ αὐτοὺς οὐ βούλονται λέγειν δούλους, 6
ἀλλὰ τοὺς βαρβάρους. Καίτοι ὅταν τοῦτο λέγωσιν, οὐθὲν
ἄλλο ζητοῦσιν ἢ τὸ φύσει δοῦλον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἴπομεν·
ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινας φάναι τοὺς μὲν πανταχοῦ δούλους
τοὺς δ' οὐδαμοῦ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ εὐγενείας· 7
αὐτοὺς μὲν γὰρ οὐ μόνον παρ' [w]αὐτοῖς εὐγενεῖς ἀλλὰ παντα-
χοῦ νομίζουσιν, τοὺς δὲ βαρβάρους οἴκοι μόνον, ὡς ὄν τι τὸ
μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς καὶ ἐλεύθερον τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς, ὥσπερ [x]ἡ
Θεοδέκτου Ἑλένη φησὶ

θείων δ' ἀπ' ἀμφοῖν [y]ἔκγονον ῥιζωμάτων
τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειεν λάτριν;

Ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν, οὐθενὶ ἀλλ' ἢ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διο- 8
ρίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθερον καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς
δυσγενεῖς. Ἀξιοῦσι γάρ, ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον καὶ
ἐκ θηρίων [z]γίνεσθαι θηρίον, οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν· ἡ
δὲ φύσις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν πολλάκις, οὐ μέντοι δύ-
ναται. Ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ λόγον ἡ ἀμφισβήτησις, καὶ 9
οὐκ εἰσὶν οἱ μὲν φύσει δοῦλοι οἱ δ' ἐλεύθεροι, δῆλον· καὶ ὅτι

[s] *ἕτεροι* M^b, *ἄπροι* S^b. [t] *ἅμα*] *ὅλως* $M^b.T^b$. [v] *τε* om. M^b. [w] *αὐτοῖς* $S^b.T^b$. et pr. I^b. [x] *ἡ*] *καὶ ἡ* M^b. [y] *ἐκγόνοι* $S^b.T^b$, *ἐκ γόνοιν* $Q.I^b.M^b$. [z] *γενέσθαι* $Q.T^b$.

ἔν τισι διώρισται τὸ τοιοῦτον, ὧν συμφέρει τῷ μὲν τὸ δουλεύειν τῷ δὲ [a] τὸ δεσπόζειν, καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι τὸ δ' ἄρχειν, ἣν πεφύκασιν ἀρχὴν ἄρχειν, ὥστε καὶ δεσπόζειν. Τὸ δὲ κακῶς ἀσυμφόρως ἐστὶν ἀμφοῖν· τὸ γὰρ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει καὶ τῷ ὅλῳ καὶ σώματι καὶ ψυχῇ, ὁ δὲ δοῦλος μέρος τι τοῦ δεσπότου, οἷον ἔμψυχόν τι τοῦ σώματος κεχωρισμένον δὲ μέρος. Διὸ καὶ συμφέρον ἐστί τι καὶ φιλία δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλήλους τοῖς φύσει τούτων ἠξιωμένοις· τοῖς δὲ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλὰ κατὰ νόμον καὶ βιασθεῖσι, τοὐναντίον.

7 Φανερὸν δὲ καὶ ἐκ τούτων ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι δεσποτεία καὶ [b] πολιτική, οὐδὲ πᾶσαι ἀλλήλαις αἱ ἀρχαί, ὥσπερ τινές φασιν. Ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρων φύσει ἡ δὲ δούλων ἐστίν, καὶ ἡ μὲν οἰκονομικὴ μοναρχία (μοναρχεῖται γὰρ πᾶς οἶκος), ἡ
2 δὲ πολιτικὴ ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἀρχή. Ὁ μὲν οὖν δεσπότης οὐ λέγεται κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῷ τοιόσδ' εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος. Ἐπιστήμη δ' ἂν εἴη καὶ δεσποτικὴ [c] καὶ [d] δουλική, δουλικὴ μὲν οἵαν περ [e] ὁ ἐν Συρακούσαις ἐπαίδευεν· ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τις μισθὸν ἐδίδασκε
3 τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοὺς παῖδας. Εἴη δ' ἂν καὶ ἐπὶ πλεῖον τῶν τοιούτων μάθησις, οἷον ὀψοποιικὴ καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα γένη τῆς διακονίας. Ἔστι γὰρ [f] ἕτερα ἑτέρων τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα τὰ δ' ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν

δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου.

4 Αἱ μὲν οὖν τοιαῦται πᾶσαι δουλικαὶ ἐπιστῆμαί εἰσι, δεσποτικὴ δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ χρηστικὴ δούλων· ὁ γὰρ δεσπότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι τοὺς δούλους, ἀλλ' ἐν τῷ χρῆσθαι δούλοις. Ἔστι δ' αὕτη [g] ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν μέγα ἔχουσα [h] οὐδὲ σεμνόν· ἃ γὰρ τὸν δοῦλον [i] ἐπίστασθαι δεῖ ποιεῖν, ἐκεῖνον δεῖ

[a] τὸ post δὲ om. Q.Ib.Sb.Tb. [b] πολιτικὴ Tb. [c] καὶ alterum om. Q.Sb.Tb. [d] δουλική om. Q. [e] ὁ om. Sb. [f] ἕτερα] ἔργα Q.Sb.Tb. [g] ἡ om. Q.Sb.Tb. [h] οὐδὲ] οὐδὲν Sb. [i] ἐπίστασθαι—ἐπίστασθαι om. Q.

ταῦτα ἐπίστασθαι ἐπιτάττειν. Διὸ ὅσοις ἐξουσία μὴ αὐ- 5
τοὺς κακοπαθεῖν, ἐπίτροπος λαμβάνει ταύτην τὴν τιμήν, αὐτοὶ δὲ πολιτεύονται ἢ φιλοσοφοῦσιν. Ἡ δὲ κτητικὴ ἑτέρα ἀμφοτέρων τούτων, οἷον ἡ δικαία, πολεμική τις οὖσα ἢ θηρευτική. Περὶ μὲν οὖν δούλου καὶ δεσπότου τοῦτον [k] διωρίσθω τὸν τρόπον.

Ὅλως δὲ περὶ πάσης κτήσεως καὶ [l] χρηματιστικῆς θεωρή- 8
σωμεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον, ἐπείπερ καὶ ὁ δοῦλος τῆς [m] κτήσεως μέρος τι ἦν. Πρῶτον μὲν οὖν ἀπορήσειεν ἄν τις πότερον ἡ χρηματιστικὴ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἐστὶν ἢ μέρος τι ἢ ὑπηρετική, καὶ εἰ ὑπηρετική, πότερον ὡς ἡ κερκιδοποιικὴ τῇ ὑφαντικῇ ἢ ὡς ἡ χαλκουργικὴ τῇ ἀνδριαντοποιίᾳ· οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπηρετοῦσιν, ἀλλ' ἡ μὲν ὄργανα παρέχει, ἡ δὲ τὴν ὕλην. Λέγω δὲ ὕλην τὸ ὑποκείμενον, ἐξ οὗ τι ἀπο- 2
τελεῖται ἔργον, οἷον ὑφάντῃ μὲν ἔρια, ἀνδριαντοποιῷ δὲ χαλκόν. Ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἡ αὐτὴ [n] ἡ οἰκονομικὴ τῇ χρηματιστικῇ, δῆλον. Τῆς μὲν γὰρ τὸ πορίσασθαι, τῆς δὲ τὸ χρήσασθαι· τίς γὰρ ἔσται ἡ χρησομένη τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν [o] παρὰ τὴν οἰκονομικήν; Πότερον δὲ μέρος αὐτῆς ἐστί τι ἢ ἕτερον εἶδος, ἔχει διαμφισβήτησιν. Εἰ γάρ ἐστι τοῦ χρη- 3
ματιστικοῦ θεωρῆσαι πόθεν χρήματα καὶ [p] κτῆσις ἔσται, ἡ δὲ κτῆσις πολλὰ περιείληφε μέρη καὶ ὁ πλοῦτος, ὥστε πρῶτον ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος τι τῆς χρηματιστικῆς ἢ ἕτερόν τι γένος, καὶ καθόλου ἡ περὶ τὴν τροφὴν ἐπιμέλεια καὶ κτῆσις; Ἀλλὰ μὴν εἴδη γε πολλὰ τροφῆς, διὸ καὶ βίοι 4
πολλοὶ καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσίν· οὐ γὰρ οἷόν τε ζῆν ἄνευ τροφῆς, ὥστε αἱ διαφοραὶ τῆς τροφῆς τοὺς βίους πεποιήκασι διαφέροντας τῶν ζῴων. Τῶν τε [q] γὰρ θηρίων 5
τὰ μὲν ἀγελαῖα τὰ δὲ σποραδικά ἐστιν, ὁποτέρως συμφέρει πρὸς τὴν τροφὴν αὐτοῖς, διὰ τὸ τὰ μὲν ζῳοφάγα τὰ δὲ καρποφάγα τὰ δὲ παμφάγα αὐτῶν εἶναι· ὥστε πρὸς τὰς ῥα-

[k] διωρίσαντο Q.T^b, διωρήσαντο S^b. [l] χρηματικῆς T^b. [m] κτίσεως T^b. [n] ἡ post αὐτὴ add. rc. I^b. [o] περὶ S^b.T^b. [p] κτίσις T^b. [q] γὰρ om. I^b.

στώνας καὶ τὴν αἵρεσιν τὴν τούτων ἡ φύσις τοὺς βίους αὐτῶν
διώρισεν. Ἐπεὶ δ' οὐ ταὐτὸ ἑκάστῳ ἡδὺ κατὰ φύσιν ἀλλ'
ἕτερα ἑτέροις, καὶ αὐτῶν τῶν ζῳοφάγων καὶ τῶν καρποφά-
6 γων οἱ βίοι πρὸς ἄλληλα διεστᾶσιν. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν
ἀνθρώπων· [r] πολὺ γὰρ διαφέρουσιν οἱ τούτων βίοι. Οἱ μὲν
οὖν ἀργότατοι νομάδες εἰσίν· ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν ἡμέρων τροφὴ
ζῴων ἄνευ πόνου γίνεται σχολάζουσιν· ἀναγκαίου δ' ὄντος
μεταβάλλειν τοῖς κτήνεσι διὰ τὰς νομὰς καὶ αὐτοὶ ἀναγκά-
ζονται συνακολουθεῖν, ὥσπερ γεωργίαν ζῶσαν γεωργοῦντες.
7 Οἱ δ' ἀπὸ θήρας ζῶσι, καὶ θήρας ἕτεροι ἑτέρας, οἷον οἱ μὲν
ἀπὸ λῃστείας, οἱ δ' ἀφ' [s] ἁλιείας, ὅσοι λίμνας καὶ ἕλη καὶ
ποταμοὺς ἢ θάλατταν τοιαύτην προσοικοῦσιν, οἱ δ' ἀπ' ὀρνί-
θων ἢ θηρίων ἀγρίων. Τὸ δὲ πλεῖστον γένος τῶν ἀνθρώπων
8 ἀπὸ τῆς γῆς ζῇ καὶ τῶν ἡμέρων καρπῶν. Οἱ μὲν οὖν βίοι
τοσοῦτοι σχεδόν εἰσιν, ὅσοι γε [t] αὐτόφυτον ἔχουσι τὴν ἐρ-
γασίαν καὶ μὴ δι' ἀλλαγῆς καὶ καπηλείας πορίζονται τὴν
τροφήν, νομαδικός, γεωργικός, λῃστρικός, ἁλιευτικός, θηρευ-
τικός· οἱ δὲ καὶ μιγνύντες ἐκ τούτων ἡδέως ζῶσι, προσανα-
πληροῦντες τὸν ἐνδεέστατον βίον, ᾗ τυγχάνει ἐλλείπων πρὸς
τὸ αὐτάρκης εἶναι, οἷον οἱ μὲν νομαδικὸν ἅμα καὶ λῃστρικόν,
9 οἱ δὲ γεωργικὸν καὶ θηρευτικόν. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς
ἄλλους, ὡς ἂν ἡ χρεία [v] συναναγκάζῃ, τοῦτον τὸν τρόπον
διάγουσιν. Ἡ μὲν οὖν τοιαύτη κτῆσις ὑπ' αὐτῆς φαίνεται
τῆς φύσεως διδομένη πᾶσιν, ὥσπερ κατὰ τὴν πρώτην γένεσιν
10 εὐθύς, οὕτω καὶ τελειωθεῖσιν. Καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
γένεσιν τὰ μὲν συνεκτίκτει τῶν ζῴων τοσαύτην τροφὴν ὡς
ἱκανὴν εἶναι μέχρις οὗ ἂν δύνηται αὐτὸ αὑτῷ πορίζειν τὸ γεν-
νηθέν, οἷον ὅσα σκωληκοτοκεῖ ἢ ᾠοτοκεῖ· ὅσα δὲ ζῳοτοκεῖ,
τοῖς γενομένοις ἔχει τροφὴν ἐν αὑτοῖς μέχρι τινός, [w] τὴν τοῦ
11 καλουμένου γάλακτος φύσιν. Ὥστε ὁμοίως δῆλον ὅτι καὶ
γενομένοις οἰητέον τά τε φυτὰ τῶν ζῴων ἕνεκεν εἶναι καὶ
τἆλλα ζῷα τῶν ἀνθρώπων χάριν, τὰ μὲν ἥμερα καὶ διὰ τὴν

[r] πολλοὶ S^b.T^b. [s] ἀλείας plerique. [t] αὐτόφυγον Q. [v] ἀναγκάζῃ I^b.
[w] τὴν] τοῦ T^b.

χρῆσιν καὶ διὰ τὴν τροφήν, τῶν δ' ἀγρίων, εἰ μὴ πάντα, ἀλλὰ τά γε πλεῖστα τῆς τροφῆς καὶ ἄλλης βοηθείας ἕνεκεν, ἵνα καὶ ἐσθὴς καὶ ἄλλα ὄργανα γίνηται ἐξ αὐτῶν. Εἰ οὖν ἡ 12
φύσις μηθὲν μήτε ἀτελὲς ποιεῖ μήτε μάτην, ἀναγκαῖον τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν αὐτὰ πάντα πεποιηκέναι τὴν φύσιν. Διὸ καὶ ἡ πολεμικὴ φύσει κτητική πως ἔσται. Ἡ γὰρ θηρευτικὴ μέρος αὐτῆς, ᾗ δεῖ χρῆσθαι πρός τε τὰ θηρία, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι πεφυκότες ἄρχεσθαι μὴ θέλουσιν, ὡς φύσει δίκαιον τοῦτον ὄντα τὸν [x] πόλεμον. Ἓν μὲν οὖν εἶδος κτη- 13
τικῆς κατὰ φύσιν τῆς οἰκονομικῆς μέρος ἐστίν· ὃ δεῖ ἤτοι ὑπάρχειν ἢ πορίζειν αὐτὴν ὅπως ὑπάρχῃ, ὧν ἐστὶ θησαυρισμὸς χρημάτων πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων εἰς κοινωνίαν πόλεως ἢ οἰκίας. Καὶ ἔοικεν ὅ γ' ἀληθινὸς πλοῦτος 14
ἐκ τούτων εἶναι. Ἡ γὰρ τῆς τοιαύτης κτήσεως αὐτάρκεια πρὸς [y] ἀγαθὴν ζωὴν οὐκ ἄπειρός ἐστιν, ὥσπερ Σόλων φησὶ ποιήσας

πλούτου δ' οὐθὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται.

Κεῖται γὰρ ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις· οὐδὲν γὰρ ὄρ- 15
γανον ἄπειρον οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης οὔτε πλήθει οὔτε μεγέθει, ὁ δὲ πλοῦτος ὀργάνων πλῆθός ἐστιν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν. Ὅτι μὲν τοίνυν ἔστι τις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς πολιτικοῖς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, δῆλον.

Ἔστι δὲ γένος ἄλλο κτητικῆς, ἣν μάλιστα καλοῦσι, καὶ 9
δίκαιον αὐτὸ καλεῖν, χρηματιστικήν, δι' ἣν οὐδὲν δοκεῖ πέρας εἶναι πλούτου καὶ κτήσεως· ἣν ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῇ λεχθείσῃ πολλοὶ νομίζουσι διὰ τὴν γειτνίασιν. Ἔστι δ' οὔτε ἡ αὐτὴ τῇ εἰρημένῃ οὔτε πόρρω ἐκείνης. Ἔστι δ' ἡ μὲν φύσει ἡ δ' οὐ φύσει αὐτῶν, ἀλλὰ δι' ἐμπειρίας τινὸς καὶ τέχνης γίνεται μᾶλλον. Λάβωμεν δὲ περὶ αὐτῆς τὴν ἀρχὴν 2
ἐντεῦθεν. Ἑκάστου γὰρ κτήματος διττὴ ἡ χρῆσίς ἐστιν, ἀμφότεραι δὲ καθ' αὐτὸ μὲν ἀλλ' οὐχ ὁμοίως καθ' αὐτό, ἀλλ' ἡ μὲν [z] οἰκεία ἡ δ' οὐκ οἰκεία τοῦ πράγματος, οἷον ὑποδήμα-

[x] πόλεμον] πόλεμον πρῶτον rc. I^b. [y] ἀγαθῶν Q.I^b.S^b.T^b. [z] οἰκία T^b.

τος ἥ τε ὑπόδεσις καὶ ἡ μεταβλητική. Ἀμφότεραι γὰρ
3 ὑποδήματος χρήσεις. Καὶ γὰρ ὁ ἀλλαττόμενος τῷ δεομένῳ
ὑποδήματος ἀντὶ νομίσματος ἢ τροφῆς χρῆται τῷ ὑποδή-
ματι ᾗ ὑπόδημα, ἀλλ' οὐ τὴν οἰκείαν χρῆσιν· οὐ γὰρ ἀλλα-
γῆς ἕνεκεν γέγονεν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ περὶ
4 τῶν ἄλλων κτημάτων. Ἔστι γὰρ ἡ μεταβλητικὴ πάντων,
ἀρξαμένη τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν, τῷ τὰ μὲν
πλείω τὰ δὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους. Ηι
καὶ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστι φύσει τῆς χρηματιστικῆς ἡ καπηλική·
ὅσον γὰρ ἱκανὸν αὐτοῖς, ἀναγκαῖον ἦν ποιεῖσθαι τὴν ἀλλα-
5 γήν. Ἐν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ κοινωνίᾳ (τοῦτο δ' ἐστὶν οἰκία)
φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἔργον αὐτῆς, ἀλλ' ἤδη πλείονος τῆς
κοινωνίας οὔσης. Οἱ μὲν γὰρ τῶν αὐτῶν ἐκοινώνουν πάντων,
οἱ δὲ κεχωρισμένοι πολλῶν πάλιν καὶ ἑτέρων· ὧν κατὰ τὰς
δεήσεις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὰς μεταδόσεις, καθάπερ ἔτι
πολλὰ ποιεῖ καὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν, κατὰ τὴν ἀλλαγήν.
6 Αὐτὰ γὰρ τὰ χρήσιμα πρὸς αὐτὰ καταλλάττονται, ἐπὶ
πλέον δ' οὐθέν, οἷον οἶνον πρὸς σῖτον διδόντες καὶ λαμβά-
νοντες, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕκαστον. Ἡ μὲν οὖν
τοιαύτη μεταβλητικὴ οὔτε παρὰ φύσιν οὔτε χρηματιστικῆς
ἐστὶν εἶδος οὐδέν· εἰς ἀναπλήρωσιν γὰρ τῆς κατὰ φύσιν
7 αὐταρκείας ἦν. Ἐκ μέντοι ταύτης ἐγένετ' ἐκείνη κατὰ λό-
γον. Ξενικωτέρας γὰρ γινομένης τῆς βοηθείας τῷ εἰσά-
γεσθαι ὧν ἐνδεεῖς καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης
8 ἡ τοῦ νομίσματος ἐπορίσθη χρῆσις. Οὐ γὰρ εὐβάστακτον
[a] ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν ἀναγκαίων· διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς
τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς [b] αὐτοὺς διδόναι καὶ λαμ-
βάνειν, ὃ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὂν εἶχε τὴν χρείαν εὐμεταχεί-
ριστον πρὸς τὸ ζῆν, [c] οἷον σίδηρος καὶ ἄργυρος, κἂν εἴ τι
τοιοῦτον ἕτερον, τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς ὁρισθὲν μεγέθει καὶ
σταθμῷ, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτῆρα ἐπιβαλλόντων, ἵνα
ἀπολύσῃ τῆς μετρήσεως αὐτούς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἐτέθη τοῦ

[a] ἕκαστον om. Tb. [b] αὐτοῦ Tb. [c] οἷον] οἷον ὁ Sb.Tb.

ποσοῦ σημεῖον. Πορισθέντος οὖν ἤδη νομίσματος ἐκ τῆς 9
ἀναγκαίας ἀλλαγῆς θάτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς ἐγέ-
νετο, τὸ καπηλικόν, τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς ἴσως γινόμενον,
εἶτα δι' ἐμπειρίας ἤδη τεχνικώτερον, πόθεν καὶ πῶς μετα-
βαλλόμενον πλεῖστον ποιήσει κέρδος. Διὸ δοκεῖ ἡ χρημα- 10
τιστικὴ μάλιστα περὶ τὸ νόμισμα εἶναι, καὶ ἔργον αὐτῆς τὸ
δύνασθαι θεωρῆσαι πόθεν ἔσται πλῆθος χρημάτων· ποιητικὴ
γὰρ εἶναι τοῦ πλούτου καὶ χρημάτων. Καὶ γὰρ τὸν πλοῦ-
τον πολλάκις τιθέασι νομίσματος πλῆθος, διὰ τὸ περὶ τοῦτ'
εἶναι τὴν χρηματιστικὴν καὶ τὴν καπηλικήν. Ὁτὲ δὲ πάλιν 11
[d]λῆρος εἶναι δοκεῖ τὸ νόμισμα [e]καὶ νόμος παντάπασι, φύσει
δ' οὐθέν, ὅτι μεταθεμένων τε τῶν χρωμένων οὐθενὸς ἄξιον
[f]οὐδὲ χρήσιμον πρὸς οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐστί, καὶ νομίσμα-
τος πλουτῶν πολλάκις ἀπορήσει τῆς ἀναγκαίας τροφῆς· καί-
τοι ἄτοπον τοιοῦτον εἶναι πλοῦτον οὗ εὐπορῶν λιμῷ ἀπο-
λεῖται, καθάπερ καὶ τὸν Μίδαν ἐκεῖνον μυθολογοῦσι διὰ τὴν
[g]ἀπληστίαν τῆς εὐχῆς πάντων [h]αὐτῷ γιγνομένων τῶν παρα-
τιθεμένων χρυσῶν. Διὸ ζητοῦσιν ἕτερόν τι τὸν πλοῦτον 12
καὶ τὴν χρηματιστικήν, ὀρθῶς ζητοῦντες. Ἔστι γὰρ ἑτέρα
ἡ χρηματιστικὴ καὶ ὁ πλοῦτος ὁ κατὰ φύσιν, καὶ αὕτη [i]μὲν
οἰκονομική, ἡ δὲ καπηλικὴ ποιητικὴ χρημάτων, οὐ πάντως
ἀλλ' ἢ διὰ χρημάτων μεταβολῆς. Καὶ δοκεῖ περὶ τὸ νό-
μισμα αὕτη εἶναι· τὸ γὰρ νόμισμα στοιχεῖον καὶ πέρας τῆς
ἀλλαγῆς ἐστίν. Καὶ ἄπειρος δὴ οὗτος ὁ πλοῦτος ὁ ἀπὸ 13
ταύτης τῆς χρηματιστικῆς. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγι-
αίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι καὶ ἑκάστη τῶν τεχνῶν τοῦ τέλους
εἰς ἄπειρον (ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκεῖνο βούλονται ποιεῖν), τῶν
δὲ πρὸς τὸ τέλος οὐκ εἰς ἄπειρον (πέρας γὰρ τὸ τέλος πά-
σαις), οὕτω καὶ ταύτης τῆς [k]χρηματιστικῆς οὐκ ἔστι τοῦ
τέλους πέρας, τέλος δὲ ὁ τοιοῦτος πλοῦτος καὶ χρημάτων
κτῆσις. Τῆς δ' οἰκονομικῆς, οὐ [l]χρηματιστικῆς ἔστι πέρας· 14

[d] κλῆρος T[b]. [e] καὶ] καὶ ὁ Q. [f] οὔτε codices. [g] ἀναπληστίαν T[b].
[h] αὐτῶν S[b]. [i] μὲν] μὲν ἡ rc. I[b]. [k] χρηματικῆς I[b]. [l] χρηματιστικὴ
corr. I[b].

οὐ γὰρ τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς ἔργον. Διὸ τῇ μὲν φαίνεται
ἀναγκαῖον εἶναι παντὸς πλούτου πέρας, ἐπὶ δὲ τῶν γινομέ-
νων [m]ὁρῶμεν συμβαῖνον τοὐναντίον· πάντες γὰρ εἰς ἄπειρον
αὔξουσιν οἱ χρηματιζόμενοι τὸ νόμισμα. Αἴτιον δὲ τὸ
15 σύνεγγυς αὐτῶν. Ἐπαλλάττει γὰρ ἡ χρῆσις τοῦ αὐτοῦ
οὖσα ἑκατέρα τῆς χρηματιστικῆς. Τῆς γὰρ αὐτῆς ἐστὶ
χρήσεως κτῆσις, ἀλλ' οὐ [n]κατὰ ταὐτόν, ἀλλὰ τῆς μὲν ἕτε-
ρον τέλος, τῆς δ' ἡ αὔξησις. Ὥστε δοκεῖ τισὶ τοῦτ' εἶναι
τῆς [o]οἰκονομικῆς ἔργον, καὶ διατελοῦσιν ἢ σώζειν οἰόμενοι
16 δεῖν ἢ αὔξειν τὴν τοῦ νομίσματος οὐσίαν εἰς ἄπειρον. Αἴτιον
δὲ ταύτης τῆς διαθέσεως τὸ σπουδάζειν περὶ τὸ ζῆν, ἀλλὰ
μὴ τὸ εὖ ζῆν· εἰς ἄπειρον οὖν ἐκείνης τῆς ἐπιθυμίας οὔσης,
καὶ τῶν ποιητικῶν ἀπείρων ἐπιθυμοῦσιν. Ὅσοι δὲ καὶ τοῦ
εὖ ζῆν ἐπιβάλλονται, τὸ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωματι-
κὰς ζητοῦσιν, ὥστ' ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἐν τῇ κτήσει φαίνεται
ὑπάρχειν, πᾶσα ἡ διατριβὴ περὶ τὸν χρηματισμόν ἐστι, καὶ
17 τὸ ἕτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς διὰ τοῦτ' ἐλήλυθεν. Ἐν
ὑπερβολῇ γὰρ οὔσης τῆς ἀπολαύσεως, τὴν τῆς ἀπολαυστικῆς
ὑπερβολῆς ποιητικὴν ζητοῦσιν· κἂν μὴ διὰ τῆς [p]χρηματιστι-
κῆς δύνωνται πορίζειν, δι' ἄλλης αἰτίας τοῦτο πειρῶνται,
ἑκάστῃ χρώμενοι τῶν δυνάμεων οὐ κατὰ φύσιν. Ἀνδρίας
γὰρ οὐ χρήματα ποιεῖν ἐστὶν ἀλλὰ θάρσος, οὐδὲ στρατηγι-
18 κῆς καὶ ἰατρικῆς, ἀλλὰ τῆς μὲν νίκην τῆς δ' ὑγίειαν. Οἱ δὲ
πάσας ποιοῦσι χρηματιστικάς, ὡς τοῦτο τέλος ὄν, πρὸς δὲ
τὸ τέλος ἅπαντα δέον ἀπαντᾶν. Περὶ μὲν οὖν τῆς τε μὴ
ἀναγκαίας χρηματιστικῆς, καὶ τίς, καὶ δι' αἰτίαν τίνα ἐν
χρείᾳ ἐσμὲν αὐτῆς, εἴρηται· καὶ περὶ τῆς ἀναγκαίας, ὅτι
ἑτέρα μὲν [q]αὐτῆς οἰκονομικὴ δὲ κατὰ φύσιν [r]ἡ περὶ τὴν τρο-
φήν, οὐχ ὥσπερ αὐτὴ ἄπειρος, ἀλλ' ἔχουσα ὅρον.

10 Δῆλον δὲ καὶ τὸ ἀπορούμενον ἐξ ἀρχῆς, πότερον τοῦ οἰ-
κονομικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐστὶν ἡ [s]χρηματιστικὴ ἢ οὔ, ἀλλὰ
δεῖ τοῦτο μὲν ὑπάρχειν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἀνθρώπους οὐ [t]ποιεῖ

[m] ὁρῶ Q.I[b].S[b].T[b]. [n] καταυτὸν S[b].T[b]. [o] οἰκονομίας Q.S[b].T[b].
[p] χρηματικῆς Q. [q] αὐτοῖς T[b]. [r] ἢ S[b].T[b]. [s] χρηματικὴ I[b]. [t] ποιεῖν Q.

ἡ πολιτική, ἀλλὰ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως χρῆται αὐτοῖς, οὕτω καὶ τροφὴν τὴν φύσιν δεῖ παραδοῦναι γῆν ἢ θάλατταν ἢ ἄλλο τι· ἐκ δὲ τούτων, ὡς δεῖ, ταῦτα διαθεῖναι προσήκει τὸν οἰκονόμον. Οὐ γὰρ τῆς ὑφαντικῆς ἔρια ποιῆσαι, ἀλλὰ 2
χρήσασθαι αὐτοῖς, καὶ γνῶναι δὲ τὸ ποῖον χρηστὸν καὶ ἐπιτήδειον ἢ φαῦλον καὶ ἀνεπιτήδειον. Καὶ γὰρ ἀπορήσειεν ἄν τις διὰ τί ἡ μὲν χρηματιστικὴ μόριον τῆς οἰκονομίας, ἡ δ' ἰατρικὴ οὐ μόριον· καίτοι δεῖ ὑγιαίνειν τοὺς κατὰ τὴν οἰκίαν, ὥσπερ ζῆν ἢ ἄλλο τι τῶν ἀναγκαίων. Ἐπεὶ δ' ἔστι 3
μὲν ὡς τοῦ οἰκονόμου καὶ τοῦ ἄρχοντος καὶ περὶ ὑγιείας ἰδεῖν, ἔστι δ' ὡς οὔ, [v]ἀλλὰ [w]τοῦ ἰατροῦ, οὕτω καὶ περὶ [x]τῶν χρημάτων ἔστι μὲν ὡς τοῦ οἰκονόμου, ἔστι δ' ὡς οὔ, ἀλλὰ [y]τῆς ὑπηρετικῆς· μάλιστα δέ, καθάπερ εἴρηται πρότερον, δεῖ φύσει τοῦτο ὑπάρχειν. Φύσεως γάρ ἐστιν ἔργον τροφὴν τῷ γεννηθέντι παρέχειν· παντὶ γὰρ ἐξ οὗ γίνεται, τροφὴ τὸ λειπόμενόν ἐστιν. Διὸ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ χρηματι- 4
στικὴ πᾶσιν ἀπὸ τῶν καρπῶν καὶ τῶν ζῴων. Διπλῆς δ' οὔσης αὐτῆς, ὥσπερ εἴπομεν, καὶ τῆς μὲν καπηλικῆς τῆς δ' οἰκονομικῆς, καὶ ταύτης μὲν ἀναγκαίας καὶ ἐπαινουμένης, τῆς δὲ μεταβλητικῆς ψεγομένης [z]δικαίως (οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστίν), εὐλογώτατα μισεῖται ἡ ὀβολοστατικὴ διὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος εἶναι τὴν κτῆσιν καὶ οὐκ ἐφ' ὅπερ ἐπορίσθη. Μεταβολῆς γὰρ ἐγένετο χάριν, ὁ 5
δὲ τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλέον. Ὅθεν καὶ τοὔνομα τοῦτ' εἴληφεν· ὅμοια γὰρ τὰ τικτόμενα τοῖς γεννῶσιν αὐτά ἐστιν, ὁ δὲ τόκος γίνεται νόμισμα νομίσματος· ὥστε καὶ μάλιστα παρὰ φύσιν οὗτος τῶν χρηματισμῶν ἐστίν.

Ἐπεὶ δὲ τὰ πρὸς τὴν γνῶσιν διωρίκαμεν ἱκανῶς, τὰ πρὸς 11
τὴν χρῆσιν δεῖ διελθεῖν. Πάντα δὲ [a]τὰ τοιαῦτα τὴν μὲν θεωρίαν ἐλεύθερον ἔχει, τὴν δ' ἐμπειρίαν ἀναγκαίαν. Ἔστι δὲ χρηματιστικῆς μέρη χρήσιμα τὸ περὶ τὰ κτήματα ἔμπειρον εἶναι, ποῖα λυσιτελέστατα καὶ ποῦ καὶ πῶς, οἷον

[v] ἀλλὰ—οὔ om. Sb.Tb. [w] τῆς ἰατρικῆς Q. [x] χρηματιστικῶ, omisso τῶν, Q. [y] τῆς] τῆς κέρδους Q. [z] δικαίας Tb. [a] τὰ om. Sb.

ἵππων κτῆσις ποία τις ἢ βοῶν ἢ προβάτων, ὁμοίως δὲ καὶ
2 τῶν λοιπῶν ζῴων. Δεῖ γὰρ ἔμπειρον εἶναι πρὸς ἄλληλά τε
τούτων τίνα λυσιτελέστατα, καὶ ποῖα ἐν ποίοις τόποις· ἄλλα
γὰρ ἐν ἄλλαις εὐθηνεῖ χώραις. Εἶτα περὶ γεωργίας, καὶ
[b] ταύτης ἤδη ψιλῆς τε καὶ πεφυτευμένης, καὶ μελιττουργίας,
καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τῶν πλωτῶν ἢ πτηνῶν, ἀφ' [c] ὅσων ἔστι
3 τυγχάνειν βοηθείας. Τῆς μὲν [d] οὖν οἰκειοτάτης χρηματι-
στικῆς ταῦτα μόρια καὶ πρῶτα, τῆς δὲ μεταβλητικῆς μέγι-
στον μὲν ἐμπορία (καὶ ταύτης μέρη τρία, ναυκληρία φορτη-
γία παράστασις· διαφέρει δὲ τούτων ἕτερα ἑτέρων τῷ τὰ
μὲν ἀσφαλέστερα εἶναι, τὰ δὲ πλείω πορίζειν τὴν ἐπικαρ-
4 πίαν), δεύτερον δὲ τοκισμός, τρίτον δὲ μισθαρνία. Ταύτης
δ' ἡ μὲν τῶν βαναύσων τεχνῶν, [e] ἡ δὲ τῶν ἀτέχνων καὶ τῷ
σώματι μόνῳ χρησίμων. Τρίτον δὲ εἶδος χρηματιστικῆς
μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς πρώτης. Ἔχει γὰρ καὶ τῆς κατὰ
φύσιν τι μέρος καὶ τῆς μεταβλητικῆς, ὅσα ἀπὸ γῆς καὶ τῶν
ἀπὸ γῆς γινομένων, ἀκάρπων μὲν χρησίμων δέ, οἷον ὑλοτο-
5 μία τε καὶ πᾶσα μεταλλευτική. Αὕτη δὲ πολλὰ ἤδη περι-
είληφε γένη· πολλὰ γὰρ εἴδη τῶν ἐκ γῆς μεταλλευομένων
ἐστίν. Περὶ ἑκάστου δὲ τούτων καθόλου μὲν εἴρηται καὶ
νῦν, τὸ δὲ κατὰ μέρος ἀκριβολογεῖσθαι χρήσιμον μὲν πρὸς
6 τὰς ἐργασίας, [f] φορτικὸν δὲ τὸ ἐνδιατρίβειν. Εἰσὶ δὲ τεχνι-
κώταται μὲν τῶν ἐργασιῶν ὅπου ἐλάχιστον [g] τῆς τύχης,
βαναυσόταται δ' ἐν αἷς τὰ σώματα λωβῶνται μάλιστα, δου-
λικώταται δὲ ὅπου τοῦ σώματος [h] πλεῖσται [i] χρήσεις, [k] ἀγεν-
7 νέσταται δὲ ὅπου ἐλάχιστον προσδεῖ ἀρετῆς. Ἐπεὶ δ' ἐστὶν
ἐνίοις γεγραμμένα περὶ τούτων, οἷον Χάρητι δὴ τῷ Παρίῳ
καὶ Ἀπολλοδώρῳ τῷ Λημνίῳ περὶ γεωργίας καὶ ψιλῆς καὶ
πεφυτευμένης, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοις περὶ ἄλλων, ταῦτα μὲν
ἐκ τούτων θεωρείτω ὅτῳ ἐπιμελές· ἔτι δὲ καὶ τὰ λεγόμενα
σποράδην, δι' ὧν [l] ἐπιτετυχήκασιν ἔνιοι χρηματιζόμενοι, δεῖ

[b] ταύτῃ Sb.Tb. [c] ὅσον Tb. [d] οὖν om. Sb.Tb. [e] ἡ δὲ τῶν ἀτέχνων om. Ib. [f] φρικτὸν Sb. [g] τῆς om. Ib. [h] πλεῖστα Q. [i] χρῆσις Sb.Tb. [k] ἀγενέσταται Q. [l] ἐπιτετυχῇ Sb, ἐπιτετοχῇ Tb.

συλλέγειν. Πάντα γὰρ [m] ὠφέλιμα ταῦτ' ἐστὶ τοῖς τιμῶσι 8
τὴν χρηματιστικήν. Οἷον καὶ τὸ Θάλεω τοῦ Μιλησίου·
τοῦτο γάρ ἐστι κατανόημά τι [n] χρηματιστικόν, ἀλλ' ἐκείνῳ
μὲν διὰ τὴν σοφίαν προσάπτουσι, τυγχάνει δὲ καθόλου τι
ὄν. Ὀνειδιζόντων γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν πενίαν ὡς ἀνωφελοῦς 9
τῆς φιλοσοφίας οὔσης, κατανοήσαντά φασιν αὐτὸν ἐλαιῶν
φορὰν ἐσομένην ἐκ τῆς ἀστρολογίας, ἔτι χειμῶνος ὄντος,
εὐπορήσαντα χρημάτων ὀλίγων ἀρραβῶνας διαδοῦναι τῶν
[o] ἐλαιουργίων τῶν τ' ἐν Μιλήτῳ καὶ [p] Χίῳ πάντων, ὀλίγου
μισθωσάμενον ἅτ' οὐθενὸς ἐπιβάλλοντος· ἐπειδὴ δ' ὁ καιρὸς
ἧκε, πολλῶν ζητουμένων ἅμα καὶ ἐξαίφνης, [q] ἐκμισθοῦντα ὃν
τρόπον ἠβούλετο, πολλὰ χρήματα [r] συλλέξαντα ἐπιδεῖξαι
ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι πλουτεῖν τοῖς φιλοσόφοις, ἂν βούλωνται,
ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐστὶ περὶ ὃ σπουδάζουσιν. Θαλῆς μὲν οὖν 10
λέγεται τοῦτον τὸν τρόπον ἐπίδειξιν ποιήσασθαι τῆς σο-
φίας· ἔστι δ', ὥσπερ εἴπομεν, καθόλου τὸ τοιοῦτον χρημα-
τιστικόν, ἐάν τις δύνηται μονοπωλίαν αὑτῷ κατασκευάζειν.
Διὸ καὶ τῶν πόλεων ἔνιαι τοῦτον ποιοῦνται τὸν πόρον, ὅταν
ἀπορῶσι χρημάτων· μονοπωλίαν γὰρ τῶν ὠνίων ποιοῦσιν.
Ἐν Σικελίᾳ δέ τις τεθέντος παρ' αὐτῷ νομίσματος συνε- 11
πρίατο πάντα τὸν σίδηρον ἐκ τῶν σιδηρείων, μετὰ δὲ ταῦτα
ὡς ἀφίκοντο ἐκ τῶν ἐμπορίων οἱ ἔμποροι, ἐπώλει μόνος, οὐ
πολλὴν ποιήσας ὑπερβολὴν τῆς τιμῆς· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοῖς
πεντήκοντα ταλάντοις ἐπέλαβεν ἑκατόν. [s] Τοῦτο μὲν οὖν ὁ 12
Διονύσιος αἰσθόμενος τὰ μὲν χρήματα ἐκέλευσεν ἐκκομίσα-
σθαι, μὴ μέντοι γ' ἔτι μένειν ἐν Συρακούσαις, ὡς πόρους
εὑρίσκοντα τοῖς αὑτοῦ πράγμασιν ἀσυμφόρους. Τὸ μέντοι
ὅραμα Θάλεω καὶ τοῦτο ταὐτόν ἐστιν· ἀμφότεροι γὰρ ἑαυ-
τοῖς ἐτέχνασαν γενέσθαι μονοπωλίαν. Χρήσιμον δὲ γνω- 13
ρίζειν ταῦτα καὶ τοῖς πολιτικοῖς· πολλαῖς γὰρ πόλεσι δεῖ
χρηματισμοῦ καὶ τοιούτων πόρων, ὥσπερ οἰκίᾳ, μᾶλλον δέ.

[m] ὠφέλιμος Q. [n] χρηματικόν Q. [o] ἐλαιουργιῶν plerique.
[p] χείῳ Q. [q] ἐκμισθοῦνται Tᵇ. [r] συλλέξαντες Sᵇ.Tᵇ. [s] τοῦτον
Q.Iᵇ.Tᵇ.

Διόπερ τινὲς καὶ πολιτεύονται τῶν πολιτευομένων ταῦτα μόνον.

12 Ἐπεὶ δὲ τρία [t] μέρη τῆς οἰκονομικῆς ἦν, ἓν μὲν δεσποτική, [v] περὶ ἧς εἴρηται πρότερον, ἓν δὲ πατρική, τρίτον δὲ γαμική· καὶ γὰρ γυναικὸς ἄρχειν καὶ τέκνων, ὡς ἐλευθέρων μὲν ἀμφοῖν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ γυναικὸς μὲν πολιτικῶς, τέκνων δὲ βασιλικῶς· τό τε γὰρ ἄρρεν φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον, εἰ μή που συνέστηκε παρὰ φύσιν, καὶ τὸ πρεσβύτερον καὶ τέλειον τοῦ νεωτέρου καὶ ἀτε-
2 λοῦς. Ἐν μὲν οὖν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ταῖς πλείσταις μεταβάλλει τὸ ἄρχον καὶ τὸ ἀρχόμενον· ἐξ ἴσου γὰρ εἶναι βούλεται τὴν φύσιν καὶ διαφέρειν μηθέν. Ὅμως δέ, ὅταν τὸ μὲν ἄρχῃ τὸ δ᾽ ἄρχηται, ζητεῖ διαφορὰν εἶναι καὶ σχήμασι καὶ λόγοις καὶ τιμαῖς, ὥσπερ καὶ Ἄμασις εἶπε [w] τὸν
3 περὶ τοῦ ποδανιπτῆρος λόγον. Τὸ δ᾽ ἄρρεν ἀεὶ πρὸς τὸ θῆλυ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. Ἡ δὲ τῶν [x] τέκνων ἀρχὴ βασιλική· τὸ γὰρ γεννῆσαν καὶ κατὰ φιλίαν ἄρχον καὶ κατὰ πρεσβείαν ἐστίν, ὅπερ ἐστὶ βασιλικῆς εἶδος ἀρχῆς. Διὸ καλῶς Ὅμηρος τὸν Δία προσηγόρευσεν εἰπὼν

πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε,

τὸν βασιλέα τούτων ἁπάντων. Φύσει γὰρ τὸν βασιλέα διαφέρειν μὲν δεῖ, τῷ [y] γένει δ᾽ εἶναι τὸν αὐτόν· ὅπερ [z] πέπονθε τὸ πρεσβύτερον πρὸς τὸ νεώτερον καὶ ὁ γεννήσας πρὸς τὸ τέκνον.

13 Φανερὸν τοίνυν ὅτι πλείων ἡ σπουδὴ τῆς οἰκονομίας περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἢ περὶ τὴν τῶν ἀψύχων κτῆσιν, καὶ περὶ τὴν ἀρετὴν τούτων ἢ περὶ τὴν τῆς κτήσεως, ὃν καλοῦμεν
2 πλοῦτον, καὶ τῶν ἐλευθέρων μᾶλλον ἢ δούλων. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ δούλων ἀπορήσειεν ἄν τις, πότερόν ἐστιν ἀρετή τις δούλου παρὰ τὰς ὀργανικὰς καὶ διακονικὰς ἄλλη τιμιωτέρα τούτων, οἷον σωφροσύνη καὶ ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἕξεων, ἢ οὐκ ἔστιν οὐδεμία παρὰ τὰς

[t] μέρη om. I^b.T^b. [v] περὶ om. S^b. [w] τὸν om. S^b. [x] τεκτόνων T^b.
[y] γένει om. S^b. [z] πέπονθε πρεσβύτερον πρὸς τὸν S^b.

σωματικὰς ὑπηρεσίας. Ἔχει γὰρ ἀπορίαν ἀμφοτέρως.
[a] Εἴτε γὰρ ἔστι, τί διοίσουσι τῶν ἐλευθέρων; Εἴτε μή ἐστιν 3
ὄντων ἀνθρώπων καὶ λόγου κοινωνούντων, ἄτοπον. Σχεδὸν
[b] δὲ ταὐτόν ἐστι τὸ ζητούμενον καὶ περὶ γυναικὸς καὶ παιδός,
[c] πότερα καὶ τούτων εἰσὶν ἀρεταί, καὶ δεῖ τὴν γυναῖκα εἶναι
σώφρονα καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαίαν, καὶ παῖς ἐστὶ καὶ ἀκό-
λαστος καὶ σώφρων, ἢ οὔ; Καὶ καθόλου δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἐπι- 4
σκεπτέον περὶ ἀρχομένου φύσει καὶ ἄρχοντος, πότερον ἡ
αὐτὴ ἀρετὴ ἢ ἑτέρα. Εἰ μὲν γὰρ δεῖ ἀμφοτέρους μετέχειν
καλοκἀγαθίας, διὰ τί τὸν μὲν ἄρχειν δέοι ἂν τὸν δὲ ἄρχεσθαι
καθάπαξ; Οὐδὲ γὰρ τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον οἷόν τε διαφέ-
ρειν· τὸ μὲν γὰρ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν [d] εἴδει διαφέρει, τὸ
δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐδέν. Εἰ δὲ τὸν μὲν δεῖ τὸν δὲ μή, 5
θαυμαστόν. Εἴτε γὰρ ὁ ἄρχων μὴ ἔσται σώφρων καὶ δί-
καιος, πῶς ἄρξει καλῶς; Εἴθ' ὁ ἀρχόμενος, πῶς ἀρχθήσε-
ται καλῶς; Ἀκόλαστος γὰρ ὢν καὶ δειλὸς οὐθὲν ποιήσει
τῶν προσηκόντων. Φανερὸν τοίνυν ὅτι ἀνάγκη μὲν μετέχειν
ἀμφοτέρους ἀρετῆς, ταύτης δ' εἶναι διαφοράς, ὥσπερ καὶ
τῶν φύσει ἀρχομένων. Καὶ τοῦτο εὐθὺς ὑφήγηται περὶ τὴν 6
ψυχήν· ἐν ταύτῃ γάρ ἐστι φύσει τὸ μὲν ἄρχον τὸ δὲ
ἀρχόμενον, ὧν ἑτέραν φαμὲν εἶναι ἀρετήν, οἷον τοῦ λόγον
ἔχοντος καὶ τοῦ ἀλόγου. Δῆλον τοίνυν ὅτι τὸν αὐτὸν τρό-
πον ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὥστε φύσει τὰ πλείω ἄρχοντα
καὶ ἀρχόμενα. Ἄλλον γὰρ τρόπον τὸ ἐλεύθερον τοῦ δούλου 7
[e] ἄρχει καὶ τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ ἀνὴρ παιδός· καὶ πᾶσιν
ἐνυπάρχει μὲν τὰ μόρια τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐνυπάρχει διαφε-
ρόντως. Ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ὅλως οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν,
τὸ δὲ θῆλυ ἔχει μέν, ἀλλ' ἄκυρον· ὁ δὲ παῖς ἔχει μέν,
ἀλλ' ἀτελές. [f] Ὁμοίως τοίνυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ 8
τὰς ἠθικὰς ἀρετάς· ὑποληπτέον δεῖν μὲν μετέχειν πάντας,
ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὑτοῦ
ἔργον. Διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν δεῖ τὴν ἠθικὴν

[a] εἴτι Sb.Tb. [b] δὴ Q.Sb.Tb. et corr. Ib. [c] πότερον Ib. [d] εἴδη Tb.
[e] ἄρχειν Sb. [f] ὁμοῖον Sb.Tb.

ἀρετήν (τὸ γὰρ ἔργον ἐστὶν ἁπλῶς τοῦ ἀρχιτέκτονος, ὁ δὲ
λόγος ἀρχιτέκτων), τῶν δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει
9 αὐτοῖς. Ὥστε φανερὸν ὅτι ἐστὶν ἠθικὴ ἀρετὴ τῶν εἰρημένων
πάντων, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός,
οὐδ' ἀνδρία καὶ δικαιοσύνη, καθάπερ ᾤετο Σωκράτης, ἀλλ'
ἡ μὲν ἀρχικὴ ἀνδρία, ἡ δ' ὑπηρετική. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ
10 περὶ τὰς ἄλλας. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ κατὰ μέρος μᾶλλον
ἐπισκοποῦσιν· καθόλου γὰρ οἱ λέγοντες ἐξαπατῶσιν ἑαυτούς,
ὅτι τὸ εὖ ἔχειν τὴν ψυχὴν ἀρετή, [g] ἢ τὸ ὀρθοπραγεῖν, ἤ τι
τῶν τοιούτων· πολὺ γὰρ ἄμεινον λέγουσιν οἱ ἐξαριθμοῦντες
11 τὰς ἀρετάς, ὥσπερ Γοργίας, τῶν οὕτως ὁριζομένων. Διὸ δεῖ,
ὥσπερ ὁ ποιητὴς εἴρηκε περὶ γυναικός, οὕτω νομίζειν ἔχειν
περὶ πάντων·

γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει,

ἀλλ' ἀνδρὶ οὐκέτι τοῦτο. Ἐπεὶ δ' ὁ παῖς ἀτελής, δῆλον ὅτι
τούτου μὲν καὶ ἡ ἀρετὴ οὐκ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν ἐστιν, ἀλλὰ
12 πρὸς [h] τὸν τέλειον καὶ τὸν ἡγούμενον. Ὁμοίως δὲ καὶ δού-
λου πρὸς δεσπότην. Ἔθεμεν δὲ πρὸς τἀναγκαῖα χρήσιμον
εἶναι τὸν δοῦλον, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἀρετῆς δεῖται μικρᾶς,
καὶ τοσαύτης ὅπως μήτε δι' ἀκολασίαν μήτε διὰ [i] δειλίαν
ἐλλείψῃ τῶν ἔργων. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις, τὸ νῦν εἰρημένον
εἰ ἀληθές, ἆρα καὶ τοὺς τεχνίτας δεήσει ἔχειν ἀρετήν· πολ-
13 λάκις γὰρ δι' ἀκολασίαν ἐλλείπουσι τῶν ἔργων. Ἢ διαφέ-
ρει [k] τοῦτο πλεῖστον. Ὁ μὲν γὰρ δοῦλος κοινωνὸς ζωῆς, ὁ
δὲ πορρώτερον, καὶ τοσοῦτον ἐπιβάλλει ἀρετῆς ὅσον περ καὶ
δουλείας· ὁ γὰρ βάναυσος τεχνίτης ἀφωρισμένην τινὰ ἔχει
δουλείαν· καὶ ὁ μὲν δοῦλος τῶν [l] φύσει, σκυτοτόμος δ' οὐθείς,
14 οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν. Φανερὸν τοίνυν ὅτι τῆς τοιαύτης
ἀρετῆς αἴτιον εἶναι δεῖ τῷ δούλῳ τὸν δεσπότην, ἀλλ' οὐ τὴν
διδασκαλικὴν ἔχοντα τῶν ἔργων δεσποτικήν. Διὸ λέγουσιν
οὐ καλῶς οἱ λόγου τοὺς δούλους ἀποστεροῦντες καὶ φάσκον-

[g] ἢ] καὶ Q, om. Ib.Sb.Tb. [h] τὸ τέλος Q.Ib.Sb.Tb. [i] δειλείαν Tb.
[k] τούτων Tb. [l] φύσεων Tb, φύων Sb.

τες ἐπιτάξει χρῆσθαι μόνον· [m] νουθετητέον γὰρ μᾶλλον τοὺς δούλους ἢ τοὺς παῖδας.

15 Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ δὲ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ πατρός, τῆς τε περὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμιλίας, τί τὸ καλῶς καὶ μὴ καλῶς ἐστί, καὶ πῶς δεῖ τὸ μὲν εὖ διώκειν τὸ δὲ κακῶς φεύγειν, ἐν τοῖς περὶ τὰς πολιτείας ἀναγκαῖον ἐπελθεῖν· ἐπεὶ γὰρ [n] οἰκία μὲν πᾶσα μέρος πόλεως, ταῦτα δ' οἰκίας, τὴν δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὴν τοῦ ὅλου δεῖ βλέπειν ἀρετήν, ἀναγκαῖον πρὸς τὴν πολιτείαν βλέποντας παιδεύειν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, εἴπερ τι διαφέρει πρὸς τὸ τὴν πόλιν εἶναι σπουδαίαν καὶ τοὺς παῖδας εἶναι σπουδαίους καὶ τὰς γυναῖκας σπουδαίας. 16 Ἀναγκαῖον δὲ διαφέρειν· αἱ μὲν γὰρ γυναῖκες ἥμισυ μέρος τῶν ἐλευθέρων, ἐκ δὲ τῶν παίδων οἱ κοινωνοὶ γίνονται τῆς πολιτείας. Ὥστ' ἐπεὶ περὶ μὲν τούτων διώρισται, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐν ἄλλοις [o] λεκτέον, ἀφέντες ὡς τέλος ἔχοντας τοὺς νῦν λόγους, ἄλλην ἀρχὴν ποιησάμενοι λέγωμεν, καὶ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἀποφηναμένων περὶ τῆς πολιτείας τῆς ἀρίστης.

Β.

Ἐπεὶ δὲ προαιρούμεθα θεωρῆσαι περὶ τῆς κοινωνίας τῆς πολιτικῆς, ἣ κρατίστη πασῶν τοῖς [p] δυναμένοις ζῆν ὅτι μάλιστα κατ' εὐχήν, δεῖ καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκέψασθαι πολιτείας, αἷς τε χρῶνταί τινες τῶν πόλεων τῶν εὐνομεῖσθαι λεγομένων, κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν ὑπό τινων εἰρημέναι καὶ δοκοῦσαι καλῶς ἔχειν, ἵνα τό τ' ὀρθῶς ἔχον ὀφθῇ καὶ τὸ χρήσιμον, ἔτι δὲ τὸ ζητεῖν τι παρ' αὐτὰς ἕτερον μὴ δοκῇ πάντως εἶναι σοφίζεσθαι βουλομένων, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καλῶς ἔχειν ταύτας τὰς νῦν ὑπαρχούσας, διὰ τοῦτο ταύτην [q] δοκῶμεν ἐπιβαλέσθαι τὴν μέθοδον. Ἀρχὴν δὲ πρῶτον 2
ποιητέον ἥπερ πέφυκεν ἀρχὴ ταύτης τῆς σκέψεως. Ἀνάγκη

[m] νουθετέον S[b]. [n] οἰκεῖα S[b]. [o] λέγομεν S[b]. [p] βουλομένοις I[b]. [q] δοκῶ U[b].

γὰρ ἤτοι πάντας πάντων κοινωνεῖν τοὺς πολίτας, ἢ [r] μηδενός,
ἢ τινῶν μὲν τινῶν δὲ μή. Τὸ μὲν οὖν μηδενὸς κοινωνεῖν φα-
νερὸν ὡς ἀδύνατον· ἡ γὰρ πολιτεία κοινωνία τίς ἐστι, καὶ
πρῶτον ἀνάγκη τοῦ τόπου κοινωνεῖν· ὁ μὲν γὰρ τόπος [s] εἷς
ὁ τῆς μιᾶς πόλεως, οἱ δὲ πολῖται κοινωνοὶ τῆς μιᾶς πό-
3 λεως. Ἀλλὰ πότερον [t] ὅσων ἐνδέχεται κοινωνῆσαι, πάν-
των βέλτιον [v] κοινωνεῖν τὴν μέλλουσαν οἰκήσεσθαι πόλιν κα-
λῶς, ἢ τινῶν [w] μὲν τινῶν δ' οὐ βέλτιον; Ἐνδέχεται γὰρ [x] καὶ
τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτημάτων κοινωνεῖν [y] τοὺς πολίτας
ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐν τῇ [z] πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος· ἐκεῖ γὰρ ὁ
Σωκράτης φησὶ δεῖν κοινὰ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἶναι
καὶ τὰς κτήσεις. Τοῦτο δὴ πότερον ὡς νῦν οὕτω βέλτιον
2 ἔχειν, ἢ κατὰ τὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ γεγραμμένον νόμον; Ἔχει
[a] δὲ δυσχερείας ἄλλας τε πολλὰς τὸ πάντων εἶναι τὰς γυ-
ναῖκας κοινάς, καὶ δι' ἣν αἰτίαν φησὶ δεῖν [b] νενομοθετῆσθαι
τὸν τρόπον τοῦτον ὁ Σωκράτης, οὐ φαίνεται συμβαῖνον ἐκ
τῶν λόγων. Ἔτι δὲ πρὸς τὸ τέλος ὅ φησι τῇ πόλει [c] δεῖν
ὑπάρχειν, ὡς μὲν εἴρηται νῦν, ἀδύνατον, πῶς δὲ δεῖ [d] διελεῖν,
2 οὐδὲν διώρισται. Λέγω δὲ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν πᾶσαν
ὡς ἄριστον ὅτι μάλιστα· λαμβάνει γὰρ ταύτην ὑπόθεσιν ὁ
Σωκράτης. Καίτοι φανερόν ἐστιν ὡς προϊοῦσα καὶ γινομένη
μία μᾶλλον οὐδὲ πόλις ἔσται· πλῆθος γάρ τι τὴν φύσιν
ἐστὶν ἡ πόλις, γινομένη τε μία μᾶλλον οἰκία μὲν ἐκ πόλεως,
ἄνθρωπος δ' ἐξ οἰκίας ἔσται· μᾶλλον γὰρ μίαν τὴν οἰκίαν
τῆς πόλεως φαίημεν ἄν, καὶ τὸν ἕνα τῆς οἰκίας· ὥστ' εἰ καὶ
δυνατός τις εἴη τοῦτο δρᾶν, οὐ ποιητέον· ἀναιρήσει γὰρ τὴν
3 πόλιν. Οὐ μόνον δ' ἐκ πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ πόλις,
ἀλλὰ καὶ ἐξ [e] εἴδει διαφερόντων· οὐ γὰρ γίνεται πόλις ἐξ
ὁμοίων. Ἕτερον γὰρ συμμαχία καὶ πόλις· τὸ μὲν γὰρ τῷ

[r] *μηδενῶν* U^b, omissis *ἢ τινῶν*. [s] *εἷς ὁ τῆς*] *ἰσότης* codices. [t] *ὅσον* Q^b.T^b. [v] *κοινωνεῖ* Q^b. [w] *μὲν τινῶν* om. U^b. [x] *καὶ τέκνων—κοινωνεῖν* in margine Q^b. [y] *τοὺς πολίτας ἀλλήλοις* om. Q^b. [z] *πολιτείᾳ τῇ*] *πολιτείᾳ τοῦ* Q^b.U^b. [a] *δὴ* I^b.Q^b.T^b.U^b. [b] *νομοθετῆσθαι* U^b. [c] *δεῖ* Q^b. [d] *διελθεῖν* I^b.Q^b.T^b. [e] *εἴδους* Q^b.T^b, *εἰδείους* U^b.

ποσῷ χρήσιμον, κἂν ᾖ [f] τὸ αὐτὸ τῷ εἴδει· βοηθείας γὰρ χά-
ριν ἡ συμμαχία πέφυκεν, ὥσπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλ-
κύσῃ. [g] Διοίσει δὲ τῷ τοιούτῳ καὶ πόλις ἔθνους, ὅταν μὴ
κατὰ κώμας ὦσι κεχωρισμένοι τὸ πλῆθος, ἀλλ' οἷον ˺Ἀρ-
κάδες. ˺Ἐξ ὧν δὲ δεῖ ἓν γενέσθαι, εἴδει διαφέρει. Διόπερ 4
τὸ ἴσον τὸ ἀντιπεπονθὸς σῴζει τὰς πόλεις, ὥσπερ ἐν τοῖς
ἠθικοῖς εἴρηται πρότερον· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐλευθέροις καὶ
ἴσοις ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι· ἅμα γὰρ οὐχ οἷόν τε πάντας ἄρ-
χειν, ἀλλ' ἢ κατ' ἐνιαυτὸν ἢ κατά τινα ἄλλην τάξιν ἢ χρό-
νον. Καὶ συμβαίνει δὴ τὸν τρόπον τοῦτον [h] ὥστε πάντας 5
ἄρχειν, ὥσπερ ἂν εἰ μετέβαλλον οἱ σκυτεῖς καὶ [i] οἱ τέκτονες
καὶ μὴ οἱ αὐτοὶ ἀεὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες ἦσαν. ˺Ἐπεὶ 6
δὲ βέλτιον οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ τὴν κοινωνίαν τὴν
πολιτικήν, δῆλον ὡς τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ βέλτιον ἄρχειν, εἰ
δυνατόν· ἐν οἷς δὲ μὴ δυνατὸν διὰ τὸ τὴν φύσιν ἴσους
εἶναι πάντας, ἅμα δὲ καὶ δίκαιον, εἴτ' ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον
τὸ ἄρχειν, πάντας αὐτοῦ μετέχειν, ἐν τούτοις δὲ μιμεῖσθαι
τὸ ἐν μέρει τοὺς ἴσους [k] εἴκειν [l] ὁμοίως [m] τοῖς ἐξ ἀρχῆς.
Οἱ μὲν γὰρ ἄρχουσιν οἱ δ' ἄρχονται [n] παρὰ μέρος, ὥσπερ 7
ἂν ἄλλοι γενόμενοι. Τὸν αὐτὸν [o] δὴ τρόπον ἀρχόντων
ἕτεροι ἑτέρας ἄρχουσιν ἀρχάς. Φανερὸν τοίνυν ἐκ τού-
των ὡς οὔτε πέφυκε μίαν οὕτως εἶναι τὴν πόλιν ὥσπερ λέ-
γουσί τινες, καὶ τὸ λεχθὲν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν ἐν ταῖς
πόλεσιν ὅτι τὰς πόλεις ἀναιρεῖ· καίτοι τό γε ἑκάστου ἀγα-
θὸν σῴζει ἕκαστον. ˺Ἔστι δὲ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον φανε- 8
ρὸν ὅτι τὸ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν οὐκ ἔστιν ἄμεινον.
Οἰκία μὲν γὰρ αὐταρκέστερον ἑνός, πόλις δ' οἰκίας· καὶ βού-
λεταί γ' ἤδη τότε εἶναι πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ [p] τὴν
κοινωνίαν εἶναι τοῦ πλήθους. Εἴπερ οὖν αἱρετώτερον [q] τὸ
αὐταρκέστερον, καὶ τὸ ἧττον ἓν τοῦ μᾶλλον αἱρετώτερον.

[f] τῷ αὐτῷ Qb.Tb.Ub. [g] διοίσοι Ub. [h] ὥστε πάντας ἄρχειν om. Ub. [i] οἱ post καὶ om. Ub. [k] οἰκεῖν Ib.Tb. [l] ὁμοίους Ib. [m] τοῖς om. Ub. [n] παρὰ] κατὰ Qb.Tb. [o] δὴ] δὴ τὸν Qb. [p] τὴν om. Ub. [q] τὸ αὐταρκέστερον om. Ub.

3 Ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ εἰ τοῦτο ἄριστόν ἐστι, τὸ μίαν ὅτι μά-
λιστ᾽ εἶναι τὴν κοινωνίαν, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἀποδείκνυσθαι φαίνεται
κατὰ τὸν λόγον, ἐὰν πάντες ἅμα λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ μὴ
ἐμόν· τοῦτο γὰρ οἴεται ὁ Σωκράτης σημεῖον εἶναι τοῦ τὴν
2 πόλιν τελέως εἶναι μίαν. Τὸ γὰρ πάντες διττόν. Εἰ μὲν
οὖν ὡς ἕκαστος, τάχ᾽ ἂν εἴη μᾶλλον ὃ βούλεται ποιεῖν ὁ Σω-
κράτης· ἕκαστος γὰρ υἱὸν ἑαυτοῦ [r]φήσει τὸν αὐτὸν καὶ γυ-
ναῖκα δὴ τὴν αὐτήν, καὶ περὶ τῆς οὐσίας καὶ περὶ ἑκάστου δὴ
τῶν συμβαινόντων ὡσαύτως. Νῦν δ᾽ οὐχ οὕτω φήσουσιν οἱ
κοιναῖς χρώμενοι ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, ἀλλὰ πάντες
3 μέν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ᾽ αὐτῶν. [s]Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν
πάντες μέν, οὐχ ὡς ἕκαστος δ᾽ αὐτῶν. Ὅτι μὲν τοίνυν παρα-
λογισμός τίς ἐστι τὸ λέγειν πάντας, φανερόν. Τὸ γὰρ
πάντες καὶ ἀμφότερα καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια διὰ τὸ διττὸν
καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἐριστικοὺς ποιεῖ συλλογισμούς· διὸ [t]ἐστὶ
τὸ πάντας τὸ αὐτὸ λέγειν ὡδὶ μὲν καλόν, ἀλλ᾽ οὐ δυνατόν,
4 ὡδὶ δ᾽ οὐθὲν ὁμονοητικόν. Πρὸς δὲ τούτοις ἑτέραν ἔχει βλά-
βην τὸ λεγόμενον. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ
[v]πλείστων κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσιν,
τῶν δὲ κοινῶν ἧττον, ἢ [w]ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. Πρὸς
γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς ἑτέρου φροντίζοντος ὀλιγωροῦσι μᾶλ-
λον, ὥσπερ ἐν ταῖς οἰκετικαῖς διακονίαις οἱ πολλοὶ θερά-
5 ποντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρετοῦσι τῶν ἐλαττόνων. Γίνονται
δ᾽ ἑκάστῳ χίλιοι τῶν πολιτῶν υἱοί, καὶ οὗτοι οὐχ ὡς ἑκά-
στου, ἀλλὰ τοῦ τυχόντος ὁ τυχὼν ὁμοίως ἐστὶν υἱός· ὥστε
πάντες ὁμοίως ὀλιγωρήσουσιν. Ἔτι οὕτως ἕκαστος ἐμὸς
λέγει τὸν εὖ πράττοντα τῶν πολιτῶν ἢ κακῶς, [x]ὁπόστος
τυγχάνει [y]τὸν ἀριθμὸν [z]ὤν, οἷον ἐμὸς [a]ἢ τοῦ δεῖνος, τοῦτον
τὸν τρόπον λέγων καθ᾽ ἕκαστον τῶν χιλίων, ἢ ὅσων ἡ πόλις
ἐστί, καὶ τοῦτο διστάζων· ἄδηλον γὰρ [b]ᾧ συνέβη γενέσθαι

[r] φύσει U^b. [s] ὁμοίως—αὐτῶν om. Q^b.T^b. [t] ἔστη I^b.T^b. [v] πλεῖστον rc. U^b. [w] ὅσων T^b.U^b. [x] ὁπόσος T^b. [y] τῶν ἀριθμῶν pr. Q^b. et rc. I^b, τῶν ἀρθμῶν T^b. [z] ὢν om. Q^b.T^b.U^b. et corr. I^b. [a] ἢ om. U^b. [b] ὡς Q^b.T^b.

τέκνον καὶ σωθῆναι γενόμενον. Καίτοι πότερον οὕτω κρεῖτ- 6
τον τὸ ἐμὸν λέγειν ἕκαστον, τὸ αὐτὸ μὲν [c] προσαγορεύοντας
δισχιλίων καὶ μυρίων, ἢ μᾶλλον ὡς νῦν ἐν ταῖς πόλεσι τὸ
ἐμὸν λέγουσιν; Ὁ μὲν γὰρ υἱὸν αὑτοῦ ὁ δ᾽ ἀδελφὸν αὑτοῦ 7
προσαγορεύει τὸν αὐτόν, ὁ δ᾽ ἀνεψιόν, ἢ κατ᾽ ἄλλην τινὰ
συγγένειαν, ἢ πρὸς αἵματος, ἢ κατ᾽ οἰκειότητα καὶ κηδείαν
αὑτοῦ πρῶτον ἢ τῶν αὑτοῦ, πρὸς δὲ τούτοις ἕτερον φράτορα
[d] ἢ φυλέτην· κρεῖττον γὰρ ἴδιον ἀνεψιὸν εἶναι ἢ τὸν τρόπον
τοῦτον υἱόν. Οὐ μὴν ἀλλ᾽ οὐδὲ διαφυγεῖν δυνατὸν τὸ μή 8
τινας ὑπολαμβάνειν ἑαυτῶν ἀδελφούς τε καὶ παῖδας καὶ πα-
τέρας καὶ μητέρας· κατὰ γὰρ τὰς ὁμοιότητας [e] αἳ γίνονται
τοῖς τέκνοις πρὸς τοὺς γεννήσαντας, ἀναγκαῖον λαμβάνειν
περὶ ἀλλήλων τὰς πίστεις. Ὅπερ φασὶ καὶ συμβαίνειν τινὲς 9
τῶν τὰς τῆς γῆς περιόδους πραγματευομένων· εἶναι γάρ τισι
τῶν ἄνω Λιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας, τὰ μέντοι γενόμενα
τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας. Εἰσὶ δέ τινες καὶ
γυναῖκες καὶ τῶν ἄλλων ζῴων, οἷον ἵπποι καὶ βόες, αἳ σφό-
δρα πεφύκασιν ὅμοια ἀποδιδόναι τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν,
ὥσπερ ἡ ἐν Φαρσάλῳ κληθεῖσα Δικαία ἵππος. Ἔτι δὲ καὶ 4
τὰς τοιαύτας δυσχερείας οὐ ῥᾴδιον εὐλαβηθῆναι τοῖς ταύτην
κατασκευάζουσι τὴν κοινωνίαν, οἷον αἰκίας καὶ φόνους ἀκου-
σίους, [f] τοὺς δὲ ἑκουσίους, καὶ μάχας καὶ λοιδορίας· ὧν οὐδὲν
ὅσιόν ἐστι γίνεσθαι πρὸς πατέρας καὶ μητέρας καὶ τοὺς μὴ
πόρρω τῆς συγγενείας ὄντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ἄπωθεν·
ἀλλὰ καὶ πλεῖον συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἀγνοούντων ἢ γνωρι-
ζόντων, καὶ γενομένων τῶν μὲν γνωριζόντων ἐνδέχεται τὰς
νομιζομένας γίνεσθαι λύσεις, τῶν δὲ μηδεμίαν. Ἄτοπον δὲ 2
καὶ τὸ κοινοὺς ποιήσαντα τοὺς υἱοὺς τὸ συνεῖναι μόνον ἀφε-
λεῖν τῶν ἐρώντων, τὸ δ᾽ ἐρᾶν μὴ κωλῦσαι, μηδὲ τὰς χρήσεις
τὰς ἄλλας, ἃς πατρὶ πρὸς υἱὸν εἶναι πάντων ἐστὶν ἀπρεπέ-
στατον καὶ ἀδελφῷ πρὸς ἀδελφόν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐρᾶν μόνον.
Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὴν συνουσίαν ἀφελεῖν δι᾽ ἄλλην μὲν 3

[c] προσαγορευτέον τὰς δισχιλίων Uᵇ. [d] ἢ post φράτορα om. Iᵇ.Qᵇ.Tᵇ.
Uᵇ. [e] ἃ Tᵇ. [f] τοὺς δὲ ἑκουσίους om. Iᵇ.

αἰτίαν μηδεμίαν, ὡς λίαν δ' ἰσχυρᾶς τῆς ἡδονῆς γινομένης·
ὅτι δ' ὁ μὲν πατὴρ ἢ υἱός, οἱ δ' ἀδελφοὶ ἀλλήλων, μηθὲν
4 οἴεσθαι διαφέρειν. Ἔοικε δὲ μᾶλλον τοῖς γεωργοῖς εἶναι
χρήσιμον τὸ κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας ἢ τοῖς
φύλαξιν· ἧττον γὰρ ἔσται φιλία κοινῶν ὄντων τῶν τέκνων
καὶ τῶν γυναικῶν, δεῖ δὲ τοιούτους εἶναι τοὺς ἀρχομένους
5 πρὸς τὸ πειθαρχεῖν καὶ μὴ νεωτερίζειν. Ὅλως δὲ [g] συμβαί-
νειν ἀνάγκη τοὐναντίον διὰ τὸν τοιοῦτον νόμον ὧν προσήκει
τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους αἰτίους γίνεσθαι, καὶ δι' ἣν αἰ-
τίαν ὁ Σωκράτης οὕτως οἴεται δεῖν τάττειν τὰ περὶ τὰ τέκνα
6 καὶ τὰς γυναῖκας. Φιλίαν τε γὰρ οἰόμεθα μέγιστον εἶναι
τῶν ἀγαθῶν ταῖς πόλεσιν (οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα στασιά-
ζοιεν), καὶ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ἐπαινεῖ μάλισθ' ὁ Σω-
κράτης· ὃ καὶ δοκεῖ κἀκεῖνος εἶναί [h] φησι τῆς φιλίας ἔργον,
καθάπερ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς λόγοις ἴσμεν λέγοντα τὸν Ἀρι-
στοφάνην ὡς τῶν ἐρώντων διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν ἐπιθυμούν-
των συμφῦναι καὶ γενέσθαι ἐκ δύο ὄντων [i] ἀμφοτέρους ἕνα.
7 Ἐνταῦθα μὲν οὖν ἀνάγκη ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι ἢ τὸν ἕνα·
ἐν δὲ τῇ πόλει τὴν φιλίαν ἀναγκαῖον ὑδαρῆ γίνεσθαι διὰ τὴν
κοινωνίαν τὴν τοιαύτην, καὶ ἥκιστα λέγειν τὸν ἐμὸν ἢ υἱὸν
8 πατέρα ἢ πατέρα υἱόν. Ὥσπερ γὰρ μικρὸν γλυκὺ εἰς πολὺ
ὕδωρ μιχθὲν ἀναίσθητον ποιεῖ τὴν κρᾶσιν, οὕτω συμβαίνει
καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπὸ τῶν ὀνομά-
των τούτων διαφροντίζειν ἥκιστα ἀναγκαῖον ὂν ἐν τῇ πολι-
τείᾳ τῇ τοιαύτῃ, ἢ πατέρα ὡς υἱῶν ἢ υἱὸν ὡς πατρός, ἢ ὡς
9 ἀδελφοὺς ἀλλήλων. Δύο γάρ ἐστιν ἃ μάλιστα ποιεῖ κή-
δεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλεῖν, τό τε ἴδιον καὶ τὸ ἀγα-
πητόν· ὧν οὐδέτερον οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς οὕτω πολιτευο-
μένοις. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ μεταφέρειν τὰ γινόμενα
τέκνα, τὰ μὲν ἐκ τῶν γεωργῶν καὶ τεχνιτῶν εἰς τοὺς φύλα-
κας, τὰ δ' ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους, πολλὴν ἔχει ταραχήν, τίνα
ἔσται τρόπον· καὶ γινώσκειν ἀναγκαῖον τοὺς διδόντας καὶ

[g] συμβαίνει T^b.U^b. [h] φασι Q^b. [i] ἀμφοτέροις U^b.

μεταφέροντας τίσι τίνας διδόασιν. Ἔτι δὲ καὶ τὰ πάλαι 10 λεχθέντα μᾶλλον ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμβαίνειν, οἷον αἰκίας ἔρωτας φόνους· οὐ γὰρ ἔτι προσαγορεύουσιν ἀδελφοὺς καὶ τέκνα καὶ πατέρας καὶ μητέρας τοὺς φύλακας οἵ τε εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας δοθέντες καὶ πάλιν οἱ παρὰ τοῖς φύλαξιν εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας, ὥστ' εὐλαβεῖσθαι τῶν τοιούτων τι πράττειν διὰ τὴν συγγένειαν. Περὶ μὲν οὖν τῆς περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας κοινωνίας διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

Ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶν ἐπισκέψασθαι περὶ τῆς κτή- 5
σεως, τίνα τρόπον δεῖ κατασκευάζεσθαι τοῖς μέλλουσι πολιτεύεσθαι τὴν ἀρίστην πολιτείαν, πότερον κοινὴν ἢ μὴ κοινὴν εἶναι τὴν κτῆσιν. Τοῦτο δ' ἄν τις καὶ χωρὶς σκέψαιτο ἀπὸ 2
τῶν περὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας νενομοθετημένων, λέγω δὲ τὰ περὶ τὴν κτῆσιν, πότερον κἂν ᾖ ἐκεῖνα χωρίς, καθ' ὃν νῦν τρόπον ἔχει πᾶσι, τάς τε κτήσεις κοινὰς εἶναι βέλτιον καὶ τὰς χρήσεις, οἷον τὰ μὲν γήπεδα χωρίς, τοὺς δὲ καρποὺς εἰς τὸ κοινὸν φέροντας ἀναλίσκειν (ὅπερ ἔνια ποιεῖ τῶν ἐθνῶν), ἢ τοὐναντίον τὴν μὲν γῆν κοινὴν εἶναι καὶ γεωργεῖν κοινῇ, τοὺς δὲ καρποὺς [k] διαιρεῖσθαι πρὸς τὰς ἰδίας χρήσεις (λέγονται δέ τινες καὶ τοῦτον τὸν τρόπον κοινωνεῖν τῶν βαρβάρων), ἢ καὶ τὰ γήπεδα καὶ τοὺς καρποὺς κοινούς. Ἑτέ- 3
ρων μὲν οὖν ὄντων τῶν γεωργούντων ἄλλος ἂν εἴη τρόπος καὶ ῥᾴων, αὐτῶν δ' αὐτοῖς διαπονούντων τὰ περὶ τὰς κτήσεις πλείους ἂν παρέχοι δυσκολίας· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι καὶ ἐν τοῖς ἔργοις μὴ γινομένων ἴσων ἀναγκαῖον ἐγκλήματα γίνεσθαι πρὸς τοὺς ἀπολαύοντας [l] μὲν ἢ λαμβάνοντας πολλά, ὀλίγα δὲ πονοῦντας, τοῖς ἐλάττω μὲν λαμβάνουσι πλείω δὲ πονοῦσιν. Ὅλως δὲ τὸ συζῆν καὶ κοινωνεῖν τῶν ἀνθρωπικῶν 4
πάντων χαλεπόν, καὶ μάλιστα τῶν τοιούτων. Δηλοῦσι δ' αἱ τῶν συναποδήμων κοινωνίαι· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι διαφερόμενοι ἐκ τῶν ἐν ποσὶ καὶ ἐκ μικρῶν προσκρούοντες ἀλ-

[k] διαιρῆσθαι U^b. [l] μὲν ἢ λαμβάνοντας om. U^b.

λήλοις. Ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τούτοις μάλιστα προσ-
κρούομεν, οἷς πλεῖστα προσχρώμεθα πρὸς τὰς διακονίας τὰς
5 ἐγκυκλίους. Τὸ μὲν οὖν κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις ταύτας τε
καὶ ἄλλας [m]τοιαύτας ἔχει δυσχερείας, ὃν δὲ νῦν τρόπον ἔχει
καὶ ἐπικοσμηθὲν ἤθεσι καὶ τάξει νόμων ὀρθῶν, οὐ μικρὸν ἂν
[n]διενέγκαι· ἕξει γὰρ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀγαθόν. Λέγω δὲ
τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὸ ἐκ τοῦ κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις καὶ τὸ
ἐκ τοῦ ἰδίας. Δεῖ γὰρ πῶς μὲν εἶναι κοινάς, ὅλως δ' ἰδίας.
6 Αἱ μὲν γὰρ ἐπιμέλειαι διῃρημέναι τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλ-
λήλους οὐ ποιήσουσιν, μᾶλλον δ' ἐπιδώσουσιν ὡς πρὸς ἴδιον
ἑκάστου προσεδρεύοντος· δι' ἀρετὴν δ' ἔσται πρὸς τὸ χρῆ-
σθαι κατὰ τὴν παροιμίαν κοινὰ τὰ φίλων. Ἔστι δὲ καὶ
νῦν τὸν τρόπον τοῦτον ἐν ἐνίαις πόλεσιν οὕτως ὑπογεγραμ-
μένον ὡς οὐκ ὂν ἀδύνατον, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς καλῶς οἰκου-
7 μέναις τὰ μὲν ἔστι τὰ δὲ γένοιτ' ἄν. Ἰδίαν γὰρ ἕκαστος
τὴν κτῆσιν ἔχων τὰ μὲν χρήσιμα ποιεῖ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ
χρῆται κοινοῖς, οἷον καὶ ἐν Λακεδαίμονι τοῖς τε δούλοις χρῶν-
ται τοῖς ἀλλήλων ὡς εἰπεῖν ἰδίοις, ἔτι δ' ἵπποις καὶ κυσίν,
8 κἂν δεηθῶσιν ἐφοδίων ἐν τοῖς ἀγροῖς κατὰ τὴν χώραν. Φα-
νερὸν τοίνυν ὅτι βέλτιον εἶναι μὲν ἰδίας τὰς κτήσεις, τῇ δὲ
χρήσει ποιεῖν κοινάς. Ὅπως δὲ γίνωνται τοιοῦτοι, τοῦ νο-
μοθέτου τοῦτ' ἔργον ἴδιόν ἐστιν. Ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν
ἀμύθητον ὅσον διαφέρει τὸ νομίζειν ἴδιόν τι· μὴ γὰρ οὐ
μάτην [o]τὴν πρὸς αὑτὸν αὐτὸς ἔχει φιλίαν ἕκαστος, ἀλλ' ἔστι
9 τοῦτο φυσικόν. Τὸ δὲ φίλαυτον εἶναι ψέγεται δικαίως·
οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο τὸ φιλεῖν ἑαυτόν, ἀλλὰ [p]τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ
φιλεῖν, καθάπερ καὶ τὸν φιλοχρήματον, ἐπεὶ φιλοῦσί γε
πάντες ὡς εἰπεῖν [q]ἕκαστον τῶν τοιούτων. Ἀλλὰ μὴν καὶ
τὸ χαρίσασθαι καὶ βοηθῆσαι φίλοις ἢ ξένοις ἢ ἑταίροις
10 ἥδιστον· ὃ γίνεται [r]τῆς κτήσεως ἰδίας οὔσης. Ταῦτά τε δὴ
οὐ συμβαίνει τοῖς λίαν ἓν ποιοῦσι τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τού-
τοις ἀναιροῦσιν ἔργα δυοῖν ἀρεταῖν φανερῶς, σωφροσύνης

[m] τοιαύτας om. Ub. [n] διενέγκας Ub. [o] τὴν om. Ib. [p] τὸ om. Tb.Ub. et pr. Ib. [q] ἕκαστος Ib.Tb.Ub. [r] τῆς om. Ub.

μὲν τὸ περὶ τὰς γυναῖκας (ἔργον γὰρ καλὸν ἀλλοτρίας οὔ-
σης ἀπέχεσθαι διὰ σωφροσύνην), ἐλευθεριότητος δὲ τὸ περὶ
τὰς κτήσεις· οὔτε γὰρ ἔσται φανερὸς ἐλευθέριος ὤν, οὔτε
πράξει πρᾶξιν ἐλευθέριον οὐδεμίαν· ἐν γὰρ τῇ χρήσει τῶν
κτημάτων τὸ τῆς ἐλευθεριότητος ἔργον ἐστίν.
Εὐπρόσωπος μὲν οὖν ἡ τοιαύτη νομοθεσία καὶ φιλάνθρω- 11
πος ἂν εἶναι δόξειεν· ὁ γὰρ ἀκροώμενος ἄσμενος ἀποδέχεται,
νομίζων ἔσεσθαι φιλίαν τινὰ θαυμαστὴν πᾶσι πρὸς ἅπαντας,
ἄλλως τε καὶ ὅταν κατηγορῇ τις τῶν νῦν ὑπαρχόντων ἐν
ταῖς πολιτείαις κακῶν ὡς γινομένων διὰ τὸ μὴ κοινὴν εἶναι
τὴν οὐσίαν, λέγω δε δίκας τε πρὸς ἀλλήλους περὶ συμβο-
λαίων καὶ ψευδομαρτυριῶν κρίσεις καὶ πλουσίων [s]κολακείας.
Ὧν οὐδὲν γίνεται διὰ τὴν ἀκοινωνησίαν ἀλλὰ διὰ τὴν μοχθη- 12
ρίαν, ἐπεὶ καὶ τοὺς κοινὰ κεκτημένους καὶ κοινωνοῦντας πολλῷ
διαφερομένους μᾶλλον ὁρῶμεν ἢ τοὺς χωρὶς τὰς οὐσίας ἔχον-
τας· ἀλλὰ θεωροῦμεν ὀλίγους [t]τοὺς ἐκ τῶν κοινωνιῶν διαφε-
ρομένους πρὸς πολλοὺς συμβάλλοντες τοὺς κεκτημένους ἰδίᾳ
τὰς κτήσεις. Ἔτι δὲ δίκαιον μὴ μόνον [v]λέγειν ὅσων στε- 13
ρήσονται κακῶν κοινωνήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἀγαθῶν. Φαί-
νεται δ' εἶναι πάμπαν ἀδύνατος ὁ βίος. Αἴτιον δὲ τῷ Σω-
κράτει τῆς παρακρούσεως χρὴ νομίζειν τὴν ὑπόθεσιν οὐκ
οὖσαν ὀρθήν. Δεῖ μὲν γὰρ εἶναί πως μίαν καὶ τὴν οἰκίαν 14
καὶ τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐ πάντως. Ἔστι μὲν γὰρ ὡς οὐκ
ἔσται προϊοῦσα πόλις, ἔστι δ' ὡς ἔσται μέν, ἐγγὺς δ' οὖσα
τοῦ μὴ πόλις εἶναι [w]ἔσται χείρων πόλις, ὥσπερ κἂν εἴ τις
τὴν συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν
μίαν. Ἀλλὰ δεῖ πλῆθος ὄν, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, διὰ 15
τὴν παιδείαν κοινὴν καὶ μίαν ποιεῖν· καὶ τόν γε μέλλοντα
παιδείαν εἰσάγειν, καὶ νομίζοντα διὰ ταύτης ἔσεσθαι τὴν
πόλιν σπουδαίαν, ἄτοπον τοῖς τοιούτοις οἴεσθαι διορθοῦν,
ἀλλὰ μὴ τοῖς ἔθεσι καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τοῖς νόμοις, ὥσπερ
τὰ περὶ τὰς κτήσεις ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ τοῖς συσσι-

[s] κολακείαις Q[b].T[b]. [t] τοὺς] τῶν Q[b].U[b]. [v] λέγειν—φαίνεται om. T[b].
[w] ἔσται om. I[b].Q[b].T[b].

16 τίοις ὁ νομοθέτης ἐκοίνωσεν. Δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο αὐτὸ ἀγνο-
εῖν, ὅτι χρὴ προσέχειν τῷ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς
ἔτεσιν, ἐν οἷς οὐκ ἂν ἔλαθεν εἰ ταῦτα καλῶς εἶχεν· πάντα
γὰρ σχεδὸν εὕρηται μέν, ἀλλὰ τὰ μὲν οὐ συνῆκται, τοῖς δ'
17 οὐ χρῶνται γινώσκοντες. Μάλιστα δ' ἂν γένοιτο φανερόν,
εἴ τις τοῖς ἔργοις ἴδοι τὴν τοιαύτην πολιτείαν κατασκευαζο-
μένην· οὐ γὰρ δυνήσεται μὴ μερίζων αὐτὰ καὶ χωρίζων ποιῆ-
σαι τὴν πόλιν, τὰ μὲν εἰς συσσίτια, τὰ δὲ εἰς [x] φρατρίας καὶ
φυλάς. Ὥστε οὐδὲν ἄλλο συμβήσεται νενομοθετημένον πλὴν
μὴ γεωργεῖν τοὺς φύλακας· ὅπερ καὶ νῦν Λακεδαιμόνιοι
18 ποιεῖν ἐπιχειροῦσιν. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς ὅλης
πολιτείας τίς ἔσται τοῖς κοινωνοῦσιν, οὔτ' εἴρηκεν ὁ Σωκρά-
της οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν. Καίτοι σχεδὸν τό γε πλῆθος τῆς
πόλεως τὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν γίνεται πλῆθος, περὶ ὧν
οὐδὲν διώρισται, πότερον καὶ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶναι δεῖ
τὰς κτήσεις ἢ [y] καὶ καθ' ἕκαστον ἰδίας, ἔτι δὲ καὶ γυναῖκας
19 καὶ παῖδας ἰδίους ἢ κοινούς. Εἰ μὲν γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον
κοινὰ πάντα πάντων, τί διοίσουσιν οὗτοι ἐκείνων τῶν φυλά-
κων; Ἢ τί πλεῖον τοῖς ὑπομένουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν; Ἢ
τί μαθόντες ὑπομενοῦσι τὴν ἀρχήν, ἐὰν μή τι σοφίζωνται
τοιοῦτον οἷον Κρῆτες; Ἐκεῖνοι γὰρ τἆλλα ταὐτὰ τοῖς δού-
λοις [z] ἐφέντες μόνον ἀπειρήκασι τὰ γυμνάσια καὶ τὴν τῶν
20 ὅπλων κτῆσιν. Εἰ δέ, καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, καὶ
παρ' ἐκείνοις ἔσται τὰ τοιαῦτα, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῆς κοι-
νωνίας; Ἐν μιᾷ γὰρ πόλει δύο πόλεις ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ
ταύτας ὑπεναντίας ἀλλήλαις. Ποιεῖ γὰρ τοὺς μὲν φύλακας
οἷον φρουρούς, τοὺς δὲ γεωργοὺς καὶ τοὺς τεχνίτας καὶ τοὺς
21 ἄλλους πολίτας. Ἐγκλήματα δὲ καὶ δίκαι, καὶ ὅσα ἄλλα
ταῖς πόλεσιν ὑπάρχειν φησὶ κακά, πάνθ' ὑπάρξει καὶ τού-
τοις. Καίτοι λέγει ὁ Σωκράτης ὡς οὐ πολλῶν δεήσονται
νομίμων διὰ τὴν παιδείαν, οἷον ἀστυνομικῶν καὶ ἀγορανομι-
κῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἀποδιδοὺς μόνον τὴν παι-

[x] φατρίας Iᵇ. [y] καὶ post ἢ om. Qᵇ. [z] ἀφέντες Qᵇ.Tᵇ.Uᵇ.

δείαν τοῖς φύλαξιν. Ἔτι δὲ κυρίους ποιεῖ τῶν κτημάτων 22
τοὺς γεωργοὺς ἀποφορὰν φέροντας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον
[a] εἰκὸς εἶναι χαλεποὺς καὶ φρονημάτων πλήρεις ἢ τὰς παρ'
ἐνίοις [b] εἱλωτείας τε καὶ [c] πενεστείας καὶ δουλείας. Ἀλλὰ 23
γὰρ εἴτ' ἀναγκαῖα ταῦθ' ὁμοίως εἴτε μή, νῦν γ' οὐδὲν διώ-
ρισται. Καὶ περὶ τῶν [d] ἐχομένων, τίς ἡ τούτων [e] τε πολι-
τεία καὶ παιδεία καὶ νόμοι τίνες. Ἔστι δ' οὔθ' εὑρεῖν ῥᾴ-
διον, οὔτε τὸ διαφέρον μικρόν, τὸ ποιούς τινας εἶναι τούτους
πρὸς τὸ σώζεσθαι τὴν τῶν φυλάκων κοινωνίαν. Ἀλλὰ μὴν 24
εἴ γε τὰς μὲν γυναῖκας ποιήσει κοινὰς τὰς δὲ κτήσεις ἰδίας,
τίς οἰκονομήσει ὥσπερ τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἱ ἄνδρες αὐτῶν;
[Κἂν εἰ κοιναὶ αἱ κτήσεις καὶ αἱ τῶν γεωργῶν γυναῖκες]
Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἐκ τῶν θηρίων ποιεῖσθαι τὴν παραβολήν,
ὅτι δεῖ τὰ [f] αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσιν, οἷς
οἰκονομίας οὐδὲν μέτεστιν. Ἐπισφαλὲς δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας 25
ὡς καθίστησιν ὁ Σωκράτης· ἀεὶ γὰρ ποιεῖ τοὺς αὐτοὺς ἄρχον-
τας. Τοῦτο δὲ στάσεως αἴτιον γίνεται καὶ παρὰ τοῖς μηδὲν
ἀξίωμα κεκτημένοις, [g] ᾗ πού γε δὴ παρά γε θυμοειδέσι καὶ
πολεμικοῖς ἀνδράσιν. Ὅτι δ' ἀναγκαῖον αὐτῷ ποιεῖν τοὺς 26
αὐτοὺς ἄρχοντας, φανερόν· οὐ γὰρ ὁτὲ μὲν ἄλλοις ὁτὲ δὲ
ἄλλοις μέμικται ταῖς ψυχαῖς ὁ [h] παρὰ τοῦ θεοῦ χρυσός, ἀλλ'
ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς. Φησὶ δὲ τοῖς μὲν εὐθὺ γινομένοις μῖξαι
[i] χρυσόν, τοῖς δ' ἄργυρον, χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον τοῖς τεχνί-
ταις μέλλουσιν ἔσεσθαι καὶ γεωργοῖς. Ἔτι δὲ καὶ τὴν 27
εὐδαιμονίαν [k] ἀφαιρούμενος τῶν φυλάκων, ὅλην φησὶ δεῖν
εὐδαίμονα ποιεῖν τὴν πόλιν τὸν νομοθέτην. Ἀδύνατον δὲ
εὐδαιμονεῖν ὅλην, μὴ τῶν πλείστων ἢ μὴ πάντων μερῶν ἢ
τινῶν ἐχόντων τὴν εὐδαιμονίαν. [l] Οὐ γὰρ τῶν αὐτῶν τὸ
εὐδαιμονεῖν [m] ὧνπερ τὸ ἄρτιον· τοῦτο μὲν γὰρ ἐνδέχεται τῷ
ὅλῳ ὑπάρχειν, τῶν δὲ μερῶν μηδετέρῳ, τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν

[a] εἰκὸς om. U^b. [b] εἱλωτίας I^b. [c] πενιστείας I^b.T^b. [d] ἐρχομένων U^b. [e] τε om. U^b. [f] αὐτὰ] αὐτὰ καὶ I^b. [g] ἤπουθεν δὴ I^b.T^b.U^b. [h] περὶ T^b. [i] χρηστόν U^b. [k] ἀφ μενος U^b. [l] οὗ U^b. [m] ὥσπερ rc. I^b.

28 ἀδύνατον. Ἀλλὰ μὴν εἰ οἱ φύλακες μὴ εὐδαίμονες, τίνες ἕτεροι; Οὐ γὰρ δὴ οἵ γε τεχνῖται καὶ τὸ πλῆθος τὸ τῶν βαναύσων. Ἡ μὲν οὖν πολιτεία περὶ ἧς ὁ Σωκράτης εἴρηκεν, ταύτας τε τὰς ἀπορίας ἔχει καὶ τούτων οὐκ ἐλάττους ἑτέρας.

6 Σχεδὸν δὲ παραπλησίως καὶ περὶ τοὺς νόμους ἔχει τοὺς ὕστερον γραφέντας· διὸ καὶ περὶ τῆς ἐνταῦθα πολιτείας ἐπισκέψασθαι μικρὰ βέλτιον. Καὶ γὰρ ἐν τῇ πολιτείᾳ περὶ ὀλίγων πάμπαν διώρικεν ὁ Σωκράτης, περί τε γυναικῶν [n] καὶ τέκνων κοινωνίας, πῶς ἔχειν δεῖ, καὶ περὶ κτήσεως, καὶ
2 τῆς πολιτείας τὴν τάξιν. Διαιρεῖται γὰρ εἰς δύο μέρη τὸ πλῆθος τῶν οἰκούντων, τὸ μὲν εἰς τοὺς γεωργούς, τὸ δὲ εἰς τὸ προπολεμοῦν μέρος· τρίτον δ᾽ ἐκ τούτων τὸ βουλευόμενον
3 καὶ κύριον τῆς πόλεως. Περὶ δὲ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν τεχνιτῶν, πότερον οὐδεμιᾶς ἢ μετέχουσί τινος ἀρχῆς, καὶ πότερον ὅπλα δεῖ κεκτῆσθαι καὶ τούτους καὶ συμπολεμεῖν ἢ μή, περὶ τούτων οὐδὲν διώρικεν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας οἴεται δεῖν συμπολεμεῖν καὶ παιδείας μετέχειν τῆς αὐτῆς τοῖς φύλαξιν, τὰ δ᾽ ἄλλα τοῖς ἔξωθεν λόγοις πεπλήρωκε τὸν λόγον καὶ περὶ τῆς παιδείας, ποίαν τινὰ δεῖ [o] γί-
4 νεσθαι τῶν φυλάκων. Τῶν δὲ νόμων τὸ μὲν πλεῖστον μέρος νόμοι τυγχάνουσιν ὄντες, ὀλίγα δὲ περὶ τῆς πολιτείας εἴρηκεν. Καὶ ταύτην βουλόμενος κοινοτέραν ποιεῖν ταῖς πόλεσι, κατὰ μικρὸν περιάγει πάλιν πρὸς τὴν ἑτέραν πολιτείαν.
5 Ἔξω γὰρ τῆς τῶν γυναικῶν κοινωνίας καὶ τῆς κτήσεως, τὰ ἄλλα ταὐτὰ [p] ἀποδίδωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πολιτείαις· καὶ γὰρ παιδείαν τὴν αὐτήν, καὶ τὸ τῶν ἔργων [q] τῶν ἀναγκαίων ἀπεχομένους ζῆν, καὶ περὶ συσσιτίων ὡσαύτως· πλὴν ἐν ταύτῃ φησὶ δεῖν εἶναι συσσίτια καὶ γυναικῶν, καὶ τὴν μὲν χιλίων
6 τῶν ὅπλα κεκτημένων, ταύτην δε πεντακισχιλίων. Τὸ μὲν οὖν περιττὸν ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ Σωκράτους λόγοι καὶ τὸ κομψὸν καὶ τὸ καινοτόμον καὶ τὸ ζητητικόν, καλῶς δὲ πάντα

[n] καὶ τέκνων καὶ κοινωνίας Qᵇ.Tᵇ.Uᵇ. [o] γινώσκεσθαι Iᵇ. [p] δίδωσιν Uᵇ. [q] τῶν ἀναγκαίων om. Iᵇ.

ἴσως χαλεπόν, ἐπεὶ καὶ τὸ νῦν εἰρημένον πλῆθος δεῖ μὴ λαν-
θάνειν ὅτι χώρας δεήσει τοῖς τοσούτοις Βαβυλωνίας ἤ τινος
ἄλλης ἀπεράντου τὸ πλῆθος, ἐξ ἧς ἀργοὶ πεντακισχίλιοι
θρέψονται, καὶ περὶ τούτους γυναικῶν καὶ θεραπόντων ἕτε-
ρος ὄχλος πολλαπλάσιος. Δεῖ μὲν οὖν ὑποτίθεσθαι κατ' 7
εὐχήν, [r] μηδὲν μέντοι ἀδύνατον· λέγεται δ' ὡς δεῖ τὸν νομο-
θέτην πρὸς δύο βλέποντα τιθέναι τοὺς νόμους, πρός τε τὴν
χώραν καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτι δὲ καλῶς ἔχει προσθεῖναι
καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας τόπους, εἰ δεῖ τὴν πόλιν ζῆν
βίον πολιτικόν· οὐ γὰρ μόνον ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὴν τοιού-
τοις χρῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον ὅπλοις ἃ χρήσιμα κατὰ τὴν
οἰκείαν χώραν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξω τόπους. Εἰ δέ 8
τις μὴ τοιοῦτον ἀποδέχεται βίον, μήτε τὸν ἴδιον μήτε τὸν
κοινὸν τῆς πόλεως, ὅμως οὐδὲν ἧττον δεῖ φοβεροὺς εἶναι
τοῖς πολεμίοις, μὴ μόνον ἐλθοῦσιν εἰς τὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ
ἀπελθοῦσιν. Καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῆς κτήσεως ὁρᾶν δεῖ, μήποτε
βέλτιον ἑτέρως διορίσαι τῷ σαφῶς μᾶλλον· τοσαύτην γὰρ
εἶναί φησι δεῖν ὥστε ζῆν σωφρόνως, ὥσπερ ἂν εἴ τις εἶπεν
ὥστε ζῆν εὖ· τοῦτο γάρ ἐστι καθόλου μᾶλλον. Ἔτι δ' 9
ἔστι σωφρόνως μὲν ταλαιπώρως δὲ ζῆν. Ἀλλὰ βελτίων
ὅρος τὸ σωφρόνως καὶ ἐλευθερίως (χωρὶς γὰρ ἑκάτερον τὸ
μὲν τῷ τρυφᾶν ἀκολουθήσει, τὸ δὲ [s]τῷ ἐπιπόνως), ἐπεὶ μόναι
γ' εἰσὶν ἕξεις [t]αἱρεταὶ περὶ τὴν τῆς οὐσίας χρῆσιν αὗται, οἷον
οὐσίᾳ πράως ἢ ἀνδρείως χρῆσθαι [v] οὐκ ἔστιν, [w] σωφρόνως δὲ
καὶ ἐλευθερίως ἔστιν, ὥστε καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον περὶ
αὐτὴν εἶναι ταύτας. Ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς κτήσεις ἰσάζοντα 10
τὸ περὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν μὴ κατασκευάζειν, ἀλλ'
ἀφεῖναι τὴν τεκνοποιίαν ἀόριστον ὡς ἱκανῶς ἂν ὁμαλισθησο-
μένην εἰς τὸ αὐτὸ πλῆθος διὰ τὰς ἀτεκνίας [x] ὁσωνοῦν γεννω-
μένων, ὅτι δοκεῖ τοῦτο καὶ νῦν συμβαίνειν περὶ τὰς πόλεις.
Δεῖ δὲ τοῦτ' οὐχ ὁμοίως ἀκριβῶς ἔχειν περὶ τὰς πόλεις τότε 11
καὶ νῦν· νῦν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀπορεῖ διὰ τὸ μερίζεσθαι τὰς

[r] μηδὲν om. Q^{b}. [s] τῷ] τὸ T^{b}.U^{b}. [t] ἀρεταὶ I^{b}.Q^{b}.T^{b}. [v] οὐκέτι U^{b}. [w] σώφρονος T^{b}. [x] ὁπονοῦν U^{b}, ὅσων νοῦν T^{b}.

οὐσίας εἰς ὁποσονοῦν πλῆθος, τότε δ' ἀδιαιρέτων οὐσῶν
ἀνάγκη τοὺς παράζυγας μηδὲν ἔχειν, ἐάν τ' ἐλάττους ὦσι τὸ
12 πλῆθος ἐάν τε πλείους. Μᾶλλον δὲ δεῖν ὑπολάβοι τις ἂν
ὡρίσθαι τῆς οὐσίας τὴν τεκνοποιίαν, ὥστε ἀριθμοῦ τινὸς μὴ
πλείονα γεννᾶν· τοῦτο δὲ τιθέναι τὸ πλῆθος ἀποβλέποντα
πρὸς τὰς τύχας, ἂν συμβαίνῃ τελευτᾶν τινὰς τῶν γεννηθέν-
13 των, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀτεκνίαν. Τὸ δ' ἀφεῖσθαι,
καθάπερ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι, πενίας ἀναγκαῖον αἴτιον
γίνεσθαι τοῖς πολίταις, ἡ δὲ πενία στάσιν ἐμποιεῖ καὶ κα-
κουργίαν. Φείδων μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὢν νομοθέτης τῶν
ἀρχαιοτάτων, τοὺς οἴκους ἴσους ᾠήθη δεῖν διαμένειν καὶ τὸ
πλῆθος τῶν πολιτῶν, καὶ εἰ τὸ πρῶτον τοὺς κλήρους ἀνίσους
εἶχον πάντες κατὰ μέγεθος· ἐν δὲ τοῖς νόμοις τούτοις τοὐ-
14 ναντίον ἐστίν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων πῶς οἰόμεθα βέλτιον
ἂν ἔχειν, λεκτέον ὕστερον· ἐλλέλειπται δὲ τοῖς νόμοις τού-
τοις καὶ τὰ περὶ τοὺς ἄρχοντας, ὅπως ἔσονται διαφέροντες
τῶν ἀρχομένων· φησὶ γὰρ δεῖν, ὥσπερ ἐξ ἑτέρου τὸ στημό-
νιον ἐρίου γίνεται τῆς κρόκης, οὕτω καὶ τοὺς ἄρχοντας ἔχειν
15 [y] δεῖν πρὸς τοὺς ἀρχομένους. Ἐπεὶ δὲ τὴν πᾶσαν οὐσίαν
ἐφίησι γίνεσθαι μείζονα μέχρι πενταπλασίας, διὰ τί τοῦτ'
οὐκ ἂν εἴη ἐπὶ τῆς γῆς μέχρι τινός; Καὶ τὴν [z] τῶν οἰκοπέ-
δων δὲ διαίρεσιν δεῖ σκοπεῖν, μή ποτ' οὐ [a] συμφέρῃ πρὸς οἰκο-
νομίαν· δύο γὰρ οἰκόπεδα ἑκάστῳ ἔνειμε διελὼν χωρίς, χαλε-
16 πὸν δὲ οἰκίας δύο οἰκεῖν. Ἡ δὲ σύνταξις ὅλη βούλεται μὲν
εἶναι μήτε δημοκρατία μήτε ὀλιγαρχία, μέση δὲ τούτων, ἣν
καλοῦσι πολιτείαν· ἐκ γὰρ τῶν ὁπλιτευόντων ἐστίν. Εἰ
μὲν οὖν ὡς κοινοτάτην ταύτην κατασκευάζει ταῖς πόλεσι τῶν
ἄλλων πολιτείαν, καλῶς εἴρηκεν ἴσως, εἰ δ' ὡς ἀρίστην μετὰ
τὴν πρώτην πολιτείαν, οὐ καλῶς· τάχα γὰρ τὴν τῶν Λακώ-
νων ἄν τις ἐπαινέσειε μᾶλλον, ἢ κἂν ἄλλην τινὰ ἀριστοκρα-
17 τικωτέραν. Ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν ὡς δεῖ τὴν ἀρίστην
πολιτείαν ἐξ ἁπασῶν εἶναι τῶν [b] πολιτειῶν μεμιγμένην, διὸ

y δεῖ T^{b}. z τῶν om. U^{b}. a συμφέρει pr. I^{b}. b πολιτῶν T^{b}.

καὶ τὴν τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαινοῦσιν· εἶναι γὰρ αὐτὴν οἱ μὲν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ μοναρχίας καὶ δημοκρατίας φασίν, λέγοντες τὴν μὲν βασιλείαν μοναρχίαν, τὴν δὲ τῶν γερόντων ἀρχὴν ὀλιγαρχίαν, δημοκρατεῖσθαι δὲ κατὰ τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν διὰ τὸ ἐκ τοῦ δήμου εἶναι τοὺς ἐφόρους· οἱ δὲ τὴν μὲν [c] ἐφορείαν εἶναι τυραννίδα, δημοκρατεῖσθαι δὲ κατά τε τὰ συσσίτια καὶ τὸν ἄλλον βίον τὸν καθ' ἡμέραν. [d] Ἐν 18
δὲ τοῖς νόμοις εἴρηται τούτοις ὡς δέον συγκεῖσθαι τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἐκ δημοκρατίας καὶ τυραννίδος, ἃς ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἄν τις θείη πολιτείας ἢ [e] χειρίστας πασῶν. Βέλτιον οὖν λέγουσιν οἱ πλείους μιγνύντες· ἡ γὰρ ἐκ πλειόνων συγκειμένη πολιτεία βελτίων. Ἔπειτ' οὐδ' ἔχουσα φαίνεται μοναρχικὸν οὐδέν, ἀλλ' ὀλιγαρχικὰ καὶ δημοκρατικά· μᾶλλον δ' ἐγκλίνειν βούλεται πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν. Δῆλον 19
δ' ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως· τὸ μὲν γὰρ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοὺς κοινὸν ἀμφοῖν, τὸ δὲ τοῖς μὲν εὐπορωτέροις ἐπάναγκες ἐκκλησιάζειν εἶναι καὶ φέρειν ἄρχοντας ἤ τι ποιεῖν ἄλλο τῶν πολιτικῶν, τοὺς δ' ἀφεῖσθαι, τοῦτο δ' ὀλιγαρχικόν, καὶ τὸ πειρᾶσθαι πλείους ἐκ τῶν εὐπόρων εἶναι τοὺς ἄρχοντας, καὶ τὰς μεγίστας ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων.
Ὀλιγαρχικὴν δὲ ποιεῖ καὶ τὴν τῆς βουλῆς αἵρεσιν· αἱροῦνται 20
[f] μὲν γὰρ πάντες ἐπάναγκες, ἀλλ' ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος, εἶτα πάλιν ἴσους ἐκ τοῦ δευτέρου, εἶτ' ἐκ τῶν τρίτων. Πλὴν οὐ πᾶσιν ἐπάναγκες ἦν τοῖς ἐκ τῶν τρίτων ἢ τετάρτων, ἐκ δὲ τοῦ τετάρτου τῶν τετάρτων μόνοις ἐπάναγκες τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευτέροις. Εἶτ' ἐκ τούτων ἴσον ἀφ' ἑκάστου τιμή- 21
ματος ἀποδεῖξαί φησι δεῖν ἀριθμόν. Ἔσονται δὴ πλείους οἱ ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων καὶ βελτίους διὰ τὸ ἐνίους μὴ αἱρεῖσθαι τῶν δημοτικῶν διὰ τὸ μὴ ἐπάναγκες. Ὡς μὲν οὖν 22
οὐκ ἐκ δημοκρατίας καὶ μοναρχίας δεῖ [g] συνιστάναι τὴν τοιαύτην πολιτείαν, ἐκ τούτων φανερὸν καὶ τῶν ὕστερον ῥηθησομένων, ὅταν ἐπιβάλλῃ περὶ τῆς τοιαύτης πολιτείας ἡ σκέψις·

[c] ἐφορείαν I^b: ceteri ἐφορίαν. [d] ἐν] εἰ U^b. [e] χειρίστους I^b.
[f] μὲν γὰρ] δὲ Q^b. [g] συνεστάναι rc. I^b.

ἔχει δὲ καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ἀρχόντων [h] τὸ ἐξ αἱρετῶν [i] αἱρετοὺς ἐπικίνδυνον· εἰ γάρ τινες συστῆναι θέλουσι καὶ μέτριοι τὸ πλῆθος, ἀεὶ κατὰ τὴν τούτων αἱρεθήσονται βούλησιν. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς νόμοις τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

7 Εἰσὶ δέ τινες πολιτεῖαι καὶ ἄλλαι, αἱ μὲν ἰδιωτῶν αἱ δὲ φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν, πᾶσαι δὲ τῶν καθεστηκυιῶν, καὶ καθ' ἃς πολιτεύονται νῦν, ἐγγύτερόν εἰσι τούτων ἀμφοτέρων· οὐδεὶς γὰρ οὔτε τὴν περὶ τὰ τέκνα κοινότητα καὶ τὰς γυναῖκας ἄλλος κεκαινοτόμηκεν, οὔτε περὶ τὰ συσσίτια τῶν 2 γυναικῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων ἄρχονται μᾶλλον. Δοκεῖ γάρ τισι τὸ περὶ τὰς οὐσίας εἶναι μέγιστον τετάχθαι καλῶς· περὶ γὰρ τούτων ποιεῖσθαί φασι τὰς στάσεις πάντας. Διὸ Φαλέας ὁ Χαλκηδόνιος τοῦτ' εἰσήνεγκε [k] πρῶτος· 3 φησὶ [l] γὰρ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν. Τοῦτο δὲ κατοικιζομέναις μὲν εὐθὺς οὐ χαλεπὸν ᾤετο ποιεῖν, τὰς [m] δ' ἤδη κατοικουμένας ἐργωδέστερον μέν, ὅμως δὲ τάχιστ' ἂν ὁμαλισθῆναι τῷ τὰς προῖκας τοὺς μὲν πλουσίους διδόναι μὲν λαμβάνειν δὲ μή, [n] τοὺς δὲ πένητας μὴ διδόναι μὲν λαμβά- 4 νειν δέ. Πλάτων δὲ τοὺς νόμους γράφων μέχρι μέν τινος ᾤετο δεῖν ἐᾶν, πλεῖον δὲ τοῦ πενταπλασίαν εἶναι τῆς ἐλαχίστης μηδενὶ τῶν πολιτῶν ἐξουσίαν εἶναι κτήσασθαι, καθά- 5 περ εἴρηται καὶ πρότερον. Δεῖ δὲ μηδὲ τοῦτο λανθάνειν τοὺς οὕτω νομοθετοῦντας, ὃ λανθάνει νῦν, ὅτι τὸ τῆς οὐσίας τάττοντας πλῆθος προσήκει καὶ τῶν τέκνων τὸ πλῆθος τάττειν· ἐὰν γὰρ ὑπεραίρῃ τῆς οὐσίας τὸ μέγεθος ὁ τῶν τέκνων ἀριθμός, ἀνάγκη [o] τόν γε νόμον λύεσθαι, καὶ χωρὶς τῆς λύσεως φαῦλον τὸ πολλοὺς ἐκ πλουσίων γίνεσθαι πένητας· ἔργον 6 γὰρ μὴ νεωτεροποιοὺς εἶναι τοὺς τοιούτους. Διότι μὲν οὖν ἔχει τινὰ δύναμιν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἡ τῆς οὐσίας ὁμαλότης, καὶ τῶν πάλαι τινὲς φαίνονται διεγνωκότες, οἷον

[h] τὸ om. U^b. [i] αἱρετὰς U^b. [k] πρῶτον Q^b. [l] γὰρ om. U^b. [m] δ' ἤδη interpres: codices δή. [n] τοὺς—λαμβάνειν δέ om. I^b. [o] τὸν γενόμενον U^b.

καὶ Σόλων ἐνομοθέτησεν, καὶ παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος ὃς κωλύει κτᾶσθαι γῆν [p] ὁπόσην ἂν βούληταί τις. Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πωλεῖν οἱ νόμοι κωλύουσιν, ὥσπερ ἐν Λοκροῖς [q] νόμος ἐστὶ μὴ πωλεῖν, ἐὰν μὴ φανερὰν ἀτυχίαν δείξῃ συμβεβηκυῖαν. Ἔτι δὲ τοὺς παλαιοὺς κλήρους διασώζειν. Τοῦτο 7
δὲ λυθὲν καὶ περὶ Λευκάδα δημοτικὴν ἐποίησε λίαν τὴν πολιτείαν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἔτι συνέβαινεν ἀπὸ τῶν ὡρισμένων τιμημάτων εἰς τὰς ἀρχὰς βαδίζειν. Ἀλλ' [r] ἔστι τὴν ἰσότητα μὲν ὑπάρχειν τῆς οὐσίας, ταύτην δ' ἢ λίαν εἶναι πολλήν, ὥστε τρυφᾶν, ἢ λίαν ὀλίγην, ὥστε ζῆν γλίσχρως. Δῆλον οὖν ὡς οὐχ ἱκανὸν τὸ τὰς οὐσίας ἴσας ποιῆσαι τὸν νομοθέτην, ἀλλὰ τοῦ μέσου στοχαστέον. Ἔτι δ' εἴ τις καὶ τὴν μετρίαν 8
τάξειεν οὐσίαν πᾶσιν, οὐδὲν ὄφελος· μᾶλλον γὰρ δεῖ τὰς ἐπιθυμίας ὁμαλίζειν ἢ τὰς οὐσίας, τοῦτο δ' οὐκ ἔστι μὴ παιδευομένοις ἱκανῶς ὑπὸ τῶν νόμων. Ἀλλ' ἴσως εἴποι ἂν ὁ Φαλέας ὅτι ταῦτα τυγχάνει λέγων αὐτός· οἴεται γὰρ δυοῖν τούτοιν ἰσότητα δεῖν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, κτήσεως καὶ παιδείας. Ἀλλὰ τήν τε παιδείαν ἥτις ἔσται δεῖ λέγειν, καὶ 9
τὸ μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν οὐδὲν ὄφελος· ἔστι γὰρ τὴν αὐτὴν μὲν εἶναι καὶ μίαν, ἀλλὰ ταύτην εἶναι τοιαύτην ἐξ ἧς ἔσονται προαιρετικοὶ τοῦ πλεονεκτεῖν ἢ χρημάτων ἢ τιμῆς ἢ συναμφοτέρων. Ἔτι στασιάζουσιν οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνισό- 10
τητα τῆς κτήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῶν τιμῶν. Τοὐναντίον δὲ περὶ ἑκάτερον· οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ διὰ τὸ περὶ τὰς κτήσεις ἄνισον, οἱ δὲ χαρίεντες περὶ τῶν τιμῶν, ἐὰν ἴσαι· ὅθεν καὶ

ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ [s] ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός.

Οὐ μόνον δ' οἱ ἄνθρωποι διὰ τἀναγκαῖα ἀδικοῦσιν, ὧν ἄκος 11
εἶναι νομίζει τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας, ὥστε μὴ λωποδυτεῖν διὰ τὸ ῥιγοῦν ἢ πεινῆν, ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι καὶ μὴ ἐπιθυμῶσιν· ἐὰν γὰρ μείζω ἔχωσιν ἐπιθυμίαν τῶν ἀναγκαίων, διὰ τὴν ταύτης ἰατρείαν ἀδικήσουσιν. Οὐ τοίνυν διὰ ταύτην 12

[p] ὁπόστην Tb. [q] νόμος] νόμοις Ub. [r] ἔστι] εἰς Qb.Tb, εἰς τὸ Ub. et pr. Ib. [s] ἡ μὲν κακὸς ἡ δὲ Ub.

μόνον, ἀλλὰ καὶ ἂν ἐπιθυμοῖεν, ἵνα χαίρωσι ταῖς ἄνευ λυπῶν ἡδοναῖς. Τί οὖν ἄκος τῶν τριῶν τούτων; Τοῖς μὲν οὐσία βραχεῖα καὶ ἐργασία, τοῖς δὲ σωφροσύνη· τρίτον δ', εἴ τινες βούλοιντο δι' αὐτῶν χαίρειν, οὐκ ἂν ἐπιζητοῖεν εἰ μὴ παρὰ
13 *φιλοσοφίας ἄκος· αἱ γὰρ ἄλλαι ἀνθρώπων δέονται. Ἐπεὶ ἀδικοῦσί γε τὰ μέγιστα διὰ τὰς ὑπερβολάς, ἀλλ' οὐ διὰ τὰ ἀναγκαῖα, οἷον τυραννοῦσιν οὐχ ἵνα μὴ ῥιγῶσιν. Διὸ καὶ αἱ τιμαὶ μεγάλαι, ἂν ἀποκτείνῃ τις οὐ κλέπτην ἀλλὰ τύραννον. Ὥστε πρὸς τὰς μικρὰς ἀδικίας βοηθητικὸς μόνον ὁ*
14 *τρόπος τῆς Φαλέου πολιτείας. Ἔτι τὰ πολλὰ βούλεται κατασκευάζειν ἐξ ὧν τὰ πρὸς αὐτοὺς* [t] *πολιτεύσονται καλῶς, δεῖ δὲ καὶ πρὸς τοὺς γειτνιῶντας καὶ τοὺς ἔξωθεν πάντας. Ἀναγκαῖον ἄρα τὴν πολιτείαν συντετάχθαι πρὸς τὴν πολε-*
15 *μικὴν ἰσχύν, περὶ ἧς ἐκεῖνος οὐδὲν εἴρηκεν. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς κτήσεως· δεῖ γὰρ οὐ μόνον πρὸς τὰς πολιτικὰς χρήσεις ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν κινδύνους. Διόπερ οὔτε τοσοῦτον δεῖ* [v] *πλῆθος ὑπάρχειν ὧν οἱ πλησίον καὶ κρείττους ἐπιθυμήσουσιν, οἱ δ' ἔχοντες ἀμύνειν οὐ δυνήσονται τοὺς ἐπιόντας, οὔθ' οὕτως ὀλίγην ὥστε μὴ δύνασθαι πόλεμον ὑπενεγκεῖν μηδὲ τῶν ἴσων καὶ τῶν ὁμοίων.*
16 *Ἐκεῖνος μὲν οὖν οὐδὲν διώρικεν, δεῖ δὲ τοῦτο μὴ λανθάνειν, ὅτι συμφέρει πλῆθος οὐσίας. Ἴσως οὖν ἄριστος ὅρος τὸ μὴ λυσιτελεῖν τοῖς κρείττοσι διὰ τὴν ὑπερβολὴν πολεμεῖν, ἀλλ'*
17 *οὕτως ὡς ἂν καὶ μὴ ἐχόντων τοσαύτην οὐσίαν. Οἷον Εὔβουλος Αὐτοφραδάτου μέλλοντος Ἀταρνέα πολιορκεῖν ἐκέλευσεν αὐτόν, σκεψάμενον ἐν πόσῳ χρόνῳ λήψεται τὸ χωρίον, λογίσασθαι τοῦ χρόνου τούτου τὴν δαπάνην· ἐθέλειν γὰρ ἔλαττον τούτου* [w] *λαβὼν ἐκλιπεῖν ἤδη τὸν* [x] *Ἀταρνέα. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐποίησε τὸν Αὐτοφραδάτην σύννουν γενό-*
18 *μενον παύσασθαι τῆς πολιορκίας. Ἔστι μὲν οὖν τι τῶν συμφερόντων τὸ τὰς οὐσίας εἶναι ἴσας τοῖς πολίταις πρὸς τὸ μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, οὐ μὴν μέγ' οὐδὲν ὡς εἰπεῖν.*

[t] *πολιτεύονται* I[b]. [v] *πλῆθος—οἱ* om. U[b]. [w] *λαβεῖν* U[b]. [x] *αὐταρνέα* T[b].

Καὶ γὰρ ἂν οἱ χαρίεντες ἀγανακτοῖεν ἂν ὡς οὐκ ἴσων ὄντες
ἄξιοι, διὸ καὶ φαίνονται πολλάκις ἐπιτιθέμενοι καὶ στασιά-
ζοντες. Ἔτι δ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων ἄπληστον, καὶ τὸ 19
πρῶτον μὲν ἱκανὸν διωβολία μόνον, ὅταν δ' ἤδη τοῦτ' ᾖ πά-
τριον, ἀεὶ δέονται τοῦ πλείονος, ἕως εἰς ἄπειρον ἔλθωσιν·
ἄπειρος γὰρ ἡ τῆς ἐπιθυμίας φύσις, ἧς πρὸς τὴν ἀναπλήρω-
σιν οἱ πολλοὶ ζῶσιν. Τῶν οὖν τοιούτων ἀρχή, μᾶλλον τοῦ 20
τὰς οὐσίας ὁμαλίζειν, τὸ τοὺς μὲν ἐπιεικεῖς τῇ φύσει τοιού-
τους παρασκευάζειν ὥστε μὴ βούλεσθαι πλεονεκτεῖν, τοὺς δὲ
φαύλους ὥστε μὴ δύνασθαι· τοῦτο δ' ἐστίν, ἂν ἥττους τε
ὦσι καὶ μὴ ἀδικῶνται. Οὐ καλῶς δ' οὐδὲ τὴν ἰσότητα τῆς οὐ- 21
σίας εἴρηκεν· περὶ γὰρ τὴν τῆς γῆς κτῆσιν ἰσάζει μόνον, ἔστι
δὲ [y] καὶ δούλων καὶ βοσκημάτων πλοῦτος καὶ νομίσματος,
καὶ κατασκευὴ πολλὴ τῶν καλουμένων ἐπίπλων. Ἢ πάντων
οὖν τούτων ἰσότητα ζητητέον ἢ τάξιν τινὰ μετρίαν, ἢ πάντα
ἐατέον. Φαίνεται δ' ἐκ τῆς νομοθεσίας κατασκευάζων τὴν 22
πόλιν μικράν, εἴ γ' οἱ τεχνῖται πάντες δημόσιοι ἔσονται καὶ
μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως. Ἀλλ' εἴπερ [z] δεῖ 23
δημοσίους εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ ἐργαζομένους, δεῖ καθάπερ ἐν
Ἐπιδάμνῳ τε, καὶ [a] ὡς Διόφαντός ποτε κατεσκεύαζεν Ἀθή-
νησι, τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον. Περὶ μὲν οὖν τῆς Φαλέου
πολιτείας σχεδὸν ἐκ τούτων ἄν τις θεωρήσειεν, εἴ [b] τι τυγ-
χάνει καλῶς εἰρηκὼς ἢ μὴ καλῶς.

Ἱππόδαμος δὲ Εὐρυφῶντος Μιλήσιος, ὃς καὶ τὴν τῶν 8
πόλεων διαίρεσιν εὗρε καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέτεμεν, γενόμενος
καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιττότερος διὰ φιλοτιμίαν οὕτως
ὥστε δοκεῖν ἐνίοις ζῆν περιεργότερον τριχῶν τε πλήθει καὶ
κόσμῳ πολυτελεῖ, [c] ἔτι δὲ ἐσθῆτος εὐτελοῦς μὲν ἀλεεινῆς δὲ
οὐκ ἐν τῷ χειμῶνι μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς θερινοὺς χρό-
νους, [d] λόγιος δὲ καὶ περὶ τὴν ὅλην φύσιν εἶναι βουλόμενος,
πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων ἐνεχείρησέ τι περὶ πολιτείας
εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. Κατεσκεύαζε δὲ τὴν πόλιν τῷ πλήθει 2

y καὶ δούλων om. U^{b}. z δεῖ] δὴ T^{b}.U^{b}. a ὡς om. I^{b}.Q^{b}.T^{b}.U^{b}.
b τι] τις I^{b}.Q^{b}.T^{b}.U^{b}. c ἔτι δὲ om. T^{b}. d λόγος I^{b}.T^{b}.

μὲν μυρίανδρον, εἰς τρία δὲ μέρη [e] διῃρημένην· ἐποίει γὰρ ἓν
[f] μὲν μέρος τεχνίτας, ἓν δὲ γεωργούς, τρίτον δὲ τὸ προπο-
3 *λεμοῦν καὶ τὰ ὅπλα ἔχον. Διῄρει δ' εἰς τρία μέρη τὴν χώ-*
ραν, τὴν μὲν ἱεράν, τὴν δὲ δημοσίαν, τὴν δ' ἰδίαν· ὅθεν μὲν
τὰ νομιζόμενα ποιήσουσι πρὸς τοὺς θεούς, [g] ἱεράν, ἀφ' ὧν δ'
οἱ προπολεμοῦντες βιώσονται, κοινήν, τὴν δὲ τῶν γεωργῶν
4 *ἰδίαν. Ὤιετο δ' εἴδη καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον· περὶ*
ὧν γὰρ αἱ δίκαι γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμόν,
ὕβριν βλάβην θάνατον. Ἐνομοθέτει δὲ καὶ δικαστήριον ἓν
τὸ κύριον, εἰς ὃ πάσας [h] ἀνάγεσθαι δεῖν τὰς μὴ καλῶς κεκρί-
σθαι δοκούσας δίκας· τοῦτο δὲ κατεσκεύαζεν ἐκ τινῶν γερόν-
5 *των αἱρετῶν. Τὰς δὲ κρίσεις ἐν τοῖς δικαστηρίοις οὐ διὰ*
ψηφοφορίας ᾤετο γίνεσθαι δεῖν, ἀλλὰ φέρειν ἕκαστον πινά-
κιον, ἐν ᾧ γράφειν, εἰ [i] καταδικάζοι ἁπλῶς τὴν δίκην, εἰ δ'
[k] ἀπολύοι ἁπλῶς, κενόν· εἰ δὲ τὸ μὲν τὸ δὲ μή, τοῦτο διορί-
ζειν. Νῦν γὰρ οὐκ ᾤετο νενομοθετῆσθαι καλῶς· ἀναγκάζειν
6 *γὰρ ἐπιορκεῖν ἢ ταῦτα ἢ ταῦτα δικάζοντας. Ἐτίθει δὲ νό-*
μον περὶ τῶν εὑρισκόντων τι τῇ πόλει συμφέρον, ὅπως τυγ-
χάνωσι τιμῆς, καὶ τοῖς παισὶ τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτώντων
ἐκ δημοσίου γίνεσθαι τὴν τροφήν, ὡς οὔπω τοῦτο παρ' ἄλ-
λοις νενομοθετημένον· ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις οὗτος ὁ νόμος
7 *νῦν καὶ ἐν [l] ἑτέραις τῶν πόλεων. Τοὺς δ' ἄρχοντας αἱρετοὺς*
ὑπὸ τοῦ δήμου εἶναι πάντας· δῆμον δ' ἐποίει τὰ τρία μέρη
τῆς πόλεως· τοὺς δ' αἱρεθέντας ἐπιμελεῖσθαι κοινῶν καὶ ξενι-
κῶν καὶ ὀρφανικῶν. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα
ἀξιόλογα τῆς Ἱπποδάμου τάξεως ταῦτ' ἐστίν, ἀπορήσειε δ'
ἄν τις πρῶτον μὲν τὴν διαίρεσιν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν.
8 *Οἵ τε γὰρ τεχνῖται καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες*
κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πάντες, οἱ μὲν γεωργοὶ οὐκ ἔχοντες
ὅπλα, οἱ δὲ τεχνῖται οὔτε γῆν οὔτε ὅπλα, ὥστε γίνονται
9 *σχεδὸν δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. Μετέχειν μὲν οὖν*
πασῶν τῶν τιμῶν ἀδύνατον· ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν τὰ ὅπλα

[e] *διῃρημένων* T^{b}. [f] *μὲν* om. Q^{b}. [g] *ἱερά* Q^{b}.T^{b}. et pr. I^{b}. [h] *ἀγά-γεσθαι* Q^{b}. [i] *καταικάζει* pr. I^{b}. [k] *ἀπολύει* Q^{b}. [l] *ἑτέροις* I^{b}.T^{b}.

ἐχόντων καθίστασθαι καὶ στρατηγοὺς καὶ πολιτοφύλακας
καὶ τὰς κυριωτάτας ἀρχὰς ὡς εἰπεῖν· μὴ μετέχοντας δὲ τῆς
πολιτείας πῶς οἷόν τε φιλικῶς ἔχειν πρὸς τὴν πολιτείαν;
Ἀλλὰ δεῖ κρείττους εἶναι τοὺς τὰ ὅπλα γε κεκτημένους ἀμ-
φοτέρων τῶν μερῶν· τοῦτο δ' οὐ ῥᾴδιον μὴ πολλοὺς ὄντας.
Εἰ δὲ τοῦτ' ἔσται, τί δεῖ τοὺς ἄλλους μετέχειν τῆς πολι- 10
τείας καὶ κυρίους εἶναι τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως; Ἔτι
οἱ γεωργοὶ τί χρήσιμοι τῇ πόλει; Τεχνίτας μὲν γὰρ ἀναγ-
καῖον εἶναι· πᾶσα γὰρ δεῖται πόλις τεχνιτῶν, καὶ δύνανται
διαγίγνεσθαι καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἀπὸ τῆς τέ-
χνης· οἱ δὲ γεωργοὶ πορίζοντες μὲν τοῖς τὰ ὅπλα κεκτημέ-
νοις τὴν τροφὴν εὐλόγως ἂν ἦσάν τι τῆς πόλεως μέρος, νῦν
δ' ἰδίαν ἔχουσιν, καὶ ταύτην ἰδίᾳ [m] γεωργοῦσιν. Ἔτι δὲ τὴν 11
κοινήν, ἀφ' ἧς οἱ προπολεμοῦντες ἕξουσι τὴν τροφήν, εἰ μὲν
αὐτοὶ γεωργήσουσιν, οὐκ ἂν εἴη τὸ μάχιμον ἕτερον καὶ τὸ
γεωργοῦν, βούλεται δ' ὁ νομοθέτης· εἰ δ' ἕτεροί τινες ἔσον-
ται τῶν τε τὰ ἴδια γεωργούντων καὶ τῶν μαχίμων, τέταρτον
[n] αὖ μόριον ἔσται τοῦτο τῆς πόλεως, οὐδενὸς μετέχον, ἀλλ'
ἀλλότριον τῆς πολιτείας. Ἀλλὰ μὴν εἴ τις τοὺς αὐτοὺς 12
θήσει τούς τε τὴν ἰδίαν καὶ τοὺς τὴν κοινὴν γεωργοῦντας, τό
τε πλῆθος ἄπορον ἔσται τῶν καρπῶν ἐξ ὧν ἕκαστος γεωρ-
γήσει δύο οἰκίας, καὶ τίνος ἕνεκεν οὐκ εὐθὺς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ
τῶν αὐτῶν κλήρων αὐτοῖς τε τὴν τροφὴν λήψονται καὶ τοῖς
μαχίμοις παρέξουσιν; Ταῦτα δὴ πάντα πολλὴν ἔχει ταρα-
χήν. Οὐ καλῶς δ' οὐδ' ὁ περὶ τῆς κρίσεως ἔχει νόμος, τὸ 13
κρίνειν ἀξιοῦν διαιροῦντα τῆς κρίσεως ἁπλῶς γεγραμμένης,
καὶ γίνεσθαι τὸν δικαστὴν διαιτητήν. Τοῦτο δ' ἐν μὲν τῇ
διαίτῃ καὶ πλείοσιν ἐνδέχεται (κοινολογοῦνται γὰρ ἀλλήλοις
περὶ τῆς κρίσεως), ἐν δὲ τοῖς δικαστηρίοις οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ
καὶ τοὐναντίον τούτῳ τῶν νομοθετῶν οἱ πολλοὶ παρασκευά-
ζουσιν ὅπως οἱ δικασταὶ μὴ κοινολογῶνται πρὸς ἀλλήλους.
Ἔπειτα πῶς οὐκ ἔσται ταραχώδης ἡ κρίσις, ὅταν ὀφείλειν 14

[m] γεωργήσουσιν Ib.Qb.Tb. [n] αὖ] οὖν Tb.

[o] μὲν ὁ δικαστὴς οἴηται, μὴ τοσοῦτον δ' ὅσον ὁ δικαζόμενος; Ὁ μὲν γὰρ εἴκοσι μνᾶς, ὁ δὲ δικαστὴς κρίνει δέκα μνᾶς, ἢ ὁ μὲν πλέον, ὁ δ' ἔλασσον, ἄλλος δὲ πέντε, ὁ δὲ τέτταρας· καὶ τοῦτον [p] δὴ τὸν τρόπον δῆλον ὅτι μεριοῦσιν, οἱ δὲ πάντα
15 καταδικάσουσιν, οἱ δ' οὐθέν. Τίς οὖν ὁ τρόπος ἔσται τῆς διαλογῆς τῶν ψήφων; Ἔτι δ' οὐδεὶς ἐπιορκεῖν ἀναγκάζει τὸν ἁπλῶς ἀποδικάσαντα ἢ καταδικάσαντα, εἴπερ ἁπλῶς τὸ ἔγκλημα γέγραπται δικαίως· οὐ γὰρ μηδὲν ὀφείλειν ὁ ἀποδικάσας κρίνει, ἀλλὰ τὰς εἴκοσι μνᾶς· ἀλλ' ἐκεῖνος ἤδη ἐπιορ-
16 κεῖ ὁ καταδικάσας μὴ νομίζων ὀφείλειν τὰς εἴκοσι μνᾶς. Περὶ δὲ τοῦ τοῖς εὑρίσκουσί τι τῇ πόλει συμφέρον ὡς δεῖ γίνεσθαί τινα τιμήν, οὐκ ἔστιν ἀσφαλὲς τὸ νομοθετεῖν, ἀλλ' εὐόφθαλμον ἀκοῦσαι μόνον· ἔχει γὰρ συκοφαντίας καὶ κινήσεις, ἂν τύχῃ, πολιτείας. Ἐμπίπτει δ' εἰς ἄλλο πρόβλημα καὶ σκέψιν ἑτέραν· ἀποροῦσι γάρ τινες πότερον βλαβερὸν ἢ συμφέρον ταῖς πόλεσι τὸ κινεῖν τοὺς πατρίους νόμους, ἂν ᾖ τις
17 ἄλλος βελτίων. Διόπερ οὐ ῥᾴδιον τῷ λεχθέντι ταχὺ συγχωρεῖν, εἴπερ μὴ συμφέρει κινεῖν. Ἐνδέχεται δ' εἰσηγεῖσθαί τινας νόμων λύσιν ἢ πολιτείας ὡς κοινὸν ἀγαθόν. Ἐπεὶ δὲ πεποιήμεθα μνείαν, ἔτι μικρὰ περὶ αὐτοῦ διαστείλασθαι βέλ-
18 τιον. Ἔχει γάρ, ὥσπερ εἴπομεν, ἀπορίαν καὶ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι τὸ κινεῖν· ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν τοῦτο συνενήνοχεν, οἷον ἰατρικὴ κινηθεῖσα παρὰ τὰ πάτρια καὶ γυμναστικὴ καὶ ὅλως αἱ τέχναι πᾶσαι καὶ αἱ δυνάμεις, ὥστ' ἐπεὶ μίαν τούτων θετέον καὶ τὴν πολιτικήν, δῆλον ὅτι καὶ περὶ ταύ-
19 την ἀναγκαῖον ὁμοίως ἔχειν. Σημεῖον δ' ἂν γεγονέναι φαίη τις ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων· τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἁπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικούς. Ἐσιδηροφοροῦντό [q] τε γὰρ οἱ
20 Ἕλληνες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων. Ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἐστί που νομίμων, εὐήθη πάμπαν ἐστίν, οἷον ἐν Κύμῃ περὶ τὰ φονικὰ νόμος ἐστίν, ἂν πλῆθός τι παράσχηται μαρτύρων ὁ διώκων τὸν φόνον τῶν αὐτοῦ συγ-

[o] μὲν ὁ] codices ὁ μέν. [p] δὴ] δὲ Q^b.T^b. [q] τε om. Q^b.T^b.

γενῶν, ἔνοχον εἶναι τῷ φόνῳ τὸν φεύγοντα. Ζητοῦσι δ' 21
ὅλως οὐ τὸ πάτριον ἀλλὰ τἀγαθὸν πάντες· [r] εἰκός τε τοὺς
πρώτους, εἴτε γηγενεῖς ἦσαν εἴτ' ἐκ φθορᾶς τινὸς ἐσώθησαν,
ὁμοίους εἶναι καὶ τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους, ὥσπερ
καὶ λέγεται κατὰ τῶν γηγενῶν, ὥστ' ἄτοπον [s] τὸ μένειν ἐν
τοῖς τούτων δόγμασιν. Πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ τοὺς γεγραμ-
μένους ἐᾶν ἀκινήτους βέλτιον. Ὥσπερ γὰρ καὶ περὶ τὰς 22
ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν πολιτικὴν τάξιν ἀδύνατον ἀκριβῶς
πάντα γραφῆναι· καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γραφῆναι, αἱ δὲ
πράξεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστόν εἰσιν. Ἐκ μὲν οὖν τούτων
φανερὸν ὅτι κινητέοι καὶ τινὲς καὶ ποτὲ τῶν νόμων εἰσίν,
ἄλλον δὲ τρόπον ἐπισκοποῦσιν εὐλαβείας [t] ἂν δόξειεν εἶναι
πολλῆς. Ὅταν γὰρ ᾖ τὸ μὲν βέλτιον μικρόν, τὸ δ' ἐθίζειν 23
εὐχερῶς λύειν τοὺς νόμους φαῦλον, φανερὸν ὡς ἐατέον ἐνίας
ἁμαρτίας καὶ τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων· οὐ γὰρ
τοσοῦτον ὠφελήσεται κινήσας, ὅσον βλαβήσεται τοῖς ἄρ-
χουσιν ἀπειθεῖν [v] ἐθισθείς. Ψεῦδος δὲ καὶ τὸ παράδειγμα 24
τὸ περὶ τῶν τεχνῶν· οὐ [w] γὰρ ὅμοιον τὸ κινεῖν τέχνην καὶ
νόμον. Ὁ γὰρ νόμος ἰσχὺν οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ πείθε-
σθαι [x] πλὴν παρὰ τὸ ἔθος, τοῦτο δ' οὐ γίνεται εἰ μὴ διὰ
χρόνου πλῆθος, ὥστε τὸ ῥᾳδίως μεταβάλλειν ἐκ τῶν ὑπαρ-
χόντων [y] νόμων εἰς ἑτέρους νόμους καινοὺς ἀσθενῆ ποιεῖν ἐστὶ
τὴν τοῦ νόμου δύναμιν. Ἔτι δ' εἰ καὶ [z] κινητέοι, πότερον 25
[a] καὶ πάντες καὶ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, ἢ οὔ; Καὶ πότερον τῷ
τυχόντι ἢ τισίν; Ταῦτα γὰρ ἔχει μεγάλην διαφοράν. Διὸ
νῦν μὲν ἀφῶμεν ταύτην τὴν σκέψιν· ἄλλων γάρ ἐστι καιρῶν.

Περὶ δὲ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας καὶ τῆς Κρητικῆς, 9
σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, δύο εἰσὶν αἱ σκέ-
ψεις, μία μὲν εἴ τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς πρὸς τὴν ἀρίστην νενο-
μοθέτηται τάξιν, ἑτέρα δ' εἴ τι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸν
τρόπον ὑπεναντίως τῆς προκειμένης [b] αὐτοῖς πολιτείας. Ὅτι 2

[r] εἰκότες τοὺς $Q^b.T^b$. [s] τὸ om. $Q^b.T^b$. [t] ἂν om. T^b. [v] εὐθισθείς T^b. [w] γὰρ—ὁ om. $Q^b.T^b$. [x] πλὴν παρὰ] $\overset{\text{πλὴν}}{\text{παρὰ}}$ I^b. [y] νόμον T^b. [z] κινητέον $Q^b.T^b$. [a] καὶ ante πάντες om. I^b. [b] αὐτοῖς] αὐτῆς $Q^b.T^b$.

μὲν οὖν δεῖ τῇ μελλούσῃ καλῶς πολιτεύεσθαι τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν σχολήν, ὁμολογούμενόν ἐστιν· τίνα δὲ τρόπον ὑπάρχειν, οὐ ῥᾴδιον λαβεῖν. Ἥ τε γὰρ Θετταλῶν πενεστεία πολλάκις ἐπέθετο τοῖς Θετταλοῖς, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Λάκωσιν οἱ Εἵλωτες· ὥσπερ γὰρ ἐφεδρεύοντες τοῖς ἀτυχή-
3 μασι διατελοῦσιν. Περὶ δὲ τοὺς Κρῆτας οὐδέν πω τοιοῦτον συμβέβηκεν· αἴτιον δ' ἴσως τὸ τὰς γειτνιώσας πόλεις, καίπερ πολεμούσας ἀλλήλαις, μηδεμίαν εἶναι σύμμαχον τοῖς ἀφισταμένοις διὰ τὸ μὴ συμφέρειν καὶ αὐταῖς κεκτημέναις περιοίκους· τοῖς δὲ Λάκωσιν οἱ γειτνιῶντες ἐχθροὶ πάντες ἦσαν, Ἀργεῖοι καὶ [c]Μεσσήνιοι καὶ Ἀρκάδες, ἐπεὶ καὶ τοῖς Θετταλοῖς κατ' ἀρχὰς ἀφίσταντο διὰ τὸ πολεμεῖν ἔτι τοῖς προσ-
4 χώροις, Ἀχαιοῖς καὶ Περραιβοῖς καὶ Μάγνησιν. Ἔοικε δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ τό γε τῆς ἐπιμελείας ἐργῶδες εἶναι, τίνα δεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁμιλῆσαι τρόπον· ἀνιέμενοί τε γὰρ ὑβρίζουσι καὶ τῶν ἴσων ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς τοῖς κυρίοις, καὶ κακοπαθῶς ζῶντες ἐπιβουλεύουσι καὶ μισοῦσιν. Δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐξευρίσκουσι τὸν βέλτιστον τρόπον, οἷς τοῦτο συμ-
5 βαίνει περὶ τὴν εἱλωτείαν. Ἔτι δ' ἡ περὶ τὰς γυναῖκας ἄνεσις καὶ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερὰ καὶ πρὸς [d]εὐδαιμονίαν πόλεως. Ὥσπερ γὰρ οἰκίας μέρος ἀνὴρ καὶ γυνή, δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐγγὺς τοῦ δίχα διῃρῆσθαι δεῖ νομίζειν εἴς τε τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ τῶν γυναικῶν, ὥστ' ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας,
6 τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως εἶναι δεῖ νομίζειν ἀνομοθέτητον. Ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν· ὅλην γὰρ τὴν πόλιν ὁ νομοθέτης εἶναι βουλόμενος καρτερικήν, κατὰ μὲν τοὺς ἄνδρας φανερός ἐστι τοιοῦτος ὤν, ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἐξημέληκεν· ζῶσι γὰρ ἀκο-
7 λάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν καὶ τρυφερῶς. Ὥστ' ἀναγκαῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ τιμᾶσθαι τὸν πλοῦτον, ἄλλως τε κἂν [e]τύχωσι γυναικοκρατούμενοι, καθάπερ τὰ πολλὰ τῶν [f]στρατιωτικῶν καὶ πολεμικῶν γενῶν, ἔξω Κελτῶν ἢ κἂν εἴ

[c] μεσήνιοι I[b].T[b]. [d] εὐνομίαν T[b]. et rc. I[b]. [e] τυγχάνωσι rc. I[b].
[f] στρατιωτῶν Q[b].T[b].

τινες ἕτεροι φανερῶς τετιμήκασι τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας συν-
ουσίαν. Ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος οὐκ ἀλόγως συ- 8
ζεῦξαι τὸν [g]Ἄρη πρὸς τὴν Ἀφροδίτην· ἢ γὰρ πρὸς τὴν
τῶν ἀρρένων ὁμιλίαν ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν φαίνονται
κατακώχιμοι πάντες οἱ τοιοῦτοι. Διὸ παρὰ τοῖς Λάκωσι
τοῦθ' ὑπῆρχεν, καὶ πολλὰ διῳκεῖτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ
τῆς ἀρχῆς αὐτῶν. Καίτοι τί διαφέρει γυναῖκας ἄρχειν ἢ 9
τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄρχεσθαι; Ταὐτὸ γὰρ
συμβαίνει. Χρησίμου δ' οὔσης τῆς θρασύτητος πρὸς οὐδὲν
τῶν ἐγκυκλίων, ἀλλ' εἴπερ πρὸς τὸν πόλεμον, βλαβερώταται
καὶ πρὸς ταῦθ' αἱ τῶν Λακώνων ἦσαν. Ἐδήλωσαν δ' ἐπὶ 10
τῆς Θηβαίων ἐμβολῆς· χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὥσπερ
ἐν ἑτέραις πόλεσιν, θόρυβον δὲ παρεῖχον πλείω τῶν πολε-
μίων. Ἐξ ἀρχῆς μὲν οὖν ἔοικε συμβεβηκέναι τοῖς Λάκωσιν
εὐλόγως ἡ τῶν γυναικῶν ἄνεσις. Ἔξω γὰρ τῆς οἰκείας διὰ 11
τὰς στρατείας ἀπεξενοῦντο πολὺν χρόνον, πολεμοῦντες τόν
τε πρὸς Ἀργείους πόλεμον καὶ πάλιν τὸν πρὸς Ἀρκάδας
καὶ [h]Μεσσηνίους· σχολάσαντες δὲ αὐτοὺς μὲν παρεῖχον τῷ
νομοθέτῃ προῳδοπεποιημένους διὰ τὸν στρατιωτικὸν βίον
(πολλὰ γὰρ ἔχει μέρη τῆς ἀρετῆς), τὰς δὲ γυναῖκας φασὶ
μὲν ἄγειν ἐπιχειρῆσαι τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τοὺς νόμους, ὡς
δ' ἀντέκρουον, ἀποστῆναι πάλιν. Αἰτίαι μὲν οὖν εἰσὶν αὗται 12
τῶν γενομένων, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ταύτης τῆς ἁμαρτίας.
Ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τοῦτο σκοποῦμεν, τίνι δεῖ συγγνώμην ἔχειν
ἢ μὴ ἔχειν, ἀλλὰ περὶ [i]τοῦ ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς. Τὰ δὲ περὶ 13
τὰς γυναῖκας ἔχοντα μὴ καλῶς ἔοικεν, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ
πρότερον, οὐ μόνον ἀπρέπειάν τινα ποιεῖν τῆς πολιτείας αὐ-
τὴν καθ' αὑτήν, ἀλλὰ συμβάλλεσθαί τι πρὸς τὴν φιλοχρη-
ματίαν. Μετὰ γὰρ τὰ νῦν ῥηθέντα τοῖς περὶ τὴν ἀνωμα-
λίαν τῆς κτήσεως ἐπιτιμήσειεν ἄν τις. Τοῖς μὲν γὰρ αὐτῶν 14
συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν λίαν οὐσίαν, τοῖς δὲ πάμπαν
μικράν· διόπερ εἰς ὀλίγους ἧκεν ἡ χώρα. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ
τῶν νόμων τέτακται φαύλως· ὠνεῖσθαι μὲν γὰρ ἢ πωλεῖν τὴν

[g] ἄρην Tb. [h] μεσηνίους Ib. [i] τοῦ] τὰ Qb.Tb.

ὑπάρχουσαν ἐποίησεν οὐ καλόν, ὀρθῶς ποιήσας, διδόναι δὲ
[k] καὶ καταλείπειν ἐξουσίαν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις· καίτοι
15 τοῦτο [l] συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἐκείνως τε καὶ οὕτως. Ἔστι
δὲ καὶ τῶν γυναικῶν σχεδὸν τῆς πάσης χώρας τῶν [m] πέντε
μερῶν τὰ δύο, τῶν τ' ἐπικλήρων πολλῶν γινομένων, καὶ διὰ
τὸ προῖκας διδόναι μεγάλας. Καίτοι βέλτιον ἦν μηδεμίαν
ἢ ὀλίγην ἢ καὶ μετρίαν τετάχθαι. Νῦν δ' ἔξεστι δοῦναί τε
τὴν ἐπίκληρον ὅσῳ ἂν βούληται· κἂν ἀποθάνῃ μὴ διαθέμενος,
16 ὃν ἂν καταλίπῃ κληρονόμον, οὗτος ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσιν. Τοι-
γαροῦν δυναμένης τῆς χώρας χιλίους ἱππεῖς τρέφειν καὶ πεν-
τακοσίους καὶ ὁπλίτας τρισμυρίους, οὐδὲ χίλιοι τὸ πλῆθος
ἦσαν. Γέγονε δὲ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν δῆλον ὅτι φαύλως
αὐτοῖς εἶχε τὰ περὶ τὴν τάξιν ταύτην· μίαν γὰρ πληγὴν
οὐχ ὑπήνεγκεν ἡ πόλις, ἀλλ' ἀπώλετο διὰ τὴν ὀλιγανθρω-
17 πίαν. Λέγουσι δ' ὡς ἐπὶ μὲν τῶν προτέρων βασιλέων μετε-
δίδοσαν τῆς πολιτείας, ὥστ' οὐ γίνεσθαι τότε ὀλιγανθρωπίαν
πολεμούντων πολὺν χρόνον· καί φασιν εἶναί ποτε τοῖς Σπαρ-
τιάταις καὶ [n] μυρίους. Οὐ μὴν ἀλλ' εἴτ' ἐστὶν ἀληθῆ ταῦτα
εἴτε μή, βέλτιον τὸ [o] διὰ τῆς κτήσεως ὡμαλισμένης πληθύειν
18 ἀνδρῶν τὴν πόλιν. Ὑπεναντίος δὲ καὶ ὁ περὶ τὴν τεκνο-
ποιίαν νόμος πρὸς ταύτην τὴν διόρθωσιν. Βουλόμενος γὰρ
ὁ νομοθέτης ὡς πλείστους εἶναι τοὺς Σπαρτιάτας, προάγεται
τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους ποιεῖσθαι παῖδας· ἔστι γὰρ
αὐτοῖς νόμος τὸν μὲν γεννήσαντα τρεῖς υἱοὺς ἄφρουρον εἶναι,
19 τὸν δὲ τέτταρας ἀτελῆ πάντων. Καίτοι φανερὸν ὅτι πολ-
λῶν γινομένων, τῆς δὲ χώρας οὕτω διῃρημένης, ἀναγκαῖον
πολλοὺς γίνεσθαι πένητας. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ περὶ τὴν
ἐφορείαν ἔχει φαύλως· ἡ γὰρ ἀρχὴ κυρία μὲν αὐτὴ τῶν με-
γίστων αὐτοῖς ἐστίν, γίνονται δ' ἐκ τοῦ δήμου πάντες, ὥστε
πολλάκις ἐμπίπτουσιν ἄνθρωποι σφόδρα πένητες εἰς τὸ ἀρ-
20 χεῖον, οἳ διὰ τὴν ἀπορίαν ὤνιοι ἦσαν. Ἐδήλωσαν δὲ πολ-
λάκις μὲν καὶ πρότερον, καὶ νῦν δὲ ἐν τοῖς Ἀνδρίοις· διαφθα-

[k] καὶ om. Q^b. [l] συμβαίνει T^b. [m] πέντε] πάντων T^b. [n] κυρίως T^b.
[o] διὰ τῆς] τῆς διὰ T^b.

ρέντες γὰρ ἀργυρίῳ τινές, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅλην τὴν πόλιν
ἀπώλεσαν. Καὶ διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν εἶναι λίαν μεγάλην καὶ
ἰσοτύραννον δημαγωγεῖν αὐτοὺς ἠναγκάζοντο καὶ οἱ βασιλεῖς,
ὥστε καὶ ταύτῃ συνεπιβλάπτεσθαι τὴν πολιτείαν· δημοκρα-
τία γὰρ ἐξ [p] ἀριστοκρατίας συνέβαινεν. Συνέχει μὲν οὖν τὴν 21
πολιτείαν τὸ [q] ἀρχεῖον τοῦτο· ἡσυχάζει γὰρ ὁ δῆμος διὰ τὸ
μετέχειν τῆς μεγίστης ἀρχῆς, ὥστ' εἴτε διὰ τὸν νομοθέτην
εἴτε διὰ τύχην τοῦτο συμπέπτωκεν, συμφερόντως ἔχει τοῖς
πράγμασιν. Δεῖ γὰρ τὴν πολιτείαν τὴν μέλλουσαν σώζε- 22
σθαι πάντα βούλεσθαι τὰ μέρη τῆς πόλεως εἶναι καὶ δια-
μένειν ταὐτά· οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς διὰ τὴν αὐτῶν τιμὴν οὕτως
ἔχουσιν, οἱ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ διὰ τὴν γερουσίαν (ἆθλον γὰρ
ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς ἀρετῆς ἐστίν), ὁ δὲ δῆμος διὰ τὴν [r] ἐφο-
ρείαν· καθίσταται γὰρ ἐξ ἁπάντων. Ἀλλ' αἱρετὴν ἔδει τὴν 23
ἀρχὴν εἶναι ταύτην ἐξ ἁπάντων μέν, μὴ τὸν τρόπον δὲ τοῦ-
τον ὃν νῦν· παιδαριώδης γάρ ἐστι λίαν. Ἔτι δὲ καὶ κρίσεών
εἰσι μεγάλων κύριοι, ὄντες οἱ τυχόντες, διόπερ οὐκ αὐτογνώ-
μονας βέλτιον κρίνειν ἀλλὰ κατὰ [s] τὰ γράμματα καὶ τοὺς
νόμους. Ἔστι δὲ [t] καὶ ἡ δίαιτα τῶν ἐφόρων οὐχ ὁμολογου- 24
μένη τῷ βουλήματι τῆς πόλεως· αὕτη μὲν γὰρ ἀνειμένη λίαν
ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μᾶλλον ὑπερβάλλει ἐπὶ τὸ σκληρόν,
ὥστε μὴ δύνασθαι καρτερεῖν ἀλλὰ λάθρᾳ τὸν νόμον ἀποδι-
δράσκοντας ἀπολαύειν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν. Ἔχει δὲ καὶ
τὰ περὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν οὐ καλῶς αὐτοῖς. Ἐπιει- 25
κῶν μὲν γὰρ ὄντων καὶ πεπαιδευμένων ἱκανῶς πρὸς ἀνδραγα-
θίαν τάχ' ἂν [v] εἴπειέ τις συμφέρειν τῇ πόλει. Καίτοι τό
γε διὰ βίου κυρίους εἶναι κρίσεων μεγάλων ἀμφισβητήσιμον·
ἔστι γάρ, ὥσπερ καὶ σώματος, καὶ διανοίας γῆρας. Τὸν
τρόπον δὲ τοῦτον πεπαιδευμένων ὥστε καὶ τὸν νομοθέτην
αὐτὸν ἀπιστεῖν ὡς οὐκ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐκ ἀσφαλές. Φαί- 26
νονται δὲ καὶ καταδωροδοκούμενοι καὶ καταχαριζόμενοι πολλὰ
τῶν κοινῶν οἱ κεκοινωνηκότες τῆς ἀρχῆς ταύτης. Διόπερ βέλ-

[p] ἀριστοκρατείας I^b.Q^b.T^b. [q] ἀρχαῖον Q^b.T^b. [r] ἐφορίαν T^b. [s] τὰ om. I^b. [t] καὶ om. pr. I^b. [v] εἴποιέ Q^b.T^b.

τιον αὐτοὺς μὴ ἀνευθύνους εἶναι· νῦν δ' εἰσίν. Δόξειε δ' ἂν
ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ πάσας εὐθύνειν τὰς ἀρχάς· τοῦτο δὲ τῇ
ἐφορείᾳ μέγα λίαν τὸ δῶρον, καὶ τὸν τρόπον οὐ τοῦτον λέ-
27 γομεν διδόναι δεῖν τὰς εὐθύνας. Ἔτι δὲ καὶ τὴν αἵρεσιν ἣν
ποιοῦνται τῶν γερόντων, [w] κατά τε τὴν κρίσιν ἐστὶ παιδα-
ριώδης, καὶ τὸ αὐτὸν αἰτεῖσθαι τὸν ἀξιωθησόμενον τῆς ἀρχῆς
οὐκ ὀρθῶς ἔχει· δεῖ γὰρ καὶ βουλόμενον καὶ μὴ βουλόμενον
28 ἄρχειν τὸν ἄξιον τῆς ἀρχῆς. Νῦν δ' ὅπερ καὶ περὶ τὴν ἄλ-
λην πολιτείαν ὁ νομοθέτης φαίνεται ποιῶν· φιλοτίμους γὰρ
κατασκευάζων τοὺς πολίτας τούτοις κέχρηται πρὸς τὴν αἵ-
ρεσιν τῶν γερόντων. Οὐδεὶς γὰρ ἂν ἄρχειν αἰτήσαιτο μὴ
φιλότιμος ὤν. Καίτοι τῶν γ' ἀδικημάτων ἑκουσίων τὰ
πλεῖστα συμβαίνει σχεδὸν διὰ φιλοτιμίαν καὶ διὰ φιλοχρη-
29 ματίαν τοῖς ἀνθρώποις. Περὶ δὲ βασιλείας, εἰ μὲν μὴ βέλ-
τιόν ἐστιν ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν ἢ βέλτιον, ἄλλος ἔστω
λόγος. Ἀλλὰ μὴν βέλτιόν [x] γε μὴ καθάπερ νῦν, ἀλλὰ κατὰ
30 τὸν αὐτοῦ βίον ἕκαστον κρίνεσθαι τῶν βασιλέων. Ὅτι δ' ὁ
νομοθέτης οὐδ' αὐτὸς οἴεται δύνασθαι ποιεῖν καλοὺς κἀγα-
θούς, δῆλον· ἀπιστεῖ γοῦν ὡς οὐκ οὖσιν ἱκανῶς ἀγαθοῖς ἀν-
δράσιν· διόπερ ἐξέπεμπον συμπρεσβευτὰς τοὺς ἐχθρούς, καὶ
σωτηρίαν ἐνόμιζον τῇ πόλει εἶναι [y] τὸ στασιάζειν τοὺς βα-
σιλεῖς. Οὐ καλῶς δ' οὐδὲ περὶ τὰ συσσίτια τὰ καλούμενα
31 φιδίτια νενομοθέτηται τῷ καταστήσαντι πρῶτον. Ἔδει γὰρ
ἀπὸ κοινοῦ μᾶλλον εἶναι τὴν σύνοδον, καθάπερ ἐν Κρήτῃ·
παρὰ δὲ τοῖς Λάκωσιν ἕκαστον δεῖ φέρειν, καὶ σφόδρα πενή-
των ἐνίων ὄντων καὶ τοῦτο τὸ ἀνάλωμα οὐ δυναμένων δαπα-
νᾶν, ὥστε [z] συμβαίνειν τοὐναντίον τῷ νομοθέτῃ τῆς προαι-
32 ρέσεως. Βούλεται μὲν γὰρ δημοκρατικὸν εἶναι τὸ κατα-
σκεύασμα τῶν συσσιτίων, γίνεται δ' ἥκιστα δημοκρατικὸν
οὕτω νενομοθετημένον· μετέχειν μὲν γὰρ οὐ ῥᾴδιον τοῖς λίαν
πένησιν, ὅρος δὲ τῆς πολιτείας οὗτός ἐστιν αὐτοῖς ὁ πάτριος,
τὸν μὴ δυνάμενον τοῦτο τὸ τέλος φέρειν μὴ μετέχειν [a] αὐ-

[w] κατά] καὶ κατά Ib. [x] γε om. Qb. [y] τὸ om. Qb. [z] συμβαίνει Ib.
[a] αὐτοῖς Qb.Tb, αὐτῶν Ib.

τῆς. Τῷ δὲ περὶ τοὺς ναυάρχους νόμῳ καὶ ἕτεροί τινες ἐπι- 33
τετιμήκασιν, ὀρθῶς ἐπιτιμῶντες· στάσεως γὰρ γίνεται αἴ-
τιος. Ἐπὶ γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν οὖσι στρατηγοῖς ἀΐδιος ἡ
ναυαρχία σχεδὸν ἑτέρα βασιλεία καθέστηκεν. Καὶ ὡδὶ δὲ 34
τῇ ὑποθέσει τοῦ νομοθέτου ἐπιτιμήσειεν ἄν τις, ὅπερ καὶ
Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐπιτετίμηκεν· πρὸς γὰρ μέρος ἀρε-
τῆς ἡ πᾶσα σύνταξις τῶν νόμων ἐστί, τὴν πολεμικήν· αὕτη
γὰρ χρησίμη πρὸς τὸ κρατεῖν. Τοιγαροῦν ἐσώζοντο μὲν
πολεμοῦντες, ἀπώλλυντο δὲ ἄρξαντες διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι
σχολάζειν μηδὲ ἠσκηκέναι μηδεμίαν ἄσκησιν ἑτέραν κυριω-
τέραν τῆς πολεμικῆς. [b]Τούτου δὲ ἁμάρτημα οὐκ ἔλαττον· 35
νομίζουσι μὲν γὰρ γίνεσθαι τἀγαθὰ τὰ περιμάχητα δι' ἀρε-
τῆς μᾶλλον ἢ κακίας· καὶ τοῦτο μὲν καλῶς, ὅτι μέντοι ταῦτα
κρείττω τῆς ἀρετῆς ὑπολαμβάνουσιν, οὐ καλῶς. Φαύλως δ' 36
ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ χρήματα τοῖς Σπαρτιάταις. Οὔτε
γὰρ ἐν τῷ κοινῷ τῆς πόλεώς ἐστιν οὐδὲν πολέμους μεγάλους
ἀναγκαζομένοις πολεμεῖν, εἰσφέρουσί τε κακῶς· διὰ γὰρ τὸ
τῶν Σπαρτιατῶν εἶναι τὴν πλείστην γῆν οὐκ ἐξετάζουσιν
ἀλλήλων τὰς εἰσφοράς. Ἀποβέβηκέ τε τοὐναντίον τῷ νο- 37
μοθέτῃ τοῦ συμφέροντος· τὴν μὲν [c]γὰρ πόλιν πεποίηκεν
ἀχρήματον, τοὺς δ' ἰδιώτας φιλοχρημάτους. Περὶ μὲν οὖν
τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· ταῦτα
γάρ ἐστιν ἃ μάλιστ' ἄν τις ἐπιτιμήσειεν.

Ἡ δὲ Κρητικὴ πολιτεία πάρεγγυς μέν ἐστι ταύτης, ἔχει 10
δὲ μικρὰ μὲν οὐ χεῖρον, τὸ δὲ πλεῖον ἧττον γλαφυρῶς. Καὶ
γὰρ ἔοικε καὶ λέγεται δὲ τὰ πλεῖστα μεμιμῆσθαι τὴν Κρη-
τικὴν πολιτείαν ἡ τῶν Λακώνων, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἀρχαίων
ἧττον διήρθρωται τῶν νεωτέρων. Φασὶ γὰρ τὸν Λυκοῦργον, 2
ὅτε τὴν ἐπιτροπείαν τὴν Χαρίλλου τοῦ βασιλέως καταλιπὼν
ἀπεδήμησεν, τότε τὸν πλεῖστον διατρῖψαι χρόνον περὶ [d]τὴν
Κρήτην διὰ τὴν συγγένειαν· ἄποικοι γὰρ οἱ Λύκτιοι τῶν
Λακώνων ἦσαν, κατέλαβον δ' οἱ πρὸς τὴν ἀποικίαν ἐλθόντες
τὴν τάξιν τῶν νόμων ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς τότε κατοικοῦσιν.

[b] τοῦτο Q^b. et pr. I^b. [c] γὰρ om. Q^b.T^b. [d] τὴν post περὶ om. I^b.

3 Διὸ καὶ νῦν [e] οἱ περίοικοι τὸν αὐτὸν τρόπον χρῶνται αὐτοῖς,
ὡς κατασκευάσαντος Μίνω πρώτου τὴν τάξιν τῶν νόμων.
Δοκεῖ δ' ἡ νῆσος καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλληνικὴν πεφυ-
κέναι καὶ κεῖσθαι καλῶς· πάσῃ γὰρ ἐπίκειται τῇ θαλάσσῃ,
σχεδὸν τῶν Ἑλλήνων ἱδρυμένων περὶ τὴν θάλασσαν πάντων·
ἀπέχει γὰρ τῇ μὲν [f] τῆς Πελοποννήσου μικρόν, τῇ δὲ τῆς
4 Ἀσίας τοῦ περὶ Τριόπιον τόπου καὶ Ῥόδον. Διὸ καὶ τὴν
τῆς θαλάσσης ἀρχὴν κατέσχεν ὁ Μίνως, καὶ τὰς νήσους τὰς
μὲν ἐχειρώσατο τὰς δ' ᾤκισεν, τέλος δὲ ἐπιθέμενος τῇ Σι-
κελίᾳ [g] τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐκεῖ περὶ [h] Κάμικον. Ἔχει δ'
5 ἀνάλογον ἡ Κρητικὴ τάξις πρὸς τὴν Λακωνικήν. Γεωργοῦσί
τε γὰρ τοῖς μὲν εἵλωτες τοῖς δὲ Κρησὶν οἱ περίοικοι, καὶ
συσσίτια παρ' ἀμφοτέροις ἐστίν· καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν
οἱ Λάκωνες οὐ φιδίτια ἀλλ' ἄνδρια, καθάπερ οἱ Κρῆτες, ᾗ
6 καὶ δῆλον ὅτι ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν. Ἔτι δὲ τῆς πολιτείας ἡ
τάξις. Οἱ μὲν γὰρ ἔφοροι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν τοῖς
ἐν τῇ Κρήτῃ καλουμένοις κόσμοις, πλὴν οἱ μὲν ἔφοροι πέντε
τὸν ἀριθμὸν οἱ δὲ κόσμοι δέκα εἰσίν· οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέ-
ρουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ Κρῆτες βουλήν, ἴσοι. Βασιλεία δὲ
πρότερον μὲν ἦν, εἶτα κατέλυσαν οἱ Κρῆτες, [i] καὶ τὴν ἡγε-
7 μονίαν οἱ κόσμοι τὴν κατὰ πόλεμον ἔχουσιν. Ἐκκλησίας
δὲ μετέχουσι πάντες· κυρία δ' οὐδενός ἐστιν ἀλλ' ἢ συνεπι-
ψηφίσαι τὰ δόξαντα τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς κόσμοις. Τὰ μὲν
οὖν τῶν συσσιτίων ἔχει βέλτιον τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσιν.
Ἐν μὲν γὰρ Λακεδαίμονι κατὰ κεφαλὴν [k] ἕκαστος εἰσφέρει
τὸ τεταγμένον· εἰ δὲ μή, μετέχειν νόμος κωλύει τῆς πολι-
8 τείας, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. Ἐν δὲ Κρήτῃ κοινο-
τέρως· ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν γινομένων καρπῶν τε καὶ βο-
σκημάτων [l] καὶ ἐκ τῶν δημοσίων καὶ φόρων οὓς φέρουσιν οἱ
περίοικοι, τέτακται μέρος τὸ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς
κοινὰς λειτουργίας, τὸ δὲ τοῖς συσσιτίοις, ὥστ' ἐκ κοινοῦ

[e] οἱ om. Qb. [f] τῆς—δὲ om. Qb.Tb. [g] τὸν βίον om. Qb. [h] κά-μεινον Qb.Tb, κάμινον Ib. [i] καὶ om. Tb. [k] ἕκαστον Ib. [l] καὶ ante ἐκ om. Ib.

τρέφεσθαι πάντας, καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ ἄνδρας.
Πρὸς δὲ τὴν ὀλιγοσιτίαν ὡς ὠφέλιμον πολλὰ πεφιλοσό- 9
φηκεν ὁ νομοθέτης, καὶ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν,
ἵνα μὴ πολυτεκνῶσι, τὴν πρὸς τοὺς ἄρρενας ποιήσας ὁμι-
λίαν, περὶ ἧς εἰ φαύλως ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔσται τοῦ δια-
σκέψασθαι καιρός. [m] Ὅτι δὲ τὰ περὶ τὰ συσσίτια βέλ-
τιον τέτακται τοῖς Κρησὶν ἢ τοῖς Λάκωσι, φανερόν. Τὰ
δὲ περὶ τοὺς κόσμους ἔτι χεῖρον τῶν ἐφόρων. Ὃ μὲν γὰρ 10
ἔχει κακὸν τὸ τῶν ἐφόρων ἀρχεῖον, ὑπάρχει καὶ τούτων· γί-
νονται γὰρ οἱ τυχόντες· ὃ δ' ἐκεῖ συμφέρει πρὸς τὴν πολι-
τείαν, ἐνταῦθ' οὐκ ἔστιν. Ἐκεῖ μὲν γάρ, διὰ [n] τὸ τὴν αἵρε-
σιν ἐκ πάντων εἶναι, μετέχων ὁ δῆμος τῆς μεγίστης ἀρχῆς
βούλεται μένειν τὴν πολιτείαν· ἐνταῦθα δ' οὐκ ἐξ ἁπάντων
αἱροῦνται τοὺς κόσμους ἀλλ' ἐκ τινῶν γενῶν, καὶ τοὺς γέρον-
τας ἐκ τῶν κεκοσμηκότων. Περὶ ὧν τοὺς αὐτοὺς ἄν τις [o] εἴ- 11
πειε λόγους καὶ περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι [p] γινομένων· τὸ
γὰρ [q] ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ διὰ βίου μεῖζόν ἐστι γέρας τῆς
ἀξίας αὐτοῖς, καὶ τὸ μὴ κατὰ γράμματα ἄρχειν ἀλλ' αὐτο-
γνώμονας ἐπισφαλές. Τὸ δ' ἡσυχάζειν μὴ μετέχοντα τὸν 12
δῆμον οὐδὲν σημεῖον τοῦ τετάχθαι καλῶς· [r] οὐδὲ γὰρ λήμ-
ματός τι τοῖς κόσμοις ὥσπερ τοῖς ἐφόροις, πόρρω γ' ἀποι-
κοῦσιν ἐν νήσῳ τῶν διαφθερούντων. Ἣν δὲ ποιοῦνται τῆς 13
ἁμαρτίας ταύτης ἰατρείαν, ἄτοπος καὶ οὐ πολιτικὴ ἀλλὰ δυ-
ναστευτική· πολλάκις γὰρ ἐκβάλλουσι συστάντες τινὲς τοὺς
κόσμους ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν ἢ τῶν ἰδιωτῶν, ἔξεστι δὲ
καὶ μεταξὺ τοῖς κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχήν. Ταῦτα δὴ
πάντα βέλτιον γίνεσθαι κατὰ νόμον ἢ κατ' ἀνθρώπων βού-
λησιν· οὐ γὰρ ἀσφαλὴς ὁ κανών. Πάντων δὲ φαυλότατον 14
τὸ τῆς ἀκοσμίας τῶν δυνατῶν, ἣν καθιστᾶσι πολλάκις ὅταν
μὴ δίκας βούλωνται δοῦναι· ᾗ καὶ δῆλον ὡς ἔχει τι πολιτείας
ἡ τάξις, ἀλλ' οὐ πολιτεία ἐστὶν ἀλλὰ δυναστεία μᾶλλον.
Εἰώθασι δὲ διαλαμβάνοντες τὸν δῆμον καὶ τοὺς φίλους μον-

[m] ἔτι I^b. [n] τὸ om. Q^b.T^b. [o] εἴποιε Q^b.T^b. [p] γενομένων Q^b.
[q] ἀνυτεύχυνον Q^b.T^b. [r] οὐδὲ] οὐδὲν I^b.Q^b.T^b.

αρχίαν ποιεῖν καὶ στασιάζειν καὶ μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους.
15 Καίτοι τί διαφέρει τὸ τοιοῦτον ἢ διά τινος χρόνου μηκέτι
πόλιν εἶναι τὴν τοιαύτην, ἀλλὰ λύεσθαι τὴν πολιτικὴν κοι-
νωνίαν; Ἔστι δ' ἐπικίνδυνος οὕτως ἔχουσα πόλις τῶν βου-
λομένων ἐπιτίθεσθαι καὶ δυναμένων. Ἀλλὰ καθάπερ εἴρη-
ται, σώζεται διὰ τὸν τόπον· ξενηλασίας γὰρ [s] τὸ πόρρω
16 πεποίηκεν. Διὸ καὶ τὸ τῶν περιοίκων μένει τοῖς Κρησίν, οἱ
δ' εἵλωτες ἀφίστανται πολλάκις· οὔτε γὰρ ἐξωτερικῆς ἀρχῆς
κοινωνοῦσιν οἱ Κρῆτες, νεωστί τε πόλεμος ξενικὸς διαβέβηκεν
εἰς τὴν νῆσον, ὃς πεποίηκε φανερὸν τὴν ἀσθένειαν τῶν ἐκεῖ
νόμων. Περὶ μὲν οὖν ταύτης εἰρήσθω τοσαῦθ' ἡμῖν τῆς πο-
λιτείας.
11 Πολιτεύεσθαι δὲ δοκοῦσι καὶ Καρχηδόνιοι καλῶς καὶ πολλὰ
περιττῶς πρὸς τοὺς ἄλλους, μάλιστα δ' ἔνια παραπλησίως
τοῖς Λάκωσιν. Αὗται γὰρ αἱ πολιτεῖαι τρεῖς ἀλλήλαις τε
σύνεγγύς πώς εἰσι καὶ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν, ἥ τε
Κρητικὴ καὶ ἡ Λακωνικὴ καὶ τρίτη τούτων [t] ἡ Καρχηδονίων,
2 καὶ πολλὰ τῶν τεταγμένων ἔχει παρ' αὐτοῖς καλῶς. Σημεῖον
δὲ πολιτείας συντεταγμένης τὸ τὸν δῆμον ἔχουσαν διαμένειν
ἐν τῇ τάξει τῆς πολιτείας, καὶ μήτε στάσιν, ὅ τι καὶ ἄξιον
3 εἰπεῖν, γεγενῆσθαι μήτε τύραννον. Ἔχει δὲ παραπλήσια
τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ τὰ μὲν συσσίτια τῶν ἑταιριῶν τοῖς
φιδιτίοις, τὴν δὲ τῶν ἑκατὸν καὶ τεττάρων ἀρχὴν τοῖς ἐφό-
ροις (πλὴν οὐ χεῖρον οἱ μὲν ἐκ τῶν τυχόντων εἰσί, ταύτην
δ' αἱροῦνται τὴν ἀρχὴν ἀριστίνδην), τοὺς δὲ βασιλεῖς καὶ τὴν
4 γερουσίαν ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ βασιλεῦσι καὶ γέρουσιν. Καὶ
βέλτιον δὲ [v] τοὺς βασιλεῖς μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναι γένος,
μηδὲ τοῦτο τὸ τυχόν, εἴτε διαφέρον ἐκ τούτων αἱρετοὺς μᾶλ-
λον ἢ καθ' ἡλικίαν· μεγάλων γὰρ κύριοι καθεστῶτες, ἂν εὐ-
τελεῖς ὦσι, μεγάλα βλάπτουσι καὶ ἔβλαψαν ἤδη τὴν πόλιν
5 τὴν τῶν Λακεδαιμονίων. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐπιτιμη-
θέντων ἂν διὰ τὰς παρεκβάσεις κοινὰ τυγχάνει πάσαις ὄντα
ταῖς εἰρημέναις πολιτείαις· τῶν δὲ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς

[s] τὸ om. Qb.Tb. [t] ἡ] ἡ τῶν Ib.Tb. [v] τοὺς] τοὺς ἐκεῖ Qb.Tb.

ἀριστοκρατίας καὶ τῆς πολιτείας τὰ μὲν εἰς δῆμον ἐκκλίνει
μᾶλλον, τὰ δ' εἰς ὀλιγαρχίαν. Τοῦ μὲν γὰρ [w] τὸ μὲν προσ-
άγειν τὸ δὲ μὴ προσάγειν πρὸς τὸν δῆμον οἱ βασιλεῖς
κύριοι μετὰ τῶν γερόντων, ἂν ὁμογνωμονῶσι πάντες· εἰ δὲ
μή, καὶ [x] τούτων ὁ δῆμος. Ἃ δ' ἂν [y] εἰσφέρωσιν οὗτοι, οὐ 6
διακοῦσαι μόνον ἀποδιδόασι τῷ δήμῳ τὰ δόξαντα τοῖς ἄρ-
χουσιν, ἀλλὰ κύριοι κρίνειν εἰσὶ καὶ τῷ βουλομένῳ τοῖς εἰσ-
φερομένοις ἀντειπεῖν ἔξεστιν, ὅπερ ἐν ταῖς ἑτέραις πολιτείαις
οὐκ ἔστιν. Τὸ δὲ τὰς πενταρχίας κυρίας οὔσας πολλῶν 7
καὶ μεγάλων ὑφ' αὑτῶν αἱρετὰς εἶναι, καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν
ταύτας αἱρεῖσθαι τὴν μεγίστην ἀρχήν, ἔτι δὲ ταύτας πλείονα
ἄρχειν χρόνον τῶν ἄλλων (καὶ γὰρ ἐξεληλυθότες ἄρχουσι
καὶ μέλλοντες) ὀλιγαρχικόν, [z] τὸ δ' ἀμίσθους καὶ μὴ κλη-
ρωτὰς ἀριστοκρατικὸν θετέον, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον· καὶ
τὸ τὰς δίκας ὑπὸ τῶν ἀρχείων [a] δικάζεσθαι πάσας, καὶ μὴ
ἄλλας ὑπ' ἄλλων, καθάπερ ἐν Λακεδαίμονι. Παρεκβαίνει δὲ 8
τῆς ἀριστοκρατίας ἡ τάξις τῶν Καρχηδονίων μάλιστα πρὸς
τὴν ὀλιγαρχίαν κατά τινα διάνοιαν [b] ᾗ συνδοκεῖ τοῖς πολ-
λοῖς· οὐ γὰρ μόνον ἀριστίνδην ἀλλὰ καὶ πλουτίνδην οἴονται
δεῖν αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας· ἀδύνατον γὰρ τὸν ἀποροῦντα
καλῶς ἄρχειν καὶ σχολάζειν. Εἴπερ οὖν τὸ μὲν αἱρεῖσθαι 9
πλουτίνδην ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ κατ' ἀρετὴν ἀριστοκρατικόν,
αὕτη τις ἂν εἴη τάξις τρίτη, καθ' ἥνπερ συντέτακται καὶ τοῖς
Καρχηδονίοις τὰ περὶ τὴν πολιτείαν· αἱροῦνται γὰρ εἰς δύο
ταῦτα βλέποντες, καὶ μάλιστα τὰς μεγίστας, τούς τε βασι-
λεῖς καὶ τοὺς στρατηγούς. Δεῖ δὲ νομίζειν ἁμάρτημα νομο- 10
θέτου τὴν παρέκβασιν εἶναι τῆς ἀριστοκρατίας ταύτην· ἐξ
ἀρχῆς γὰρ τοῦθ' ὁρᾶν ἐστὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, ὅπως οἱ
[c] βέλτιστοι δύνωνται σχολάζειν καὶ μηδὲν ἀσχημονεῖν, μὴ
μόνον ἄρχοντες ἀλλὰ μηδ' ἰδιωτεύοντες. Εἰ δὲ [d] δεῖ βλέπειν
καὶ πρὸς εὐπορίαν χάριν σχολῆς, φαῦλον τὸ τὰς μεγίστας

[w] τὸ] τὰ Ib.Qb. [x] τοῦτον Qb. [y] εἰσφέρουσιν Qb.Tb. et pr. Ib.
[z] τὸ] τοὺς Tb. [a] δοξάζεσθαι Ib. [b] ἢ Qb. [c] βέλτιστον Ib. [d] δεῖ] δὴ
Tb, δὴ δεῖ Ib.

ὠνητὰς εἶναι τῶν ἀρχῶν, τήν τε βασιλείαν καὶ τὴν στρατη-
11 γίαν. Ἔντιμον γὰρ ὁ νόμος οὗτος ποιεῖ τὸν πλοῦτον μᾶλ-
λον τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν πόλιν ὅλην φιλοχρήματον. Ὅτι δ'
ἂν [e] ὑπολάβῃ τίμιον εἶναι τὸ κύριον, ἀνάγκη καὶ τὴν τῶν
ἄλλων πολιτῶν δόξαν ἀκολουθεῖν τούτοις. Ὅπου δὲ μὴ μά-
λιστα ἀρετὴ τιμᾶται, ταύτην [f] οὐχ οἷόν τ' εἶναι βεβαίως
12 ἀριστοκρατικὴν πολιτείαν. Ἐθίζεσθαι δ' εὔλογον κερδαί-
νειν τοὺς ὠνουμένους, ὅταν δαπανήσαντες ἄρχωσιν· ἄτοπον
γὰρ εἰ πένης μὲν ὢν ἐπιεικὴς δὲ βουλήσεται κερδαίνειν, φαυ-
λότερος δ' ὢν οὐ βουλήσεται δαπανήσας. Διὸ δεῖ τοὺς δυ-
ναμένους ἀρισταρχεῖν, τούτους ἄρχειν. Βέλτιον δ', εἰ καὶ
προεῖτο τὴν [g] ἀπορίαν τῶν ἐπιεικῶν ὁ νομοθέτης, ἀλλ' ἀρ-
13 χόντων γε ἐπιμελεῖσθαι τῆς σχολῆς. Φαῦλον δ' ἂν δόξειεν
εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς τὸν αὐτὸν ἄρχειν· ὅπερ εὐδοκιμεῖ
παρὰ τοῖς Καρχηδονίοις. Ἓν γὰρ ὑφ' ἑνὸς ἔργον ἄριστ'
ἀποτελεῖται. Δεῖ δ' ὅπως γίνηται τοῦθ' ὁρᾶν τὸν νομοθέ-
την, καὶ μὴ προστάττειν τὸν αὐτὸν αὐλεῖν καὶ σκυτοτομεῖν.
14 Ὥσθ' ὅπου μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον πλείονας μετέ-
χειν τῶν ἀρχῶν, καὶ δημοτικώτερον· κοινότερόν τε γάρ, κα-
θάπερ εἴπομεν, καὶ κάλλιον ἕκαστον ἀποτελεῖται τῶν αὐτῶν
καὶ θᾶττον. Δῆλον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν πολεμικῶν καὶ τῶν
ναυτικῶν· ἐν τούτοις γὰρ ἀμφοτέροις διὰ πάντων ὡς εἰπεῖν
15 διελήλυθε τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἄρχεσθαι. Ὀλιγαρχικῆς δ'
οὔσης [h] τῆς πολιτείας ἄριστα ἐκφεύγουσι τῷ πλουτεῖν, ἀεί
τι τοῦ δήμου μέρος ἐκπέμποντες ἐπὶ τὰς πόλεις. Τούτῳ
γὰρ ἰῶνται καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν πολιτείαν. Ἀλλὰ
τουτί ἐστι τύχης ἔργον, δεῖ δὲ ἀστασιάστους εἶναι διὰ τὸν
16 νομοθέτην. Νῦν δ', ἂν ἀτυχία γένηταί τις καὶ τὸ πλῆθος
ἀποστῇ τῶν ἀρχομένων, οὐδέν ἐστι φάρμακον διὰ τῶν νόμων
τῆς ἡσυχίας. Περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας
καὶ Κρητικῆς καὶ τῆς Καρχηδονίων, αἵπερ δικαίως εὐδοκι-
μοῦσι, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

[e] ὑπολάβοι Ib. [f] οὐκ οἴονται Tb. [g] εὐπορίαν Ib.Tb. [h] τῆς] καὶ τῆς Qb.Tb.

Τῶν δὲ ἀποφηναμένων τι περὶ πολιτείας ἔνιοι μὲν οὐκ 12
ἐκοινώνησαν πράξεων πολιτικῶν οὐδ' ὡντινωνοῦν, ἀλλὰ διετέ-
λεσαν ἰδιωτεύοντες τὸν βίον· περὶ ὧν εἴ τι ἀξιόλογον, εἴρη-
ται σχεδὸν περὶ πάντων· ἔνιοι δὲ νομοθέται γεγόνασιν οἱ
μὲν ταῖς οἰκείαις πόλεσιν, οἱ δὲ καὶ τῶν ὀθνείων τισί, πο-
λιτευθέντες αὐτοί· καὶ τούτων οἱ μὲν νόμων ἐγένοντο δη-
μιουργοὶ μόνον, οἱ δὲ καὶ πολιτείας, οἷον καὶ Λυκοῦργος καὶ
Σόλων· οὗτοι γὰρ καὶ νόμους καὶ πολιτείας κατέστησαν.
Περὶ μὲν οὖν τῆς Λακεδαιμονίων εἴρηται, Σόλωνα δ' ἔνιοι 2
μὲν οἴονται νομοθέτην γενέσθαι σπουδαῖον· ὀλιγαρχίαν τε
γὰρ καταλῦσαι λίαν ἄκρατον οὖσαν, καὶ δουλεύοντα τὸν
δῆμον παῦσαι, καὶ δημοκρατίαν καταστῆσαι τὴν πάτριον,
μίξαντα καλῶς τὴν πολιτείαν· εἶναι γὰρ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ
πάγῳ βουλὴν ὀλιγαρχικόν, [i] τὸ δὲ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς ἀρι-
στοκρατικόν, τὰ δὲ δικαστήρια δημοτικόν. Ἔοικε δὲ Σόλων 3
ἐκεῖνα μὲν ὑπάρχοντα πρότερον οὐ καταλῦσαι, τήν τε βου-
λὴν καὶ τὴν τῶν ἀρχῶν αἵρεσιν, τὸν δὲ δῆμον καταστῆσαι,
τὰ δικαστήρια ποιήσας ἐκ πάντων. Διὸ καὶ μέμφονταί
τινες αὐτῷ· λῦσαι γὰρ θάτερον, κύριον ποιήσαντα τὸ δικα-
στήριον πάντων, κληρωτὸν ὄν. Ἐπεὶ γὰρ τοῦτ' ἴσχυεν, ὥσ- 4
περ τυράννῳ τῷ δήμῳ χαριζόμενοι τὴν πολιτείαν εἰς τὴν νῦν
δημοκρατίαν κατέστησαν, καὶ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βου-
λὴν Ἐφιάλτης [k] ἐκόλουσε καὶ Περικλῆς, τὰ δὲ δικαστήρια
μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς, καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον
ἕκαστος τῶν δημαγωγῶν προήγαγεν αὔξων εἰς τὴν νῦν δημο-
κρατίαν. Φαίνεται δ' οὐ κατὰ τὴν Σόλωνος γενέσθαι τοῦτο 5
προαίρεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ συμπτώματος· τῆς ναυαρ-
χίας γὰρ ἐν τοῖς Μηδικοῖς ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος ἐφρο-
νηματίσθη, καὶ δημαγωγοὺς ἔλαβε φαύλους ἀντιπολιτευομέ-
νων τῶν ἐπιεικῶν, ἐπεὶ Σόλων γε ἔοικε τὴν ἀναγκαιοτάτην
ἀποδιδόναι τῷ δήμῳ δύναμιν, τὸ τὰς ἀρχὰς αἱρεῖσθαι καὶ
εὐθύνειν· μηδὲ γὰρ τούτου κύριος ὢν ὁ δῆμος δοῦλος ἂν εἴη

[i] τὸ] τὰ δὲ δικαστήρια δημοκρατικόν, τὸ I[b]. [k] ἐκόλυσε Q[b].

6 καὶ πολέμιος. Τὰς δ' ἀρχὰς ἐκ τῶν γνωρίμων καὶ τῶν [l] εὐ-
πόρων κατέστησε πάσας, ἐκ τῶν πεντακοσιομεδίμνων καὶ ζευ-
γιτῶν καὶ τρίτου τέλους τῆς καλουμένης ἱππάδος· τὸ δὲ τέ-
ταρτον θητικόν, οἷς οὐδεμιᾶς ἀρχῆς μετῆν. Νομοθέται δ'
ἐγένοντο Ζάλευκός τε Λοκροῖς τοῖς ἐπιζεφυρίοις, καὶ Χαρών-
δας ὁ Καταναῖος τοῖς αὑτοῦ πολίταις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς
7 Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Πει-
ρῶνται [m] δέ τινες καὶ συνάγειν ὡς Ὀνομακρίτου μὲν γενομένου
πρώτου δεινοῦ περὶ νομοθεσίαν, γυμνασθῆναι δ' αὐτὸν ἐν
Κρήτῃ Λοκρὸν ὄντα καὶ ἐπιδημοῦντα κατὰ τέχνην μαντικήν·
τούτου δὲ γενέσθαι Θάλητα ἑταῖρον, Θάλητος δ' ἀκροατὴν
8 Λυκοῦργον καὶ Ζάλευκον, Ζαλεύκου δὲ Χαρώνδαν. Ἀλλὰ
ταῦτα μὲν λέγουσιν ἀσκεπτότερον τῷ χρόνῳ λέγοντες, ἐγέ-
νετο δὲ καὶ Φιλόλαος ὁ Κορίνθιος νομοθέτης Θηβαίοις. Ἦν
δ' ὁ Φιλόλαος τὸ μὲν γένος τῶν Βακχιαδῶν, ἐραστὴς δὲ
γενόμενος Διοκλέους τοῦ νικήσαντος Ὀλυμπίασιν, ὡς ἐκεῖνος
τὴν πόλιν ἔλιπε διαμισήσας τὸν ἔρωτα τὸν τῆς μητρὸς Ἀλ-
κυόνης, ἀπῆλθεν εἰς Θήβας, κἀκεῖ τὸν βίον ἐτελεύτησαν ἀμ-
9 φότεροι. Καὶ νῦν ἔτι δεικνύουσι τοὺς τάφους αὐτῶν ἀλλή-
λοις μὲν εὐσυνόπτους ὄντας, πρὸς δὲ τὴν τῶν Κορινθίων χώ-
ραν τοῦ μὲν συνόπτου τοῦ δ' οὐ συνόπτου· μυθολογοῦσι γὰρ
αὐτοὺς οὕτω τάξασθαι τὴν [n] ταφήν, τὸν μὲν Διοκλέα διὰ τὴν
ἀπέχθειαν τοῦ πάθους, ὅπως μὴ ἄποπτος ἔσται ἡ Κορινθία
10 ἀπὸ τοῦ χώματος, τὸν δὲ Φιλόλαον, ὅπως ἄποπτος. Ὤικη-
σαν μὲν οὖν διὰ [o] τὴν τοιαύτην αἰτίαν παρὰ τοῖς Θηβαίοις,
νομοθέτης δ' αὐτοῖς ἐγένετο Φιλόλαος περί τ' ἄλλων τινῶν
καὶ περὶ τῆς παιδοποιίας, οὓς καλοῦσιν ἐκεῖνοι νόμους θετι-
κούς· καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἰδίως ὑπ' ἐκείνου νενομοθετημένον, ὅπως
11 ὁ ἀριθμὸς σώζηται τῶν κλήρων. Χαρώνδου δ' ἴδιον μὲν οὐδέν
ἐστι πλὴν αἱ δίκαι τῶν [p] ψευδομαρτυριῶν (πρῶτος γὰρ
ἐποίησε τὴν [q] ἐπίσκηψιν), τῇ δ' ἀκριβείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ

[l] ἐμπόρων $I^b.Q^b.T^b$. [m] δέ] δὲ καί $I^b.Q^b.T^b$. [n] γραφήν $I^b.Q^b.T^b$.
[o] τὴν om. I^b. [p] ψευδομαρτύρων codices. [q] ἐπίσκεψιν codices.

γλαφυρώτερος καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν. [r] Φαλέου δ' ἴδιον ἡ 12
τῶν οὐσιῶν ἀνομάλωσις, Πλάτωνος δ' ἥ τε τῶν γυναικῶν καὶ παίδων καὶ τῆς οὐσίας κοινότης καὶ τὰ συσσίτια τῶν [s] γυναικῶν, ἔτι δ' ὁ περὶ τὴν μέθην νόμος, τὸ τοὺς νήφοντας συμποσιαρχεῖν, καὶ τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἄσκησιν ὅπως ἀμφιδέξιοι γίνωνται κατὰ τὴν μελέτην, ὡς δέον μὴ τὴν μὲν χρήσιμον εἶναι [t] τοῖν χεροῖν τὴν δὲ ἄχρηστον. Δράκοντος 13
δὲ νόμοι μέν εἰσι, πολιτείᾳ δ' ὑπαρχούσῃ τοὺς νόμους ἔθηκεν· ἴδιον δ' ἐν τοῖς νόμοις οὐδέν ἐστιν ὅ τι καὶ μνείας ἄξιον, πλὴν ἡ χαλεπότης διὰ τὸ τῆς ζημίας μέγεθος. Ἐγένετο δὲ καὶ Πιττακὸς νόμων δημιουργὸς ἀλλ' οὐ πολιτείας· νόμος δ' ἴδιος αὐτοῦ τὸ τοὺς μεθύοντας, ἂν τυπτήσωσι, πλείω ζημίαν [v] ἀποτίνειν τῶν νηφόντων· διὰ γὰρ τὸ πλείους ὑβρίζειν μεθύοντας ἢ νήφοντας οὐ πρὸς τὴν συγγνώμην [w] ἀπέβλεψεν, ὅτι δεῖ μεθύουσιν ἔχειν μᾶλλον, ἀλλὰ πρὸς τὸ συμφέρον. Ἐγένετο δὲ καὶ Ἀνδροδάμας Ῥηγῖνος νομοθέτης Χαλκι- 14
δεῦσι τοῖς ἐπὶ Θρᾴκης, οὗ περί τε τὰ φονικὰ καὶ τὰς ἐπικλήρους ἐστίν· οὐ μὴν ἀλλ' ἴδιόν γε οὐδὲν αὐτοῦ λέγειν ἔχοι τις ἄν. Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας, τάς τε κυρίας καὶ τὰς ὑπό τινων εἰρημένας, ἔστω τεθεωρημένα τὸν τρόπον τοῦτον.

Γ.

Τῷ περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦντι, καὶ τίς ἑκάστη καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτ' ἐστὶν ἡ πόλις· νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον. Τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὁρῶμεν τὴν πραγματείαν οὖσαν περὶ πόλιν· ἡ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις. Ἐπεὶ 2
δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἡ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθός ἐστιν,

[r] φιλολάου Qb.Tb. et pr. Ib. [s] post γυναικῶν Tb. καὶ παίδων.
[t] ταῖν Qb. [v] ἀποτείνειν Tb. [w] ἀπέβλεψαν Tb.

ὥστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστί, σκεπτέον. Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἔστι γάρ τις ὃς ἐν δημοκρατίᾳ πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις
3 οὐκ ἔστι πολίτης. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλως πως τυγχάνοντας ταύτης τῆς προσηγορίας, οἷον τοὺς ποιητοὺς πολίτας, ἀφετέον. Ὁ δὲ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστίν· καὶ
4 γὰρ μέτοικοι καὶ δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκήσεως. Οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσιν· καὶ γὰρ ταῦτα τούτοις ὑπάρχει. Πολλαχοῦ μὲν οὖν οὐδὲ τούτων τελέως οἱ μέτοικοι μετέχουσιν, [x]ἀλλὰ νέμειν
5 ἀνάγκη προστάτην. Διὸ ἀτελῶς πως μετέχουσι τῆς τοιαύτης κοινωνίας· ἀλλὰ καθάπερ καὶ παῖδας τοὺς μήπω δι' ἡλικίαν ἐγγεγραμμένους καὶ τοὺς γέροντας τοὺς [y]ἀφειμένους, φατέον εἶναι μέν πως πολίτας, οὐχ ἁπλῶς δὲ λίαν ἀλλὰ προστιθέντας τοὺς μὲν [z]ἀτελεῖς τοὺς δὲ παρηκμακότας ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον· οὐδὲν γὰρ διαφέρει· δῆλον γὰρ τὸ λεγόμενον· ζητοῦμεν γὰρ τὸν ἁπλῶς πολίτην καὶ μηδὲν ἔχοντα τοιοῦτον ἔγκλημα διορθώσεως δεόμενον, ἐπεὶ καὶ περὶ τῶν ἀτίμων καὶ φυγάδων ἔστι τὰ τοιαῦτα καὶ διαπορεῖν καὶ
6 λύειν. Πολίτης δ' ἁπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὁρίζεται μᾶλλον ἢ [a]τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς. Τῶν δ' ἀρχῶν αἱ μέν εἰσι διῃρημέναι κατὰ χρόνον, ὥστ' ἐνίας μὲν ὅλως δὶς τὸν αὐτὸν οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν, ἢ διά τινων ὡρισμένων χρό-
7 νων· ὁ δ' ἀόριστος, οἷον ὁ δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής. Τάχα μὲν [b]οὖν ἂν φαίη τις οὐδ' ἄρχοντας εἶναι τοὺς τοιούτους, οὐδὲ μετέχειν διὰ ταῦτ' ἀρχῆς· καίτοι γελοῖον τοὺς κυριωτάτους ἀποστερεῖν ἀρχῆς. Ἀλλὰ διαφερέτω μηδέν· περὶ ὀνόματος γὰρ ὁ λόγος· ἀνώνυμον γὰρ τὸ κοινὸν ἐπὶ δικαστοῦ καὶ [c]ἐκκλησιαστοῦ, τί δεῖ ταῦτ' ἄμφω καλεῖν. Ἔστω δὴ
8 διορισμοῦ χάριν ἀόριστος ἀρχή. Τίθεμεν δὴ πολίτας τοὺς

[x] ἀλλὰ—μετέχουσι om. Qb.Tb. [y] ἀφειμένως Tb. [z] ἀτελεῖν Ib.Tb.
[a] τῷ] τῶν Tb. [b] οὖν ἀντιφαίη τις Ib.Qb.Tb. [c] ἐκκλησιαστικοῦ Tb.

οὕτω μετέχοντας. Ὁ μὲν οὖν μάλιστ' ἂν ἐφαρμόσας πο-
λίτης ἐπὶ πάντας τοὺς λεγομένους πολίτας σχεδὸν τοιοῦτός
ἐστιν. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τῶν πραγμάτων ἐν οἷς τὰ
ὑποκείμενα διαφέρει τῷ εἴδει, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν ἐστὶ πρῶτον
τὸ δὲ δεύτερον τὸ δ' ἐχόμενον, ἢ τὸ παράπαν οὐδέν ἐστιν,
[d] ᾗ τοιαῦτα, τὸ κοινόν, ἢ γλίσχρως. Τὰς δὲ πολιτείας 9
ὁρῶμεν εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ τὰς μὲν ὑστέρας τὰς
δὲ προτέρας οὔσας· τὰς γὰρ ἡμαρτημένας καὶ παρεκβεβη-
κυίας ἀναγκαῖον ὑστέρας εἶναι τῶν [e] ἀναμαρτήτων. Τὰς δὲ
παρεκβεβηκυίας πῶς λέγομεν, ὕστερον ἔσται φανερόν. Ὥστε
καὶ τὸν πολίτην ἕτερον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν καθ' ἑκάστην
πολιτείαν. Διόπερ ὁ λεχθεὶς ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστ' 10
ἐστὶ πολίτης, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἐνδέχεται μέν, οὐ μὴν ἀναγ-
καῖον. Ἐνίαις γὰρ οὐκ ἔστι δῆμος, οὐδ' ἐκκλησίαν νομίζου-
σιν ἀλλὰ συγκλήτους, καὶ τὰς δίκας δικάζουσι κατὰ μέρος,
οἷον ἐν Λακεδαίμονι τὰς τῶν συμβολαίων δικάζει τῶν ἐφό-
ρων ἄλλος ἄλλας, οἱ δὲ γέροντες τὰς φονικάς, ἑτέρα δ' ἴσως
ἀρχή τις ἑτέρας. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ Καρχη- 11
δόνα· πάσας γὰρ ἀρχαί τινες κρίνουσι τὰς δίκας. Ἀλλ'
ἔχει [f] γὰρ διόρθωσιν ὁ τοῦ πολίτου διορισμός. Ἐν γὰρ
ταῖς ἄλλαις πολιτείαις οὐχ ὁ ἀόριστος ἄρχων ἐκκλησιαστής
ἐστι καὶ δικαστής, ἀλλ' ὁ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὡρισμένος· τού-
των γὰρ ἢ πᾶσιν ἢ τισὶν ἀποδέδοται τὸ [g] βουλεύεσθαι καὶ
δικάζειν ἢ περὶ πάντων ἢ περὶ τινῶν. Τίς μὲν οὖν ἐστὶν ὁ 12
πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν· ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς
βουλευτικῆς ἢ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης
τῆς πόλεως, πόλιν δὲ τὸ τῶν τοιούτων πλῆθος ἱκανὸν πρὸς
αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. Ὁρίζονται δὴ πρὸς τὴν 2
χρῆσιν πολίτην τὸν ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν καὶ μὴ θατέρου
μόνον, οἷον πατρὸς ἢ μητρός· οἱ δὲ καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλέον ζη-
τοῦσιν, οἷον ἐπὶ πάππους δύο ἢ τρεῖς [h] ἢ πλείους. Οὕτω
δὴ ὁριζομένων πολιτικῶς καὶ [i] ταχέως, ἀποροῦσί τινες τὸν

[d] ᾗ] ἢ Q^b.T^b. [e] ἀναμαρτημάτων Q^b.T^b. [f] γὰρ post ἔχει om. Q^b.
[g] βούλεσθαι I^b.Q^b.T^b. [h] ἢ πλέους T^b. [i] παχέως interpretes.

2 [k]τρίτον ἐκεῖνον ἢ τέταρτον, πῶς ἔσται πολίτης. Γοργίας
μὲν οὖν ὁ Λεοντῖνος, [l]τὰ μὲν ἴσως ἀπορῶν τὰ δ' εἰρωνευόμε-
νος, ἔφη, καθάπερ ὅλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ὁλμοποιῶν
πεποιημένους, [m]οὕτω καὶ Λαρισσαίους τοὺς ὑπὸ [n]τῶν δημι-
3 ουργῶν πεποιημένους· εἶναι γάρ τινας λαρισσοποιούς. Ἔστι
δ' ἁπλοῦν· εἰ γὰρ μετεῖχον κατὰ τὸν ῥηθέντα διορισμὸν τῆς
πολιτείας, [o]ἦσαν ἂν πολῖται· καὶ γὰρ οὐ δυνατὸν ἐφαρμότ-
τειν τὸ ἐκ πολίτου ἢ ἐκ πολίτιδος ἐπὶ τῶν πρώτων οἰκησάν-
των ἢ κτισάντων. Ἀλλ' ἴσως [p]ἐκεῖνοι μᾶλλον ἔχουσιν ἀπο-
ρίαν, ὅσοι μετέσχον μεταβολῆς γενομένης πολιτείας, οἷον
Ἀθήνησιν ἐποίησε Κλεισθένης μετὰ τὴν τῶν τυράννων ἐκ-
βολήν· πολλοὺς γὰρ ἐφυλέτευσε ξένους καὶ δούλους μετοί-
4 κους. Τὸ δ' ἀμφισβήτημα πρὸς τούτους ἐστὶν οὐ τίς πολί-
της, ἀλλὰ πότερον ἀδίκως ἢ δικαίως. Καίτοι καὶ [q]τοῦτό τις
ἔτι προσαπορήσειεν, ἆρ' εἰ μὴ δικαίως πολίτης, οὐ πολίτης,
5 ὡς ταὐτὸ δυναμένου τοῦ τ' ἀδίκου καὶ τοῦ ψευδοῦς. Ἐπεὶ δ'
ὁρῶμεν καὶ ἄρχοντάς τινας ἀδίκως, οὓς ἄρχειν μὲν φήσομεν
ἀλλ' οὐ δικαίως, ὁ δὲ πολίτης ἀρχῇ τινὶ διωρισμένος ἐστίν
(ὁ γὰρ κοινωνῶν τῆς τοιᾶσδε ἀρχῆς πολίτης ἐστίν, ὡς ἔφα-
3 μεν), δῆλον ὅτι πολίτας μὲν εἶναι φατέον καὶ τούτους, περὶ
δὲ τοῦ δικαίως ἢ μὴ δικαίως συνάπτει πρὸς τὴν εἰρημένην
πρότερον ἀμφισβήτησιν. Ἀποροῦσι γάρ τινες πόθ' ἡ πό-
λις ἔπραξε καὶ πότε οὐχ ἡ πόλις, οἷον ὅταν ἐξ ὀλιγαρχίας
2 ἢ τυραννίδος γένηται δημοκρατία. Τότε γὰρ οὔτε τὰ συμ-
βόλαια ἔνιοι βούλονται διαλύειν, ὡς οὐ τῆς πόλεως ἀλλὰ τοῦ
τυράννου λαβόντος, οὔτ' ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἐνίας
τῶν πολιτειῶν τῷ κρατεῖν οὔσας, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ κοινῇ συμ-
φέρον. Εἴπερ οὖν καὶ δημοκρατοῦνταί τινες κατὰ τὸν τρό-
πον τοῦτον, ὁμοίως τῆς πόλεως φατέον εἶναι ταύτης τὰς τῆς
πολιτείας ταύτης πράξεις καὶ τὰς ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς
3 τυραννίδος. Ἔοικε δ' οἰκεῖος ὁ λόγος εἶναι τῆς ἀπορίας ταύ-

[k] τρίτον] τρόπον Q[b]. [l] τὰ μὲν om. T[b]. [m] οὕτω—πεποιημένους om. I[b]. [n] τῶν om. T[b]. [o] ἦσαν] ἢ U[b]. [p] ἐκείνην μᾶλλον ἔχει I[b].M[b].Q[b].T[b].U[b]. et 1857. [q] τούτῳ I[b].Q[b].T[b].

της, πῶς ποτὲ χρὴ λέγειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν ἢ μὴ τὴν αὐτὴν ἀλλ' ἑτέραν. Ἡ μὲν οὖν ἐπιπολαιοτάτη τῆς ἀπορίας ζήτησις περὶ τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐστίν· ἐνδέχεται [r] γὰρ διαζευχθῆναι τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς μὲν ἕτερον τοὺς δ' ἕτερον οἰκῆσαι τόπον. Ταύτην 4
μὲν οὖν [s] πραοτέραν θετέον τὴν ἀπορίαν· πολλαχῶς γὰρ τῆς πόλεως λεγομένης ἐστί πως εὐμάρεια τῆς τοιαύτης ζητήσεως. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν τὸν αὐτὸν [t] τόπον κατοικούντων ἀνθρώπων πότε δεῖ νομίζειν μίαν εἶναι τὴν πόλιν. Οὐ γὰρ [v] δὴ 5
τοῖς τείχεσιν· εἴη γὰρ ἂν Πελοποννήσῳ περιβαλεῖν ἓν τεῖχος. Τοιαύτη δ' ἴσως ἐστὶ καὶ Βαβυλὼν καὶ πᾶσα ἥτις ἔχει περιγραφὴν μᾶλλον ἔθνους ἢ πόλεως· ἧς γέ φασιν ἑαλωκυίας τρίτην ἡμέραν οὐκ αἰσθέσθαι τι μέρος τῆς πόλεως. Ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς ἀπορίας εἰς ἄλλον καιρὸν χρή- 6
σιμος ἡ σκέψις· περὶ γὰρ μεγέθους τῆς πόλεως, τό τε πόσον καὶ πότερον [w] ἔθνος ἓν ἢ πλείω συμφέρει, δεῖ μὴ λανθάνειν τὸν πολιτικόν· ἀλλὰ τῶν αὐτῶν κατοικούντων τὸν αὐτὸν τόπον, πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος ταὐτὸ τῶν κατοικούντων, τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, [x] καίπερ ἀεὶ τῶν μὲν φθειρομένων τῶν δὲ γινομένων, ὥσπερ καὶ ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς καὶ κρήνας τὰς αὐτάς, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος τοῦ δ' ὑπεξιόντος, ἢ τοὺς μὲν ἀνθρώπους φατέον εἶναι τοὺς αὐτοὺς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, τὴν δὲ πόλιν ἑτέραν; [y] Εἴπερ γάρ ἐστι κοινωνία τις ἡ πόλις, 7
ἔστι δὲ κοινωνία πολιτῶν, πολιτείας γιγνομένης ἑτέρας τῷ εἴδει καὶ διαφερούσης τῆς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δόξειεν ἂν καὶ τὴν πόλιν εἶναι μὴ τὴν αὐτήν, ὥσπερ γε καὶ χορὸν ὁτὲ μὲν κωμικὸν ὁτὲ δὲ τραγικὸν ἕτερον εἶναί φαμεν, τῶν αὐτῶν πολλάκις [z] ἀνθρώπων ὄντων. Ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσαν 8
ἄλλην κοινωνίαν καὶ σύνθεσιν ἑτέραν, ἂν εἶδος ἕτερον ᾖ τῆς συνθέσεως, οἷον ἁρμονίαν τῶν αὐτῶν φθόγγων ἑτέραν [a] εἶναι

[r] γὰρ] γὰρ καὶ I^b. [s] πρωτέραν $Q^b.T^b$. [t] τόπον om. $I^b.Q^b.T^b$. [v] δὴ] δεῖ Q^b. [w] ἔθνος om. $I^b.T^b$. [x] καίπερ—αὐτάς om. I^b. [y] εἴπερ —αὐτήν om. I^b. [z] ἀνθρώπων om. $Q^b.T^b$. [a] εἶναι om. $Q^b.T^b$.

9 [b]λέγομεν, ἂν ὁτὲ μὲν ᾖ Δώριος ὁτὲ δὲ Φρύγιος. Εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερὸν ὅτι μάλιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν εἰς τὴν πολιτείαν βλέποντας· ὄνομα δὲ καλεῖν ἕτερον ἢ ταὐτὸν ἔξεστι καὶ τῶν αὐτῶν κατοικούντων αὐτὴν καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων. Εἰ δὲ δίκαιον διαλύειν ἢ μὴ διαλύειν, ὅταν εἰς ἑτέραν [c]μεταβάλλῃ πολιτείαν ἡ πόλις, λόγος ἕτερος.

4 Τῶν δὲ νῦν εἰρημένων ἐχόμενόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι πότερον τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου [d]θετέον, ἢ μὴ τὴν αὐτήν. Ἀλλὰ μὴν εἴ γε τοῦτο τυχεῖν δεῖ ζητήσεως, τὴν τοῦ πολίτου τύπῳ τινὶ πρῶτον ληπτέον. Ὥσπερ οὖν ὁ πλωτὴρ εἷς τις τῶν κοινωνῶν ἐστίν, οὕτω καὶ
2 τὸν πολίτην φαμέν. Τῶν δὲ πλωτήρων καίπερ ἀνομοίων ὄντων τὴν δύναμιν (ὁ μὲν γάρ ἐστιν ἐρέτης, ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ δὲ πρωρεύς, ὁ δ' ἄλλην τιν' ἔχων τοιαύτην ἐπωνυμίαν) δῆλον ὡς ὁ μὲν ἀκριβέστατος ἑκάστου λόγος ἴδιος ἔσται τῆς ἀρετῆς, ὁμοίως δὲ καὶ κοινός τις ἐφαρμόσει πᾶσιν. Ἡ γὰρ σωτηρία τῆς ναυτιλίας ἔργον ἐστὶν αὐτῶν πάντων· τούτου
3 γὰρ ἕκαστος ὀρέγεται τῶν πλωτήρων. Ὁμοίως τοίνυν καὶ τῶν πολιτῶν, καίπερ ἀνομοίων ὄντων, ἡ σωτηρία τῆς κοινωνίας ἔργον ἐστί, κοινωνία δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία· διὸ τὴν ἀρετὴν ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν. Εἴπερ οὖν ἐστὶ πλείω πολιτείας εἴδη, δῆλον ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦ σπουδαίου πολίτου μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν· [e]τὸν δ' ἀγαθὸν ἄνδρα [f]φαμὲν εἶναι κατ' ἀρετὴν τελείαν.
4 Ὅτι μὲν οὖν ἐνδέχεται πολίτην ὄντα σπουδαῖον μὴ κεκτῆσθαι τὴν ἀρετὴν καθ' ἣν σπουδαῖος ἀνήρ, φανερόν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἔστι διαποροῦντας ἐπελ-
5 θεῖν τὸν αὐτὸν λόγον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας. Εἰ γὰρ ἀδύνατον ἐξ ἁπάντων σπουδαίων ὄντων εἶναι πόλιν, δεῖ δ' ἕκαστον τὸ καθ' αὑτὸν ἔργον εὖ ποιεῖν, τοῦτο δ' ἀπ' ἀρετῆς·

[b] λέγοιμεν Ib.Qb.Tb. [c] μεταβάλῃ Ib. [d] θετέον om. Ib. [e] τὸν —τελείαν om. Qb.Tb. et pr. Ib. [f] φαμεν κατὰ μίαν ἀρετὴν εἶναι τελείαν rc. Ib.

ἐπεὶ δ' ἀδύνατον [g]ὁμοίους εἶναι πάντας τοὺς πολίτας, οὐκ ἂν
εἴη μία ἀρετὴ πολίτου καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Τὴν μὲν γὰρ
τοῦ σπουδαίου πολίτου δεῖ πᾶσιν ὑπάρχειν (οὕτω γὰρ ἀρί-
στην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν πόλιν), τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς [h]τοῦ
ἀγαθοῦ ἀδύνατον, εἰ μὴ πάντας ἀναγκαῖον ἀγαθοὺς εἶναι
τοὺς ἐν τῇ σπουδαίᾳ πόλει πολίτας. Ἔτι ἐπεὶ ἐξ ἀνομοίων 6
ἡ πόλις, ὥσπερ ζῷον εὐθὺς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ψυχὴ
ἐκ λόγου καὶ ὀρέξεως καὶ οἰκία ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ
κτῆσις ἐκ δεσπότου καὶ δούλου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ πόλις
ἐξ ἁπάντων τε τούτων καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἄλλων ἀνομοίων
συνέστηκεν εἰδῶν, ἀνάγκη μὴ μίαν εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν
πάντων ἀρετήν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν χορευτῶν κορυφαίου καὶ
παραστάτου. Διότι μὲν τοίνυν ἁπλῶς οὐχ ἡ αὐτή, φανερὸν 7
ἐκ τούτων· ἀλλ' ἆρα ἔσται τινὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πολίτου τε
σπουδαίου καὶ ἀνδρὸς σπουδαίου; Φαμὲν δὴ τὸν ἄρχοντα
τὸν σπουδαῖον ἀγαθὸν εἶναι καὶ φρόνιμον, τὸν δὲ πολιτικὸν
ἀναγκαῖον εἶναι φρόνιμον. Καὶ τὴν παιδείαν δ' εὐθὺς ἑτέ- 8
ραν εἶναι λέγουσί τινες τοῦ ἄρχοντος, ὥσπερ καὶ φαίνονται
οἱ τῶν βασιλέων [i]υἱεῖς ἱππικὴν καὶ πολεμικὴν παιδευόμενοι,
καὶ Εὐριπίδης φησὶ

μή μοι [k]τὰ κόμψ'—
ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ,

ὡς οὖσάν τινα ἄρχοντος παιδείαν. Εἰ δὲ [l]ἡ αὐτὴ ἀρετὴ 9
ἄρχοντός τε ἀγαθοῦ καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, πολίτης δ' ἐστὶ καὶ
ὁ ἀρχόμενος, οὐχ ἡ αὐτὴ ἁπλῶς ἂν εἴη πολίτου καὶ ἀνδρός,
τινὸς μέντοι πολίτου· [m]οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ ἄρχοντος καὶ πολί-
του, καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως Ἰάσων ἔφη πεινῆν, ὅτε μὴ [n]τυραννοῖ,
ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι. Ἀλλὰ μὴν ἐπαινεῖταί γε 10
τὸ δύνασθαι ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, [o]καὶ πολίτου δοκίμου ἡ
ἀρετὴ εἶναι τὸ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καλῶς. Εἰ
οὖν τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τίθεμεν ἀρχικήν, τὴν δὲ τοῦ

[g] ὁμοίως T^b. [h] τοῦ alterum om. T^b. [i] υἱεῖς] οἱ εἰς T^b. [k] τὰ] κατα I^b. [l] ἡ om. Q^b. [m] οὐ—πολίτου om. pr. I^b. rc. οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες καὶ πολῖται. [n] τυραννεῖ pr. I^b. [o] καὶ πολίτου—ἄρχεσθαι om. Q^b.T^b.

11 πολίτου ἄμφω, οὐκ ἂν εἴη ἄμφω ἐπαινετὰ ὁμοίως. Ἐπεὶ
οὖν ποτὲ δοκεῖ ἀμφότερα καὶ οὐ ταὐτὰ δεῖν τὸν ἄρχοντα
[p] μανθάνειν καὶ τὸν ἀρχόμενον, [q] τὸν δὲ πολίτην ἀμφότερ'
ἐπίστασθαι καὶ μετέχειν ἀμφοῖν, τοὐντεῦθεν ἂν κατίδοι τις.
Ἔστι γὰρ ἀρχὴ δεσποτική· ταύτην δὲ τὴν περὶ τἀναγκαῖα
[r] λέγομεν, ἃ ποιεῖν ἐπίστασθαι τὸν ἄρχοντ' οὐκ ἀναγκαῖον,
12 ἀλλὰ χρῆσθαι μᾶλλον· θάτερον δὲ καὶ ἀνδραποδῶδες. Λέγω
δὲ θάτερον τὸ δύνασθαι καὶ ὑπηρετεῖν τὰς διακονικὰς πράξεις.
Δούλου δ' εἴδη πλείω λέγομεν· αἱ γὰρ ἐργασίαι πλείους.
Ὧν ἓν μέρος κατέχουσιν οἱ χερνῆτες· οὗτοι δ' εἰσίν, ὥσπερ
σημαίνει καὶ τοὔνομ' αὐτούς, οἱ ζῶντες ἀπὸ τῶν χειρῶν, ἐν
οἷς ὁ βάναυσος τεχνίτης ἐστίν. Διὸ παρ' ἐνίοις οὐ μετεῖχον
οἱ δημιουργοὶ τὸ παλαιὸν ἀρχῶν, πρὶν δῆμον γενέσθαι τὸν
13 ἔσχατον. Τὰ μὲν οὖν ἔργα τῶν ἀρχομένων οὕτως οὐ δεῖ
τὸν ἀγαθὸν οὐδὲ τὸν πολιτικὸν οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν
μανθάνειν, εἰ μή ποτε χρείας χάριν αὐτῷ πρὸς αὑτόν· οὐ
γὰρ ἔτι συμβαίνει γίνεσθαι τὸν μὲν δεσπότην τὸν δὲ δοῦλον.
Ἀλλ' ἔστι τις ἀρχὴ καθ' ἣν ἄρχει τῶν ὁμοίων τῷ γένει καὶ
14 τῶν ἐλευθέρων. Ταύτην γὰρ λέγομεν εἶναι τὴν πολιτικὴν
ἀρχήν, ἣν δεῖ τὸν ἄρχοντα ἀρχόμενον μαθεῖν, οἷον ἱππαρ-
χεῖν ἱππαρχηθέντα, στρατηγεῖν στρατηγηθέντα καὶ ταξιαρ-
χήσαντα καὶ λοχαγήσαντα. Διὸ [s] καὶ λέγεται καὶ τοῦτο
15 καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. Τούτων δὲ
ἀρετὴ μὲν ἑτέρα, δεῖ δὲ τὸν πολίτην [t] τὸν ἀγαθὸν ἐπίστα-
σθαι καὶ δύνασθαι καὶ ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν, καὶ αὕτη ἀρετὴ
πολίτου, τὸ τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ἐπίστασθαι ἐπ' ἀμφό-
16 τερα. Καὶ ἀνδρὸς δὴ ἀγαθοῦ ἄμφω, καὶ [v] εἰ ἕτερον εἶδος
σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀρχικῆς· καὶ γὰρ ἀρχομένου μὲν
ἐλευθέρου δὲ δῆλον ὅτι οὐ μία ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ ἀρετή, οἷον
δικαιοσύνη, ἀλλ' εἴδη ἔχουσα καθ' ἃ ἄρξει καὶ ἄρξεται, ὥσπερ
17 ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἑτέρα σωφροσύνη καὶ ἀνδρία. Δόξαι

[p] καυθάνειν Q^b.T^b. [q] τὸ δὲ πολίτην ἀμφότερον Q^b.T^b. [r] λεγόμενα ποιεῖν I^b.Q^b.T^b. [s] καὶ ante λέγεται om. I^b. [t] τὸν om. Q^b.T^b. [v] εἰ] εἰς Q^b.

γὰρ ἂν εἶναι δειλὸς ἀνήρ, εἰ οὕτως ἀνδρεῖος εἴη ὥσπερ γυνὴ ἀνδρεία, καὶ γυνὴ [w]λάλος, εἰ οὕτω κοσμία εἴη ὥσπερ ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθός, ἐπεὶ καὶ οἰκονομία ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ γυναικός· τοῦ μὲν γὰρ κτᾶσθαι, τῆς δὲ φυλάττειν ἔργον ἐστίν. Ἡ δὲ φρόνησις ἄρχοντος [x]ἴδιος ἀρετὴ μόνη· τὰς γὰρ ἄλλας ἔοικεν ἀναγκαῖον εἶναι κοινὰς καὶ τῶν ἀρχομένων καὶ τῶν ἀρχόντων. Ἀρχομένου δέ γε οὐκ ἔστιν ἀρετὴ φρόνησις, ἀλλὰ 18
δόξα ἀληθής· ὥσπερ αὐλοποιὸς γὰρ ὁ ἀρχόμενος, ὁ δ' ἄρχων αὐλητὴς ὁ χρώμενος. Πότερον μὲν οὖν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου ἢ ἑτέρα, καὶ πῶς ἡ αὐτὴ καὶ πῶς ἑτέρα, φανερὸν ἐκ τούτων.

Περὶ δὲ τὸν πολίτην ἔτι λείπεταί τις τῶν ἀποριῶν. Ὡς 5
ἀληθῶς γὰρ πότερον πολίτης ἐστὶν ᾧ κοινωνεῖν ἔξεστιν ἀρχῆς, ἢ [y]καὶ τοὺς βαναύσους πολίτας θετέον; Εἰ μὲν οὖν καὶ τούτους θετέον οἷς μὴ μέτεστιν ἀρχῶν, οὐχ οἷόν τε παντὸς εἶναι πολίτου τὴν τοιαύτην ἀρετήν· οὗτος γὰρ πολίτης. Εἰ δὲ μηδεὶς τῶν τοιούτων πολίτης, ἐν τίνι μέρει [z]θετέος ἕκαστος; Οὐδὲ γὰρ μέτοικος οὐδὲ ξένος. Ἢ διά γε [a]τοῦτον 2
τὸν λόγον οὐδὲν φήσομεν συμβαίνειν ἄτοπον; Οὐδὲ γὰρ οἱ δοῦλοι τῶν εἰρημένων οὐδέν, οὐδ' οἱ ἀπελεύθεροι. Τοῦτο γὰρ ἀληθές, ὡς οὐ πάντας θετέον πολίτας ὧν ἄνευ οὐκ ἂν εἴη πόλις, ἐπεὶ οὐδ' οἱ παῖδες ὡσαύτως πολῖται καὶ οἱ ἄνδρες, ἀλλ' οἱ μὲν ἁπλῶς οἱ δ' ἐξ ὑποθέσεως· πολῖται μὲν γάρ εἰσιν, ἀλλ' ἀτελεῖς. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις παρ' 3
ἐνίοις ἦν δοῦλον τὸ βάναυσον ἢ ξενικόν· διόπερ οἱ πολλοὶ τοιοῦτοι καὶ νῦν. Ἡ δὲ βελτίστη πόλις οὐ ποιήσει βάναυσον πολίτην· εἰ δὲ καὶ οὗτος πολίτης, ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν ἣν εἴπομεν λεκτέον οὐ παντός, οὐδ' ἐλευθέρου μόνον, ἀλλ' ὅσοι τῶν ἔργων εἰσὶν ἀφειμένοι τῶν ἀναγκαίων. Τῶν δ' 4
ἀναγκαίων οἱ μὲν ἑνὶ λειτουργοῦντες τὰ τοιαῦτα δοῦλοι, οἱ δὲ κοινοὶ βάναυσοι καὶ θῆτες. Φανερὸν δ' ἐντεῦθεν μικρὸν

[w] ἄλλος Ib.Qb.Tb. [x] ἴδιος om. Ib. [y] καὶ om. Tb. [z] θετέον Tb.
[a] τούτων Tb.

[b] ἐπισκεψαμένοις πῶς ἔχει περὶ αὐτῶν· αὐτὸ γὰρ φανὲν τὸ
5 λεχθὲν ποιεῖ δῆλον. ˈἘπεὶ γὰρ πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι,
καὶ εἴδη πολίτου ἀναγκαῖον εἶναι πλείω, καὶ μάλιστα τοῦ
ἀρχομένου πολίτου, ὥστ' ἐν μέν τινι πολιτείᾳ τὸν βάναυσον
ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν θῆτα πολίτας, ἐν [c] τισὶ δ' ἀδύνατον,
οἷον εἴ τίς ἐστιν ἣν καλοῦσιν ἀριστοκρατικὴν καὶ ἐν ᾗ κατ'
ἀρετὴν αἱ τιμαὶ [d] δίδονται καὶ κατ' ἀξίαν· οὐ γὰρ οἷόν τ'
ἐπιτηδεῦσαι τὰ τῆς ἀρετῆς ζῶντα βίον βάναυσον ἢ θητικόν.
6 ˈἘν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις θῆτα μὲν οὐκ ἐνδέχεται εἶναι πολί-
την (ἀπὸ τιμημάτων γὰρ μακρῶν αἱ μεθέξεις τῶν ἀρχῶν),
βάναυσον δ' ἐνδέχεται· πλουτοῦσι γὰρ καὶ οἱ πολλοὶ τῶν
7 τεχνιτῶν. ˈἘν Θήβαις δὲ νόμος ἦν [e] τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπε-
σχημένον τῆς ἀγορᾶς μὴ μετέχειν ἀρχῆς. ˈἘν πολλαῖς δὲ
πολιτείαις προσεφέλκεται καὶ τῶν ξένων ὁ νόμος· ὁ γὰρ ἐκ
πολίτιδος ἔν τισι δημοκρατίαις πολίτης ἐστίν. Τὸν αὐτὸν
8 δὲ τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τοὺς νόθους παρὰ πολλοῖς. Οὐ
μὴν ἀλλ' ἐπεὶ δι' ἔνδειαν τῶν γνησίων πολιτῶν ποιοῦνται
πολίτας τοὺς τοιούτους (διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὕτω χρῶν-
ται τοῖς νόμοις), εὐποροῦντες δ' ὄχλου κατὰ μικρὸν παραι-
ροῦνται τοὺς ἐκ δούλου πρῶτον ἢ δούλης, εἶτα τοὺς ἀπὸ γυ-
ναικῶν· τέλος δὲ μόνον τοὺς ἐξ ἀμφοῖν [f] ἀστῶν πολίτας
9 ποιοῦσιν. Ὅτι μὲν οὖν εἴδη πλείω πολίτου, φανερὸν ἐκ
τούτων, καὶ ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν
τιμῶν, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησεν

[g] ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην·

ὥσπερ μέτοικος γάρ ἐστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων. ˈἈλλ'
ὅπου τὸ τοιοῦτον ἐπικεκρυμμένον ἐστίν, ἀπάτης χάριν τῶν
10 συνοικούντων ἐστίν. Πότερον μὲν οὖν ἑτέραν ἢ τὴν αὐτὴν
[h] θετέον καθ' ἣν ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι καὶ πολίτης σπουδαῖος,
δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τινὸς μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς τινὸς
δ' ἕτερος, κἀκεῖνος οὐ πᾶς ἀλλ' ὁ πολιτικὸς καὶ κύριος [i] ἢ

[b] ἐπισκεψάμενος Tb. [c] τινι Ib. [d] γίνονται Ib. [e] τὸν] τῶν Qb.Tb. et pr. Ib. [f] αὐτῶν codices. [g] ὡσεί—μὴ μετέχων post συνοικούντων ἐστίν Ib.Qb.Tb. [h] θετέον om. Ib. [i] ἢ δυνάμενος εἶναι κύριος om. Qb.Tb.

δυνάμενος εἶναι κύριος, ἢ καθ' αὑτὸν ἢ μετ' ἄλλων, τῆς τῶν κοινῶν ἐπιμελείας.

6 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διώρισται, τὸ μετὰ ταῦτα σκεπτέον πότερον μίαν θετέον πολιτείαν ἢ πλείους, κἂν εἰ πλείους, τίνες καὶ πόσαι, καὶ διαφοραὶ τίνες αὐτῶν εἰσίν. Ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων. Κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως, πολίτευμα δ' ἐστὶν ἡ πολιτεία. Λέγω δ' οἷον 2 ἐν μὲν ταῖς δημοκρατικαῖς κύριος ὁ δῆμος, οἱ δ' ὀλίγοι τοὐναντίον ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· φαμὲν δὲ καὶ πολιτείαν ἑτέραν εἶναι τούτων. Τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον ἐροῦμεν λόγον καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Ὑποθετέον [k] δὲ πρῶτον τίνος χάριν συνέστηκε πόλις, καὶ τῆς ἀρχῆς εἴδη πόσα τῆς περὶ ἄνθρωπον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ζωῆς. Εἴρηται δὴ [l] καὶ κατὰ τοὺς πρώτους 3 λόγους, ἐν οἷς περὶ οἰκονομίας διωρίσθη καὶ δεσποτείας, [m] ὅτι φύσει μέν ἐστιν ἄνθρωπος ζῷον πολιτικόν, διὸ καὶ (μηδὲν δεόμενοι τῆς [n] παρ' ἀλλήλων βοηθείας) οὐκ ἔλαττον ὀρέγονται τοῦ συζῆν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον συνάγει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. Μά- 4 λιστα μὲν οὖν τοῦτ' ἐστὶ τέλος, καὶ κοινῇ πᾶσι καὶ χωρίς· συνέρχονται δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἕνεκεν αὐτοῦ (ἴσως γὰρ ἔνεστί τι τοῦ καλοῦ μόριον), καὶ συνέχουσι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν καὶ κατὰ τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον, ἂν μὴ τοῖς χαλεποῖς κατὰ τὸν βίον [o] ὑπερβάλλῃ λίαν. Δῆλον δ' ὡς καρτεροῦσι πολλὴν 5 κακοπάθειαν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ὡς ἐνούσης τινὸς εὐημερίας ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος φυσικῆς. Ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἀρχῆς [p] τοὺς λεγομένους τρόπους ῥᾴδιον διελεῖν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις [q] διοριζόμεθα περὶ αὐτῶν πολλάκις. Ἡ μὲν γὰρ δεσποτεία, καίπερ 6 ὄντος κατ' ἀλήθειαν τῷ τε φύσει δούλῳ καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ ταὐτοῦ συμφέροντος, ὅμως ἄρχει πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον, πρὸς δὲ τὸ τοῦ δούλου κατὰ

[k] δὴ Ib.Tb. [l] καὶ post δὴ om. Ib. [m] ὅτι] καὶ ὅτι Ib.Tb. [n] περὶ Ib.Tb. [o] ὑπερβάλη Ib.Qb.Tb. [p] τοὺς] γε τοὺς Ib. [q] διωριζόμεθα Qb.

συμβεβηκός· οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου τοῦ δούλου σώ-
7 ζεσθαι τὴν δεσποτείαν. Ἡ δὲ τέκνων ἀρχὴ καὶ γυναικὸς
καὶ τῆς οἰκίας πάσης, ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικήν, ἤτοι τῶν
ἀρχομένων χάριν ἐστὶν ἢ κοινοῦ τινὸς ἀμφοῖν, καθ' αὑτὸ μὲν
τῶν ἀρχομένων, ὥσπερ ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, οἷον
ἰατρικὴν καὶ γυμναστικήν, [r] κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κἂν αὐτῶν
εἶεν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν παιδοτρίβην ἕνα τῶν γυμναζο-
μένων ἐνίοτ' εἶναι καὶ αὐτόν, ὥσπερ ὁ κυβερνήτης εἷς ἐστὶν
8 ἀεὶ τῶν πλωτήρων. Ὁ μὲν οὖν παιδοτρίβης ἢ κυβερνήτης
σκοπεῖ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀγαθόν· ὅταν δὲ τούτων εἷς γένη-
ται καὶ αὐτός, [s] κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει τῆς [t] ὠφελείας· ὁ
μὲν γὰρ πλωτήρ, ὁ δὲ τῶν γυμναζομένων εἷς γίνεται παιδο-
9 τρίβης ὤν. Διὸ καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, ὅταν ᾖ κατ' ἰσό-
τητα τῶν πολιτῶν συνεστηκυῖα καὶ καθ' ὁμοιότητα, κατὰ
μέρος ἀξιοῦσιν ἄρχειν, πρότερον μέν, ᾗ πέφυκεν, ἀξιοῦντες
ἐν μέρει λειτουργεῖν, καὶ σκοπεῖν τινὰ πάλιν [v] τὸ αὐτοῦ ἀγα-
θόν, ὥσπερ πρότερον αὐτὸς ἄρχων ἐσκόπει τὸ ἐκείνου συμ-
10 φέρον. Νῦν δὲ διὰ τὰς ὠφελείας τὰς ἀπὸ τῶν κοινῶν καὶ
τὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς βούλονται συνεχῶς ἄρχειν, οἷον εἰ συνέβαι-
νεν ὑγιαίνειν ἀεὶ τοῖς ἄρχουσι νοσακεροῖς οὖσιν· καὶ γὰρ ἂν
11 οὕτως ἴσως ἐδίωκον τὰς ἀρχάς. Φανερὸν τοίνυν ὡς ὅσαι μὲν
πολιτεῖαι τὸ κοινῇ συμφέρον [w] σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ
τυγχάνουσιν οὖσαι κατὰ τὸ ἁπλῶς δίκαιον, ὅσαι δὲ τὸ [x] σφέ-
τερον μόνον τῶν ἀρχόντων, [y] ἡμαρτημέναι [z] πᾶσαι καὶ πα-
ρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· δεσποτικαὶ γάρ, ἡ δὲ πόλις
κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστίν.

7 Διωρισμένων δὲ τούτων ἐχόμενόν ἐστι τὰς πολιτείας ἐπι-
σκέψασθαι, πόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ τίνες εἰσί, καὶ πρῶτον
τὰς ὀρθὰς αὐτῶν· καὶ γὰρ αἱ παρεκβάσεις ἔσονται φανεραὶ
2 τούτων διορισθεισῶν. Ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ πολίτευμα
σημαίνει ταὐτόν, πολίτευμα δ' ἐστὶ τὸ κύριον τῶν πόλεων,

[r] κατὰ] καὶ κατὰ Tb. [s] κατὰ] κατὰ τὸ Qb.Tb. [t] ἀσφαλείας Qb.Tb.
[v] τὸ] τοῦ Qb.Tb. [w] σκοποῦσαι Qb. [x] σφέτερον σκοποῦσιν μόνον Tb.
[y] ἡμαρτηκέναι Tb. [z] καὶ πᾶσαι Ib.

ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα ἢ ὀλίγους ἢ τοὺς πολλούς, ὅταν μὲν ὁ εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι τὰς πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλίγων ἢ τοῦ πλήθους παρεκβάσεις· ἢ γὰρ οὐ πολίτας φατέον εἶναι τοὺς μετέχοντας, ἢ δεῖ κοινωνεῖν τοῦ συμφέροντος. Καλεῖν δ' 3
εἰώθαμεν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον βασιλείαν, τὴν δὲ τῶν ὀλίγων μὲν πλειόνων δ' ἑνὸς ἀριστοκρατίαν, ἢ διὰ [a] τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρχειν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς. Ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύηται συμφέρον, καλεῖται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν [b] τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. Συμβαίνει δ' εὐλόγως· ἕνα μὲν γὰρ διαφέρειν 4
κατ' ἀρετὴν ἢ ὀλίγους ἐνδέχεται, πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἠκριβῶσθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετήν, ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ ἐν πλήθει γίγνεται. Διόπερ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν κυριώτατον τὸ προπολεμοῦν, καὶ μετέχουσιν αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὅπλα. Παρεκβάσεις δὲ τῶν εἰρη- 5
μένων τυραννὶς μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχία δὲ ἀριστοκρατίας, δημοκρατία δὲ πολιτείας. Ἡ μὲν γὰρ τυραννίς ἐστι μοναρχία πρὸς τὸ συμφέρον [c] τὸ τοῦ μοναρχοῦντος, ἡ δ' ὀλιγαρχία πρὸς τὸ τῶν εὐπόρων, ἡ δὲ δημοκρατία πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τῶν ἀπόρων· πρὸς δὲ τὸ τῷ κοινῷ λυσιτελοῦν οὐδεμία αὐτῶν.

Δεῖ δὲ μικρῷ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν τίς ἑκάστη τούτων 8
τῶν πολιτειῶν ἐστίν· καὶ γὰρ ἔχει τινὰς ἀπορίας, τῷ δὲ περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πράττειν οἰκεῖόν ἐστι τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν. Ἔστι δὲ τυραννὶς μὲν μοναρχία, καθάπερ εἴρηται, δεσπο- 2
τικὴ [d] τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ὀλιγαρχία δ' ὅταν ὦσι κύριοι τῆς πολιτείας οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, δημοκρατία δὲ τοὐναν-

[a] τὸ om. Q^b. [b] τῶν om. I^b. [c] τὸ ante τοῦ om. T^b. [d] τῆς om. Q^b.

τίον ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι πλῆθος οὐσίας ἀλλ' ἄποροι.
3 Πρώτη δ' ἀπορία πρὸς τὸν διορισμόν ἐστίν. [e] Εἰ γὰρ εἶεν
οἱ πλείους ὄντες εὔποροι κύριοι τῆς πόλεως, δημοκρατία δ'
ἐστὶν ὅταν ᾖ κύριον τὸ πλῆθος, ὁμοίως δὲ πάλιν κἂν [f] εἴ που
συμβαίνῃ τοὺς ἀπόρους ἐλάττους μὲν εἶναι τῶν εὐπόρων,
κρείττους δ' [g] ὄντας κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας, ὅπου δ' ὀλί-
γον κύριον πλῆθος, ὀλιγαρχίαν εἶναί φασιν, οὐκ ἂν καλῶς
4 δόξειεν [h] διωρίσθαι περὶ τῶν πολιτειῶν. Ἀλλὰ μὴν κἂν τις
συνθεὶς τῇ μὲν εὐπορίᾳ τὴν ὀλιγότητα τῇ δ' ἀπορίᾳ τὸ πλῆ-
θος οὕτω [i] προσαγορεύῃ τὰς πολιτείας, ὀλιγαρχίαν μὲν ἐν ᾗ
τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ εὔποροι ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες, δημο-
κρατίαν δὲ ἐν ᾗ οἱ ἄποροι πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες, ἄλλην
5 ἀπορίαν ἔχει. Τίνας γὰρ ἐροῦμεν τὰς ἄρτι λεχθείσας πο-
λιτείας, τὴν ἐν ᾗ πλείους οἱ εὔποροι καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ
ἄποροι, κύριοι δ' ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν, εἴπερ μηδεμία
6 ἄλλη πολιτεία [k] παρὰ τὰς εἰρημένας ἐστίν; Ἔοικε τοίνυν ὁ
λόγος ποιεῖν δῆλον ὅτι τὸ μὲν ὀλίγους ἢ πολλοὺς εἶναι κυ-
ρίους συμβεβηκός ἐστιν, τὸ μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις τὸ δὲ ταῖς
δημοκρατίαις, διὰ τὸ τοὺς μὲν εὐπόρους ὀλίγους, πολλοὺς δ'
εἶναι τοὺς ἀπόρους πανταχοῦ· διὸ καὶ οὐ συμβαίνει τὰς ῥη-
7 θείσας αἰτίας γίνεσθαι [l] διαφορᾶς. Ὧι δὲ διαφέρουσιν ἥ τε
δημοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, πενία καὶ πλοῦτός
ἐστιν. Καὶ ἀναγκαῖον μέν, ὅπου ἂν ἄρχωσι διὰ πλοῦτον ἄν
τ' ἐλάττους ἄν τε πλείους, εἶναι [m] ταύτην ὀλιγαρχίαν, ὅπου
8 δ' οἱ ἄποροι, δημοκρατίαν. Ἀλλὰ συμβαίνει, καθάπερ εἴ-
πομεν, τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι τοὺς δὲ πολλούς· εὐποροῦσι
μὲν γὰρ ὀλίγοι, τῆς δ' ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· δι' ἃς
αἰτίας ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι τῆς πολιτείας.

9 Ληπτέον δὲ πρῶτον τίνας ὅρους λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, καὶ τί τὸ δίκαιον τό τε ὀλιγαρχικὸν καὶ δημοκρατικόν. Πάντες γὰρ ἅπτονται δικαίου τινός, ἀλλὰ

[e] εἰ γὰρ om. Q^b. [f] εἴ που] ἵππου Q^b.T^b. [g] ὄντος T^b. [h] διωρίσασθαι Q^b.T^b. [i] προσαγορεύει Q^b.T^b, προσαγορεύοι I^b. [k] περὶ Q^b.T^b. [l] διαφοράς T^b. [m] ταύτην] τούτων τὴν T^b.

μέχρι τινὸς προέρχονται, καὶ λέγουσιν οὐ πᾶν τὸ κυρίως
δίκαιον. Οἷον δοκεῖ ἴσον τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ ἔστιν, ἀλλ'
οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἴσοις. Καὶ τὸ ἄνισον δοκεῖ δίκαιον 2
εἶναι· καὶ γάρ ἐστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀνίσοις. Οἱ
δὲ τοῦτ' ἀφαιροῦσι, τὸ οἷς, καὶ κρίνουσι κακῶς. Τὸ δ' αἴτιον
ὅτι περὶ αὑτῶν ἡ κρίσις· σχεδὸν δ' οἱ πλεῖστοι φαῦλοι κρι-
ταὶ περὶ τῶν οἰκείων. Ὥστ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον τισίν, καὶ διῄ- 3
ρηται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε τῶν πραγμάτων καὶ οἷς,
καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς ἠθικοῖς, τὴν μὲν τοῦ πρά-
γματος ἰσότητα ὁμολογοῦσι, τὴν δὲ οἷς ἀμφισβητοῦσι, μά-
λιστα μὲν διὰ τὸ λεχθὲν ἄρτι, διότι κρίνουσι τὰ περὶ αὑτοὺς
κακῶς, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ λέγειν μέχρι τινὸς ἑκατέρους
δίκαιόν τι νομίζουσι δίκαιον λέγειν ἁπλῶς. Οἱ μὲν γὰρ ἂν 4
κατά τι ἄνισοι ὦσιν, οἷον χρήμασιν, ὅλως οἴονται ἄνισοι
εἶναι, οἱ δ' ἂν κατά τι ἴσοι, οἷον [n] ἐλευθερίᾳ, ὅλως ἴσοι. Τὸ
δὲ κυριώτατον οὐ λέγουσιν. Εἰ μὲν γὰρ τῶν κτημάτων 5
χάριν ἐκοινώνησαν καὶ συνῆλθον, τοσοῦτον μετέχουσι τῆς
πόλεως ὅσονπερ καὶ τῆς κτήσεως, ὥσθ' ὁ τῶν [o] ὀλιγαρχικῶν
λόγος δόξειεν ἂν ἰσχύειν· οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον ἴσον μετέχειν
τῶν ἑκατὸν μνῶν τὸν εἰσενέγκαντα μίαν μνᾶν τῷ [p] δόντι τὸ
λοιπὸν πᾶν, οὔτε τῶν ἐξ ἀρχῆς οὔτε τῶν ἐπιγινομένων. Εἰ 6
δὲ μήτε τοῦ ζῆν μόνον ἕνεκεν ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ εὖ ζῆν (καὶ
γὰρ ἂν δούλων καὶ τῶν ἄλλων ζῴων ἦν πόλις· νῦν δ' οὐκ
ἔστι διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαιμονίας μηδὲ τοῦ ζῆν κατὰ προ-
αίρεσιν), μήτε συμμαχίας ἕνεκεν, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἀδικῶνται,
μήτε διὰ τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν χρῆσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους·
καὶ γὰρ ἂν [q] Τυρρηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, καὶ πάντες οἷς ἐστὶ
σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μιᾶς ἂν πολῖται πόλεως ἦσαν.
Εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς [r] συνθῆκαι περὶ τῶν εἰσαγωγίμων [s] καὶ 7
σύμβολα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας.
Ἀλλ' οὔτ' ἀρχαὶ πᾶσιν ἐπὶ τούτοις κοιναὶ καθεστᾶσιν, ἀλλ'
[t] ἕτεραι παρ' ἑκατέροις, οὔτε τοῦ ποίους τινὰς εἶναι δεῖ φρον-

[n] ἐλευθέριοι $I^b.Q^b$. [o] ὀλιγαρχιῶν T^b. [p] δ' ὄντι T^b. [q] τύραννοι $I^b.T^b$. [r] σωθῆναι $I^b.T^b$. [s] καὶ om. T^b. [t] ἑτέραν T^b.

τίζουσιν ἅτεροι τοὺς ἑτέρους, οὐδ' ὅπως μηδεὶς ἄδικος ἔσται
τῶν ὑπὸ τὰς συνθήκας μηδὲ μοχθηρίαν [v] ἕξει μηδεμίαν, ἀλλὰ
8 μόνον ὅπως μηδὲν [w] ἀδικήσουσιν ἀλλήλους. Περὶ δ' ἀρετῆς
καὶ κακίας πολιτικῆς διασκοποῦσιν ὅσοι φροντίζουσιν εὐνο-
μίας. Ηι καὶ φανερὸν ὅτι δεῖ περὶ ἀρετῆς ἐπιμελὲς εἶναι
τῇ γ' ὡς ἀληθῶς ὀνομαζομένῃ πόλει, μὴ λόγου χάριν. Γί-
νεται γὰρ ἡ κοινωνία συμμαχία τῶν ἄλλων [x] τόπῳ διαφέ-
ρουσα μόνον τῶν [y] ἄποθεν συμμάχων· καὶ ὁ νόμος συνθήκη,
καὶ καθάπερ ἔφη Λυκόφρων ὁ σοφιστής, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις
τῶν δικαίων, ἀλλ' οὐχ οἷος ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους τοὺς
9 πολίτας. Ὅτι δὲ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερόν. Εἰ
γάρ τις καὶ συνάγοι τοὺς τόπους εἰς ἕν, ὥστε ἅπτεσθαι τὴν
Μεγαρέων πόλιν καὶ Κορινθίων τοῖς τείχεσιν, ὅμως οὐ μία
πόλις. Οὐδ' εἰ πρὸς ἀλλήλους ἐπιγαμίας ποιήσαιντο· καί-
10 τοι τοῦτο τῶν ἰδίων ταῖς πόλεσι κοινωνημάτων ἐστίν. Ὁ-
μοίως δ' οὐδ' εἴ τινες οἰκοῖεν χωρὶς μέν, μὴ μέντοι τοσοῦτον
ἄποθεν ὥστε μὴ κοινωνεῖν, ἀλλ' εἴησαν αὐτοῖς νόμοι τοῦ μὴ
σφᾶς αὐτοὺς ἀδικεῖν περὶ τὰς μεταδόσεις, οἷον [z] εἰ ὁ μὲν
εἴη τέκτων ὁ δὲ γεωργὸς ὁ δὲ σκυτοτόμος ὁ δ' ἄλλο τι
τοιοῦτον, καὶ τὸ πλῆθος εἶεν μυρίοι, μὴ μέντοι κοινωνοῖεν
ἄλλου μηδενὸς ἢ τῶν τοιούτων, οἷον ἀλλαγῆς καὶ συμμα-
11 χίας, οὐδ' οὕτω [a] πω πόλις. Διὰ τίνα δή ποτ' αἰτίαν; Οὐ
γὰρ δὴ διὰ τὸ μὴ σύνεγγυς τῆς κοινωνίας. Εἰ γὰρ καὶ
συνέλθοιεν οὕτω κοινωνοῦντες, ἕκαστος μέντοι χρῷτο τῇ ἰδίᾳ
οἰκίᾳ ὥσπερ πόλει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὡς [b] ἐπιμαχίας [c] οὔσης
βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας μόνον, οὐδ' οὕτως ἂν εἶναι
δόξειε πόλις τοῖς ἀκριβῶς θεωροῦσιν, εἴπερ ὁμοίως ὁμιλοῖεν
12 συνελθόντες καὶ χωρίς. Φανερὸν τοίνυν ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἔστι
κοινωνία τόπου καὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν σφᾶς αὐτοὺς καὶ τῆς
μεταδόσεως χάριν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν,
εἴπερ ἔσται πόλις, οὐ μὴν οὐδ' ὑπαρχόντων τούτων ἁπάντων
ἤδη πόλις, ἀλλ' ἡ τοῦ εὖ ζῆν κοινωνία καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ

[v] ἕξειν Tb. [w] ἀδικήσωσιν Ib.Qb.Tb. [x] τόπῳ] τούτῳ Qb.Tb. [y] ἄπωθεν Ib. [z] εἰ om. Tb. [a] που codices. [b] ἐπιμαχίᾳ Qb.Tb. [c] οὔσῃ Qb.

τοῖς γένεσι, ζωῆς τελείας χάριν καὶ αὐτάρκους. Οὐκ ἔσται 13
μέντοι τοῦτο μὴ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κατοικούντων τόπον καὶ χρωμένων ἐπιγαμίαις. Διὸ κηδεῖαί τ' ἐγένοντο κατὰ τὰς πόλεις καὶ [d]φρατρίαι καὶ θυσίαι καὶ διαγωγαὶ τοῦ συζῆν. Τὸ δὲ τοιοῦτον φιλίας ἔργον· ἡ γὰρ τοῦ συζῆν προαίρεσις φιλία. Τέλος μὲν οὖν πόλεως τὸ εὖ ζῆν, ταῦτα δὲ τοῦ τέλους χάριν. Πόλις δὲ ἡ γενῶν καὶ κωμῶν κοινωνία ζωῆς 14
τελείας καὶ αὐτάρκους. Τοῦτο δ' ἐστίν, ὡς φαμέν, τὸ ζῆν εὐδαιμόνως καὶ καλῶς. Τῶν καλῶν ἄρα πράξεων χάριν θετέον εἶναι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ συζῆν. Διόπερ 15
ὅσοι συμβάλλονται πλεῖστον εἰς τὴν τοιαύτην κοινωνίαν, [e]τούτοις τῆς πόλεως μέτεστι πλεῖον ἢ τοῖς κατὰ μὲν ἐλευθερίαν καὶ γένος ἴσοις ἢ μείζοσι κατὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ἀνίσοις, ἢ τοῖς κατὰ πλοῦτον ὑπερέχουσι κατ' ἀρετὴν δ' ὑπερεχομένοις. Ὅτι μὲν οὖν πάντες οἱ περὶ τῶν πολιτειῶν ἀμφισβητοῦντες μέρος τι τοῦ δικαίου λέγουσι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

Ἔχει δ' ἀπορίαν, τί δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως. Ἢ 10
γάρ τοι τὸ πλῆθος, ἢ τοὺς πλουσίους, ἢ τοὺς ἐπιεικεῖς, ἢ τὸν βέλτιστον ἕνα πάντων, ἢ τύραννον. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἔχειν φαίνεται δυσκολίαν. Τί γάρ; Ἂν οἱ πένητες διὰ τὸ πλείους εἶναι διανέμωνται τὰ τῶν πλουσίων, τοῦτ' οὐκ ἄδικόν ἐστιν; Ἔδοξε γὰρ νὴ Δία τῷ κυρίῳ δικαίως. Τὴν οὖν ἀδι- 2
κίαν τί χρὴ λέγειν τὴν ἐσχάτην; Πάλιν τε πάντων ληφθέντων, οἱ πλείους τὰ τῶν ἐλαττόνων ἂν διανέμωνται, φανερὸν ὅτι φθείρουσι τὴν πόλιν. Ἀλλὰ μὴν οὐχ ἥ γ' ἀρετὴ φθείρει τὸ ἔχον αὐτήν, οὐδὲ τὸ δίκαιον πόλεως φθαρτικόν· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τὸν νόμον τοῦτον οὐχ οἷόν τ' εἶναι δίκαιον. Ἔτι καὶ τὰς πράξεις ὅσας ὁ τύραννος ἔπραξεν, ἀναγκαῖον 3
εἶναι πάσας δικαίας· βιάζεται γὰρ ὢν κρείττων, ὥσπερ καὶ τὸ πλῆθος τοὺς πλουσίους. Ἀλλ' ἆρα τοὺς ἐλάττους δίκαιον ἄρχειν καὶ τοὺς πλουσίους; Ἂν [f]οὖν κἀκεῖνοι ταῦτα

[d] φατρίαι I[b]. [e] τούτοις om. Q[b].T[b]. [f] οὖν] οὐ T[b].

ποιῶσι καὶ διαρπάζωσι καὶ τὰ κτήματα ἀφαιρῶνται τοῦ
4 πλήθους, τοῦτ' ἐστὶ δίκαιον; Καὶ θάτερον ἄρα. Ταῦτα μὲν
τοίνυν ὅτι πάντα φαῦλα καὶ οὐ δίκαια, φανερόν. Ἀλλὰ
τοὺς ἐπιεικεῖς ἄρχειν δεῖ καὶ κυρίους εἶναι πάντων; Οὐκοῦν
ἀνάγκη τοὺς ἄλλους ἀτίμους εἶναι πάντας, μὴ τιμωμένους
ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς· τιμὰς γὰρ λέγομεν εἶναι τὰς ἀρχάς,
ἀρχόντων δ' αἰεὶ τῶν αὐτῶν ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἄλλους
5 ἀτίμους. Ἀλλ' ἕνα τὸν σπουδαιότατον ἄρχειν βέλτιον;
Ἀλλ' ἔτι τοῦτο ὀλιγαρχικώτερον· οἱ γὰρ ἄτιμοι πλείους.
Ἀλλ' ἴσως φαίη τις ἂν τὸ [g] κύριον ὅλως ἄνθρωπον εἶναι
ἀλλὰ μὴ νόμον φαῦλον, ἔχοντά γε τὰ συμβαίνοντα πάθη
περὶ τὴν ψυχήν. Ἂν οὖν ᾖ νόμος μὲν ὀλιγαρχικὸς δὲ ἢ δη-
μοκρατικός, τί [h] διοίσει περὶ τῶν ἠπορημένων; Συμβήσεται
11 γὰρ ὁμοίως τὰ λεχθέντα πρότερον. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλ-
λων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον
τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λύεσθαι
2 καί τιν' ἔχειν ἀπορίαν, τάχα δὲ κἂν ἀλήθειαν. Τοὺς γὰρ
πολλούς, ὧν ἕκαστός ἐστιν [i] οὐ σπουδαῖος ἀνήρ, ὅμως ἐνδέ-
χεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον
ἀλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς
δαπάνης χορηγηθέντων· πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόριον
ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι [k] συνελθόντας ὥσ-
περ ἕνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ
πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις. Οὕτω καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν
3 διάνοιαν. Διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς
μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μό-
4 ριον, πάντα δὲ πάντες. Ἀλλὰ τούτῳ διαφέρουσιν οἱ σπου-
δαῖοι τῶν ἀνδρῶν ἑκάστου τῶν πολλῶν, ὥσπερ καὶ τῶν μὴ
καλῶν τοὺς καλούς φασι καὶ τὰ γεγραμμένα διὰ τέχνης τῶν
ἀληθινῶν, τῷ συνῆχθαι τὰ διεσπαρμένα χωρὶς εἰς ἕν, ἐπεὶ
κεχωρισμένων γε κάλλιον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου τουδὶ μὲν
5 τὸν ὀφθαλμόν, ἑτέρου δέ τινος ἕτερον μόριον. Εἰ μὲν οὖν περὶ

[g] μύριον T^b. [h] διοίση T^b. [i] οὐ] ὁ I^b.Q^b.T^b. [k] συνελθόντων pr. I^b.

πάντα δῆμον καὶ περὶ πᾶν πλῆθος ἐνδέχεται ταύτην εἶναι
τὴν διαφορὰν τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους σπουδαίους,
ἄδηλον· ἴσως δὲ νὴ Δία δῆλον ὅτι περὶ ἐνίων ἀδύνατον. Ὁ
γὰρ αὐτὸς κἂν ἐπὶ τῶν θηρίων ἁρμόσειε λόγος. Καίτοι τί
διαφέρουσιν ἔνιοι τῶν θηρίων ὡς ἔπος εἰπεῖν; Ἀλλὰ περί
τι πλῆθος οὐδὲν εἶναι κωλύει τὸ λεχθὲν ἀληθές. Διὸ καὶ 6
τὴν πρότερον εἰρημένην ἀπορίαν λύσειεν ἄν τις διὰ τούτων
καὶ τὴν ἐχομένην αὐτῆς, τίνων δεῖ κυρίους εἶναι τοὺς ἐλευθέ-
ρους καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν. Τοιοῦτοι δ' εἰσὶν ὅσοι
μήτε πλούσιοι μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν ἀρετῆς [l] μηδέν. Τὸ μὲν 7
γὰρ μετέχειν αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων οὐκ ἀσφαλές
(διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ δι' ἀφροσύνην τὰ μὲν ἀδικεῖν ἂν τὰ
δ' ἁμαρτάνειν αὐτούς), τὸ δὲ μὴ μεταδιδόναι μηδὲ μετέχειν
φοβερόν· ὅταν γὰρ ἄτιμοι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπάρχωσι,
πολεμίων ἀναγκαῖον εἶναι πλήρη τὴν πόλιν ταύτην. Λεί- 8
πεται δὴ τοῦ βουλεύεσθαι καὶ κρίνειν μετέχειν αὐτούς. Διό-
περ καὶ Σόλων καὶ τῶν ἄλλων τινὲς νομοθετῶν τάττουσιν
ἐπί τε τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ τὰς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων, ἄρ-
χειν δὲ κατὰ μόνας οὐκ ἐῶσιν. Πάντες μὲν γὰρ ἔχουσι 9
[m] συνελθόντες ἱκανὴν αἴσθησιν, καὶ μιγνύμενοι τοῖς βελτίοσι
τὰς πόλεις ὠφελοῦσιν, καθάπερ ἡ μὴ καθαρὰ τροφὴ μετὰ
τῆς καθαρᾶς τὴν πᾶσαν ποιεῖ χρησιμωτέραν τῆς ὀλίγης·
χωρὶς δ' ἕκαστος ἀτελὴς περὶ τὸ κρίνειν ἐστίν. Ἔχει δ' ἡ 10
τάξις αὕτη τῆς πολιτείας ἀπορίαν πρώτην μὲν ὅτι δόξειεν
ἂν τοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ κρῖναι τίς ὀρθῶς ἰάτρευκεν, οὗπερ καὶ
τὸ ἰατρεῦσαι καὶ ποιῆσαι ὑγιᾶ τὸν κάμνοντα τῆς νόσου τῆς
παρούσης· οὗτος δ' ἐστὶν ἰατρός. Ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ
τὰς ἄλλας ἐμπειρίας καὶ τέχνας. Ὥσπερ οὖν ἰατρὸν δεῖ δι-
δόναι τὰς εὐθύνας ἐν ἰατροῖς, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τοῖς
ὁμοίοις. Ἰατρὸς δ' ὅ τε δημιουργὸς καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς 11
καὶ τρίτος ὁ πεπαιδευμένος περὶ τὴν τέχνην· εἰσὶ γάρ τινες
τοιοῦτοι καὶ περὶ πάσας ὡς εἰπεῖν τὰς τέχνας, ἀποδίδομεν
δὲ τὸ κρίνειν οὐδὲν ἧττον τοῖς πεπαιδευμένοις ἢ τοῖς εἰδόσιν.

[l] μηδὲ ἓν Iᵇ. [m] συνελθόντος Tᵇ.

12 Ἔπειτα καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τὸν αὐτὸν ἂν δόξειεν ἔχειν τρό-
πον· καὶ γὰρ τὸ ἑλέσθαι ὀρθῶς τῶν εἰδότων [n] ἔργον ἐστίν,
οἷον γεωμέτρην τε τῶν γεωμετρικῶν καὶ κυβερνήτην τῶν κυ-
βερνητικῶν. Εἰ γὰρ καὶ περὶ ἐνίων ἔργων καὶ τεχνῶν μετέ-
χουσι [o] καὶ τῶν ἰδιωτῶν τινές, ἀλλ' οὔ τι τῶν εἰδότων γε
13 μᾶλλον. Ὥστε κατὰ μὲν τοῦτον τὸν λόγον οὐκ ἂν εἴη τὸ
πλῆθος ποιητέον κύριον οὔτε τῶν ἀρχαιρεσιῶν οὔτε τῶν εὐ-
14 θυνῶν. Ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα ταῦτα λέγεται καλῶς διά τε
τὸν πάλαι λόγον, ἂν ᾖ τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἀνδραποδῶδες
(ἔσται γὰρ ἕκαστος μὲν χείρων κριτὴς τῶν εἰδότων, ἅπαντες
δὲ συνελθόντες ἢ βελτίους ἢ [p] οὐ χείρους), καὶ ὅτι περὶ ἐνίων
οὔτε μόνον ὁ ποιήσας οὔτ' ἄριστ' ἂν κρίνειεν, ὅσων τἆργα
γιγνώσκουσι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν τέχνην, οἷον οἰκίαν οὐ
μόνον ἐστὶ γνῶναι τοῦ ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ βέλτιον ὁ χρώ-
μενος [q] αὐτῇ κρινεῖ (χρῆται δ' ὁ οἰκονόμος), καὶ πηδάλιον κυ-
βερνήτης τέκτονος, καὶ θοίνην ὁ δαιτυμὼν ἀλλ' οὐχ ὁ μά-
15 γειρος. Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἀπορίαν τάχα δόξειέ τις ἂν
οὕτω λύειν ἱκανῶς· ἄλλη δ' ἐστὶν ἐχομένη ταύτης. Δοκεῖ
γὰρ ἄτοπον εἶναι τὸ μειζόνων εἶναι κυρίους τοὺς φαύλους
τῶν ἐπιεικῶν, αἱ δ' εὔθυναι καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν αἱρέσεις εἰσὶ
μέγιστον· ἃς ἐν ἐνίαις πολιτείαις, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς δήμοις
ἀποδιδόασιν· ἡ γὰρ ἐκκλησία κυρία πάντων τῶν τοιούτων
16 ἐστίν. Καίτοι τῆς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι καὶ βουλεύουσι
καὶ δικάζουσιν ἀπὸ μικρῶν τιμημάτων καὶ τῆς τυχούσης ἡλι-
κίας, ταμιεύουσι δὲ καὶ στρατηγοῦσι καὶ τὰς μεγίστας ἀρχὰς
[r] ἄρχουσιν ἀπὸ μεγάλων. Ὁμοίως δή τις ἂν λύσειε καὶ ταύ-
17 την τὴν ἀπορίαν· ἴσως γὰρ ἔχει καὶ ταῦτ' ὀρθῶς. Οὐ γὰρ ὁ
δικαστὴς οὐδ' ὁ βουλευτὴς οὐδ' ὁ ἐκκλησιαστὴς ἄρχων ἐστίν,
ἀλλὰ τὸ δικαστήριον καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος· τῶν δὲ ῥηθέν-
των ἕκαστος μόριόν [s] ἐστι τούτων. Λέγω δὲ μόριον τὸν
18 βουλευτὴν καὶ τὸν ἐκκλησιαστὴν καὶ τὸν δικαστήν. Ὥστε
δικαίως κύριον [t] μειζόνων τὸ πλῆθος· ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος

[n] ἔργων Tb. [o] καὶ ante τῶν om. Qb.Tb. [p] οὐ om. Ib. [q] αὐτοῦ Ib.
[r] ἔχουσιν Ib.Qb.Tb. [s] ἐστι om. Qb. [t] μειζόνων—δικαστήριον om. Tb.

καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ δικαστήριον. Καὶ τὸ τίμημα δὲ πλεῖον
τὸ πάντων τούτων ἢ τὸ τῶν καθ' ἕνα [v]καὶ κατ' ὀλίγους με-
γάλας ἀρχὰς [w]ἀρχόντων. Ταῦτα μὲν οὖν διωρίσθω τοῦτον 19
τὸν τρόπον· ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα ἀπορία ποιεῖ φανερὸν
οὐδὲν οὕτως ἕτερον ὡς ὅτι δεῖ τοὺς νόμους εἶναι κυρίους κει-
μένους ὀρθῶς, τὸν ἄρχοντα δέ, ἄν τε εἷς ἄν τε πλείους ὦσι,
περὶ τούτων εἶναι [x]κυρίους περὶ ὅσων ἐξαδυνατοῦσιν οἱ νόμοι
λέγειν ἀκριβῶς διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι καθόλου δηλῶσαι περὶ
πάντων. Ὁποίους μέντοι τινὰς εἶναι δεῖ τοὺς ὀρθῶς κειμέ- 20
νους νόμους, οὐδέν πω δῆλον, ἀλλ' ἔτι μένει τὸ πάλαι διαπο-
ρηθέν. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁμοίως ταῖς πολιτείαις ἀνάγκη καὶ
τοὺς νόμους φαύλους ἢ σπουδαίους εἶναι καὶ δικαίους ἢ ἀδί-
κους. Πλὴν τοῦτό γε φανερόν, ὅτι δεῖ πρὸς τὴν πολιτείαν 21
κεῖσθαι τοὺς νόμους. Ἀλλὰ μὴν [y]εἰ τοῦτο, δῆλον ὅτι τοὺς
μὲν κατὰ τὰς ὀρθὰς πολιτείας ἀναγκαῖον εἶναι δικαίους, τοὺς
δὲ κατὰ τὰς παρεκβεβηκυίας οὐ δικαίους.

Ἐπεὶ δ' ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τέχναις ἀγα- 12
θὸν τὸ τέλος, μέγιστον δὲ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ
πασῶν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ πολιτικὴ δύναμις, ἔστι δὲ πολιτικὸν
ἀγαθὸν τὸ δίκαιον, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ κοινῇ συμφέρον, δοκεῖ
δὲ πᾶσιν ἴσον τι τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ μέχρι γέ τινος ὁμολο-
γοῦσι τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις, ἐν οἷς διώρισται περὶ
τῶν ἠθικῶν· τὶ γὰρ καὶ τισὶ τὸ δίκαιον, καὶ δεῖν τοῖς ἴσοις
ἴσον εἶναί φασιν. Ποίων δ' ἰσότης ἐστὶ καὶ ποίων ἀνισότης, 2
δεῖ μὴ λανθάνειν· ἔχει γὰρ τοῦτ' ἀπορίαν καὶ φιλοσοφίαν
πολιτικήν. Ἴσως γὰρ ἂν φαίη τις κατὰ παντὸς ὑπεροχὴν
ἀγαθοῦ δεῖν ἀνίσως νενεμῆσθαι τὰς ἀρχάς, εἰ πάντα τὰ
λοιπὰ μηδὲν διαφέροιεν ἀλλ' ὅμοιοι τυγχάνοιεν ὄντες· τοῖς
γὰρ διαφέρουσιν ἕτερον εἶναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ κατ' ἀξίαν.
Ἀλλὰ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθές, ἔσται καὶ κατὰ χρῶμα καὶ κατὰ 3
μέγεθος καὶ καθ' ὁτιοῦν τῶν ἀγαθῶν πλεονεξία τις τῶν πο-
λιτικῶν δικαίων τοῖς ὑπερέχουσιν. Ἢ τοῦτο ἐπιπόλαιον τὸ 4

[v] καὶ] καὶ τὸ T^b. [w] ἐχόντων $I^b.T^b$. [x] κυρίως $Q^b.T^b$. [y] εἰ] εἰς T^b.

ψεῦδος; Φανερὸν δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων·
τῶν γὰρ ὁμοίων αὐλητῶν τὴν τέχνην οὐ δοτέον πλεονεξίαν
τῶν αὐλῶν τοῖς εὐγενεστέροις· οὐδὲν γὰρ αὐλήσουσι βέλτιον,
δεῖ δὲ τῷ κατὰ τὸ ἔργον ὑπερέχοντι διδόναι καὶ τῶν ὀργά-
νων τὴν ὑπεροχήν. Εἰ δὲ μήπω δῆλον τὸ λεγόμενον, ἔτι
5 μᾶλλον αὐτὸ προαγαγοῦσιν ἔσται φανερόν. Εἰ γὰρ εἴη τις
ὑπερέχων μὲν κατὰ τὴν αὐλητικήν, πολὺ δ' ἐλλείπων κατ'
εὐγένειαν ἢ κάλλος, εἰ καὶ μεῖζον ἕκαστον ἐκείνων ἀγαθόν
ἐστι τῆς αὐλητικῆς (λέγω δὲ τήν τ' εὐγένειαν καὶ τὸ κάλλος)
[z] καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὑπερέχουσι πλέον τῆς αὐλητικῆς
ἢ ἐκεῖνος κατὰ τὴν αὐλητικήν, ὅμως [a] τούτῳ δοτέον τοὺς δια-
φέροντας τῶν αὐλῶν· δεῖ γὰρ εἰς τὸ ἔργον συμβάλλεσθαι
τὴν ὑπεροχὴν καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐγενείας, συμβάλ-
6 λονται δ' οὐδέν. Ἔτι κατά γε τοῦτον τὸν λόγον πᾶν ἀγα-
θὸν πρὸς πᾶν ἂν εἴη συμβλητόν. Εἰ γὰρ μᾶλλον τὸ τὶ
μέγεθος, καὶ ὅλως ἂν τὸ μέγεθος ἐνάμιλλον εἴη καὶ πρὸς
πλοῦτον καὶ πρὸς ἐλευθερίαν. Ὥστ' εἰ πλεῖον ὁδὶ διαφέρει
κατὰ μέγεθος [b] ἢ ὁδὶ κατ' ἀρετήν, καὶ πλεῖον [c] ὑπερέχει ὅλως
ἀρετῆς μέγεθος, εἴη ἂν συμβλητὰ πάντα· τοσόνδε γὰρ μέγε-
7 θος εἰ κρεῖττον τοσοῦδε, τοσόνδε δῆλον ὡς ἴσον. Ἐπεὶ δὲ
τοῦτ' ἀδύνατον, δῆλον ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πολιτικῶν εὐλόγως οὐ
κατὰ πᾶσαν ἀνισότητ' ἀμφισβητοῦσι τῶν ἀρχῶν. Εἰ γὰρ
οἱ μὲν βραδεῖς οἱ δὲ ταχεῖς, οὐδὲν διὰ τοῦτο δεῖ τοὺς μὲν
πλεῖον τοὺς δ' ἔλαττον ἔχειν, ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν
8 ἡ τούτων διαφορὰ λαμβάνει τὴν τιμήν. Ἀλλ' ἐξ ὧν πόλις
συνέστηκεν, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὴν ἀμφισβήτη-
σιν. Διόπερ εὐλόγως ἀντιποιοῦνται [d] τῆς τιμῆς οἱ εὐγενεῖς
καὶ ἐλεύθεροι καὶ πλούσιοι. Δεῖ γὰρ ἐλευθέρους τ' εἶναι
καὶ τίμημα φέροντας· οὐ γὰρ ἂν εἴη πόλις ἐξ ἀπόρων πάν-
9 των, ὥσπερ οὐδ' ἐκ δούλων. Ἀλλὰ μὴν εἰ δεῖ τούτων, δῆλον
ὅτι καὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἄνευ
τούτων οἰκεῖσθαι πόλιν δυνατόν, πλὴν ἄνευ μὲν τῶν προ-

[z] καὶ ante κατὰ om. Q^b.T^b. [a] τοῦτο Q^b.T^b. [b] ἢ—μέγεθος om. Q^b. [c] ὑπερέχειν I^b.T^b. [d] περὶ τιμῆς οἱ συγγενεῖς Q^b.T^b.

τέρων ἀδύνατον εἶναι πόλιν, ἄνευ δὲ τούτων οἰκεῖσθαι καλῶς.
Πρὸς μὲν οὖν τὸ πόλιν εἶναι δόξειεν ἂν ἢ πάντα ἢ ἔνιά γε 13
τούτων ὀρθῶς ἀμφισβητεῖν, πρὸς μέντοι ζωὴν ἀγαθὴν ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀρετὴ μάλιστα [e] δικαίως ἂν ἀμφισβητοίησαν, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. Ἐπεὶ δ' οὔτε πάντων [f] ἴσον ἔχειν δεῖ τοὺς ἴσους ἕν τι μόνον ὄντας οὔτε ἄνισον τοὺς ἀνίσους καθ' ἕν, ἀνάγκη πάσας εἶναι τὰς τοιαύτας πολιτείας
παρεκβάσεις. Εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρότερον ὅτι διαμ- 2
φισβητοῦσι τρόπον τινὰ δικαίως πάντες, ἁπλῶς δ' οὐ πάντες δικαίως, οἱ πλούσιοι μὲν ὅτι πλεῖον μέτεστι τῆς χώρας αὐτοῖς, ἡ δὲ χώρα κοινόν· ἔτι πρὸς τὰ συμβόλαια πιστοὶ μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πλέον· οἱ δ' ἐλεύθεροι καὶ εὐγενεῖς ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων· πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γενναιότεροι τῶν
ἀγεννῶν, ἡ δ' εὐγένεια παρ' ἑκάστοις οἴκοι τίμιος. Ἔτι 3
διότι βελτίους εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιόνων· εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους. Ὁμοίως δὴ φήσομεν δικαίως καὶ τὴν ἀρετὴν ἀμφισβητεῖν· κοινωνικὴν γὰρ ἀρετὴν εἶναί φαμεν τὴν δικαιο-
σύνην, ᾗ πάσας ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν τὰς ἄλλας. Ἀλλὰ 4
μὴν καὶ οἱ πλείους πρὸς τοὺς ἐλάττους· καὶ γὰρ κρείττους καὶ πλουσιώτεροι καὶ βελτίους εἰσίν, ὡς λαμβανομένων τῶν πλειόνων πρὸς τοὺς ἐλάττους. Ἆρ' οὖν εἰ πάντες εἶεν ἐν μιᾷ πόλει, λέγω δ' οἷον οἵ τ' ἀγαθοὶ καὶ οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενεῖς, ἔτι δὲ πλῆθος ἄλλο τι πολιτικόν, πότερον ἀμ-
φισβήτησις ἔσται τίνας ἄρχειν δεῖ, ἢ οὐκ ἔσται; Καθ' ἑκά- 5
στην μὲν οὖν πολιτείαν τῶν εἰρημένων ἀναμφισβήτητος ἡ κρίσις τίνας ἄρχειν δεῖ· τοῖς γὰρ κυρίοις διαφέρουσιν ἀλλήλων, οἷον ἡ μὲν [g] τῷ διὰ πλουσίων ἡ δὲ [h] τῷ διὰ τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἀλλ' ὅμως σκοποῦμεν, ὅταν περὶ τὸν αὐτὸν ταῦθ' ὑπάρχῃ
χρόνον, πῶς διοριστέον. Εἰ δὴ τὸν ἀριθμὸν εἶεν ὀλίγοι 6
πάμπαν οἱ τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, τίνα [i] δεῖ διελεῖν τὸν τρόπον; Ἢ τὸ ὀλίγοι πρὸς τὸ ἔργον δεῖ σκοπεῖν, εἰ δυνατοὶ

[e] ἀναγκαίως Qb.Tb. [f] ἴσον] ἴσων Tb. [g] τῶν Qb.Tb. [h] τῶν Qb.
[i] δεῖ διελεῖν] δεῖν διελεῖν Qb.

διοικεῖν τὴν πόλιν ἢ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὥστ' εἶναι πόλιν ἐξ
αὐτῶν; Ἔστι δὲ ἀπορία τις πρὸς ἅπαντας τοὺς διαμφισ-
7 βητοῦντας περὶ τῶν πολιτικῶν τιμῶν. Δόξαιεν γὰρ οὐδὲν
λέγειν δίκαιον οἱ διὰ τὸν πλοῦτον ἀξιοῦντες ἄρχειν, ὁμοίως
δὲ καὶ οἱ κατὰ γένος· δῆλον γὰρ ὡς εἴ τις πάλιν εἷς πλου-
σιώτερος ἁπάντων ἐστί, δῆλον ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ δίκαιον
τοῦτον ἄρχειν τὸν ἕνα ἁπάντων δεήσει, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν
εὐγενείᾳ διαφέροντα τῶν ἀμφισβητούντων δι' ἐλευθερίαν.
8 Ταὐτὸ δὲ τοῦτ' ἴσως συμβήσεται καὶ περὶ τὰς ἀριστοκρα-
τίας ἐπὶ τῆς ἀρετῆς· εἰ γάρ τις εἷς ἀμείνων ἀνὴρ εἴη τῶν
ἄλλων τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι σπουδαίων ὄντων, τοῦτον
εἶναι δεῖ κύριον κατὰ ταὐτὸ δίκαιον. Οὐκοῦν εἰ καὶ τὸ πλῆ-
θος εἶναί γε δεῖ κύριον διότι κρείττους εἰσὶ τῶν ὀλίγων, κἂν
εἷς ἢ πλείους μὲν τοῦ ἑνὸς ἐλάττους δὲ τῶν πολλῶν κρείτ-
τους ὦσι τῶν ἄλλων, τούτους ἂν [k] δέοι κυρίους εἶναι μᾶλλον
9 ἢ τὸ πλῆθος. Πάντα [l] δὴ ταῦτ' ἔοικε φανερὸν ποιεῖν ὅτι
τούτων τῶν ὅρων οὐδεὶς [m] ὀρθός ἐστι, καθ' ὃν ἀξιοῦσιν αὐτοὶ
10 μὲν ἄρχειν τοὺς δ' ἄλλους ὑπὸ σφῶν ἄρχεσθαι πάντας. Καὶ
γὰρ δὴ καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἀρετὴν ἀξιοῦντας κυρίους εἶναι
τοῦ πολιτεύματος, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς κατὰ πλοῦτον, ἔχοιεν
ἂν λέγειν τὰ πλήθη λόγον τινὰ δίκαιον· οὐδὲν γὰρ κωλύει
ποτὲ τὸ πλῆθος εἶναι βέλτιον τῶν ὀλίγων καὶ πλουσιώ-
11 τερον, οὐχ ὡς καθ' ἕκαστον ἀλλ' ὡς ἀθρόους. Διὸ καὶ πρὸς
τὴν ἀπορίαν, ἣν ζητοῦσι καὶ προβάλλουσί τινες, ἐνδέχεται
τοῦτον τὸν τρόπον ἀπαντᾶν. Ἀποροῦσι γάρ τινες πότερον
τῷ νομοθέτῃ νομοθετητέον, βουλομένῳ τίθεσθαι τοὺς ὀρθοτά-
τους νόμους, πρὸς τὸ τῶν βελτιόνων συμφέρον ἢ πρὸς τὸ τῶν
12 πλειόνων, ὅταν συμβαίνῃ τὸ λεχθέν. Τὸ δ' ὀρθὸν ληπτέον
ἴσως· τὸ δ' ἴσως ὀρθὸν πρὸς τὸ τῆς πόλεως ὅλης συμφέρον
καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τὸ τῶν πολιτῶν. Πολίτης δὲ κοινῇ μὲν
ὁ μετέχων τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαί ἐστι, καθ' ἑκάστην δὲ
πολιτείαν ἕτερος, πρὸς δὲ τὴν ἀρίστην ὁ δυνάμενος καὶ προ-

[k] δέη Ib. [l] δὲ Ib. [m] ὀρθῶς Qb.

αἱρούμενος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν πρὸς τὸν βίον [n] τὸν κατ' ἀρετήν. Εἰ δέ τίς ἐστιν εἷς τοσοῦτον διαφέρων κατ' ἀρετῆς 13
ὑπερβολήν, ἢ πλείους μὲν ἑνὸς μὴ μέντοι δυνατοὶ πλήρωμα παρασχέσθαι πόλεως, ὥστε μὴ συμβλητὴν εἶναι τὴν τῶν ἄλλων ἀρετὴν πάντων μηδὲ τὴν δύναμιν αὐτῶν τὴν πολιτικὴν πρὸς τὴν ἐκείνων, [o] εἰ πλείους, εἰ δ' εἷς, τὴν ἐκείνου μόνον, οὐκέτι θετέον τούτους μέρος πόλεως· ἀδικήσονται γὰρ ἀξιούμενοι τῶν ἴσων, ἄνισοι τοσοῦτον κατ' ἀρετὴν ὄντες καὶ τὴν πολιτικὴν δύναμιν· ὥσπερ γὰρ θεὸν ἐν ἀνθρώποις εἰκὸς εἶναι τὸν τοιοῦτον. Ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ τὴν νομοθεσίαν ἀναγ- 14
καῖον εἶναι περὶ τοὺς ἴσους καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δυνάμει. Κατὰ δὲ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος· αὐτοὶ γάρ εἰσι νόμος. Καὶ γὰρ γελοῖος ἂν εἴη νομοθετεῖν τις πειρώμενος κατ' αὐτῶν· λέγοιεν γὰρ ἂν ἴσως ἅπερ Ἀντισθένης ἔφη τοὺς [p] λέοντας δημηγορούντων τῶν δασυπόδων καὶ τὸ ἴσον ἀξιούντων πάντας ἔχειν. Διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἱ δημο- 15
κρατούμεναι πόλεις, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν· αὗται γὰρ δὴ δοκοῦσι διώκειν τὴν ἰσότητα μάλιστα πάντων, ὥστε τοὺς δοκοῦντας ὑπερέχειν δυνάμει διὰ πλοῦτον ἢ πολυφιλίαν ἤ τινα ἄλλην πολιτικὴν ἰσχὺν ὠστράκιζον καὶ μεθίστασαν ἐκ τῆς πόλεως χρόνους ὡρισμένους. Μυθολογεῖται δὲ καὶ τοὺς 16
Ἀργοναύτας τὸν Ἡρακλέα καταλιπεῖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· οὐ γὰρ ἐθέλειν αὐτὸν ἄγειν τὴν Ἀργὼ μετὰ τῶν ἄλλων ὡς ὑπερβάλλοντα πολὺ τῶν πλωτήρων. Διὸ καὶ τοὺς ψέγοντας τὴν τυραννίδα καὶ τὴν Περιάνδρου Θρασυβούλῳ συμβουλίαν οὐχ ἁπλῶς οἰητέον ὀρθῶς ἐπιτιμᾶν. Φασὶ γὰρ τὸν 17
Περίανδρον εἰπεῖν μὲν οὐδὲν πρὸς τὸν πεμφθέντα κήρυκα περὶ τῆς συμβουλίας, ἀφαιροῦντα δὲ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν σταχύων ὁμαλῦναι τὴν ἄρουραν· ὅθεν ἀγνοοῦντος μὲν τοῦ κήρυκος τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν, ἀπαγγείλαντος δὲ τὸ συμπεσόν, συννοῆσαι τὸν Θρασύβουλον ὅτι δεῖ τοὺς ὑπερέχοντας ἄνδρας ἀναιρεῖν. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον συμφέρει τοῖς 18

[n] τὸν post βίον om. Q^b.T^b. [o] εἰ] ἢ T^b. [p] λέγοντας T^b.

τυράννοις, οὐδὲ μόνον οἱ τύραννοι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει
καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας καὶ τὰς δημοκρατίας· ὁ γὰρ ὀστρα-
κισμὸς τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν τρόπον τινὰ [q] τῷ [r] κολούειν
19 τοὺς ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύειν. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὰς
πόλεις καὶ τὰ ἔθνη ποιοῦσιν οἱ κύριοι τῆς δυνάμεως, οἷον
Ἀθηναῖοι μὲν περὶ Σαμίους καὶ Χίους καὶ Λεσβίους (ἐπεὶ
γὰρ θᾶττον ἐγκρατῶς ἔσχον τὴν ἀρχήν, ἐταπείνωσαν αὐτοὺς
[s] παρὰ τὰς συνθήκας), ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς Μήδους καὶ
Βαβυλωνίους καὶ τῶν ἄλλων τοὺς πεφρονηματισμένους διὰ
20 τὸ γενέσθαι ποτ' ἐπ' ἀρχῆς [t] ἐπέκοπτε πολλάκις. Τὸ δὲ
πρόβλημα καθόλου περὶ πάσας ἐστὶ τὰς πολιτείας, καὶ τὰς
ὀρθάς· αἱ μὲν γὰρ παρεκβεβηκυῖαι πρὸς τὸ ἴδιον ἀποσκο-
ποῦσαι τοῦτο δρῶσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ περὶ τὰς τὸ κοινὸν ἀγα-
21 θὸν ἐπισκοπούσας τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον. Δῆλον δὲ τοῦτο
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· οὔτε γὰρ γρα-
φεὺς ἐάσειεν ἂν τὸν ὑπερβάλλοντα πόδα τῆς συμμετρίας
ἔχειν τὸ ζῷον, οὐδ' εἰ διαφέροι τὸ κάλλος, οὔτε ναυπηγὸς
πρύμναν ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων τῶν τῆς νεώς· οὐδὲ δὴ χορο-
διδάσκαλος τὸν μεῖζον καὶ κάλλιον τοῦ παντὸς χοροῦ φθεγ-
22 γόμενον ἐάσει συγχορεύειν. Ὥστε διὰ τοῦτο μὲν οὐδὲν κω-
λύει τοὺς μονάρχους συμφωνεῖν ταῖς πόλεσιν, εἰ τῆς οἰκείας
ἀρχῆς ὠφελίμου ταῖς πόλεσιν οὔσης τοῦτο δρῶσιν. Διὸ
κατὰ τὰς ὁμολογουμένας ὑπεροχὰς ἔχει τι δίκαιον πολιτικὸν
23 ὁ λόγος ὁ περὶ τὸν ὀστρακισμόν. Βέλτιον μὲν οὖν τὸν
νομοθέτην ἐξ ἀρχῆς οὕτω συστῆσαι τὴν πολιτείαν ὥστε μὴ
δεῖσθαι τοιαύτης ἰατρείας· δεύτερος δὲ πλοῦς, ἂν συμβῇ, πει-
ρᾶσθαι τοιούτῳ τινὶ διορθώματι διορθοῦν. Ὅπερ οὐκ ἐγί-
νετο περὶ τὰς πόλεις· οὐ γὰρ ἔβλεπον πρὸς τὸ τῆς πολι-
τείας τῆς οἰκείας συμφέρον, ἀλλὰ στασιαστικῶς ἐχρῶντο
24 τοῖς ὀστρακισμοῖς. Ἐν μὲν οὖν ταῖς παρεκβεβηκυίαις πολι-
τείαις ὅτι μὲν ἰδίᾳ συμφέρει καὶ δίκαιόν ἐστι, φανερόν· ἴσως
δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον, καὶ τοῦτο φανερόν. Ἀλλ'

[q] τὸ Q^b.T^b. [r] κολούειν γρ. I^b: κωλύειν I^b.Q^b.T^b. [s] περὶ I^b.Q^b.T^b. [t] ἐπέσκοπτε T^b, ἐπέσκωπτε I^b.

[v] ἐπὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἔχει πολλὴν ἀπορίαν, οὐ κατὰ
τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τὴν ὑπεροχήν, οἷον ἰσχύος καὶ πλούτου
καὶ πολυφιλίας, ἀλλ' ἄν τις γένηται διαφέρων κατ' ἀρετήν,
τί χρὴ ποιεῖν; Οὐ γὰρ δὴ φαῖεν ἂν δεῖν ἐκβάλλειν καὶ με-
θιστάναι τὸν τοιοῦτον. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄρχειν γε τοῦ τοιού-
του· παραπλήσιον γὰρ κἂν εἰ τοῦ Διὸς ἄρχειν ἀξιοῖεν, μερί-
ζοντες τὰς ἀρχάς. Λείπεται τοίνυν, ὅπερ ἔοικε πεφυκέναι,
πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ πάντας [w] ἀσμένως, ὥστε [x] βασιλέας
εἶναι τοὺς τοιούτους ἀϊδίους ἐν ταῖς πόλεσιν.

Ἴσως δὲ καλῶς ἔχει μετὰ τοὺς εἰρημένους λόγους με- 14
ταβῆναι καὶ σκέψασθαι περὶ βασιλείας· φαμὲν γὰρ τῶν
ὀρθῶν πολιτειῶν μίαν εἶναι ταύτην. Σκεπτέον δὲ πότερον
συμφέρει τῇ μελλούσῃ καλῶς οἰκήσεσθαι καὶ πόλει καὶ
χώρᾳ βασιλεύεσθαι, ἢ οὒ ἀλλ' ἄλλη τις πολιτεία μᾶλ-
λον, ἢ τισὶ μὲν συμφέρει τισὶ δ' οὐ συμφέρει. Δεῖ [y] δὲ 2
πρῶτον διελέσθαι πότερον ἓν τὸ γένος ἐστὶν αὐτῆς ἢ πλείους
[z] ἔχει διαφοράς. Ῥᾴδιον δὴ τοῦτό γε καταμαθεῖν, ὅτι πλείω
[a] τε γένη περιέχει καὶ τῆς ἀρχῆς ὁ τρόπος ἐστὶν οὐχ εἷς πα-
σῶν. Ἡ γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ δοκεῖ μὲν εἶναι βασι- 3
λεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον, οὐκ ἔστι [b] δὲ κυρία πάντων,
ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὴν χώραν, ἡγεμών ἐστι τῶν πρὸς τὸν πό-
λεμον· ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀποδέδοται τοῖς βασι-
λεῦσιν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ βασιλεία οἷον στρατηγία τις αὐτο- 4
κρατόρων καὶ ἀΐδιός ἐστιν· κτεῖναι γὰρ οὐ κύριος, εἰ μὴ ἔν
τινι βασιλείᾳ, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς πολεμικαῖς
ἐξόδοις ἐν χειρὸς νόμῳ. Δηλοῖ δ' Ὅμηρος· ὁ γὰρ Ἀγα-
μέμνων κακῶς μὲν ἀκούων ἠνείχετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐξελ-
θόντων δὲ καὶ κτεῖναι κύριος ἦν. Λέγει γοῦν 5

ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης,—
—οὔ οἱ—
ἄρκιον [c] ἐσσεῖται φυγέειν κύνας ἠδ' οἰωνούς·
πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος.

[v] ἐπεὶ I^b. [w] ἀσμένως] ἀναγκαίως Q^b.T^b. [x] βασιλείας I^b.T^b. [y] δὲ] δὴ I^b. [z] ἔχειν T^b. [a] τε] τὰ I^b. [b] δὲ] δ' ἡ Q^b.T^b.U^b. [c] ἐσεῖται I^b.

Ἓν μὲν οὖν τοῦτ' εἶδος βασιλείας, στρατηγία διὰ βίου· τού-
6 των δ' αἱ μὲν κατὰ γένος εἰσίν, αἱ δ' αἱρεταί. Παρὰ [d] ταύ-
την δ' ἄλλο μοναρχίας εἶδος, οἷαι παρ' ἐνίοις εἰσὶ βασιλεῖαι
τῶν βαρβάρων. Ἔχουσι δ' αὗται τὴν δύναμιν πᾶσαι [e] πα-
ραπλησίαν [f] τυραννικῇ, [g] εἰσὶ δ' ὅμως κατὰ νόμον καὶ πατρι-
καί· διὰ γὰρ τὸ [h] δουλικώτεροι εἶναι τὰ [i] ἤθη φύσει οἱ μὲν
βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν τῶν περὶ
τὴν Εὐρώπην, ὑπομένουσι τὴν δεσποτικὴν ἀρχὴν οὐδὲν δυσχε-
7 ραίνοντες. Τυραννικαὶ μὲν οὖν διὰ τὸ τοιοῦτόν εἰσιν, ἀσφα-
λεῖς δὲ διὰ τὸ πάτριαι καὶ κατὰ νόμον εἶναι. Καὶ ἡ φυλακὴ
δὲ βασιλικὴ καὶ οὐ τυραννικὴ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· οἱ γὰρ
πολῖται [k] φυλάττουσιν ὅπλοις τοὺς βασιλεῖς, τοὺς δὲ τυράν-
νους ξενικόν. Οἱ μὲν γὰρ κατὰ νόμον καὶ ἑκόντων, οἱ δ' ἀκόν-
των ἄρχουσιν, ὥσθ' οἱ μὲν παρὰ τῶν πολιτῶν οἱ δ' ἐπὶ τοὺς
8 πολίτας ἔχουσι τὴν φυλακήν. Δύο μὲν οὖν εἴδη ταῦτα μοναρ-
χίας, ἕτερον δ' ὅπερ ἦν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, οὓς κα-
λοῦσιν αἰσυμνήτας. Ἔστι δὲ τοῦθ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν αἱρετὴ
τυραννίς, διαφέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς οὐ τῷ μὴ κατὰ νό-
9 μον ἀλλὰ τῷ μὴ πάτριος εἶναι μόνον. Ἦρχον δ' οἱ μὲν διὰ
βίου τὴν ἀρχὴν ταύτην, οἱ δὲ μέχρι τινῶν ὡρισμένων χρόνων
ἢ πράξεων, οἷον εἵλοντό ποτε Μιτυληναῖοι Πιττακὸν πρὸς
τοὺς φυγάδας ὧν προειστήκεσαν Ἀντιμενίδης καὶ Ἀλκαῖος
10 ὁ ποιητής. Δηλοῖ δ' Ἀλκαῖος ὅτι τύραννον εἵλοντο τὸν
Πιττακὸν ἔν τινι τῶν σκολιῶν μελῶν· ἐπιτιμᾷ γὰρ ὅτι

τὸν κακοπάτριδα
Πιττακὸν πόλεως τᾶς ἀχόλω καὶ βαρυδαίμονος
[l] ἐστάσαντο τύραννον μέγ' ἐπαινέοντες ἀολλέες.

11 Αὗται μὲν οὖν εἰσί τε καὶ ἦσαν διὰ μὲν τὸ τυραννικαὶ εἶναι
δεσποτικαί, διὰ δὲ τὸ αἱρεταὶ καὶ ἑκόντων βασιλικαί. Τέ-
ταρτον δ' εἶδος μοναρχίας βασιλικῆς αἱ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς

[d] ταύτης Ub. [e] παραπλησίως Qb.Ub. et pr. Ib. [f] τυραννικὴν Ub, τυραννικαί Qb, τυραννίσι rc. Ib: pr. enim post τυραν spatium vacuum. [g] εἰσὶ δ' ὅμως om. Ib.Qb.Tb. [h] δουλικώτερα Ub. [i] ἔθνη Ib.Qb.Tb.Ub. [k] φυλάσσουσιν Qb.Tb.Ub. [l] ἐστάκησαν τὸ τύραννιον Tb.

χρόνους ἑκούσιαί τε καὶ πάτριαι γιγνόμεναι κατὰ νόμον. Διὰ 12
γὰρ τὸ τοὺς πρώτους γενέσθαι τοῦ πλήθους εὐεργέτας κατὰ
τέχνας ἢ πόλεμον, ἢ διὰ τὸ συναγαγεῖν ἢ πορίσαι χώραν,
ἐγίγνοντο βασιλεῖς ἑκόντων καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πά-
τριοι. Κύριοι δ' ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας καὶ
τῶν θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαί, καὶ πρὸς τούτοις τὰς δίκας
ἔκρινον. Τοῦτο δ' ἐποίουν οἱ μὲν οὐκ ὀμνύοντες, οἱ δ' ὀμνύ-
οντες· ὁ δ' ὅρκος ἦν τοῦ σκήπτρου [m] ἐπανάτασις. Οἱ μὲν 13
οὖν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ τὰ κατὰ πόλιν καὶ τὰ ἔν-
δημα καὶ τὰ ὑπερόρια συνεχῶς ἦρχον· ὕστερον δὲ τὰ μὲν
αὐτῶν παριέντων τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν ὄχλων παραιρου-
μένων, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι θυσίαι κατελείφθησαν τοῖς
βασιλεῦσι μόνον, ὅπου δ' ἄξιον εἰπεῖν εἶναι βασιλείαν, ἐν τοῖς
ὑπερορίοις τῶν πολεμικῶν τὴν ἡγεμονίαν μόνον εἶχον.

Βασιλείας μὲν οὖν εἴδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμόν, μία 14
μὲν ἡ περὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους (αὕτη δ' ἦν ἑκόντων μέν,
ἐπί τισι δ' [n] ὡρισμένοις· στρατηγὸς γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ
βασιλεύς, καὶ τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς κύριος), δευτέρα δ' ἡ βαρ-
βαρική (αὕτη δ' ἐστὶν ἐκ γένους ἀρχὴ δεσποτικὴ κατὰ νόμον),
τρίτη δ' ἣν [o] αἰσυμνητείαν προσαγορεύουσιν (αὕτη δ' ἐστὶν
αἱρετὴ τυραννίς), τετάρτη δ' ἡ Λακωνικὴ τούτων· αὕτη δ'
ἐστὶν ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς στρατηγία κατὰ γένος ἀΐδιος. Αὗται 15
μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον διαφέρουσιν ἀλλήλων, πέμπτον
δ' εἶδος βασιλείας, ὅταν ᾖ πάντων κύριος [p] εἷς ὤν, ὥσπερ ἕκα-
στον ἔθνος καὶ πόλις ἑκάστη τῶν κοινῶν, τεταγμένη κατὰ
τὴν οἰκονομικήν· ὥσπερ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία τις [q] οἰ-
κίας ἐστίν, οὕτως ἡ βασιλεία πόλεως καὶ ἔθνους ἑνὸς ἢ [r] πλει-
όνων [s] οἰκονομία. Σχεδὸν δὴ δύο ἐστὶν ὡς εἰπεῖν εἴδη βασι- 15
λείας περὶ ὧν σκεπτέον, αὕτη τε καὶ ἡ Λακωνική. Τῶν γὰρ
ἄλλων αἱ πολλαὶ μεταξὺ τούτων εἰσίν· ἐλαττόνων μὲν γὰρ
κύριοι τῆς παμβασιλείας, πλειόνων δ' εἰσὶ τῆς Λακωνικῆς.

[m] ἀνάστασις Qb.Tb. et γρ. Ib. [n] ὡρισμένων Ib.Qb.Tb. [o] αἰσυμνη-τίαν Ib. [p] εἷς om. Qb.Tb. [q] οἰκείας Tb. [r] πλείονος Qb.Tb. et pr. Ib. [s] οἰκονομίας Qb.Tb.

2 Ὥστε τὸ σκέμμα σχεδὸν περὶ δυοῖν ἐστίν, ἓν μὲν πότερον
συμφέρει ταῖς πόλεσι στρατηγὸν ἀΐδιον εἶναι, καὶ τοῦτον ἢ
κατὰ γένος ἢ κατὰ μέρος, ἢ οὐ συμφέρει· ἓν δὲ πότερον ἕνα
συμφέρει κύριον εἶναι πάντων, ἢ οὐ συμφέρει. Τὸ μὲν [t] οὖν
περὶ τῆς τοιαύτης στρατηγίας ἐπισκοπεῖν νόμων ἔχει μᾶλ-
λον εἶδος ἢ πολιτείας· ἐν ἁπάσαις γὰρ ἐνδέχεται γίγνεσθαι
3 τοῦτο ταῖς πολιτείαις· ὥστ᾽ ἀφείσθω τὴν πρώτην. Ὁ δὲ
λοιπὸς τρόπος τῆς βασιλείας πολιτείας εἶδός ἐστιν, ὥστε
περὶ τούτου δεῖ θεωρῆσαι καὶ τὰς ἀπορίας ἐπιδραμεῖν τὰς
ἐνούσας. Ἀρχὴ δ᾽ ἐστὶ τῆς ζητήσεως αὕτη, πότερον συμ-
φέρει μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀνδρὸς ἄρχεσθαι ἢ ὑπὸ τῶν
4 ἀρίστων νόμων. [v] Δοκοῦσι δὴ τοῖς νομίζουσι συμφέρειν βα-
σιλεύεσθαι τὸ καθόλου μόνον οἱ νόμοι λέγειν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς
τὰ προσπίπτοντα ἐπιτάττειν, ὥστ᾽ ἐν ὁποιαοῦν τέχνῃ τὸ
κατὰ γράμματ᾽ ἄρχειν ἠλίθιον· καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν
τετρήμερον κινεῖν ἔξεστι τοῖς ἰατροῖς, ἐὰν δὲ πρότερον, ἐπὶ
τῷ αὑτοῦ κινδύνῳ. Φανερὸν τοίνυν ὡς οὐκ ἔστιν ἡ κατὰ
γράμματα καὶ νόμους ἀρίστη πολιτεία διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.
5 Ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνον δεῖ ὑπάρχειν τὸν λόγον τὸν καθόλου
τοῖς ἄρχουσιν· κρεῖττον δ᾽ ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ παθητικὸν
ὅλως ἢ ᾧ συμφυές. Τῷ μὲν οὖν νόμῳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει,
ψυχὴν δ᾽ ἀνθρωπίνην ἀνάγκη τοῦτ᾽ ἔχειν πᾶσαν. Ἀλλ᾽ ἴσως
ἂν φαίη τις ὡς ἀντὶ τούτου βουλεύσεται [w] περὶ τῶν καθ᾽
6 ἕκαστα κάλλιον. Ὅτι μὲν τοίνυν ἀνάγκη νομοθέτην αὐτὸν
εἶναι, δῆλον, καὶ κεῖσθαι νόμους, ἀλλὰ μὴ κυρίους ᾗ παρεκβαί-
νουσιν, ἐπεὶ περί τῶν γ᾽ ἄλλων εἶναι δεῖ κυρίους. Ὅσα δὲ
μὴ δυνατὸν τὸν νόμον κρίνειν ἢ ὅλως ἢ εὖ, πότερον ἕνα τὸν
7 ἄριστον δεῖ ἄρχειν ἢ [x] πάντας; Καὶ γὰρ νῦν συνιόντες δικά-
ζουσι καὶ βουλεύονται καὶ κρίνουσιν, αὗται δ᾽ αἱ κρίσεις εἰσὶ
πᾶσαι περὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστον. Καθ᾽ ἕνα μὲν οὖν συμβαλλό-
μενος ὁστισοῦν ἴσως χείρων· ἀλλ᾽ ἐστὶν ἡ πόλις ἐκ πολλῶν,
ὥσπερ ἑστίασις συμφορητὸς καλλίων μιᾶς καὶ ἁπλῆς. Διὰ

[t] οὖν om. Q^b. [v] δοκεῖ $I^b.Q^b.T^b$. [w] περὶ] τὸν περὶ Q^b. [x] πάντας] πάνυ $I^b.Q^b.T^b$.

τοῦτο καὶ [y]κρίνει ἄμεινον ὄχλος πολλὰ ἢ εἷς ὁστισοῦν. Ἔτι 8
μᾶλλον ἀδιάφθορον τὸ πολύ· καθάπερ ὕδωρ τὸ πλεῖον, οὕτω
καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀλίγων ἀδιαφθορώτερον· τοῦ δ' ἑνὸς [z]ὑπ'
ὀργῆς κρατηθέντος ἤ τινος ἑτέρου πάθους τοιούτου ἀναγκαῖον
διεφθάρθαι τὴν κρίσιν· ἐκεῖ δ' ἔργον ἅμα πάντας ὀργισθῆναι
καὶ ἁμαρτεῖν. Ἔστω δὲ τὸ πλῆθος οἱ ἐλεύθεροι, μηδὲν παρὰ 9
τὸν νόμον πράττοντες, ἀλλ' ἢ περὶ [a]ὧν ἐκλείπειν ἀναγκαῖον
αὐτόν. Εἰ δὲ δὴ τοῦτο μὴ ῥᾴδιον ἐν πολλοῖς, ἀλλ' εἰ πλείους
εἶεν ἀγαθοὶ καὶ ἄνδρες καὶ πολῖται, πότερον ὁ εἷς ἀδιαφθο-
ρώτερος ἄρχων, ἢ μᾶλλον οἱ πλείους μὲν τὸν ἀριθμὸν ἀγαθοὶ
δὲ πάντες; Ἢ δῆλον ὡς οἱ πλείους; Ἀλλ' οἱ μὲν στασιά-
ζουσιν, ὁ δ' εἷς ἀστασίαστος. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτ' ἀντιθετέον 10
ἴσως ὅτι σπουδαῖοι τὴν ψυχήν, ὥσπερ κἀκεῖνος ὁ εἷς. Εἰ δὴ
τὴν μὲν τῶν πλειόνων ἀρχὴν ἀγαθῶν δ' ἀνδρῶν πάντων ἀρι-
στοκρατίαν θετέον, τὴν δὲ τοῦ ἑνὸς βασιλείαν, αἱρετώτερον
ἂν εἴη ταῖς πόλεσιν ἀριστοκρατία βασιλείας, καὶ μετὰ δυνά-
μεως καὶ χωρὶς δυνάμεως οὔσης τῆς ἀρχῆς, ἂν ᾖ λαβεῖν πλείους
[b]ὁμοίους. Καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως ἐβασιλεύοντο πρότερον, ὅτι 11
σπάνιον ἦν εὑρεῖν ἄνδρας πολὺ διαφέροντας κατ' ἀρετήν, ἄλ-
λως τε καὶ τότε μικρὰς οἰκοῦντας πόλεις. Ἔτι δ' ἀπ' εὐερ-
γεσίας καθίστασαν τοὺς βασιλεῖς, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῶν
ἀγαθῶν ἀνδρῶν. Ἐπεὶ δὲ συνέβαινε γίγνεσθαι πολλοὺς
ὁμοίους πρὸς ἀρετήν, οὐκέτι ὑπέμενον ἀλλ' ἐζήτουν κοινόν τι
καὶ πολιτείαν καθίστασαν. Ἐπεὶ δὲ χείρους γιγνόμενοι 12
ἐχρηματίζοντο ἀπὸ τῶν κοινῶν, ἐντεῦθέν ποθεν εὔλογον γε-
νέσθαι τὰς ὀλιγαρχίας· ἔντιμον γὰρ ἐποίησαν τὸν πλοῦτον.
Ἐκ δὲ τούτων πρῶτον εἰς τυραννίδας μετέβαλλον, ἐκ δὲ τῶν
τυραννίδων εἰς δημοκρατίαν· ἀεὶ γὰρ εἰς ἐλάττους ἄγοντες
δι' αἰσχροκέρδειαν ἰσχυρότερον τὸ πλῆθος κατέστησαν, ὥστ'
ἐπιθέσθαι καὶ γενέσθαι δημοκρατίας. Ἐπεὶ δὲ καὶ μείζους 13
εἶναι συμβέβηκε τὰς πόλεις, ἴσως οὐδὲ ῥᾴδιον ἔτι γίγνεσθαι
πολιτείαν ἑτέραν παρὰ δημοκρατίαν. Εἰ δὲ δή τις ἄριστον

[y] κρίνειν Qb.Tb. [z] ὑπὲρ γῆς Tb. [a] ὃν Ib, ὃν Qb.Tb. [b] ὁμοίως Qb.Tb.

θείη τὸ βασιλεύεσθαι ταῖς πόλεσιν, πῶς ἕξει τὰ περὶ τῶν
τέκνων; Πότερον καὶ τὸ γένος δεῖ βασιλεύειν; Ἀλλὰ γι-
14 γνομένων [c] ὁποῖοί τινες ἔτυχον, βλαβερόν. [d] Ἀλλ' οὐ πα-
ραδώσει κύριος ὢν τοῖς τέκνοις. Ἀλλ' οὐκέτι τοῦτο ῥᾴδιον
πιστεῦσαι· χαλεπὸν γάρ, καὶ μείζονος ἀρετῆς ἢ κατ' ἀνθρω-
πίνην φύσιν. Ἔχει δ' ἀπορίαν καὶ περὶ τῆς δυνάμεως, πό-
τερον ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα βασιλεύειν ἰσχύν τινα περὶ
αὑτόν, [e] ᾗ δυνήσεται βιάζεσθαι τοὺς μὴ βουλομένους πειθαρ-
15 χεῖν, ἢ πῶς ἐνδέχεται τὴν ἀρχὴν διοικεῖν; Εἰ γὰρ καὶ κατὰ
νόμον εἴη κύριος, μηδὲν πράττων κατὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν
παρὰ τὸν νόμον, ὅμως ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῷ δύναμιν, [f] ᾗ
16 [g] φυλάξει τοὺς νόμους. Τάχα μὲν οὖν τὰ περὶ τὸν βασιλέα
τὸν τοιοῦτον οὐ χαλεπὸν διορίσαι· δεῖ γὰρ αὐτὸν μὲν ἔχειν
ἰσχύν, εἶναι δὲ τοσαύτην τὴν ἰσχὺν ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ
ἑνὸς καὶ συμπλειόνων κρείττω, τοῦ δὲ πλήθους ἥττω, καθά-
περ οἵ τ' ἀρχαῖοι τὰς φυλακὰς ἐδίδοσαν, ὅτε [h] καθισταῖέν
τινα τῆς πόλεως ὃν ἐκάλουν αἰσυμνήτην ἢ τύραννον, καὶ Διο-
νυσίῳ τις, ὅτ' ᾔτει τοὺς φύλακας, [i] συνεβούλευε τοῖς Συρα-
κουσίοις διδόναι τοσούτους τοὺς φύλακας.

16 Περὶ δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ κατὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν πάντα
πράττοντος ὅ τε λόγος ἐφέστηκε νῦν καὶ ποιητέον τὴν σκέ-
ψιν. Ὁ μὲν γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς οὐκ ἔστιν
εἶδος, καθάπερ εἴπομεν, [k] πολιτείας· ἐν πάσαις γὰρ ὑπάρ-
χειν ἐνδέχεται στρατηγίαν ἀΐδιον, οἷον ἐν δημοκρατίᾳ καὶ
ἀριστοκρατίᾳ, καὶ πολλοὶ ποιοῦσιν ἕνα κύριον τῆς διοική-
σεως· τοιαύτη γὰρ ἀρχή τίς ἐστι καὶ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ
2 περὶ Ὀποῦντά δὲ κατά τι μέρος ἔλαττον. Περὶ δὲ τῆς
παμβασιλείας καλουμένης, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄρχει [l] πάν-
των κατὰ τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν ὁ βασιλεύς, δοκεῖ δέ τισιν
οὐδὲ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ κύριον ἕνα πάντων εἶναι τῶν πολι-
τῶν, ὅπου συνέστηκεν ἐξ ὁμοίων ἡ πόλις· τοῖς γὰρ ὁμοίοις

[c] ὁποίων Qb.Tb. [d] ἀλλ'—τέκνοις om. Qb.Tb. [e] ᾗ Ib.Qb.Tb.
[f] ᾗ Qb. [g] φυλάξαι Ib.Tb. [h] καθισταῖόν Qb. [i] συνεβούλευε—φύλα-
κας om. pr. Ib. [k] βασιλείας Ib.Qb.Tb. [l] πάντα Qb.Tb.

φύσει τὸ αὐτὸ δίκαιον ἀναγκαῖον καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν κατὰ φύσιν εἶναι, ὥστ' εἴπερ καὶ τὸ ἴσην ἔχειν τοὺς ἀνίσους τροφὴν ἢ ἐσθῆτα βλαβερὸν τοῖς σώμασιν, οὕτως ἔχει καὶ τὸ περὶ τὰς τιμάς. Ὁμοίως τοίνυν καὶ τὸ ἄνισον τοὺς ἴσους· 3
διόπερ οὐδὲν μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἄρχεσθαι δίκαιον. Καὶ τὸ ἀνὰ μέρος τοίνυν ὡσαύτως. Τοῦτο δ' ἤδη νόμος· ἡ γὰρ τάξις νόμος. Τὸν ἄρα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα τινά. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον, 4
κἂν εἴ τινας ἄρχειν βέλτιον, τούτους καταστατέον νομοφύλακας καὶ ὑπηρέτας τοῖς νόμοις· ἀναγκαῖον γὰρ εἶναί τινας ἀρχάς, ἀλλ' οὐχ ἕνα τοῦτον εἶναί φασι δίκαιον ὁμοίων γε ὄντων πάντων. Ἀλλὰ μὴν ὅσα γε μὴ δοκεῖ δύνασθαι διορίζειν ὁ νόμος, οὐδ' ἄνθρωπος ἂν δύναιτο γνωρίζειν. Ἀλλ' 5
ἐπίτηδες παιδεύσας ὁ νόμος ἐφίστησι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ γνώμῃ κρίνειν καὶ διοικεῖν τοὺς ἄρχοντας. Ἔτι δ' ἐπανορθοῦσθαι δίδωσιν, ὅ τι ἂν δόξῃ πειρωμένοις ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων. Ὁ μὲν οὖν τὸν [m] νοῦν κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους, ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων προστίθησι καὶ θηρίον· ἥ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον, καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας διαστρέφει καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας. Διόπερ ἄνευ ὀρέξεως νοῦς ὁ νόμος ἐστίν. Τὸ δὲ τῶν τεχνῶν 6
εἶναι δοκεῖ παράδειγμα ψεῦδος, ὅτι τὸ κατὰ γράμματα ἰατρεύεσθαι φαῦλον, ἀλλὰ καὶ αἱρετώτερον χρῆσθαι τοῖς ἔχουσι τὰς τέχνας. Οἱ μὲν γὰρ οὐδὲν διὰ φιλίαν παρὰ τὸν λόγον 7
ποιοῦσιν, ἀλλ' ἄρνυνται τὸν μισθὸν [n] τοὺς κάμνοντας ὑγιάσαντες· οἱ δ' ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς πολλὰ πρὸς ἐπήρειαν καὶ χάριν εἰώθασι πράττειν, ἐπεὶ καὶ τοὺς ἰατροὺς ὅταν ὑποπτεύωσι πιστευθέντας τοῖς ἐχθροῖς διαφθείρειν διὰ κέρδος, τότε τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων θεραπείαν ζητήσαιεν ἂν μᾶλλον. Ἀλλὰ μὴν εἰσάγονταί γ' ἐφ' ἑαυτοὺς οἱ [o] ἰατροὶ 8
κάμνοντες ἄλλους ἰατροὺς καὶ οἱ παιδοτρίβαι γυμναζόμενοι παιδοτρίβας, ὡς οὐ δυνάμενοι κρίνειν [p] τὸ ἀληθὲς διὰ τὸ κρί-

[m] νοῦν γρ. I^b, νόμον I^b.Q^b.T^b. [n] τοὺς] καὶ τοὺς Q^b.T^b. [o] ἰατροὶ καὶ κάμνοντες Q^b.T^b. [p] τὸ—κρίνειν om. Q^b.T^b.

νειν περί τε οἰκείων καὶ ἐν πάθει ὄντες. Ὥστε δῆλον ὅτι τὸ δίκαιον ζητοῦντες τὸ μέσον ζητοῦσιν· ὁ γὰρ νόμος τὸ μέσον.
9 Ἔτι κυριώτεροι καὶ περὶ κυριωτέρων τῶν κατὰ γράμματα νόμων οἱ κατὰ τὰ ἔθη εἰσίν, ὥστε τῶν κατὰ γράμματα ἄνθρωπος ἄρχων ἀσφαλέστερος, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ τὸ ἔθος. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ῥάδιον ἐφορᾶν [q] πολλὰ τὸν ἕνα· δεήσει ἄρα πλείονας εἶναι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καθισταμένους ἄρχοντας, ὥστε τί διαφέρει τοῦτο ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ὑπάρχειν ἢ τὸν ἕνα κατα-
10 στῆσαι τοῦτον τὸν τρόπον; Ἔτι, ὃ καὶ πρότερον εἰρημένον ἐστίν, εἴπερ ὁ ἀνὴρ [r] ὁ σπουδαῖος, διότι βελτίων, ἄρχειν δίκαιος, τοῦ δὲ ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ

σύν [s] τε δύ' ἐρχομένω

καὶ [t] ἡ εὐχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος,

τοιοῦτοι δέκα μοι συμφράδμονες.

Εἰσὶ δὲ καὶ νῦν περὶ ἐνίων αἱ ἀρχαὶ κύριαι κρίνειν, ὥσπερ ὁ δικαστής, περὶ ὧν ὁ νόμος [v] ἀδυνατεῖ διορίζειν, ἐπεὶ περὶ ὧν δυνατός, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ περὶ τούτων [w] ὡς οὐκ ἂν ἄριστα
11 ὁ νόμος ἄρξειε καὶ κρίνειεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μὲν ἐνδέχεται περιληφθῆναι τοῖς νόμοις τὰ δ' ἀδύνατα, ταῦτ' ἐστὶν ἃ ποιεῖ διαπορεῖν καὶ ζητεῖν πότερον τὸν ἄριστον νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον ἢ τὸν ἄνδρα τὸν ἄριστον. Περὶ ὧν γὰρ βουλεύονται νομοθετῆσαι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. Οὐ τοίνυν τοῦτό γ' ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἄνθρωπον εἶναι τὸν κρινοῦντα περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅτι οὐχ ἕνα μόνον ἀλλὰ
12 πολλούς. Κρίνει γὰρ ἕκαστος ἄρχων πεπαιδευμένος ὑπὸ τοῦ νόμου καλῶς, ἄτοπον δ' ἴσως ἂν εἶναι δόξειεν εἰ βέλτιον ἴδοι τις δυοῖν ὄμμασι καὶ δυσὶν ἀκοαῖς κρίνων, καὶ πράττων δυσὶ ποσὶ καὶ χερσίν, ἢ πολλοὶ πολλοῖς, ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὺς πολλοὺς οἱ μόναρχοι ποιοῦσιν αὑτῶν καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πόδας. Τοὺς γὰρ τῇ ἀρχῇ καὶ αὑτοῦ φίλους ποι-
13 οῦνται συνάρχους. Μὴ φίλοι μὲν οὖν ὄντες οὐ ποιήσουσι κατὰ τὴν τοῦ μονάρχου προαίρεσιν· εἰ δὲ φίλοι κἀκείνου καὶ

[q] πολλὰ om. Tᵇ. [r] ὁ post ἀνὴρ om. Iᵇ. [s] τι Tᵇ. [t] ἡ om. Qᵇ.Tᵇ.
[v] ἀδυνατοῖ Tᵇ. [w] ὡς—κρίνειεν post διορίζειν codices.

τῆς ἀρχῆς, [x] ὅ γε φίλος ἴσος καὶ ὅμοιος. Ὥστ' εἰ τούτους οἴεται δεῖν ἄρχειν, τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους ἄρχειν οἴεται δεῖν ὁμοίως. Ἃ μὲν οὖν οἱ διαμφισβητοῦντες πρὸς τὴν βασιλείαν λέγουσι, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. Ἀλλ' ἴσως ταῦτ' ἐπὶ 17
μέν τινων ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον, ἐπὶ δέ τινων οὐχ οὕτως. Ἔστι γάρ τι φύσει [y] δεσποστὸν καὶ ἄλλο βασιλευτὸν καὶ ἄλλο πολιτικὸν καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον· τυραννικὸν δ' οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, οὐδὲ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσίν· ταῦτα γὰρ γίγνεται παρὰ φύσιν. Ἀλλ' ἐκ τῶν 2
εἰρημένων γε φανερὸν ὡς ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις οὔτε συμφέρον ἐστὶν οὔτε δίκαιον ἕνα κύριον εἶναι πάντων, οὔτε μὴ νόμων ὄντων, [z] ἀλλ' αὐτὸν ὡς ὄντα νόμον, οὔτε νόμων ὄντων, οὔτε ἀγαθὸν ἀγαθῶν οὔτε μὴ ἀγαθῶν μὴ ἀγαθόν, οὐδ' ἂν κατ' ἀρετὴν ἀμείνων ᾖ, [a] εἰ μὴ τρόπον τινά. Τίς δ' 3
ὁ τρόπος, λεκτέον· εἴρηται δέ πως ἤδη καὶ πρότερον. Πρῶτον δὲ διοριστέον τί τὸ βασιλευτὸν καὶ τί τὸ ἀριστοκρατικὸν καὶ τί τὸ πολιτικόν. Βασιλευτὸν μὲν οὖν τὸ τοιοῦτόν 4
ἐστι πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν γένος ὑπερέχον κατ' ἀρετὴν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτικήν, ἀριστοκρατικὸν δὲ πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν πλῆθος ἄρχεσθαι δυνάμενον τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἀρετὴν ἡγεμονικῶν πρὸς πολιτικὴν ἀρχήν, πολιτικὸν δὲ πλῆθος ἐν ᾧ πέφυκε [καὶ ἐν] ἐγγίνεσθαι πλῆθος πολεμικόν, δυνάμενον ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν κατὰ νόμον τὸν κατ' ἀξίαν διανέμοντα τοῖς [b] εὐπόροις τὰς ἀρχάς. Ὅταν οὖν ἢ γένος ὅλον ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἕνα τινὰ συμβῇ 5
διαφέροντα γενέσθαι κατ' ἀρετὴν τοσοῦτον ὥσθ' ὑπερέχειν τὴν ἐκείνου τῆς τῶν ἄλλων πάντων, [c] τότε δίκαιον τὸ γένος εἶναι τοῦτο βασιλικὸν καὶ κύριον πάντων καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τοῦτον. Καθάπερ γὰρ εἴρηται πρότερον, οὐ μόνον οὕ- 6
τως ἔχει κατὰ τὸ δίκαιον, ὃ προφέρειν εἰώθασιν οἱ [d] τὰς πολιτείας καθιστάντες, οἵ τε τὰς ἀριστοκρατικὰς καὶ οἱ τὰς

[x] ὅτε Tb, οὔτε Qb. [y] δεσποτὸν Ib.Qb.Tb. [z] ἀλλ'—ὄντων om. Qb.Tb. [a] εἰ om. Qb.Tb. [b] ἀπόροις pr. Ib. et γρ. Ib. [c] τότε—πάντων om. Ib. [d] τὰς post οἱ om. pr. Ib.

ὀλιγαρχικὰς καὶ πάλιν οἱ τὰς δημοκρατικάς· πάντες γὰρ καθ' ὑπεροχὴν [e] ἀξιοῦσιν, ἀλλ' ὑπεροχὴν οὐ τὴν αὐτὴν ἀλλὰ
7 κατὰ τὸ πρότερον λεχθέν. Οὔτε γὰρ κτείνειν ἢ φυγαδεύειν οὐδ' ὀστρακίζειν δή που τὸν τοιοῦτον πρέπον ἐστίν, οὔτ' ἀξιοῦν ἄρχεσθαι κατὰ μέρος· οὐ γὰρ πέφυκε τὸ μέρος ὑπερέχειν τοῦ παντός, τῷ [f] δὲ τηλικαύτην ὑπερβολὴν ἔχοντι τοῦτο
8 συμβέβηκεν. Ὥστε λείπεται μόνον τὸ πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ, καὶ κύριον εἶναι μὴ κατὰ μέρος τοῦτον ἀλλ' ἁπλῶς. Περὶ μὲν οὖν βασιλείας, τίνας ἔχει διαφοράς, καὶ πότερον οὐ συμφέρει ταῖς πόλεσιν ἢ συμφέρει, καὶ τίσι, καὶ πῶς,
18 διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. Ἐπεὶ δὲ τρεῖς φαμὲν εἶναι τὰς ὀρθὰς πολιτείας, τούτων δ' ἀναγκαῖον ἀρίστην εἶναι τὴν ὑπὸ τῶν ἀρίστων οἰκονομουμένην, τοιαύτη δ' ἐστὶν ἐν ᾗ συμβέβηκεν ἢ ἕνα τινὰ συμπάντων ἢ γένος ὅλον ἢ πλῆθος ὑπερέχον εἶναι κατ' ἀρετήν, τῶν μὲν ἄρχεσθαι δυναμένων τῶν δ' ἄρχειν πρὸς τὴν αἱρετωτάτην ζωήν, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις ἐδείχθη λόγοις ὅτι τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι καὶ πολίτου τῆς πόλεως τῆς ἀρίστης, φανερὸν ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἀνήρ τε γίνεται σπουδαῖος καὶ πόλιν συστήσειεν ἄν τις ἀριστοκρατουμένην ἢ βασιλευομένην, ὥστ' ἔσται καὶ παιδεία καὶ ἔθη [g] ταὐτὰ σχεδὸν τὰ ποιοῦντα [h] σπου-
2 δαῖον ἄνδρα καὶ τὰ ποιοῦντα πολιτικὸν καὶ βασιλικόν. Διωρισμένων δὲ τούτων περὶ τῆς πολιτείας ἤδη πειρατέον λέγειν τῆς ἀρίστης, τίνα πέφυκε γίνεσθαι τρόπον καὶ καθίστασθαι πῶς. Ἀνάγκη δὴ τὸν μέλλοντα περὶ αὐτῆς ποιήσασθαι τὴν προσήκουσαν σκέψιν.

Δ.

Ἐν ἁπάσαις [i] ταῖς τέχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς μὴ κατὰ μόριον γινομέναις, ἀλλὰ περὶ γένος ἕν τι τελείαις οὔσαις, μιᾶς ἐστὶ θεωρῆσαι τὸ περὶ ἕκαστον γένος ἁρμόττον, οἷον ἄσκησις σώματι ποία τε ποίῳ συμφέρει καὶ τίς ἀρίστη (τῷ γὰρ κάλλιστα πεφυκότι καὶ κεχορηγημένῳ τὴν ἀρίστην

[e] ἀξιοῦσιν ἀλλ' ὑπεροχὴν om. T^b. [f] δὲ] δὲ τὴν I^b. [g] ταῦτα T^b.
[h] σπουδαῖον—ποιοῦντα om. I^b. [i] ταῖς ante τέχναις om. Q^b.V^b.

ἀναγκαῖον ἁρμόττειν), καὶ τίς τοῖς πλείστοις μία πᾶσιν· καὶ
γὰρ τοῦτο τῆς γυμναστικῆς ἐστίν. Ἔτι δ' ἐάν τις μὴ τῆς 2
ἱκνουμένης ἐπιθυμῇ μήθ' ἕξεως μήτ' ἐπιστήμης τῶν περὶ τὴν
[k] ἀγωνίαν, μηδὲν ἧττον τοῦ παιδοτρίβου καὶ τοῦ γυμναστι-
κοῦ παρασκευάσαι τε καὶ ταύτην ἐστὶ τὴν δύναμιν. Ὁμοίως
δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἰατρικὴν καὶ περὶ ναυπηγίαν καὶ ἐσθῆτα
καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην τέχνην ὁρῶμεν συμβαῖνον. Ὥστε 3
δῆλον ὅτι καὶ πολιτείαν τῆς αὐτῆς ἐστὶν ἐπιστήμης τὴν ἀρί-
στην θεωρῆσαι τίς ἐστι, καὶ ποία τις ἂν οὖσα μάλιστ' εἴη
κατ' εὐχήν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ἐκτός, καὶ τίς τίσιν
ἁρμόττουσα· πολλοῖς γὰρ τῆς ἀρίστης τυχεῖν ἴσως ἀδύνα-
τον, ὥστε τὴν κρατίστην τε ἁπλῶς καὶ τὴν ἐκ τῶν ὑποκει-
μένων ἀρίστην οὐ δεῖ λεληθέναι τὸν νομοθέτην καὶ τὸν ὡς
ἀληθῶς πολιτικόν. Ἔτι δὲ τρίτην τὴν ἐξ ὑποθέσεως· δεῖ 4
γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσαν δύνασθαι θεωρεῖν, ἐξ ἀρχῆς τε πῶς ἂν
γένοιτο, καὶ γενομένη τίνα τρόπον ἂν σώζοιτο πλεῖστον
χρόνον· λέγω δ' οἷον εἴ τινι πόλει συμβέβηκε μήτε τὴν ἀρί-
στην πολιτεύεσθαι πολιτείαν ἀχορήγητόν τε εἶναι καὶ τῶν
ἀναγκαίων, μήτε τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, ἀλλά
τινα φαυλοτέραν. Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα τὴν μάλιστα 5
πάσαις ταῖς πόλεσιν ἁρμόττουσαν δεῖ γνωρίζειν, ὡς οἱ πλεῖ-
στοι τῶν ἀποφαινομένων περὶ πολιτείας, καὶ [l] εἰ τἆλλα λέ-
γουσι καλῶς, τῶν γε χρησίμων διαμαρτάνουσιν. Οὐ γὰρ 6
μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνατήν, ὁμοίως
δὲ καὶ τὴν ῥᾴω καὶ κοινοτέραν ἁπάσαις. Νῦν δ' οἱ μὲν τὴν
ἀκροτάτην καὶ δεομένην πολλῆς χορηγίας ζητοῦσι μόνον·
οἱ δὲ μᾶλλον κοινήν τινα λέγοντες, τὰς ὑπαρχούσας ἀναι-
ροῦντες πολιτείας, τὴν Λακωνικὴν ἤ τινα ἄλλην ἐπαινοῦσιν.
Χρὴ δὲ τοιαύτην εἰσηγεῖσθαι τάξιν ἣν ῥᾳδίως ἐκ τῶν ὑπαρ- 7
χουσῶν καὶ πεισθήσονται καὶ δυνήσονται [m] κοινωνεῖν, ὡς ἔστιν
οὐκ ἔλαττον ἔργον τὸ ἐπανορθῶσαι πολιτείαν ἢ κατασκευά-
ζειν ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ καὶ τὸ μεταμανθάνειν τοῦ μανθάνειν

[k] ἀγονίαν Vb. [l] εἰ om. Qb.Vb. [m] κινεῖν corr. Ib.

ἐξ ἀρχῆς. Διὸ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις
πολιτείαις δεῖ δύνασθαι βοηθεῖν τὸν πολιτικόν, καθάπερ ἐλέ-
8 χθη [n] καὶ πρότερον. Τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἀγνοοῦντα πόσα
πολιτείας ἐστὶν εἴδη. Νῦν δὲ μίαν δημοκρατίαν οἴονταί τινες
εἶναι καὶ μίαν ὀλιγαρχίαν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτ᾽ ἀληθές. Ὥστε
δεῖ τὰς διαφορὰς μὴ λανθάνειν τὰς τῶν πολιτειῶν, πόσαι,
9 καὶ συντίθενται ποσαχῶς. Μετὰ δὲ τῆς αὐτῆς φρονήσεως
ταύτης καὶ νόμους τοὺς ἀρίστους ἰδεῖν καὶ τοὺς ἑκάστῃ τῶν
πολιτειῶν ἁρμόττοντας· πρὸς γὰρ τὰς πολιτείας τοὺς νό-
μους δεῖ τίθεσθαι καὶ τίθενται πάντες, ἀλλ᾽ οὐ τὰς πολιτείας
10 πρὸς τοὺς νόμους. Πολιτεία μὲν γάρ ἐστι τάξις ταῖς πό-
λεσιν ἡ περὶ τὰς ἀρχάς, τίνα τρόπον νενέμηνται, καὶ τί τὸ
κύριον τῆς πολιτείας καὶ τί τὸ τέλος ἑκάστης τῆς κοινωνίας
ἐστίν· νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῶν δηλούντων τὴν πολιτείαν,
καθ᾽ οὓς δεῖ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν καὶ φυλάττειν τοὺς παρα-
11 βαίνοντας αὐτούς. Ὥστε δῆλον ὅτι τὰς διαφορὰς ἀναγκαῖον
καὶ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν τῆς πολιτείας ἑκάστης καὶ πρὸς τὰς
τῶν νόμων θέσεις· οὐ γὰρ οἷόν τε τοὺς αὐτοὺς νόμους συμ-
φέρειν ταῖς ὀλιγαρχίαις οὐδὲ ταῖς δημοκρατίαις πάσαις, εἴ-
περ δὴ [o] πλείους καὶ μὴ μία δημοκρατία μηδὲ ὀλιγαρχία
μόνον ἐστίν.

2 Ἐπεὶ δ᾽ ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ περὶ τῶν πολιτειῶν διειλό-
μεθα τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν ἀριστοκρα-
τίαν πολιτείαν, τρεῖς δὲ τὰς τούτων παρεκβάσεις, τυραννίδα
μὲν βασιλείας, ὀλιγαρχίαν δὲ ἀριστοκρατίας, δημοκρατίαν δὲ
πολιτείας, καὶ περὶ μὲν ἀριστοκρατίας καὶ βασιλείας εἴρηται
(τὸ γὰρ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας θεωρῆσαι ταὐτὸ καὶ
περὶ τούτων ἐστὶν εἰπεῖν τῶν ὀνομάτων· βούλεται γὰρ ἑκα-
τέρα κατ᾽ ἀρετὴν συνεστάναι κεχορηγημένην), ἔτι δὲ τί δια-
φέρουσιν ἀλλήλων ἀριστοκρατία καὶ βασιλεία, καὶ πότε δεῖ
βασιλείαν νομίζειν, διώρισται πρότερον, λοιπὸν περὶ πολι-
τείας διελθεῖν τῆς τῷ κοινῷ προσαγορευομένης ὀνόματι, καὶ

n καὶ om. Ib. o πλείω Ib, πλείω[ους] Qb.Vb.

περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, ὀλιγαρχίας τε καὶ δημοκρατίας
καὶ τυραννίδος. Φανερὸν μὲν οὖν καὶ τούτων τῶν παρεκβά- 2
σεων τίς χειρίστη καὶ δευτέρα τίς. Ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν
τῆς πρώτης καὶ θειοτάτης παρέκβασιν εἶναι χειρίστην· τὴν
δὲ βασιλείαν ἀναγκαῖον ἢ τοὔνομα μόνον ἔχειν οὐκ οὖσαν, ἢ
διὰ πολλὴν ὑπεροχὴν εἶναι τὴν τοῦ βασιλεύοντος, ὥστε τὴν
τυραννίδα χειρίστην οὖσαν πλεῖστον ἀπέχειν πολιτείας, δεύ-
τερον δὲ τὴν ὀλιγαρχίαν (ἡ γὰρ ἀριστοκρατία διέστηκεν ἀπὸ
ταύτης πολὺ τῆς πολιτείας), μετριωτάτην δὲ τὴν δημοκρα-
τίαν. Ἤδη μὲν οὖν τις ἀπεφήνατο καὶ τῶν πρότερον οὕτως, 3
οὐ μὴν εἰς ταὐτὸ βλέψας ἡμῖν. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔκρινε
πασῶν μὲν οὐσῶν ἐπιεικῶν, οἷον ὀλιγαρχίας τε χρηστῆς καὶ
τῶν ἄλλων, χειρίστην δημοκρατίαν, φαύλων δὲ ἀρίστην· ἡμεῖς
δὲ ὅλως ταύτας ἐξημαρτημένας εἶναί φαμεν, καὶ βελτίω μὲν
ὀλιγαρχίαν ἄλλην ἄλλης οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ἧττον δὲ
φαύλην. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης κρίσεως ἀφείσθω 4
τὰ νῦν· ἡμῖν δὲ πρῶτον μὲν διαιρετέον πόσαι διαφοραὶ τῶν
πολιτειῶν, εἴπερ ἔστιν εἴδη πλείονα τῆς τε δημοκρατίας καὶ
τῆς ὀλιγαρχίας, ἔπειτα τίς κοινοτάτη καὶ τίς αἱρετωτάτη
μετὰ τὴν ἀρίστην πολιτείαν, κἂν εἴ τις ἄλλη τετύχηκεν ἀρι-
στοκρατικὴ καὶ συνεστῶσα καλῶς· ἀλλὰ ταῖς πλείσταις ἁρ-
μόττουσα πόλεσι τίς ἐστιν. Ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων τίς 5
τίσιν αἱρετή· τάχα γὰρ τοῖς μὲν ἀναγκαία δημοκρατία μᾶλ-
λον ὀλιγαρχίας, [p] τοῖς δ' αὕτη μᾶλλον ἐκείνης. Μετὰ δὲ
ταῦτα τίνα τρόπον δεῖ καθιστάναι τὸν βουλόμενον ταύτας
τὰς πολιτείας, λέγω δὲ δημοκρατίας τε καθ' ἕκαστον εἶδος
καὶ πάλιν ὀλιγαρχίας. Τέλος δὲ πάντων τούτων, ὅταν ποιη- 6
σώμεθα συντόμως τὴν ἐνδεχομένην μνείαν, πειρατέον ἐπελθεῖν
τίνες φθοραὶ καὶ τίνες σωτηρίαι τῶν πολιτειῶν καὶ κοινῇ καὶ
χωρὶς [q] ἑκάστης, καὶ διὰ τίνας αἰτίας ταῦτα μάλιστα γίνε-
σθαι πέφυκεν.

Τοῦ μὲν οὖν εἶναι πλείους πολιτείας αἴτιον ὅτι πάσης ἐστὶ 3
μέρη πλείω πόλεως τὸν ἀριθμόν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐξ οἰκιῶν

[p] τοῖς] τίς V^b. [q] ἑκάστου $I^b.Q^b.V^b$.

συγκειμένας πάσας ὁρῶμεν τὰς πόλεις, ἔπειτα πάλιν τούτου τοῦ πλήθους τοὺς μὲν εὐπόρους ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς δ' ἀπόρους τοὺς δὲ μέσους, καὶ τῶν εὐπόρων δὲ καὶ τῶν ἀπόρων τὸ
2 μὲν ὁπλιτικὸν τὸ δὲ ἄνοπλον. Καὶ τὸν μὲν γεωργικὸν δῆμον ὁρῶμεν ὄντα, τὸν δ' ἀγοραῖον, τὸν δὲ βάναυσον. Καὶ τῶν γνωρίμων εἰσὶ διαφοραὶ καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὰ μεγέθη τῆς οὐσίας, οἷον ἱπποτροφίας· τοῦτο γὰρ οὐ ῥᾴδιον μὴ πλου-
3 τοῦντας ποιεῖν. Διόπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν ἐν τοῖς ἵπποις [r] ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν. Ἐχρῶντο δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἵπποις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, οἷον Ἐρετριεῖς καὶ Χαλκιδεῖς καὶ Μάγνητες οἱ ἐπὶ Μαιάνδρῳ καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ περὶ τὴν Ἀσίαν.
4 Ἔτι πρὸς ταῖς κατὰ πλοῦτον διαφοραῖς ἐστὶν ἡ μὲν κατὰ γένος ἡ δὲ κατ' ἀρετήν, κἂν εἴ τι [s] δὴ τοιοῦτον ἕτερον εἴρηται πόλεως εἶναι μέρος ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀριστοκρατίαν· ἐκεῖ γὰρ [t] διειλόμεθα ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαίων ἐστὶ πᾶσα πόλις· τούτων γὰρ τῶν μερῶν ὁτὲ μὲν πάντα μετέχει τῆς πολι-
5 τείας, ὁτὲ δ' ἐλάττω, ὁτὲ δὲ πλείω. Φανερὸν τοίνυν ὅτι πλείους ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείας, εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων· καὶ γὰρ ταῦτ' εἴδει διαφέρει τὰ μέρη σφῶν αὐτῶν. Πολιτεία μὲν γὰρ ἡ τῶν ἀρχῶν τάξις ἐστί, ταύτην δὲ διανέμονται πάντες ἢ κατὰ [v] τὴν δύναμιν τῶν μετεχόντων ἢ κατά τιν' [v] αὐτῶν ἰσότητα κοινήν, λέγω δ' οἷον τῶν ἀπόρων ἢ τῶν
6 εὐπόρων, ἢ κοινήν τιν' ἀμφοῖν. Ἀναγκαῖον ἄρα πολιτείας εἶναι τοσαύτας ὅσαι περ τάξεις κατὰ τὰς ὑπεροχάς εἰσι καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν μορίων. Μάλιστα δὲ δοκοῦσιν εἶναι δύο, καθάπερ ἐπὶ τῶν πνευμάτων λέγεται τὰ μὲν βόρεια τὰ δὲ νότια, τὰ δ' ἄλλα τούτων παρεκβάσεις· οὕτω καὶ τῶν πο-
7 λιτειῶν δύο, δῆμος καὶ ὀλιγαρχία. Τὴν γὰρ ἀριστοκρατίαν τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος τιθέασιν ὡς οὖσαν ὀλιγαρχίαν τινά, καὶ τὴν καλουμένην πολιτείαν δημοκρατίαν, ὥσπερ ἐν τοῖς πνεύμασι τὸν μὲν ζέφυρον τοῦ βορέου, τοῦ δὲ νότου τὸν εὖρον.

[r] ἡ om. Qb.Vb. [s] δεῖ Qb.Vb. et pr. Ib. [t] διειλόμην Ib.Vb. [v] τὴν et αὐτῶν om. Qb.

Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἁρμονίας, ὥς φασί τινες· καὶ
γὰρ ἐκεῖ τίθενται εἴδη δύο, τὴν δωριστὶ καὶ τὴν φρυγιστί,
τὰ δὲ ἄλλα συντάγματα τὰ μὲν Δώρια τὰ δὲ Φρύγια κα-
λοῦσιν. Μάλιστα μὲν οὖν εἰώθασιν οὕτως ὑπολαμβάνειν περὶ 8
τῶν πολιτειῶν· ἀληθέστερον δὲ καὶ βέλτιον ὡς ἡμεῖς διείλο-
μεν, [w]δυοῖν ἢ μιᾶς οὔσης τῆς καλῶς συνεστηκυίας τὰς ἄλλας
εἶναι παρεκβάσεις, τὰς μὲν τῆς εὖ κεκραμένης ἁρμονίας, τὰς
δὲ τῆς ἀρίστης πολιτείας, ὀλιγαρχικὰς μὲν τὰς συντονωτέ-
ρας καὶ δεσποτικωτέρας, τὰς δ' ἀνειμένας καὶ μαλακὰς δημο-
τικάς.

Οὐ δεῖ [x]δὲ τιθέναι δημοκρατίαν, καθάπερ εἰώθασί τινες 4
νῦν ἁπλῶς οὕτως, ὅπου κύριον τὸ πλῆθος· καὶ γὰρ ἐν ταῖς
ὀλιγαρχίαις καὶ πανταχοῦ τὸ πλέον μέρος κύριον· [y]οὐδ' ὀλι-
γαρχίαν, ὅπου κύριοι [z]ὀλίγοι τῆς πολιτείας. Εἰ γὰρ εἴησαν 2
οἱ πάντες χίλιοι καὶ τριακόσιοι, καὶ τούτων οἱ χίλιοι πλού-
σιοι, καὶ μὴ μεταδιδοῖεν ἀρχῆς τοῖς τριακοσίοις καὶ πένησιν
ἐλευθέροις οὖσι καὶ τἆλλα [a]ὁμοίοις, οὐθεὶς ἂν φαίη δημοκρα-
τεῖσθαι τούτους. Ὁμοίως δὲ καὶ [b]εἰ πένητες μὲν ὀλίγοι εἶεν, 3
κρείττους δὲ τῶν εὐπόρων πλειόνων ὄντων, οὐδεὶς ἂν ὀλιγαρ-
χίαν προσαγορεύσειεν [c]οὐδὲ τὴν τοιαύτην, εἰ τοῖς ἄλλοις οὖσι
πλουσίοις μὴ μετείη τῶν τιμῶν. Μᾶλλον τοίνυν λεκτέον ὅτι
δῆμος μέν ἐστιν ὅταν οἱ ἐλεύθεροι κύριοι ὦσιν, [d]ὀλιγαρχία
δ' ὅταν οἱ πλούσιοι. Ἀλλὰ συμβαίνει τοὺς μὲν πολλοὺς 4
εἶναι τοὺς δ' ὀλίγους· ἐλεύθεροι μὲν γὰρ πολλοί, πλούσιοι
δ' ὀλίγοι. Καὶ γὰρ ἂν εἰ κατὰ μέγεθος διενέμοντο τὰς ἀρ-
χάς, ὥσπερ ἐν Αἰθιοπίᾳ φασί τινες, ἢ κατὰ κάλλος, ὀλιγαρ-
χία ἦν ἄν· ὀλίγον γὰρ τὸ πλῆθος καὶ τὸ τῶν καλῶν καὶ τὸ
τῶν μεγάλων. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τούτοις μόνον ἱκανῶς ἔχει 5
διωρίσθαι τὰς πολιτείας ταύτας· ἀλλ' ἐπεὶ πλείονα μόρια
καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς ὀλιγαρχίας εἰσίν, ἔτι διαληπτέον ὡς
οὔτ' ἂν οἱ ἐλεύθεροι ὀλίγοι ὄντες πλειόνων καὶ μὴ ἐλευθέρων

[w] δυεῖν Ub.Vb. [x] δὲ om. Qb.Ub.Vb. [y] οὐδ'—ὀλίγοι post δημο-
κρατεῖσθαι τούτους Ib.Qb.Ub.Vb. [z] τῆς πολιτείας ὀλίγοι Qb. [a] ὁμοίως
Ub. [b] εἰ] οἱ Ub. [c] οὐδὲ] εἰ δὲ Qb.Ub.Vb. [d] ὀλιγαρχίαν Ub.

ἄρχωσι δῆμος, οἷον ἐν Ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ ἐν Θήρᾳ (ἐν τούτων γὰρ ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων ἐν ταῖς τιμαῖς ἦσαν οἱ διαφέροντες κατ' εὐγένειαν καὶ πρῶτοι κατασχόντες τὰς ἀποικίας, ὀλίγοι ὄντες πολλῶν), οὔτ' ἂν οἱ πλούσιοι διὰ τὸ κατὰ πλῆθος ὑπερέχειν, δῆμος, οἷον [e]ἐν Κολοφῶνι τὸ παλαιόν· ἐκεῖ γὰρ ἐκέκτηντο μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους πρὶν γε-
6 νέσθαι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λυδούς. Ἀλλ' ἔστι δημοκρατία μὲν ὅταν οἱ ἐλεύθεροι καὶ ἄποροι πλείους ὄντες κύριοι τῆς ἀρχῆς ὦσιν, ὀλιγαρχία δ' ὅταν οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενέστεροι ὀλίγοι ὄντες.

7 Ὅτι μὲν οὖν πολιτεῖαι πλείους, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἴρηται· διότι δὲ πλείους τῶν εἰρημένων, καὶ τίνες καὶ διὰ τί, λέγωμεν ἀρχὴν λαβόντες τὴν εἰρημένην πρότερον. Ὁμολογοῦμεν γὰρ οὐχ ἓν μέρος ἀλλὰ πλείω πᾶσαν ἔχειν πόλιν.
8 Ὥσπερ οὖν εἰ ζῴου προῃρούμεθα λαβεῖν εἴδη, πρῶτον ἂν ἀποδιωρίζομεν ὅπερ ἀναγκαῖον πᾶν ἔχειν ζῷον, οἷον ἔνιά τε τῶν αἰσθητηρίων καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἐργαστικὸν καὶ δεκτικόν, οἷον στόμα καὶ κοιλίαν, πρὸς δὲ τούτοις, οἷς κινεῖται μορίοις ἕκαστον αὐτῶν· εἰ δὴ τοσαῦτα εἴδη μόνον, τούτων δ' εἶεν διαφοραί, λέγω δ' οἷον στόματός τινα πλείω γένη καὶ κοιλίας καὶ τῶν αἰσθητηρίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν κινητικῶν μορίων, ὁ τῆς συζεύξεως τῆς τούτων ἀριθμὸς ἐξ ἀνάγκης ποιήσει πλείω γένη ζῴων (οὐ γὰρ οἷόν τε ταὐτὸν ζῷον ἔχειν πλείους στόματος διαφοράς, ὁμοίως δὲ οὐδ' ὤτων), ὥσθ' ὅταν ληφθῶσι τούτων πάντες οἱ ἐνδεχόμενοι συνδυασμοί, ποιήσουσιν εἴδη ζῴου, καὶ τοσαῦτ' εἴδη τοῦ ζῴου ὅσαιπερ αἱ συζεύξεις
9 τῶν ἀναγκαίων μορίων εἰσίν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν εἰρημένων πολιτειῶν· καὶ γὰρ αἱ πόλεις οὐκ ἐξ ἑνὸς ἀλλ' ἐκ πολλῶν σύγκεινται μερῶν, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις. Ἓν μὲν οὖν ἐστὶ τὸ περὶ τὴν τροφὴν πλῆθος, [f]οἱ καλούμενοι γεωργοί, δεύτερον δὲ τὸ καλούμενον βάναυσον· ἔστι δὲ τοῦτο περὶ τὰς τέχνας ὧν ἄνευ πόλιν ἀδύνατον οἰκεῖσθαι· τούτων δὲ τῶν τεχνῶν τὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν δεῖ, τὰς δὲ εἰς

[e] ἐν] ἂν ἐν Ib.Qb.Vb. [f] οἱ om. Ib.

τρυφὴν ἢ τὸ καλῶς ζῆν. Τρίτον δ' ἀγοραῖον· λέγω δ' ἀγο- 10
ραῖον τὸ περὶ τὰς πράσεις καὶ τὰς ὠνὰς καὶ τὰς ἐμπορίας
καὶ καπηλείας διατρῖβον. Τέταρτον δὲ τὸ θητικόν. Πέμ-
πτον δὲ γένος τὸ προπολεμῆσον· ὃ τούτων οὐθὲν ἧττόν
ἐστιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, εἰ μέλλουσι μὴ δουλεύσειν τοῖς
ἐπιοῦσιν. [Μὴ γὰρ ἓν τῶν ἀδυνάτων ᾖ πόλιν ἄξιον εἶναι 11
καλεῖν τὴν φύσει δούλην· αὐτάρκης γὰρ ἡ πόλις, τὸ δὲ δοῦ-
λον οὐκ αὔταρκες. Διόπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ κομψῶς τοῦτο,
οὐχ ἱκανῶς δὲ εἴρηται.] Φησὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκ τεττάρων 12
τῶν ἀναγκαιοτάτων πόλιν συγκεῖσθαι, λέγει δὲ τούτους
ὑφάντην καὶ γεωργὸν καὶ σκυτοτόμον καὶ οἰκοδόμον· πάλιν
δὲ προστίθησιν, ὡς οὐκ αὐτάρκων τούτων, χαλκέα καὶ τοὺς
ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις βοσκήμασιν, ἔτι δ' ἔμπορόν τε καὶ κά-
πηλον, καὶ ταῦτα πάντα γίνεται πλήρωμα τῆς πρώτης πό-
λεως, ὡς τῶν ἀναγκαίων γε χάριν πᾶσαν πόλιν συνεστη-
κυῖαν, ἀλλ' οὐ τοῦ καλοῦ μᾶλλον, ἴσον τε δεομένην σκυτέων
τε καὶ γεωργῶν. Τὸ δὲ προπολεμοῦν οὐ πρότερον ἀπο- 13
δίδωσι μέρος πρὶν ἢ τῆς χώρας αὐξομένης καὶ τῆς τῶν πλη-
σίον [g] ἁπτομένης εἰς πόλεμον καταστῶσιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ
ἐν τοῖς [h] τέτταρσι καὶ τοῖς ὁποσοισοῦν κοινωνοῖς ἀναγκαῖον
εἶναί [i] τινα τὸν ἀποδώσοντα καὶ κρινοῦντα τὸ δίκαιον. Εἴπερ 14
οὖν καὶ ψυχὴν ἄν τις θείη ζῴου μόριον μᾶλλον ἢ σῶμα, καὶ
πόλεων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον θετέον τῶν εἰς τὴν ἀναγκαίαν
χρῆσιν συντεινόντων, τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ μετέχον δικαιο-
σύνης δικαστικῆς, πρὸς δὲ τούτοις τὸ βουλευόμενον, ὅπερ
ἐστὶ συνέσεως πολιτικῆς ἔργον. Καὶ ταῦτ' εἴτε κεχωρισμέ- 15
νως ὑπάρχει τισὶν εἴτε τοῖς αὐτοῖς, οὐθὲν διαφέρει πρὸς τὸν
λόγον· καὶ γὰρ ὁπλιτεύειν καὶ γεωργεῖν συμβαίνει τοῖς
αὐτοῖς πολλάκις. Ὥστε εἴπερ καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα θετέα
μόρια τῆς πόλεως, φανερὸν ὅτι τό γε ὁπλιτικὸν ἀναγκαῖόν
ἐστι μόριον τῆς πόλεως. Ἕβδομον δὲ τὸ ταῖς οὐσίαις [k] λει-
τουργοῦν, ὃ καλοῦμεν εὐπόρους. Ὄγδοον δὲ τὸ δημιουρ- 16

[g] ἁπτομένων I^b. [h] τέσσαρσι I^b. [i] τινα om. Q^b.V^b. [k] λειτουργῶν Q^b.V^b.

γικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργοῦν, εἴπερ ἄνευ ἀρχόντων ἀδύνατον εἶναι πόλιν. Ἀναγκαῖον οὖν εἶναί τινας τοὺς δυναμένους ἄρχειν καὶ λειτουργοῦντας ἢ συνεχῶς ἢ κατὰ
17 μέρος τῇ πόλει ταύτην τὴν λειτουργίαν. Λοιπὰ δὲ περὶ ὧν τυγχάνομεν διωρικότες ἀρτίως, τὸ βουλευόμενον καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων τοῖς ἀμφισβητοῦσιν. Εἴπερ οὖν ταῦτα δεῖ γενέσθαι ταῖς πόλεσι καὶ καλῶς γίνεσθαι καὶ δικαίως, ἀναγ-
18 καῖον καὶ μετέχοντας εἶναί τινας ἀρετῆς τῶν πολιτικῶν. Τὰς μὲν οὖν ἄλλας δυνάμεις τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐνδέχεσθαι δοκεῖ πολλοῖς, οἷον τοὺς αὐτοὺς εἶναι [l] τοὺς προπολεμοῦντας καὶ γεωργοῦντας καὶ τεχνίτας, ἔτι δὲ τοὺς βουλευομένους τε καὶ κρίνοντας· ἀντιποιοῦνται δὲ καὶ τῆς ἀρετῆς [m] πάντες, καὶ τὰς πλείστας [n] ἀρχὰς ἄρχειν οἴονται δύνασθαι. Ἀλλὰ
19 πένεσθαι καὶ πλουτεῖν τοὺς αὐτοὺς ἀδύνατον. Διὸ ταῦτα μέρη μάλιστα εἶναι δοκεῖ πόλεως, οἱ εὔποροι καὶ οἱ ἄποροι. Ἔτι δὲ διὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι τοὺς δὲ πολλούς, ταῦτα ἐναντία μέρη φαίνεται τῶν τῆς πόλεως μορίων. Ὥστε καὶ τὰς πολιτείας κατὰ τὰς ὑπεροχὰς τούτων καθιστᾶσι, καὶ δύο πολιτεῖαι δοκοῦσιν εἶναι, δημοκρατία καὶ ὀλιγαρχία.

20 Ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται πρότερον· ὅτι δ' ἐστὶ καὶ δημοκρατίας εἴδη πλείω καὶ ὀλιγαρχίας, λέγωμεν. Φανερὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν
21 εἰρημένων. Εἴδη γὰρ πλείω τοῦ τε δήμου καὶ τῶν λεγομένων γνωρίμων ἐστίν, οἷον δήμου μὲν εἴδη ἓν μὲν οἱ γεωργοί, ἕτερον δὲ τὸ περὶ τὰς τέχνας, ἄλλο δὲ τὸ ἀγοραῖον τὸ περὶ ὠνὴν καὶ πρᾶσιν [o] διατρῖβον, ἄλλο δὲ τὸ [p] περὶ θάλατταν, καὶ τούτου τὸ μὲν πολεμικόν, τὸ δὲ χρηματιστικόν, τὸ δὲ πορθμευτικόν, τὸ δ' ἁλιευτικὸν (πολλαχοῦ γὰρ ἕκαστα τούτων πολύοχλα, οἷον ἁλιεῖς μὲν ἐν Τάραντι καὶ Βυζαντίῳ, τριηρικὸν δὲ Ἀθήνησιν, ἐμπορικὸν δὲ ἐν Αἰγίνῃ καὶ Χίῳ, [q] πορ-

[l] τοὺς ante προπολεμοῦντας om. Q^b.V^b. [m] πάντες om. I^b. [n] ἀρχὰς om. Q^b.V^b. [o] διατρῖβον] ἀγορεῦον Q^b. [p] περὶ τὴν θάλατταν I^b. [q] πορθμικὸν I^b.Q^b.V^b.

θμευτικὸν ἐν Τενέδῳ), πρὸς δὲ τούτοις τὸ χερνητικὸν καὶ τὸ
μικρὰν ἔχον οὐσίαν ὥστε μὴ δύνασθαι σχολάζειν, ἔτι τὸ
μὴ ἐξ ἀμφοτέρων πολιτῶν ἐλεύθερον, κἂν εἴ τι τοιοῦτον
ἑτέρου πλήθους εἶδος. Τῶν δὲ γνωρίμων πλοῦτος, εὐγένεια, 22
ἀρετή, παιδεία, καὶ τὰ τούτοις λεγόμενα κατὰ τὴν αὐτὴν
διαφοράν. Δημοκρατία μὲν οὖν ἐστὶ πρώτη μὲν ἡ λεγομένη
μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον. Ἴσον γάρ φησιν ὁ νόμος ὁ τῆς
τοιαύτης δημοκρατίας τὸ μηδὲν μᾶλλον ὑπάρχειν τοὺς ἀπό-
ρους ἢ τοὺς εὐπόρους, μηδὲ κυρίους εἶναι ὁποτερουσοῦν, ἀλλ'
ὁμοίους ἀμφοτέρους. Εἴπερ γὰρ ἐλευθερία μάλιστ' ἐστὶν ἐν 23
δημοκρατίᾳ, καθάπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, καὶ ἰσότης, οὕτως
ἂν εἴη μάλιστα, κοινωνούντων ἁπάντων μάλιστα τῆς πολι-
τείας ὁμοίως. Ἐπεὶ δὲ πλείων ὁ δῆμος, κύριον δὲ τὸ δόξαν
τοῖς πλείοσιν, ἀνάγκη [r] δημοκρατίαν εἶναι ταύτην. Ἓν μὲν 24
οὖν εἶδος δημοκρατίας τοῦτο, ἄλλο δὲ τὸ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ
τιμημάτων εἶναι, βραχέων δὲ τούτων ὄντων· δεῖ δὲ τῷ [s] κτω-
μένῳ ἐξουσίαν εἶναι μετέχειν, καὶ τὸν ἀποβάλλοντα μὴ μετέ-
χειν. [t] Ἕτερον εἶδος δημοκρατίας τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς
πολίτας ὅσοι ἀνυπεύθυνοι, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον. Ἕτερον δὲ 25
εἶδος δημοκρατίας τὸ πᾶσι μετεῖναι τῶν ἀρχῶν, ἐὰν μόνον ᾖ
πολίτης, ἄρχειν δὲ τὸν νόμον. Ἕτερον εἶδος δημοκρατίας
τἆλλα μὲν εἶναι ταὐτά, κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος καὶ μὴ τὸν
νόμον· τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ᾖ ἀλλὰ
μὴ ὁ νόμος. Συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ τοὺς δημαγωγούς. Ἐν 26
μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις οὐ γίνεται δημα-
γωγός, ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν [v] πολιτῶν εἰσὶν ἐν προεδρίᾳ·
ὅπου δ' οἱ νόμοι μή εἰσι κύριοι, ἐνταῦθα γίνονται δημαγω-
γοί. Μόναρχος γὰρ ὁ δῆμος γίνεται, σύνθετος εἷς ἐκ πολ-
λῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν οὐχ ὡς ἕκαστος ἀλλὰ πάν-
τες. Ὅμηρος δὲ ποίαν λέγει οὐκ ἀγαθὸν εἶναι πολυκοιρανίην, 27
πότερον ταύτην ἢ ὅταν πλείους ὦσιν οἱ ἄρχοντες ὡς ἕκαστος,
ἄδηλον. Ὁ δ' οὖν τοιοῦτος δῆμος, ἅτε μόναρχος ὤν, ζητεῖ

[r] δημοκρατίαν—εἶδος om. I[b]. [s] κταμένω V[b]. [t] ἕτερον—μετέχειν om. I[b]. [v] πολιτειῶν V[b].

μοναρχεῖν διὰ τὸ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ νόμου, καὶ γίνεται δεσποτικός, ὥστε οἱ κόλακες ἔντιμοι· καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος δῆμος
28 ἀνάλογον τῶν μοναρχιῶν τῇ τυραννίδι. Διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτό, καὶ ἄμφω δεσποτικὰ τῶν βελτιόνων, καὶ τὰ ψηφίσματα ὥσπερ ἐκεῖ τὰ ἐπιτάγματα, καὶ ὁ δημαγωγὸς καὶ ὁ κόλαξ οἱ αὐτοὶ καὶ ἀνάλογον· [w] καὶ μάλιστα δ᾽ ἑκάτεροι [x] παρ᾽ ἑκατέροις ἰσχύουσιν, οἱ μὲν κόλακες παρὰ τυράν-
29 νοις, οἱ δὲ δημαγωγοὶ παρὰ τοῖς δήμοις τοῖς τοιούτοις. Αἴτιοι δ᾽ εἰσὶ τοῦ εἶναι τὰ ψηφίσματα κύρια ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους οὗτοι, πάντα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον· συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς γίνεσθαι μεγάλοις διὰ τὸ τὸν μὲν δῆμον [y] πάντων εἶναι κύριον, τῆς δὲ τοῦ δήμου δόξης τούτους· πείθεται γὰρ
30 τὸ πλῆθος τούτοις. Ἔτι δ᾽ οἱ ταῖς ἀρχαῖς ἐγκαλοῦντες τὸν δῆμόν φασι δεῖν κρίνειν· ὁ δὲ ἀσμένως δέχεται τὴν πρόκλησιν, ὥστε καταλύονται πᾶσαι αἱ ἀρχαί. Εὐλόγως δὲ ἂν δόξειεν ἐπιτιμᾶν ὁ φάσκων τὴν τοιαύτην εἶναι δημοκρατίαν οὐ πολιτείαν· ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσιν, οὐκ ἔστι πολι-
31 τεία. Δεῖ γὰρ τὸν μὲν νόμον ἄρχειν πάντων, τῶν δὲ καθ᾽ ἕκαστα τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πολιτείαν κρίνειν. Ὥστ᾽ εἴπερ ἐστὶ δημοκρατία μία τῶν πολιτειῶν, φανερὸν ὡς ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐν ᾗ ψηφίσμασι πάντα διοικεῖται, οὐδὲ δημοκρατία κυρίως· οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται ψήφισμα εἶναι καθόλου. Τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

5 Ὀλιγαρχίας δὲ εἴδη, ἓν μὲν τὸ ἀπὸ τιμημάτων εἶναι τὰς ἀρχὰς τηλικούτων ὥστε τοὺς ἀπόρους μὴ μετέχειν πλείους ὄντας, ἐξεῖναι δὲ τῷ κτωμένῳ μετέχειν τῆς πολιτείας. Ἄλλο δέ, ὅταν ἀπὸ τιμημάτων [z] μακρῶν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ τοὺς ἐλλείποντας. Ἂν μὲν οὖν ἐκ πάντων τούτων τοῦτο ποιῶσι, δοκεῖ τοῦτ᾽ εἶναι μᾶλλον ἀριστοκρατικόν, ἐὰν
2 δὲ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, ὀλιγαρχικόν. Ἕτερον εἶδος ὀλιγαρχίας, ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ. Τέταρτον δ᾽, ὅταν

[w] καὶ ante μάλιστα om. Q[b].V[b]. [x] παρ᾽ om. I[b].V[b], παρ᾽ ἑκατέροις om. Q[b]. [y] πάντων om. Q[b].V[b]. [z] μικρῶν codices.

ὑπάρχῃ τό τε νῦν λεχθὲν καὶ ἄρχῃ μὴ ὁ νόμος ἀλλ' οἱ ἄρχοντες. Καὶ ἔστιν ἀντίστροφος αὕτη ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις ὥσπερ ἡ τυραννὶς ἐν ταῖς μοναρχίαις καὶ περὶ ἧς τελευταίας [a] εἴπαμεν δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις· καὶ καλοῦσι δὴ τὴν τοιαύτην ὀλιγαρχίαν δυναστείαν.

Ὀλιγαρχίας μὲν οὖν εἴδη τοσαῦτα καὶ δημοκρατίας. Οὐ 3
δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι πολλαχοῦ συμβέβηκεν ὥστε τὴν μὲν πολιτείαν τὴν κατὰ τοὺς νόμους μὴ δημοτικὴν εἶναι, διὰ δὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγωγὴν πολιτεύεσθαι δημοτικῶς, ὁμοίως δὲ πάλιν παρ' ἄλλοις τὴν μὲν κατὰ [b] τοὺς νόμους εἶναι πολιτείαν δημοτικωτέραν, τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν ὀλιγαρχεῖσθαι μᾶλλον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο μάλιστα μετὰ τὰς 4
μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν· οὐ γὰρ εὐθὺς μεταβαίνουσιν, ἀλλ' ἀγαπῶσι τὰ πρῶτα μικρὰ πλεονεκτοῦντες παρ' ἀλλήλων, ὥσθ' οἱ μὲν νόμοι διαμένουσιν οἱ προϋπάρχοντες, κρατοῦσι δ' οἱ μεταβάλλοντες τὴν πολιτείαν.

Ὅτι δ' ἐστὶ τοσαῦτα εἴδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, 6
ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων φανερόν ἐστιν. Ἀνάγκη γὰρ ἢ πάντα τὰ εἰρημένα μέρη τοῦ δήμου κοινωνεῖν τῆς πολιτείας, ἢ τὰ μὲν τὰ δὲ μή. Ὅταν μὲν οὖν τὸ γεωργικὸν καὶ τὸ κε- 2
κτημένον μετρίαν οὐσίαν κύριον ᾖ τῆς πολιτείας, πολιτεύονται κατὰ νόμους· ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν, οὐ δύνανται δὲ σχολάζειν, ὥστε τὸν νόμον ἐπιστήσαντες ἐκκλησιάζουσι τὰς ἀναγκαίας ἐκκλησίας· τοῖς δὲ ἄλλοις μετέχειν ἔξεστιν, ὅταν κτήσωνται τὸ τίμημα τὸ διωρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων. [c] [Διὸ 3
πᾶσι τοῖς κτωμένοις ἔξεστι μετέχειν.] Ὅλως μὲν γὰρ τὸ μὲν μὴ ἐξεῖναι πᾶσιν ὀλιγαρχικόν, τὸ δὲ δὴ ἐξεῖναι σχολάζειν ἀδύνατον μὴ προσόδων οὐσῶν. Τοῦτο μὲν οὖν εἶδος ἓν δημοκρατίας, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας, ἕτερον δὲ εἶδος διὰ τὴν ἐχομένην αἵρεσιν· ἔστι γὰρ καὶ πᾶσιν ἐξεῖναι τοῖς ἀνυπευθύνοις κατὰ τὸ γένος, μετέχειν μέντοι [d] δυναμένοις σχολάζειν. Διόπερ ἐν τῇ τοιαύτῃ δημοκρατίᾳ οἱ νόμοι ἄρχουσι, 4

[a] εἴπομεν Qb. [b] τοὺς om. Qb.Vb. [c] διὸ—μετέχειν om. Ib.Qb.Vb.
[d] δυναμένους Ib.

διὰ τὸ μὴ εἶναι πρόσοδον. Τρίτον δ' εἶδος τὸ πᾶσιν ἐξεῖναι, ὅσοι ἂν ἐλεύθεροι ὦσι, μετέχειν τῆς πολιτείας, μὴ μέντοι μετέχειν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, ὥστ' ἀναγκαῖον καὶ
5 ἐν ταύτῃ ἄρχειν τὸν νόμον. Τέταρτον δὲ εἶδος δημοκρατίας ἡ τελευταία τοῖς χρόνοις ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένη. Διὰ γὰρ τὸ μείζους γεγονέναι πολὺ τὰς πόλεις τῶν ἐξ ὑπαρχῆς καὶ προσόδων [e] ὑπάρχειν εὐπορίας, μετέχουσι μὲν πάντες τῆς πολιτείας διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλήθους, κοινωνοῦσι δὲ καὶ πολιτεύονται διὰ τὸ δύνασθαι σχολάζειν καὶ τοὺς ἀπόρους
6 λαμβάνοντας μισθόν. Καὶ μάλιστα δὲ σχολάζει τὸ τοιοῦτον πλῆθος· οὐ γὰρ ἐμποδίζει αὐτοὺς οὐθὲν ἡ τῶν ἰδίων ἐπιμέλεια, τοὺς δὲ πλουσίους ἐμποδίζει, ὥστε πολλάκις οὐ κοινωνοῦσι τῆς ἐκκλησίας [f] οὐδὲ τοῦ δικάζειν. Διὸ γίνεται τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος κύριον τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχ οἱ νόμοι.
7 Τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἴδη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας ἐστίν· τὰ δὲ τῆς ὀλιγαρχίας, ὅταν μὲν πλείους ἔχωσιν οὐσίαν, ἐλάττω δὲ καὶ μὴ πολλὴν λίαν, τὸ τῆς πρώτης ὀλιγαρχίας εἶδός ἐστιν· ποιοῦσι γὰρ ἐξουσίαν
8 μετέχειν τῷ κτωμένῳ. Καὶ διὰ τὸ πλῆθος εἶναι τῶν μετεχόντων τοῦ πολιτεύματος ἀνάγκη μὴ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ τὸν νόμον εἶναι κύριον· ὅσῳ γὰρ ἂν πλεῖον ἀπέχωσι τῆς μοναρχίας, καὶ μήτε τοσαύτην ἔχωσιν οὐσίαν ὥστε σχολάζειν ἀμελοῦντας, μήθ' οὕτως ὀλίγην ὥστε τρέφεσθαι ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀνάγκη τὸν νόμον ἀξιοῦν αὐτοῖς ἄρχειν, ἀλλὰ
9 μὴ αὐτούς. Ἐὰν δὲ δὴ ἐλάττους ὦσιν οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες [g] ἢ οἱ τὸ πρότερον, πλείω δέ, τὸ τῆς δευτέρας ὀλιγαρχίας γίνεται εἶδος· μᾶλλον γὰρ ἰσχύοντες πλεονεκτεῖν ἀξιοῦσιν. Διὸ αὐτοὶ μὲν αἱροῦνται ἐκ τῶν ἄλλων τοὺς εἰς τὸ πολίτευμα βαδίζοντας, διὰ [h] δὲ τὸ μήπω οὕτως ἰσχυροὶ εἶναι ὥστ' ἄνευ
10 νόμου ἄρχειν, τὸν νόμον τίθενται τοιοῦτον. Ἐὰν δ' ἐπιτείνωσι τῷ ἐλάττονες ὄντες μείζονας οὐσίας ἔχειν, ἡ τρίτη ἐπίδοσις γίνεται τῆς ὀλιγαρχίας, τὸ δι' αὐτῶν μὲν τὰς ἀρ-

[e] ὑπάρχειν om. I^b. [f] οὔτε codices. [g] ἢ οἱ γρ. Q^b, εἰ μὲν I^b.Q^b.V^b.
[h] δὲ om. I^b.V^b.

χὰς ἔχειν, κατὰ νόμον δὲ τὸν κελεύοντα τῶν τελευτώντων διαδέχεσθαι τοὺς υἱεῖς. Ὅταν δὲ ἤδη πολὺ ὑπερτείνωσι ταῖς 11 οὐσίαις καὶ ταῖς πολυφιλίαις, ἐγγὺς ἡ τοιαύτη δυναστεία μοναρχίας ἐστίν, καὶ κύριοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ᾽ οὐχ ὁ νόμος· καὶ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς ὀλιγαρχίας τοῦτ᾽ ἐστίν, ἀντίστροφον τῷ τελευταίῳ τῆς δημοκρατίας.

Ἔτι δ᾽ εἰσὶ δύο πολιτεῖαι παρὰ δημοκρατίαν τε καὶ ὀλι- 7
γαρχίαν, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν λέγουσί τε πάντες καὶ εἴρηται τῶν τεττάρων πολιτειῶν εἶδος ἕν· λέγουσι δὲ τέτταρας μοναρχίαν, ὀλιγαρχίαν, δημοκρατίαν, τέταρτον δὲ τὴν καλουμένην [i] ἀριστοκρατίαν· πέμπτη δ᾽ ἐστὶν ἣ προσαγορεύεται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν (πολιτείαν γὰρ καλοῦσιν), ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πολλάκις γίνεσθαι λανθάνει τοὺς πειρωμένους ἀριθμεῖν τὰ τῶν πολιτειῶν εἴδη, καὶ χρῶνται ταῖς τέτταρσι μόνον, ὥσπερ Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις. Ἀριστοκρατίαν 2
μὲν οὖν καλῶς [k] ἔχει καλεῖν περὶ ἧς διήλθομεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις· τὴν γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων ἁπλῶς κατ᾽ ἀρετὴν πολιτείαν, καὶ μὴ πρὸς ὑπόθεσίν τινα ἀγαθῶν ἀνδρῶν, μόνην δίκαιον προσαγορεύειν [i] ἀριστοκρατίαν. Ἐν μόνῃ γὰρ ἁπλῶς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ πολίτης ἀγαθός ἐστιν· οἱ δ᾽ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγαθοὶ πρὸς [l] τὴν πολιτείαν εἰσὶ τὴν αὑτῶν. Οὐ μὴν ἀλλ᾽ 3
εἰσί τινες αἳ πρός τε τὰς ὀλιγαρχουμένας ἔχουσι διαφοράς, καὶ καλοῦνται ἀριστοκρατίαι, καὶ πρὸς τὴν καλουμένην πολιτείαν, ὅπου γε μὴ μόνον πλουτίνδην ἀλλὰ καὶ ἀριστίνδην αἱροῦνται τὰς ἀρχάς. Αὕτη ἡ πολιτεία διαφέρει τε ἀμφοῖν καὶ ἀριστοκρατικὴ καλεῖται. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς μὴ ποιουμέ- 4
ναις κοινὴν ἐπιμέλειαν ἀρετῆς εἰσὶν ὅμως τινὲς οἱ εὐδοκιμοῦντες καὶ δοκοῦντες εἶναι ἐπιεικεῖς. Ὅπου οὖν ἡ πολιτεία βλέπει εἴς τε πλοῦτον καὶ ἀρετὴν καὶ δῆμον, οἷον ἐν [m] Καρχηδόνι, αὕτη ἀριστοκρατική ἐστιν· καὶ ἐν αἷς εἰς τὰ δύο μόνον, οἷον ἡ Λακεδαιμονίων εἰς ἀρετήν τε καὶ δῆμον, καὶ ἔστι μίξις τῶν δύο τούτων, δημοκρατίας τε καὶ ἀρετῆς. Ἀρι- 5

[i] ἀριστοκράτειαν Vb. et mox sect. 2. post προσαγορεύειν. [k] ἔχει καλεῖν] ἔχειν Qb.Vb. [l] τὴν post πρὸς om. Qb.Ub.Vb. [m] καλχηδόνι Ub.

στοκρατίας μὲν οὖν παρὰ τὴν πρώτην [n] τὴν ἀρίστην πολιτείαν ταῦτα δύο εἴδη· καὶ τρίτον ὅσαι τῆς καλουμένης πολιτείας ῥέπουσι πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον.

8 Λοιπὸν δ' ἐστὶν ἡμῖν περί τε τῆς νομιζομένης πολιτείας εἰπεῖν καὶ περὶ τυραννίδος· ἐτάξαμεν δ' οὕτως οὐκ οὖσαν οὔτε ταύτην παρέκβασιν οὔτε τὰς ἄρτι ῥηθείσας ἀριστοκρατίας, ὅτι τὸ μὲν ἀληθὲς πᾶσαι διημαρτήκασι τῆς ὀρθοτάτης πολιτείας, ἔπειτα καταριθμοῦνται μετὰ τούτων, εἰσί τ' αὐτῶν
2 αὗται παρεκβάσεις, ὥσπερ ἐν τοῖς κατ' ἀρχὴν εἴπομεν. Τελευταῖον δὲ περὶ τυραννίδος εὔλογόν ἐστι ποιήσασθαι μνείαν διὰ τὸ πασῶν ἥκιστα ταύτην εἶναι πολιτείαν, ἡμῖν δὲ τὴν μέθοδον εἶναι περὶ πολιτείας. Δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν τέτακται τὸν τρόπον τοῦτον, εἴρηται· νῦν δὲ δεικτέον ἡμῖν περὶ πολιτείας. Φανερωτέρα γὰρ ὁ δύναμις αὐτῆς διωρισμέ-
3 νων τῶν περὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. [Ἔστι γὰρ ἡ πολιτεία ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν μίξις ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, εἰώθασι δὲ καλεῖν τὰς μὲν ἀποκλινούσας ὡς πρὸς τὴν δημοκρατίαν πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον ἀριστοκρατίας διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείαν καὶ εὐγέ-
4 νειαν τοῖς εὐπορωτέροις. Ἔτι δὲ δοκοῦσιν ἔχειν οἱ εὔποροι ὧν ἕνεκεν οἱ ἀδικοῦντες ἀδικοῦσιν· ὅθεν καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς καὶ γνωρίμους τούτους προσαγορεύουσιν. Ἐπεὶ οὖν ἡ ἀριστοκρατία βούλεται τὴν ὑπεροχὴν ἀπονέμειν τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν, καὶ τὰς ὀλιγαρχίας εἶναί φασιν ἐκ τῶν καλῶν
5 κἀγαθῶν μᾶλλον. Δοκεῖ δ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ μὴ εὐνομεῖσθαι τὴν ἀριστοκρατουμένην πόλιν, ἀλλὰ πονηροκρατουμένην, ὁμοίως δὲ καὶ ἀριστοκρατεῖσθαι τὴν μὴ εὐνομουμένην. Οὐκ ἔστι δὲ εὐνομία τὸ εὖ κεῖσθαι τοὺς νόμους, μὴ πείθεσθαι
6 δέ. Διὸ μίαν μὲν εὐνομίαν ὑποληπτέον εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις νόμοις, ἑτέραν δὲ τὸ καλῶς κεῖσθαι τοὺς νόμους οἷς ἐμμένουσιν· ἔστι γὰρ πείθεσθαι καὶ κακῶς κειμένοις. Τοῦτο δ' ἐνδέχεται διχῶς· ἢ γὰρ τοῖς ἀρίστοις τῶν ἐνδεχο-

[n] τὴν post πρώτην om. Ub.

μένων αὐτοῖς, ἢ τοῖς ἁπλῶς ἀρίστοις. Δοκεῖ δὲ ἀριστοκρα- 7
τία μὲν εἶναι μάλιστα τὸ τὰς τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν· ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὅρος ἀρετή, ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος, δήμου δ' ἐλευθερία· τὸ δ' ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν, ἐν πάσαις ὑπάρχει· καὶ γὰρ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ καὶ ἐν δήμοις, ὅ τι ἂν δόξῃ τῷ πλείονι μέρει τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας, τοῦτ' ἐστὶ κύριον. Ἐν μὲν οὖν ταῖς πλεί- 8
σταις πόλεσι τὸ τῆς πολιτείας εἶδος καλεῖται· μόνον γὰρ ἡ μίξις στοχάζεται τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων πλούτου καὶ ἐλευθερίας· σχεδὸν γὰρ παρὰ τοῖς πλείστοις οἱ εὔποροι τῶν καλῶν κἀγαθῶν δοκοῦσι κατέχειν [o] χώραν. Ἐπεὶ δὲ τρία 9
ἐστὶ τὰ ἀμφισβητοῦντα τῆς ἰσότητος [p] τῆς πολιτείας, ἐλευθερία πλοῦτος ἀρετή (τὸ γὰρ τέταρτον, ὃ καλοῦσιν εὐγένειαν, ἀκολουθεῖ τοῖς δυσίν· ἡ γὰρ εὐγένειά ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος [q] καὶ ἀρετή), φανερὸν ὅτι τὴν μὲν τοῖν δυοῖν μίξιν, τῶν εὐπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πολιτείαν λεκτέον, τὴν δὲ τῶν τριῶν ἀριστοκρατίαν μάλιστα τῶν ἄλλων παρὰ τὴν ἀληθινὴν καὶ πρώτην. Ὅτι μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ἕτερα πολιτείας εἴδη 10
παρὰ μοναρχίαν τε καὶ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, εἴρηται, καὶ ποῖα ταῦτα, καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων αἵ τ' ἀριστοκρατίαι καὶ αἱ πολιτεῖαι τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ ὅτι οὐ πόρρω αὗται ἀλλήλων, φανερόν.

Τίνα δὲ τρόπον γίνεται παρὰ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρ- 9
χίαν ἡ καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς αὐτὴν δεῖ καθιστάναι, λέγωμεν ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. Ἅμα δὲ δῆλον ἔσται καὶ οἷς ὁρίζονται τὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν· ληπτέον γὰρ τὴν τούτων διαίρεσιν, εἶτα ἐκ τούτων ἀφ' ἑκατέρας ὥσπερ σύμβολον λαμβάνοντας συνθετέον. Εἰσὶ δὲ ὅροι τρεῖς 2
τῆς συνθέσεως καὶ μίξεως. Ἢ γὰρ ἀμφότερα ληπτέον ὧν ἑκάτεραι νομοθετοῦσιν, οἷον περὶ τοῦ δικάζειν. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς εὐπόροις ζημίαν τάττουσιν, ἂν μὴ δικάζωσι, τοῖς δ' ἀπόροις οὐδένα μισθόν, [r] ἐν δὲ ταῖς δημοκρα-

[o] χάριν pr. I^b. [p] τῆς om. $Q^b.V^b$. [q] καὶ ἡ ἀρετή $Q^b.V^b$. [r] ἐν — μισθόν om. V^b.

τίαις τοῖς μὲν ἀπόροις μισθόν, τοῖς δ' εὐπόροις οὐδεμίαν
3 ζημίαν. Κοινὸν δὲ καὶ μέσον τούτων ἀμφότερα ταῦτα· διὸ
καὶ πολιτικόν· μέμικται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν. Εἷς μὲν οὖν οὗτος
τοῦ συνδυασμοῦ τρόπος, ἕτερος δὲ τὸ μέσον λαμβάνειν ὧν
ἑκάτεροι τάττουσιν, οἷον ἐκκλησιάζειν οἱ μὲν ἀπὸ τιμήματος
οὐθενὸς ἢ μικροῦ πάμπαν, οἱ δ' ἀπὸ μακροῦ τιμήματος· κοι-
νὸν δέ γε οὐδέτερον, ἀλλὰ τὸ μέσον ἑκατέρου [s]τιμήματος
4 τούτων. Τρίτον δ' ἐκ δυοῖν ταγμάτοιν, τὰ μὲν ἐκ τοῦ ὀλι-
γαρχικοῦ νόμου, τὰ δ' ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ. Λέγω δ' οἷον
δοκεῖ δημοκρατικὸν μὲν εἶναι τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς,
τὸ δ' αἱρετὰς ὀλιγαρχικόν, καὶ δημοκρατικὸν μὲν τὸ μὴ ἀπὸ
5 τιμήματος, ὀλιγαρχικὸν δὲ τὸ ἀπὸ τιμήματος. Ἀριστο-
κρατικὸν τοίνυν καὶ πολιτικὸν τὸ ἐξ ἑκατέρας ἑκάτερον λα-
βεῖν, ἐκ μὲν τῆς ὀλιγαρχίας τὸ αἱρετὰς ποιεῖν τὰς ἀρχάς, ἐκ
6 δὲ τῆς δημοκρατίας τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος. Ὁ μὲν οὖν τρό-
πος τῆς μίξεως οὗτος, τοῦ δ' εὖ μεμῖχθαι δημοκρατίαν καὶ
ὀλιγαρχίαν ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν
δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο πάσχου-
σιν οἱ λέγοντες διὰ τὸ μεμῖχθαι καλῶς. Πέπονθε δὲ τοῦτο
καὶ τὸ μέσον· ἐμφαίνεται γὰρ ἑκάτερον ἐν αὐτῷ τῶν ἄκρων.
7 Ὅπερ συμβαίνει περὶ τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν. Πολ-
λοὶ γὰρ ἐγχειροῦσι λέγειν ὡς δημοκρατίας οὔσης διὰ [t]τὸ
δημοκρατικὰ πολλὰ τὴν τάξιν ἔχειν, οἷον πρῶτον τὸ περὶ
τὴν τροφὴν τῶν παίδων· ὁμοίως γὰρ οἱ τῶν πλουσίων τρέ-
φονται τοῖς τῶν πενήτων, καὶ παιδεύονται τὸν τρόπον τοῦ-
8 τον ὃν ἂν δύναιντο καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες. Ὁμοίως δὲ
καὶ ἐπὶ τῆς ἐχομένης ἡλικίας, καὶ ὅταν ἄνδρες γένωνται, τὸν
αὐτὸν τρόπον· οὐθὲν γὰρ [v]διάδηλος ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης.
Οὕτω τὰ περὶ τὴν τροφὴν ταὐτὰ πᾶσιν ἐν τοῖς συσσιτίοις,
καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ πλούσιοι τοιαύτην οἵαν ἄν τις παρασκευά-
9 σαι δύναιτο καὶ τῶν πενήτων ὁστισοῦν. Ἔτι [w]τῷ δύο τὰς
μεγίστας ἀρχὰς τὴν μὲν αἱρεῖσθαι τὸν δῆμον, τῆς δὲ με-

[s] τίμημα Q[b]. [t] τὸ] τὸ μὴ V[b]. [v] διάδηλος margo: vulgo ἄδηλος.
[w] τῷ] τῶν I[b].V[b].

τέχειν· τοὺς μὲν γὰρ γέροντας αἱροῦνται, τῆς δ' ἐφορείας
[x]μετέχουσιν. Οἱ δ' ὀλιγαρχίαν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν ὀλι-
γαρχικά, οἷον τὸ πάσας αἱρετὰς εἶναι καὶ μηδεμίαν κληρω-
τήν, καὶ ὀλίγους εἶναι κυρίους θανάτου καὶ φυγῆς, καὶ ἄλλα
τοιαῦτα πολλά. Δεῖ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ μεμιγμένῃ καλῶς 10
ἀμφότερα δοκεῖν εἶναι καὶ μηδέτερον, καὶ σώζεσθαι δι' αὑτῆς
καὶ μὴ ἔξωθεν, καὶ δι' αὑτῆς μὴ τῷ πλείους ἔξωθεν εἶναι τοὺς
βουλομένους (εἴη γὰρ ἂν καὶ [y]πονηρᾷ πολιτείᾳ τοῦθ' ὑπάρ-
χον) ἀλλὰ [z]τῷ μηδ' ἂν βούλεσθαι πολιτείαν ἑτέραν μηθὲν
τῶν τῆς πόλεως μορίων ὅλως. Τίνα μὲν οὖν τρόπον δεῖ
καθιστάναι πολιτείαν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ὀνομαζομένας ἀρι-
στοκρατίας, νῦν εἴρηται.

Περὶ [a]δὲ τυραννίδος ἦν ἡμῖν λοιπὸν εἰπεῖν, οὐχ ὡς ἐνού- 10
σης πολυλογίας περὶ αὐτήν, ἀλλ' ὅπως λάβῃ τῆς μεθόδου
τὸ μέρος, ἐπειδὴ καὶ ταύτην τίθεμεν τῶν πολιτειῶν τι μέ-
ρος. Περὶ μὲν οὖν βασιλείας διωρίσαμεν ἐν τοῖς πρώτοις λό-
γοις, ἐν οἷς περὶ τῆς μάλιστα λεγομένης βασιλείας ἐποιού-
μεθα τὴν σκέψιν, πότερον [b]ἀσύμφορον ἢ συμφέρει ταῖς πό-
λεσιν, καὶ τίνα καὶ πόθεν δεῖ καθιστάναι, καὶ πῶς. Τυραν- 2
νίδος δ' εἴδη δύο μὲν διείλομεν ἐν οἷς περὶ βασιλείας ἐπε-
σκοποῦμεν, διὰ τὸ τὴν δύναμιν ἐπαλλάττειν πως αὐτῶν καὶ
πρὸς τὴν βασιλείαν, διὰ τὸ κατὰ νόμον εἶναι ἀμφοτέρας
ταύτας [c]τὰς ἀρχάς· ἔν τε γὰρ τῶν βαρβάρων τισὶν αἱροῦν-
ται αὐτοκράτορας μονάρχους, καὶ τὸ παλαιὸν ἐν τοῖς ἀρ-
χαίοις Ἕλλησιν ἐγίγνοντό τινες [d]μόναρχοι τὸν τρόπον τοῦ-
τον, οὓς ἐκάλουν αἰσυμνήτας. Ἔχουσι δέ τινας πρὸς ἀλλή- 3
λας αὗται διαφοράς. Ἦσαν δὲ διὰ μὲν τὸ κατὰ νόμον βα-
σιλικαὶ καὶ διὰ τὸ μοναρχεῖν ἑκόντων, τυραννικαὶ δὲ διὰ τὸ
δεσποτικῶς ἄρχειν κατὰ τὴν αὐτῶν γνώμην. Τρίτον δὲ εἶδος
τυραννίδος, ἥπερ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ τυραννίς, ἀντίστροφος
οὖσα τῇ [e]παμβασιλείᾳ. Τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι τυραν- 4

[x] μετέχουσι om. Qb.Vb. [y] πονηρὰ Qb.Vb. [z] τῷ] τὸ Ib.Qb.Vb.
[a] δὲ τῆς τυραννίδος ἦν ἡμῖν Qb. [b] ἀσύμφορος Ib. [c] τὰς om. Qb.Vb.
[d] μόναρχοι (αι superscript) Ib, μοναρχοιῶν Qb.Vb. [e] βασιλεία Qb.Vb.

νίδα τὴν μοναρχίαν, ἥτις ἀνυπεύθυνος [f]ἄρχει τῶν ὁμοίων καὶ βελτιόνων πάντων πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῆς συμφέρον, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὸ τῶν ἀρχομένων. Διόπερ ἀκούσιος· [g]οὐθεὶς γὰρ ἑκὼν ὑπομένει τῶν ἐλευθέρων τὴν τοιαύτην ἀρχήν. Τυραννίδος μὲν οὖν εἴδη ταῦτα καὶ τοσαῦτα διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας.

11 Τίς δ' ἀρίστη πολιτεία καὶ τίς ἄριστος βίος ταῖς πλείσταις πόλεσι καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων, μήτε πρὸς ἀρετὴν συγκρίνουσι τὴν ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας, μήτε πρὸς παιδείαν [h]ἣ φύσεως δεῖται καὶ χορηγίας τυχηρᾶς, μήτε πρὸς πολιτείαν τὴν κατ' εὐχὴν γινομένην, ἀλλὰ βίον τε τὸν τοῖς πλείστοις κοινωνῆσαι δυνατὸν καὶ πολιτείαν ἧς τὰς πλείστας
2 πόλεις ἐνδέχεται μετασχεῖν. Καὶ γὰρ ἃς καλοῦσιν ἀριστοκρατίας, περὶ ὧν νῦν εἴπομεν, τὰ μὲν ἐξωτέρω πίπτουσι ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων, τὰ δὲ γειτνιῶσι τῇ καλουμένῃ πολιτείᾳ· διὸ περὶ ἀμφοῖν ὡς μιᾶς λεκτέον. Ἡ δὲ δὴ κρίσις περὶ
3 ἁπάντων τούτων ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐστίν. Εἰ γὰρ καλῶς ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται τὸ τὸν εὐδαίμονα βίον εἶναι τὸν κατ' ἀρετὴν ἀνεμπόδιστον, μεσότητα δὲ τὴν ἀρετήν, τὸν μέσον ἀναγκαῖον [i]βίον εἶναι βέλτιστον, τῆς ἑκάστοις ἐνδεχομένης τυχεῖν μεσότητος. Τοὺς [k]δὲ αὐτοὺς τούτους ὅρους ἀναγκαῖον εἶναι καὶ πόλεως ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ πολιτείας·
4 ἡ γὰρ πολιτεία βίος τίς ἐστι πόλεως. Ἐν ἁπάσαις δὴ ταῖς πόλεσίν ἐστι τρία μέρη τῆς πόλεως, οἱ μὲν εὔποροι σφόδρα, οἱ δὲ ἄποροι σφόδρα, οἱ δὲ τρίτοι οἱ μέσοι τούτων. Ἐπεὶ τοίνυν ὁμολογεῖται τὸ μέτριον ἄριστον καὶ τὸ μέσον, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν εὐτυχημάτων ἡ κτῆσις ἡ μέση βελτίστη
5 πάντων· ῥᾴστη γὰρ τῷ λόγῳ πειθαρχεῖν. Ὑπέρκαλον δὲ ἢ ὑπερίσχυρον ἢ ὑπερευγενῆ ἢ ὑπερπλούσιον, ἢ τἀναντία τούτοις, ὑπέρπτωχον ἢ ὑπερασθενῆ καὶ σφόδρα ἄτιμον, χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν. Γίγνονται γὰρ οἱ μὲν ὑβρισταὶ καὶ μεγαλοπόνηροι μᾶλλον, οἱ δὲ κακοῦργοι καὶ μικροπόνηροι

[f] ἄρχη Vb. [g] οὐθεὶς] εὐθὺς Vb. [h] ἣ] ἢ codices ā. [i] εἶναι βίον Qb.Vb. [k] γρ. καὶ χωρὶς τοῦ δέ margo Ib.

λίαν· τῶν δ' ἀδικημάτων τὰ μὲν γίγνεται δι' ὕβριν, τὰ δὲ διὰ κακουργίαν. Ἔτι δ' ἥκισθ' οὗτοι φυλαρχοῦσι καὶ βουλαρχοῦσιν· ταῦτα δ' ἀμφότερα βλαβερὰ ταῖς πόλεσιν. Πρὸς 6
δὲ τούτοις οἱ μὲν ἐν ὑπεροχαῖς [l] εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ φίλων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι οὔτε βούλονται οὔτε ἐπίστανται (καὶ τοῦτ' εὐθὺς οἴκοθεν ὑπάρχει παισὶν οὖσιν· διὰ γὰρ τὴν τρυφὴν [m] οὐδ' ἐν τοῖς [n] διδασκαλείοις ἄρχεσθαι σύνηθες αὐτοῖς), οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐν ἐνδείᾳ τούτων ταπεινοὶ λίαν. Ὥσθ' οἱ μὲν 7
ἄρχειν οὐκ ἐπίστανται ἀλλ' ἄρχεσθαι δουλικὴν ἀρχήν, οἱ δ' ἄρχεσθαι μὲν οὐδεμιᾷ ἀρχῇ, ἄρχειν δὲ δεσποτικὴν ἀρχήν. Γίνεται οὖν καὶ δούλων καὶ δεσποτῶν [o] πόλις, ἀλλ' οὐκ ἐλευθέρων, καὶ τῶν μὲν φθονούντων τῶν δὲ καταφρονούντων. Ἃ πλεῖστον ἀπέχει φιλίας καὶ κοινωνίας πολιτικῆς· ἡ γὰρ κοινωνία φιλικόν· οὐδὲ γὰρ ὁδοῦ βούλονται κοινωνεῖν τοῖς ἐχθροῖς. Βούλεται δέ γε ἡ πόλις ἐξ ἴσων εἶναι καὶ ὁμοίων 8
ὅτι μάλιστα, τοῦτο [p] δ' ὑπάρχει [q] μάλιστα τοῖς μέσοις· ὥστ' ἀναγκαῖον ἄριστα πολιτεύεσθαι ταύτην τὴν πόλιν ἐστὶν ἐξ ὧν φαμὲν φύσει τὴν σύστασιν εἶναι τῆς πόλεως. Καὶ σώζονται δ' ἐν ταῖς πόλεσιν οὗτοι μάλιστα τῶν πολιτῶν. Οὔτε 9
γὰρ αὐτοὶ τῶν ἀλλοτρίων ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν, οὔτε τῆς τούτων ἕτεροι, καθάπερ [r] τῆς τῶν πλουσίων οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν· καὶ διὰ τὸ μήτ' ἐπιβουλεύεσθαι μήτ' ἐπιβουλεύειν ἀκινδύνως διάγουσιν. Διὰ τοῦτο καλῶς ηὔξατο Φωκυλίδης

πολλὰ μέσοισιν ἄριστα· μέσος [s] θέλω ἐν πόλει εἶναι.

Δῆλον ἄρα ὅτι καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτικὴ ἀρίστη ἡ διὰ τῶν 10
μέσων, καὶ τὰς τοιαύτας ἐνδέχεται εὖ πολιτεύεσθαι πόλεις ἐν αἷς δὴ πολὺ τὸ μέσον, καὶ κρεῖττον μάλιστα μὲν ἀμφοῖν, εἰ δὲ μή, θατέρου μέρους· προστιθέμενον γὰρ ποιεῖ ῥοπὴν καὶ κωλύει γίνεσθαι τὰς ἐναντίας ὑπερβολάς. Διόπερ εὐτυχία 11

[l] ἐντυχημάτων Vb. [m] οὐδὲν τοῖς Qb.Vb. [n] διδασκαλίοις Ib, διδασκάλοις Qb.Vb. [o] μόλις Qb.Vb. [p] δ' om. Qb.Vb. [q] μάλιστα om. Qb. [r] τῆς ante τῶν om. Qb. [s] θέλων Ib.Vb.

μεγίστη τοὺς πολιτευομένους οὐσίαν ἔχειν μέσην καὶ ἱκανήν, ὡς ὅπου οἱ μὲν πολλὰ σφόδρα κέκτηνται οἱ δὲ μηθέν, ἢ δῆμος ἔσχατος γίγνεται ἢ ὀλιγαρχία ἄκρατος ἢ τυραννὶς δι' ἀμφοτέρας τὰς ὑπερβολάς· καὶ γὰρ ἐκ δημοκρατίας τῆς νεανικωτάτης καὶ ἐξ ὀλιγαρχίας γίνεται τυραννίς, ἐκ δὲ τῶν
12 μέσων καὶ τῶν σύνεγγυς πολὺ ἧττον. Τὴν δ' αἰτίαν ὕστερον ἐν τοῖς περὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν ἐροῦμεν. Ὅτι δ' ἡ μέση βελτίστη, φανερόν· μόνη γὰρ ἀστασίαστος· ὅπου γὰρ πολὺ τὸ διὰ μέσου, ἥκιστα στάσεις καὶ διαστάσεις
13 γίγνονται τῶν πολιτειῶν. Καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις ἀστασιαστότεραι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὅτι πολὺ τὸ μέσον· ἐν δὲ ταῖς μικραῖς ῥᾴδιόν τε διαλαβεῖν εἰς δύο πάντας, ὥστε μηθὲν καταλιπεῖν μέσον, καὶ πάντες σχεδὸν ἄποροι ἢ εὔποροί
14 εἰσιν. Καὶ αἱ δημοκρατίαι δὲ ἀσφαλέστεραι τῶν ὀλιγαρχιῶν εἰσὶ καὶ πολυχρονιώτεραι διὰ τοὺς μέσους· πλείους τε γάρ εἰσι καὶ μᾶλλον μετέχουσι τῶν τιμῶν ἐν ταῖς δημοκρατίαις ἢ ταῖς ὀλιγαρχίαις, ἐπεὶ ὅταν ἄνευ τούτων τῷ πλήθει ὑπερτείνωσιν οἱ ἄποροι, κακοπραγία γίνεται καὶ ἀπόλλυνται τα-
15 χέως. Σημεῖον δὲ δεῖ νομίζειν καὶ τὸ τοὺς βελτίστους νομοθέτας εἶναι τῶν μέσων πολιτῶν· Σόλων τε γὰρ ἦν τούτων (δηλοῖ δ' ἐκ τῆς ποιήσεως) καὶ Λυκοῦργος (οὐ γὰρ ἦν βασιλεύς) καὶ Χαρώνδας καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν ἄλλων.
16 Φανερὸν δ' ἐκ τούτων καὶ διότι αἱ πλεῖσται πολιτεῖαι αἱ μὲν δημοκρατικαί εἰσιν αἱ δ' ὀλιγαρχικαί· διὰ γὰρ τὸ ἐν ταύταις πολλάκις ὀλίγον εἶναι τὸ μέσον, αἰεὶ ὁπότεροι ἂν ὑπερέχωσιν, εἴθ' οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες εἴθ' ὁ δῆμος, οἱ τὸ μέσον ἐκβαίνοντες καθ' αὑτοὺς ἄγουσι τὴν πολιτείαν, ὥστε ἢ δῆμος
17 γίγνεται ἢ ὀλιγαρχία. Πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὸ στάσεις γίνεσθαι καὶ μάχας πρὸς ἀλλήλους τῷ δήμῳ καὶ τοῖς εὐπόροις. Ὁποτέροις ἂν μᾶλλον συμβῇ κρατῆσαι τῶν ἐναντίων, οὐ καθιστᾶσι κοινὴν πολιτείαν οὐδ' ἴσην, ἀλλὰ τῆς νίκης ἆθλον τὴν ὑπεροχὴν τῆς πολιτείας λαμβάνουσιν, καὶ οἱ μὲν δημοκρα-
18 τίαν οἱ δ' ὀλιγαρχίαν ποιοῦσιν. Ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίᾳ γενομένων τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν παρ' αὑτοῖς ἑκάτεροι πο-

λιτείαν ἀποβλέποντες οἱ μὲν δημοκρατίας ἐν ταῖς πόλεσι [t] καθίστασαν οἱ δ' ὀλιγαρχίας, οὐ πρὸς τὸ τῶν πόλεων συμφέρον σκοποῦντες ἀλλὰ [v] πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῶν. Ὥστε 19
διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ἢ μηδέποτε τὴν μέσην γίνεσθαι πολιτείαν ἢ ὀλιγάκις καὶ παρ' ὀλίγοις· εἷς γὰρ ἀνὴρ συνεπείσθη μόνος τῶν πρότερον ἐφ' ἡγεμονίᾳ γενομένων ταύτην ἀποδοῦναι τὴν τάξιν. Ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθος καθέστηκε μηδὲ βούλεσθαι τὸ ἴσον, ἀλλ' ἢ ἄρχειν ζητεῖν ἢ κρατουμένους ὑπομένειν. Τίς μὲν οὖν ἀρίστη πολιτεία, καὶ 20
διὰ τίν' αἰτίαν, ἐκ τούτων φανερόν· τῶν δ' ἄλλων πολιτειῶν, ἐπειδὴ πλείους δημοκρατίας καὶ πλείους ὀλιγαρχίας φαμὲν εἶναι, ποίαν πρώτην θετέον καὶ δευτέραν καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἐχομένην τῷ τὴν μὲν εἶναι βελτίω τὴν δὲ χείρω, διωρισμένης τῆς ἀρίστης οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν. Δεῖ γὰρ ἀναγκαῖον 21
εἶναι βελτίω τὴν ἐγγύτατα ταύτης, χείρω δὲ τὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ μέσου πλεῖον, ἂν μὴ πρὸς ὑπόθεσιν κρίνῃ τις. Λέγω δὲ τὸ πρὸς ὑπόθεσιν, ὅτι πολλάκις οὔσης ἄλλης πολιτείας αἱρετωτέρας ἐνίοις οὐθὲν [w] κωλύσει συμφέρειν ἑτέραν μᾶλλον εἶναι πολιτείαν.

Τίς δὲ πολιτεία τίσι καὶ ποία συμφέρει ποίοις, ἐχόμενόν 12
ἐστι τῶν εἰρημένων διελθεῖν. Ληπτέον δὴ πρῶτον περὶ πασῶν καθόλου ταὐτόν· δεῖ γὰρ κρεῖττον εἶναι τὸ βουλόμενον μέρος τῆς πόλεως τοῦ μὴ βουλομένου μένειν τὴν πολιτείαν. Ἔστι δὲ πᾶσα πόλις ἔκ τε τοῦ ποιοῦ καὶ ποσοῦ. Λέγω δὲ ποιὸν μὲν ἐλευθερίαν πλοῦτον παιδείαν εὐγένειαν, ποσὸν δὲ τὴν τοῦ πλήθους ὑπεροχήν. Ἐνδέχεται δὲ τὸ μὲν ποιὸν 2
ὑπάρχειν ἑτέρῳ μέρει τῆς πόλεως, ἐξ ὧν συνέστηκε μερῶν ἡ πόλις, ἄλλῳ δὲ μέρει τὸ ποσόν, οἷον πλείους τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν γενναίων τοὺς ἀγεννεῖς ἢ τῶν πλουσίων τοὺς ἀπόρους, μὴ μέντοι τοσοῦτον ὑπερέχειν τῷ ποσῷ ὅσον λείπεσθαι τῷ ποιῷ. Διὸ ταῦτα πρὸς ἄλληλα συγκριτέον. Ὅπου 3
μὲν οὖν ὑπερέχει τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος τὴν εἰρημένην [x] ανα-

[t] καθίστασιν V^b. [v] πρὸς om. Q^b.V^b. [w] κωλύει I^b. [x] ἀπολογίαν Q^b.

λογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι [y] δημοκρατίαν, καὶ ἕκαστον εἶδος δημοκρατίας κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δήμου ἑκάστου, οἷον ἐὰν μὲν τὸ τῶν γεωργῶν ὑπερτείνῃ πλῆθος, [z] τὴν πρώτην δημοκρατίαν, ἐὰν δὲ τὸ τῶν βαναύσων καὶ μισθαρνούντων, τὴν τελευταίαν, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας τὰς μεταξὺ τούτων· ὅπου δὲ τὸ τῶν εὐπόρων καὶ γνωρίμων [a] μᾶλλον ὑπερτείνει τῷ ποιῷ ἢ λείπεται τῷ ποσῷ, ἐνταῦθα δὲ ὀλιγαρχίαν, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον εἶδος
4 κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πλήθους. Δεῖ δ' ἀεὶ τὸν νομοθέτην ἐν τῇ πολιτείᾳ προσλαμβάνειν τοὺς μέσους· ἄν τε γὰρ ὀλιγαρχικοὺς τοὺς νόμους τιθῇ, στοχάζεσθαι χρὴ τῶν μέσων, ἐάν τε δημοκρατικούς, προσάγεσθαι τοῖς νόμοις τούτους. Ὅπου δὲ τὸ τῶν μέσων ὑπερτείνει πλῆθος ἢ συναμφοτέρων τῶν ἄκρων ἢ [b] καὶ θατέρου μόνον, [c] ἐνταῦθ' ἐν-
5 δέχεται πολιτείαν εἶναι μόνιμον. Οὐθὲν γὰρ φοβερὸν μή ποτε συμφωνήσωσιν οἱ πλούσιοι τοῖς πένησιν ἐπὶ τούτους· οὐδέποτε γὰρ ἅτεροι βουλήσονται δουλεύειν τοῖς ἑτέροις, κοινοτέραν δ' ἂν ζητῶσιν, οὐδεμίαν εὑρήσουσιν ἄλλην ταύτης. Ἐν μέρει γὰρ ἄρχειν οὐκ ἂν ὑπομείνειαν διὰ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους. Πανταχοῦ δὲ πιστότατος ὁ διαιτητής,
6 διαιτητὴς δ' ὁ μέσος. Ὅσῳ δ' ἂν ἄμεινον ἡ πολιτεία μιχθῇ, τοσούτῳ μονιμωτέρα. Διαμαρτάνουσι δὲ πολλοὶ καὶ τῶν τὰς ἀριστοκρατικὰς βουλομένων ποιεῖν πολιτείας, οὐ μόνον ἐν τῷ πλεῖον νέμειν τοῖς εὐπόροις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ παρακρούεσθαι τὸν δῆμον. Ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ ἐκ τῶν [d] ψευδῶν ἀγαθῶν ἀληθὲς συμβῆναι κακόν· αἱ γὰρ πλεονεξίαι τῶν πλουσίων ἀπολλύουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν ἢ αἱ τοῦ δήμου.

13 Ἔστι δ' ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς τὸν δῆμον πέντε τὸν ἀριθμόν, περὶ ἐκκλησίαν,

[y] post δημοκρατίαν margo Iᵇ. εἴπερ γὰρ οἱ γεωργοὶ ὑπερέχουσι, γίνεται ἡ τῶν γεωργῶν δημοκρατία. [z] τὴν πρώτην δημοκρατίαν] τὴν εἰρημένην ἀναλογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν Iᵇ. [a] μᾶλλον om. Iᵇ.Qᵇ.Vᵇ. [b] καὶ om. Qᵇ.Vᵇ. [c] ἐνταῦθα δ' Iᵇ. [d] ψευδῶς Iᵇ.Vᵇ.

περὶ τὰς ἀρχάς, περὶ δικαστήρια, περὶ ὅπλισιν, περὶ γυμνα-
σίαν. Περὶ ἐκκλησίαν μὲν τὸ ἐξεῖναι ἐκκλησιάζειν πᾶσι,
ζημίαν δὲ ἐπικεῖσθαι τοῖς εὐπόροις ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν, ἢ
μόνοις ἢ μείζω πολλῷ. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τὸ τοῖς μὲν 2
ἔχουσι τίμημα μὴ ἐξεῖναι ἐξόμνυσθαι, τοῖς δ᾽ ἀπόροις ἐξεῖναι.
Καὶ περὶ τὰ δικαστήρια τοῖς μὲν εὐπόροις εἶναι ζημίαν ἂν
μὴ δικάζωσι, τοῖς δ᾽ ἀπόροις ἄδειαν, ἢ τοῖς μὲν μεγάλην
τοῖς δὲ μικράν, ὥσπερ ἐν τοῖς Χαρώνδου νόμοις. Ἐνιαχοῦ 3
δ᾽ ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀπογραψαμένοις ἐκκλησιάζειν καὶ δικά-
ζειν, ἐὰν δὲ ἀπογραψάμενοι μήτ᾽ ἐκκλησιάζωσι μήτε δικάζω-
σιν, ἐπίκεινται μεγάλαι ζημίαι τούτοις, ἵνα διὰ μὲν τὴν ζη-
μίαν φεύγωσι τὸ ἀπογράφεσθαι, διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφε-
σθαι μὴ δικάζωσι μηδ᾽ ἐκκλησιάζωσιν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον 4
καὶ περὶ τοῦ ὅπλα κεκτῆσθαι καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθε-
τοῦσιν· τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι, τοῖς δ᾽
εὐπόροις ἐπιζήμιον μὴ κεκτημένοις· κἂν μὴ γυμνάζωνται, τοῖς
μὲν οὐδεμία ζημία, τοῖς δ᾽ εὐπόροις ἐπιζήμιον, ὅπως οἱ μὲν
διὰ τὴν ζημίαν μετέχωσιν, οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι μὴ
μετέχωσιν. Ταῦτα μὲν οὖν [e] ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα τῆς 5
νομοθεσίας, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις πρὸς ταῦτ᾽ ἀντισοφί-
ζονται· τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις μισθὸν πορίζουσιν ἐκκλησιά-
ζουσι καὶ δικάζουσιν, τοῖς δ᾽ εὐπόροις οὐδεμίαν τάττουσι
ζημίαν. Ὥστε φανερὸν ὅτι εἴ τις βούλεται μιγνύναι δι- 6
καίως, δεῖ τὰ παρ᾽ ἑκατέροις συνάγειν καὶ τοῖς μὲν μισθὸν
πορίζειν τοῖς δὲ ζημίαν· οὕτω γὰρ ἂν κοινωνοῖεν ἅπαντες,
ἐκείνως δ᾽ ἡ πολιτεία γίγνεται τῶν ἑτέρων μόνον. Δεῖ δὲ 7
τὴν πολιτείαν εἶναι μὲν ἐκ τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων μόνον· τοῦ
δὲ τιμήματος τὸ πλῆθος ἁπλῶς μὲν ὁρισαμένους οὐκ ἔστιν
εἰπεῖν τοσοῦτον ὑπάρχειν, ἀλλὰ σκεψαμένους τὸ ποῖον ἐπι-
βάλλει μακρότατον ὥστε τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας
εἶναι πλείους τῶν μὴ μετεχόντων, τοῦτο τάττειν. Ἐθέλουσι 8
γὰρ οἱ πένητες καὶ μὴ μετέχοντες τῶν τιμῶν ἡσυχίαν ἔχειν,

[e] ὀλιγαρχικὰ τὰ σοφίσματα I^b.

ἐὰν μὴ ὑβρίζῃ [f] τις αὐτοὺς μήτε ἀφαιρῆται μηθὲν τῆς οὐσίας.
Ἀλλὰ τοῦτο οὐ ῥᾴδιον· οὐ γὰρ ἀεὶ συμβαίνει χαρίεντας
9 εἶναι [g] τοὺς μετέχοντας τοῦ πολιτεύματος. Καὶ εἰώθασι δέ,
ὅταν πόλεμος ᾖ, ὀκνεῖν, ἂν μὴ λαμβάνωσι τροφήν, ἄποροι
δὲ ὦσιν· ἐὰν δὲ πορίζῃ τις τροφήν, βούλονται πολεμεῖν.
Ἔστι δ' ἡ πολιτεία παρ' ἐνίοις οὐ μόνον ἐκ τῶν ὁπλιτευόν-
των ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡπλιτευκότων· ἐν Μαλιεῦσι δὲ ἡ μὲν
πολιτεία ἦν ἐκ τούτων, τὰς δὲ ἀρχὰς ᾑροῦντο ἐκ τῶν στρα-
10 τευομένων. Καὶ ἡ πρώτη δὲ πολιτεία ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐγέ-
νετο μετὰ [h] τὰς βασιλείας ἐκ τῶν πολεμούντων, ἡ μὲν ἐξ
ἀρχῆς ἐκ τῶν ἱππέων (τὴν γὰρ ἰσχὺν καὶ τὴν ὑπεροχὴν ἐν
τοῖς ἱππεῦσιν ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως
ἄχρηστον τὸ ὁπλιτικόν, αἱ δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐμπειρίαι
καὶ τάξεις ἐν τοῖς ἀρχαίοις οὐχ ὑπῆρχον, ὥστ' ἐν τοῖς ἱπ-
πεῦσιν εἶναι τὴν ἰσχύν), αὐξανομένων δὲ τῶν πόλεων καὶ τῶν
ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχυσάντων μᾶλλον πλείους μετεῖχον τῆς πο-
11 λιτείας. Διόπερ ἃς νῦν καλοῦμεν πολιτείας, οἱ πρότερον
ἐκάλουν δημοκρατίας. Ἦσαν δὲ αἱ [i] ἀρχαῖαι πολιτεῖαι εὐ-
λόγως ὀλιγαρχικαὶ καὶ βασιλικαί· δι' ὀλιγανθρωπίαν γὰρ
οὐκ εἶχον πολὺ τὸ μέσον, ὥστ' ὀλίγοι τε ὄντες τὸ πλῆθος
12 καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν μᾶλλον ὑπέμενον τὸ ἄρχεσθαι. Διὰ
τίνα μὲν οὖν εἰσὶν αἰτίαν αἱ πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τί
παρὰ τὰς λεγομένας [k] ἕτεραι (δημοκρατία [l] τε γὰρ οὐ μία
τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως), ἔτι δὲ τίνες αἱ
διαφοραὶ καὶ διὰ τίνα αἰτίαν συμβαίνει, πρὸς δὲ τούτοις τίς
ἀρίστη τῶν πολιτειῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, καὶ τῶν
ἄλλων ποία [m] ποίοις ἁρμόττει τῶν πολιτειῶν, εἴρηται.

14 Πάλιν δὲ καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ ἑκάστης [n] λέγωμεν περὶ
τῶν ἐφεξῆς, λαβόντες ἀρχὴν τὴν προσήκουσαν αὐτῶν. Ἔστι
δὴ τρία μόρια τῶν πολιτειῶν πασῶν, περὶ ὧν δεῖ θεωρεῖν τὸν
σπουδαῖον νομοθέτην ἑκάστῃ τὸ συμφέρον· ὧν ἐχόντων κα-

[f] τι V^b. [g] τοὺς] τοὺς μὴ $Q^b.V^b$. [h] τὰς om. Q^b. [i] ἀρχαὶ $Q^b.V^b$.
[k] ἑτέρα V^b, ἑτέρας I^b. [l] τε] τὸ V^b. [m] ποίοις post ἁρμόττει Q^b,
om. V^b. [n] λέγομεν $Q^b.V^b$.

λῶς ἀνάγκη τὴν πολιτείαν ἔχειν καλῶς, καὶ τὰς πολιτείας
ἀλλήλων διαφέρειν ἐν τῷ διαφέρειν ἕκαστον τούτων. Ἔστι 2
δὲ τῶν τριῶν τούτων ἓν μέν [o] τι τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν
κοινῶν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὰς ἀρχάς (τοῦτο δ' ἐστὶν ἃς
δεῖ καὶ τίνων εἶναι κυρίας, καὶ ποίαν τινὰ δεῖ γίγνεσθαι τὴν
αἵρεσιν αὐτῶν), τρίτον [p] δὲ τί τὸ δικάζον. Κύριον δ' ἐστὶ 3
τὸ βουλευόμενον περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ συμμαχίας καὶ
διαλύσεως, καὶ περὶ νόμων, καὶ περὶ θανάτου καὶ φυγῆς καὶ
δημεύσεως, καὶ τῶν εὐθυνῶν. Ἀναγκαῖον δ' ἤτοι πᾶσι τοῖς
πολίταις ἀποδεδόσθαι πάσας ταύτας τὰς κρίσεις ἢ τισὶ πά-
σας, [q] οἷον ἀρχῇ τινὶ μιᾷ ἢ πλείοσιν, ἢ ἑτέραις ἑτέρας, ἢ
τινὰς μὲν αὐτῶν πᾶσι τινὰς δὲ τισίν. Τὸ μὲν οὖν πάντας 4
καὶ περὶ ἁπάντων δημοτικόν· τὴν τοιαύτην γὰρ ἰσότητα ζη-
τεῖ ὁ δῆμος· εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι τοῦ πάντας πλείους, εἷς μὲν
τὸ κατὰ μέρος ἀλλὰ μὴ πάντας ἀθρόους, ὥσπερ ἐν τῇ πολι-
τείᾳ τῇ Τηλεκλέους ἐστὶ τοῦ Μιλησίου (καὶ ἐν ἄλλαις δὲ
πολιτείαις βουλεύονται αἱ συναρχίαι συνιοῦσαι, εἰς δὲ τὰς
ἀρχὰς βαδίζουσι πάντες κατὰ μέρος ἐκ τῶν φυλῶν καὶ τῶν
μορίων τῶν ἐλαχίστων παντελῶς, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων),
συνιέναι δὲ μόνον περί τε νόμων θέσεως καὶ τῶν περὶ τῆς
πολιτείας, καὶ τὰ παραγγελλόμενα ἀκουσομένους ὑπὸ τῶν
ἀρχόντων. Ἄλλος δὲ τρόπος τὸ πάντας ἀθρόους, συνιέναι 5
δὲ μόνον πρός τε τὰς ἀρχαιρεσίας αἱρησομένους καὶ πρὸς τὰς
νομοθεσίας καὶ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ πρὸς εὐθύνας,
τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς βουλεύεσθαι τὰς ἐφ' ἑκάστοις τετα-
γμένας, αἱρετὰς οὔσας ἐξ ἁπάντων [r] ἢ κληρωτάς. Ἄλλος 6
δὲ τρόπος τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς εὐθύνας ἀπαντᾶν τοὺς
πολίτας, καὶ περὶ πολέμου βουλευσομένους καὶ συμμαχίας,
τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς διοικεῖν αἱρετὰς οὔσας, ὅσας ἐνδέχεται·
[s] τοιαῦται δ' εἰσὶν ὅσας ἄρχειν ἀναγκαῖον τοὺς ἐπισταμένους.
Τέταρτος δὲ τρόπος τὸ πάντας περὶ πάντων βουλεύεσθαι 7
συνιόντας, τὰς δ' ἀρχὰς περὶ μηθενὸς κρίνειν ἀλλὰ μόνον

[o] τι] τοι Qb.Vb. [p] δὲ om. Ib. [q] οἷον] ἢ Qb.Vb. [r] ἢ] καὶ Vb.
[s] τοιαῦτα Vb.

προανακρίνειν· ὅνπερ ἡ τελευταία δημοκρατία νῦν διοικεῖται
τρόπον, ἥν ἀνάλογόν φαμεν εἶναι ὀλιγαρχίᾳ τε δυναστευτικῇ
καὶ μοναρχίᾳ τυραννικῇ. Οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι δημοκρα-
8 τικοὶ πάντες, τὸ δὲ τινὰς περὶ πάντων ὀλιγαρχικόν. Ἔχει
δὲ καὶ τοῦτο διαφορὰς πλείους. Ὅταν μὲν γὰρ ἀπὸ τιμη-
μάτων μετριωτέρων αἱρετοί τε ὦσι καὶ πλείους διὰ τὴν με-
τριότητα τοῦ τιμήματος, καὶ περὶ ὧν ὁ νόμος ἀπαγορεύει
μὴ κινῶσιν ἀλλ' ἀκολουθῶσι, καὶ ἐξῇ κτωμένῳ τὸ τίμημα με-
τέχειν, ὀλιγαρχία μὲν πολιτικὴ δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη διὰ τὸ
μετριάζειν· ὅταν δὲ μὴ πάντες τοῦ βουλεύεσθαι μετέχωσιν
ἀλλ' αἱρετοί, κατὰ νόμον δ' ἄρχωσιν ὥσπερ καὶ πρότερον,
9 ὀλιγαρχικόν. Ὅταν δὲ καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ αὑτοὺς οἱ κύριοι
τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ καὶ κύριοι
τῶν νόμων ὦσιν, ὀλιγαρχικὴν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τάξιν ταύ-
10 την. Ὅταν δὲ τινῶν τινές, οἷον πολέμου [t] μὲν καὶ εἰρήνης
καὶ εὐθυνῶν πάντες, τῶν δὲ ἄλλων ἄρχοντες, καὶ οὗτοι αἱρε-
τοὶ ἢ κληρωτοί, ἀριστοκρατία [v] μὲν [w] ἡ πολιτεία· ἐὰν δ' ἐνίων
μὲν αἱρετοὶ ἐνίων δὲ κληρωτοί, καὶ κληρωτοὶ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐκ
προκρίτων, ἢ κοινῇ αἱρετοὶ καὶ κληρωτοί, τὰ μὲν πολιτείας
11 ἀριστοκρατικῆς ἐστὶ τούτων, τὰ δὲ πολιτείας αὐτῆς. Διῄ-
ρηται μὲν οὖν τὸ βουλευόμενον πρὸς τὰς πολιτείας τοῦτον
τὸν τρόπον, καὶ διοικεῖ ἑκάστη πολιτεία κατὰ τὸν εἰρημένον
12 διορισμόν. Συμφέρει δὲ δημοκρατίᾳ τε τῇ μάλιστ' εἶναι δο-
κούσῃ δημοκρατίᾳ νῦν (λέγω δὲ τοιαύτην ἐν ᾗ κύριος ὁ δῆμος
καὶ τῶν νόμων ἐστίν) πρὸς τὸ βουλεύεσθαι βέλτιον [x] τὸ αὐτὸ
ποιεῖν ὅπερ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις (τάτ-
τουσι γὰρ ζημίαν τούτοις οὓς [y] βούλονται δικάζειν, ἵνα δικά-
ζωσιν, οἱ δὲ δημοτικοὶ μισθὸν τοῖς ἀπόροις), τοῦτο δὲ καὶ
περὶ τὰς ἐκκλησίας ποιεῖν· βουλεύσονται γὰρ βέλτιον κοινῇ
βουλευόμενοι πάντες, ὁ μὲν δῆμος μετὰ τῶν γνωρίμων, οὗτοι
13 δὲ μετὰ τοῦ πλήθους. Συμφέρει δὲ καὶ τὸ αἱρετοὺς εἶναι
τοὺς βουλευομένους ἢ κληρωτοὺς ἴσως ἐκ τῶν μορίων. Συμ-

[t] μὲν καὶ] μὲν ὑπὲρ I^b, μὲν καὶ ὑπὲρ $Q^b.V^b$. [v] μὲν om. I^b. [w] ἢ $I^b.Q^b.V^b$. [x] τὸ αὐτὸ] τε αὐτὸ codices. [y] βουλεύονται $Q^b.V^b$.

φέρει δὲ κἂν ὑπερβάλλωσι πολὺ κατὰ τὸ πλῆθος οἱ δημο-
τικοὶ τῶν πολιτικῶν, ἢ μὴ πᾶσι [z] διδόναι μισθόν, ἀλλ' ὅσοι
σύμμετροι πρὸς τὸ τῶν γνωρίμων πλῆθος, ἢ ἀποκληροῦν
τοὺς πλείους. Ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἢ προαιρεῖσθαί τινας 14
ἐκ τοῦ πλήθους, ἢ κατασκευάσαντας ἀρχεῖον οἷον [a] ἐν [b] ἐνίαις
πολιτείαις ἐστὶν οὓς καλοῦσι προβούλους καὶ νομοφύλακας,
καὶ περὶ τούτων χρηματίζειν περὶ ὧν ἂν οὗτοι προβουλεύ-
σωσιν· οὕτω γὰρ μεθέξει ὁ δῆμος τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ λύειν
οὐθὲν δυνήσεται τῶν περὶ τὴν πολιτείαν. Ἔτι ἢ ταὐτὰ ψη- 15
φίζεσθαι τὸν δῆμον ἢ μηθὲν ἐναντίον τοῖς εἰσφερομένοις, ἢ
τῆς συμβουλῆς μὲν μεταδιδόναι πᾶσι, βουλεύεσθαι δὲ τοὺς
ἄρχοντας. Καὶ τὸ ἀντικείμενον δὲ τοῦ ἐν ταῖς πολιτείαις
γιγνομένου δεῖ [c] ποιεῖν· [d] ἀποψηφιζόμενον [e] μὲν γὰρ [f] κύριον
δεῖ ποιεῖν τὸ πλῆθος, καταψηφιζόμενον δὲ μὴ κύριον, ἀλλ'
ἐπαναγέσθω πάλιν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας. Ἐν γὰρ ταῖς πολι- 16
τείαις [g] ἀντεστραμμένως ποιοῦσιν· οἱ γὰρ ὀλίγοι ἀποψηφι-
σάμενοι μὲν κύριοι, καταψηφισάμενοι δὲ οὐ κύριοι, ἀλλ' ἐπα-
νάγεται εἰς τοὺς πλείστους αἰεί. Περὶ μὲν οὖν τοῦ βου-
λευομένου καὶ τοῦ κυρίου [h] δὴ τῆς πολιτείας τοῦτον [i] διωρίσθω
τὸν τρόπον.

Ἐχομένη δὲ τούτων ἐστὶν ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς διαίρεσις· 15
ἔχει γὰρ καὶ τοῦτο τὸ μόριον τῆς πολιτείας πολλὰς δια-
φοράς, πόσαι τε ἀρχαί, καὶ κύριαι τίνων, καὶ περὶ χρόνου,
πόσος ἑκάστης ἀρχῆς (οἱ μὲν γὰρ ἑξαμήνους, οἱ δὲ δι' ἐλάτ-
τονος, οἱ δ' ἐνιαυσίας, οἱ δὲ πολυχρονιωτέρας ποιοῦσι τὰς
ἀρχάς), καὶ πότερον εἶναι δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀϊδίους ἢ πολυ-
χρονίους ἢ μηδέτερον ἀλλὰ πλεονάκις τοὺς αὐτούς, ἢ μὴ τὸν
αὐτὸν δὶς ἀλλ' ἅπαξ μόνον· ἔτι δὲ περὶ τὴν κατάστασιν τῶν
ἀρχῶν, ἐκ τίνων δεῖ γίνεσθαι καὶ ὑπὸ τίνων καὶ πῶς. Περὶ 2
πάντων γὰρ τούτων δεῖ δύνασθαι διελεῖν κατὰ πόσους ἐνδέ-

[z] διοτόναι V^b. [a] ἐν om. Q^b.V^b. [b] ἐνίαι V^b. [c] ποιεῖν] ποιεῖν τὸ πλῆθος I^b. [d] ἀποψηφιζόμενον—ποιεῖν om. V^b. [e] μὲν om. I^b.Q^b. [f] δεῖ κύριον εἶναι ποιεῖν I^b. [g] ἀνεστραμμένως I^b. [h] δὴ] δεῖ I^b.Q^b.V^b. [i] διωρίσθαι I^b.V^b.

χεται γενέσθαι τρόπους, κἄπειτα προσαρμόσαι, [k] ποίαις
ποῖαι πολιτεῖαι συμφέρουσιν. ¶Ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο διορίσαι
ῥᾴδιον, ποίας δεῖ καλεῖν ἀρχάς· πολλῶν γὰρ ἐπιστατῶν ἡ
πολιτικὴ κοινωνία [l] δεῖται, διόπερ πάντας οὔτε τοὺς αἱρε-
τοὺς οὔτε τοὺς κληρωτοὺς [m] ἄρχοντας θετέον, οἷον τοὺς ἱερεῖς
πρῶτον· τοῦτο γὰρ ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς
3 θετέον. ¶Ἔτι δὲ χορηγοὶ καὶ κήρυκες· αἱροῦνται δὲ καὶ πρε-
σβευταί. Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν πολιτικαὶ τῶν ἐπιμελειῶν, ἢ πάν-
των τῶν πολιτῶν πρός τινα πρᾶξιν, οἷον [n] στρατηγὸς [o] στρα-
τευομένων, ἢ κατὰ μέρος, οἷον ὁ γυναικονόμος ἢ παιδονό-
μος· αἱ δ' οἰκονομικαί (πολλάκις γὰρ αἱροῦνται σιτομέτρας),
αἱ δ' ὑπηρετικαί, [p] πρὸς ἅς, ἂν εὐπορῶσι, τάττουσι δούλους.
4 Μάλιστα δ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀρχὰς λεκτέον ταύτας, ὅσαις
ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τε περί τινων καὶ κρῖναι καὶ ἐπι-
τάξαι, καὶ μάλιστα τοῦτο· τὸ γὰρ ἐπιτάττειν ἀρχικώτερόν
ἐστιν. ¶Ἀλλὰ ταῦτα διαφέρει πρὸς μὲν τὰς χρήσεις οὐθὲν
ὡς εἰπεῖν· οὐ γάρ πω κρίσις γέγονεν ἀμφισβητούντων περὶ
τοῦ ὀνόματος· ἔχει [q] δέ τιν' ἄλλην διανοητικὴν πραγματείαν.
5 Ποῖαι δ' ἀρχαὶ καὶ πόσαι ἀναγκαῖαι εἰ ἔσται πόλις, καὶ
ποῖαι ἀναγκαῖαι μὲν οὒ χρήσιμοι δὲ πρὸς σπουδαίαν πολι-
τείαν, μᾶλλον ἄν τις ἀπορήσειε πρὸς ἅπασάν τε δὴ πο-
6 λιτείαν καὶ δὴ καὶ τὰς μικρὰς πόλεις. ¶Ἐν μὲν γὰρ δὴ
ταῖς μεγάλαις ἐνδέχεταί τε καὶ δεῖ [r] μίαν τετάχθαι πρὸς
ἓν ἔργον· πολλούς τε γὰρ εἰς τὰ ἀρχεῖα ἐνδέχεται βαδί-
ζειν διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς πολίτας, ὥστε [s] τὰς μὲν δια-
λείπειν πολὺν χρόνον τὰς δ' ἅπαξ ἄρχειν, καὶ βέλτιον
ἕκαστον ἔργον τυγχάνει τῆς ἐπιμελείας μονοπραγματούσης
7 ἢ πολυπραγματούσης. ¶Ἐν δὲ ταῖς μικραῖς ἀνάγκη συνά-
γειν εἰς ὀλίγους πολλὰς ἀρχάς· διὰ γὰρ ὀλιγανθρωπίαν οὐ
ῥᾴδιόν ἐστι πολλοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι· τίνες γὰρ οἱ τού-

[k] ποίαις om. V^b. [l] δύναται $Q^b.V^b$. [m] ἄρχοντας—πολιτικὰς om. pr. I^b. [n] στρατηγοὺς I^b. [o] στρατωμένων V^b. [p] πρὸς] καὶ πρὸς $I^b.Q^b.V^b$. [q] δ' ἔτι γ' ἄλλην Q^b. [r] μίαν] καὶ μίαν V^b. [s] τὰς] τοὺς fortasse I^b.

τους ἔσονται διαδεξόμενοι πάλιν; Δέονται δ' ἐνίοτε τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ νόμων αἱ μικραὶ ταῖς μεγάλαις· πλὴν αἱ μὲν δέονται πολλάκις τῶν αὐτῶν, ταῖς δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ τοῦτο [t] συμβαίνει. Διόπερ οὐθὲν κωλύει πολλὰς ἐπιμελείας 8
ἅμα προστάττειν· οὐ γὰρ ἐμποδιοῦσιν ἀλλήλαις, καὶ πρὸς τὴν ὀλιγανθρωπίαν ἀναγκαῖον τὰ ἀρχεῖα οἷον ὀβελισκολύχνια ποιεῖν. Ἐὰν οὖν ἔχωμεν λέγειν πόσας ἀναγκαῖον ὑπάρχειν πάσῃ πόλει, καὶ πόσας οὐκ ἀναγκαῖον μὲν δεῖ δ' ὑπάρχειν, ῥᾷον ἄν τις εἰδὼς ταῦτα [v] συνάγοι ποίας ἁρμόττει συνάγειν ἀρχὰς εἰς μίαν ἀρχήν. Ἁρμόττει δὲ καὶ τοῦτο 9
μὴ λεληθέναι, ποῖα δεῖ κατὰ τόπον ἀρχεῖα πολλῶν ἐπιμελεῖσθαι καὶ ποίων πανταχοῦ μίαν ἀρχὴν εἶναι κυρίαν, οἷον εὐκοσμίας πότερον ἐν ἀγορᾷ μὲν ἀγορανόμον, ἄλλον δὲ κατ' ἄλλον τόπον, ἢ πανταχοῦ τὸν αὐτόν. Καὶ πότερον κατὰ τὸ πρᾶγμα δεῖ διαιρεῖν ἢ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους, λέγω δ' οἷον ἕνα τῆς εὐκοσμίας, ἢ παίδων ἄλλον καὶ γυναικῶν. Καὶ κατὰ 10
τὰς πολιτείας δέ, πότερον διαφέρει καθ' ἑκάστην καὶ τὸ τῶν ἀρχῶν γένος ἢ οὐθέν, οἷον ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ καὶ ἀριστοκρατίᾳ καὶ μοναρχίᾳ πότερον αἱ αὐταὶ μέν εἰσιν ἀρχαὶ κύριαι, οὐκ ἐξ ἴσων δ' [w] οὐδ' ἐξ ὁμοίων, ἀλλ' ἕτεραι ἐν ἑτέραις, οἷον ἐν μὲν ταῖς ἀριστοκρατίαις ἐκ πεπαιδευμένων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐκ τῶν πλουσίων, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ἐκ τῶν ἐλευθέρων, ἢ τυγχάνουσι μέν τινες οὖσαι καὶ κατ' [x] αὐτὰς τὰς διαφορὰς τῶν ἀρχῶν, ἔστι δ' ὅπου συμφέρουσιν αἱ αὐταὶ καὶ ὅπου διαφέρουσιν· ἔνθα μὲν γὰρ ἁρμόττει μεγάλας, ἔνθα δ' εἶναι μικρὰς τὰς αὐτάς. Οὐ μὴν ἀλλὰ 11
καὶ ἴδιαί τινές εἰσιν, οἷον ἡ τῶν προβούλων· αὕτη γὰρ οὐ δημοκρατική, βουλὴ δὲ δημοτικόν. Δεῖ μὲν γὰρ εἶναί τι τοιοῦτον ᾧ ἐπιμελὲς ἔσται τοῦ δήμου προβουλεύειν, ὅπως ἀσχολῶν ἔσται· τοῦτο δ', ἐὰν ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὦσιν, ὀλιγαρχικόν· τοὺς δὲ προβούλους ὀλίγους ἀναγκαῖον εἶναι τὸ

[t] post συμβαίνει I^b^. διὰ τὸ διὰ πολλοῦ συμβαίνειν τὴν τούτων χρῆσιν.
[v] συνάγει Q^b^.V^b^. [w] οὐκ I^b^.Q^b^.V^b^. [x] ταύτας γρ. I^b^.

12 πλῆθος, ὥστ' ὀλιγαρχικόν. Ἀλλ' ὅπου ἄμφω [y] αὗται αἱ
ἀρχαί, οἱ πρόβουλοι καθεστᾶσιν ἐπὶ τοῖς βουλευταῖς· ὁ μὲν
γὰρ βουλευτὴς δημοτικόν, ὁ δὲ πρόβουλος ὀλιγαρχικόν. Κα-
ταλύεται δὲ καὶ τῆς βουλῆς ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις δη-
μοκρατίαις ἐν αἷς αὐτὸς συνιὼν ὁ δῆμος χρηματίζει περὶ πάν-
13 των. Τοῦτο δὲ συμβαίνειν εἴωθεν, ὅταν εὐπορία τις ᾖ ἢ
μισθὸς τοῖς ἐκκλησιάζουσιν· σχολάζοντες γὰρ συλλέγονταί
τε πολλάκις καὶ ἅπαντα αὐτοὶ κρίνουσιν. Παιδονόμος δὲ
καὶ γυναικονόμος, καὶ εἴ τις ἄλλος ἄρχων κύριός ἐστι τοιαύ-
της ἐπιμελείας, ἀριστοκρατικόν, δημοκρατικὸν δ' οὔ· πῶς γὰρ
οἷόν τε κωλύειν ἐξιέναι τὰς τῶν ἀπόρων; Οὐδ' ὀλιγαρχικόν·
14 τρυφῶσι γὰρ αἱ τῶν ὀλιγαρχούντων. Ἀλλὰ περὶ μὲν τού-
των ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω νῦν, περὶ δὲ τὰς τῶν ἀρχῶν κατα-
στάσεις πειρατέον ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν. Εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ
ἐν τρισὶν ὅροις, ὧν συντιθεμένων ἀναγκαῖον πάντας εἰλῆφθαι
τοὺς τρόπους. Ἔστι δὲ τῶν τριῶν τούτων ἓν μὲν τίνες οἱ
καθιστάντες τὰς ἀρχάς, δεύτερον δ' ἐκ τίνων, λοιπὸν δὲ τίνα
15 τρόπον. Ἑκάστου δὲ τῶν τριῶν τούτων διαφοραὶ τρεῖς
εἰσίν· ἢ γὰρ πάντες οἱ πολῖται καθιστᾶσιν ἢ τινές, καὶ ἢ
ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων, οἷον ἢ τιμήματι ἢ γένει
ἢ ἀρετῇ ἤ τινι τοιούτῳ ἄλλῳ, ὥσπερ ἐν Μεγάροις ἐκ τῶν
συγκατελθόντων καὶ συμμαχεσαμένων πρὸς τὸν δῆμον, καὶ
16 ταῦτα ἢ αἱρέσει ἢ κλήρῳ. Πάλιν ταῦτα συνδυαζόμενα, λέγω
δὲ τὰς μὲν τινὲς τὰς δὲ πάντες, καὶ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ'
ἐκ τινῶν, καὶ τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ. Τούτων δ'
17 ἑκάστης ἔσονται τῆς διαφορᾶς τρόποι τέσσαρες. Ἢ γὰρ
πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει, ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ, καὶ ἢ
ἐξ ἁπάντων ἢ ὡς ἀνὰ μέρος, οἷον κατὰ φυλὰς καὶ δήμους καὶ
[z] φρατρίας, ἕως ἂν διέλθῃ διὰ πάντων τῶν [a] πολιτῶν, ἢ ἀεὶ
18 ἐξ ἁπάντων, καὶ τὰ μὲν οὕτω τὰ δὲ ἐκείνως. Πάλιν [b] εἰ
τινὲς οἱ καθιστάντες, ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ,

[y] *αὐταὶ* I[b].Q[b].V[b]. [z] *φατρίας* I[b].V[b]. [a] *πολιτικῶν* codices. [b] *εἰ*] *οἱ* Q[b].V[b].

ἢ ἐκ τινῶν αἱρέσει ἢ ἐκ τινῶν κλήρῳ, ἢ τὰ μὲν οὕτω τὰ δ'
ἐκείνως, λέγω δὲ τὰ μὲν ἐκ πάντων αἱρέσει τὰ δὲ κλήρῳ.
Ὥστε δώδεκα οἱ τρόποι γίνονται χωρὶς τῶν δύο συνδυασμῶν.
Τούτων δ' αἱ μὲν δύο καταστάσεις δημοτικαί, τὸ πάντας ἐκ 19
πάντων αἱρέσει ἢ κλήρῳ γίνεσθαι ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ
τὰς δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ μὴ πάντας ἅμα μὲν καθι-
στάναι, ἐξ ἁπάντων δ' ἢ ἐκ τινῶν, ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει [c] ἢ
ἀμφοῖν, ἢ τὰς μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν ἀμφοῖν (τὸ
δὲ ἀμφοῖν λέγω τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει), πολιτικόν.
Καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων τὰς μὲν αἱρέσει καθιστάναι τὰς δὲ 20
κλήρῳ ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν κλήρῳ τὰς δ' αἱρέσει, ὀλιγαρ-
χικόν· ὀλιγαρχικώτερον δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν. Τὸ δὲ τὰς
μὲν ἐκ πάντων τὰς δ' ἐκ τινῶν πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς, ἢ
τὰς μὲν αἱρέσει τὰς δὲ κλήρῳ. Τὸ δὲ τινὰς ἐκ τινῶν ὀλι- 21
γαρχικόν, καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν [d] κλήρῳ, [μὴ γενόμενον δ'
ὁμοίως], καὶ τὸ τινὰς ἐκ τινῶν ἀμφοῖν, τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάν-
των. [e] Τὸ δὲ ἐκ τινῶν αἱρέσει πάντας ἀριστοκρατικόν. Οἱ 22
μὲν οὖν τρόποι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν
εἰσι, καὶ διῄρηνται κατὰ τὰς πολιτείας οὕτως· τίνα δὲ τίσι
συμφέρει καὶ πῶς δεῖ γίνεσθαι τὰς καταστάσεις, ἅμα ταῖς
δυνάμεσι τῶν ἀρχῶν, καὶ τίνες εἰσίν, ἔσται φανερόν. Λέγω
δὲ δύναμιν ἀρχῆς, οἷον τὴν κυρίαν τῶν προσόδων καὶ τὴν
κυρίαν τῆς φυλακῆς· ἄλλο γὰρ εἶδος δυνάμεως οἷον στρατη-
γίας καὶ τῆς τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν συμβολαίων κυρίας.

Λοιπὸν δὲ τῶν τριῶν τὸ δικαστικὸν εἰπεῖν. Ληπτέον δὲ 16
καὶ τούτων τοὺς τρόπους κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. Ἔστι
δὲ διαφορὰ τῶν δικαστηρίων ἐν τρισὶν ὅροις, ἐξ ὧν τε καὶ
περὶ ὧν καὶ πῶς. Λέγω δὲ ἐξ ὧν μέν, πότερον ἐκ πάν-
των ἢ ἐκ τινῶν· περὶ ὧν δέ, πόσα εἴδη δικαστηρίων· τὸ δὲ
πῶς, πότερον κλήρῳ ἢ αἱρέσει. Πρῶτον οὖν διαιρείσθω πόσα 2
εἴδη δικαστηρίων. Ἔστι δὲ τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ, ἓν μὲν εὐθυν-
τικόν, ἄλλο δὲ εἴ τίς [f] τι τῶν κοινῶν ἀδικεῖ, ἕτερον ὅσα εἰς

[c] ἢ ἀμφοῖν—τὰς δ' αἱρέσει om. Q^b.V^b. [d] κλήρῳ—τινῶν om. Q^b.V^b.
[e] τὸ δὲ ἐκ] τότε δὲ ἐκ Q^b.V^b. [f] τι om. V^b.

τὴν πολιτείαν φέρει, τέταρτον καὶ ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις ὅσα
περὶ ζημιώσεων ἀμφισβητοῦσιν, πέμπτον τὸ περὶ τῶν ἰδίων
συναλλαγμάτων καὶ ἐχόντων μέγεθος, καὶ παρὰ ταῦτα τό
3 τε φονικὸν καὶ τὸ ξενικόν. Φονικοῦ μὲν [g] οὖν εἴδη, ἄν τ'
ἐν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς ἄν τ' ἐν ἄλλοις, περί τε τῶν ἐκ
προνοίας καὶ περὶ τῶν ἀκουσίων, καὶ ὅσα [h] ὁμολογεῖται μέν,
ἀμφισβητεῖται δὲ περὶ τοῦ δικαίου, τέταρτον δὲ ὅσα τοῖς
φεύγουσι φόνου ἐπὶ καθόδῳ ἐπιφέρεται, οἷον Ἀθήνησι λέγε-
ται καὶ τὸ ἐν Φρεαττοῖ δικαστήριον· συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα
ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ὀλίγα καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν.
4 Τοῦ δὲ ξενικοῦ ἓν μὲν ξένοις πρὸς ξένους, ἄλλο ξένοις πρὸς
ἀστούς. Ἔτι δὲ παρὰ πάντα ταῦτα περὶ τῶν μικρῶν συναλ-
λαγμάτων, ὅσα [i] δραχμιαῖα καὶ πεντάδραχμα καὶ μικρῷ
πλείονος· δεῖ μὲν γὰρ καὶ περὶ τούτων γίνεσθαι κρίσιν, οὐκ
5 ἐμπίπτει δὲ εἰς δικαστῶν πλῆθος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων
ἀφείσθω καὶ τῶν φονικῶν καὶ τῶν ξενικῶν, περὶ δὲ τῶν
πολιτικῶν [k] λέγωμεν, περὶ ὧν μὴ γινομένων καλῶς διαστά-
σεις γίνονται καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ κινήσεις. Ἀνάγκη δ'
ἤτοι πάντας περὶ πάντων [l] κρίνειν τῶν διῃρημένων αἱρέσει
ἢ κλήρῳ, ἢ πάντας περὶ πάντων τὰ μὲν κλήρῳ τὰ δ' αἱ-
ρέσει, ἢ περὶ ἐνίων τῶν αὐτῶν τοὺς μὲν κλήρῳ τοὺς δ' αἱρε-
6 τούς. Οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρόποι τέτταρες τὸν ἀριθμόν, τοσ-
οῦτοι δ' ἕτεροι καὶ οἱ κατὰ μέρος· πάλιν γὰρ ἐκ τινῶν καὶ
οἱ δικάζοντες περὶ πάντων αἱρέσει, ἢ ἐκ τινῶν περὶ πάντων
κλήρῳ, ἢ τὰ μὲν κλήρῳ τὰ δὲ αἱρέσει, ἢ ἔνια δικαστήρια
περὶ τῶν αὐτῶν ἐκ κληρωτῶν καὶ αἱρετῶν. Οὗτοι μὲν οὖν,
7 ὥσπερ ἐλέχθησαν, οἱ τρόποι τοῖς εἰρημένοις. Ἔτι δὲ τὰ
αὐτὰ συνδυαζόμενα, λέγω δ' οἷον τὰ μὲν ἐκ πάντων τὰ δ' ἐκ
τινῶν τὰ δ' ἐξ ἀμφοῖν, οἷον εἰ τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου εἶεν οἱ
μὲν ἐκ πάντων οἱ δ' ἐκ τινῶν, καὶ ἢ κλήρῳ ἢ αἱρέσει ἢ ἀμ-
8 φοῖν. Ὅσους μὲν οὖν ἐνδέχεται τρόπους εἶναι τὰ δικαστή-
ρια, εἴρηται· τούτων δὲ τὰ μὲν πρῶτα δημοτικά, ὅσα ἐκ

[g] οὖν om. Qb.Vb. [h] μὲν ὁμολογεῖται Qb.Vb. [i] ἀραχμιαῖα Vb. [k] λέ-
γομεν Qb. [l] κρίνειν—πάντων om. Vb.

πάντων ἢ περὶ πάντων, τὰ δὲ δεύτερα ὀλιγαρχικά, ὅσα ἐκ τινῶν περὶ πάντων, τὰ δὲ τρίτα ἀριστοκρατικὰ καὶ πολιτικά, ὅσα τὰ μὲν ἐκ πάντων τὰ δ' ἐκ τινῶν.

Ε.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ὧν προειλόμεθα σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων· ἐκ τίνων δὲ μεταβάλλουσιν αἱ πολιτεῖαι καὶ πόσων καὶ ποίων, καὶ τίνες ἑκάστης πολιτείας φθοραί, καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται, ἔτι δὲ σωτηρίαι τίνες καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης εἰσίν, ἔτι δὲ διὰ τίνων ἂν μάλιστα σώζοιτο τῶν πολιτειῶν ἑκάστη, σκεπτέον ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις. Δεῖ δὲ πρῶτον ὑπολαβεῖν τὴν ἀρχήν, ὅτι 2
πολλαὶ γεγένηνται πολιτεῖαι πάντων μὲν ὁμολογούντων τὸ δίκαιον καὶ τὸ κατ' ἀναλογίαν ἴσον, τούτου δ' ἁμαρτανόντων, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον. Δῆμος [m] μὲν γὰρ ἐγέ- 3
νετο ἐκ τοῦ ἴσους ὁτιοῦν ὄντας οἴεσθαι [n] ἁπλῶς ἴσους εἶναι (ὅτι γὰρ ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, ἁπλῶς ἴσοι εἶναι νομίζουσιν), ὀλιγαρχία δὲ ἐκ τοῦ ἀνίσους ἕν τι ὄντας ὅλως [o] εἶναι ἀνίσους ὑπολαμβάνειν (κατ' οὐσίαν γὰρ ἄνισοι ὄντες ἁπλῶς ἄνισοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι). Εἶτα οἱ μὲν ὡς ἴσοι ὄντες 4
πάντων τῶν ἴσων ἀξιοῦσι μετέχειν, οἱ δ' ὡς ἄνισοι ὄντες πλεονεκτεῖν ζητοῦσιν· τὸ γὰρ πλεῖον ἄνισον. Ἔχουσι μὲν 5
οὖν τι πᾶσαι δίκαιον, ἡμαρτημέναι δ' ἁπλῶς εἰσίν· καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ὅταν μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν [p] ἣν ἑκάτεροι τυγχάνουσιν ἔχοντες μετέχωσι τῆς πολιτείας, στασιάζουσιν. Πάντων δὲ δικαιότατα μὲν ἂν στασιάζοιεν, 6
ἥκιστα δὲ τοῦτο πράττουσιν οἱ κατ' ἀρετὴν διαφέροντες· μάλιστα γὰρ εὔλογον ἀνίσους ἁπλῶς εἶναι τούτους μόνον. Εἰσὶ δέ τινες οἳ κατὰ γένος ὑπερέχοντες οὐκ ἀξιοῦσι τῶν 7
ἴσων αὑτοὺς διὰ τὴν ἀνισότητα ταύτην· εὐγενεῖς γὰρ εἶναι δοκοῦσιν οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος. Ἀρχαὶ μὲν οὖν ὡς εἰπεῖν αὗται καὶ πηγαὶ τῶν στάσεών εἰσιν, ὅθεν

[m] μὲν om. Vᵇ. [n] ἁπλοῦς Vᵇ. [o] εἶναι—εἶναι om. Iᵇ.Vᵇ. [p] ἣν om. Rᵇ.Vᵇ. et pr. Iᵇ. iidem τυγχάνωσιν.

8 στασιάζουσιν. Διὸ καὶ αἱ μεταβολαὶ γίγνονται [q] διχῶς·
ὁτὲ μὲν γὰρ πρὸς τὴν πολιτείαν, ὅπως ἐκ τῆς καθεστηκυίας
ἄλλην [r] μεταστήσωσιν, οἷον ἐκ δημοκρατίας ὀλιγαρχίαν ἢ
δημοκρατίαν ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ πολιτείαν καὶ ἀριστοκρατίαν
ἐκ τούτων, ἢ ταύτας ἐξ ἐκείνων· ὁτὲ δ' οὐ πρὸς τὴν καθεστη-
κυῖαν πολιτείαν, ἀλλὰ τὴν μὲν κατάστασιν προαιροῦνται
τὴν αὐτήν, δι' αὑτῶν δ' εἶναι βούλονται ταύτην, οἷον τὴν
9 ὀλιγαρχίαν ἢ τὴν μοναρχίαν. Ἔτι περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ
ἧττον, [s] οἷον ἢ ὀλιγαρχίαν οὖσαν [s] εἰς τὸ μᾶλλον ὀλιγαρχεῖ-
σθαι ἢ εἰς τὸ ἧττον, ἢ δημοκρατίαν οὖσαν εἰς τὸ μᾶλλον
δημοκρατεῖσθαι ἢ εἰς τὸ ἧττον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοι-
10 πῶν πολιτειῶν, [t] ἢ ἵνα ἐπιταθῶσιν ἢ ἀνεθῶσιν. Ἔτι πρὸς
τὸ μέρος τι [v] κινῆσαι τῆς πολιτείας, οἷον ἀρχήν τινα κατα-
στῆσαι ἢ ἀνελεῖν, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονί φασι Λύσανδρόν
τινες ἐπιχειρῆσαι καταλῦσαι τὴν βασιλείαν καὶ Παυσανίαν
τὸν βασιλέα τὴν ἐφορείαν. Καὶ ἐν Ἐπιδάμνῳ δὲ [w] μετέβα-
λεν ἡ πολιτεία κατὰ μόριον· ἀντὶ γὰρ τῶν φυλάρχων βου-
11 λὴν ἐποίησαν. Εἰς δὲ τὴν Ἡλιαίαν ἐπάναγκές ἐστιν ἔτι
τῶν ἐν τῷ πολιτεύματι βαδίζειν τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐπιψη-
φίζηται ἀρχή τις. Ὀλιγαρχικὸν δὲ καὶ ὁ ἄρχων ὁ εἷς ἦν
ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ· [x] πανταχοῦ γὰρ διὰ τὸ ἄνισον ἡ στά-
σις· οὐ μὴν τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει ἀνάλογον· ἀΐδιος γὰρ
βασιλεία ἄνισος, ἐὰν ᾖ ἐν ἴσοις· ὅλως γὰρ τὸ ἴσον ζητοῦν-
12 τες στασιάζουσιν. Ἔστι δὲ διττὸν τὸ ἴσον· τὸ μὲν γὰρ
ἀριθμῷ τὸ δὲ κατ' ἀξίαν ἐστίν. Λέγω δὲ ἀριθμῷ [y] μὲν τὸ
πλήθει ἢ μεγέθει ταὐτὸ καὶ ἴσον, κατ' ἀξίαν δὲ τὸ τῷ λόγῳ,
οἷον ὑπερέχει κατ' ἀριθμὸν μὲν ἴσον τὰ τρία τοῖν δυοῖν καὶ
ταῦτα τοῦ ἑνός, [z] λόγῳ δὲ τέτταρα τοῖν δυοῖν καὶ ταῦτα τοῦ
ἑνός· ἴσον γὰρ μέρος τὰ δύο τῶν τεττάρων καὶ τὸ ἓν τῶν
13 [a] δυοῖν· ἄμφω γὰρ ἡμίση. Ὁμολογοῦντες δὲ τὸ ἁπλῶς

[q] δικαίως Ib. [r] καταστήσωσιν Rb.Vb. [s] οἷον et εἰς τὸ μᾶλλον ὀλι-γαρχεῖσθαι om. Rb. [t] ἢ ἵνα ἀναθῶσιν Rb. [v] κινεῖσθαι Ib. [w] με-τέβαλλεν Vb. [x] πάντων Vb. [y] μὲν τὸ] μὲν τῶ Rb.Vb. [z] λέγω Rb. λόγῳ—ἑνός om. Vb. [a] δυεῖν Ib.

εἶναι δίκαιον, τὸ κατ' ἀξίαν διαφέρονται, καθάπερ ἐλέχθη
πρότερον, οἱ μὲν ὅτι, ἐὰν κατά τι ἴσοι ὦσιν, ὅλως ἴσοι νομί-
ζουσιν εἶναι, οἱ δ' ὅτι, ἐὰν κατά τι ἄνισοι, πάντων ἀνίσων
ἀξιοῦσιν ἑαυτούς. Διὸ καὶ μάλιστα δύο γίνονται πολιτεῖαι, 14
δῆμος καὶ ὀλιγαρχία· εὐγένεια γὰρ καὶ ἀρετὴ ἐν [b] ὀλίγοις,
ταῦτα δ' ἐν πλείοσιν· εὐγενεῖς γὰρ καὶ ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ
ἑκατόν, [c] ἄποροι δὲ [d] πολλοὶ πολλαχοῦ. Τὸ δὲ ἁπλῶς πάντῃ
καθ' ἑκατέραν τετάχθαι τὴν ἰσότητα φαῦλον. Φανερὸν δ'
ἐκ τοῦ συμβαίνοντος· οὐδεμία γὰρ μόνιμος ἐκ τῶν τοιούτων
πολιτειῶν. Τούτου δ' αἴτιον ὅτι ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ πρώτου 15
καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἡμαρτημένου μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὸ τέλος κακόν
τι. Διὸ δεῖ τὰ μὲν ἀριθμητικῇ ἰσότητι χρῆσθαι, τὰ δὲ τῇ
κατ' ἀξίαν. Ὅμως δὲ ἀσφαλεστέρα καὶ ἀστασίαστος μᾶλ-
λον ἡ δημοκρατία τῆς ὀλιγαρχίας. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλι- 16
γαρχίαις ἐγγίνονται δύο, ἥ τε πρὸς ἀλλήλους στάσις καὶ
ἔτι ἡ πρὸς τὸν δῆμον, ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ἡ πρὸς τὴν
ὀλιγαρχίαν μόνον· αὐτῷ δὲ πρὸς αὑτόν, ὅ τι καὶ ἄξιον εἰ-
πεῖν, οὐκ ἐγγίγνεται τῷ δήμῳ στάσις. Ἔτι δὲ ἡ ἐκ τῶν
μέσων πολιτεία ἐγγυτέρω τοῦ δήμου ἢ [e] ἡ τῶν ὀλίγων, ἥπερ
ἐστὶν ἀσφαλεστάτη τῶν τοιούτων πολιτειῶν.

Ἐπεὶ δὲ σκοποῦμεν ἐκ τίνων [f] αἵ τε στάσεις γίγνονται 2
καὶ [g] αἱ μεταβολαὶ περὶ τὰς πολιτείας, ληπτέον καθόλου
πρῶτον τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν. Εἰσὶ [h] δὴ σχεδὸν
ὡς εἰπεῖν τρεῖς τὸν ἀριθμόν, ἃς διοριστέον καθ' αὑτὰς τύπῳ
πρῶτον. Δεῖ γὰρ λαβεῖν πῶς τε ἔχοντες στασιάζουσι καὶ
τίνων ἕνεκεν, καὶ τρίτον τίνες ἀρχαὶ γίνονται τῶν πολιτικῶν
ταραχῶν καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους στάσεων. Τοῦ μὲν οὖν 2
αὐτοὺς ἔχειν πως πρὸς τὴν μεταβολὴν αἰτίαν καθόλου μά-
λιστα θετέον περὶ ἧς ἤδη τυγχάνομεν εἰρηκότες. Οἱ μὲν
γὰρ ἰσότητος ἐφιέμενοι στασιάζουσιν, ἂν νομίζωσιν ἔλαττον
ἔχειν ὄντες ἴσοι τοῖς πλεονεκτοῦσιν, οἱ δὲ τῆς ἀνισότητος
καὶ τῆς ὑπεροχῆς, ἂν ὑπολαμβάνωσιν ὄντες ἄνισοι μὴ πλέον

[b] λόγοις Ib.Vb. [c] εὔποροι Ib.Vb. [d] πολλοὶ om. Ib.Rb.Vb. [e] ἡ post ἢ om. Vb. [f] αἵ τε] ἔτι Rb. [g] αἱ om. Rb. [h] δὲ Rb.

3 ἔχειν ἀλλ' ἴσον ἢ [i] ἔλαττον. Τούτων δ' ἔστι μὲν ὀρέγεσθαι
δικαίως, ἔστι δὲ καὶ ἀδίκως· ἐλάττους τε γὰρ ὄντες ὅπως
ἴσοι [k] ὦσι στασιάζουσι, καὶ ἴσοι ὄντες ὅπως μείζους. Πῶς
μὲν οὖν ἔχοντες στασιάζουσιν, εἴρηται. Περὶ ὧν δὲ στα-
σιάζουσιν, ἐστὶ κέρδος καὶ τιμὴ καὶ τἀναντία τούτοις· καὶ
γὰρ ἀτιμίαν φεύγοντες καὶ ζημίαν, ἢ ὑπὲρ αὑτῶν ἢ τῶν
4 φίλων, στασιάζουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν. Αἱ δ' αἰτίαι καὶ ἀρ-
χαὶ τῶν κινήσεων, ὅθεν αὐτοί τε διατίθενται τὸν εἰρημένον
τρόπον καὶ περὶ τῶν λεχθέντων, ἔστι μὲν ὡς τὸν ἀριθμὸν
5 ἑπτὰ τυγχάνουσιν οὖσαι, ἔστι δ' ὡς πλείους. Ὧν δύο μέν
ἐστι ταὐτὰ τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως· διὰ κέρδος
γὰρ καὶ διὰ τιμὴν παροξύνονται πρὸς ἀλλήλους οὐχ ἵνα κτή-
σωνται σφίσιν αὐτοῖς, ὥσπερ εἴρηται πρότερον, ἀλλ' ἑτέ-
ρους ὁρῶντες τοὺς μὲν δικαίως τοὺς δ' ἀδίκως πλεονεκτοῦντας
6 τούτων. Ἔτι διὰ ὕβριν, διὰ φόβον, διὰ ὑπεροχήν, διὰ κα-
ταφρόνησιν, διὰ αὔξησιν τὴν παρὰ τὸ ἀνάλογον. Ἔτι δὲ
ἄλλον τρόπον δι' ἐριθείαν, δι' ὀλιγωρίαν, διὰ μικρότητα, δι'
3 ἀνομοιότητα. Τούτων δὲ ὕβρις μὲν καὶ κέρδος τίνα ἔχουσι
δύναμιν καὶ [l] πῶς αἴτια, σχεδόν ἐστι φανερόν· ὑβριζόντων τε
γὰρ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ πλεονεκτούντων στασιάζουσι
καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς πολιτείας τὰς διδούσας τὴν
ἐξουσίαν· ἡ δὲ πλεονεξία γίνεται ὁτὲ μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων, ὁτὲ
2 δὲ ἀπὸ τῶν κοινῶν. Δῆλον δὲ καὶ ἡ τιμή, καὶ τί δύναται
καὶ πῶς αἰτία στάσεως· καὶ γὰρ [m] αὐτοὶ ἀτιμαζόμενοι καὶ
ἄλλους ὁρῶντες τιμωμένους στασιάζουσιν· ταῦτα δὲ ἀδίκως
μὲν γίνεται, ὅταν παρὰ τὴν ἀξίαν ἢ τιμῶνταί τινες ἢ ἀτι-
3 μάζωνται, [n] δικαίως δέ, ὅταν κατὰ τὴν ἀξίαν. Δι' ὑπεροχὴν
δέ, ὅταν τις ᾖ τῇ δυνάμει μείζων, ἢ εἷς ἢ πλείους, ἢ κατὰ
τὴν πόλιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πολιτεύματος· γίνεσθαι γὰρ
εἴωθεν ἐκ τῶν τοιούτων μοναρχία ἢ δυναστεία. Διὸ ἐνια-
χοῦ εἰώθασιν ὀστρακίζειν, οἷον ἐν Ἄργει καὶ Ἀθήνησιν·

[i] post ἔλαττον Vb.Ub. et margo Ib. τῆς ἰσότητος δηλονότι καὶ τῆς ὑπεροχῆς. [k] ὦσι καὶ στασιάζουσι Rb. [l] πόσ' Ib.Ub.Vb, πόσα Rb. [m] αὐτὴ ἀτιμαζομένη Ub. [n] δικαίως δέ] διὰ δικαίως Ub.

καίτοι βέλτιον ἐξ ἀρχῆς ὁρᾶν ὅπως μὴ [o] ἐνέσονται τοσοῦτον
ὑπερέχοντες, ἢ ἐάσαντας γενέσθαι ἰᾶσθαι ὕστερον. Διὰ δὲ 4
φόβον στασιάζουσιν οἵ τε ἠδικηκότες, δεδιότες μὴ δῶσι δί-
κην, καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι, βουλόμενοι φθάσαι πρὶν
ἀδικηθῆναι, ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέστησαν οἱ γνώριμοι ἐπὶ
τὸν δῆμον διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας. Διὰ καταφρόνησιν 5
δὲ καὶ στασιάζουσι καὶ ἐπιτίθενται, οἷον ἔν τε ταῖς ὀλιγαρ-
χίαις, ὅταν πλείους ὦσιν οἱ μὴ μετέχοντες τῆς πολιτείας
(κρείττους γὰρ οἴονται εἶναι), καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις οἱ
εὔποροι καταφρονήσαντες τῆς ἀταξίας καὶ ἀναρχίας, οἷον
καὶ ἐν Θήβαις μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην κακῶς πο-
λιτευομένων ἡ δημοκρατία διεφθάρη, καὶ ἡ Μεγαρέων δι'
ἀταξίαν καὶ ἀναρχίαν ἡττηθέντων, καὶ ἐν Συρακούσαις πρὸ
τῆς Γέλωνος τυραννίδος, καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ δῆμος πρὸ τῆς
ἐπαναστάσεως. Γίνονται δὲ καὶ δι' αὔξησιν τὴν [p] παρὰ τὸ 6
ἀνάλογον μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν. Ὥσπερ γὰρ σῶμα
ἐκ μερῶν σύγκειται καὶ δεῖ αὐξάνεσθαι ἀνάλογον, ἵνα μένῃ
συμμετρία, εἰ δὲ μή, φθείρεται, ὅταν ὁ μὲν ποὺς τεττά-
ρων πηχῶν ᾖ τὸ [q] δ' [r] ἄλλο σῶμα δυοῖν [s] σπιθαμαῖν, ἐνίοτε
δὲ κἂν εἰς ἄλλου ζῴου [t] μεταβάλλοι μορφήν, εἰ μὴ μόνον
κατὰ [v] τὸ ποσὸν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιὸν αὐξάνοιτο παρὰ
τὸ ἀνάλογον, οὕτω καὶ [w] πόλις [x] σύγκειται ἐκ μερῶν, ὧν
πολλάκις [y] λανθάνει τι αὐξανόμενον, οἷον τὸ τῶν ἀπόρων
πλῆθος ἐν ταῖς δημοκρατίαις καὶ πολιτείαις. Συμβαίνει 7
δ' ἐνίοτε τοῦτο καὶ διὰ τύχας, οἷον ἐν Τάραντι ἡττη-
θέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν γνωρίμων ὑπὸ τῶν Ἰαπύ-
γων μικρὸν ὕστερον τῶν Μηδικῶν δημοκρατία ἐγένετο ἐκ
πολιτείας, καὶ ἐν Ἄργει τῶν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀπολομένων ὑπὸ
Κλεομένους τοῦ Λάκωνος ἠναγκάσθησαν παραδέξασθαι τῶν
περιοίκων τινάς, καὶ ἐν Ἀθήναις ἀτυχούντων πεζῇ οἱ γνώ-
ριμοι ἐλάττους ἐγένοντο διὰ τὸ ἐκ καταλόγου στρατεύεσθαι

[o] αἰνέσονται γρ. I^b. [p] περὶ I^b.V^b. [q] δ' om. V^b. [r] ἄλλο om. R^b. [s] σπιθαμαῖον U^b, σπιθαμῶν R^b. [t] μεταβάλοι I^b. [v] τὸ prius om. I^b.U^b.V^b. [w] πόλεις V^b. [x] σύγκειται om. R^b. [y] λανθάνοι U^b.

8 ὑπὸ τὸν Λακωνικὸν πόλεμον. Συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις, ἧττον δέ· πλειόνων γὰρ τῶν [z] ἀπόρων γινομένων ἢ τῶν οὐσιῶν αὐξανομένων μεταβάλλουσιν εἰς ὀλι-
9 γαρχίας καὶ δυναστείας. Μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι [a] καὶ ἄνευ στάσεως διά τε τὰς ἐριθείας, ὥσπερ ἐν Ἡραίᾳ (ἐξ αἱρετῶν γὰρ διὰ τοῦτο ἐποίησαν κληρωτάς, ὅτι ᾑροῦντο τοὺς ἐριθευομένους), καὶ δι' ὀλιγωρίαν, ὅταν ἐάσωσιν εἰς τὰς ἀρχὰς [b] τὰς κυρίας παριέναι τοὺς μὴ τῆς πολιτείας φίλους, ὥσπερ ἐν Ὠρεῷ κατελύθη ἡ ὀλιγαρχία τῶν ἀρχόντων γενομένου Ἡρακλεοδώρου, ὃς ἐξ ὀλιγαρχίας πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν
10 κατεσκεύασεν. Ἔτι διὰ τὸ παρὰ μικρόν· λέγω δὲ παρὰ μικρόν, ὅτι πολλάκις λανθάνει μεγάλη γινομένη μετάβασις τῶν νομίμων, ὅταν παρορῶσι τὸ μικρόν, ὥσπερ ἐν Ἀμβρακίᾳ μικρὸν ἦν τὸ τίμημα, τέλος [c] δ' οὐθενὸς ἦρχον, ὡς ἔγγιον
11 ἢ μηθὲν διαφέρον τοῦ μηθὲν τὸ μικρόν. Στασιωτικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ὁμόφυλον, ἕως ἂν συμπνεύσῃ· ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἐκ τοῦ τυχόντος πλήθους πόλις γίγνεται, οὕτως οὐδ' ἐν τῷ τυχόντι χρόνῳ. Διὸ ὅσοι ἤδη συνοίκους ἐδέξαντο ἢ [d] ἐποίκους, οἱ πλεῖστοι [e] ἐστασίασαν, οἷον Τροιζηνίοις Ἀχαιοὶ συνῴκησαν Σύβαριν, εἶτα πλείους οἱ Ἀχαιοὶ γενόμενοι ἐξέβαλον τοὺς Τροιζηνίους· ὅθεν τὸ ἄγος συνέβη τοῖς Συβαρίταις.
12 [f] Καὶ ἐν Θουρίοις Συβαρῖται τοῖς συνοικήσασιν· πλεονεκτεῖν γὰρ ἀξιοῦντες ὡς σφετέρας τῆς χώρας [g] ἐξέπεσον. Καὶ Βυζαντίοις οἱ ἔποικοι ἐπιβουλεύοντες φωραθέντες ἐξέπεσον διὰ μάχης, καὶ Ἀντισσαῖοι τοὺς Χίων φυγάδας εἰσδεξάμενοι διὰ μάχης ἐξέβαλον, Ζαγκλαῖοι δὲ [h] Σαμίους ὑποδεξάμενοι
13 ἐξέπεσον [i] καὶ αὐτοί. Καὶ Ἀπολλωνιᾶται οἱ ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ ἐποίκους ἐπαγαγόμενοι ἐστασίασαν, [k] καὶ Συρακούσιοι μετὰ τὰ τυραννικὰ τοὺς ξένους καὶ τοὺς μισθοφόρους πολίτας

[z] εὐπόρων $I^b.R^b.U^b.V^b$. [a] καὶ ἀναστάσεως U^b. [b] τὰς post ἀρχὰς om. U^b. [c] δ' ἀπ' οὐθενὸς ἦρχον ὡς ἐγγὺς ὂν ἢ interpres. [d] ἀποίκους R^b. [e] δ' ἐστασίασαν V^b, διεστασίασαν $R^b.I^b$. [f] καὶ om. U^b. [g] ἐξέπεσον om. U^b. [h] σαμίους etiam post ὑποδεξάμενοι V^b. [i] καὶ ante αὐτοί om. R^b. [k] καὶ—ἐστασίασαν om. R^b.

ποιησάμενοι ἐστασίασαν καὶ εἰς μάχην [l]ἦλθον, καὶ Ἀμφι-
πολῖται δεξάμενοι [m]Χαλκιδέων ἀποίκους ἐξέπεσον ὑπὸ τού-
των [n]οἱ πλεῖστοι αὐτῶν. Στασιάζουσι δ' ἐν μὲν ταῖς ὀλι- 14
γαρχίαις οἱ πολλοὶ ὡς ἀδικούμενοι, ὅτι οὐ μετέχουσι τῶν
ἴσων, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἴσοι ὄντες, ἐν δὲ ταῖς δη-
μοκρατίαις οἱ γνώριμοι, ὅτι μετέχουσι τῶν ἴσων οὐκ ἴσοι
ὄντες. Στασιάζουσι δὲ ἐνίοτε αἱ πόλεις καὶ διὰ τοὺς τόπους, 15
ὅταν μὴ εὐφυῶς ἔχῃ ἡ χώρα πρὸς τὸ μίαν εἶναι πόλιν, οἷον
ἐν Κλαζομεναῖς οἱ ἐπὶ Χύτρῳ πρὸς τοὺς ἐν νήσῳ, καὶ Κολο-
φώνιοι καὶ [o]Νοτιεῖς· καὶ Ἀθήνησιν οὐχ ὁμοίως εἰσίν, ἀλλὰ
μᾶλλον δημοτικοὶ οἱ τὸν Πειραιᾶ οἰκοῦντες τῶν τὸ ἄστυ.
Ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις αἱ διαβάσεις τῶν ὀχετῶν, καὶ 16
τῶν πάνυ σμικρῶν, διασπῶσι τὰς φάλαγγας, οὕτως ἔοικε
πᾶσα διαφορὰ ποιεῖν διάστασιν. Μεγίστη μὲν οὖν ἴσως
διάστασις ἀρετὴ καὶ μοχθηρία, εἶτα πλοῦτος καὶ πενία, καὶ
οὕτω δὴ [p]ἑτέρα [q]ἑτέρας μᾶλλον· ὧν μία καὶ ἡ εἰρημένη ἐστίν.
Γίγνονται μὲν οὖν αἱ στάσεις οὐ περὶ μικρῶν ἀλλ' ἐκ μικρῶν, 4
στασιάζουσι δὲ περὶ μεγάλων. Μάλιστα δὲ καὶ αἱ μικραὶ
ἰσχύουσιν, ὅταν ἐν τοῖς κυρίοις γένωνται, οἷον συνέβη [r]καὶ
ἐν Συρακούσαις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις· μετέβαλε γὰρ ἡ
πολιτεία ἐκ δύο νεανίσκων στασιασάντων, ἐν ταῖς ἀρχαῖς
ὄντων, περὶ ἐρωτικὴν αἰτίαν. Θατέρου γὰρ ἀποδημοῦντος 2
ἑταῖρος [s]ὤν τις τὸν ἐρώμενον αὐτοῦ ὑπεποιήσατο, πάλιν δ'
ἐκεῖνος τούτῳ χαλεπήνας τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνέπεισεν ὡς
αὐτὸν ἐλθεῖν· ὅθεν προσλαμβάνοντες τοὺς ἐν τῷ πολιτεύ-
ματι διεστασίασαν [t]πάντας. Διόπερ ἀρχομένων εὐλαβεῖ- 3
σθαι [v]δεῖ τῶν τοιούτων, καὶ διαλύειν τὰς τῶν ἡγεμόνων καὶ
δυναμένων στάσεις· ἐν ἀρχῇ γὰρ γίγνεται τὸ ἁμάρτημα, ἡ
δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός, ὥστε καὶ τὸ ἐν αὐτῇ
μικρὸν ἁμάρτημα ἀνάλογόν ἐστι πρὸς [w]τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις

[l] post ἦλθον R^b. τῶν τυραννικὰ τοὺς—ἦλθον. [m] χαλκίδων U^b.V^b. [n] ὡς πλείους V^b. [o] νοτιοῖς V^b. [p] ἑτέρα om. I^b. [q] ἑτέρας om. U^b. [r] καὶ om. I^b. [s] ὅν R^b. [t] πάντας (ε supra α) V^b. [v] δὲ R^b. [w] τὰ] τὰς I^b.V^b.

4 μέρεσιν. Ὅλως δὲ αἱ τῶν γνωρίμων στάσεις συναπολαύειν
ποιοῦσι καὶ τὴν ὅλην πόλιν, οἷον [x] ἐν Ἑστιαίᾳ συνέβη μετὰ
τὰ [y] Μηδικά, δύο ἀδελφῶν περὶ τῆς [z] τῶν πατρῴων νομῆς
διενεχθέντων· ὁ μὲν γὰρ ἀπορώτερος, ὡς οὐκ ἀποφαίνοντος
[a] θατέρου τὴν οὐσίαν οὐδὲ τὸν θησαυρὸν ὃν εὗρεν ὁ πατήρ,
προσήγετο τοὺς δημοτικούς, ὁ δ' ἕτερος ἔχων οὐσίαν πολλὴν
5 τοὺς εὐπόρους. Καὶ [b] ἐν Δελφοῖς ἐκ κηδείας γενομένης δια-
φορᾶς ἀρχὴ πασῶν ἐγένετο τῶν στάσεων τῶν ὕστερον· ὁ μὲν
γὰρ οἰωνισάμενός τι σύμπτωμα, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὴν νύμφην, οὐ
λαβὼν ἀπῆλθεν, οἱ δ' ὡς ὑβρισθέντες ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν
6 χρημάτων θύοντος, κἄπειτα ὡς ἱερόσυλον ἀπέκτειναν. Καὶ
περὶ Μιτυλήνην δὲ ἐξ ἐπικλήρων στάσεως γενομένης πολλῶν
ἐγένετο ἀρχὴ κακῶν καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀθηναίους,
ἐν ᾧ Πάχης ἔλαβε τὴν πόλιν [c] αὐτῶν· Τιμοφάνους γὰρ τῶν
εὐπόρων τινὸς καταλιπόντος δύο θυγατέρας, ὁ [d] περιωσθεὶς
καὶ οὐ λαβὼν τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ [e] Δόξανδρος ἦρξε τῆς στά-
σεως καὶ τοὺς Ἀθηναίους παρώξυνε, πρόξενος ὢν τῆς πόλεως.
7 Καὶ ἐν Φωκεῦσιν ἐξ ἐπικλήρου στάσεως γενομένης περὶ Μνα-
σέαν τὸν Μνήσωνος πατέρα καὶ Εὐθυκράτη τὸν Ὀνομάρχου,
ἡ στάσις αὕτη ἀρχὴ τοῦ ἱεροῦ πολέμου κατέστη τοῖς Φω-
κεῦσιν. Μετέβαλε δὲ [f] καὶ ἐν Ἐπιδάμνῳ ἡ πολιτεία ἐκ γα-
μικῶν· ὑπομνηστευσάμενος γάρ τις [g] θυγατέρα, ὡς ἐζημίωσεν
αὐτὸν ὁ τοῦ ὑπομνηστευθέντος πατὴρ γενόμενος τῶν ἀρχόν-
των, ἅτερος συμπαρέλαβε τοὺς ἐκτὸς τῆς πολιτείας ὡς ἐπη-
8 ρεασθείς. Μεταβάλλουσι δὲ καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν καὶ εἰς δῆμον
καὶ εἰς πολιτείαν ἐκ τοῦ εὐδοκιμῆσαί τι ἢ αὐξηθῆναι ἢ ἀρχεῖον
ἢ μόριον τῆς πόλεως, οἷον ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴ εὐδοκι-
μήσασα ἐν τοῖς Μηδικοῖς ἔδοξε [h] συντονωτέραν ποιῆσαι τὴν
πολιτείαν, καὶ πάλιν ὁ ναυτικὸς ὄχλος γενόμενος αἴτιος τῆς
περὶ Σαλαμῖνα νίκης καὶ [i] διὰ ταύτης τῆς ἡγεμονίας [k] διὰ τὴν

[x] ἐν om. Vb. [y] δημοτικά Ib.Rb.Vb. [z] τῶν om. Ib.Rb.Ub.Vb.
[a] θατέρου om. Ib.Rb.Vb. [b] ἐν Δελφοῖς] ἀδελφοῖς Rb. [c] αὐτοῦ Ib.
[d] περιωθεὶς Rb, περιωρισθεὶς Ub.Vb. [e] δέξανδρος Ib. [f] καὶ om. Rb.
[g] θυγατέρα om. Ib.Rb.Vb. [h] συντονωτέρα Rb. [i] διὰ τὸ ταύτης Vb.
[k] διὰ] καὶ διὰ Ub.

κατὰ θάλατταν δύναμιν τὴν δημοκρατίαν ἰσχυροτέραν ἐποί-
ησεν. Καὶ ἐν Ἄργει οἱ γνώριμοι εὐδοκιμήσαντες περὶ τὴν 9
ἐν Μαντινείᾳ μάχην τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους ἐπεχείρησαν
καταλύειν τὸν δῆμον, καὶ ἐν Συρακούσαις ὁ δῆμος αἴτιος γε-
νόμενος τῆς [l] νίκης τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἀθηναίους ἐκ πο-
λιτείας εἰς δημοκρατίαν μετέβαλεν, καὶ ἐν Χαλκίδι Φόξον
τὸν τύραννον μετὰ τῶν γνωρίμων ὁ δῆμος ἀνελὼν εὐθὺς εἴ-
χετο τῆς πολιτείας, [m] καὶ ἐν Ἀμβρακίᾳ πάλιν ὡσαύτως
Περίανδρον συνεκβαλὼν τοῖς [n] ἐπιθεμένοις ὁ δῆμος τὸν τύ-
ραννον εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν πολιτείαν. Καὶ ὅλως δὴ 10
δεῖ τοῦτο μὴ λανθάνειν, ὡς οἱ δυνάμεως αἴτιοι γενόμενοι, καὶ
ἰδιῶται καὶ ἀρχαὶ καὶ φυλαὶ καὶ ὅλως μέρος καὶ [o] ὁποιονοῦν
πλῆθος, στάσιν κινοῦσιν· ἢ γὰρ οἱ τούτοις φθονοῦντες τι-
μωμένοις ἄρχουσι τῆς στάσεως, ἢ οὗτοι διὰ τὴν ὑπεροχὴν οὐ
θέλουσι μένειν ἐπὶ τῶν ἴσων. Κινοῦνται δ᾽ αἱ πολιτεῖαι καὶ 11
ὅταν τἀναντία εἶναι δοκοῦντα [p] μέρη τῆς πόλεως ἰσάζῃ ἀλλή-
λοις, οἷον οἱ πλούσιοι καὶ ὁ δῆμος, μέσον δ᾽ ᾖ μικρὸν ἢ μηθὲν
πάμπαν· ἂν γὰρ πολὺ ὑπερέχῃ ὁποτερονοῦν τῶν μερῶν πρὸς
τὸ φανερῶς κρεῖττον, τὸ λοιπὸν [q] οὐ θέλει κινδυνεύειν. Διὸ 12
καὶ οἱ κατ᾽ ἀρετὴν διαφέροντες οὐ ποιοῦσι στάσιν ὡς εἰπεῖν·
ὀλίγοι γὰρ γίγνονται πρὸς πολλούς. Καθόλου μὲν οὖν περὶ
πάσας τὰς πολιτείας αἱ ἀρχαὶ καὶ [r] αἰτίαι τῶν στάσεων καὶ
τῶν μεταβολῶν τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον. Κινοῦσι δὲ τὰς
πολιτείας ὁτὲ μὲν διὰ βίας ὁτὲ δὲ δι᾽ ἀπάτης, διὰ βίας μὲν
ἢ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἢ ὕστερον ἀναγκάζοντες. Καὶ γὰρ ἡ ἀπάτη 13
διττή· ὁτὲ μὲν γὰρ ἐξαπατήσαντες τὸ πρῶτον ἑκόντων μετα-
βάλλουσι τὴν πολιτείαν, εἶθ᾽ ὕστερον βίᾳ κατέχουσιν ἀκόν-
των, οἷον ἐπὶ τῶν τετρακοσίων τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, φά-
σκοντες τὸν βασιλέα χρήματα παρέξειν πρὸς τὸν πόλεμον
τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους, ψευσάμενοι δὲ κατέχειν ἐπειρῶντο
τὴν πολιτείαν· ὁτὲ δὲ ἐξ ἀρχῆς τε πείσαντες καὶ ὕστερον

[l] νίκης] λίβης Rb. [m] καὶ ἀναμβρακεία Ub. [n] ἐπιτιθεμένοις Rb.Vb. [o] ὁποιωνοῦν Vb. [p] μέρη] μέν τι Rb. [q] οὐ θέλει] ἐθέλει Rb. [r] αἰτίαι] αἱ Ib.Rb.Vb.

πάλιν πεισθέντων ἑκόντων ἄρχουσιν αὐτῶν. Ἁπλῶς μὲν οὖν
περὶ πάσας τὰς πολιτείας ἐκ τῶν [s] εἰρημένων συμβέβηκε γί-
γνεσθαι τὰς μεταβολάς.

5 Καθ' ἕκαστον δ' εἶδος πολιτείας ἐκ τούτων μερίζοντας τὰ
συμβαίνοντα δεῖ θεωρεῖν. Αἱ μὲν οὖν δημοκρατίαι μάλιστα
μεταβάλλουσι διὰ τὴν τῶν δημαγωγῶν ἀσέλγειαν· τὰ μὲν
γὰρ ἰδίᾳ συκοφαντοῦντες τοὺς τὰς οὐσίας ἔχοντας συστρέ-
φουσιν αὐτούς (συνάγει γὰρ καὶ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοινὸς
φόβος), τὰ δὲ κοινῇ τὸ πλῆθος ἐπάγοντες. Καὶ τοῦτο ἐπὶ
2 πολλῶν ἄν τις ἴδοι γιγνόμενον οὕτως. Καὶ γὰρ ἐν Κῷ ἡ
δημοκρατία μετέβαλε πονηρῶν ἐγγενομένων δημαγωγῶν (οἱ
γὰρ γνώριμοι συνέστησαν) καὶ ἐν Ῥόδῳ· μισθοφοράν τε
γὰρ οἱ δημαγωγοὶ ἐπόριζον, καὶ ἐκώλυον ἀποδιδόναι τὰ
ὀφειλόμενα τοῖς τριηράρχοις· οἱ δὲ διὰ τὰς ἐπιφερομένας
3 δίκας ἠναγκάσθησαν συστάντες καταλῦσαι τὸν δῆμον. Κατε-
λύθη δὲ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ ὁ δῆμος μετὰ τὸν ἀποικισμὸν εὐθὺς
διὰ τοὺς δημαγωγούς· ἀδικούμενοι γὰρ ὑπ' αὐτῶν οἱ γνώ-
ριμοι ἐξέπιπτον, ἔπειτα ἀθροισθέντες [t] οἱ ἐκπίπτοντες καὶ
4 κατελθόντες κατέλυσαν τὸν δῆμον. Παραπλησίως δὲ καὶ ἡ
ἐν Μεγάροις κατελύθη δημοκρατία· οἱ γὰρ [v] δημαγωγοί, ἵνα
χρήματα ἔχωσι δημεύειν, [w] ἐξέβαλλον πολλοὺς τῶν γνωρί-
μων, ἕως πολλοὺς ἐποίησαν τοὺς φεύγοντας· οἱ δὲ κατιόντες
ἐνίκησαν μαχόμενοι τὸν δῆμον καὶ κατέστησαν τὴν ὀλιγαρ-
χίαν. Συνέβη δὲ ταὐτὸν καὶ περὶ Κύμην ἐπὶ τῆς δημοκρα-
5 τίας ἣν κατέλυσε [x] Θρασύμαχος. Σχεδὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων ἄν τις ἴδοι θεωρῶν τὰς μεταβολὰς τοῦτον ἐχούσας
τὸν τρόπον. Ὁτὲ μὲν γάρ, ἵνα χαρίζωνται, ἀδικοῦντες τοὺς
γνωρίμους συνιστᾶσιν, ἢ τὰς οὐσίας [y] ἀναδάστους ποιοῦντες
ἢ τὰς προσόδους ταῖς λειτουργίαις· ὁτὲ δὲ διαβάλλοντες, ἵν'
6 ἔχωσι δημεύειν τὰ κτήματα τῶν πλουσίων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀρ-
χαίων, ὅτε γένοιτο ὁ αὐτὸς δημαγωγὸς καὶ στρατηγός, εἰς
τυραννίδα [z] μετέβαλλον· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀρ-

[s] προειρημένων Vb. [t] οἱ ἐκπίπτοντες om. Rb. [v] δημαγωγοῦντες pr. Rb. [w] ἐξέβαλον Ib. [x] θρασύμαρχος Vb. [y] ἀναδράστους Vb. [z] μετέβαλον Vb.

χαίων τυράννων ἐκ δημαγωγῶν γεγόνασιν. Αἴτιον δὲ τοῦ 7
τότε μὲν γίγνεσθαι νῦν δὲ μή, ὅτι τότε μὲν οἱ δημαγωγοὶ
ἦσαν ἐκ τῶν στρατηγούντων (οὐ γάρ πω δεινοὶ ἦσαν λέγειν),
νῦν δὲ τῆς ῥητορικῆς ηὐξημένης οἱ δυνάμενοι λέγειν δημαγω-
γοῦσι μέν, δι᾽ ἀπειρίαν δὲ τῶν πολεμικῶν οὐκ ἐπιτίθενται,
πλὴν εἴ που βραχύ τι γέγονε τοιοῦτον. Ἐγίγνοντο δὲ τυ- 8
ραννίδες πρότερον μᾶλλον ἢ νῦν καὶ διὰ τὸ μεγάλας ἀρχὰς
ἐγχειρίζεσθαί τισιν, ὥσπερ ἐν Μιλήτῳ ἐκ τῆς πρυτανείας·
πολλῶν γὰρ ἦν καὶ μεγάλων κύριος ὁ πρύτανις. Ἔτι δὲ
διὰ τὸ μὴ μεγάλας εἶναι τότε τὰς πόλεις, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν
ἀγρῶν οἰκεῖν τὸν δῆμον ἄσχολον ὄντα πρὸς τοῖς ἔργοις, οἱ
προστάται τοῦ δήμου, ὅτε πολεμικοὶ γένοιντο, τυραννίδι ἐπε-
τίθεντο. Πάντες δὲ τοῦτο ἔδρων ὑπὸ τοῦ δήμου πιστευθέν- 9
τες, ἡ δὲ πίστις ἦν ἡ ἀπέχθεια ἡ πρὸς τοὺς [a] πλουσίους, οἷον
Ἀθήνησί τε Πεισίστρατος στασιάσας πρὸς τοὺς πεδιακούς,
καὶ Θεαγένης ἐν Μεγάροις τῶν εὐπόρων τὰ κτήνη ἀποσφά-
ξας, λαβὼν παρὰ τὸν ποταμὸν ἐπινέμοντας. Καὶ Διονύσιος 10
[b] κατηγορῶν Δαφναίου καὶ τῶν πλουσίων ἠξιώθη τῆς τυραν-
νίδος, διὰ τὴν ἔχθραν πιστευθεὶς ὡς δημοτικὸς ὤν. Μετα-
βάλλουσι δὲ καὶ ἐκ τῆς πατρίας δημοκρατίας εἰς τὴν νεωτά-
την· ὅπου γὰρ αἱρεταὶ μὲν αἱ ἀρχαί, μὴ ἀπὸ τιμημάτων δέ,
αἱρεῖται δὲ ὁ δῆμος, δημαγωγοῦντες οἱ σπουδαρχιῶντες εἰς
τοῦτο καθιστᾶσιν ὡς κύριον εἶναι τὸν δῆμον καὶ τῶν νόμων.
Ἄκος δὲ τοῦ ἢ μὴ γίνεσθαι ἢ τοῦ γίνεσθαι ἧττον τὸ τὰς 11
φυλὰς φέρειν τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ μὴ πάντα τὸν δῆμον.
Τῶν μὲν οὖν δημοκρατιῶν αἱ μεταβολαὶ γίγνονται πᾶσαι
σχεδὸν διὰ ταύτας τὰς αἰτίας.

Αἱ δ᾽ ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι διὰ δύο μάλιστα τρόπους 6
τοὺς φανερωτάτους, ἕνα μὲν ἐὰν ἀδικῶσι τὸ πλῆθος· πᾶς γὰρ
ἱκανὸς γίνεται προστάτης, μάλιστα δ᾽ ὅταν ἐξ αὐτῆς συμβῇ
τῆς ὀλιγαρχίας γίνεσθαι τὸν ἡγεμόνα, καθάπερ ἐν Νάξῳ
Λύγδαμις, ὃς καὶ ἐτυράννησεν ὕστερον τῶν Ναξίων. Ἔχει 2

[a] πλησίους V^b. [b] κατηγορῶν] ἐν μεγάροις R^b.

δὲ καὶ ἡ ἐξ [c] ἄλλων ἀρχὴ στάσεως διαφοράς. Ὁτὲ μὲν γὰρ
ἐξ αὐτῶν τῶν εὐπόρων, οὐ τῶν ὄντων δ᾽ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, γί-
γνεται κατάλυσις, ὅταν ὀλίγοι σφόδρα ὦσιν οἱ ἐν ταῖς τι-
μαῖς, οἷον ἐν Μασσαλίᾳ καὶ ἐν Ἴστρῳ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ
3 ἐν ἄλλαις πόλεσι συμβέβηκεν. Οἱ γὰρ μὴ μετέχοντες τῶν
ἀρχῶν ἐκίνουν, ἕως [d] μετέλαβον οἱ πρεσβύτεροι πρότερον
τῶν ἀδελφῶν, ὕστερον δ᾽ οἱ νεώτεροι πάλιν· οὐ γὰρ ἄρχου-
σιν ἐνιαχοῦ μὲν ἅμα πατήρ τε καὶ υἱός, ἐνιαχοῦ δὲ ὁ πρεσβύ-
τερος καὶ ὁ νεώτερος ἀδελφός. Καὶ ἔνθα μὲν πολιτικωτέρα
ἐγένετο [e] ἡ ὀλιγαρχία, [f] ἐν Ἴστρῳ δ᾽ εἰς δῆμον ἀπετελεύτησεν,
4 ἐν Ἡρακλείᾳ δ᾽ ἐξ ἐλαττόνων εἰς ἑξακοσίους ἦλθεν. Μετέ-
βαλε δὲ καὶ ἐν Κνίδῳ ἡ ὀλιγαρχία στασιασάντων τῶν γνω-
ρίμων αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς διὰ τὸ ὀλίγους μετέχειν καὶ καθά-
περ εἴρηται, εἰ πατήρ, υἱὸν μὴ μετέχειν, μηδ᾽ εἰ πλείους ἀδελ-
φοί, ἀλλ᾽ ἢ τὸν πρεσβύτατον· ἐπιλαβόμενος γὰρ στασια-
ζόντων ὁ δῆμος, καὶ λαβὼν προστάτην ἐκ τῶν γνωρίμων,
5 ἐπιθέμενος ἐκράτησεν· ἀσθενὲς γὰρ τὸ στασιάζον. Καὶ ἐν
Ἐρυθραῖς δὲ ἐπὶ τῆς τῶν [g] Βασιλιδῶν ὀλιγαρχίας ἐν τοῖς
ἀρχαίοις χρόνοις, καίπερ καλῶς ἐπιμελομένων τῶν ἐν τῇ πο-
λιτείᾳ, ὅμως διὰ τὸ ὑπ᾽ ὀλίγων ἄρχεσθαι ἀγανακτῶν ὁ δῆμος
μετέβαλε τὴν πολιτείαν. Κινοῦνται δ᾽ [h] αἱ ὀλιγαρχίαι ἐξ
6 αὑτῶν καὶ διὰ φιλονεικίαν δημαγωγούντων. Ἡ δημαγωγία
δὲ διττή, [i] ἡ μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς [k] ὀλίγοις (ἐγγίνεται γὰρ δη-
μαγωγὸς κἂν πάνυ ὀλίγοι ὦσιν, οἷον ἐν τοῖς τριάκοντα Ἀθή-
νησιν οἱ περὶ Χαρικλέα ἴσχυσαν τοὺς τριάκοντα δημαγω-
γοῦντες, καὶ ἐν τοῖς τετρακοσίοις οἱ περὶ Φρύνιχον τὸν αὐ-
τὸν τρόπον), ἢ ὅταν τὸν ὄχλον δημαγωγῶσιν οἱ ἐν τῇ ὀλι-
γαρχίᾳ ὄντες, οἷον ἐν Λαρίσσῃ οἱ πολιτοφύλακες διὰ τὸ
αἱρεῖσθαι αὐτοὺς τὸν ὄχλον ἐδημαγώγουν· καὶ ἐν ὅσαις ὀλι-
γαρχίαις οὐχ οὗτοι αἱροῦνται τὰς ἀρχὰς ἐξ ὧν οἱ ἄρχοντές
εἰσιν, ἀλλ᾽ αἱ μὲν ἀρχαὶ ἐκ τιμημάτων μεγάλων εἰσὶν ἢ ἑται-

c ἄλλων] αὐτῶν alii. d μετέβαλλον V^b. e ἡ om. V^b. f ἐν Ἴστρῳ— ὀλιγαρχία om. R^b. g βασιλίδων codices. h αἱ om. R^b. i ἡ om. I^b.R^b.V^b. k λόγοις R^b.

ριῶν, αἱροῦνται δ' οἱ [l] ὁπλῖται ἢ ὁ δῆμος, ὅπερ ἐν Ἀβύδῳ
συνέβαινεν. Καὶ ὅπου τὰ δικαστήρια μὴ ἐκ τοῦ πολιτεύ- 7
ματός ἐστιν· δημαγωγοῦντες γὰρ πρὸς τὰς κρίσεις μετα-
βάλλουσι τὴν πολιτείαν, ὅπερ καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ ἐγένετο τῇ
ἐν [m] τῷ Πόντῳ. Ἔτι δ' ὅταν ἔνιοι εἰς ἐλάττους ἕλκωσι τὴν
ὀλιγαρχίαν· οἱ γὰρ τὸ ἴσον ζητοῦντες ἀναγκάζονται βοηθὸν
ἐπαγαγέσθαι τὸν δῆμον. Γίγνονται δὲ μεταβολαὶ τῆς ὀλι- 8
γαρχίας καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ζῶντες ἀσελγῶς· καὶ
γὰρ οἱ τοιοῦτοι [n] καινοτομεῖν ζητοῦσι, καὶ [o] ἢ τυραννίδι ἐπι-
τίθενται αὐτοὶ ἢ κατασκευάζουσιν ἕτερον, [p] ὥσπερ Ἱππα-
ρῖνος Διονύσιον ἐν Συρακούσαις. Καὶ ἐν Ἀμφιπόλει, ᾧ
ὄνομα ἦν Κλεότιμος, τοὺς ἐποίκους τοὺς Χαλκιδέων ἤγαγε,
καὶ ἐλθόντων διεστασίασεν αὐτοὺς πρὸς τοὺς εὐπόρους. Καὶ 9
ἐν Αἰγίνῃ ὁ τὴν πρᾶξιν [q] τὴν πρὸς Χάρητα πράξας ἐνεχεί-
ρησε μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ὁτὲ
μὲν οὖν ἐπιχειροῦσί τι κινεῖν, ὁτὲ δὲ κλέπτουσι τὰ κοινά·
ὅθεν πρὸς αὐτοὺς στασιάζουσιν ἢ οὗτοι ἢ [r] οἱ πρὸς [s] τούτους
μαχόμενοι [t] κλέπτοντας, ὅπερ ἐν Ἀπολλωνίᾳ συνέβη τῇ ἐν
τῷ Πόντῳ. Ὁμονοοῦσα δὲ ὀλιγαρχία οὐκ [v] εὐδιάφθορος ἐξ 10
αὑτῆς. Σημεῖον δὲ ἡ ἐν Φαρσάλῳ πολιτεία· ἐκεῖνοι γὰρ ὀλί-
γοι ὄντες πολλῶν κύριοί εἰσι διὰ τὸ χρῆσθαι σφίσιν αὐτοῖς
καλῶς. Καταλύονται δὲ καὶ ὅταν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἑτέραν
ὀλιγαρχίαν ἐμποιῶσιν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὅταν τοῦ παντὸς 11
πολιτεύματος ὀλίγου ὄντος τῶν μεγίστων ἀρχῶν μὴ μετέ-
χωσιν οἱ ὀλίγοι πάντες, ὅπερ ἐν Ἤλιδι συνέβη ποτέ· τῆς
πολιτείας γὰρ δι' ὀλίγων οὔσης τῶν γερόντων ὀλίγοι πάμ-
παν ἐγίνοντο διὰ τὸ ἀϊδίους εἶναι ἐνενήκοντα ὄντας, τὴν δ'
αἵρεσιν δυναστευτικὴν εἶναι καὶ ὁμοίαν τῇ τῶν ἐν Λακεδαί-
μονι γερόντων. Γίγνεται δὲ μεταβολὴ τῶν ὀλιγαρχικῶν 12
καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ, ἐν μὲν πολέμῳ διὰ τὴν πρὸς
τὸν δῆμον ἀπιστίαν στρατιώταις ἀναγκαζομένων χρῆσθαι (ᾧ

[l] πολῖται Rb. [m] τῷ om. Vb. [n] κενοτομεῖν Rb. [o] ἢ prius om. Rb.
[p] ὥσπερ ὁ ἱππαρῖνος Rb. [q] τὴν πρὸς] πρὸς τὸν Rb. [r] οἱ om. Vb.
[s] τούτοις Rb.Vb. [t] κλέπτοντες Rb.Vb. [v] εὐδιάφορος Parisiensis 1858.

[w]γὰρ ἂν ἐγχειρίσωσιν, οὗτος πολλάκις γίγνεται τύραννος,
ὥσπερ ἐν Κορίνθῳ Τιμοφάνης· ἂν δὲ πλείους, οὗτοι αὑτοῖς
περιποιοῦνται δυναστείαν)· ὁτὲ δὲ ταῦτα δεδιότες μεταδι-
δόασι τῷ πλήθει τῆς πολιτείας διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τῷ
13 δήμῳ χρῆσθαι. Ἐν δὲ τῇ εἰρήνῃ διὰ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς
ἀλλήλους ἐγχειρίζουσι τὴν φυλακὴν στρατιώταις καὶ ἄρ-
χοντι μεσιδίῳ, ὃς ἐνίοτε γίνεται κύριος ἀμφοτέρων, ὅπερ
[x]συνέβη ἐν Λαρίσσῃ ἐπὶ τῆς τῶν Ἀλευαδῶν ἀρχῆς τῶν περὶ
[y]Σῖμον καὶ ἐν Ἀβύδῳ ἐπὶ τῶν [z]ἑταιριῶν ὧν ἦν μία ἡ Ἰφιά-
14 δου. Γίνονται δὲ στάσεις καὶ ἐκ τοῦ περιωθεῖσθαι ἑτέρους
ὑφ' ἑτέρων τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ αὐτῶν καὶ καταστασιάζε-
σθαι κατὰ γάμους ἢ δίκας, οἷον ἐκ γαμικῆς μὲν αἰτίας αἱ εἰ-
ρημέναι πρότερον, καὶ τὴν ἐν Ἐρετρίᾳ δ' ὀλιγαρχίαν τὴν
τῶν ἱππέων Διαγόρας [δὲ] κατέλυσεν ἀδικηθεὶς περὶ γάμον.
15 Ἐκ δὲ [a]δικαστηρίου κρίσεως ἡ ἐν Ἡρακλείᾳ στάσις [b]ἐγένετο
καὶ ἐν Θήβαις, ἐπ' αἰτίᾳ μοιχείας δικαίως μὲν στασιωτικῶς δὲ
ποιησαμένων τὴν κόλασιν τῶν μὲν ἐν Ἡρακλείᾳ κατ' [c]Εὐρυ-
τίωνος, τῶν δ' ἐν Θήβαις κατ' Ἀρχίου· ἐφιλονείκησαν γὰρ
16 αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ ὥστε δεθῆναι ἐν ἀγορᾷ ἐν τῷ κύφωνι. Πολ-
λαὶ δὲ [d]καὶ διὰ τὸ ἄγαν δεσποτικὰς εἶναι τὰς ὀλιγαρχίας
ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ τινῶν [e]δυσχερανάντων κατελύθησαν,
ὥσπερ ἡ ἐν Κνίδῳ καὶ ἡ ἐν Χίῳ ὀλιγαρχία. Γίγνονται δὲ
[f]καὶ ἀπὸ συμπτώματος μεταβολαὶ καὶ τῆς καλουμένης πολι-
τείας καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν ἐν ὅσαις ἀπὸ τιμήματος βουλεύ-
17 ουσι καὶ δικάζουσι καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἄρχουσιν. Πολλάκις
γὰρ τὸ ταχθὲν πρῶτον τίμημα πρὸς τοὺς παρόντας καιρούς,
ὥστε μετέχειν ἐν μὲν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ὀλίγους ἐν δὲ τῇ πολι-
τείᾳ τοὺς μέσους, εὐετηρίας γιγνομένης δι' εἰρήνην ἢ δι' ἄλλην
τιν' εὐτυχίαν συμβαίνει πολλαπλασίου γίγνεσθαι τιμήματος
ἀξίας τὰς [g]αὐτὰς κτήσεις, ὥστε πάντας πάντων μετέχειν, ὁτὲ

[w] γὰρ ἐγχειρήσουσιν 1858. [x] συνέβη λαρίσαι R[b]. [y] σάμον codices. [z] ἑταιρειῶν I[b].V[b]. [a] δικαστηρίων 1858. [b] ἐγίνετο 1858. [c] εὐριτίωνος I[b].V[b]. [d] καὶ om. R[b]. [e] δυσχερανόντων R[b]. [f] καὶ post δὲ om. R[b]. [g] αὐτὰς om. 1858.

μὲν ἐκ προσαγωγῆς καὶ κατὰ μικρὸν γινομένης τῆς μεταβολῆς καὶ λανθανούσης, ὁτὲ δὲ καὶ θᾶττον. Αἱ μὲν [h] οὖν 18
ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι καὶ στασιάζουσι διὰ τοιαύτας αἰτίας. Ὅλως δὲ [i] καὶ αἱ δημοκρατίαι καὶ ὀλιγαρχίαι ἐξίστανται ἐνίοτε οὐκ εἰς τὰς ἐναντίας πολιτείας ἀλλ' εἰς τὰς ἐν τῷ αὐτῷ γένει, οἷον ἐκ τῶν ἐννόμων δημοκρατιῶν καὶ ὀλιγαρχιῶν εἰς [k] τὰς κυρίους καὶ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνας.

Ἐν δὲ ταῖς ἀριστοκρατίαις γίγνονται αἱ στάσεις αἱ μὲν 7
διὰ τὸ ὀλίγους τῶν τιμῶν μετέχειν, ὅπερ εἴρηται κινεῖν καὶ τὰς ὀλιγαρχίας διὰ τὸ καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν ὀλιγαρχίαν εἶναί πως· ἐν ἀμφοτέραις γὰρ ὀλίγοι οἱ ἄρχοντες, οὐ μέντοι διὰ ταὐτὸν ὀλίγοι, ἐπεὶ δοκεῖ γε διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἀριστοκρατία ὀλιγαρχία εἶναι. Μάλιστα δὲ τοῦτο συμβαίνειν 2
ἀναγκαῖον, ὅταν ᾖ τὸ πλῆθος τῶν πεφρονηματισμένων ὡς ὅμοιον κατ' ἀρετήν, οἷον ἐν Λακεδαίμονι οἱ λεγόμενοι Παρθενίαι (ἐκ τῶν ὁμοίων γὰρ ἦσαν), οὓς [l] φωράσαντες ἐπιβουλεύσαντας ἀπέστειλαν Τάραντος οἰκιστάς. Ἢ ὅταν [m] τινὲς ἀτιμάζωνται μεγάλοι ὄντες καὶ μηθενὸς ἥττους κατ' ἀρετὴν ὑπό τινων ἐντιμοτέρων, οἷον Λύσανδρος ὑπὸ τῶν βασιλέων. Ἢ ὅταν ἀνδρώδης τις ὢν μὴ [n] μετέχῃ τῶν τιμῶν, οἷον Κινά- 3
δων ὁ τὴν ἐπ' Ἀγησιλάῳ συστήσας ἐπίθεσιν ἐπὶ τοὺς Σπαρτιάτας. Ἔτι ὅταν οἱ μὲν ἀπορῶσι λίαν, οἱ δ' εὐπορῶσιν· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις τοῦτο γίνεται. Συνέβη δὲ καὶ τοῦτο ἐν Λακεδαίμονι ὑπὸ τὸν [o] Μεσσηνιακὸν πόλεμον. Δῆ- 4
λον δὲ καὶ τοῦτο ἐκ τῆς Τυρταίου ποιήσεως τῆς καλουμένης Εὐνομίας· θλιβόμενοι γάρ τινες διὰ τὸν πόλεμον ἠξίουν [p] ἀνάδαστον ποιεῖν τὴν χώραν. [q] Ἔτι ἐάν τις μέγας ᾖ καὶ δυνάμενος ἔτι μείζων εἶναι, ἵνα μοναρχῇ, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι δοκεῖ Παυσανίας ὁ στρατηγήσας κατὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον καὶ ἐν Καρχηδόνι Ἄννων. Λύονται δὲ μάλιστα 5
αἵ τε πολιτεῖαι καὶ [r] αἱ ἀριστοκρατίαι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ [r] τῇ

[h] οὖν om. R^b. [i] καὶ post δὲ om. 1858. [k] τὰς] τοὺς V^b. [l] φωρέσαντα R^b. [m] τινὰς ἀτιμάζοντα R^b. [n] μετέσχῃ V^b. [o] μεσηνιακὸν V^b. [p] ἀνάδατον V^b. [q] ἔτι om. R^b. [r] αἱ et mox τῇ om. idem.

πολιτείᾳ τοῦ δικαίου παρέκβασιν. Ἀρχὴ γὰρ τὸ μὴ με-
μῖχθαι καλῶς ἐν μὲν τῇ πολιτείᾳ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρ-
χίαν, ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ ταῦτά τε καὶ τὴν ἀρετήν, [s] μά-
λιστα δὲ τὰ δύο· λέγω δὲ τὰ δύο δῆμον καὶ ὀλιγαρχίαν·
ταῦτα γὰρ αἵ πολιτεῖαί τε πειρῶνται μιγνύναι καὶ αἱ πολ-
6 λαὶ τῶν καλουμένων [t] ἀριστοκρατιῶν. Διαφέρουσι γὰρ τῶν
ὀνομαζομένων πολιτειῶν αἱ ἀριστοκρατίαι τούτῳ, καὶ διὰ
τοῦτ' εἰσὶν αἱ μὲν ἧττον αἱ δὲ μᾶλλον μόνιμοι αὐτῶν. Τὰς
γὰρ ἀποκλινούσας μᾶλλον πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν ἀριστο-
κρατίας καλοῦσιν, τὰς δὲ πρὸς τὸ πλῆθος πολιτείας. Διό-
περ ἀσφαλέστεραι αἱ τοιαῦται τῶν ἑτέρων εἰσίν· κρεῖττόν
τε γὰρ τὸ πλεῖον, [v] καὶ μᾶλλον ἀγαπῶσιν [w] ἴσον ἔχοντες.
7 Οἱ δ' ἐν ταῖς εὐπορίαις, ἂν ἡ πολιτεία διδῷ τὴν ὑπεροχήν,
ὑβρίζειν ζητοῦσι καὶ πλεονεκτεῖν. Ὅλως δ' ἐφ' ὁπότερον
ἂν ἐγκλίνῃ ἡ πολιτεία, ἐπὶ ταῦτα μεθίσταται ἑκατέρων τὸ
σφέτερον αὐξανόντων, οἷον ἡ μὲν πολιτεία εἰς δῆμον, ἀρι-
8 στοκρατία δ' εἰς ὀλιγαρχίαν. Ἢ εἰς τἀναντία, οἷον ἡ μὲν
ἀριστοκρατία εἰς δῆμον (ὡς ἀδικούμενοι γὰρ περισπῶσιν εἰς
τοὐναντίον οἱ ἀπορώτεροι), αἱ δὲ πολιτεῖαι εἰς ὀλιγαρχίαν·
[x] μόνον γὰρ μόνιμον τὸ κατ' ἀξίαν ἴσον καὶ τὸ ἔχειν τὰ
9 αὑτῶν. Συνέβη δὲ τὸ εἰρημένον ἐν Θουρίοις· διὰ μὲν γὰρ
τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι τὰς ἀρχὰς εἰς ἔλαττον
μετέβη καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω, διὰ δὲ τὸ τὴν χώραν ὅλην
τοὺς γνωρίμους συγκτήσασθαι παρὰ τὸν νόμον· ἡ γὰρ πο-
λιτεία ὀλιγαρχικωτέρα ἦν, ὥστε ἐδύναντο πλεονεκτεῖν· ὁ δὲ
δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ τῶν φρουρῶν ἐγένετο κρείτ-
των, ἕως ἀφεῖσαν [y] τῆς χώρας ὅσοι πλείω ἦσαν ἔχοντες.
10 Ἔτι διὰ τὸ πάσας τὰς ἀριστοκρατικὰς πολιτείας ὀλιγαρ-
χικὰς εἶναι μᾶλλον πλεονεκτοῦσιν οἱ γνώριμοι, οἷον καὶ ἐν
Λακεδαίμονι εἰς ὀλίγους αἱ οὐσίαι ἔρχονται· καὶ ἔξεστι ποιεῖν
ὅ τι ἂν θέλωσι [z] τοῖς γνωρίμοις μᾶλλον, καὶ κηδεύειν ὅτῳ

[s] μάλιστα δὲ] μάλιστα δὲ καὶ I^b. [t] ἀριστοκρατειῶν V^b. [v] καὶ] καὶ γὰρ V^b. [w] ἴσον] ἧττον R^b, om. I^b. [x] μόνον] μόνιμον V^b. [y] τὴν χώραν I^b.V^b. [z] τοῖς—θέλωσιν om. R^b.

θέλωσιν. Διὸ καὶ ἡ Λοκρῶν πόλις ἀπώλετο ἐκ τῆς πρὸς Διονύσιον κηδείας· ὃ ἐν δημοκρατίᾳ οὐκ ἂν ἐγένετο, οὐδ᾽ ἂν ἐν ἀριστοκρατίᾳ [a] εὖ μεμιγμένῃ. Μάλιστα δὲ λανθάνουσιν 11
αἱ ἀριστοκρατίαι μεταβάλλουσαι τῷ λύεσθαι κατὰ μικρόν, ὅπερ εἴρηται ἐν τοῖς πρότερον καθόλου κατὰ πασῶν τῶν πολιτειῶν, ὅτι αἴτιον τῶν μεταβολῶν καὶ τὸ μικρόν ἐστιν· ὅταν γάρ τι προῶνται τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν, μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλο [b] μικρῷ μεῖζον εὐχερέστερον κινοῦσιν, ἕως ἂν πάντα κινήσωσι τὸν κόσμον. Συνέβη [c] δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς [d] Θου- 12
ρίων πολιτείας. Νόμου γὰρ ὄντος διὰ πέντε ἐτῶν στρατηγεῖν, γενόμενοί [e] τινες πολεμικοὶ τῶν νεωτέρων καὶ [f] παρὰ τῷ πλήθει τῶν φρουρῶν εὐδοκιμοῦντες, καταφρονήσαντες τῶν ἐν τοῖς πράγμασι καὶ νομίζοντες ῥᾳδίως κατασχήσειν, τοῦτον τὸν νόμον λύειν ἐπεχείρησαν πρῶτον, ὥστ᾽ ἐξεῖναι τοὺς αὐτοὺς συνεχῶς στρατηγεῖν, ὁρῶντες τὸν δῆμον αὐτοὺς χειροτονήσοντα προθύμως. Οἱ δ᾽ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι τῶν ἀρ- 13
χόντων, οἱ καλούμενοι σύμβουλοι, ὁρμήσαντες τὸ πρῶτον ἐναντιοῦσθαι συνεπείσθησαν, ὑπολαμβάνοντες τοῦτον [g] κινήσαντας τὸν νόμον ἐάσειν τὴν ἄλλην πολιτείαν, ὕστερον δὲ βουλόμενοι κωλύειν ἄλλων κινουμένων οὐκέτι πλέον ἐποίουν οὐθέν, ἀλλὰ [h] μετέβαλεν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας εἰς δυναστείαν τῶν ἐπιχειρησάντων νεωτερίζειν. Πᾶσαι δ᾽ αἱ πο- 14
λιτεῖαι λύονται ὁτὲ μὲν ἐξ αὑτῶν ὁτὲ δ᾽ ἔξωθεν, ὅταν ἐναντία πολιτεία ᾖ ἢ πλησίον ἢ πόρρω μὲν ἔχουσα δὲ δύναμιν. Ὅπερ συνέβαινεν ἐπ᾽ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων· οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι πανταχοῦ τὰς ὀλιγαρχίας, οἱ δὲ Λάκωνες τοὺς δήμους κατέλυον. Ὅθεν μὲν οὖν αἱ μεταβολαὶ γίγνονται τῶν πολιτειῶν καὶ αἱ στάσεις, εἴρηται σχεδόν.

Περὶ δὲ σωτηρίας καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης πολιτείας 8
ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν. Πρῶτον μὲν οὖν δῆλον ὅτι, εἴπερ ἔχομεν δι᾽ ὧν φθείρονται αἱ πολιτεῖαι, ἔχομεν καὶ δι᾽ ὧν

[a] εὖ] ἢ Vb. [b] μικρῶν Rb. [c] δὲ] καὶ Rb. [d] θουρείων Rb. [e] τινες] δέ τινες Rb. [f] παρὰ om. Rb. [g] κινήσαντες Vb. [h] μετέβαλλον Ib.Vb.

σώζονται· τῶν γὰρ ἐναντίων τἀναντία ποιητικά, φθορὰ δὲ
2 σωτηρίᾳ ἐναντίον. Ἐν μὲν οὖν ταῖς εὖ κεκραμέναις πολι-
τείαις, ὥσπερ ἄλλο τι δεῖ τηρεῖν ὅπως μηθὲν παρανομῶσι,
καὶ μάλιστα τὸ μικρὸν φυλάττειν· λανθάνει γὰρ [i] ἐπεισ-
δύουσα ἡ παράβασις, ὥσπερ τὰς οὐσίας αἱ μικραὶ δαπάναι
3 δαπανῶσι πολλάκις γινόμεναι. Λανθάνει δὲ ἡ μετάβασις
διὰ τὸ μὴ ἀθρόα γίγνεσθαι· παραλογίζεται γὰρ ἡ διάνοια
ὑπ' αὐτῶν, ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος· εἰ ἕκαστον μικρόν,
καὶ πάντα. Τοῦτο δ' ἔστι μὲν ὥς, ἔστι δ' ὡς οὔ· τὸ γὰρ
ὅλον καὶ τὰ πάντα οὐ μικρόν, ἀλλὰ σύγκειται ἐκ μικρῶν.
4 Μίαν μὲν οὖν φυλακὴν πρὸς ταύτην τὴν ἀρχὴν δεῖ ποιεῖσθαι,
ἔπειτα μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσματος χάριν πρὸς τὸ πλῆθος
συγκειμένοις· ἐξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. Ποῖα
δὲ λέγομεν τῶν πολιτειῶν σοφίσματα, πρότερον εἴρηται.
5 [k] Ἔτι δ' ὁρᾶν ὅτι ἔνιαι μένουσιν οὐ μόνον ἀριστοκρατίαι
ἀλλὰ καὶ ὀλιγαρχίαι οὐ διὰ τὸ ἀσφαλεῖς εἶναι [l] τὰς πολι-
τείας, ἀλλὰ διὰ τὸ εὖ χρῆσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς γινο-
μένους καὶ τοῖς ἔξω τῆς πολιτείας καὶ τοῖς ἐν τῷ πολιτεύ-
ματι, τοὺς [m] μὲν μὴ μετέχοντας τῷ μὴ ἀδικεῖν καὶ τῷ τοὺς
ἡγεμονικοὺς αὐτῶν εἰσάγειν εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς μὲν
φιλοτίμους μὴ ἀδικεῖν εἰς ἀτιμίαν τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς κέρ-
δος, πρὸς αὑτοὺς δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας τῷ χρῆσθαι ἀλλή-
6 λοις δημοτικῶς. Ὃ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλήθους ζητοῦσιν οἱ δη-
μοτικοὶ τὸ ἴσον, τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὁμοίων οὐ μόνον δίκαιον
ἀλλὰ καὶ συμφέρον ἐστίν. Διὸ ἐὰν πλείους ὦσιν ἐν τῷ πο-
λιτεύματι, πολλὰ συμφέρει τῶν δημοτικῶν νομοθετημάτων,
οἷον τὸ ἑξαμήνους τὰς ἀρχὰς εἶναι, ἵνα πάντες οἱ ὅμοιοι με-
τέχωσιν· ἔστι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι, διὸ καὶ ἐν
τούτοις ἐγγίγνονται δημαγωγοὶ πολλάκις, ὥσπερ εἴρηται
7 πρότερον. Ἔπειθ' ἧττον εἰς δυναστείας ἐμπίπτουσιν αἱ ὀλι-
γαρχίαι καὶ ἀριστοκρατίαι. Οὐ γὰρ ὁμοίως ῥᾴδιον κακουρ-
γῆσαι ὀλίγον χρόνον ἄρχοντας καὶ πολύν, ἐπεὶ διὰ τοῦτο

[i] ἐπεισδύουσα—μετάβασις] ἡ δαπάνη Ib.Rb.Vb. [k] ἔστι Ib. [l] τὰς] τῆς Vb. [m] μὲν om. Rb.

ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ δημοκρατίαις γίγνονται τυραννίδες· ἢ γὰρ οἱ μέγιστοι ἐν ἑκατέρᾳ ἐπιτίθενται τυραννίδι, ἔνθα μὲν οἱ δημαγωγοὶ ἔνθα δ' οἱ δυνάσται, ἢ οἱ τὰς μεγίστας ἔχοντες ἀρχάς, ὅταν πολὺν χρόνον ἄρχωσιν. Σώζονται δ' 8
αἱ πολιτεῖαι οὐ μόνον διὰ τὸ πόρρω εἶναι τῶν [n] διαφθειρόντων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διὰ τὸ ἐγγύς· φοβούμενοι γὰρ διὰ χειρῶν ἔχουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν, ὥστε δεῖ τοὺς τῆς πολιτείας φροντίζοντας φόβους παρασκευάζειν, ἵνα φυλάττωσι καὶ μὴ καταλύωσιν ὥσπερ νυκτερινὴν φυλακὴν τὴν τῆς πολιτείας τήρησιν, καὶ τὸ πόρρω ἐγγὺς ποιεῖν. Ἔτι τὰς τῶν 9
γνωρίμων φιλονεικίας καὶ στάσεις καὶ διὰ τῶν νόμων πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν, καὶ τοὺς ἔξω τῆς φιλονεικίας ὄντας, πρὶν [o] παρειληφέναι καὶ αὐτούς, ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ γινόμενον κακὸν γνῶναι οὐ τοῦ τυχόντος ἀλλὰ πολιτικοῦ ἀνδρός. Πρὸς 10
δὲ τὴν [p] διὰ τὰ τιμήματα γιγνομένην μεταβολὴν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ πολιτείας, ὅταν συμβαίνῃ τοῦτο μενόντων μὲν [q] τῶν αὐτῶν τιμημάτων εὐπορίας δὲ νομίσματος γιγνομένης, συμφέρει τοῦ τιμήματος ἐπισκοπεῖν τοῦ κοινοῦ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ παρελθὸν [[r] κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον], ἐν ὅσαις μὲν πόλεσι τιμῶνται κατ' ἐνιαυτόν, ἐν δὲ ταῖς μείζοσι διὰ τριετηρίδος ἢ πενταετηρίδος· κἂν ᾖ πολλαπλάσιον ἢ πολλοστημόριον τοῦ πρότερον, ἐν ᾧ αἱ τιμήσεις κατέστησαν τῆς πολιτείας, νόμον εἶναι καὶ τὰ τιμήματα ἐπιτείνειν ἢ ἀνιέναι, ἐὰν μὲν ὑπερβάλλῃ, ἐπιτείνοντας κατὰ τὴν πολλαπλασίωσιν, ἐὰν δ' ἐλλείπῃ, ἀνιέντας καὶ ἐλάττω ποιοῦντας τὴν τίμησιν. Ἐν 11
μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πολιτείαις μὴ ποιούντων μὲν οὕτως ἔνθα μὲν ὀλιγαρχίαν ἔνθα δὲ δυναστείαν γίγνεσθαι συμβαίνει, ἐκείνως δὲ ἐκ μὲν πολιτείας δημοκρατίαν, ἐκ δ' ὀλιγαρχίας πολιτείαν ἢ δῆμον. Κοινὸν δὲ καὶ ἐν δήμῳ 12
καὶ [s] ὀλιγαρχίᾳ [[t] καὶ μοναρχίᾳ] καὶ πάσῃ πολιτείᾳ μήτ' αὐξάνειν λίαν μηθένα παρὰ τὴν συμμετρίαν, ἀλλὰ μᾶλλον

[n] φθειρόντων Rb. [o] περιληφέναι Vb. [p] διὰ τιμήματος Vb. [q] τῶν om. Vb. [r] κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον post ἐνιαυτόν vetus interpres. [s] ὀλιγαρχίαν Rb. [t] καὶ μοναρχίᾳ om. Ib.Rb.Vb.

πειρᾶσθαι μικρὰς καὶ πολυχρονίους διδόναι τιμὰς ἢ ταχὺ
μεγάλας (διαφθείρονται γάρ, καὶ φέρειν οὐ παντὸς ἀνδρὸς
εὐτυχίαν), εἰ δὲ μή, μή [v] τοί γ' ἀθρόας δόντας ἀφαιρεῖσθαι
πάλιν ἀθρόας, ἀλλ' ἐκ προσαγωγῆς· [w] καὶ μάλιστα μὲν
πειρᾶσθαι τοῖς νόμοις οὕτως ἄγειν ὥστε μηθένα ἐγγίγνε-
σθαι πολὺ ὑπερέχοντα δυνάμει μήτε φίλων μήτε χρημάτων,
εἰ δὲ μή, [x] ἀποδημητικὰς ποιεῖσθαι τὰς παραστάσεις αὐτῶν.
13 Ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τοὺς ἰδίους βίους νεωτερίζουσιν, δεῖ ἐμποιεῖν
ἀρχήν τινα τὴν ἐποψομένην τοὺς ζῶντας ἀσυμφόρως πρὸς
τὴν πολιτείαν, ἐν μὲν δημοκρατίᾳ πρὸς τὴν δημοκρατίαν,
ἐν δὲ ὀλιγαρχίᾳ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν
ἄλλων πολιτειῶν ἑκάστῃ. Καὶ τὸ εὐημεροῦν δὲ τῆς πόλεως
14 ἀνὰ μέρος φυλάττεσθαι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Τούτου δ'
[y] ἄκος τὸ ἀεὶ τοῖς ἀντικειμένοις μορίοις ἐγχειρίζειν τὰς πρά-
ξεις καὶ τὰς ἀρχάς· λέγω δ' ἀντικεῖσθαι τοὺς ἐπιεικεῖς τῷ
πλήθει καὶ τοὺς ἀπόρους τοῖς εὐπόροις. Καὶ τὸ πειρᾶσθαι
ἢ συμμιγνύναι τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος καὶ τὸ τῶν εὐπόρων,
ἢ τὸ μέσον αὔξειν· τοῦτο γὰρ διαλύει τὰς διὰ τὴν ἀνισότητα
15 στάσεις. Μέγιστον δὲ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ [z] τὸ καὶ τοῖς νό-
μοις καὶ τῇ ἄλλῃ οἰκονομίᾳ οὕτω τετάχθαι ὥστε μὴ εἶναι
τὰς ἀρχὰς κερδαίνειν. Τοῦτο δὲ μάλιστα ἐν ταῖς ὀλιγαρ-
16 χικαῖς δεῖ τηρεῖν. Οὐ γὰρ οὕτως ἀγανακτοῦσιν εἰργόμενοι
τοῦ ἄρχειν οἱ πολλοί, ἀλλὰ καὶ χαίρουσιν ἐάν τις ἐᾷ πρὸς
τοῖς ἰδίοις σχολάζειν, ὡς ἐὰν οἴωνται τὰ κοινὰ κλέπτειν τοὺς
ἄρχοντας· τότε δ' ἀμφότερα λυπεῖ, τό τε τῶν τιμῶν μὴ
17 μετέχειν καὶ τὸ τῶν κερδῶν. Μοναχῶς δὲ καὶ ἐνδέχεται
ἅμα εἶναι δημοκρατίαν καὶ ἀριστοκρατίαν, εἰ τοῦτο κατα-
σκευάσειέ τις· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν καὶ τοὺς γνωρίμους καὶ τὸ
πλῆθος ἔχειν ἃ βούλονται ἀμφοτέρους. Τὸ μὲν γὰρ ἐξεῖναι
πᾶσιν ἄρχειν δημοκρατικόν, τὸ δὲ τοὺς γνωρίμους εἶναι ἐν
18 ταῖς ἀρχαῖς ἀριστοκρατικόν. Τοῦτο δ' ἔσται, ὅταν μὴ [a] ᾖ
κερδαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. Οἱ γὰρ ἄποροι οὐ βουλήσονται

[v] τι Iᵇ.Rᵇ.Vᵇ. [w] καὶ om. Iᵇ.Rᵇ.Vᵇ. [x] ἀποδημοτικὰς Vᵇ. [y] εὖκος Vᵇ. [z] τὸ καὶ] καὶ τὸ Iᵇ. [a] ᾖ] οὐ Rᵇ.

ἄρχειν τῷ μηδὲν κερδαίνειν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἰδίοις εἶναι μᾶλ-
λον· οἱ δ' εὔποροι δυνήσονται διὰ τὸ [b]μηδὲν προσδεῖσθαι τῶν
κοινῶν, ὥστε συμβήσεται τοῖς μὲν ἀπόροις γίγνεσθαι εὐπό-
ροις διὰ [c]τὸ [d]διατρίβειν πρὸς τοῖς ἔργοις, τοῖς δὲ γνωρίμοις
μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ τῶν τυχόντων. Τοῦ μὲν οὖν μὴ κλέπτε- 19
σθαι τὰ κοινὰ ἡ παράδοσις γιγνέσθω τῶν χρημάτων [e]πα-
ρόντων πάντων τῶν πολιτῶν, καὶ ἀντίγραφα κατὰ [f]φρα-
τρίας καὶ λόχους καὶ φυλὰς τιθέσθωσαν· τοῦ δὲ ἀκερδῶς
ἄρχειν τιμὰς εἶναι δεῖ νενομοθετημένας τοῖς εὐδοκιμοῦσιν.
Δεῖ δ' ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις τῶν εὐπόρων φείδεσθαι, μὴ 20
μόνον τὰς κτήσεις μὴ ποιεῖν ἀναδάστους, ἀλλὰ μηδὲ τοὺς
καρπούς, ὃ ἐν ἐνίαις τῶν πολιτειῶν λανθάνει γιγνόμενον·
βέλτιον δὲ καὶ βουλομένους κωλύειν λειτουργεῖν τὰς δαπα-
νηρὰς μὲν μὴ χρησίμους δὲ λειτουργίας, οἷον χορηγίας καὶ
[g]λαμπαδαρχίας καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται· ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ
τῶν ἀπόρων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι πολλήν, καὶ τὰς ἀρχὰς
ἀφ' ὧν λήμματα τούτοις ἀπονέμειν, κἄν τις ὑβρίσῃ τῶν
εὐπόρων εἰς τούτους, μείζω τὰ ἐπιτίμια εἶναι ἢ ἂν σφῶν αὐ-
τῶν, καὶ τὰς κληρονομίας μὴ κατὰ δόσιν εἶναι ἀλλὰ κατὰ
γένος, μηδὲ πλειόνων ἢ μιᾶς τὸν αὐτὸν κληρονομεῖν· οὕτω
γὰρ ἂν ὁμαλώτεραι αἱ οὐσίαι εἶεν καὶ τῶν ἀπόρων εἰς εὐπο-
ρίαν ἂν καθίσταιντο πλείους. Συμφέρει δὲ καὶ ἐν δημοκρα- 21
τίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ τῶν ἄλλων ἢ ἰσότητα ἢ προεδρίαν νέ-
μειν τοῖς ἧττον κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας, ἐν μὲν δήμῳ τοῖς
εὐπόροις, ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ τοῖς ἀπόροις, πλὴν ὅσαι ἀρχαὶ
κύριαι τῆς πολιτείας· [h]ταύτας δὲ τοῖς ἐκ τῆς πολιτείας
ἐγχειρίζειν μόνοις ἢ πλείοσιν.

Τρία δέ τινα χρὴ ἔχειν τοὺς μέλλοντας ἄρξειν τὰς κυρίας 9
ἀρχάς, πρῶτον μὲν φιλίαν πρὸς τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν,
ἔπειτα δύναμιν μεγίστην τῶν ἔργων τῆς ἀρχῆς, τρίτον δ'
ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ἐν ἑκάστῃ πολιτείᾳ τὴν πρὸς τὴν πο-

[b] μηδενὸς Rb.Vb. [c] τὸ] τὸ μὴ Rb. [d] τρίβειν Vb. [e] πάντων παρόντων Rb. [f] φατρίας καὶ λόγους Ib.Vb. [g] λαμπαρχίας Rb. [h] ταύτας— πολιτείας om. Ib.

λιτείαν· εἰ γὰρ μὴ ταὐτὸν τὸ δίκαιον κατὰ πάσας τὰς πολι-
2 τείας, ἀνάγκη καὶ τῆς δικαιοσύνης εἶναι διαφοράς. Ἔχει δ' ἀπορίαν, ὅταν μὴ συμβαίνῃ ταῦτα πάντα περὶ τὸν αὐτόν, πῶς χρὴ ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν· οἷον εἰ στρατηγικὸς μέν τις εἴη, πονηρὸς δὲ καὶ μὴ [i] τῇ πολιτείᾳ φίλος, ὁ δὲ δίκαιος καὶ φίλος, πῶς δεῖ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν; Ἔοικε δὲ δεῖν βλέπειν εἰς δύο, τίνος πλεῖον μετέχουσι πάντες καὶ τίνος ἔλατ-
3 τον. Διὸ ἐν [k] στρατηγίᾳ μὲν εἰς τὴν ἐμπειρίαν μᾶλλον τῆς ἀρετῆς· ἔλαττον γὰρ στρατηγίας μετέχουσι, τῆς δ' ἐπιεικείας πλεῖον· ἐν δὲ φυλακῇ καὶ ταμιείᾳ τἀναντία· πλείονος γὰρ ἀρετῆς δεῖται ἢ ὅσην οἱ πολλοὶ ἔχουσιν, ἡ δὲ ἐπιστήμη
4 κοινὴ πᾶσιν. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις κἂν δύναμις ὑπάρχῃ τῆς πολιτείας καὶ φιλία, τί δεῖ τῆς ἀρετῆς; Ποιήσει γὰρ τὰ συμφέροντα [l] καὶ τὰ δύο. Ἢ ὅτι ἐνδέχεται τοὺς τὰ δύο ταῦτα ἔχοντας ἀκρατεῖς εἶναι, ὥστε καθάπερ καὶ αὑτοῖς οὐχ ὑπηρετοῦσιν εἰδότες καὶ φιλοῦντες αὑτούς, οὕτω καὶ πρὸς τὸ
5 κοινὸν οὐθὲν [m] κωλύει ἔχειν [n] ἐνίους. Ἁπλῶς δέ, ὅσα ἐν τοῖς νόμοις ὡς συμφέροντα λέγομεν ταῖς πολιτείαις, ἅπαντα ταῦτα σῴζει τὰς πολιτείας. Καὶ τὸ πολλάκις εἰρημένον μέγιστον στοιχεῖον, τὸ τηρεῖν ὅπως κρεῖττον ἔσται τὸ βουλόμενον τὴν
6 πολιτείαν πλῆθος τοῦ μὴ βουλομένου. Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα δεῖ μὴ λανθάνειν, ὃ νῦν λανθάνει τὰς παρεκβεβηκυίας πολιτείας, τὸ μέσον· πολλὰ γὰρ τῶν δοκούντων δημοτικῶν λύει
7 τὰς δημοκρατίας καὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν τὰς ὀλιγαρχίας. Οἱ δ' οἰόμενοι ταύτην εἶναι μίαν ἀρετὴν ἕλκουσιν εἰς τὴν ὑπερβολήν, ἀγνοοῦντες ὅτι καθάπερ ῥίς ἐστι παρεκβεβηκυῖα μὲν τὴν εὐθύτητα τὴν καλλίστην πρὸς τὸ γρυπὸν ἢ τὸ σιμόν, ἀλλ' ὅμως ἔτι καλὴ καὶ χάριν ἔχουσα πρὸς τὴν ὄψιν, οὐ μὴν ἀλλ' ἐὰν ἐπιτείνῃ τις ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ὑπερβολήν, πρῶτον μὲν [o] ἀποβαλεῖ τὴν μετριότητα τοῦ μορίου, τέλος δ' οὕτως ὥστε μηδὲ ῥῖνα ποιήσει φαίνεσθαι διὰ τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν

[i] τῇ om. R^b. [k] στρατηγίᾳ μᾶλλον εἰς τὴν ἐμπειρίαν I^b. [l] καὶ τὰ] κατὰ codices. [m] κωλύειν V^b. [n] ἐνίοις codices. [o] ἀποβάλει I^b, ἀποβάλλῃ V^b, ὑπερβαλεῖ R^b.

ἔλλειψιν τῶν ἐναντίων· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ περὶ
τῶν ἄλλων μορίων. Συμβαίνει [p]δὴ τοῦτο καὶ περὶ τὰς ἄλλας 8
πολιτείας. Καὶ γὰρ ὀλιγαρχίαν καὶ δημοκρατίαν ἔστιν ὥστ'
ἔχειν ἱκανῶς, καίπερ ἐξεστηκυίας τῆς βελτίστης τάξεως· ἐὰν
δέ τις [q]ἐπιτείνῃ μᾶλλον ἑκατέραν αὐτῶν, πρῶτον μὲν χείρω
ποιήσει τὴν πολιτείαν, τέλος δ' οὐδὲ πολιτείαν. Διὸ δεῖ 9
τοῦτο μὴ ἀγνοεῖν τὸν νομοθέτην καὶ τὸν πολιτικόν, ποῖα
σώζει [r]τῶν δημοτικῶν καὶ ποῖα φθείρει τὴν δημοκρατίαν,
καὶ [s]ποῖα τῶν [t]ὀλιγαρχικῶν τὴν ὀλιγαρχίαν. Οὐδετέραν
μὲν γὰρ ἐνδέχεται αὐτῶν εἶναι καὶ διαμένειν ἄνευ τῶν εὐπό-
ρων καὶ τοῦ πλήθους, ἀλλ' ὅταν ὁμαλότης γένηται τῆς οὐ-
σίας, ἄλλην ἀνάγκη εἶναι ταύτην τὴν πολιτείαν, ὥστε φθεί-
ροντες τοῖς καθ' ὑπεροχὴν νόμοις φθείρουσι τὰς πολιτείας.
Ἁμαρτάνουσι δὲ καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις καὶ ἐν ταῖς 10
ὀλιγαρχίαις, ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις οἱ δημαγωγοί, ὅπου
τὸ πλῆθος κύριον τῶν νόμων· δύο γὰρ ποιοῦσιν ἀεὶ τὴν
πόλιν, μαχόμενοι τοῖς εὐπόροις, δεῖ δὲ τοὐναντίον αἰεὶ [v]δο-
κεῖν λέγειν ὑπὲρ εὐπόρων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις ὑπὲρ τοῦ
δήμου τοὺς ὀλιγαρχικούς, καὶ τοὺς ὅρκους ἐναντίους ἢ νῦν
ὀμνύναι τοὺς ὀλιγαρχικούς. Νῦν μὲν γὰρ ἐν ἐνίαις ὀμνύουσι 11
"καὶ τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι καὶ βουλεύσω ὅ τι ἂν ἔχω
κακόν·" χρὴ δὲ [w]καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ ὑποκρίνεσθαι τοὐναν-
τίον, ἐπισημαινομένους ἐν τοῖς ὅρκοις ὅτι "οὐκ ἀδικήσω τὸν
δῆμον." Μέγιστον δὲ πάντων τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ δια-
μένειν τὰς πολιτείας, οὗ νῦν [x]ὀλιγωροῦσι πάντες, τὸ παιδεύε-
σθαι πρὸς τὰς πολιτείας. Ὄφελος γὰρ οὐθὲν τῶν ὠφελι- 12
μωτάτων νόμων καὶ συνδεδοξασμένων ὑπὸ πάντων τῶν πολι-
τευομένων, εἰ μὴ ἔσονται εἰθισμένοι καὶ πεπαιδευμένοι ἐν τῇ
πολιτείᾳ, εἰ μὲν οἱ νόμοι δημοτικοί, δημοτικῶς, εἰ δ' ὀλιγαρ-
χικοί, ὀλιγαρχικῶς. Εἴπερ γάρ ἐστιν ἐφ' ἑνὸς ἀκρασία,
ἔστι καὶ ἐπὶ πόλεως. Ἔστι δὲ τὸ πεπαιδεῦσθαι πρὸς τὴν 13

[p] δεῖ Rb. [q] ἐπιτείνῃ om. Rb. [r] τὸν δημοτικὸν Vb. [s] ποῖαι Ib. [t] ὀλιγαρχιῶν Rb. et pr. Vb. [v] δοκεῖ Rb. Vb. [w] καὶ post δὲ om. Rb. [x] ὀλιγωροῦν Rb.

πολιτείαν οὐ τοῦτο, τὸ ποιεῖν οἷς χαίρουσιν οἱ ὀλιγαρχοῦντες
ἢ οἱ δημοκρατίαν βουλόμενοι, ἀλλ' οἷς δυνήσονται οἱ μὲν ὀλι-
γαρχεῖν οἱ δὲ δημοκρατεῖσθαι. Νῦν δ' ἐν μὲν ταῖς ὀλιγαρ-
χίαις οἱ τῶν ἀρχόντων υἱοὶ τρυφῶσιν, οἱ δὲ τῶν ἀπόρων γί-
γνονται γεγυμνασμένοι καὶ πεπονηκότες, ὥστε καὶ βούλονται
14 μᾶλλον καὶ δύνανται νεωτερίζειν. Ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις
ταῖς μάλιστα εἶναι δοκούσαις δημοκρατικαῖς τοὐναντίον τοῦ
συμφέροντος καθέστηκεν. Αἴτιον δὲ τούτου ὅτι [y]κακῶς ὁρί-
ζονται τὸ ἐλεύθερον. Δύο γάρ ἐστιν οἷς ἡ δημοκρατία δοκεῖ
15 [z]ὡρίσθαι, τῷ τὸ πλεῖον εἶναι κύριον καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ. Τὸ μὲν
γὰρ δίκαιον ἴσον δοκεῖ εἶναι, ἴσον δ' ὅ τι ἂν δόξῃ τῷ πλήθει,
τοῦτ' εἶναι κύριον, ἐλεύθερον δὲ καὶ ἴσον τὸ ὅ τι ἂν βούληταί
τις ποιεῖν. [a]Ὥστε ζῇ ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις ἕκαστος
16 [b]ὡς βούλεται, καὶ εἰς ὃ χρῄζων, ὡς φησὶν Εὐριπίδης. Τοῦτο
δ' ἐστὶ φαῦλον· οὐ γὰρ [c]δεῖ οἴεσθαι δουλείαν εἶναι τὸ ζῆν
πρὸς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ σωτηρίαν. Ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ πο-
λιτεῖαι μεταβάλλουσι καὶ φθείρονται, καὶ διὰ τίνων σῴζονται
καὶ διαμένουσιν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τοσαῦτά ἐστιν.

10 Λείπεται δ' ἐπελθεῖν καὶ περὶ μοναρχίας, ἐξ ὧν τε φθεί-
ρεται καὶ δι' ὧν σῴζεσθαι πέφυκεν. Σχεδὸν δὲ παραπλήσια
τοῖς εἰρημένοις περὶ [d]τὰς πολιτείας ἐστὶ καὶ τὰ συμβαίνοντα
2 περὶ τὰς βασιλείας καὶ τὰς τυραννίδας. Ἡ μὲν γὰρ βασι-
λεία κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν ἐστίν, ἡ δὲ τυραννὶς ἐξ ὀλι-
γαρχίας τῆς ὑστάτης σύγκειται καὶ δημοκρατίας· διὸ δὴ καὶ
βλαβερωτάτη τοῖς ἀρχομένοις ἐστίν, ἅτε ἐκ [e]δυοῖν συγκει-
μένη κακῶν καὶ τὰς παρεκβάσεις καὶ τὰς ἁμαρτίας ἔχουσα
3 τὰς παρ' ἀμφοτέρων πολιτειῶν. Ὑπάρχει δ' ἡ γένεσις εὐθὺς
ἐξ ἐναντίων ἑκατέρᾳ τῶν μοναρχιῶν· ἡ μὲν γὰρ βασιλεία πρὸς
βοήθειαν τὴν ἀπὸ τοῦ δήμου τοῖς ἐπιεικέσι γέγονεν, καὶ καθί-
σταται βασιλεὺς ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καθ' ὑπεροχὴν ἀρετῆς ἢ
πράξεων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ἢ καθ' ὑπεροχὴν τοιούτου γέ-
νους, ὁ δὲ τύραννος ἐκ τοῦ δήμου καὶ τοῦ πλήθους ἐπὶ τοὺς

[y] καλῶς Rb. [z] ὡρίζεσθαι Vb. [a] ὡς Vb. [b] ὥσπερ Rb. [c] δεῖ] δὴ Rb. [d] τὰς] τῆς Rb. [e] δυεῖν Ib.

γνωρίμους, ὅπως ὁ δῆμος ἀδικῆται μηθὲν ὑπ' αὐτῶν. Φανε- 4
ρὸν δ' ἐκ τῶν συμβεβηκότων· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν
τυράννων γεγόνασιν ἐκ [f] δημαγωγῶν ὡς εἰπεῖν, πιστευθέντες
ἐκ τοῦ διαβάλλειν τοὺς γνωρίμους. Αἱ μὲν γὰρ τοῦτον τὸν 5
τρόπον κατέστησαν τῶν [g] τυραννίδων, ἤδη τῶν πόλεων ηὐξη-
μένων, αἱ δὲ πρὸ τούτων ἔκ τε τῶν βασιλέων παρεκβαινόντων
τὰ πάτρια καὶ δεσποτικωτέρας [h] ἀρχῆς ὀρεγομένων, αἱ δ' ἐκ
τῶν αἱρετῶν ἐπὶ τὰς κυρίας ἀρχάς (τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ δῆμοι
καθίστασαν πολυχρονίους τὰς δημιουργίας καὶ τὰς θεωρίας),
αἱ δ' ἐκ τῶν ὀλιγαρχιῶν αἱρουμένων ἕνα τινὰ κύριον ἐπὶ τὰς
μεγίστας ἀρχάς. Πᾶσι γὰρ ὑπῆρχε τοῖς τρόποις τούτοις 6
τὸ κατεργάζεσθαι ῥᾳδίως, εἰ μόνον βουληθεῖεν, διὰ τὸ δύ-
ναμιν προϋπάρχειν τοῖς μὲν βασιλικῆς ἀρχῆς, τοῖς δὲ τὴν
τῆς τιμῆς, οἷον Φείδων μὲν περὶ [i] Ἄργος καὶ ἕτεροι τύραννοι
κατέστησαν βασιλείας ὑπαρχούσης, οἱ δὲ περὶ τὴν Ἰωνίαν
καὶ Φάλαρις ἐκ τῶν τιμῶν, Παναίτιος δ' ἐν Λεοντίνοις καὶ
Κύψελος [k] ἐν Κορίνθῳ καὶ Πεισίστρατος Ἀθήνησι καὶ Διο-
νύσιος ἐν Συρακούσαις καὶ ἕτεροι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ δημα-
γωγίας. Καθάπερ οὖν εἴπομεν, ἡ βασιλεία τέτακται κατὰ 7
τὴν ἀριστοκρατίαν. Κατ' ἀξίαν γάρ ἐστιν, ἢ κατ' ἰδίαν ἀρε-
τὴν ἢ κατὰ γένους, ἢ κατ' εὐεργεσίας, ἢ κατὰ ταῦτά τε καὶ
δύναμιν. Ἅπαντες γὰρ εὐεργετήσαντες ἢ δυνάμενοι τὰς πό- 8
λεις ἢ τὰ ἔθνη εὐεργετεῖν ἐτύγχανον τῆς τιμῆς ταύτης, οἱ
μὲν κατὰ πόλεμον κωλύσαντες δουλεύειν, ὥσπερ [l] Κόδρος, οἱ
δ' ἐλευθερώσαντες, ὥσπερ Κῦρος, ἢ κτίσαντες ἢ κτησάμενοι
χώραν, ὥσπερ οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς καὶ Μακεδόνων καὶ
Μολοττῶν. Βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ 9
μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ [m] δὲ
δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. Ἡ δὲ τυραννίς, ὥσπερ εἴρηται
πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινόν, εἰ μὴ τῆς ἰδίας ὠφε-
λείας χάριν. Ἔστι δὲ σκοπὸς τυραννικὸς μὲν τὸ ἡδύ, βασι-

[f] δημαγωγοῦ I^b. [g] τυράννων R^b. [h] ἀρχὰς V^b. [i] ἄρχος R^b. [k] ἐν Κορίνθῳ] δ' ἐν κορίνθῳ R^b. [l] κέδρος I^b.V^b. [m] δὲ om. I^b.

10 λικὸς δὲ τὸ καλόν. Διὸ καὶ [n] τῶν πλεονεκτημάτων τὰ μὲν
χρήματα τυραννικά, τὰ δ' εἰς τιμὴν βασιλικὰ μᾶλλον. Καὶ
11 φυλακὴ βασιλικὴ μὲν πολιτική, τυραννικὴ δὲ διὰ ξένων. Ὅτι
δ' ἡ τυραννὶς ἔχει κακὰ καὶ τὰ τῆς δημοκρατίας καὶ [o] τὰ τῆς
ὀλιγαρχίας, φανερόν, ἐκ μὲν ὀλιγαρχίας [p] τὸ τὸ τέλος εἶναι
πλοῦτον (οὕτω γὰρ καὶ διαμένειν ἀναγκαῖον μόνως τήν τε
φυλακὴν καὶ τὴν τρυφήν) καὶ [q] τὸ τῷ πλήθει [r] μηδὲν πιστεύειν,
διὸ καὶ τὴν παραίρεσιν ποιοῦνται τῶν ὅπλων· καὶ τὸ κακοῦν
τὸν ὄχλον καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἄστεος ἀπελαύνειν καὶ διοικίζειν
ἀμφοτέρων κοινόν, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ τῆς τυραννίδος.
12 Ἐκ δημοκρατίας δὲ τὸ πολεμεῖν τοῖς γνωρίμοις καὶ διαφθεί-
ρειν λάθρᾳ καὶ φανερῶς καὶ φυγαδεύειν ὡς ἀντιτέχνους καὶ
πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐμποδίους· ἐκ γὰρ τούτων συμβαίνει γίγνε-
σθαι καὶ τὰς ἐπιβουλάς, τῶν μὲν ἄρχειν αὐτῶν βουλομένων,
13 τῶν δὲ μὴ δουλεύειν. Ὅθεν καὶ τὸ Περιάνδρου πρὸς Θρα-
σύβουλον συμβούλευμά ἐστιν, ἡ τῶν ὑπερεχόντων σταχύων
κόλουσις, ὡς δέον ἀεὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν πολιτῶν ἀναιρεῖν.
Καθάπερ οὖν σχεδὸν ἐλέχθη, τὰς αὐτὰς ἀρχὰς δεῖ νομίζειν
περί τε τὰς πολιτείας εἶναι τῶν μεταβολῶν καὶ περὶ τὰς
μοναρχίας· διά τε γὰρ ἀδικίαν καὶ διὰ φόβον καὶ διὰ κα-
ταφρόνησιν ἐπιτίθενται πολλοὶ τῶν ἀρχομένων ταῖς μοναρ-
χίαις, τῆς δὲ ἀδικίας μάλιστα δι' ὕβριν, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ
14 τὴν τῶν ἰδίων στέρησιν. Ἔστι δὲ καὶ τὰ τέλη [s] ταὐτά, κα-
θάπερ κἀκεῖ, καὶ περὶ τὰς τυραννίδας καὶ τὰς βασιλείας·
μέγεθος γὰρ ὑπάρχει πλούτου καὶ τιμῆς τοῖς μονάρχοις,
ὧν ἐφίενται πάντες. Τῶν δ' ἐπιθέσεων αἱ μὲν ἐπὶ τὸ σῶμα
γίγνονται τῶν [t] ἀρχόντων, αἱ δ' ἐπὶ τὴν ἀρχήν. Αἱ μὲν οὖν
15 δι' ὕβριν [v] ἐπὶ τὸ σῶμα. Τῆς δ' ὕβρεως οὔσης [w] πολυμεροῦς,
ἕκαστον αὐτῶν αἴτιον γίγνεται τῆς ὀργῆς· τῶν δ' ὀργιζο-
μένων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τιμωρίας χάριν ἐπιτίθενται, ἀλλ'
οὐχ ὑπεροχῆς, οἷον ἡ μὲν τῶν Πεισιστρατιδῶν διὰ τὸ προ-

[n] τῶν] ὑπὸ τῶν Victorius. [o] τὰ om. V^b. [p] τὸ τὸ] τῷ τὸ I^b.R^b.V^b. [q] τὸ] τῷ R^b. [r] μηδὲν] μὲν V^b. [s] ταῦτα I^b.R^b.V^b. [t] ἀρχῶν V^b. [v] ἐπεὶ R^b. [w] πολυμερῶς V^b.

πηλακίσαι μὲν τὴν Ἁρμοδίου ἀδελφήν, ἐπηρεάσαι δ' Ἁρ-
μόδιον· ὁ μὲν γὰρ Ἁρμόδιος διὰ τὴν ἀδελφήν, ὁ δ' Ἀρι-
στογείτων διὰ τὸν Ἁρμόδιον. Ἐπεβούλευσαν δὲ καὶ [x] Πε- 16
ριάνδρῳ τῷ ἐν Ἀμβρακίᾳ τυράννῳ διὰ τὸ συμπίνοντα μετὰ
τῶν παιδικῶν ἐρωτῆσαι αὐτὸν εἰ ἤδη ἐξ αὐτοῦ κύει. Ἡ δὲ
Φιλίππου ὑπὸ Παυσανίου διὰ τὸ ἐᾶσαι ὑβρισθῆναι αὐτὸν
ὑπὸ τῶν περὶ Ἄτταλον, καὶ ἡ [y] Ἀμύντου τοῦ μικροῦ ὑπὸ
[z] Δέρδα διὰ τὸ καυχήσασθαι εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, καὶ ἡ
τοῦ εὐνούχου Εὐαγόρᾳ τῷ Κυπρίῳ· διὰ γὰρ τὸ τὴν γυναῖκα
παρελέσθαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπέκτεινεν ὡς ὑβρισμένος. Πολ- 17
λαὶ δ' ἐπιθέσεις γεγένηνται [a] καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰσχύ-
νεσθαι τῶν μονάρχων τινάς, οἷον καὶ ἡ Κραταίου εἰς Ἀρχέ-
λαον· ἀεὶ γὰρ βαρέως εἶχε πρὸς τὴν ὁμιλίαν, ὥστε ἱκανὴ
καὶ ἐλάττων ἐγένετο πρόφασις, [b] διότι τῶν θυγατέρων οὐδε-
μίαν ἔδωκεν ὁμολογήσας αὐτῷ, ἀλλὰ τὴν μὲν προτέραν, κα-
τεχόμενος ὑπὸ πολέμου πρὸς Σίρραν καὶ Ἀρράβαιον, ἔδωκε
τῷ βασιλεῖ τῷ τῆς [c] Ἐλιμείας, τὴν δὲ νεωτέραν τῷ υἱεῖ
Ἀμύντᾳ, οἰόμενος οὕτως ἂν ἐκεῖνον ἥκιστα διαφέρεσθαι καὶ
τὸν ἐκ τῆς Κλεοπάτρας· ἀλλὰ τῆς γε ἀλλοτριότητος ὑπῆρ-
χεν ἀρχὴ τὸ βαρέως φέρειν πρὸς τὴν ἀφροδισιαστικὴν χάριν.
[d] Συνεπέθετο δὲ καὶ Ἑλλανοκράτης ὁ Λαρισσαῖος διὰ τὴν 18
αὐτὴν αἰτίαν· ὡς γὰρ χρώμενος αὐτοῦ τῇ ἡλικίᾳ οὐ κατῆγεν
ὑποσχόμενος, δι' ὕβριν καὶ οὐ δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ᾤετ'
εἶναι τὴν γεγενημένην ὁμιλίαν. Πάρρων δὲ καὶ Ἡρακλείδης
οἱ Αἴνιοι Κότυν διέφθειραν τῷ πατρὶ τιμωροῦντες, Ἀδάμας
δ' ἀπέστη Κότυος διὰ τὸ ἐκτμηθῆναι παῖς ὢν ὑπ' αὐτοῦ ὡς
ὑβρισμένος. Πολλοὶ δὲ καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰκισθῆναι 19
πληγαῖς ὀργισθέντες οἱ μὲν διέφθειραν οἱ δ' [e] ἐνεχείρησαν
ὡς ὑβρισθέντες, καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ βασιλικὰς δυ-
ναστείας, οἷον ἐν Μιτυλήνῃ τοὺς [f] Πενθαλίδας Μεγακλῆς [g] πε-
ριόντας καὶ τύπτοντας ταῖς κορύναις ἐπιθέμενος μετὰ [h] τῶν

[x] περὶ ἄνδρω V^b. [y] ἀμαύτου R^b. [z] πέρδα R^b. [a] καὶ om. R^b.
[b] διότι] ἢ I^b.R^b.V^b. [c] ἐλιβείας I^b.R^b.V^b. [d] συνετέθετο δὲ ἐλλ. R^b.
[e] ἐνεχείρισαν K^b. [f] πενταλίδας K^b. [g] περιόντας I^b.V^b. [h] τῶν om. V^b.

φίλων ἀνεῖλεν, καὶ ὕστερον [i] Σμέρδις [k] Πένθιλον πληγὰς λα-
20 βὼν καὶ παρὰ τῆς γυναικὸς ἐξελκυσθεὶς διέφθειρεν. Καὶ τῆς [l] Ἀρχελάου δ᾽ ἐπιθέσεως Δεκάμνιχος ἡγεμὼν ἐγένετο, παροξύνων τοὺς ἐπιθεμένους πρῶτος· αἴτιον δὲ τῆς ὀργῆς ὅτι αὐτὸν ἐξέδωκε μαστιγῶσαι Εὐριπίδῃ τῷ ποιητῇ· ὁ δ᾽ Εὐριπίδης ἐχαλέπαινεν εἰπόντος τι αὐτοῦ εἰς δυσωδίαν τοῦ στόματος. Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ διὰ [m] τοιαύτας αἰτίας οἱ μὲν
21 ἀνῃρέθησαν οἱ δ᾽ ἐπεβουλεύθησαν. Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ φόβον· ἓν γάρ τι τοῦτο τῶν [n] αἰτίων ἦν, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς μοναρχίας· οἷον Ξέρξην Ἀρταπάνης φοβούμενος τὴν διαβολὴν τὴν περὶ Δαρεῖον, ὅτι ἐκρέμασεν οὐ κελεύσαντος Ξέρξου, ἀλλ᾽ οἰόμενος συγγνώσεσθαι ὡς ἀμνη-
22 μονοῦντα διὰ τὸ δειπνεῖν. Αἱ δὲ διὰ καταφρόνησιν, ὥσπερ Σαρδανάπαλον ἰδών τις ξαίνοντα μετὰ τῶν γυναικῶν, εἰ ἀληθῆ ταῦτα οἱ μυθολογοῦντες λέγουσιν· εἰ δὲ μὴ ἐπ᾽ ἐκεί-
23 νου, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἄλλου γε ἂν [o] γένοιτο ἀληθές. Καὶ Διονυσίῳ τῷ ὑστέρῳ Δίων [p] ἐπέθετο διὰ [q] τὸ καταφρονεῖν, ὁρῶν τούς τε πολίτας οὕτως ἔχοντας καὶ αὐτὸν ἀεὶ μεθύοντα. Καὶ τῶν φίλων δέ τινες ἐπιτίθενται διὰ καταφρόνησιν· διὰ γὰρ
24 τὸ πιστεύεσθαι καταφρονοῦσιν ὡς λήσοντες. Καὶ [r] οἱ οἰόμενοι δύνασθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν τρόπον τινὰ [s] διὰ τὸ καταφρονεῖν ἐπιτίθενται· ὡς δυνάμενοι γὰρ καὶ καταφρονοῦντες τοῦ κινδύνου διὰ τὴν δύναμιν ἐπιχειροῦσι ῥᾳδίως, ὥσπερ οἱ στρατηγοῦντες τοῖς μονάρχοις, οἷον Κῦρος [t] Ἀστυάγῃ καὶ τοῦ βίου καταφρονῶν καὶ τῆς δυνάμεως διὰ τὸ τὴν μὲν δύναμιν [v] ἐξηργηκέναι, αὐτὸν δὲ τρυφᾶν, καὶ Σεύθης ὁ Θρᾷξ
25 [w] Ἀμαδόκῳ στρατηγὸς ὤν. Οἱ δὲ καὶ διὰ πλείω τούτων ἐπιτίθενται, οἷον καὶ καταφρονοῦντες καὶ διὰ κέρδος, ὥσπερ Ἀριοβαρζάνῃ Μιθριδάτης. Μάλιστα δὲ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐγχειροῦσιν οἱ τὴν φύσιν μὲν θρασεῖς, τιμὴν δ᾽ ἔχον-

[i] σμέρδης Ib.Rb.Vb. [k] πένθιμον Rb. [l] ἀρχηλάου Vb. [m] τοιαύτης Ib. [n] αἰτιῶν Rb.Vb. [o] γένοιτο τὸ ἀληθές Ib.Rb.Vb. [p] ὑπέθετο Rb. [q] τὸ om. Vb. [r] οἱ om. Rb. [s] διὰ] μετὰ Rb. [t] ἀστυάγει Ib.Vb. [v] ἐξοργηκέναι Vb. [w] ἀμαδόκω Vb.

τες πολεμικὴν παρὰ τοῖς μονάρχοις· ἀνδρία γὰρ δύναμιν
ἔχουσα θράσος ἐστίν· δι' ἃς ἀμφοτέρας, ὡς ῥᾳδίως κρατή-
σοντες, ποιοῦνται τὰς ἐπιθέσεις. Τῶν [x] δὲ διὰ φιλοτιμίαν
ἐπιτιθεμένων ἕτερος τρόπος ἐστὶ τῆς αἰτίας παρὰ τοὺς εἰρη-
μένους πρότερον. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι τοῖς τυράννοις ἐπι- 26
χειροῦσιν ὁρῶντες κέρδη τε μεγάλα καὶ τιμὰς μεγάλας οὔσας
αὐτοῖς, οὕτω καὶ τῶν διὰ φιλοτιμίαν ἐπιτιθεμένων ἕκαστος
προαιρεῖται κινδυνεύειν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὴν εἰρημένην
αἰτίαν, οὗτοι δ' ὥσπερ κἂν ἄλλης τινὸς γενομένης πράξεως
περιττῆς, καὶ δι' ἣν ὀνομαστοὶ γίγνονται καὶ γνώριμοι τοῖς
ἄλλοις, οὕτω καὶ τοῖς μονάρχοις ἐγχειροῦσιν, οὐ κτήσασθαι
βουλόμενοι μοναρχίαν ἀλλὰ δόξαν. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐλάχιστοί 27
γε τὸν ἀριθμόν εἰσιν οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁρμῶντες·
ὑποκεῖσθαι γὰρ δεῖ τὸ τοῦ σωθῆναι μηδὲν φροντίζειν, ἂν
μὴ μέλλῃ κατασχήσειν τὴν πρᾶξιν. Οἷς [y] ἀκολουθεῖν μὲν 28
[z] δεῖ τὴν Δίωνος ὑπόληψιν, οὐ ῥᾴδιον δ' αὐτὴν ἐγγενέσθαι
πολλοῖς· ἐκεῖνος γὰρ μετ' ὀλίγων ἐστράτευσεν ἐπὶ Διονύσιον
οὕτως ἔχειν φάσκων ὡς ὅπου περ ἂν δύνηται προελθεῖν,
ἱκανὸν αὐτῷ τοσοῦτον μετασχεῖν τῆς πράξεως, οἷον εἰ μι-
κρὸν ἐπιβάντα τῆς γῆς εὐθὺς συμβαίη τελευτῆσαι, τοῦτον
καλῶς [a] ἔχειν αὐτῷ τὸν θάνατον. Φθείρεται δὲ τυραννὶς ἕνα 29
μὲν τρόπον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη πολιτειῶν, ἔξω-
θεν, ἐὰν ἐναντία τις [b] ᾖ πολιτεία κρείττων. Τὸ μὲν γὰρ
[c] βούλεσθαι δῆλον ὡς ὑπάρξει διὰ τὴν ἐναντιότητα τῆς προαι-
ρέσεως· ἃ δὲ βούλονται, δυνάμενοι πράττουσι πάντες. Ἐναν- 30
τίαι δ' αἱ πολιτεῖαι, δῆμος [d] μὲν τυραννίδι καθ' Ἡσίοδον
ὡς κεραμεῖ κεραμεύς (καὶ γὰρ ἡ δημοκρατία ἡ τελευταία τυ-
ραννίς ἐστιν), βασιλεία δὲ καὶ ἀριστοκρατία διὰ τὴν ἐναν-
τιότητα τῆς πολιτείας. [e] Διὸ Λακεδαιμόνιοι πλείστας κα-
τέλυσαν τυραννίδας καὶ Συρακούσιοι κατὰ τὸν χρόνον ὃν
ἐπολιτεύοντο καλῶς. Ἕνα δ' ἐξ [f] αὐτῆς, ὅταν οἱ μετέχοντες 31

[x] δὲ] τε Ib.Rb.Vb. [y] ἀκολουθεῖ Vb. [z] δεῖ om. Rb. [a] ἔχειν om. idem. [b] ᾖ Vb. [c] βουλεύεσθαι Vb. [d] μὲν om. Vb. [e] διὸ καὶ λακ. Rb. [f] αὐτοῦ Vb, αὐτῶν Rb.

στασιάζωσιν, ὥσπερ [g] ἡ τῶν περὶ Γέλωνα καὶ νῦν [h] ἡ τῶν περὶ Διονύσιον, ἡ μὲν Γέλωνος Θρασυβούλου τοῦ Ἱέρωνος ἀδελφοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Γέλωνος δημαγωγοῦντος καὶ πρὸς ἡδονὰς ὁρμῶντος, ἵν' αὐτὸς ἄρχῃ, τῶν δ' οἰκείων [i] συστάντων, ἵνα μὴ τυραννὶς ὅλως καταλυθῇ ἀλλὰ Θρασύβουλος· οἱ δὲ συστάντες αὐτῶν, ὡς καιρὸν ἔχοντες, ἐξέβαλον ἅπαντας
32 αὐτούς. Διονύσιον δὲ Δίων στρατεύσας, κηδεστὴς ὢν καὶ προσλαβὼν τὸν δῆμον, ἐκεῖνον ἐκβαλὼν διεφθάρη. Δύο δὲ οὐσῶν αἰτιῶν δι' ἃς μάλιστ' ἐπιτίθενται ταῖς τυραννίσι, μίσους καὶ καταφρονήσεως, θάτερον μὲν δεῖ τούτων ὑπάρχειν τοῖς τυράννοις, τὸ μῖσος, ἐκ δὲ τοῦ καταφρονεῖσθαι πολλαὶ
33 γίνονται τῶν καταλύσεων. Σημεῖον δέ· τῶν μὲν γὰρ κτησαμένων οἱ πλεῖστοι καὶ διεφύλαξαν τὰς ἀρχάς, οἱ δὲ παραλαβόντες εὐθὺς ὡς εἰπεῖν ἀπολλύασι πάντες· ἀπολαυστικῶς γὰρ ζῶντες εὐκαταφρόνητοί τε γίγνονται καὶ πολλοὺς καιροὺς παραδιδόασι τοῖς ἐπιτιθεμένοις. Μόριον δέ τι τοῦ μίσους καὶ τὴν ὀργὴν δεῖ τιθέναι· τρόπον γάρ τινα τῶν
34 αὐτῶν αἰτία γίνεται πράξεων. Πολλάκις δὲ καὶ πρακτικώτερον τοῦ μίσους· συντονώτερον γὰρ ἐπιτίθενται διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι [k] λογισμῷ τὸ πάθος. Μάλιστα δὲ συμβαίνει τοῖς θυμοῖς ἀκολουθεῖν διὰ τὴν ὕβριν, δι' ἣν αἰτίαν ἥ τε τῶν Πεισιστρατιδῶν κατελύθη τυραννὶς καὶ πολλαὶ τῶν ἄλ-
35 λων. Ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῖσος· ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης πάρεστιν, ὥστε οὐ ῥᾴδιον λογίζεσθαι, ἡ δ' ἔχθρα ἄνευ λύπης. Ὡς δ' ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν, ὅσας αἰτίας εἰρήκαμεν τῆς τε ὀλιγαρχίας τῆς ἀκράτου καὶ τελευταίας καὶ τῆς δημοκρατίας τῆς ἐσχάτης, τοσαύτας καὶ τῆς τυραννίδος θετέον· καὶ
36 γὰρ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι [l] διαιρεταὶ τυραννίδες. Βασιλεία δ' ὑπὸ μὲν τῶν ἔξωθεν ἥκιστα φθείρεται, διὸ καὶ πολυχρόνιός ἐστιν· ἐξ αὑτῆς δ' αἱ πλεῖσται φθοραὶ συμβαίνουσιν. Φθείρεται δὲ κατὰ δύο τρόπους, ἕνα μὲν στασιασάντων τῶν μετεχόντων τῆς βασιλείας, ἄλλον δὲ τρόπον τυραννικώ-

[g] ἡ] οἱ Rb. [h] ἡ περὶ τὸν δ. Rb. [i] συστησάντων Rb.Vb. [k] λογισμῶν Rb. [l] αἱρεταὶ Rb.

τερον πειρωμένων διοικεῖν, ὅταν εἶναι κύριοι πλειόνων ἀξιῶσι
καὶ παρὰ τὸν νόμον. Οὐ γίγνονται δ' ἔτι βασιλεῖαι νῦν, 37
ἀλλ' ἄν περ γίγνωνται, μοναρχίαι καὶ τυραννίδες μᾶλλον,
διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ἑκούσιον μὲν ἀρχὴν εἶναι, μειζόνων δὲ
κυρίαν, πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ὁμοίους, καὶ μηδένα διαφέροντα
τοσοῦτον ὥστε ἀπαρτίζειν πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα
τῆς ἀρχῆς. Ὥστε διὰ μὲν τοῦτο ἑκόντες οὐχ ὑπομένουσιν·
ἂν δὲ δι' ἀπάτης ἄρξῃ τις ἢ βίας, ἤδη δοκεῖ τοῦτο εἶναι τυ-
ραννίς. Ἐν δὲ ταῖς κατὰ γένος βασιλείαις τιθέναι δεῖ τῆς 38
φθορᾶς αἰτίαν πρὸς ταῖς εἰρημέναις καὶ τὸ γίνεσθαι πολ-
λοὺς εὐκαταφρονήτους, καὶ τὸ δύναμιν μὴ κεκτημένους τυραν-
νικὴν ἀλλὰ βασιλικὴν τιμὴν ὑβρίζειν· ῥᾳδία γὰρ ἐγίνετο ἡ
κατάλυσις· μὴ βουλομένων γὰρ εὐθὺς οὐκ ἔσται [m] βασιλεύς,
ἀλλ' ὁ τύραννος καὶ [n] μὴ βουλομένων. Φθείρονται μὲν οὖν
αἱ μοναρχίαι διὰ ταύτας καὶ τοιαύτας ἑτέρας αἰτίας.

Σώζονται δὲ δῆλον ὡς ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν ἐκ τῶν ἐναντίων, 11
ὡς δὲ καθ' ἕκαστον τῷ τὰς μὲν βασιλείας ἄγειν ἐπὶ τὸ με-
τριώτερον. Ὅσῳ γὰρ ἂν ἐλαττόνων ὦσι κύριοι, πλείω χρό-
νον ἀναγκαῖον μένειν πᾶσαν τὴν ἀρχήν· αὐτοί τε γὰρ ἧττον
γίνονται δεσποτικοὶ καὶ τοῖς ἤθεσιν ἴσοι μᾶλλον, καὶ ὑπὸ
τῶν ἀρχομένων φθονοῦνται ἧττον. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ 2
περὶ Μολοττοὺς πολὺν χρόνον βασιλεία διέμεινεν, καὶ ἡ
Λακεδαιμονίων διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς τε εἰς δύο μέρη διαιρεθῆναι
τὴν ἀρχήν, καὶ πάλιν Θεοπόμπου μετριάσαντος τοῖς τε ἄλ-
λοις καὶ τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν ἐπικαταστήσαντος· τῆς γὰρ
δυνάμεως ἀφελὼν ηὔξησε τῷ χρόνῳ τὴν βασιλείαν, ὥστε τρό-
πον τινὰ ἐποίησεν οὐκ ἐλάττονα ἀλλὰ μείζονα αὐτήν. Ὅπερ 3
καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα ἀποκρίνασθαί φασιν αὐτόν, [o] εἰποῦσαν
εἰ μηδὲν αἰσχύνεται τὴν βασιλείαν ἐλάττω παραδιδοὺς τοῖς
υἱέσιν ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβεν· "οὐ δῆτα" φάναι·
"παραδίδωμι γὰρ πολυχρονιωτέραν." Αἱ δὲ τυραννίδες σώ- 4
ζονται κατὰ δύο τρόπους τοὺς ἐναντιωτάτους, ὧν ἅτερός

[m] βασιλεία V[b]. [n] μὴ om. I[b]. [o] εἰπᾶσαν V[b].

ἐστιν ὁ παραδεδομένος [p] καὶ καθ' ὃν διοικοῦσιν οἱ πλεῖστοι
τῶν τυράννων τὴν ἀρχήν. Τούτων δὲ τὰ πολλά φασι κα-
ταστῆσαι Περίανδρον τὸν Κορίνθιον· πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῆς
5 [q] τῶν Περσῶν ἀρχῆς ἔστι τοιαῦτα λαβεῖν. Ἔστι δὲ τά τε
πάλαι λεχθέντα πρὸς σωτηρίαν, ὡς [r] οἷόν τε, τῆς τυραννίδος,
τὸ τοὺς ὑπερέχοντας κολούειν καὶ τοὺς [s] φρονηματίας ἀναι-
ρεῖν, καὶ μήτε συσσίτια ἐᾶν μήτε ἑταιρίαν μήτε παιδείαν
μήτε ἄλλο μηθὲν τοιοῦτον, ἀλλὰ πάντα φυλάττειν ὅθεν
εἴωθε γίνεσθαι δύο, [t] φρόνημά τε καὶ πίστις, καὶ μήτε σχο-
λὰς μήτε ἄλλους συλλόγους ἐπιτρέπειν γίνεσθαι σχολα-
στικούς, καὶ πάντα ποιεῖν ἐξ ὧν ὅτι μάλιστα ἀγνῶντες ἀλ-
λήλοις ἔσονται πάντες· ἡ γὰρ γνῶσις πίστιν [v] ποιεῖ μᾶλ-
6 λον πρὸς ἀλλήλους. Καὶ τὸ τοὺς ἐπιδημοῦντας ἀεὶ φανε-
ροὺς εἶναι καὶ διατρίβειν περὶ θύρας· οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα
λανθάνοιεν τί πράττουσι, καὶ φρονεῖν ἂν ἐθίζοιντο μικρὸν
αἰεὶ δουλεύοντες. Καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα Περσικὰ καὶ
7 βάρβαρα τυραννικά ἐστιν· πάντα γὰρ ταὐτὸν δύναται. Καὶ
τὸ μὴ λανθάνειν πειρᾶσθαι ὅσα τυγχάνει τις λέγων ἢ πράτ-
των τῶν ἀρχομένων, ἀλλ' εἶναι κατασκόπους, οἷον περὶ Συ-
ρακούσας αἱ ποταγωγίδες καλούμεναι, καὶ τοὺς ὠτακουστὰς
ἐξέπεμπεν [w] Ἱέρων, ὅπου τις εἴη συνουσία καὶ σύλλογος·
[x] παρρησιάζονταί τε γὰρ ἧττον, φοβούμενοι τοὺς τοιούτους,
8 κἂν παρρησιάζωνται, λανθάνουσιν ἧττον. Καὶ τὸ διαβάλ-
λειν ἀλλήλοις καὶ συγκρούειν καὶ φίλους φίλοις καὶ τὸν δῆ-
μον τοῖς γνωρίμοις καὶ τοὺς πλουσίους ἑαυτοῖς, καὶ τὸ πένη-
τας ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, τυραννικόν, ὅπως μήτε φυλακὴ
τρέφηται καὶ πρὸς τῷ καθ' ἡμέραν ὄντες ἄσχολοι ὦσιν ἐπι-
9 βουλεύειν. Παράδειγμα δὲ τούτου αἵ τε [y] πυραμίδες αἱ περὶ
Αἴγυπτον καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν Κυψελιδῶν καὶ τοῦ Ὀλυμ-
πίου ἡ οἰκοδόμησις ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν, καὶ τῶν περὶ
Σάμον ἔργα Πολυκράτεια· πάντα γὰρ ταῦτα δύναται ταὐ-

[p] καὶ om. I^b. [q] τῶν om. I^b.R^b. [r] οἷόν τε] nonne οἴονται? [s] φρονιμωτάτους R^b. [t] φρονήματά I^b.V^b. [v] ποιεῖ om. V^b. [w] ἱερέων V^b. [x] παρρησιάζοντάς R^b. [y] τυραννίδες R^b.

τόν, ἀσχολίαν καὶ πενίαν τῶν ἀρχομένων. Καὶ ἡ εἰσφορὰ 10
τῶν τελῶν, οἷον ἐν Συρακούσαις· ἐν πέντε γὰρ ἔτεσιν ἐπὶ Διονυσίου τὴν οὐσίαν ἅπασαν εἰσενηνοχέναι συνέβαινεν. Ἔστι δὲ καὶ πολεμοποιὸς ὁ τύραννος, ὅπως ἄσχολοί τε ὦσι καὶ ἡγεμόνος ἐν χρείᾳ [z] διατελῶσιν ὄντες. Καὶ ἡ μὲν βασιλεία σώζεται διὰ τῶν φίλων, τυραννικὸν δὲ τὸ μάλιστ' ἀπιστεῖν τοῖς φίλοις, ὡς βουλομένων μὲν πάντων, δυναμένων δὲ μάλιστα τούτων. Καὶ τὰ περὶ τὴν δημοκρατίαν δὲ γιγνόμενα 11
τὴν τελευταίαν τυραννικὰ πάντα, γυναικοκρατία τε περὶ τὰς οἰκίας, ἵν' [a] ἐξαγγέλλωσι κατὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ δούλων ἄνεσις διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· οὔτε γὰρ ἐπιβουλεύουσιν οἱ δοῦλοι καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς τυράννοις, εὐημεροῦντάς τε ἀναγκαῖον εὔνους εἶναι καὶ ταῖς τυραννίσι καὶ ταῖς δημοκρατίαις· καὶ γὰρ ὁ δῆμος εἶναι βούλεται μόναρχος. Διὸ καὶ ὁ κόλαξ 12
παρ' ἀμφοτέροις ἔντιμος, παρὰ μὲν τοῖς δήμοις ὁ δημαγωγός (ἔστι γὰρ ὁ δημαγωγὸς τοῦ δήμου κόλαξ), παρὰ δὲ τοῖς τυράννοις οἱ ταπεινῶς ὁμιλοῦντες, ὅπερ ἐστὶν ἔργον κολακείας. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο πονηρόφιλον ἡ τυραννίς· κολακευόμενοι γὰρ χαίρουσιν, τοῦτο δ' οὐδ' ἂν εἷς ποιήσειε φρόνημα ἔχων ἐλεύθερον, ἀλλὰ φιλοῦσιν οἱ ἐπιεικεῖς ἢ οὐ κολακεύουσιν. Καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά· ἥλῳ 13
γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. Καὶ τὸ [b] μηδενὶ χαίρειν σεμνῷ μηδ' ἐλευθέρῳ τυραννικόν· αὐτὸν γὰρ εἶναι μόνον ἀξιοῖ τοιοῦτον ὁ τύραννος, ὁ δ' ἀντισεμνυνόμενος [c] καὶ ἐλευθεριάζων ἀφαιρεῖται τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὸ δεσποτικὸν τῆς τυραννίδος· μισοῦσιν οὖν ὥσπερ καταλύοντας τὴν ἀρχήν. Καὶ 41
τὸ χρῆσθαι [d] συσσίτοις καὶ συνημερευταῖς ξενικοῖς μᾶλλον ἢ πολιτικοῖς τυραννικόν, ὡς τοὺς μὲν πολεμίους τοὺς δ' οὐκ ἀντιποιουμένους. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τυραννικὰ μὲν καὶ σωτήρια [e] τῆς ἀρχῆς, οὐθὲν δ' ἐλλείπει μοχθηρίας. Ἔστι δ' ὡς εἰπεῖν πάντα ταῦτα περιειλημμένα τρισὶν εἴδεσιν.

[z] διατελῶσιν] ὦσι τελῶσι R^b. [a] ἐξαγγέλωσι $R^b.V^b$. [b] μηδὲν $R^b.V^b$. [c] καὶ ante ἐλευθεριάζων om. $R^b.V^b$. [d] συσσιτίοις R^b. [e] ταῖς ἀρχαῖς pr. V^b.

15 Στοχάζεται γὰρ ἡ τυραννὶς τριῶν, ἑνὸς μὲν [f] τοῦ μικρὰ
φρονεῖν τοὺς ἀρχομένους (οὐδενὶ γὰρ ἂν μικρόψυχος ἐπι-
βουλεύσειεν), δευτέρου δὲ τοῦ διαπιστεῖν ἀλλήλοις· οὐ κατα-
λύεται γὰρ πρότερον τυραννὶς πρὶν ἢ πιστεύσουσί τινες
[g] αὑτοῖς· διὸ καὶ τοῖς ἐπιεικέσι πολεμοῦσιν ὡς βλαβεροῖς
πρὸς τὴν ἀρχὴν οὐ μόνον διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν ἄρχεσθαι δε-
σποτικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πιστοὺς καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς
ἄλλοις εἶναι καὶ μὴ καταγορεύειν μήτε ἑαυτῶν μήτε τῶν
16 ἄλλων. Τρίτον δ' ἀδυναμία τῶν πραγμάτων· οὐθεὶς γὰρ
ἐπιχειρεῖ τοῖς ἀδυνάτοις, ὥστε οὐδὲ τυραννίδα καταλύειν μὴ
δυνάμεως ὑπαρχούσης. Εἰς οὓς μὲν [h] οὖν ὅρους ἀνάγεται
τὰ βουλήματα τῶν τυράννων, οὗτοι τρεῖς τυγχάνουσιν ὄντες·
πάντα γὰρ ἀναγάγοι τις ἂν τὰ τυραννικὰ πρὸς ταύτας
τὰς ὑποθέσεις, τὰ μὲν ὅπως μὴ πιστεύωσιν ἀλλήλοις, τὰ
17 δ' ὅπως μὴ δύνωνται, τὰ δ' ὅπως μικρὸν φρονῶσιν. Ὁ μὲν
οὖν εἷς τρόπος δι' οὗ γίνεται σωτηρία ταῖς τυραννίσι τοιοῦτός
ἐστιν, ὁ δ' ἕτερος σχεδὸν ἐξ ἐναντίας ἔχει τοῖς εἰρημένοις
18 τὴν ἐπιμέλειαν. Ἔστι δὲ λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς
τῶν βασιλειῶν· ὥσπερ γὰρ τῆς βασιλείας εἷς τρόπος τῆς
φθορᾶς τὸ ποιεῖν τὴν ἀρχὴν τυραννικωτέραν, οὕτω τῆς τυ-
ραννίδος σωτηρία ποιεῖν αὐτὴν βασιλικωτέραν, ἓν φυλάτ-
τοντα μόνον, τὴν δύναμιν, ὅπως ἄρχῃ [i] μὴ μόνον βουλομέ-
νων ἀλλὰ καὶ μὴ βουλομένων· προϊέμενος γὰρ καὶ τοῦτο
19 προΐεται καὶ τὸ τυραννεῖν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὥσπερ ὑπό-
θεσιν δεῖ μένειν, τὰ δ' ἄλλα τὰ μὲν ποιεῖν τὰ δὲ δοκεῖν ὑπο-
κρινόμενον [k] τὸ βασιλικὸν καλῶς, πρῶτον μὲν δοκεῖν φρον-
τίζειν τῶν κοινῶν, μήτε δαπανῶντα δωρεὰς τοιαύτας ἐφ' αἷς
τὰ πλήθη χαλεπαίνουσιν, ὅταν ἀπ' αὐτῶν μὲν λαμβάνωσιν
ἐργαζομένων καὶ πονούντων γλίσχρως, διδῶσι δ' [l] ἑταίραις
καὶ ξένοις καὶ τεχνίταις ἀφθόνως, λόγον τε ἀποδιδόντα τῶν
λαμβανομένων καὶ δαπανωμένων, ὅπερ ἤδη πεποιήκασί τινες
τῶν τυράννων· οὕτω γὰρ ἄν τις διοικῶν οἰκονόμος ἀλλ' οὐ

[f] τοῦ] τὰ Rb. [g] ἑαυτοῖς Ib. [h] οὖν om. Ib.Rb. [i] μὴ] μοι Rb.
[k] τὸν Ib.Rb. [l] ἑτέραις Vb.

τύραννος εἶναι δόξει. Οὐ δεῖ δὲ φοβεῖσθαι μή ποτε [m] ἀπο- 20
ρήσῃ χρημάτων κύριος ὢν τῆς πόλεως. Ἀλλὰ τοῖς γ' ἐκτο-
πίζουσι τυράννοις ἀπὸ τῆς [n] οἰκείας καὶ συμφέρει τοῦτο μᾶλ-
λον ἢ καταλιπεῖν ἀθροίσαντας· ἧττον γὰρ ἂν οἱ φυλάττον-
τες ἐπιτιθεῖντο τοῖς πράγμασιν. Εἰσὶ δὲ φοβερώτεροι τῶν
τυράννων τοῖς ἀποδημοῦσιν οἱ φυλάττοντες τῶν πολιτῶν·
οἱ μὲν γὰρ συναποδημοῦσιν, [o] οἱ δὲ [p] ὑπομένουσιν. Ἔπειτα 21
τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰς λειτουργίας δεῖ φαίνεσθαι τῆς τε οἰκο-
νομίας ἕνεκα συνάγοντα, κἂν ποτε δεηθῇ χρῆσθαι πρὸς τοὺς
πολεμικοὺς καιρούς, ὅλως τε αὑτὸν παρασκευάζειν φύλακα
καὶ ταμίαν ὡς [q] κοινῶν ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίων. Καὶ φαίνεσθαι
μὴ χαλεπὸν ἀλλὰ σεμνόν, ἔτι δὲ τοιοῦτον ὥστε μὴ φο-
βεῖσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι. Τού- 22
του μέντοι τυγχάνειν οὐ ῥᾴδιον ὄντα εὐκαταφρόνητον· διὸ
δεῖ κἂν μὴ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐπιμέλειαν ποιῆται, ἀλλὰ τῆς
πολιτικῆς, καὶ δόξαν ἐμποιεῖν περὶ αὑτοῦ τοιαύτην. Ἔτι δὲ
μὴ μόνον αὐτὸν φαίνεσθαι μηθένα τῶν ἀρχομένων ὑβρίζοντα,
μήτε νέον μήτε νέαν, ἀλλὰ μηδ' ἄλλον μηδένα τῶν περὶ
αὐτόν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς οἰκείας ἔχειν γυναῖκας πρὸς τὰς 23
ἄλλας, ὡς καὶ διὰ γυναικῶν ὕβρεις πολλαὶ τυραννίδες ἀπο-
λώλασιν. Περί τε τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωματικὰς τοὐναν-
τίον ποιεῖν ἢ νῦν τινὲς τῶν τυράννων ποιοῦσιν· οὐ γὰρ μόνον
εὐθὺς ἕωθεν τοῦτο δρῶσιν, καὶ συνεχῶς πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ
καὶ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις βούλονται τοῦτο πράττοντες, ἵν'
ὡς εὐδαίμονας καὶ μακαρίους θαυμάσωσιν. Ἀλλὰ μάλιστα 24
μὲν μετριάζειν τοῖς τοιούτοις, εἰ δὲ μή, τό γε φαίνεσθαι
τοῖς ἄλλοις διαφεύγειν· οὔτε γὰρ εὐεπίθετος οὔτ' εὐκατα-
φρόνητος ὁ νήφων, ἀλλ' ὁ μεθύων, οὐδ' ὁ ἄγρυπνος, ἀλλ'
ὁ καθεύδων. Τοὐναντίον τε ποιητέον τῶν πάλαι λεχθέντων
σχεδὸν πάντων· κατασκευάζειν γὰρ δεῖ καὶ κοσμεῖν τὴν πό-
λιν ὡς ἐπίτροπον ὄντα καὶ μὴ τύραννον. Ἔτι δὲ τὰ πρὸς 25
τοὺς θεοὺς φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως· ἧττόν

[m] ἀπορώσει Rb. [n] οἰκίας Ib.Vb. [o] οἱ δὲ ὑπομένουσιν om. Rb.
[p] ὑπολαμβάνουσιν Vb. [q] κοινὸν Rb.Vb.

τε γὰρ φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι παράνομον ὑπὸ τῶν τοιού-
των, ἐὰν δεισιδαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα καὶ φρον-
τίζειν τῶν θεῶν, καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον ὡς συμμάχους
26 ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς. Δεῖ δ' ἄνευ ἀβελτηρίας φαίνεσθαι
τοιοῦτον. Τούς τε ἀγαθοὺς περί τι γιγνομένους τιμᾶν οὕτως
ὥστε μὴ νομίζειν ἄν ποτε τιμηθῆναι μᾶλλον ὑπὸ τῶν πολι-
τῶν αὐτονόμων ὄντων. Καὶ τὰς μὲν τοιαύτας τιμὰς ἀπο-
νέμειν αὐτόν, τὰς δὲ κολάσεις δι' ἑτέρων ἀρχόντων καὶ δι-
27 καστηρίων. Κοινὴ δὲ φυλακὴ πάσης μοναρχίας τὸ μηθένα
ποιεῖν ἕνα μέγαν, ἀλλ' εἴπερ, πλείους· τηρήσουσι γὰρ ἀλ-
λήλους. Ἐὰν δ' ἄρα τινὰ δέῃ ποιῆσαι μέγαν, μή τοι τό γε
ἦθος θρασύν· ἐπιθετικώτατον γὰρ τὸ τοιοῦτον ἦθος περὶ πά-
σας τὰς πράξεις. Κἂν τῆς δυνάμεώς τινα δοκῇ παραλύειν,
ἐκ προσαγωγῆς τοῦτο δρᾶν καὶ μὴ πᾶσαν ἀθρόον ἀφαιρεῖ-
28 σθαι τὴν ἐξουσίαν. Ἔτι δὲ πάσης [r] μὲν ὕβρεως εἴργεσθαι,
παρὰ πάσας δὲ [s] δυοῖν, τῆς τε εἰς τὰ σώματα κολάσεως καὶ
τῆς εἰς τὴν ἡλικίαν. Μάλιστα δὲ ταύτην ποιητέον τὴν εὐ-
λάβειαν περὶ τοὺς φιλοτίμους· τὴν μὲν γὰρ εἰς τὰ χρήματα
ὀλιγωρίαν οἱ φιλοχρήματοι φέρουσι βαρέως, τὴν δ' εἰς ἀτι-
29 μίαν οἵ τε φιλότιμοι καὶ οἱ ἐπιεικεῖς τῶν ἀνθρώπων. Διόπερ
ἢ μὴ χρῆσθαι δεῖ τοῖς τοιούτοις, ἢ τὰς μὲν κολάσεις πα-
τρικῶς φαίνεσθαι ποιούμενον καὶ μὴ δι' ὀλιγωρίαν, τὰς δὲ
πρὸς τὴν ἡλικίαν ὁμιλίας δι' ἐρωτικὰς αἰτίας ἀλλὰ μὴ δι' ἐξ-
ουσίαν, ὅλως δὲ τὰς δοκούσας ἀτιμίας ἐξωνεῖσθαι μείζοσι τι-
30 μαῖς. Τῶν δ' ἐπιχειρούντων ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος [t] διαφθο-
ρὰν οὗτοι φοβερώτατοι καὶ δέονται πλείστης φυλακῆς, ὅσοι
31 μὴ προαιροῦνται περιποιεῖσθαι τὸ ζῆν διαφθείραντες. Διὸ
μάλιστα εὐλαβεῖσθαι δεῖ τοὺς ὑβρίζεσθαι νομίζοντας ἢ αὐ-
τοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν· ἀφειδῶς γὰρ ἑαυτῶν ἔχου-
σιν οἱ διὰ θυμὸν ἐπιχειροῦντες, καθάπερ καὶ Ἡράκλειτος
εἶπε, χαλεπὸν φάσκων εἶναι θυμῷ μάχεσθαι· ψυχῆς γὰρ
32 ὠνεῖσθαι. Ἐπεὶ δ' αἱ πόλεις ἐκ δύο συνεστήκασι μορίων,

[r] μὲν om. R^b. [s] δυεῖν I^b. [t] διαφορὰν V^b.

ἔκ τε τῶν ἀπόρων ἀνθρώπων καὶ τῶν εὐπόρων, μάλιστα μὲν ἀμφοτέρους ὑπολαμβάνειν δεῖ σώζεσθαι διὰ τὴν ἀρχήν, καὶ τοὺς ἑτέρους ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἀδικεῖσθαι μηδέν, ὁπότεροι δ' ἂν ὦσι κρείττους, τούτους ἰδίους μάλιστα ποιεῖσθαι τῆς ἀρχῆς, ὡς, ἂν ὑπάρξῃ τοῦτο τοῖς πράγμασιν, οὔτε δούλων ἐλευθέρωσιν ἀνάγκη ποιεῖσθαι τὸν τύραννον οὔτε ὅπλων παραίρεσιν· ἱκανὸν γὰρ θάτερον μέρος πρὸς τῇ δυνάμει προστιθέμενον, ὥστε κρείττους εἶναι τῶν ἐπιτιθεμένων. Περίεργον 33
δὲ τὸ λέγειν καθ' ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὁ γὰρ σκοπὸς φανερός, ὅτι δεῖ μὴ τυραννικὸν ἀλλ' οἰκονόμον καὶ βασιλικὸν εἶναι φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις καὶ μὴ σφετεριστὴν ἀλλ' ἐπίτροπον, καὶ τὰς μετριότητας τοῦ βίου διώκειν, μὴ τὰς ὑπερβολάς, ἔτι δὲ τοὺς μὲν γνωρίμους καθομιλεῖν, τοὺς δὲ πολλοὺς δημαγωγεῖν. Ἐκ γὰρ τούτων ἀναγκαῖον οὐ μόνον 34
τὴν ἀρχὴν εἶναι καλλίω καὶ ζηλωτοτέραν τῷ βελτιόνων ἄρχειν καὶ [v] μὴ τεταπεινωμένων μηδὲ μισούμενον καὶ φοβούμενον διατελεῖν, ἀλλὰ [w] καὶ τὴν ἀρχὴν εἶναι πολυχρονιωτέραν. Ἔτι δ' αὐτὸν διακεῖσθαι κατὰ τὸ ἦθος ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν ἢ ἡμίχρηστον ὄντα, καὶ μὴ πονηρὸν ἀλλ' ἡμιπόνηρον.

Καίτοι πασῶν ὀλιγοχρονιώτεραι τῶν πολιτειῶν εἰσὶν ὀλι- 12
γαρχία καὶ τυραννίς. Πλεῖστον γὰρ ἐγένετο χρόνον ἡ περὶ Σικυῶνα τυραννίς, ἡ τῶν Ὀρθαγόρου παίδων καὶ αὐτοῦ Ὀρθαγόρου· ἔτη δ' αὕτη διέμεινεν ἑκατόν. Τούτου δ' αἴτιον ὅτι τοῖς ἀρχομένοις ἐχρῶντο μετρίως καὶ πολλὰ τοῖς νόμοις ἐδούλευον, καὶ διὰ τὸ πολεμικὸς γενέσθαι Κλεισθένης οὐκ ἦν εὐκαταφρόνητος, καὶ τὰ πολλὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἐδημαγώγουν. Λέγεται γοῦν Κλεισθένης τὸν ἀποκρίναντα τῆς 2
νίκης αὐτὸν ὡς ἐστεφάνωσεν· ἔνιοι δ' εἰκόνα φασὶν εἶναι τοῦ κρίναντος οὕτω τὸν ἀνδριάντα τὸν ἐν [x] τῇ ἀγορᾷ καθήμενον. Φασὶ δὲ καὶ Πεισίστρατον ὑπομεῖναί ποτε προσκληθέντα δίκην εἰς Ἄρειον πάγον. Δευτέρα δὲ περὶ Κόρινθον ἡ τῶν 3

[v] μήτε Rb. [w] καὶ post ἀλλὰ om. Rb. [x] ταῖς ἀγοραῖς Rb.

Κυψελιδῶν· καὶ γὰρ αὕτη διετέλεσεν ἔτη τρία καὶ ἑβδομήκοντα καὶ ἓξ μῆνας· Κύψελος μὲν γὰρ ἐτυράννησεν ἔτη τριάκοντα, [y]Περίανδρος δὲ τετταράκοντα καὶ τέτταρα, Ψαμμή-
4 τιχος δ' ὁ Γορδίου τρία ἔτη. Τὰ δ' αἴτια ταὐτὰ καὶ ταύτης· ὁ μὲν γὰρ [z]Κύψελος δημαγωγὸς ἦν καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν διετέλεσεν ἀδορυφόρητος, Περίανδρος δ' ἐγένετο μὲν τυραν-
5 νικός, ἀλλὰ πολεμικός. Τρίτη δ' ἡ τῶν Πεισιστρατιδῶν Ἀθήνησιν, οὐκ ἐγένετο δὲ συνεχής· δὶς γὰρ ἔφυγε Πεισίστρατος τυραννῶν, ὥστ' ἐν ἔτεσι τριάκοντα καὶ τρισὶν ἑπτακαίδεκα ἔτη τούτων [a]ἐτυράννευσεν, ὀκτωκαίδεκα δὲ οἱ παῖδες, ὥστε τὰ πάντα ἐγένετο ἔτη τριάκοντα καὶ πέντε. Τῶν δὲ
6 λοιπῶν ἡ περὶ Ἱέρωνα καὶ Γέλωνα περὶ [b]Συρακούσαις. Ἔτη δ' οὐδ' αὕτη πολλὰ διέμεινεν, ἀλλὰ τὰ σύμπαντα [c]δυοῖν δέοντα εἴκοσι· Γέλων μὲν γὰρ ἑπτὰ τυραννεύσας τῷ ὀγδόῳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν, δέκα δ' Ἱέρων, Θρασύβουλος δὲ τῷ ἑνδεκάτῳ μηνὶ ἐξέπεσεν. Αἱ δὲ πολλαὶ τῶν τυραννίδων ὀλιγοχρόνιαι πᾶσαι γεγόνασι παντελῶς.

7 Τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας καὶ [d]τὰ περὶ τὰς μοναρχίας, ἐξ ὧν [e]τε φθείρονται καὶ πάλιν σώζονται, σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων. Ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ λέγεται μὲν περὶ τῶν μεταβολῶν ὑπὸ τοῦ Σωκράτους, οὐ μέντοι λέγεται καλῶς· τῆς τε γὰρ ἀρίστης πολιτείας καὶ πρώτης οὔσης οὐ
8 λέγει τὴν μεταβολὴν ἰδίως. Φησὶ γὰρ αἴτιον εἶναι [f]τὸ μὴ μένειν μηθὲν ἀλλ' ἔν τινι περιόδῳ μεταβάλλειν, ἀρχὴν δ' εἶναι τούτων ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεὶς δύο ἁρμονίας παρέχεται, λέγων ὅταν ὁ τοῦ [g]διαγράμματος ἀριθμὸς τούτου γένηται στερεός, ὡς τῆς φύσεώς ποτε [h]φυούσης φαύλους καὶ κρείττους τῆς παιδείας, τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ λέγων ἴσως οὐ κακῶς· ἐνδέχεται γὰρ εἶναί τινας οὓς παιδευ-
9 θῆναι καὶ γενέσθαι σπουδαίους ἄνδρας ἀδύνατον. Ἀλλ' αὕτη τί ἂν ἴδιος εἴη μεταβολὴ τῆς ὑπ' ἐκείνου λεγομένης ἀρίστης

[y] Περίανδρος—τέτταρα om. R[b]. [z] κύψελλος V[b]. [a] ἐτυράννησεν I[b]. [b] συρακούσας R[b]. [c] δυεῖν I[b]. [d] τὰ περὶ om. R[b]. [e] γε R[b]. [f] τοῦ R[b]. [g] διαδράγματος V[b]. [h] φυούσης καὶ κρείττους καὶ φαύλους τῆς V[b].

πολιτείας μᾶλλον [i] ἢ τῶν ἄλλων πασῶν καὶ τῶν [k] γιγνομένων
πάντων; Καὶ διά τε τοῦ χρόνου, δι' ὃν λέγει πάντα μετα-
βάλλειν, καὶ τὰ μὴ ἅμα ἀρξάμενα γίγνεσθαι ἅμα μεταβάλ-
λει, οἷον εἰ τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐγένετο τῆς τροπῆς, ἅμα ἄρα
μεταβάλλει. Πρὸς δὲ τούτοις διὰ τίν' αἰτίαν ἐκ ταύτης εἰς 10
τὴν Λακωνικὴν μεταβάλλει; Πλεονάκις γὰρ εἰς τὴν ἐναν-
τίαν μεταβάλλουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι ἢ τὴν σύνεγγυς. Ὁ
δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων μεταβολῶν· ἐκ γὰρ τῆς
Λακωνικῆς, φησί, [l] μεταβάλλει εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν, ἐκ δὲ
ταύτης εἰς δημοκρατίαν, εἰς τυραννίδα δὲ ἐκ δημοκρατίας.
Καίτοι καὶ ἀνάπαλιν μεταβάλλουσιν, οἷον ἐκ δήμου εἰς ὀλι- 11
γαρχίαν, καὶ μᾶλλον ἢ εἰς μοναρχίαν. Ἔτι δὲ τυραννίδος
οὐ λέγει οὔτ' εἰ ἔσται μεταβολὴ οὔτ' εἰ μὴ ἔσται, διὰ τίν'
αἰτίαν καὶ [m] εἰς ποίαν πολιτείαν. Τούτου δ' αἴτιον ὅτι οὐ
[n] ῥᾳδίως ἂν εἶχε λέγειν· ἀόριστον γάρ, ἐπεὶ κατ' ἐκεῖνον δεῖ
εἰς τὴν πρώτην καὶ τὴν ἀρίστην· οὕτω γὰρ [o] ἂν ἐγίγνετο
[p] συνεχὲς καὶ κύκλος. Ἀλλὰ μεταβάλλει καὶ εἰς τυραννίδα 12
τυραννίς, ὥσπερ [q] ἡ Σικυῶνος ἐκ τῆς Μύρωνος εἰς τὴν Κλει-
σθένους, καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν, ὥσπερ ἡ ἐν Χαλκίδι ἡ Ἀντι-
λέοντος, καὶ εἰς δημοκρατίαν, ὥσπερ ἡ τῶν Γέλωνος ἐν Συρα-
κούσαις, καὶ εἰς ἀριστοκρατίαν, ὥσπερ ἡ Χαριλάου ἐν Λακε-
δαίμονι καὶ ἐν Καρχηδόνι. Καὶ εἰς τυραννίδα μεταβάλλει 13
ἐξ ὀλιγαρχίας, ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ σχεδὸν αἱ πλεῖσται τῶν
ἀρχαίων, ἐν Λεοντίνοις εἰς τὴν Παναιτίου τυραννίδα καὶ ἐν
Γέλᾳ εἰς τὴν Κλεάνδρου καὶ ἐν [r] Ῥηγίῳ εἰς τὴν [s] Ἀναξιλάου
καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς πόλεσιν ὡσαύτως. Ἄτοπον δὲ καὶ 14
τὸ οἴεσθαι εἰς ὀλιγαρχίαν διὰ τοῦτο μεταβάλλειν ὅτι φιλο-
χρήματοι καὶ χρηματισταὶ οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' οὐχ ὅτι
οἱ πολλοὶ ὑπερέχοντες ταῖς οὐσίαις οὐ δίκαιον οἴονται εἶναι
ἴσον μετέχειν τῆς πόλεως τοὺς κεκτημένους μηθὲν τοῖς κεκτη-

[i] ἢ] καὶ Vb. [k] γενομένων Rb. [l] τὴν ὀλιγαρχίαν μεταβάλλει Rb. [m] εἰς ποίαν πολιτείαν post μεταβολὴ Schneiderus. [n] ῥάδιον Ib. [o] ἂν om. Rb. [p] συνεχῶς Rb.Vb. [q] ἡ—sect. 18. τὸ] hæc Rb. post VI. 1. 6. πόλεσιν. [r] σημείωσαι ἕτερον ῥήγιον margo Vb. [s] ἀνεξιλάου Ib.Vb.

μένοις· ἐν πολλαῖς τε ὀλιγαρχίαις οὐκ ἔξεστι χρηματίζεσθαι,
ἀλλὰ νόμοι εἰσὶν οἱ κωλύοντες· ἐν Καρχηδόνι δὲ δημοκρατου-
15 μένῃ χρηματίζονται καὶ οὔπω μεταβεβλήκασιν. Ἄτοπον δὲ
καὶ τὸ φάναι δύο πόλεις εἶναι τὴν ὀλιγαρχικήν, πλουσίων καὶ
πενήτων. Τί γὰρ αὐτὴ μᾶλλον τῆς Λακωνικῆς πέπονθεν ἢ
ὁποιασοῦν ἄλλης, οὗ μὴ πάντες κέκτηνται ἴσα ἢ μὴ πάντες
16 ὁμοίως εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες; Οὐδενὸς [t] δὲ πενεστέρου γενο-
μένου ἢ πρότερον οὐθὲν ἧττον μεταβάλλουσιν εἰς δῆμον ἐξ
ὀλιγαρχίας, ἂν γένωνται πλείους οἱ ἄποροι, καὶ ἐκ δήμου εἰς
ὀλιγαρχίαν, ἐὰν κρεῖττον ᾖ τοῦ πλήθους τὸ εὔπορον καὶ οἱ
17 μὲν ἀμελῶσιν οἱ δὲ προσέχωσι τὸν νοῦν. Πολλῶν [v] τε οὐσῶν
αἰτιῶν δι' ὧν γίγνονται αἱ μεταβολαί, οὐ λέγει ἀλλὰ μίαν,
ὅτι ἀσωτευόμενοι [w] κατατοκιζόμενοι γίγνονται πένητες, ὡς
ἐξ ἀρχῆς πλουσίων ὄντων πάντων ἢ τῶν πλείστων. Τοῦτο
δ' ἐστὶ ψεῦδος, ἀλλ' ὅταν μὲν τῶν ἡγεμόνων τινὲς ἀπολέσωσι
τὰς οὐσίας, καινοτομοῦσιν, ὅταν δὲ τῶν ἄλλων, οὐθὲν γίγνε-
18 ται δεινόν. Καὶ μεταβάλλουσιν οὐθὲν μᾶλλον οὐδέποτε εἰς
δῆμον ἢ εἰς ἄλλην πολιτείαν. Ἔτι δὲ κἂν τιμῶν μὴ μετέ-
χωσιν, κἂν ἀδικῶνται ἢ ὑβρίζωνται, στασιάζουσι καὶ μετα-
βάλλουσι τὰς πολιτείας, κἂν μὴ καταδαπανήσωσι τὴν οὐσίαν
διὰ τὸ ἐξεῖναι ὅτι ἂν βούλωνται ποιεῖν· οὗ αἰτίαν τὴν ἄγαν
ἐλευθερίαν εἶναί [x] φησιν. Πλειόνων δ' οὐσῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ
δημοκρατιῶν, ὡς μιᾶς οὔσης ἑκατέρας λέγει τὰς μεταβολὰς ὁ
Σωκράτης.

Ζ.

Πόσαι μὲν οὖν διαφοραὶ καὶ τίνες τοῦ τε βουλευτικοῦ καὶ
κυρίου τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τάξεως, καὶ περὶ
δικαστηρίων, καὶ ποῖα πρὸς ποίαν συντέτακται πολιτείαν, ἔτι
δὲ περὶ φθορᾶς τε καὶ σωτηρίας τῶν πολιτειῶν, ἐκ ποίων τε
2 γίνεται καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται πρότερον. Ἐπεὶ δὲ
τετύχηκεν εἴδη πλείω δημοκρατίας ὄντα καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως
πολιτειῶν, ἅμα τε περὶ ἐκείνων εἴ τι λοιπόν, οὐ χεῖρον ἐπι-

[t] δὲ] γὰρ Rb. [v] τε] δὲ Rb. [w] κατοκιζόμενοι Vb, καταταβιζόμενοι Rb.
[x] φασιν Ib.Rb.Vb.

σκέψασθαι, καὶ τὸν οἰκεῖον καὶ [y] τὸν συμφέροντα τρόπον
ἀποδοῦναι πρὸς ἑκάστην. Ἔτι δὲ καὶ τὰς συναγωγὰς αὐτῶν 3
τῶν εἰρημένων ἐπισκεπτέον πάντων τῶν τρόπων· ταῦτα γὰρ
συνδυαζόμενα ποιεῖ τὰς πολιτείας ἐπαλλάττειν, ὥστε ἀρι-
στοκρατίας τε ὀλιγαρχικὰς εἶναι καὶ πολιτείας δημοκρατι-
κωτέρας. Λέγω [z] δὲ τοὺς συνδυασμούς, οὓς δεῖ μὲν ἐπισκο- 4
πεῖν, οὐκ ἐσκεμμένοι δ' εἰσὶ νῦν, οἷον ἂν τὸ μὲν βουλευόμενον
καὶ τὸ περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας ὀλιγαρχικῶς ᾖ συντεταγμένον,
τὰ δὲ περὶ [a] τὰ δικαστήρια ἀριστοκρατικῶς, ἢ ταῦτα μὲν καὶ
τὸ περὶ τὸ βουλευόμενον ὀλιγαρχικῶς, ἀριστοκρατικῶς δὲ τὸ
περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον μὴ πάντα
συντεθῇ τὰ [b] τῆς πολιτείας οἰκεῖα. Ποία μὲν οὖν δημοκρατία 5
πρὸς ποίαν ἁρμόττει πόλιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ποία τῶν [c] ὀλι-
γαρχιῶν ποίῳ πλήθει, καὶ τῶν λοιπῶν δὲ πολιτειῶν [d] τίς
συμφέρει τίσιν, εἴρηται πρότερον. Ὅμως δὲ δεῖ γενέσθαι 6
δῆλον μὴ μόνον ποία τούτων τῶν πολιτειῶν ἀρίστη ταῖς πό-
λεσιν, ἀλλὰ καὶ πῶς δεῖ κατασκευάζειν καὶ [e] ταύτας καὶ τὰς
ἄλλας ἐπέλθωμεν συντόμως. Καὶ πρῶτον περὶ δημοκρατίας
εἴπωμεν· ἅμα γὰρ καὶ περὶ τῆς ἀντικειμένης πολιτείας φα-
νερόν, αὕτη δ' ἐστὶν ἣν καλοῦσί τινες ὀλιγαρχίαν. Ληπτέον 7
δὲ πρὸς ταύτην τὴν μέθοδον πάντα τὰ δημοτικὰ καὶ τὰ δο-
κοῦντα ταῖς δημοκρατίαις ἀκολουθεῖν· ἐκ γὰρ τούτων συντι-
θεμένων τὰ τῆς δημοκρατίας εἴδη γίνεσθαι συμβαίνει, καὶ
πλείους δημοκρατίας μιᾶς εἶναι καὶ διαφόρους. Δύο γάρ 8
εἰσιν αἰτίαι δι' ἅσπερ αἱ δημοκρατίαι πλείους εἰσί, πρῶτον
μὲν ἡ λεχθεῖσα πρότερον, ὅτι διάφοροι οἱ δῆμοι· γίνεται
γὰρ τὸ μὲν γεωργικὸν πλῆθος, τὸ δὲ βάναυσον καὶ θητι-
κόν· ὧν τοῦ πρώτου τῷ δευτέρῳ προσλαμβανομένου, καὶ τοῦ
τρίτου πάλιν τοῖς ἀμφοτέροις, οὐ μόνον διαφέρει τῷ βελτίω
καὶ χείρω γίνεσθαι τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ καὶ τῷ μὴ τὴν
αὐτήν. Δευτέρα δὲ περὶ ἧς νῦν λέγομεν· τὰ [f] γὰρ ταῖς δη- 9

[y] τὸν alterum om. Rb. [z] δὲ om. Wb. [a] τὰ alterum om. Ib. [b] τῆς om. Rb. [c] ὀλιγαρχικῶν Ib.Rb.Wb. [d] τί Ib. [e] ταύτας] πάντας Wb. [f] γὰρ] δὲ Wb.

μοκρατίαις ἀκολουθοῦντα καὶ δοκοῦντα εἶναι τῆς πολιτείας οἰκεῖα ταύτης ποιεῖ συντιθέμενα τὰς δημοκρατίας [g] ἑτέρας· [h] τῇ μὲν γὰρ ἐλάττω, τῇ δ' ἀκολουθήσει πλείονα, τῇ δ' ἅπαντα ταῦτα. Χρήσιμον δ' ἕκαστον αὐτῶν γνωρίζειν πρός τε τὸ κατασκευάζειν ἣν ἄν τις αὐτῶν [i] τύχῃ βουλόμενος, καὶ πρὸς τὰς διορθώσεις. Ζητοῦσι μὲν γὰρ οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες ἅπαντα τὰ οἰκεῖα συναγαγεῖν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ἁμαρτάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ τὰς φθορὰς καὶ τὰς σωτηρίας τῶν πολιτειῶν εἴρηται πρότερον. Νυνὶ δὲ τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ ἤθη καὶ ὧν ἐφίενται [k] λέγωμεν.

2 Ὑπόθεσις μὲν οὖν τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας ἐλευθερία· τοῦτο γὰρ λέγειν εἰώθασιν, ὡς ἐν μόνῃ τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ μετέχοντας ἐλευθερίας· τούτου γὰρ στοχάζεσθαί φασι πᾶσαν δημοκρατίαν. Ἐλευθερίας δὲ ἓν μὲν τὸ ἐν μέρει ἄρ-
2 χεσθαι καὶ ἄρχειν. Καὶ γὰρ τὸ δίκαιον τὸ δημοτικὸν τὸ ἴσον ἔχειν ἐστὶ κατ' ἀριθμὸν ἀλλὰ μὴ κατ' ἀξίαν, τούτου δ' ὄντος τοῦ δικαίου τὸ πλῆθος ἀναγκαῖον εἶναι κύριον, καὶ ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι, τοῦτ' εἶναι καὶ τέλος καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ δίκαιον· φασὶ γὰρ δεῖν ἴσον ἔχειν ἕκαστον τῶν πολιτῶν· ὥστε ἐν ταῖς δημοκρατίαις συμβαίνει κυριωτέρους εἶναι τοὺς ἀπόρους τῶν εὐπόρων· πλείους γάρ εἰσι, κύριον δὲ τὸ τοῖς
3 πλείοσι δόξαν. Ἓν μὲν οὖν τῆς ἐλευθερίας σημεῖον τοῦτο, ὃν τίθενται πάντες οἱ δημοτικοὶ τῆς πολιτείας ὅρον, ἓν δὲ τὸ ζῆν ὡς βούλεταί τις· τοῦτο γὰρ τῆς ἐλευθερίας ἔργον εἶναί
4 φασιν, εἴπερ τοῦ δούλου ὄντος τὸ ζῆν μὴ ὡς βούλεται. Τῆς μὲν οὖν δημοκρατίας ὅρος οὗτος δεύτερος, ἐντεῦθεν δ' ἐλήλυθε τὸ μὴ ἄρχεσθαι, μάλιστα μὲν ὑπὸ μηθενός, εἰ δὲ μή, κατὰ μέρος. Καὶ συμβάλλεται ταύτῃ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τὴν
5 κατὰ τὸ ἴσον. Τούτων δ' ὑποκειμένων καὶ τοιαύτης οὔσης τῆς ἀρχῆς τὰ τοιαῦτα δημοτικά, τὸ αἱρεῖσθαι τὰς ἀρχὰς πάντας ἐκ πάντων, τὸ ἄρχειν πάντας μὲν ἑκάστου ἕκαστον

[g] ἑτέρας om. Wb. [h] τῇ μὲν] τῆς μὲν Rb. [i] τύχοι Wb. [k] λέγομεν Ib.Wb.

δ' ἐν μέρει πάντων, τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχὰς ἢ πάσας ἢ ὅσαι μὴ ἐμπειρίας δέονται καὶ τέχνης, τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος μηθενὸς εἶναι τὰς ἀρχὰς ἢ ὅτι μικροτάτου, τὸ μὴ δὶς τὸν αὐτὸν ἄρχειν μηδεμίαν ἢ ὀλιγάκις ἢ ὀλίγας ἔξω τῶν κατὰ πόλεμον, τὸ ὀλιγοχρονίους τὰς ἀρχὰς ἢ πάσας ἢ ὅσας ἐνδέχεται, τὸ δικάζειν πάντας καὶ ἐκ πάντων καὶ περὶ πάντων ἢ περὶ τῶν πλείστων [l] καὶ τῶν μεγίστων καὶ τῶν κυριωτάτων, οἷον περὶ εὐθυνῶν καὶ πολιτείας καὶ τῶν ἰδίων συναλλαγμάτων, τὸ τὴν ἐκκλησίαν κυρίαν εἶναι πάντων, ἀρχὴν δὲ μηδεμίαν μηθενὸς ἢ ὅτι ὀλιγίστων [m] ἢ τῶν μεγίστων κυρίαν. Τῶν 6
δ' ἀρχῶν δημοτικώτατον βουλή, ὅπου μὴ μισθοῦ εὐπορία πᾶσιν· ἐνταῦθα γὰρ ἀφαιροῦνται καὶ ταύτης τῆς ἀρχῆς τὴν δύναμιν· εἰς αὑτὸν γὰρ ἀνάγει τὰς κρίσεις πάσας ὁ δῆμος εὐπορῶν μισθοῦ, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τῇ μεθόδῳ τῇ πρὸ ταύτης. Ἔπειτα τὸ μισθοφορεῖν, μάλιστα μὲν πάν- 7
τας, ἐκκλησίαν δικαστήρια ἀρχάς, εἰ δὲ μή, τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δικαστήρια καὶ [n] τὴν βουλὴν καὶ τὰς ἐκκλησίας τὰς κυρίας, ἢ τῶν ἀρχῶν ἃς ἀνάγκη συσσιτεῖν μετ' ἀλλήλων. Ἔτι ἐπειδὴ ὀλιγαρχία καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ ὁρίζεται, τὰ δημοτικὰ δοκεῖ τἀναντία τούτων εἶναι, ἀγένεια πενία βαναυσία. Ἔτι δὲ τῶν ἀρχῶν τὸ μηδεμίαν [o] ἀΐδιον εἶναι· ἐὰν δέ 8
τις καταλειφθῇ ἐξ ἀρχαίας μεταβολῆς, τότε περιαιρεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ ἐξ αἱρετῶν κληρωτοὺς ποιεῖν. Τὰ μὲν 9
οὖν κοινὰ ταῖς δημοκρατίαις ταῦτ' ἐστί, συμβαίνει δ' ἐκ τοῦ δικαίου τοῦ ὁμολογουμένου εἶναι δημοκρατικοῦ (τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον ἔχειν ἅπαντας κατ' ἀριθμόν) [p] ἡ μάλιστ' εἶναι δοκοῦσα δημοκρατία καὶ δῆμος· ἴσον γὰρ τὸ μηθὲν μᾶλλον ἄρχειν [q] τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς εὐπόρους, μηδὲ κυρίους εἶναι μόνους ἀλλὰ πάντας ἐξ ἴσου κατ' ἀριθμόν· οὕτω γὰρ ἂν ὑπάρχειν νομίζοιεν τήν τ' ἰσότητα τῇ πολιτείᾳ καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

[l] καὶ τῶν μεγίστων om. R^b. [m] ἢ τῶν μεγίστων post πάντων interpretes. [n] τὴν om. codices. [o] ἴδιον R^b. [p] ἢ W^b. [q] τοὺς ἀπόρους ἢ om. R^b.

3 Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀπορεῖται πῶς ἕξουσι τὸ ἴσον, πότερον
δεῖ τὰ [r] τιμήματα διελεῖν χιλίοις τὰ τῶν πεντακοσίων καὶ
τοὺς χιλίους ἴσον δύνασθαι τοῖς πεντακοσίοις, ἢ οὐχ οὕτω
δεῖ τιθέναι τὴν κατὰ τοῦτο ἰσότητα, ἀλλὰ διελεῖν μὲν οὕτως,
ἔπειτα ἐκ τῶν πεντακοσίων ἴσους λαβόντα καὶ ἐκ τῶν χιλίων,
τούτους κυρίους εἶναι τῶν διαιρέσεων καὶ τῶν δικαστηρίων.
2 Πότερον οὖν αὕτη ἡ πολιτεία δικαιοτάτη κατὰ τὸ δημοτικὸν
δίκαιον, ἢ μᾶλλον [s] ἡ κατὰ τὸ πλῆθος; Φασὶ γὰρ οἱ δημο-
τικοὶ τοῦτο δίκαιον ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν, οἱ δ' ὀλι-
γαρχικοὶ ὅ τι ἂν δόξῃ τῇ πλείονι οὐσίᾳ· κατὰ πλῆθος γὰρ
3 οὐσίας φασὶ κρίνεσθαι δεῖν. Ἔχει δ' ἀμφότερα ἀνισότητα
καὶ ἀδικίαν· εἰ μὲν γὰρ ὅ τι ἂν οἱ ὀλίγοι, τυραννίς (καὶ γὰρ
ἐὰν εἷς ἔχῃ πλείω τῶν ἄλλων εὐπόρων, κατὰ τὸ ὀλιγαρχικὸν
δίκαιον [t] ἄρχειν δίκαιος μόνος), εἰ δ' ὅ τι ἂν οἱ πλείους κατ'
ἀριθμόν, ἀδικήσουσι δημεύοντες τὰ τῶν πλουσίων καὶ ἐλατ-
4 τόνων, καθάπερ εἴρηται πρότερον. Τίς ἂν οὖν εἴη ἰσότης ἣν
[v] ὁμολογήσουσιν ἀμφότεροι, [w] σκεπτέον ἐξ ὧν ὁρίζονται δι-
καίων ἀμφότεροι. Λέγουσι γὰρ ὡς ὅ τι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι
τῶν πολιτῶν, τοῦτ' εἶναι δεῖ κύριον. Ἔστω δὴ τοῦτο, μὴ
μέντοι πάντως, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο μέρη τετύχηκεν ἐξ ὧν ἡ πό-
λις, πλούσιοι καὶ πένητες, ὅ τι ἂν ἀμφοτέροις δόξῃ ἢ τοῖς
πλείοσι, τοῦτο κύριον ἔστω, ἐὰν δὲ τἀναντία δόξῃ, ὅ τι ἂν
5 οἱ πλείους καὶ ὧν τὸ τίμημα πλεῖον. Οἷον οἱ μὲν δέκα οἱ
δ' εἴκοσιν, ἔδοξε δὲ τῶν μὲν πλουσίων τοῖς ἕξ, τῶν δ' ἀπορω-
τέρων τοῖς πεντεκαίδεκα· προσγεγένηνται τοῖς μὲν πένησι
τέτταρες τῶν πλουσίων, τοῖς δὲ πλουσίοις πέντε τῶν πενή-
των. Ὁποτέρων οὖν τὸ τίμημα ὑπερτείνει συναριθμουμένων
6 ἀμφοτέρων ἑκατέροις, τοῦτο [x] κύριον. Ἐὰν δὲ ἴσοι συμπέ-
σωσι, κοινὴν εἶναι ταύτην νομιστέον ἀπορίαν ὥσπερ νῦν, ἐὰν
δίχα ἡ ἐκκλησία γένηται ἢ τὸ δικαστήριον· ἢ γὰρ ἀποκλη-
ρωτέον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ποιητέον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ
ἴσου καὶ τοῦ δικαίου, κἂν ᾖ πάνυ χαλεπὸν εὑρεῖν τὴν ἀλή-

[r] τμήματα Rb.Wb. [s] ἡ om. Rb. [t] ἄρχει Wb. [v] ὁμολογοῦσιν Ib.
[w] σκεπτέον—ἀμφότεροι om. Rb. et pr. Ib. [x] κύριον] δίκαιον Rb.

θειαν περὶ αὐτῶν, ὅμως ῥᾷον τυχεῖν ἢ συμπεῖσαι τοὺς δυνα-
μένους πλεονεκτεῖν· ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον
οἱ ἥττους, οἱ δὲ κρατοῦντες οὐδὲν φροντίζουσιν.

Δημοκρατιῶν δ' οὐσῶν τεττάρων βελτίστη μὲν ἡ πρώτη 4
τάξει, καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐλέχθη λόγοις· ἔστι δὲ
καὶ ἀρχαιοτάτη πασῶν αὕτη. Λέγω δὲ πρώτην ὥσπερ ἄν
τις [y] διέλοι τοὺς δήμους· βέλτιστος γὰρ δῆμος ὁ γεωργικός
ἐστιν, ὥστε καὶ ποιεῖν ἐνδέχεται δημοκρατίαν, ὅπου ζῇ τὸ
πλῆθος ἀπὸ γεωργίας ἢ νομῆς. Διὰ μὲν γὰρ τὸ μὴ πολ- 2
λὴν οὐσίαν ἔχειν ἄσχολος, ὥστε μὴ πολλάκις ἐκκλησιάζειν·
διὰ δὲ τὸ μὴ ἔχειν τἀναγκαῖα πρὸς τοῖς ἔργοις διατρίβουσι
καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλ' ἥδιον τὸ ἐργά-
ζεσθαι τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ ἄρχειν, ὅπου ἂν μὴ ᾖ λήμματα
μεγάλα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν. Οἱ γὰρ πολλοὶ μᾶλλον ὀρέγονται 3
τοῦ κέρδους [z] ἢ τῆς τιμῆς. Σημεῖον δέ· καὶ [a] γὰρ τὰς ἀρ-
χαίας [b] τυραννίδας ὑπέμενον καὶ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπομένουσιν,
ἐάν τις αὐτοὺς ἐργάζεσθαι μὴ κωλύῃ μηδ' ἀφαιρῆται μηθέν·
ταχέως γὰρ οἱ μὲν πλουτοῦσιν αὐτῶν, οἱ δ' οὐκ ἀποροῦσιν.
Ἔτι δὲ τὸ κυρίους εἶναι τοῦ ἑλέσθαι καὶ εὐθύνειν ἀναπληροῖ 4
τὴν ἔνδειαν, εἴ τι φιλοτιμίας ἔχουσιν, ἐπεὶ παρ' ἐνίοις δήμοις,
κἂν μὴ μετέχωσι τῆς αἱρέσεως τῶν ἀρχῶν ἀλλά τινες αἱρετοὶ
κατὰ μέρος ἐκ πάντων, ὥσπερ ἐν Μαντινείᾳ, τοῦ δὲ βουλεύε-
σθαι κύριοι ὦσιν, ἱκανῶς ἔχει τοῖς πολλοῖς. Καὶ δεῖ νομί- 5
ζειν καὶ τοῦτ' εἶναι σχῆμά τι δημοκρατίας, ὥσπερ ἐν Μαντι-
νείᾳ ποτ' ἦν. Διὸ δὴ καὶ συμφέρον [c] ἐστὶ τῇ πρότερον ῥη-
θείσῃ δημοκρατίᾳ καὶ ὑπάρχειν εἴωθεν, αἱρεῖσθαι μὲν τὰς
ἀρχὰς καὶ εὐθύνειν καὶ δικάζειν πάντας, ἄρχειν δὲ τὰς μεγί-
στας αἱρετοὺς καὶ ἀπὸ τιμημάτων, τὰς μείζους ἀπὸ μει-
ζόνων, ἢ καὶ ἀπὸ τιμημάτων μὲν μηδεμίαν, ἀλλὰ τοὺς δυνα-
μένους. Ἀνάγκη δὲ πολιτευομένους οὕτω πολιτεύεσθαι κα- 6
λῶς (αἵ τε γὰρ ἀρχαὶ ἀεὶ διὰ τῶν βελτίστων ἔσονται τοῦ
δήμου βουλομένου καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν οὐ φθονοῦντος) καὶ

[y] διελη I^b. [z] ἢ om. I^b. [a] γὰρ] γὰρ καὶ R^b.W^b. [b] τυραννίδας—ὀλιγαρχίας om. W^b. [c] ἐστὶ] εἴη W^b.

τοῖς ἐπιεικέσι καὶ γνωρίμοις ἀρκοῦσαν εἶναι ταύτην τὴν τάξιν· ἄρξονται γὰρ οὐχ ὑπ' ἄλλων χειρόνων, καὶ ἄρξουσι δι-
7 καίως διὰ τὸ τῶν εὐθυνῶν εἶναι κυρίους ἑτέρους. Τὸ γὰρ ἐπανακρέμασθαι, καὶ μὴ πᾶν ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ τι ἂν δόξῃ, [d] συμφέρον ἐστίν· ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ πράττειν ὅ τι ἂν ἐθέλῃ τις οὐ δύναται φυλάττειν τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον. Ὥστε ἀναγκαῖον συμβαίνειν ὅπερ ἐστὶν ὠφελιμώτατον ἐν ταῖς πολιτείαις, ἄρχειν τοὺς ἐπιεικεῖς ἀναμαρτήτους
8 ὄντας, [e] μηδὲν ἐλαττουμένου τοῦ πλήθους. Ὅτι μὲν οὖν αὕτη τῶν [f] δημοκρατιῶν ἀρίστη, φανερόν, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸ ποιόν τινα εἶναι τὸν δῆμον· πρὸς δὲ τὸ κατασκευάζειν γεωργὸν τὸν δῆμον τῶν τε νόμων τινὲς τῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς κειμένων τὸ ἀρχαῖον χρήσιμοι πάντες, ἢ τὸ ὅλως μὴ ἐξεῖναι κεκτῆσθαι πλείω γῆν μέτρου τινὸς ἢ ἀπό
9 [g] τινος τόπου πρὸς τὸ ἄστυ καὶ τὴν πόλιν. Ἦν δὲ τό γε ἀρχαῖον ἐν πολλαῖς πόλεσι νενομοθετημένον μηδὲ πωλεῖν ἐξεῖναι τοὺς πρώτους κλήρους. Ἔστι δὲ καὶ ὃν λέγουσιν Ὀξύλου νόμον εἶναι τοιοῦτόν τι δυνάμενος, τὸ μὴ δανείζειν εἴς τι μέρος τῆς ὑπαρχούσης ἑκάστῳ γῆς. Νῦν δὲ δεῖ διορθοῦν καὶ τῷ [h] Ἀφυταίων νόμῳ· πρὸς γὰρ ὃ λέγομεν ἐστὶ
10 χρήσιμος. Ἐκεῖνοι γάρ, καίπερ ὄντες πολλοὶ κεκτημένοι [i] δὲ γῆν ὀλίγην, ὅμως πάντες γεωργοῦσιν· τιμῶνται γὰρ οὐχ ὅλας τὰς κτήσεις, ἀλλὰ κατὰ τηλικαῦτα μόρια διαιροῦντες ὥστ' ἔχειν ὑπερβάλλειν ταῖς τιμήσεσι καὶ τοὺς πένητας.
11 Μετὰ δὲ τὸ γεωργικὸν πλῆθος βέλτιστος δῆμός ἐστιν ὅπου νομεῖς εἰσὶ καὶ ζῶσιν ἀπὸ βοσκημάτων· πολλὰ γὰρ ἔχει τῇ γεωργίᾳ παραπλησίως, καὶ τὰ πρὸς τὰς πολεμικὰς πράξεις μάλισθ' οὗτοι γεγυμνασμένοι τὰς ἕξεις καὶ χρήσιμοι τὰ
12 σώματα καὶ δυνάμενοι θυραυλεῖν. Τὰ δ' ἄλλα πλήθη πάντα σχεδόν, ἐξ ὧν αἱ λοιπαὶ δημοκρατίαι συνεστᾶσι, πολλῷ φαυλότερα τούτων· ὁ γὰρ βίος φαῦλος, καὶ οὐθὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς ὧν μεταχειρίζεται τὸ πλῆθος [k] τό τε τῶν βαναύσων

[d] φανερόν Rb. [e] μηδὲ Rb.Wb. [f] δημοκρατικῶν Rb. [g] τινος om. Rb. [h] ἀφυτάλων Ib.Rb.Wb. [i] δὴ Rb. [k] τό] τῶν Rb.

καὶ τὸ τῶν ἀγοραίων ἀνθρώπων καὶ τὸ θητικόν. Ἔτι δὲ 13
διὰ τὸ περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ ἄστυ κυλίεσθαι πᾶν τὸ τοιοῦτον γένος ὡς εἰπεῖν ῥᾳδίως ἐκκλησιάζει· οἱ δὲ γεωργοῦντες διὰ τὸ διεσπάρθαι κατὰ τὴν χώραν οὔτ᾽ ἀπαντῶσιν οὔθ᾽ ὁμοίως δέονται τῆς συνόδου ταύτης. Ὅπου δὲ καὶ συμ- 14
βαίνει τὴν χώραν τὴν θέσιν ἔχειν τοιαύτην ὥστε τὴν χώραν πολὺ τῆς πόλεως ἀπηρτῆσθαι, ῥᾴδιον καὶ δημοκρατίαν ποιεῖσθαι χρηστὴν καὶ πολιτείαν· ἀναγκάζεται γὰρ τὸ πλῆθος ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ποιεῖσθαι τὰς ἀποικίας, ὥστε δεῖ, κἂν ἀγοραῖος ὄχλος ᾖ, μὴ ποιεῖν ἐν ταῖς [l] δημοκρατίαις ἐκκλησίας ἄνευ τοῦ κατὰ τὴν χώραν πλήθους. Πῶς μὲν οὖν δεῖ κατα- 15
σκευάζειν τὴν βελτίστην καὶ πρώτην δημοκρατίαν, εἴρηται· φανερὸν δὲ καὶ πῶς τὰς ἄλλας· ἑπομένως γὰρ δεῖ παρεκβαίνειν καὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ πλῆθος χωρίζειν. Τὴν δὲ τελευταίαν, διὰ τὸ πάντας κοινωνεῖν, οὔτε πάσης ἐστὶ πόλεως φέρειν, οὔτε ῥᾴδιον διαμένειν μὴ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσιν εὖ συγκειμένην· ἃ δὲ φθείρειν συμβαίνει [m] καὶ ταύτην καὶ τὰς ἄλλας πολιτείας, [n] εἴρηται πρότερον τὰ πλεῖστα σχεδόν.
Πρὸς δὲ τὸ καθιστάναι ταύτην τὴν δημοκρατίαν, καὶ τὸν 16
δῆμον ποιεῖν ἰσχυρὸν εἰώθασιν οἱ προεστῶτες τῷ προσλαμβάνειν ὡς πλείστους καὶ ποιεῖν πολίτας μὴ μόνον τοὺς γνησίους ἀλλὰ [o] καὶ τοὺς νόθους καὶ τοὺς ἐξ [p] ὁποτερουοῦν πολίτου, λέγω δὲ οἷον πατρὸς ἢ μητρός· ἅπαν γὰρ οἰκεῖον τοῦτο τῷ τοιούτῳ δήμῳ μᾶλλον. Εἰώθασι μὲν οὖν οἱ δημαγωγοὶ 17
κατασκευάζειν οὕτως, δεῖ μέντοι προσλαμβάνειν μέχρις ἂν ὑπερτείνῃ τὸ πλῆθος τῶν γνωρίμων καὶ τῶν μέσων, καὶ τούτου μὴ πέρα προβαίνειν· ὑπερβάλλοντες γὰρ ἀτακτοτέραν τε ποιοῦσι τὴν πολιτείαν, καὶ τοὺς γνωρίμους πρὸς τὸ χαλεπῶς ὑπομένειν τὴν δημοκρατίαν παροξύνουσι μᾶλλον, ὅπερ συνέβη τῆς στάσεως αἴτιον γενέσθαι περὶ Κυρήνην· ὀλίγον μὲν γὰρ πονηρὸν παροραται, πολὺ δὲ γινόμενον ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλόν ἐστιν. Ἔτι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα κατασκευάσματα 18

[l] δημοκρατικαῖς ἐκκλησίαις codices. [m] καὶ om. Wb. [n] εἴρηται μὲν πρότερον Rb. [o] καὶ τοὺς νόθους om. Wb. [p] ὁποτεροσοῦν Rb.

χρήσιμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν τὴν τοιαύτην, οἷς Κλεισθένης
τε Ἀθήνησιν ἐχρήσατο βουλόμενος αὐξῆσαι τὴν δημοκρα-
19 τίαν, καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τὸν δῆμον καθιστάντες. Φυλαί
τε γὰρ ἕτεραι ποιητέαι πλείους καὶ [q] φρατρίαι, [r] καὶ τὰ
τῶν ἰδίων ἱερῶν συνακτέον εἰς ὀλίγα καὶ κοινά, καὶ πάντα
σοφιστέον ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσι πάντες ἀλλή-
20 λοις, αἱ δὲ συνήθειαι διαζευχθῶσιν αἱ πρότερον. Ἔτι δὲ
καὶ τὰ τυραννικὰ κατασκευάσματα δημοτικὰ δοκεῖ πάντα,
λέγω δ' οἷον ἀναρχία τε δούλων (αὕτη δ' ἂν εἴη μέχρι του
συμφέρουσα) καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, καὶ τὸ ζῆν ὅπως τις
βούλεται παρορᾶν. Πολὺ γὰρ [s] ἔσται τὸ τῇ τοιαύτῃ πολι-
τείᾳ βοηθοῦν· ἥδιον γὰρ τοῖς πολλοῖς τὸ ζῆν ἀτάκτως ἢ τὸ
σωφρόνως.

5 Ἔστι δ' ἔργον τοῦ νομοθέτου καὶ τῶν βουλομένων συνι-
στάναι τινὰ τοιαύτην πολιτείαν οὐ τὸ καταστῆσαι μέγιστον
ἔργον οὐδὲ μόνον, ἀλλ' ὅπως σώζηται μᾶλλον· μίαν γὰρ
ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας οὐ χαλεπὸν μεῖναι πολιτευομένους ὁπωσ-
2 οῦν. Διὸ δεῖ, περὶ ὧν τεθεώρηται πρότερον, τίνες σωτη-
ρίαι καὶ φθοραὶ τῶν πολιτειῶν, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι κατα-
σκευάζειν τὴν ἀσφάλειαν, εὐλαβουμένους μὲν τὰ φθείροντα,
τιθεμένους δὲ τοιούτους νόμους καὶ τοὺς ἀγράφους καὶ τοὺς
γεγραμμένους οἳ περιλήψονται μάλιστα τὰ σώζοντα τὰς
πολιτείας, καὶ μὴ νομίζειν τοῦτ' εἶναι δημοτικὸν μηδ' ὀλι-
γαρχικὸν ὃ ποιήσει τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα δημοκρατεῖσθαι
3 ἢ ὀλιγαρχεῖσθαι, ἀλλ' ὃ πλεῖστον χρόνον. Οἱ δὲ νῦν δη-
μαγωγοὶ χαριζόμενοι τοῖς δήμοις πολλὰ δημεύουσι διὰ τῶν
δικαστηρίων. Διὸ δεῖ πρὸς ταῦτα ἀντιπράττειν τοὺς κηδο-
μένους τῆς πολιτείας, νομοθετοῦντας μηδὲν εἶναι δημόσιον
τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινόν, ἀλλ'
ἱερόν· οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες οὐδὲν ἧττον εὐλαβεῖς ἔσονται
(ζημιώσονται γὰρ ὁμοίως), ὁ δ' ὄχλος ἧττον [t] καταψηφιεῖ-
4 ται τῶν κρινομένων, λήψεσθαι μηθὲν μέλλων. Ἔτι δὲ τὰς

[q] φατρίαι Ib. [r] καὶ τὰ] κατὰ Ib.Rb.Wb. [s] ἐστι Rb. [t] καταψηφίζεται pr. Ib.

γινομένας δημοσίας δίκας ὡς ὀλιγίστας ἀεὶ ποιεῖν, μεγά-
λοις ἐπιτιμίοις τοὺς [v] εἰκῇ γραφομένους κωλύοντας· οὐ γὰρ
τοὺς δημοτικοὺς ἀλλὰ τοὺς γνωρίμους εἰώθασιν εἰσάγειν, δεῖ
δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ πάντας μάλιστα μὲν εὔνους εἶναι τοὺς
πολίτας, εἰ δὲ μή, μή [w] τοί γε ὡς πολεμίους νομίζειν τοὺς
κυρίους. Ἐπεὶ δ᾽ αἱ τελευταῖαι δημοκρατίαι πολυάνθρωποί 5
τέ εἰσι καὶ χαλεπὸν ἐκκλησιάζειν ἀμίσθους, τοῦτο δ᾽ ὅπου
πρόσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι πολέμιον τοῖς γνωρίμοις
(ἀπό τε γὰρ εἰσφορᾶς καὶ δημεύσεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι
καὶ δικαστηρίων φαύλων, ἃ πολλὰς ἤδη δημοκρατίας ἀνέτρε-
ψεν), ὅπου μὲν οὖν πρόσοδοι μὴ τυγχάνουσιν οὖσαι, δεῖ
ποιεῖν ὀλίγας ἐκκλησίας, καὶ δικαστήρια πολλῶν μὲν [x] ὀλί-
γας δ᾽ ἡμέρας. Τοῦτο γὰρ φέρει μὲν καὶ πρὸς τὸ μὴ φο- 6
βεῖσθαι τοὺς πλουσίους τὰς δαπάνας, ἐὰν οἱ μὲν εὔποροι μὴ
λαμβάνωσι [y] δικαστικόν, οἱ δ᾽ ἄποροι, φέρει δὲ καὶ πρὸς
τὸ κρίνεσθαι τὰς δίκας πολὺ βέλτιον· οἱ γὰρ εὔποροι πολ-
λὰς μὲν ἡμέρας οὐκ ἐθέλουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι, βραχὺν
δὲ χρόνον ἐθέλουσιν. Ὅπου δ᾽ εἰσὶ πρόσοδοι, μὴ ποιεῖν ὃ 7
νῦν οἱ δημαγωγοὶ ποιοῦσιν· τὰ γὰρ περιόντα νέμουσιν. Λαμ-
βάνουσι δὲ ἅμα, καὶ πάλιν δέονται τῶν αὐτῶν· ὁ [z] τετρημέ-
νος γάρ ἐστι πίθος ἡ τοιαύτη βοήθεια τοῖς ἀπόροις. Ἀλλὰ
δεῖ τὸν ἀληθινῶς δημοτικὸν ὁρᾶν ὅπως τὸ πλῆθος μὴ λίαν
ἄπορον ᾖ· τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μοχθηρὰν εἶναι τὴν δημοκρα-
τίαν. Τεχναστέον οὖν ὅπως ἂν εὐπορία γένοιτο χρόνιος. 8
Ἐπεὶ δὲ συμφέρει τοῦτο καὶ τοῖς εὐπόροις, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν
προσόδων γινόμενα συναθροίζοντας ἀθρόα χρὴ [a] διανέμειν
τοῖς ἀπόροις, μάλιστα μὲν εἴ τις δύναται τοσοῦτον ἀθροίζων
ὅσον εἰς γηδίου κτῆσιν, εἰ δὲ μή, πρὸς ἀφορμὴν [b] ἐμπορίας
καὶ γεωργίας. Καὶ εἰ μὴ πᾶσι δυνατόν, ἀλλὰ κατὰ φυλὰς ἤ 9
τι μέρος ἕτερον ἐν μέρει διανέμειν· ἐν δὲ τούτῳ πρὸς τὰς

[v] εἰκῇ—ἀλλὰ τοὺς in margine W^b. [w] τί I^b.R^b. [x] ὀλίγαις δ᾽ ἡμέραις pr. I^b. [y] δικαστήριον R^b. [z] γὰρ τετρημένος, omisso ἐστι, R^b. [a] διαμένειν, omissis τοῖς ἀπόροις, R^b. [b] εὐπορίας I^b.R^b.W^b, quorum I^b. γρ. ἐμπειρίας, ὃ καὶ δοκεῖ κάλλιον.

ἀναγκαίας συνόδους τοὺς εὐπόρους εἰσφέρειν τὸν μισθόν,
[c] ἀφιεμένους τῶν ματαίων λειτουργιῶν. Τοιοῦτον δέ τινα
τρόπον Καρχηδόνιοι πολιτευόμενοι φίλον κέκτηνται τὸν δῆ-
μον· ἀεὶ γάρ τινας ἐκπέμποντες τοῦ δήμου πρὸς τὰς περιοι-
10 κίδας ποιοῦσιν εὐπόρους. Χαριέντων δ' ἐστὶ καὶ νοῦν ἐχόν-
των γνωρίμων καὶ διαλαμβάνοντας τοὺς ἀπόρους ἀφορμὰς
[[d] μὲν] διδόντας τρέπειν ἐπ' ἐργασίας. Καλῶς δ' ἔχει μι-
μεῖσθαι καὶ τὰ Ταραντίνων· ἐκεῖνοι γὰρ κοινὰ ποιοῦντες τὰ
κτήματα τοῖς ἀπόροις ἐπὶ τὴν χρῆσιν εὔνουν παρασκευάζουσι
11 τὸ πλῆθος. [e] Ἔτι δὲ τὰς ἀρχὰς πάσας ἐποίησαν διττάς,
τὰς μὲν αἱρετὰς τὰς δὲ κληρωτάς, τὰς μὲν κληρωτὰς [f] ὅπως ὁ
δῆμος αὐτῶν μετέχῃ, τὰς δ' αἱρετὰς ἵνα πολιτεύωνται βέλ-
τιον. Ἔστι δὲ τοῦτο ποιῆσαι καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς μερί-
ζοντας, τοὺς μὲν κληρωτοὺς τοὺς δ' αἱρετούς. Πῶς μὲν οὖν
δεῖ τὰς δημοκρατίας κατασκευάζειν, εἴρηται.

6 Σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας πῶς δεῖ, φανερὸν
ἐκ τούτων. Ἐκ τῶν ἐναντίων γὰρ δεῖ συνάγειν ἑκάστην
ὀλιγαρχίαν πρὸς τὴν ἐναντίαν δημοκρατίαν ἀναλογιζόμενον,
τὴν μὲν εὔκρατον μάλιστα τῶν ὀλιγαρχιῶν καὶ πρώτην—
2 Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ σύνεγγυς τῇ καλουμένῃ πολιτείᾳ, ᾗ δεῖ τὰ
τιμήματα διαιρεῖν, τὰ μὲν ἐλάττω τὰ δὲ μείζω ποιοῦντας,
ἐλάττω μὲν ἀφ' ὧν τῶν ἀναγκαίων μεθέξουσιν ἀρχῶν, μείζω
δ' ἀφ' ὧν τῶν κυριωτέρων· [g] τῷ τε κτωμένῳ τὸ τίμημα μετέ-
χειν ἐξεῖναι τῆς πολιτείας, τοσοῦτον εἰσαγομένου τοῦ δήμου
πλῆθος διὰ τοῦ τιμήματος, μεθ' οὗ κρείττονες ἔσονται τῶν
3 μὴ μετεχόντων. Ἀεὶ δὲ δεῖ παραλαμβάνειν ἐκ τοῦ βελ-
τίονος δήμου τοὺς κοινωνούς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἐχομένην
ὀλιγαρχίαν ἐπιτείνοντας δεῖ μικρὸν κατασκευάζειν. Τῇ δ'
ἀντικειμένῃ τῇ τελευταίᾳ δημοκρατίᾳ, τῇ δυναστικωτάτῃ
καὶ τυραννικωτάτῃ τῶν ὀλιγαρχιῶν, ὅσῳ περ χειρίστη, το-
4 σούτῳ δεῖ πλείονος φυλακῆς. Ὥσπερ γὰρ τὰ μὲν [h] σώματα
εὖ διακείμενα πρὸς ὑγίειαν καὶ πλοῖα τὰ πρὸς ναυτιλίαν καλῶς

c ἐφιεμένους I^b. d μὲν om. I^b. e ἔτι] ἐπεὶ W^b. f ὅπως ὁ δῆμος αὐ om. R^b. g τῶν τε κτωμένων I^b.R^b. h εὖ σώματα I^b.R^b.

ἔχοντα τοῖς πλωτῆρσιν ἐπιδέχεται πλείους ἁμαρτίας ὥστε μὴ φθείρεσθαι δι' αὐτάς, τὰ δὲ νοσερῶς ἔχοντα τῶν σωμάτων καὶ τὰ τῶν πλοίων ἐκλελυμένα καὶ πλωτήρων τετυχηκότα φαύλων οὐδὲ τὰς μικρὰς [i] δύναται φέρειν ἁμαρτίας, οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ χείρισται [k] πλείστης δέονται
φυλακῆς. Τὰς μὲν οὖν δημοκρατίας ὅλως ἡ πολυανθρωπία 5
σώζει· τοῦτο γὰρ ἀντίκειται πρὸς τὸ δίκαιον τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν· τὴν δ' ὀλιγαρχίαν δῆλον ὅτι τοὐναντίον ὑπὸ τῆς εὐταξίας δεῖ τυγχάνειν τῆς σωτηρίας.

Ἐπεὶ δὲ τέτταρα μέν ἐστι μέρη [l] μάλιστα τοῦ πλήθους, 7
γεωργικὸν [m] βάναυσον ἀγοραῖον θητικόν, τέτταρα δὲ τὰ χρήσιμα πρὸς πόλεμον, ἱππικὸν ὁπλιτικὸν ψιλὸν ναυτικόν, ὅπου μὲν συμβέβηκε τὴν χώραν εἶναι ἱππάσιμον, ἐνταῦθα μὲν εὐφυῶς ἔχει κατασκευάζειν τὴν ὀλιγαρχίαν ἰσχυράν (ἡ γὰρ σωτηρία τοῖς οἰκοῦσι διὰ ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως, αἱ δ' ἱπποτροφίαι τῶν μακρὰς οὐσίας κεκτημένων εἰσίν), ὅπου δ' ὁπλίτην, τὴν ἐχομένην ὀλιγαρχίαν· τὸ γὰρ ὁπλιτικὸν τῶν εὐπόρων ἐστὶ μᾶλλον ἢ τῶν ἀπόρων. Ἡ δὲ ψιλὴ 2
δύναμις καὶ ναυτικὴ [n] δημοκρατικὴ πάμπαν. Νῦν μὲν οὖν ὅπου τοιοῦτον πολὺ πλῆθός ἐστιν, ὅταν διαστῶσι, πολλάκις ἀγωνίζονται χεῖρω· δεῖ δὲ πρὸς τοῦτο φάρμακον παρὰ τῶν πολεμικῶν λαμβάνειν στρατηγῶν, οἳ συνδυάζουσι πρὸς τὴν ἱππικὴν δύναμιν καὶ τὴν ὁπλιτικὴν τὴν ἁρμόττουσαν τῶν ψιλῶν. Ταύτῃ δ' ἐπικρατοῦσιν ἐν ταῖς διαστάσεσιν οἱ δῆμοι 3
τῶν εὐπόρων· ψιλοὶ γὰρ ὄντες πρὸς ἱππικὴν καὶ ὁπλιτικὴν ἀγωνίζονται ῥᾳδίως. Τὸ μὲν οὖν ἐκ τούτων καθιστάναι ταύτην τὴν δύναμιν ἐφ' ἑαυτούς ἐστι καθιστάναι, δεῖ δὲ διῃρημένης τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν μὲν ὄντων πρεσβυτέρων τῶν δὲ νέων, ἔτι μὲν ὄντας νέους τοὺς αὑτῶν υἱεῖς διδάσκεσθαι τὰς κούφας καὶ τὰς ψιλὰς ἐργασίας, ἐκκεκριμένους δὲ ἐκ παίδων ἀθλητὰς εἶναι αὐτοὺς τῶν ἔργων. Τὴν δὲ μετάδοσιν 4
γίνεσθαι τῷ πλήθει τοῦ πολιτεύματος ἤτοι καθάπερ εἴρηται

[i] δύνανται Ib. [k] πλεῖστον Rb. [l] κάλλιστα Ib.Rb.Wb. [m] βαναυσικὸν Ib.Wb. [n] δημοτικὴ Ib.

πρότερον, τοῖς τὸ τίμημα κτωμένοις, ἢ καθάπερ Θηβαίοις, ἀποσχομένοις χρόνον τινὰ τῶν βαναύσων ἔργων, ἢ καθάπερ ἐν Μασσαλίᾳ, κρίσιν ποιουμένους τῶν ἀξίων τῶν ἐν τῷ πολι-
5 τεύματι καὶ τῶν ἔξωθεν. Ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἀρχαῖς ταῖς κυριωτάταις, ἃς δεῖ τοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέχειν, δεῖ προσκεῖσθαι λειτουργίας, ἵν' [o] ἑκὼν ὁ δῆμος μὴ μετέχῃ καὶ συγγνώμην
6 ἔχῃ τοῖς ἄρχουσιν ὡς μισθὸν πολὺν διδοῦσι τῆς ἀρχῆς. Ἁρμόττει δὲ θυσίας τε εἰσιόντας ποιεῖσθαι μεγαλοπρεπεῖς καὶ κατασκευάζειν τι τῶν κοινῶν, ἵνα τῶν περὶ τὰς ἑστιάσεις μετέχων ὁ δῆμος καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κοσμουμένην τὰ μὲν ἀναθήμασι τὰ δὲ οἰκοδομήμασιν ἄσμενος ὁρᾷ μένουσαν τὴν πολιτείαν· συμβήσεται δὲ καὶ τοῖς γνωρίμοις εἶναι μνημεῖα
7 τῆς δαπάνης. Ἀλλὰ τοῦτο νῦν οἱ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας οὐ ποιοῦσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον· τὰ λήμματα γὰρ ζητοῦσιν οὐχ ἧττον ἢ τὴν τιμήν, διόπερ εὖ ἔχει λέγειν ταύτας εἶναι δημοκρατίας μικράς. Πῶς μὲν οὖν χρὴ καθιστάναι τὰς δημοκρατίας καὶ τὰς ὀλιγαρχίας, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

8 Ἀκόλουθον δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ τὸ διῃρῆσθαι καλῶς τὰ περὶ τὰς ἀρχάς, πόσαι καὶ τίνες καὶ [p] τίνων, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον· τῶν μὲν γὰρ ἀναγκαίων ἀρχῶν χωρὶς ἀδύνατον εἶναι πόλιν, τῶν δὲ πρὸς εὐταξίαν καὶ κόσμον ἀδύ-
2 νατον οἰκεῖσθαι καλῶς. Ἔτι δ' ἀναγκαῖον ἐν μὲν ταῖς μικραῖς ἐλάττους εἶναι τὰς ἀρχάς, ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πλείους, ὥσπερ τυγχάνει πρότερον εἰρημένον· ποίας οὖν ἁρμόττει
3 συνάγειν καὶ ποίας χωρίζειν, δεῖ μὴ λανθάνειν. Πρῶτον μὲν οὖν ἐπιμέλεια τῶν ἀναγκαίων ἡ περὶ τὴν ἀγοράν, ἐφ' ᾗ δεῖ τινὰ ἀρχὴν εἶναι τὴν ἐφορῶσαν περί τε τὰ συμβόλαια καὶ τὴν εὐκοσμίαν· σχεδὸν γὰρ ἀναγκαῖον πάσαις ταῖς πόλεσι τὰ μὲν ὠνεῖσθαι τὰ δὲ πωλεῖν πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀναγκαίαν χρείαν, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὑπογυιότατον πρὸς αὐτάρκειαν,
4 δι' ἣν δοκοῦσιν εἰς μίαν πολιτείαν συνελθεῖν. Ἑτέρα δὲ ἐπιμέλεια ταύτης ἐχομένη καὶ σύνεγγυς ἡ τῶν περὶ τὸ ἄστυ

[o] εἰκὼν Rb. [p] τίνων] τίμων Wb.

δημοσίων καὶ [q] ἰδίων, ὅπως εὐκοσμία ᾖ, καὶ τῶν πιπτόντων
οἰκοδομημάτων καὶ ὁδῶν σωτηρία καὶ διόρθωσις, καὶ τῶν
ὁρίων τῶν πρὸς ἀλλήλους, ὅπως ἀνεγκλήτως ἔχωσιν, καὶ ὅσα
τούτοις ἄλλα τῆς ἐπιμελείας ὁμοιότροπα. Καλοῦσι δ' ἀστυ- 5
νομίαν οἱ πλεῖστοι τὴν τοιαύτην ἀρχήν, ἔχει δὲ μόρια πλείω
τὸν ἀριθμόν, ὧν ἑτέρους ἐφ' ἕτερα [r] καθιστᾶσιν ἐν ταῖς πο-
λυανθρωποτέραις πόλεσιν, οἷον τειχοποιοὺς καὶ κρηνῶν ἐπι-
μελητὰς καὶ λιμένων φύλακας. Ἄλλη δ' ἀναγκαία [s] τε καὶ 6
παραπλησία ταύτῃ· περὶ τῶν αὐτῶν μὲν γάρ, ἀλλὰ περὶ τὴν
χώραν ἐστὶ καὶ τὰ περὶ τὰ ἔξω τοῦ ἄστεος· καλοῦσι δὲ τοὺς
ἄρχοντας τούτους οἱ μὲν ἀγρονόμους οἱ δ' ὑλωρούς. Αὗται
μὲν οὖν ἐπιμέλειαί εἰσι τούτων τρεῖς, ἄλλη δ' ἀρχὴ πρὸς ἣν
αἱ πρόσοδοι τῶν κοινῶν ἀναφέρονται, παρ' ὧν φυλαττόντων
μερίζονται πρὸς ἑκάστην διοίκησιν· καλοῦσι δ' ἀποδέκτας
τούτους καὶ ταμίας. Ἑτέρα δ' ἀρχὴ πρὸς ἣν ἀναγράφεσθαι 7
δεῖ τά τε ἴδια συμβόλαια καὶ τὰς κρίσεις ἐκ τῶν δικαστη-
ρίων· παρὰ δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις καὶ τὰς γραφὰς τῶν δικῶν
γίνεσθαι δεῖ καὶ τὰς εἰσαγωγάς. Ἐνιαχοῦ μὲν οὖν μερίζουσι
καὶ ταύτην εἰς πλείους, ἔστι δὲ μία κυρία τούτων πάντων·
καλοῦνται δὲ ἱερομνήμονες καὶ ἐπιστάται καὶ μνήμονες καὶ
τούτοις ἄλλα ὀνόματα σύνεγγυς. Μετὰ δὲ ταύτην ἐχομένη 8
μὲν ἀναγκαιοτάτη δὲ σχεδὸν καὶ χαλεπωτάτη τῶν ἀρχῶν
ἐστὶν ἡ περὶ τὰς πράξεις τῶν καταδικασθέντων [t] καὶ τῶν
προτιθεμένων κατὰ τὰς ἐγγραφὰς καὶ περὶ τὰς φυλακὰς
τῶν σωμάτων. Χαλεπὴ μὲν οὖν ἐστὶ διὰ τὸ πολλὴν ἔχειν 9
ἀπέχθειαν, ὥστε ὅπου μὴ μεγάλα ἔστι κερδαίνειν, οὔτ' ἄρχειν
ὑπομένουσιν αὐτὴν οὔθ' ὑπομείναντες ἐθέλουσι πράττειν κατὰ
[v] τοὺς νόμους· ἀναγκαία δ' ἐστίν, ὅτι οὐδὲν ὄφελος γίνεσθαι
μὲν δίκας περὶ τῶν δικαίων, ταύτας δὲ μὴ λαμβάνειν τέλος,
ὥστ' εἰ μὴ γιγνομένων κοινωνεῖν ἀδύνατον ἀλλήλοις, καὶ
πράξεων μὴ γιγνομένων. Διὸ βέλτιον μὴ μίαν εἶναι ταύτην 10
τὴν ἀρχήν, ἀλλ' [w] ἄλλους ἐξ ἄλλων δικαστηρίων. Καὶ περὶ

[q] οἰδίων Rb. [r] καθιστῶσιν Wb. [s] τε om. Wb. [t] καὶ om. Wb.
[v] τοὺς om. Wb. [w] ἄλλους] ἄλλας Ib.

τὰς προθέσεις τῶν ἀναγεγραμμένων ὡσαύτως πειρᾶσθαι διαι-
ρεῖν. Ἔτι δ' ἔνια πράττεσθαι καὶ τὰς ἀρχὰς τάς τε ἄλλας
καὶ τὰς τῶν νέων μᾶλλον τὰς νέας, καὶ τὰς τῶν ἐνεστώτων
ἑτέρας [x] καταδικασάσης ἑτέραν εἶναι τὴν πραττομένην, οἷον
ἀστυνόμους τὰς παρὰ τῶν ἀγορανόμων, τὰς δὲ παρὰ τού-
11 των ἑτέρους. Ὅσῳ γὰρ [y] ἂν ἐλάττων ἀπέχθεια [z] ἐνῇ τοῖς
πραττομένοις, τοσούτῳ μᾶλλον λήψονται τέλος αἱ πράξεις·
τὸ μὲν οὖν τοὺς αὐτοὺς εἶναι τοὺς καταδικάσαντας καὶ πρατ-
τομένους ἀπέχθειαν ἔχει διπλῆν, τὸ δὲ περὶ πάντων τοὺς
αὐτοὺς πολεμίους πᾶσιν. Πολλαχοῦ δὲ διῄρηται καὶ ἡ φυ-
λάττουσα πρὸς τὴν πραττομένην, οἷον Ἀθήνησι τῶν ἕνδεκα
12 καλουμένων. Διὸ βέλτιον καὶ ταύτην χωρίζειν, καὶ τὸ σό-
φισμα ζητεῖν καὶ περὶ ταύτην. Ἀναγκαία μὲν γάρ ἐστιν
οὐχ ἧττον τῆς εἰρημένης, συμβαίνει δὲ τοὺς μὲν ἐπιεικεῖς
φεύγειν μάλιστα ταύτην τὴν ἀρχήν, τοὺς δὲ μοχθηροὺς οὐκ
ἀσφαλὲς ποιεῖν κυρίους· αὐτοὶ γὰρ δέονται φυλακῆς μᾶλλον
13 ἢ φυλάττειν ἄλλους δύνανται. Διὸ [a] δεῖ μὴ μίαν ἀποτε-
ταγμένην ἀρχὴν εἶναι πρὸς αὐτοῖς, μηδὲ συνεχῶς τὴν αὐτήν,
ἀλλὰ τῶν [b] τε νέων, ὅπου τις ἐφήβων ἢ φρουρῶν ἐστὶ τάξις,
καὶ τῶν ἀρχῶν δεῖ κατὰ μέρη ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν ἑτέ-
ρους. Ταύτας μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς ὡς ἀναγκαιοτάτας θετέον
εἶναι πρώτας, μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἀναγκαίας μὲν οὐθὲν ἧτ-
τον, ἐν σχήματι δὲ μείζονι τεταγμένας· καὶ γὰρ ἐμπειρίας
14 καὶ πίστεως δέονται πολλῆς. Τοιαῦται δ' εἶεν αἵ τε περὶ
τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως, καὶ ὅσαι τάττονται πρὸς τὰς πο-
λεμικὰς χρείας. Δεῖ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ πυλῶν
τε καὶ τειχῶν φυλακῆς ὁμοίως ἐπιμελητὰς εἶναι, καὶ ἐξετά-
σεως καὶ συντάξεως τῶν πολιτῶν. Ἔνθα μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσι
τούτοις ἀρχαὶ πλείους εἰσίν, ἔνθα δ' ἐλάττους, οἷον ἐν ταῖς
15 μικραῖς πόλεσι μία περὶ πάντων. Καλοῦσι δὲ στρατηγοὺς
καὶ πολεμάρχους τοὺς τοιούτους. Ἔτι δὲ κἂν ὦσιν ἱππεῖς ἢ
ψιλοὶ ἢ τοξόται ἢ ναυτικόν, καὶ ἐπὶ τούτων ἑκάστων ἐνίοτε

[x] καταδικασθείσας Rb. [y] ἂν om. Rb. [z] ἐν ᾗ Wb, ἐν ᾧ Rb.
[a] δὴ Rb. [b] τε om. Rb.

[c] καθίστανται ἀρχαί, αἳ καλοῦνται ναυαρχίαι καὶ ἱππαρχίαι
καὶ ταξιαρχίαι, καὶ κατὰ μέρος δὲ αἱ ὑπὸ ταύτας τριηραρχίαι
καὶ λοχαγίαι καὶ φυλαρχίαι καὶ ὅσα τούτων μόρια· τὸ δὲ
πᾶν ἕν τι τούτων ἐστὶν εἶδος ἐπιμελείας πολεμικῶν. Περὶ 16
μὲν οὖν ταύτην [d] τὴν ἀρχὴν ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον. Ἐπεὶ
δὲ [e] ἔνιαι τῶν ἀρχῶν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι, [f] διαχειρίζουσι πολλὰ
τῶν κοινῶν, ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι τὴν ληψομένην λογισμὸν
καὶ προσευθυνοῦσαν, αὐτὴν μηθὲν διαχειρίζουσαν ἕτερον· κα-
λοῦσι δὲ τούτους οἱ μὲν εὐθύνους, οἱ δὲ λογιστάς, οἱ δὲ ἐξε-
ταστάς, οἱ δὲ συνηγόρους. Παρὰ πάσας [g] δὲ ταύτας τὰς 17
ἀρχὰς ἡ μάλιστα κυρία πάντων ἐστίν· ἡ γὰρ αὐτὴ πολλάκις
ἔχει τὸ τέλος καὶ τὴν εἰσφοράν, [h] ἢ προκάθηται τοῦ πλή-
θους, ὅπου κύριός ἐστιν ὁ δῆμος· δεῖ γὰρ εἶναι τὸ συνάγον
τὸ κύριον τῆς πολιτείας. Καλεῖται δὲ ἔνθα μὲν [i] πρόβουλοι
διὰ τὸ προβουλεύειν, ὅπου [k] δὲ πλῆθός ἐστι, βουλὴ μᾶλλον.
Αἱ μὲν οὖν πολιτικαὶ τῶν ἀρχῶν σχεδὸν τοσαῦταί τινές 18
εἰσιν, ἄλλο δ' εἶδος ἐπιμελείας ἡ περὶ τοὺς θεούς, οἷον ἱερεῖς
τε καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν περὶ τὰ ἱερὰ τοῦ σώζεσθαί [l] τε τὰ
ὑπάρχοντα καὶ ἀνορθοῦσθαι τὰ πίπτοντα τῶν οἰκοδομημά-
των καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τέτακται πρὸς τοὺς θεούς. Συμ- 19
βαίνει δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἐνιαχοῦ μὲν εἶναι μίαν, οἷον
ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσιν, ἐνιαχοῦ δὲ πολλὰς καὶ κεχωρισμένας
τῆς ἱερωσύνης, οἷον ἱεροποιοὺς καὶ ναοφύλακας καὶ ταμίας
τῶν ἱερῶν χρημάτων. Ἐχομένη δὲ ταύτης [m] ἡ πρὸς τὰς 20
θυσίας ἀφωρισμένη τὰς κοινὰς πάσας, ὅσας μὴ τοῖς ἱερεῦσιν
ἀποδίδωσιν ὁ νόμος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κοινῆς ἑστίας ἔχουσι τὴν
τιμήν· καλοῦσι δ' οἱ μὲν ἄρχοντας τούτους, οἱ δὲ βασιλεῖς,
οἱ δὲ πρυτάνεις. Αἱ μὲν οὖν ἀναγκαῖαι ἐπιμέλειαί εἰσι περὶ 21
τούτων, ὡς εἰπεῖν συγκεφαλαιωσαμένους, περί τε τὰ δαιμόνια
καὶ τὰ πολεμικὰ καὶ περὶ τὰς προσόδους καὶ περὶ τὰ ἀνα-
λισκόμενα, καὶ περὶ ἀγορὰν καὶ περὶ τὸ ἄστυ καὶ λιμένας

c καθίσταται ἀρχὴ I^b.W^b. d τὴν om. W^b. e εἶναι R^b. f διϊσχυρίζουσι R^b. g δὲ ταύτας om. W^b. h ἡ W^b. i πρόβουλον R^b. k δὲ] δὲ τὸ W^b. l τε om. W^b. m ἡ om. W^b.

καὶ τὴν χώραν, ἔτι τὰ περὶ τὰ δικαστήρια καὶ [n] συναλλαγμάτων ἀναγραφὰς καὶ πράξεις καὶ φυλακὰς καὶ ἐπιλογισμούς τε καὶ ἐξετάσεις, καὶ πρὸς εὐθύνας τῶν ἀρχόντων,
22 καὶ τέλος αἳ περὶ τὸ [o] βουλευόμενόν εἰσι τῶν κοινῶν. Ἰδίᾳ δὲ [p] ταῖς σχολαστικωτέραις καὶ μᾶλλον εὐημερούσαις πόλεσιν, ἔτι δὲ φροντιζούσαις εὐκοσμίας, γυναικονομία, νομοφυλακία, παιδονομία, γυμνασιαρχία, πρὸς δὲ τούτοις περὶ ἀγῶνας ἐπιμέλεια γυμνικοὺς καὶ Διονυσιακούς, κἂν εἴ τινας ἑτέρας
23 συμβαίνει τοιαύτας [q] γίνεσθαι θεωρίας. Τούτων δ' ἔνιαι φανερῶς εἰσὶν οὐ δημοτικαὶ τῶν ἀρχῶν, οἷον γυναικονομία καὶ παιδονομία· τοῖς γὰρ ἀπόροις ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ
24 καὶ παισὶν ὥσπερ ἀκολούθοις διὰ τὴν ἀδουλίαν. Τριῶν δ' οὐσῶν ἀρχῶν καθ' ἃς αἱροῦνταί τινες ἀρχὰς τὰς [r] κυρίους, νομοφυλάκων προβούλων βουλῆς, οἱ μὲν νομοφύλακες ἀριστοκρατικόν, ὀλιγαρχικὸν δ' οἱ πρόβουλοι, βουλὴ δὲ δημοτικόν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἀρχῶν, ὡς ἐν τύπῳ, σχεδὸν εἴρηται περὶ πασῶν.

Η.

[s] Περὶ πολιτείας ἀρίστης τὸν μέλλοντα ποιήσασθαι τὴν προσήκουσαν ζήτησιν ἀνάγκη διορίσασθαι πρῶτον τίς αἱρετώτατος βίος. Ἀδήλου γὰρ ὄντος τούτου καὶ τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἄδηλον εἶναι πολιτείαν· ἄριστα γὰρ πράττειν προσήκει τοὺς ἄριστα πολιτευομένους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
2 αὐτοῖς, ἐὰν μή τι γίγνηται παράλογον. Διὸ δεῖ πρῶτον ὁμολογεῖσθαι τίς ὁ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν αἱρετώτατος βίος, μετὰ δὲ τοῦτο πότερον κοινῇ καὶ χωρὶς ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερος. Νομίσαντας οὖν ἱκανῶς πολλὰ λέγεσθαι καὶ τῶν ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις περὶ τῆς ἀρίστης ζωῆς, καὶ νῦν χρηστέον αὐ-
3 τοῖς. Ὡς ἀληθῶς γὰρ πρός γε μίαν διαίρεσιν οὐδεὶς ἀμφισβητήσειεν ἂν ὡς οὐ τριῶν οὐσῶν μερίδων, τῶν τε ἐκτὸς καὶ τῶν ἐν [t] τῷ σώματι καὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, πάντα ταῦτα

[n] συναλλάγματα R^b.I^b. [o] βουλόμενόν I^b. [p] τὰς σχολαστικωτέρας καὶ μᾶλλον εὐημερούσας R^b. [q] γενέσθαι R^b.W^b. [r] κυρίας R^b. [s] περὶ] περὶ δὲ I^b. [t] τῷ om. S^b.V^b.

ὑπάρχειν τοῖς μακαρίοις [v] δεῖ. Οὐδεὶς γὰρ ἂν φαίη μακάριον 4
τὸν μηθὲν μόριον ἔχοντα ἀνδρίας μηδὲ σωφροσύνης μηδὲ δι-
καιοσύνης μηδὲ φρονήσεως, ἀλλὰ δεδιότα μὲν τὰς παραπετο-
μένας μυίας, ἀπεχόμενον δὲ μηθενός, ἂν ἐπιθυμήσῃ τοῦ φα-
γεῖν ἢ πιεῖν, τῶν ἐσχάτων, ἕνεκα [w] δὲ τεταρτημορίου διαφθεί-
ροντα τοὺς φιλτάτους φίλους, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν
διάνοιαν οὕτως ἄφρονα καὶ διεψευσμένον ὥσπερ τι παιδίον
ἢ μαινόμενον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν λεγόμενα ὥσπερ πάντες 5
ἂν συγχωρήσειαν, διαφέρονται δ' ἐν τῷ ποσῷ καὶ ταῖς ὑπερο-
χαῖς. Τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἔχειν ἱκανὸν [x] εἶναι νομίζουσιν
ὁποσονοῦν, πλούτου δὲ καὶ χρημάτων καὶ δυνάμεως καὶ δόξης
καὶ πάντων τῶν τοιούτων εἰς ἄπειρον ζητοῦσι τὴν ὑπερβολήν.
Ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς ἐροῦμεν ὅτι ῥᾴδιον μὲν περὶ τούτων καὶ διὰ 6
τῶν ἔργων διαλαμβάνειν τὴν πίστιν, ὁρῶντας ὅτι κτῶνται
καὶ φυλάττουσιν οὐ τὰς ἀρετὰς τοῖς ἐκτὸς ἀλλ' ἐκεῖνα ταύ-
ταις, καὶ τὸ ζῆν εὐδαιμόνως, εἴτ' ἐν τῷ χαίρειν ἐστὶν εἴτ' ἐν
ἀρετῇ τοῖς ἀνθρώποις εἴτ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι μᾶλλον ὑπάρχει
[y] τοῖς τὸ ἦθος μὲν καὶ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένοις εἰς ὑπερ-
βολήν, περὶ δὲ τὴν ἔξω κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν μετριάζουσιν, ἢ
τοῖς ἐκεῖνα μὲν κεκτημένοις πλείω τῶν χρησίμων, ἐν δὲ τού-
τοις ἐλλείπουσιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λόγον σκοπου-
μένοις εὐσύνοπτόν ἐστιν. Τὰ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἔχει πέρας, 7
ὥσπερ ὄργανόν τι· πᾶν δὲ τὸ χρήσιμόν ἐστιν, ὧν τὴν ὑπερ-
βολὴν ἢ βλάπτειν ἀναγκαῖον ἢ μηθὲν ὄφελος εἶναι αὐτῶν
τοῖς ἔχουσιν. Τῶν δὲ περὶ ψυχὴν ἕκαστον ἀγαθῶν, ὅσῳ
περ ἂν ὑπερβάλλῃ, τοσούτῳ [z] μᾶλλον χρήσιμον εἶναι, εἰ δεῖ
καὶ τούτοις ἐπιλέγειν μὴ μόνον τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὸ χρή-
σιμον. Ὅλως [a] τε δῆλον ὡς ἀκολουθεῖν φήσομεν τὴν διά- 8
θεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου πράγματος πρὸς ἄλληλα κατὰ
τὴν ὑπεροχήν, ἥνπερ εἴληφε διάστασιν ὧν φαμὲν αὐτὰς εἶναι
διαθέσεις ταύτας. Ὥστ' εἴπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ τῆς κτή-
σεως καὶ τοῦ σώματος τιμιώτερον καὶ ἁπλῶς καὶ ἡμῖν, ἀνάγκη

[v] δεῖ om. Eᵇ.Vᵇ. [w] δὲ om. Iᵇ. [x] εἶναι om. Sᵇ.Vᵇ. [y] τοῖς ante τὸ om. Sᵇ. [z] χρήσιμον μᾶλλον Sᵇ. [a] τε] δὲ Sᵇ.

καὶ τὴν διάθεσιν τὴν ἀρίστην ἑκάστου ἀνάλογον τούτων ἔχειν.
9 Ἔτι δὲ τῆς ψυχῆς ἕνεκεν ταῦτα πέφυκεν αἱρετὰ καὶ δεῖ πάν-
τας αἱρεῖσθαι τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἀλλ' οὐκ ἐκείνων ἕνεκεν τὴν
10 ψυχήν. Ὅτι μὲν οὖν ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσ-
οῦτον ὅσον περ ἀρετῆς καὶ φρονήσεως καὶ τοῦ πράττειν κατὰ
ταύτας, ἔστω συνωμολογημένον ἡμῖν, μάρτυρι τῷ θεῷ χρω-
μένοις, ὃς εὐδαίμων μέν ἐστι καὶ μακάριος, δι' οὐθὲν δὲ τῶν
ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν ἀλλὰ δι' αὐτὸν αὐτὸς καὶ τῷ ποιός τις
εἶναι τὴν φύσιν, ἐπεὶ καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς εὐδαιμονίας διὰ
ταῦτ' ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι· τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀγαθῶν
τῆς ψυχῆς αἴτιον ταὐτόματον καὶ ἡ τύχη, δίκαιος δ' οὐδεὶς
11 οὐδὲ σώφρων ἀπὸ τύχης οὐδὲ διὰ τὴν τύχην ἐστίν. Ἐχό-
μενον δ' ἐστὶ καὶ τῶν αὐτῶν λόγων δεόμενον καὶ πόλιν εὐδαί-
μονα τὴν ἀρίστην εἶναι καὶ πράττουσαν καλῶς. Ἀδύνατον
δὲ καλῶς πράττειν τοῖς μὴ τὰ καλὰ πράττουσιν· οὐθὲν δὲ
καλὸν ἔργον οὔτ' ἀνδρὸς οὔτε πόλεως χωρὶς ἀρετῆς καὶ φρο-
12 νήσεως. Ἀνδρία δὲ πόλεως καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις τὴν
αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ μορφήν, ὧν μετασχὼν ἕκαστος τῶν
13 ἀνθρώπων λέγεται δίκαιος καὶ φρόνιμος καὶ σώφρων. Ἀλλὰ
γὰρ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἔστω πεφροιμιασμένα τῷ λόγῳ
(οὔτε γὰρ μὴ θιγγάνειν αὐτῶν δυνατόν, οὔτε πάντας τοὺς οἰ-
κείους ἐπεξελθεῖν ἐνδέχεται λόγους· ἑτέρας γάρ ἐστιν ἔργον
σχολῆς ταῦτα)· νῦν δ' ὑποκείσθω τοσοῦτον, ὅτι βίος μὲν ἄρι-
στος, [b] καὶ χωρὶς [c] ἑκάστῳ καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ὁ μετὰ
ἀρετῆς κεχορηγημένης ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μετέχειν τῶν κατ'
14 ἀρετὴν πράξεων. Πρὸς δὲ τοὺς ἀμφισβητοῦντας, ἐάσαντας
ἐπὶ τῆς νῦν μεθόδου, διασκεπτέον ὕστερον, εἴ τις τοῖς εἰρη-
μένοις τυγχάνει μὴ πειθόμενος.

2 Πότερον δὲ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον ἑνός
[d] τε ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων καὶ πόλεως ἢ μὴ τὴν αὐτήν, λοι-
πόν ἐστιν εἰπεῖν. Φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· πάντες γὰρ ἂν
2 [e] ὁμολογήσειαν εἶναι τὴν αὐτήν. Ὅσοι γὰρ ἐν πλούτῳ τὸ

[b] καὶ χωρὶς ἑκάστῳ om. V[b]. [c] ἑκάστου S[b]. [d] τε om. I[b]. [e] ὁμο-
λογήσειεν S[b].

ζῆν εὖ τίθενται ἐφ' ἑνός, οὗτοι καὶ τὴν πόλιν ὅλην, ἐὰν ᾖ πλουσία, μακαρίζουσιν· ὅσοι τε τὸν τυραννικὸν βίον μάλιστα τιμῶσιν, οὗτοι καὶ πόλιν τὴν πλείστων ἄρχουσαν εὐδαιμονεστάτην ἂν εἶναι φαῖεν· εἴ τέ τις τὸν ἕνα δι' ἀρετὴν ἀποδέχεται, καὶ πόλιν εὐδαιμονεστέραν φήσει τὴν [f] σπουδαιοτέραν.
Ἀλλὰ ταῦτ' ἤδη δύο ἐστὶν ἃ δεῖται σκέψεως, ἓν μὲν [g] πό- 3
τερος αἱρετώτερος βίος, ὁ διὰ τοῦ συμπολιτεύεσθαι καὶ κοινωνεῖν πόλεως ἢ μᾶλλον ὁ ξενικὸς καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀπολελυμένος, ἔτι δὲ τίνα πολιτείαν θετέον καὶ ποίαν διάθεσιν πόλεως ἀρίστην, εἴτε πᾶσιν ὄντος αἱρετοῦ κοινωνεῖν πόλεως εἴτε καὶ τισὶ μὲν μὴ τοῖς δὲ πλείστοις. Ἐπεὶ δὲ 4
τῆς πολιτικῆς διανοίας καὶ θεωρίας τοῦτ' ἐστὶν ἔργον, ἀλλ' οὐ τὸ περὶ ἕκαστον αἱρετόν, ἡμεῖς δὲ ταύτην προῃρήμεθα νῦν τὴν σκέψιν, ἐκεῖνο [h] μὲν πάρεργον ἂν εἴη τοῦτο δ' ἔργον τῆς μεθόδου ταύτης. Ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν 5
ἀρίστην ταύτην καθ' ἣν τάξιν κἂν ὁστισοῦν ἄριστα πράττοι καὶ ζῴη μακαρίως, φανερόν ἐστιν· ἀμφισβητεῖται δὲ παρ' αὐτῶν τῶν ὁμολογούντων τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον αἱρετώτατον, πότερον ὁ πολιτικὸς [i] καὶ πρακτικὸς βίος αἱρετὸς ἢ μᾶλλον ὁ πάντων τῶν ἐκτὸς ἀπολελυμένος, οἷον θεωρητικός τις, ὃν μόνον τινές φασιν εἶναι φιλόσοφον. Σχεδὸν γὰρ 6
τούτους τοὺς δύο βίους τῶν ἀνθρώπων οἱ φιλοτιμότατοι πρὸς ἀρετὴν φαίνονται προαιρούμενοι, καὶ τῶν προτέρων καὶ τῶν νῦν· λέγω δὲ δύο τόν τε πολιτικὸν καὶ τὸν φιλόσοφον. Διαφέρει δὲ οὐ μικρὸν ποτέρως ἔχει τὸ ἀληθές· ἀνάγκη γὰρ τόν τε εὖ φρονοῦντα πρὸς τὸν βελτίω σκοπὸν συντάττεσθαι καὶ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστον καὶ κοινῇ τὴν πολιτείαν. Νομίζουσι 7
δ' οἱ μὲν τὸ τῶν πέλας ἄρχειν δεσποτικῶς μὲν γιγνόμενον μετ' ἀδικίας τινὸς εἶναι τῆς μεγίστης, πολιτικῶς δὲ τὸ μὲν ἄδικον οὐκ ἔχειν, ἐμπόδιον δὲ ἔχειν τῇ περὶ αὐτὸν εὐημερίᾳ. Τούτων δ' ὥσπερ ἐξ ἐναντίας ἕτεροι τυγχάνουσι δοξάζοντες· μόνον γὰρ ἀνδρὸς τὸν πρακτικὸν εἶναι βίον καὶ πολιτικόν·

[f] σπουδαίαν Sb. [g] πότερον Sb. [h] μὲν] μὲν γὰρ Ib.Sb.Vb. [i] καὶ] βίος καὶ Sb.

ἐφ' ἑκάστης γὰρ ἀρετῆς οὐκ εἶναι πράξεις μᾶλλον τοῖς ἰδιώ-
8 ταις ἢ τοῖς τὰ κοινὰ πράττουσι καὶ πολιτευομένοις. Οἱ μὲν οὖν οὕτως ὑπολαμβάνουσιν, οἱ δὲ τὸν δεσποτικὸν καὶ τυραννικὸν τρόπον τῆς πολιτείας εἶναι μόνον εὐδαίμονά φασιν. Παρ' ἐνίοις δὲ καὶ τῆς πολιτείας οὗτος ὅρος τῶν νόμων, ὅπως
9 δεσπόζωσι τῶν πέλας. Διὸ καὶ τῶν πλείστων νομίμων χύδην ὡς εἰπεῖν κειμένων παρὰ τοῖς πλείστοις, ὅμως εἴ πού τι πρὸς ἓν οἱ νόμοι βλέπουσι, τοῦ κρατεῖν στοχάζονται πάντες, ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι καὶ Κρήτῃ πρὸς τοὺς πολέμους συντέ-
10 τακται σχεδὸν ἥ τε παιδεία καὶ τὸ τῶν νόμων πλῆθος. Ἔτι δ' ἐν τοῖς ἔθνεσι πᾶσι τοῖς δυναμένοις πλεονεκτεῖν ἡ τοιαύτη τετίμηται δύναμις, οἷον ἐν Σκύθαις καὶ Πέρσαις καὶ Θρᾳξὶ καὶ Κελτοῖς. Ἐν ἐνίοις γὰρ καὶ νόμοι τινές εἰσι παροξύνοντες πρὸς τὴν ἀρετὴν ταύτην, καθάπερ ἐν Καρχηδόνι φασὶ τὸν ἐκ τῶν κρίκων κόσμον λαμβάνειν ὅσας ἂν στρατεύσωνται
11 στρατείας. Ἦν δέ ποτε καὶ περὶ Μακεδονίαν νόμος τὸν μηθένα ἀπεκταγκότα πολέμιον ἄνδρα περιεζῶσθαι τὴν φορβειάν· ἐν δὲ Σκύθαις [k] οὐκ ἐξῆν πίνειν ἐν ἑορτῇ τινὶ σκύφον περιφερόμενον τῷ μηθένα ἀπεκταγκότι πολέμιον. Ἐν δὲ τοῖς Ἴβηρσιν, ἔθνει πολεμικῷ, τοσούτους τὸν ἀριθμὸν ὀβελίσκους καταπηγνύουσι περὶ τὸν τάφον ὅσους ἂν διαφθείρῃ
12 τῶν πολεμίων. Καὶ ἕτερα δὴ παρ' ἑτέροις ἐστὶ τοιαῦτα πολλά, τὰ μὲν νόμοις κατειλημμένα τὰ δὲ ἔθεσιν. Καίτοι δόξειεν ἂν ἄγαν ἄτοπον ἴσως εἶναι τοῖς βουλομένοις ἐπισκοπεῖν, εἰ τοῦτ' ἐστὶν ἔργον τοῦ πολιτικοῦ, τὸ δύνασθαι θεωρεῖν ὅπως ἄρχῃ καὶ δεσπόζῃ τῶν [l] πλησίον καὶ βουλομένων
13 καὶ μὴ βουλομένων. Πῶς γὰρ ἂν εἴη τοῦτο πολιτικὸν ἢ νομοθετικόν, ὅ γε μηδὲ νόμιμόν ἐστιν; Οὐ νόμιμον δὲ τὸ μὴ μόνον δικαίως [m] ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἄρχειν, κρατεῖν δ' ἔστι καὶ μὴ δικαίως. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις τοῦτο ὁρῶμεν· οὔτε γὰρ τοῦ ἰατροῦ οὔτε τοῦ κυβερνήτου ἔργον ἐστὶ τὸ ἢ [n] πεῖσαι ἢ βιάσασθαι τοῦ μὲν τοὺς θερα-

[k] οὐκ] μὴ S^b, om. V^b. [l] πλησίων S^b. [m] ἀλλὰ—ἀδίκως om. S^b.V^b. [n] ποιῆσαι S^b.

πευομένους τοῦ δὲ [o] τοὺς πλωτῆρας. Ἀλλ' ἐοίκασιν οἱ πολ- 14
λοὶ τὴν δεσποτικὴν πολιτικὴν οἴεσθαι εἶναι, καὶ ὅπερ αὑτοῖς
ἕκαστοι οὔ φασιν εἶναι δίκαιον οὐδὲ συμφέρον, τοῦτ' οὐκ αἰ-
σχύνονται πρὸς τοὺς ἄλλους ἀσκοῦντες· αὐτοὶ μὲν γὰρ παρ'
αὑτοῖς τὸ δικαίως ἄρχειν ζητοῦσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους οὐδὲν
μέλει τῶν δικαίων. Ἄτοπον δὲ εἰ μὴ φύσει τὸ μὲν δεσπόζον 15
ἐστὶ τὸ δὲ οὐ δεσπόζον, ὥστε εἴπερ ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον,
οὐ δεῖ πάντων πειρᾶσθαι δεσπόζειν, ἀλλὰ τῶν [p] δεσποστῶν,
ὥσπερ οὐδὲ θηρεύειν ἐπὶ θοίνην ἢ θυσίαν ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ
πρὸς τοῦτο θηρευτόν· [q] ἔστι δὲ θηρευτὸν ὃ ἂν ἄγριον ᾖ ἐδε-
στὸν ζῷον. Ἀλλὰ μὴν εἴη γ' ἂν καὶ καθ' ἑαυτὴν μία πόλις 16
εὐδαίμων, [r] ἢ πολιτεύεται δηλονότι καλῶς, εἴπερ ἐνδέχεται
πόλιν οἰκεῖσθαί που καθ' ἑαυτὴν νόμοις χρωμένην σπουδαίοις,
ἧς τῆς πολιτείας ἡ σύνταξις οὐ πρὸς πόλεμον οὐδὲ πρὸς τὸ
κρατεῖν ἔσται τῶν πολεμίων· μηθὲν γὰρ ὑπαρχέτω τοιοῦ-
τον. Δῆλον [s] ἄρα ὅτι πάσας τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἐπι- 17
μελείας καλὰς μὲν θετέον, οὐχ ὡς τέλος δὲ πάντων ἀκρό-
τατον, ἀλλ' ἐκείνου χάριν ταύτας. Τοῦ δὲ νομοθέτου τοῦ
σπουδαίου ἐστὶ τὸ θεάσασθαι πόλιν καὶ γένος ἀνθρώπων καὶ
πᾶσαν ἄλλην κοινωνίαν, ζωῆς ἀγαθῆς πῶς μεθέξουσι καὶ τῆς
ἐνδεχομένης [t] αὐτοῖς εὐδαιμονίας. Διοίσει μέντοι τῶν ταττ- 18
τομένων ἔνια νομίμων· καὶ τοῦτο τῆς νομοθετικῆς ἐστὶν ἰδεῖν,
ἐάν τινες ὑπάρχωσι γειτνιῶντες, ποῖα πρὸς ποίους ἀσκητέον
ἢ πῶς τοῖς καθήκουσι πρὸς ἑκάστους χρηστέον. Ἀλλὰ τοῦτο
μὲν κἂν ὕστερον τύχοι τῆς προσηκούσης σκέψεως, πρὸς τί
τέλος δεῖ τὴν ἀρίστην πολιτείαν συντείνειν· πρὸς δὲ τοὺς 3
ὁμολογοῦντας μὲν τὸν μετ' ἀρετῆς εἶναι βίον αἱρετώτατον,
διαφερομένους δὲ περὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, λεκτέον ἡμῖν πρὸς
ἀμφοτέρους αὐτούς (οἱ μὲν γὰρ ἀποδοκιμάζουσι τὰς πο-
λιτικὰς ἀρχάς, νομίζοντες τόν τε τοῦ ἐλευθέρου [v] βίον ἕτερόν
τινα εἶναι τοῦ πολιτικοῦ καὶ πάντων αἱρετώτατον, οἱ δὲ τοῦ-

[o] τοὺς post δὲ om. S[b]. [p] δεσποτῶν codices. [q] ἔστι δὲ θηρευτὸν om. S[b]. [r] ᾗ S[b]. [s] ὅτι ἄρα I[b].S[b].V[b]. [t] αὐτῆς S[b]. [v] βίου I[b].

τον ἄριστον· ἀδύνατον γὰρ τὸν μηθὲν πράττοντα πράττειν εὖ, τὴν δ' εὐπραγίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ταὐτόν) ὅτι τὰ μὲν ἀμφότεροι λέγουσιν ὀρθῶς τὰ δ' οὐκ ὀρθῶς, οἱ μὲν
2 ὅτι ὁ τοῦ ἐλευθέρου βίος τοῦ δεσποτικοῦ ἀμείνων. Τοῦτο γὰρ ἀληθές· οὐθὲν γὰρ [w] τό γε δούλῳ, ᾗ δοῦλος, χρῆσθαι σεμνόν· ἡ γὰρ ἐπίταξις ἡ περὶ [x] τῶν ἀναγκαίων οὐδενὸς μετέχει τῶν καλῶν. Τὸ μέντοι νομίζειν πᾶσαν ἀρχὴν εἶναι δεσποτείαν οὐκ ὀρθόν· οὐ γὰρ ἔλαττον διέστηκεν ἡ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ τῆς τῶν δούλων ἢ [y] αὐτὸ τὸ φύσει ἐλεύθερον τοῦ φύσει δούλου. Διώρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἱκανῶς ἐν τοῖς πρώ-
3 τοις λόγοις. Τὸ δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖν τὸ ἀπρακτεῖν τοῦ πράττειν οὐκ ἀληθές· ἡ γὰρ εὐδαιμονία πρᾶξίς ἐστιν. Ἔτι δὲ πολλῶν καὶ καλῶν τέλος ἔχουσιν αἱ τῶν δικαίων καὶ σωφρόνων πράξεις. Καίτοι τάχ' ἂν ὑπολάβοι τις τούτων οὕτω διωρισμένων ὅτι τὸ κύριον εἶναι πάντων ἄριστον· οὕτω γὰρ
4 ἂν πλείστων καὶ καλλίστων κύριος εἴη πράξεων. Ὥστε οὐ δεῖ τὸν δυνάμενον ἄρχειν [z] παριέναι τῷ πλησίον, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφαιρεῖσθαι, καὶ μήτε πατέρα παίδων μήτε παῖδας πατρὸς μήθ' ὅλως φίλον φίλου μηθένα [a] ὑπολογεῖν μηδὲ πρὸς τοῦτο φροντίζειν· τὸ γὰρ ἄριστον αἱρετώτατον, [b] τὸ δ' εὖ πράττειν ἄριστον. Τοῦτο μὲν οὖν ἀληθῶς ἴσως λέγουσιν, εἴπερ ὑπάρξει τοῖς ἀποστεροῦσι καὶ βιαζομένοις τὸ τῶν
5 ὄντων αἱρετώτατον. Ἀλλ' ἴσως οὐχ οἷόν τε ὑπάρχειν, ἀλλ' ὑποτίθενται τοῦτο ψεῦδος· οὐ γὰρ ἔτι καλὰς τὰς πράξεις ἐνδέχεται εἶναι τῷ μὴ διαφέροντι τοσοῦτον ὅσον ἀνὴρ γυναικὸς ἢ πατὴρ τέκνων ἢ δεσπότης δούλων. Ὥστε ὁ παραβαίνων οὐθὲν ἂν τηλικοῦτον κατορθώσειεν ὕστερον ὅσον ἤδη παρεκβέβηκε τῆς ἀρετῆς. Τοῖς γὰρ ὁμοίοις τὸ καλὸν καὶ
6 τὸ δίκαιον ἐν τῷ μέρει· τοῦτο γὰρ ἴσον καὶ ὅμοιον. Τὸ δὲ μὴ ἴσον τοῖς ἴσοις καὶ τὸ μὴ ὅμοιον τοῖς ὁμοίοις παρὰ φύσιν· οὐδὲν δὲ τῶν παρὰ φύσιν καλόν. Διὸ κἂν ἄλλος τις

[w] τό] τῷ Iᵇ. [x] τῶν om. Vᵇ. [y] αὐτὸ τὸ corr. Iᵇ, αὐτῷ Sᵇ.Vᵇ et pr. Iᵇ. [z] περιέναι Sᵇ. [a] ὑπολογιεῖν Iᵇ.Vᵇ. [b] τὸ δ'] τοῦ δ' Sᵇ.Vᵇ.

ᾖ κρείττων κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ δύναμιν τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρίστων, τούτῳ καλὸν ἀκολουθεῖν καὶ τούτῳ πείθεσθαι δί-
καιον. Δεῖ δ' οὐ μόνον ἀρετὴν ἀλλὰ καὶ δύναμιν ὑπάρχειν, 7
καθ' ἣν ἔσται πρακτικός. Ἀλλ' εἰ ταῦτα λέγεται καλῶς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν εὐπραγίαν θετέον, καὶ κοινῇ πάσης πό-
λεως ἂν εἴη καὶ καθ' ἕκαστον ἄριστος βίος ὁ πρακτικός. Ἀλλὰ 8
τὸν πρακτικὸν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἑτέρους, καθάπερ οἴονταί τινες, οὐδὲ τὰς διανοίας εἶναι μόνας ταύτας πρακτικὰς τὰς τῶν ἀποβαινόντων χάριν γιγνομένας ἐκ τοῦ πράττειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὰς αὐτοτελεῖς καὶ τὰς αὑτῶν ἕνεκεν θεωρίας καὶ διανοήσεις· ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος, ὥστε καὶ πρᾶξίς τις· μάλιστα δὲ καὶ πράττειν λέγομεν κυρίως καὶ τῶν ἐξωτερικῶν πράξεων τοὺς ταῖς διανοίαις ἀρχιτέκτονας.
Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀπρακτεῖν ἀναγκαῖον τὰς καθ' αὑτὰς πόλεις 9
ἱδρυμένας καὶ ζῆν οὕτω προῃρημένας· ἐνδέχεται γὰρ κατὰ μέρη καὶ τοῦτο συμβαίνειν· πολλαὶ γὰρ κοινωνίαι πρὸς ἄλ-
ληλα τοῖς μέρεσι τῆς πόλεώς εἰσιν. Ὁμοίως δὲ τοῦτο ὑπάρ- 10
χει καὶ καθ' ἑνὸς ὁτουοῦν τῶν ἀνθρώπων· σχολῇ γὰρ ἂν ὁ θεὸς ἔχοι καλῶς καὶ πᾶς ὁ κόσμος, οἷς οὐκ εἰσὶν ἐξωτερικαὶ πράξεις παρὰ τὰς οἰκείας τὰς αὑτῶν. Ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν βίον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν ἄριστον ἑκάστῳ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ κοινῇ ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, φανερόν ἐστιν.

Ἐπεὶ δὲ πεφροιμίασται τὰ νῦν εἰρημένα περὶ αὐτῶν, καὶ 4
περὶ τὰς ἄλλας πολιτείας ἡμῖν τεθεώρηται πρότερον, ἀρχὴ τῶν λοιπῶν εἰπεῖν πρῶτον ποίας τινὰς δεῖ τὰς ὑποθέσεις
εἶναι περὶ τῆς μελλούσης κατ' εὐχὴν συνεστάναι πόλεως. Οὐ 2
γὰρ οἷόν τε πολιτείαν γενέσθαι τὴν ἀρίστην ἄνευ συμμέτρου χορηγίας. Διὸ δεῖ πολλὰ προϋποτεθεῖσθαι καθάπερ εὐχομένους, εἶναι μέντοι μηθὲν [c] τούτων ἀδύνατον. Λέγω δὲ
οἷον περί τε πλῆθος πολιτῶν καὶ χώρας. Ὥσπερ [d] γὰρ καὶ 3
τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς, οἷον ὑφάντῃ καὶ ναυπηγῷ, δεῖ τὴν

[c] τούτων ἀδύνατον] τὰ τῶν ἀδυνάτων Sb. [d] γὰρ om. Vb.

ὕλην ὑπάρχειν ἐπιτηδείαν οὖσαν πρὸς τὴν ἐργασίαν (ὅσῳ
γὰρ ἂν αὕτη τυγχάνῃ παρεσκευασμένη βέλτιον, ἀνάγκη καὶ
τὸ γιγνόμενον ὑπὸ τῆς τέχνης εἶναι κάλλιον), οὕτω καὶ τῷ
πολιτικῷ καὶ τῷ νομοθέτῃ δεῖ τὴν οἰκείαν ὕλην ὑπάρχειν
4 ἐπιτηδείως ἔχουσαν. Ἔστι δὲ πολιτικῆς χορηγίας πρῶτον
τό τε πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, πόσους τε καὶ ποίους τινὰς
ὑπάρχειν δεῖ φύσει, καὶ κατὰ τὴν χώραν ὡσαύτως, ὅσην τε
εἶναι καὶ ποίαν τινὰ ταύτην. Οἴονται μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι
προσήκειν μεγάλην εἶναι τὴν εὐδαίμονα πόλιν· εἰ δὲ τοῦτ'
5 ἀληθές, ἀγνοοῦσι ποία μεγάλη καὶ [e]ποία μικρὰ πόλις. Κατ'
ἀριθμοῦ γὰρ πλῆθος τῶν ἐνοικούντων κρίνουσι τὴν μεγάλην,
δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ πλῆθος εἰς δὲ δύναμιν ἀποβλέ-
πειν. Ἔστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον, ὥστε τὴν δυναμένην
τοῦτο μάλιστ' ἀποτελεῖν, ταύτην οἰητέον εἶναι μεγίστην,
οἷον Ἱπποκράτην οὐκ ἄνθρωπον ἀλλ' ἰατρὸν εἶναι μείζω φή-
σειεν ἄν τις τοῦ διαφέροντος κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος.
6 Οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν εἰ δεῖ κρίνειν πρὸς τὸ πλῆθος ἀποβλέπον-
τας, οὐ κατὰ τὸ τυχὸν πλῆθος τοῦτο οἰητέον (ἀναγκαῖον
γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἴσως ὑπάρχειν καὶ δούλων [f]ἀριθμὸν
πολλῶν καὶ μετοίκων καὶ ξένων,) ἀλλ' ὅσοι πόλεώς εἰσι
μέρος καὶ ἐξ ὧν συνίσταται πόλις οἰκείων μορίων· ἡ γὰρ
τούτων ὑπεροχὴ τοῦ πλήθους μεγάλης πόλεως σημεῖον, ἐξ ἧς
δὲ βάναυσοι μὲν ἐξέρχονται πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν ὁπλῖται δὲ
ὀλίγοι, ταύτην ἀδύνατον εἶναι μεγάλην· οὐ γὰρ ταὐτὸν με-
7 γάλη τε πόλις καὶ πολυάνθρωπος. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό
γε ἐκ τῶν ἔργων φανερὸν ὅτι χαλεπόν, ἴσως δ' ἀδύνατον,
εὐνομεῖσθαι τὴν λίαν πολυάνθωπον. Τῶν γοῦν δοκουσῶν
πολιτεύεσθαι καλῶς οὐδεμίαν ὁρῶμεν οὖσαν ἀνειμένην πρὸς
τὸ πλῆθος. Τοῦτο δὲ δῆλον καὶ διὰ τῆς τῶν λόγων πίστεως.
8 Ὅ τε γὰρ νόμος τάξις τίς ἐστι, καὶ τὴν εὐνομίαν ἀναγκαῖον
εὐταξίαν εἶναι, ὁ δὲ λίαν ὑπερβάλλων ἀριθμὸς οὐ δύναται
μετέχειν τάξεως· θείας γὰρ δὴ τοῦτο δυνάμεως ἔργον, ἥτις

[e] ποία post καὶ om. Sb.Vb.   [f] ἀριθμῶν Sb.Vb.

καὶ τόδε συνέχει τὸ πᾶν, ἐπεὶ τό γε καλὸν ἐν πλήθει καὶ
μεγέθει εἴωθε γίνεσθαι. Διὸ [g] καὶ [h] πόλιν ἧς μετὰ μεγέθους 9
ὁ λεχθεὶς ὅρος ὑπάρχει, ταύτην εἶναι καλλίστην ἀναγκαῖον.
Ἀλλ' ἔστι τι καὶ πόλεσι μεγέθους μέτρον, ὥσπερ καὶ τῶν
ἄλλων πάντων, ζῴων φυτῶν ὀργάνων. Καὶ γὰρ τούτων 10
ἕκαστον οὔτε λίαν μικρὸν οὔτε κατὰ μέγεθος ὑπερβάλλον
ἕξει τὴν αὑτοῦ δύναμιν, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅλως ἐστερημένον ἔσται
τῆς φύσεως, ὁτὲ δὲ φαύλως ἔχον, οἷον πλοῖον σπιθαμιαῖον
μὲν οὐκ ἔσται πλοῖον ὅλως, οὐδὲ δυοῖν σταδίοιν, εἰς δέ τι
μέγεθος ἐλθὸν ὁτὲ μὲν διὰ σμικρότητα φαύλην ποιήσει τὴν
ναυτιλίαν, ὁτὲ δὲ διὰ τὴν ὑπερβολήν. Ὁμοίως δὲ καὶ πόλις 11
ἡ μὲν ἐξ ὀλίγων λίαν οὐκ αὐτάρκης ([i] ἡ δὲ πόλις αὔταρκες), ἡ
δὲ ἐκ πολλῶν ἄγαν ἐν τοῖς μὲν ἀναγκαίοις αὐτάρκης, ὥσπερ
ἔθνος, ἀλλ' οὐ πόλις· [k] πολιτείαν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ὑπάρχειν·
τίς γὰρ στρατηγὸς ἔσται τοῦ λίαν ὑπερβάλλοντος πλήθους,
ἢ τίς κῆρυξ μὴ Στεντόρειος; Διὸ πρώτην μὲν εἶναι πόλιν
ἀναγκαῖον τὴν ἐκ τοσούτου πλήθους ὃ πρῶτον πλῆθος αὔτ-
αρκες πρὸς τὸ εὖ ζῆν ἐστὶ κατὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν.
Ἐνδέχεται δὲ καὶ τὴν ταύτης ὑπερβάλλουσαν κατὰ πλῆθος 12
εἶναι μείζω πόλιν· ἀλλὰ τοῦτ' οὐκ ἔστιν, ὥσπερ εἴπομεν,
ἀόριστον. Τίς δ' ἐστὶν ὁ τῆς ὑπερβολῆς ὅρος, ἐκ τῶν ἔργων
ἰδεῖν ῥᾴδιον. Εἰσὶ γὰρ αἱ πράξεις τῆς πόλεως τῶν μὲν
ἀρχόντων τῶν δ' ἀρχομένων, ἄρχοντος δ' ἐπίταξις καὶ κρίσις
ἔργον. Πρὸς δὲ τὸ κρίνειν περὶ τῶν δικαίων καὶ πρὸς τὸ 13
τὰς ἀρχὰς διανέμειν κατ' ἀξίαν ἀναγκαῖον γνωρίζειν ἀλλή-
λους, ποῖοί τινές εἰσι, τοὺς πολίτας, ὡς ὅπου τοῦτο μὴ συμ-
βαίνει γίγνεσθαι, φαύλως ἀνάγκη γίγνεσθαι τὰ περὶ τὰς
ἀρχὰς καὶ τὰς κρίσεις· περὶ ἀμφότερα γὰρ οὐ δίκαιον αὐτο-
σχεδιάζειν, ὅπερ ἐν τῇ πολυανθρωπίᾳ τῇ λίαν ὑπάρχει φανε-
ρῶς. Ἔτι δὲ ξένοις καὶ μετοίκοις ῥᾴδιον μεταλαμβάνειν τῆς 14
πολιτείας· οὐ γὰρ χαλεπὸν τὸ λανθάνειν διὰ τὴν ὑπερβολὴν
τοῦ πλήθους. Δῆλον τοίνυν ὡς οὗτός ἐστι πόλεως ὅρος

[g] καὶ om. Sb. [h] πόλις Ib. [i] ἡ δὲ πόλις αὔταρκες om. Sb.Vb.
[k] πολίτην Sb.Vb.

ἄριστος, ἡ μεγίστη τοῦ πλήθους ὑπερβολὴ πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς εὐσύνοπτος. Περὶ μὲν οὖν μεγέθους πόλεως διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

5 Παραπλησίως δὲ καὶ [l] τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει. Περὶ μὲν γὰρ τοῦ ποίαν τινά, δῆλον ὅτι τὴν αὐταρκεστάτην πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειεν. Τοιαύτην δ' ἀναγκαῖον εἶναι τὴν παντοφόρον· τὸ γὰρ πάντα ὑπάρχειν καὶ δεῖσθαι μηθενὸς αὔταρκες. Πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τοσαύτην ὥστε δύνασθαι τοὺς οἰκοῦντας ζῆν σχολάζοντας ἐλευθερίως ἅμα καὶ σω-
2 φρόνως. Τοῦτον δὲ [m] τὸν ὅρον εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγομεν, [n] ὕστερον ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον, ὅταν ὅλως περὶ κτήσεως καὶ τῆς περὶ τὴν οὐσίαν εὐπορίας συμβαίνῃ ποιεῖσθαι μνείαν, πῶς δεῖ καὶ τίνα τρόπον ἔχειν πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτήν· πολλαὶ γὰρ περὶ τὴν σκέψιν ταύτην εἰσὶν ἀμφισβητήσεις διὰ τοὺς ἕλκοντας ἐφ' ἑκατέραν τοῦ βίου [o] τὴν ὑπερβολήν, τοὺς μὲν ἐπὶ τὴν γλισχρότητα τοὺς δὲ ἐπὶ τὴν τρυ-
3 φήν. Τὸ δ' εἶδος τῆς χώρας οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν, δεῖ δ' ἔνια πείθεσθαι καὶ τοῖς περὶ τὴν στρατηγίαν ἐμπείροις, ὅτι χρὴ μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι δυσέμβολον, αὐτοῖς δ' εὐέξοδον. Ἔτι δ' ὥσπερ τὸ πλῆθος τὸ τῶν ἀνθρώπων εὐσύνοπτον ἔφαμεν εἶναι δεῖν, οὕτω καὶ τὴν χώραν· τὸ δ' εὐσύνοπτον τὸ εὐβοήθητον εἶναι τὴν χώραν ἐστίν. Τῆς δὲ πόλεως τὴν θέσιν εἰ χρὴ ποιεῖν κατ' εὐχήν, πρός τε τὴν θάλατταν προσήκει
4 κεῖσθαι καλῶς πρός τε τὴν χώραν. Εἷς μὲν ὁ λεχθεὶς ὅρος· δεῖ γὰρ πρὸς τὰς ἐκβοηθείας κοινὴν εἶναι τῶν τόπων ἁπάντων· ὁ δὲ λοιπὸς πρὸς τὰς τῶν γιγνομένων καρπῶν παραπομπάς. Ἔτι δὲ τῆς περὶ ξύλα ὕλης, κἂν εἴ τινα ἄλλην ἐργασίαν ἡ χώρα [p] τυγχάνοι κεκτημένη τοιαύτην, εὐπαρακόμιστον.

6 Περὶ δὲ τῆς πρὸς τὴν θάλατταν κοινωνίας, πότερον ὠφέλιμος ταῖς [q] εὐνομουμέναις πόλεσιν ἢ βλαβερά, πολλὰ τυγχάνουσιν ἀμφισβητοῦντες· τό τε γὰρ ἐπιξενοῦσθαί τινας ἐν

[l] τὰ om. Sb.Vb. [m] τὸν ὅρον om. Sb.Vb. [n] ὕστερον om. Ib.
[o] τὴν om. Vb. [p] τυγχάνει Sb. [q] εὐνουμέναις Sb.Vb.

ἄλλοις τεθραμμένους νόμοις ἀσύμφορον εἶναί φασι πρὸς τὴν εὐνομίαν, καὶ τὴν πολυανθρωπίαν· γίνεσθαι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ χρῆσθαι τῇ θαλάσσῃ διαπέμποντας καὶ δεχομένους ἐμπόρων πλῆθος, ὑπεναντίαν δ' εἶναι πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι καλῶς.
Ὅτι μὲν οὖν, εἰ ταῦτα μὴ συμβαίνει, βέλτιον καὶ πρὸς 2
ἀσφάλειαν καὶ πρὸς εὐπορίαν τῶν ἀναγκαίων μετέχειν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τῆς θαλάττης, οὐκ ἄδηλον. Καὶ γὰρ 3
πρὸς τὸ ῥᾷον φέρειν τοὺς [r] πολέμους εὐβοηθήτους εἶναι δεῖ κατ' ἀμφότερα τοὺς σωθησομένους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· καὶ πρὸς τὸ βλάψαι τοὺς ἐπιτιθεμένους, εἰ μὴ κατ' ἄμφω δυνατόν, [s] ἀλλὰ κατὰ θάτερον ὑπάρξει μᾶλλον ἀμφοτέρων μετέχουσιν. Ὅσα τ' ἂν μὴ τυγχάνῃ παρ' αὐ- 4
τοῖς ὄντα, δέξασθαι ταῦτα καὶ τὰ πλεονάζοντα τῶν γιγνομένων ἐκπέμψασθαι τῶν ἀναγκαίων ἐστίν· αὑτῇ γὰρ ἐμπορικήν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἄλλοις δεῖ εἶναι τὴν πόλιν. Οἱ δὲ παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς πᾶσιν ἀγορὰν προσόδου χάριν ταῦτα πράττουσιν· [t] ἣν δὲ μὴ δεῖ πόλιν [v] τοιαύτης μετέχειν πλεονεξίας, οὐδ' ἐμπόριον δεῖ κεκτῆσθαι τοιοῦτον. [w] Ἐπεὶ δὲ καὶ 5
νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχον καὶ χώραις καὶ πόλεσιν ἐπίνεια καὶ λιμένας εὐφυῶς κείμενα πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε μήτε τὸ αὐτὸ νέμειν ἄστυ μήτε πόρρω λίαν, ἀλλὰ κρατεῖσθαι τείχεσι καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἐρύμασι, φανερὸν ὡς εἰ μὲν ἀγαθόν τι συμβαίνει γίγνεσθαι διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ὑπάρξει τῇ πόλει τοῦτο τὸ ἀγαθόν, εἰ δέ τι βλαβερόν, φυλάξασθαι ῥᾴδιον τοῖς νόμοις φράζοντας καὶ διορίζοντας τίνας οὐ δεῖ καὶ τίνας ἐπιμίσγεσθαι δεῖ πρὸς ἀλλήλους. Περὶ δὲ τῆς ναυτικῆς 6
δυνάμεως, ὅτι μὲν βέλτιστον ὑπάρχειν μέχρι τινὸς πλήθους, οὐκ ἄδηλον· οὐ γὰρ μόνον αὑτοῖς ἀλλὰ καὶ [x] τῶν [y] πλησίον τισὶ δεῖ καὶ φοβεροὺς εἶναι καὶ δύνασθαι βοηθεῖν, ὥσπερ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν. Περὶ δὲ πλήθους ἤδη καὶ 7
μεγέθους τῆς δυνάμεως ταύτης πρὸς τὸν βίον ἀποσκεπτέον τῆς πόλεως· εἰ μὲν γὰρ ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν ζήσεται

[r] πολεμίους codices. [s] ἀλλὰ] ἀλλ' εἰ S^b.V^b. [t] ἣν I^b.V^b. [v] τοιαύτην I^b. [w] ἐπειδὴ καὶ I^b.S^b.V^b. [x] τὸν S^b. [y] πλησίων I^b.

βίον, ἀναγκαῖον καὶ ταύτην τὴν δύναμιν ὑπάρχειν πρὸς τὰς πράξεις σύμμετρον. Τὴν δὲ πολυανθρωπίαν τὴν γιγνομένην περὶ τὸν ναυτικὸν ὄχλον οὐκ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πό-
8 λεσιν· οὐθὲν γὰρ αὐτοὺς μέρος εἶναι δεῖ τῆς πόλεως. Τὸ μὲν γὰρ ἐπιβατικὸν ἐλεύθερον καὶ τῶν πεζευόντων ἐστίν, ὃ κύριόν ἐστι καὶ κρατεῖ τῆς ναυτιλίας· πλήθους δὲ ὑπάρχοντος περιοίκων καὶ τῶν τὴν χώραν γεωργούντων, ἀφθονίαν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ναυτῶν. Ὁρῶμεν δὲ καὶ τοῦτο καὶ νῦν ὑπάρχον τισίν, οἷον τῇ πόλει τῶν [z] Ἡρακλεωτῶν· πολλὰς γὰρ ἐκπληροῦσι τριήρεις κεκτημένοι τῷ μεγέθει πόλιν ἑτέρων ἐμμελεστέραν.

9 Περὶ μὲν οὖν χώρας καὶ λιμένων καὶ πόλεων καὶ θαλάττης καὶ περὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ἔστω [a] διωρισμένα τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν ὅρον ὑπάρ-
7 χειν χρή, πρότερον εἴπομεν, ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ, νῦν λέγωμεν. Σχεδὸν δὴ κατανοήσειεν ἄν τις τοῦτό γε, βλέψας ἐπί τε τὰς πόλεις τὰς εὐδοκιμούσας τῶν Ἑλλήνων καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσιν.
2 Τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη καὶ τὰ περὶ τὴν Εὐρώπην θυμοῦ μέν ἐστι πλήρη, διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης· διόπερ ἐλεύθερα μὲν διατελεῖ μᾶλλον, ἀπολίτευτα δὲ καὶ τῶν πλησίον ἄρχειν οὐ δυνάμενα. Τὰ δὲ περὶ τὴν Ἀσίαν διανοητικὰ μὲν καὶ τεχνικὰ τὴν ψυχήν, ἄθυμα δέ· διόπερ ἀρ-
3 χόμενα καὶ δουλεύοντα διατελεῖ. Τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων γένος ὥσπερ μεσεύει κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει· καὶ γὰρ ἔνθυμον καὶ διανοητικόν ἐστιν· διόπερ ἐλεύθερόν τε διατελεῖ καὶ βέλτιστα πολιτευόμενον καὶ δυνάμενον ἄρχειν πάν-
4 των, μιᾶς τυγχάνον πολιτείας. Τὴν αὐτὴν δ' ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθνη καὶ πρὸς ἄλληλα· τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὴν φύσιν μονόκωλον, τὰ δὲ εὖ τε κέκραται πρὸς ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις ταύτας. Φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ διανοητικούς τε εἶναι καὶ θυμοειδεῖς τὴν φύσιν τοὺς μέλλοντας εὐα-
5 γώγους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ πρὸς τὴν ἀρετήν. Ὅπερ γὰρ

[z] ἡρακλειωτῶν Sb.Vb. [a] διωρισμένους Sb.Vb.

φασί τινες δεῖν ὑπάρχειν τοῖς φύλαξι, τὸ φιλητικοὺς μὲν
εἶναι τῶν γνωρίμων, πρὸς δὲ τοὺς ἀγνῶτας ἀγρίους, ὁ θυμός
ἐστιν ὁ ποιῶν τὸ φιλητικόν· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς
δύναμις ᾗ φιλοῦμεν. Σημεῖον δέ· πρὸς γὰρ τοὺς συνήθεις
καὶ φίλους ὁ θυμὸς αἴρεται μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς ἀγνῶτας,
ὀλιγωρεῖσθαι νομίσας. Διὸ καὶ [b] Ἀρχίλοχος προσηκόντως 6
τοῖς φίλοις ἐγκαλῶν διαλέγεται πρὸς τὸν θυμόν·

οὐ γὰρ δὴ περὶ φίλων [c] ἀπάγχεο.

Καὶ τὸ ἄρχον δὲ καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης
ὑπάρχει πᾶσιν· ἀρχικὸν γὰρ καὶ ἀήττητον ὁ θυμός. Οὐ 7
καλῶς δ' ἔχει λέγειν χαλεποὺς εἶναι πρὸς τοὺς ἀγνῶτας·
πρὸς οὐθένα γὰρ εἶναι χρὴ τοιοῦτον, οὐδ' εἰσὶν οἱ μεγαλό-
ψυχοι τὴν φύσιν ἄγριοι, πλὴν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας. Τοῦτο
δὲ μᾶλλον ἔτι πρὸς τοὺς συνήθεις πάσχουσιν, ὅπερ εἴρηται
πρότερον, ἂν ἀδικεῖσθαι νομίσωσιν. Καὶ τοῦτο συμβαίνει 8
κατὰ λόγον· παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖν τὴν εὐεργεσίαν
ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει καὶ [d] ταύτης ἀποστερεῖσθαι
νομίζουσιν. Ὅθεν εἴρηται

χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν

καὶ

οἵ τοι πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα
μισοῦσιν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτευομένων, πόσους τε ὑπάρχειν δεῖ 9
καὶ ποίους τινὰς τὴν φύσιν, ἔτι [e] δὲ τὴν χώραν πόσην τέ τινα
καὶ ποίαν τινά, διώρισται σχεδόν· οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἀκρί-
βειαν δεῖ ζητεῖν διά τε τῶν λόγων καὶ τῶν γιγνομένων διὰ
τῆς αἰσθήσεως. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ φύσιν 8
συνεστώτων οὐ [f] ταὐτά ἐστι μόρια τῆς ὅλης συστάσεως, ὧν
ἄνευ τὸ ὅλον οὐκ ἂν εἴη, δῆλον ὡς οὐδὲ πόλεως μέρη θετέον
ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὐδ' ἄλλης κοινωνίας
οὐδεμιᾶς, [g] ἐξ ἧς ἕν τι τὸ γένος. Ἓν γάρ [h] τι καὶ κοινὸν 2
εἶναι [i] δεῖ καὶ ταὐτὸ τοῖς κοινωνοῖς, ἄν τε ἴσον ἄν τε ἄνισον

[b] ἀγχίλοχος S^b.V^b. [c] ἀπέγχεο S^b.V^b. [d] ταύτας S^b.V^b. [e] δὲ] τε I^b.
[f] ταῦτα V^b. [g] ἑξῆς I^b.V^b. [h] τοι I^b. [i] δὴ I^b.S^b.V^b.

μεταλαμβάνωσιν, οἷον εἴτε τροφὴ τοῦτό ἐστιν εἴτε χώρας
3 πλῆθος εἴτ᾽ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐστίν. Ὅταν δ᾽ ᾖ τὸ μὲν
τούτου ἕνεκεν τὸ δ᾽ οὗ ἕνεκεν, οὐθὲν ἕν γε τούτοις κοινὸν ἀλλ᾽
ἢ τῷ μὲν ποιῆσαι τῷ δὲ λαβεῖν· λέγω δ᾽ οἷον ὀργάνῳ τε
παντὶ πρὸς τὸ γιγνόμενον ἔργον καὶ τοῖς δημιουργοῖς· οἰκίᾳ
γὰρ πρὸς οἰκοδόμον οὐθέν ἐστιν ὃ γίνεται κοινόν, ἀλλ᾽ ἔστι
4 τῆς οἰκίας χάριν ἡ τῶν οἰκοδόμων τέχνη. Διὸ κτήσεως μὲν
δεῖ ταῖς πόλεσιν, οὐδὲν δ᾽ ἐστὶν ἡ κτῆσις μέρος τῆς πόλεως.
Πολλὰ δ᾽ ἔμψυχα μέρη τῆς [k] κτήσεώς ἐστιν. Ἡ δὲ πόλις
κοινωνία τίς ἐστι τῶν ὁμοίων, ἕνεκεν δὲ ζωῆς τῆς ἐνδεχομένης
5 ἀρίστης. Ἐπεὶ δ᾽ ἐστὶν εὐδαιμονία τὸ ἄριστον, αὕτη δὲ
ἀρετῆς ἐνέργεια καὶ χρῆσίς τις τέλειος, συμβέβηκε δὲ οὕτως
ὥστε τοὺς μὲν ἐνδέχεσθαι μετέχειν αὐτῆς, τοὺς δὲ μικρὸν ἢ
μηδέν, δῆλον ὡς τοῦτ᾽ αἴτιον τοῦ γίγνεσθαι πόλεως εἴδη καὶ
διαφορὰς καὶ πολιτείας πλείους· ἄλλον γὰρ τρόπον καὶ δι᾽
ἄλλων ἕκαστοι τοῦτο θηρεύοντες τούς τε βίους ἑτέρους ποι-
6 οῦνται καὶ τὰς πολιτείας. Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ πόσα ταυτί
ἐστιν ὧν ἄνευ πόλις οὐκ ἂν εἴη· καὶ γὰρ ἃ λέγομεν εἶναι μέρη
πόλεως, ἐν τούτοις ἂν εἴη ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. Ληπτέον
τοίνυν τῶν ἔργων τὸν ἀριθμόν· ἐκ τούτων γὰρ ἔσται δῆλον.
7 Πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφήν, ἔπειτα τέχνας (πολ-
λῶν γὰρ ὀργάνων δεῖται τὸ ζῆν), τρίτον δὲ ὅπλα (τοὺς γὰρ
κοινωνοῦντας ἀναγκαῖον καὶ ἐν αὑτοῖς ἔχειν ὅπλα πρός τε τὴν
ἀρχήν, τῶν ἀπειθούντων χάριν, καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν ἀδικεῖν
ἐπιχειροῦντας), ἔτι χρημάτων τινὰ εὐπορίαν, ὅπως ἔχωσι καὶ
πρὸς τὰς καθ᾽ αὑτοὺς χρείας καὶ πρὸς πολεμικάς, πέμπτον
δὲ καὶ πρῶτον τὴν περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλειαν, ἣν καλοῦσιν
ἱερατείαν, ἕκτον δὲ τὸν ἀριθμὸν καὶ πάντων ἀναγκαιότατον
κρίσιν περὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαίων τῶν πρὸς ἀλ-
8 λήλους. Τὰ μὲν οὖν ἔργα ταῦτ᾽ ἐστὶν ὧν δεῖται πᾶσα πόλις
ὡς εἰπεῖν. Ἡ γὰρ πόλις πλῆθός ἐστιν οὐ τὸ τυχόν, ἀλλὰ
πρὸς ζωὴν αὔταρκες, ὡς φαμέν· ἐὰν δέ τι τυγχάνῃ τούτων
ἐκλεῖπον, ἀδύνατον ἁπλῶς αὐτάρκη τὴν κοινωνίαν εἶναι ταύ-

[k] κτίσεως Vb.

την. Ἀνάγκη τοίνυν κατὰ τὰς ἐργασίας ταύτας συνεστάναι 9
πόλιν. Δεῖ ἄρα [l]γεωργῶν τ' εἶναι πλῆθος, οἳ [m]παρασκευάσουσι τὴν τροφήν, καὶ τεχνίτας, καὶ τὸ μάχιμον, καὶ τὸ εὔπορον, καὶ ἱερεῖς, καὶ κριτὰς τῶν ἀναγκαίων καὶ συμφερόντων.

Διωρισμένων δὲ τούτων λοιπὸν σκέψασθαι πότερον πᾶσι 9
κοινωνητέον πάντων τούτων (ἐνδέχεται γὰρ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντας εἶναι καὶ γεωργοὺς [n]καὶ τεχνίτας καὶ τοὺς βουλευομένους καὶ δικάζοντας) ἢ καθ' ἕκαστον ἔργον τῶν εἰρημένων ἄλλους ὑποθετέον, ἢ τὰ μὲν ἴδια τὰ δὲ κοινὰ τούτων ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. Οὐκ ἐν πάσῃ δὲ τοῦτο πολιτείᾳ. Καθάπερ γὰρ εἴ- 2
πομεν, ἐνδέχεται καὶ πάντας κοινωνεῖν πάντων, καὶ μὴ πάντας πάντων ἀλλὰ τινὰς τινῶν. Ταῦτα γὰρ καὶ ποιεῖ τὰς πολιτείας ἑτέρας· ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις μετέχουσι πάντες πάντων, ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοὐναντίον. Ἐπεὶ 3
δὲ τυγχάνομεν σκοποῦντες περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας, αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἡ πόλις [o]ἂν εἴη μάλιστ' εὐδαίμων, τὴν δ' εὐδαιμονίαν ὅτι χωρὶς ἀρετῆς ἀδύνατον ὑπάρχειν εἴρηται πρότερον, φανερὸν ἐκ τούτων ὡς ἐν τῇ κάλλιστα πολιτευομένῃ πόλει καὶ τῇ κεκτημένῃ δικαίους ἄνδρας ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, οὔτε βάναυσον βίον οὔτ' ἀγοραῖον δεῖ ζῆν τοὺς πολίτας· ἀγεννὴς γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος καὶ πρὸς ἀρετὴν ὑπεναντίος. Οὐδὲ δὴ γεωργοὺς εἶναι τοὺς μέλλοντας ἔσεσθαι· 4
δεῖ γὰρ σχολῆς καὶ πρὸς τὴν γένεσιν τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς τὰς πράξεις τὰς πολιτικάς. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν συμφερόντων καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων ἐνυπάρχει καὶ μέρη φαίνεται τῆς πόλεως μάλιστα ὄντα, πότερον ἕτερα καὶ ταῦτα θετέον ἢ τοῖς αὐτοῖς ἀποδοτέον ἄμφω; Φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο, διότι τρόπον μέν τινα 5
τοῖς αὐτοῖς, τρόπον δέ τινα καὶ ἑτέροις. Ἧι μὲν γὰρ ἑτέρας ἀκμῆς ἑκάτερον τῶν ἔργων, καὶ τὸ μὲν δεῖται φρονήσεως τὸ δὲ δυνάμεως, ἑτέροις· ᾗ δὲ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τοὺς δυνα-

[l] γεωργόν Sb. [m] παρασκευάζουσι Sb.Vb. [n] καὶ δὲ τεχνίτας Sb.Vb.
[o] ἂν εἴη] ἀεὶ Sb, ἀεὶ εἴη Vb.

*μένους βιάζεσθαι καὶ κωλύειν, τούτους ὑπομένειν ἀρχομέ-
νους ἀεί, ταύτῃ δὲ* [p] *τοῖς αὐτοῖς· οἱ γὰρ τῶν ὅπλων κύριοι
6 καὶ μένειν ἢ μὴ μένειν κύριοι τὴν πολιτείαν. Λείπεται τοί-
νυν τοῖς αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέροις ἀποδιδόναι τὴν πολιτείαν
ταύτην, μὴ ἅμα δέ, ἀλλ' ὥσπερ πέφυκεν ἡ μὲν δύναμις ἐν
νεωτέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις* [q] *ἐστίν. Οὐκοῦν
οὕτως ἀμφοῖν νενεμῆσθαι συμφέρει καὶ δίκαιον εἶναι· ἔχει
7 γὰρ αὕτη ἡ διαίρεσις τὸ κατ' ἀξίαν.* Ἀλλὰ *μὴν καὶ τὰς
κτήσεις δεῖ* [r] *εἶναι περὶ τούτους· ἀναγκαῖον γὰρ εὐπορίαν
ὑπάρχειν τοῖς πολίταις, πολῖται δὲ οὗτοι.* Τὸ *γὰρ βάναυ-
σον οὐ μετέχει τῆς πόλεως, οὐδ' ἄλλο οὐθὲν γένος ὃ μὴ τῆς
ἀρετῆς δημιουργόν ἐστιν.* Τοῦτο *δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑποθέσεως·
τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν μετὰ τῆς ἀρε-
τῆς, εὐδαίμονα δὲ πόλιν οὐκ εἰς μέρος τι βλέψαντας δεῖ
8 λέγειν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς πάντας τοὺς πολίτας. Φανερὸν δὲ
καὶ ὅτι δεῖ τὰς κτήσεις εἶναι τούτων, εἴπερ ἀναγκαῖον εἶναι
τοὺς γεωργοὺς δούλους ἢ βαρβάρους ἢ περιοίκους. Λοιπὸν
δ' ἐκ τῶν καταριθμηθέντων τὸ τῶν* [s] *ἱερέων γένος. Φανερὰ
9 δὲ καὶ ἡ τούτων τάξις. Οὔτε γὰρ γεωργὸν οὔτε βάναυσον
ἱερέα καταστατέον· ὑπὸ γὰρ τῶν πολιτῶν πρέπει τιμᾶσθαι
τοὺς θεούς· ἐπεὶ δὲ διῄρηται τὸ πολιτικὸν εἰς δύο μέρη, τοῦτ'
ἐστὶ τό τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βουλευτικόν, πρέπει δὲ τήν τε
θεραπείαν ἀποδιδόναι τοῖς θεοῖς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ἔχειν
περὶ αὐτοὺς τοὺς διὰ τὸν χρόνον ἀπειρηκότας,* [t] *τούτους ἂν
10 εἴη ταῖς ἱερωσύναις ἀποδοτέον. Ὧν μὲν τοίνυν ἄνευ πόλις
οὐ συνίσταται, καὶ ὅσα μέρη πόλεως, εἴρηται. Γεωργοὶ μὲν
γὰρ καὶ τεχνῖται καὶ πᾶν τὸ θητικὸν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν
ταῖς πόλεσιν, μέρη δὲ τῆς πόλεως τό τε ὁπλιτικὸν καὶ βου-
λευτικόν. Καὶ κεχώρισται δὴ τούτων ἕκαστον, τὸ μὲν ἀεί,
τὸ δὲ κατὰ μέρος.*

10 Ἔοικε *δ' οὐ νῦν οὐδὲ νεωστὶ τοῦτ' εἶναι γνώριμον τοῖς
περὶ πολιτείας φιλοσοφοῦσιν, ὅτι δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς κατὰ*

[p] *τοὺς αὐτούς* codices. [q] *ἐστίν—εἶναι*] malim *εἶναι—ἐστιν.* [r] *εἶναι* om. Ib.Vb. [s] *ἱερῶν* Ib.Vb. [t] *τούτους*] *τουτοις* Ib.

γένη τὴν πόλιν καὶ τό τε μάχιμον ἕτερον εἶναι καὶ τὸ γεωρ-
γοῦν· ἐν Αἰγύπτῳ [v] τε γὰρ ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον ἔτι
καὶ νῦν, τά τε περὶ τὴν Κρήτην, τὰ μὲν οὖν περὶ Αἴγυπτον
Σεσώστριος, ὥς φασίν, οὕτω νομοθετήσαντος, Μίνω δὲ τὰ
περὶ Κρήτην. Ἀρχαία δ' ἔοικεν εἶναι καὶ τῶν συσσιτίων ἡ 2
τάξις, τὰ μὲν περὶ Κρήτην γενόμενα περὶ τὴν Μίνω βα-
σιλείαν, τὰ δὲ περὶ τὴν Ἰταλίαν πολλῷ παλαιότερα τού-
των. Φασὶ γὰρ οἱ [w] λόγιοι τῶν ἐκεῖ κατοικούντων Ἰταλόν 3
τινα γενέσθαι βασιλέα τῆς Οἰνωτρίας, ἀφ' οὗ τό τε ὄνομα
[x] μεταβαλόντας Ἰταλοὺς ἀντ' Οἰνωτρῶν κληθῆναι καὶ τὴν
ἀκτὴν ταύτην τῆς Εὐρώπης Ἰταλίαν τοὔνομα λαβεῖν, ὅση
τετύχηκεν ἐντὸς οὖσα τοῦ κόλπου τοῦ Σκυλλητικοῦ καὶ τοῦ
Λαμητικοῦ· ἀπέχει γὰρ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ὁδὸν ἡμισείας
ἡμέρας. Τοῦτον δὴ λέγουσι τὸν Ἰταλὸν νομάδας τοὺς Οἰ- 4
νωτροὺς ὄντας ποιῆσαι γεωργούς, καὶ νόμους ἄλλους τε αὐ-
τοῖς θέσθαι καὶ τὰ συσσίτια καταστῆσαι πρῶτον. Διὸ καὶ
νῦν ἔτι τῶν ἀπ' ἐκείνου τινὲς χρῶνται τοῖς συσσιτίοις καὶ
τῶν νόμων ἐνίοις. Ὤικουν δὲ τὸ μὲν πρὸς τὴν Τυρρηνίαν 5
Ὀπικοὶ καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν
[y] Αὔσονες, τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν καὶ τὸν Ἰόνιον [z] Χῶνες,
τὴν καλουμένην [a] Σύρτιν· ἦσαν δὲ καὶ οἱ [b] Χῶνες Οἰνωτροὶ
τὸ γένος. Ἡ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων τάξις ἐντεῦθεν γέγονε 6
πρῶτον, ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατὰ γένος τοῦ πολιτικοῦ πλήθους
ἐξ Αἰγύπτου· πολὺ γὰρ ὑπερτείνει τοῖς χρόνοις τὴν [c] Μίνω
βασιλείαν ἡ Σεσώστριος. Σχεδὸν μὲν οὖν καὶ τὰ ἄλλα δεῖ 7
νομίζειν εὑρῆσθαι πολλάκις ἐν τῷ πολλῷ χρόνῳ, μᾶλλον δ'
ἀπειράκις· τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα τὴν χρείαν διδάσκειν εἰκὸς
αὐτήν, τὰ δ' εἰς εὐσχημοσύνην καὶ περιουσίαν ὑπαρχόντων
ἤδη τούτων εὔλογον λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. Ὥστε καὶ τὰ
περὶ τὰς πολιτείας οἴεσθαι δεῖ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον.
[d] Ὅτι δὲ πάντα ἀρχαῖα, σημεῖον τὰ περὶ Αἴγυπτόν ἐστιν· 8

[v] τε om. Sb.Vb. [w] λόγοι Sb. [x] μεταβαλλόντας Sb. [y] αὔσωνες Vb.
[z] χάωνες Ib, χάονες Sb.Vb. [a] Σίριν Heynius. [b] χάωνες Ib.Sb.Vb.
[c] μήνου Sb. [d] ὅτε Vb.

οὗτοι γὰρ ἀρχαιότατοι μὲν δοκοῦσιν εἶναι, νόμων δὲ τε-
τυχήκασι καὶ τάξεως πολιτικῆς. Διὸ δεῖ τοῖς μὲν εἰρημένοις
ἱκανῶς χρῆσθαι, τὰ δὲ παραλελειμμένα πειρᾶσθαι ζητεῖν.
9 Ὅτι μὲν οὖν δεῖ τὴν χώραν εἶναι τῶν ὅπλα κεκτημένων
καὶ τῶν τῆς πολιτείας μετεχόντων, εἴρηται πρότερον, καὶ
διότι τοὺς γεωργοῦντας αὐτῶν ἑτέρους εἶναι δεῖ, καὶ πόσην
τινὰ χρὴ [e] καὶ ποίαν εἶναι τὴν χώραν· περὶ δὲ τῆς διανομῆς
καὶ τῶν γεωργούντων, τίνας καὶ ποίους εἶναι χρή, λεκτέον
πρῶτον, ἐπειδὴ οὔτε κοινήν φαμεν εἶναι δεῖν τὴν κτῆσιν,
ὥσπερ τινὲς εἰρήκασιν, ἀλλὰ τῇ χρήσει φιλικῶς γινομένην
10 κοινήν, οὔτ' ἀπορεῖν οὐθένα τῶν πολιτῶν τροφῆς. Περὶ
συσσιτίων τε συνδοκεῖ πᾶσι χρήσιμον εἶναι ταῖς εὖ κατε-
σκευασμέναις πόλεσιν ὑπάρχειν· δι' ἣν δ' αἰτίαν συνδοκεῖ καὶ
ἡμῖν, ὕστερον ἐροῦμεν. Δεῖ δὲ τούτων κοινωνεῖν πάντας τοὺς
πολίτας, οὐ ῥᾴδιον δὲ τοὺς ἀπόρους ἀπὸ τῶν ἰδίων τε εἰσ-
φέρειν τὸ συντεταγμένον καὶ διοικεῖν τὴν ἄλλην οἰκίαν. Ἔτι
δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς δαπανήματα κοινὰ πάσης τῆς πόλεώς
11 ἐστιν. Ἀναγκαῖον τοίνυν εἰς δύο μέρη διῃρῆσθαι τὴν χώραν,
καὶ τὴν μὲν εἶναι κοινὴν τὴν δὲ τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τούτων
ἑκατέραν διῃρῆσθαι δίχα πάλιν, τῆς μὲν κοινῆς τὸ μὲν ἕτερον
μέρος εἰς τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς λειτουργίας, τὸ δὲ ἕτερον εἰς
τὴν τῶν συσσιτίων δαπάνην, τῆς δὲ τῶν ἰδιωτῶν τὸ ἕτερον
μέρος τὸ πρὸς τὰς ἐσχατιάς, ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν πόλιν,
ἵνα δύο κλήρων ἑκάστῳ νεμηθέντων ἀμφοτέρων τῶν τόπων
πάντες μετέχωσιν· τό τε γὰρ ἴσον οὕτως ἔχει καὶ τὸ δίκαιον
καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας πολέμους ὁμονοητικώτερον.
12 Ὅπου γὰρ μὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οἱ μὲν ὀλιγωροῦσι
[f] τῆς πρὸς τοὺς ὁμόρους [f] ἔχθρας, οἱ δὲ λίαν φροντίζουσι καὶ
παρὰ τὸ καλόν. Διὸ παρ' ἐνίοις νόμος ἐστὶ τοὺς γειτνιῶν-
τας τοῖς ὁμόροις μὴ συμμετέχειν βουλῆς τῶν πρὸς αὐτοὺς
πολέμων, ὡς διὰ τὸ ἴδιον οὐκ ἂν δυναμένους βουλεύσασθαι
13 καλῶς. Τὴν μὲν οὖν χώραν ἀνάγκη διῃρῆσθαι τὸν τρόπον

[e] καὶ om. Sᵇ.Vᵇ. [f] τὴν et mox ἔχθραν Sᵇ.Vᵇ.

τοῦτον διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας· τοὺς δὲ γεωργήσοντας μάλιστα μέν, εἰ δεῖ κατ' εὐχήν, δούλους εἶναι, μήτε ὁμοφύλων πάντων μήτε θυμοειδῶν (οὕτω γὰρ ἂν πρός τε τὴν ἐργασίαν εἶεν χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ μηδὲν νεωτερίζειν ἀσφαλεῖς), δεύτερον δὲ βαρβάρους περιοίκους παραπλησίους τοῖς εἰρημένοις τὴν φύσιν. Τούτων δὲ τοὺς μὲν ἰδίους ἐν τοῖς 14
ἰδίοις εἶναι [g] τῶν κεκτημένων τὰς οὐσίας, τοὺς δ' ἐπὶ τῇ κοινῇ γῇ κοινούς. Τίνα δὲ δεῖ τρόπον χρῆσθαι δούλοις, καὶ διότι βέλτιον πᾶσι τοῖς δούλοις ἆθλον προκεῖσθαι τὴν ἐλευθερίαν, ὕστερον ἐροῦμεν.

Τὴν δὲ πόλιν ὅτι μὲν δεῖ κοινὴν εἶναι τῆς ἠπείρου [h] τε 11
καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς χώρας ἁπάσης ὁμοίως ἐκ τῶν ἐνδεχομένων, εἴρηται πρότερον· αὐτῆς δὲ πρὸς αὑτὴν εἶναι τὴν θέσιν εὔχεσθαι δεῖ κατατυγχάνειν πρὸς τέτταρα βλέποντας, πρῶτον μέν, ὡς ἀναγκαῖον, πρὸς ὑγίειαν. [i] Αἵ τε 2
γὰρ πρὸς [k] ἕω τὴν ἔγκλισιν ἔχουσαι καὶ πρὸς τὰ πνεύματα τὰ πνέοντα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὑγιεινότεραι, δεύτερον δὲ κατὰ βορέαν· εὐχείμεροι γὰρ αὗται μᾶλλον. Τῶν δὲ λοιπῶν πρός τε τὰς πολιτικὰς πράξεις καὶ πολεμικὰς καλῶς ἔχειν. Πρὸς μὲν οὖν τὰς πολεμικὰς αὐτοῖς μὲν εὐέξοδον 3
εἶναι χρή, τοῖς δ' ἐναντίοις δυσπρόσοδον καὶ δυσπερίληπτον, ὑδάτων τε καὶ ναμάτων μάλιστα μὲν ὑπάρχειν πλῆθος οἰκεῖον· εἰ δὲ μή, τοῦτό γ' εὕρηται διὰ τοῦ κατασκευάζειν ὑποδοχὰς [l] ὀμβρίοις [m] ὕδασιν ἀφθόνους καὶ μεγάλας, ὥστε μηδέποτε ὑπολείπειν εἰργομένους τῆς χώρας διὰ πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ δεῖ περὶ ὑγιείας φροντίζειν τῶν ἐνοικούντων, τοῦτο 4
δ' ἐστὶν ἐν τῷ κεῖσθαι τὸν τόπον ἔν τε τοιούτῳ καὶ πρὸς τοιοῦτον καλῶς, δεύτερον δὲ ὕδασιν ὑγιεινοῖς χρῆσθαι, καὶ τούτου τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν μὴ παρέργως. Οἷς γὰρ πλείστοις χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα καὶ πλειστάκις, ταῦτα πλεῖστον συμβάλλεται πρὸς [n] τὴν ὑγίειαν· ἡ δὲ τῶν ὑδάτων καὶ

[g] τῶν] ἰδίους τῶν Ib.Vb. [h] τε] τὰς Sb.Vb. [i] αἵ τε] ἅτε Ib.Sb. [k] ἔσω τὴν ἔγκλησιν Sb.Vb. [l] ὀμβρίους Ib.Vb. [m] ὕδατος Ib. [n] τὴν om. Ib.

5 τοῦ πνεύματος δύναμις τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν. Διόπερ ἐν
ταῖς εὖ φρονούσαις δεῖ διωρίσθαι πόλεσιν, ἐὰν μὴ πάνθ'
ὅμοια μήτ' ἀφθονία τούτων ᾖ ναμάτων, χωρὶς τά τε εἰς
τροφὴν ὕδατα καὶ τὰ πρὸς τὴν ἄλλην χρείαν. Περὶ [o] δὲ
τόπων τῶν ἐρυμνῶν, οὐ πάσαις [p] ὁμοίως ἔχει τὸ συμφέρον
ταῖς πολιτείαις· οἷον ἀκρόπολις ὀλιγαρχικὸν καὶ μοναρχι-
κόν, δημοκρατικὸν δ' ὁμαλότης, ἀριστοκρατικὸν δ' οὐδέτερον,
6 ἀλλὰ μᾶλλον ἰσχυροὶ τόποι πλείους. Ἡ δὲ τῶν ἰδίων οἰκή-
σεων διάθεσις ἡδίων μὲν νομίζεται καὶ χρησιμωτέρα πρὸς
τὰς ἄλλας πράξεις, ἂν εὔτομος ᾖ καὶ κατὰ τὸν νεώτερον
καὶ τὸν [q] Ἱπποδάμειον τρόπον, πρὸς δὲ τὰς πολεμικὰς
ἀσφαλείας τοὐναντίον, ὡς εἶχον κατὰ τὸν ἀρχαῖον χρόνον·
δυσέξοδος γὰρ ἐκείνη τοῖς ξενικοῖς καὶ δυσεξερεύνητος τοῖς
7 ἐπιτιθεμένοις. Διὸ δεῖ τούτων ἀμφοτέρων μετέχειν (ἐνδέχε-
ται γάρ, ἄν τις οὕτω κατασκευάζῃ καθάπερ ἐν τοῖς γεωρ-
γοῖς ἃς καλοῦσί τινες τῶν ἀμπέλων συστάδας) καὶ τὴν μὲν
ὅλην μὴ ποιεῖν πόλιν εὔτομον, κατὰ μέρη δὲ καὶ τόπους·
8 οὕτω γὰρ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ κόσμον ἕξει καλῶς. Περὶ
δὲ τειχῶν, οἱ μὴ φάσκοντες δεῖν ἔχειν τὰς τῆς ἀρετῆς ἀντι-
ποιουμένας πόλεις λίαν ἀρχαίως ὑπολαμβάνουσιν, καὶ ταῦθ'
ὁρῶντες ἐλεγχομένας ἔργῳ τὰς ἐκείνως καλλωπισαμένας.
9 Ἔστι δὲ πρὸς μὲν τοὺς ὁμοίους καὶ μὴ πολὺ τῷ πλήθει
διαφέροντας οὐ καλὸν τὸ πειρᾶσθαι σώζεσθαι διὰ τῆς τῶν
τειχῶν ἐρυμνότητος· ἐπεὶ δὲ καὶ συμβαίνει καὶ ἐνδέχεται
πλείω τὴν ὑπεροχὴν γίγνεσθαι τῶν ἐπιόντων καὶ τῆς ἀνθρω-
πίνης καὶ τῆς ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀρετῆς, εἰ δεῖ σώζεσθαι καὶ μὴ
πάσχειν κακῶς μηδὲ ὑβρίζεσθαι, τὴν ἀσφαλεστάτην ἐρυμνό-
τητα τῶν τειχῶν οἰητέον εἶναι πολεμικωτάτην, ἄλλως τε
καὶ νῦν εὑρημένων τῶν περὶ τὰ βέλη καὶ τὰς μηχανὰς εἰς
10 ἀκρίβειαν πρὸς τὰς πολιορκίας. Ὅμοιον γὰρ [r] τὸ τείχη μὴ
περιβάλλειν ταῖς πόλεσιν ἀξιοῦν καὶ τὸ τὴν χώραν εὐέμ-
βολον ζητεῖν καὶ περιαιρεῖν τοὺς [s] ὀρεινοὺς τόπους· ὁμοίως

[o] δὲ] δὲ τῶν V^b. [p] ὁμοίαις S^b. [q] ἱπποδάμιον $I^b.V^b$. [r] τῷ $S^b.V^b$.
[s] ὀρινοὺς $I^b.V^b$.

δὲ καὶ ταῖς οἰκήσεσι ταῖς ἰδίαις μὴ περιβάλλειν τοίχους ὡς
ἀνάνδρων ἐσομένων τῶν κατοικούντων. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτό 11
γε δεῖ λανθάνειν, ὅτι τοῖς μὲν περιβεβλημένοις τείχη περὶ τὴν
πόλιν ἔξεστιν ἀμφοτέρως χρῆσθαι ταῖς πόλεσιν, καὶ ὡς ἐχού-
σαις τείχη καὶ ὡς μὴ ἐχούσαις, ταῖς δὲ μὴ κεκτημέναις οὐκ
ἔξεστιν. Εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οὐχ ὅτι τείχη μόνον
περιβλητέον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐπιμελητέον, ὅπως καὶ πρὸς
κόσμον ἔχῃ τῇ πόλει πρεπόντως καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς
χρείας, τάς τε ἄλλας καὶ τὰς νῦν ἐπεξευρημένας. Ὥσ[t]περ 12
γὰρ τοῖς ἐπιτιθεμένοις ἐπιμελές ἐστι δι' ὧν τρόπων πλεον-
εκτήσουσιν, οὕτω τὰ μὲν εὕρηται τὰ δὲ δεῖ ζητεῖν καὶ φιλο-
σοφεῖν καὶ τοὺς φυλαττομένους· ἀρχὴν γὰρ οὐδ' ἐπιχειροῦσιν
ἐπιτίθεσθαι τοῖς εὖ παρεσκευασμένοις.

Ἐπεὶ δὲ δεῖ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐν συσσιτίοις 12
κατανενεμῆσθαι, τὰ δὲ τείχη διειλῆφθαι φυλακτηρίοις καὶ
πύργοις κατὰ τόπους ἐπικαίρους, δῆλον ὡς αὐτὰ προκαλεῖ-
ται παρασκευάζειν ἔνια τῶν συσσιτίων ἐν τούτοις τοῖς φυ-
λακτηρίοις. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον ἄν τις διακοσμήσειε 2
τὸν τρόπον, τὰς δὲ τοῖς θείοις ἀποδεδομένας οἰκήσεις καὶ τὰ
κυριώτατα τῶν [v] ἀρχείων συσσίτια ἁρμόττει τόπον ἐπιτή-
δειόν τε ἔχειν καὶ τὸν αὐτόν, ὅσα μὴ τῶν ἱερῶν ὁ νόμος ἀφο-
ρίζει χωρὶς ἤ τι μαντεῖον ἄλλο πυθόχρηστον. Εἴη δ' ἂν 3
τοιοῦτος ὁ τόπος ὅστις ἐπιφάνειάν τε ἔχει πρὸς τὴν τῆς
ἀρετῆς θέσιν ἱκανῶς καὶ πρὸς τὰ γειτνιῶντα μέρη τῆς πό-
λεως ἐρυμνοτέρως. Πρέπει δ' ὑπὸ μὲν τοῦτον τὸν τόπον
τοιαύτης ἀγορᾶς εἶναι κατασκευὴν οἵαν καὶ περὶ Θετταλίαν
ὀνομάζουσιν, ἣν ἐλευθέραν καλοῦσιν. Αὕτη δ' ἐστὶν ἣν δεῖ 4
καθαρὰν εἶναι τῶν ὠνίων πάντων, καὶ μήτε βάναυσον μήτε
γεωργὸν μήτ' ἄλλον μηδένα τοιοῦτον παραβάλλειν μὴ κα-
λούμενον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Εἴη δ' ἂν εὔχαρις ὁ τόπος,
εἰ καὶ τὰ γυμνάσια τῶν πρεσβυτέρων ἔχοι τὴν τάξιν ἐν-
ταῦθα. Πρέπει γὰρ διῃρῆσθαι κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τοῦτον 5
τὸν κόσμον, καὶ παρὰ μὲν τοῖς νεωτέροις ἄρχοντάς τινας

[t] περ om. I[b].

[v] ἀρχαίων I[b].S[b].V[b].

διατρίβειν, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους παρὰ τοῖς ἄρχουσιν· ἡ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἀρχόντων παρουσία μάλιστα ἐμποιεῖ τὴν
6 ἀληθινὴν αἰδῶ καὶ τὸν τῶν ἐλευθέρων φόβον. Τὴν δὲ τῶν ὠνίων ἀγορὰν ἑτέραν τε δεῖ ταύτης εἶναι καὶ χωρίς, ἔχουσαν τόπον εὐσυνάγωγον τοῖς τε ἀπὸ τῆς θαλάττης πεμπομένοις καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας πᾶσιν. Ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος διαιρεῖται τῆς πόλεως εἰς ἱερεῖς, εἰς ἄρχοντας, πρέπει καὶ τῶν ἱερέων συσσίτια περὶ τὴν τῶν ἱερῶν οἰκοδομημάτων ἔχειν τὴν
7 τάξιν. Τῶν δ' ἀρχείων ὅσα περὶ τὰ συμβόλαια ποιεῖται τὴν ἐπιμέλειαν, περί τε γραφὰς δικῶν καὶ τὰς κλήσεις καὶ τὴν ἄλλην τὴν τοιαύτην διοίκησιν, ἔτι δὲ περὶ τὴν ἀγορανομίαν καὶ τὴν καλουμένην ἀστυνομίαν, πρὸς ἀγορᾷ μὲν δεῖ καὶ συνόδῳ τινὶ κοινῇ [w] κατεσκευάσθαι, τοιοῦτος δ' ὁ περὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀγοράν ἐστι τόπος· ἐνσχολάζειν μὲν γὰρ τὴν
8 ἄνω τίθεμεν, ταύτην δὲ πρὸς τὰς ἀναγκαίας πράξεις. [x] Νενεμῆσθαι δὲ χρὴ τὴν εἰρημένην τάξιν καὶ τὰ περὶ τὴν χώραν· καὶ γὰρ ἐκεῖ τοῖς ἄρχουσιν, οὓς καλοῦσιν οἱ μὲν ὑλωροὺς οἱ δὲ [y] ἀγρονόμους, καὶ φυλακτήρια καὶ συσσίτια πρὸς φυλακὴν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἔτι δὲ ἱερὰ κατὰ τὴν χώραν εἶναι νενε-
9 μημένα, τὰ μὲν θεοῖς τὰ δὲ ἥρωσιν. Ἀλλὰ τὸ διατρίβειν νῦν ἀκριβολογουμένους καὶ λέγοντας περὶ τῶν τοιούτων ἀργόν ἐστιν. Οὐ γὰρ χαλεπόν ἐστι τὰ τοιαῦτα νοῆσαι, ἀλλὰ ποιῆσαι μᾶλλον· τὸ μὲν γὰρ λέγειν εὐχῆς ἔργον ἐστί, τὸ δὲ συμβῆναι τύχης. Διὸ περὶ μὲν τῶν τοιούτων τό γε ἐπὶ πλεῖον ἀφείσθω τὰ νῦν.

13 Περὶ δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς, ἐκ τίνων καὶ ἐκ ποίων δεῖ συνεστάναι τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι πόλιν μακαρίαν καὶ πολι-
2 τεύεσθαι καλῶς, λεκτέον. Ἐπεὶ δὲ δύ' ἐστὶν ἐν οἷς γίγνεται τὸ εὖ πᾶσι, τούτοιν δ' ἐστὶν ἓν μὲν ἐν τῷ τὸν σκοπὸν κεῖσθαι καὶ τὸ τέλος [z] τῶν πράξεων ὀρθῶς, ἓν δὲ τὰς πρὸς τὸ τέλος φερούσας πράξεις εὑρίσκειν· ἐνδέχεται γὰρ ταῦτα καὶ διαφωνεῖν ἀλλήλοις καὶ συμφωνεῖν· ἐνίοτε γὰρ ὁ μὲν σκοπὸς

[w] κατασκευάσθαι Sb.Vb. [x] μεμιμῆσθαι Sb.Vb. [y] ἀγορανόμους Vb.
[z] τῶν] τῶν ὀρθῶν Sb.Vb.

ἔκκειται καλῶς, ἐν δὲ τῷ πράττειν τοῦ τυχεῖν αὐτοῦ διαμαρ-
τάνουσιν· [a] ἐνίοτε δὲ τῶν μὲν πρὸς τὸ τέλος πάντων ἐπι-
τυγχάνουσιν, ἀλλὰ τὸ τέλος ἔθεντο φαῦλον· ὁτὲ δὲ ἑκα-
τέρου διαμαρτάνουσιν, οἷον περὶ ἰατρικήν· οὔτε γὰρ ποῖόν
τι δεῖ τὸ ὑγιαῖνον εἶναι [b] σῶμα κρίνουσιν ἐνίοτε καλῶς, οὔτε
πρὸς τὸν ὑποκείμενον αὐτοῖς ὅρον τυγχάνουσι τῶν ποιητι-
κῶν· δεῖ δ' ἐν ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις ταῦτα ἀμφότερα
κρατεῖσθαι, τὸ τέλος καὶ τὰς εἰς τὸ τέλος πράξεις. Ὅτι 3
μὲν οὖν τοῦ τ' εὖ ζῆν καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐφίενται πάντες,
φανερόν. Ἀλλὰ τούτων τοῖς μὲν ἐξουσία τυγχάνειν, τοῖς
δὲ οὔ, διά τινα τύχην ἢ φύσιν· δεῖται γὰρ καὶ χορηγίας
τινὸς τὸ ζῆν καλῶς, τούτου δὲ ἐλάττονος μὲν τοῖς ἄμεινον
διακειμένοις, πλείονος δὲ τοῖς χεῖρον. Οἱ δ' εὐθὺς οὐκ ὀρθῶς 4
ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν, ἐξουσίας ὑπαρχούσης. Ἐπεὶ δὲ τὸ
προκείμενόν ἐστι τὴν ἀρίστην πολιτείαν ἰδεῖν, αὕτη δ' ἐστὶ
καθ' ἣν ἄριστ' ἂν πολιτεύοιτο πόλις, ἄριστα δ' ἂν πολι-
τεύοιτο καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν μάλιστα ἐνδέχεται τὴν πόλιν,
δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν δεῖ, τί ἐστι, μὴ λανθάνειν. Φαμὲν 5
δὲ καὶ ἐν τοῖς ἠθικοῖς, εἴ τι τῶν λόγων ἐκείνων ὄφελος, ἐνέρ-
γειαν εἶναι καὶ χρῆσιν ἀρετῆς τελείαν, καὶ ταύτην οὐκ ἐξ
ὑποθέσεως ἀλλ' ἁπλῶς. Λέγω δ' ἐξ ὑποθέσεως τἀναγκαῖα, 6
τὸ δ' ἁπλῶς τὸ καλῶς· οἷον τὰ περὶ τὰς δικαίας πράξεις αἱ
δίκαιαι τιμωρίαι καὶ κολάσεις ἀπ' ἀρετῆς μέν εἰσιν, ἀναγ-
καῖαι δέ, καὶ τὸ καλῶς ἀναγκαίως ἔχουσιν (αἱρετώτερον μὲν
γὰρ μηθενὸς δεῖσθαι τῶν τοιούτων μήτε τὸν ἄνδρα μήτε τὴν
πόλιν), αἱ δ' ἐπὶ τὰς τιμὰς καὶ τὰς εὐπορίας ἁπλῶς εἰσὶ κάλ-
λισται πράξεις. Τὸ μὲν γὰρ ἕτερον κακοῦ τινὸς αἵρεσίς 7
ἐστιν, αἱ τοιαῦται δὲ πράξεις τοὐναντίον· κατασκευαὶ γὰρ
ἀγαθῶν εἰσὶ καὶ γεννήσεις. Χρήσαιτο δ' ἂν ὁ σπουδαῖος
ἀνὴρ καὶ πενίᾳ καὶ νόσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις τύχαις ταῖς φαύλαις
καλῶς· ἀλλὰ τὸ μακάριον ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐστίν. Καὶ γὰρ
τοῦτο διώρισται κατὰ τοὺς ἠθικοὺς λόγους, ὅτι τοιοῦτός ἐστιν
ὁ σπουδαῖος, ᾧ διὰ τὴν ἀρετὴν τὰ ἀγαθά ἐστι τὰ ἁπλῶς

[a] ἐνίοτε] ὁτὲ $S^b.V^b$. [b] σῶμα καὶ κρίνουσιν $S^b.V^b$.

8 ἀγαθά. Δῆλον δ' ὅτι καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον σπουδαίας
καὶ καλὰς εἶναι ταύτας ἁπλῶς. Διὸ καὶ νομίζουσιν ἄνθρωποι
τῆς εὐδαιμονίας αἴτια τὰ ἐκτὸς εἶναι τῶν ἀγαθῶν, ὥσπερ εἰ
τοῦ κιθαρίζειν λαμπρὸν καὶ καλῶς αἰτιῷτο τὴν λύραν μᾶλ-
λον τῆς τέχνης. Ἀναγκαῖον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων τὰ μὲν
9 ὑπάρχειν, τὰ δὲ παρασκευάσαι τὸν νομοθέτην. Διὸ κατ' εὐ-
χὴν εὐχόμεθα τὴν τῆς πόλεως σύστασιν, ὧν ἡ τύχη κυρία·
κυρίαν γὰρ [c] αὐτὴν ὑπάρχειν τίθεμεν· τὸ δὲ σπουδαίαν εἶναι
τὴν πόλιν οὐκέτι τύχης ἔργον, ἀλλ' ἐπιστήμης καὶ προαιρέ-
σεως. Ἀλλὰ μὴν σπουδαία πόλις ἐστὶ [d] τῷ τοὺς πολίτας
τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας εἶναι σπουδαίους· ἡμῖν δὲ πάν-
10 τες οἱ πολῖται μετέχουσι τῆς πολιτείας. Τοῦτ' ἄρα σκε-
πτέον, πῶς ἀνὴρ γίνεται σπουδαῖος. Καὶ γὰρ εἰ πάντας
ἐνδέχεται σπουδαίους εἶναι, μὴ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πολιτῶν,
οὕτως αἱρετώτερον· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ καθ' ἕκαστον καὶ τὸ
πάντας. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γε καὶ σπουδαῖοι γίγνονται
11 διὰ τριῶν. Τὰ τρία δὲ ταῦτά ἐστι φύσις ἔθος λόγος. Καὶ
γὰρ φῦναι δεῖ πρῶτον, οἷον ἄνθρωπον ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων
τι ζῴων, [e] εἶτα καὶ ποιόν τινα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν.
Ἔνιά τε οὐθὲν ὄφελος φῦναι· τὰ γὰρ ἔθη μεταβαλεῖν ποιεῖ·
ἔνια γάρ ἐστι διὰ τῆς φύσεως ἐπαμφοτερίζοντα διὰ τῶν ἐθῶν
12 ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ βέλτιον. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ζῴων
μάλιστα μὲν τῇ φύσει ζῇ, μικρὰ δ' ἔνια καὶ τοῖς ἔθεσιν, ἄν-
θρωπος δὲ καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ ἔχει λόγον. Ὥστε δεῖ
ταῦτα συμφωνεῖν ἀλλήλοις· πολλὰ γὰρ παρὰ τοὺς ἐθισμοὺς
καὶ τὴν φύσιν πράττουσι διὰ τὸν λόγον, ἐὰν πεισθῶσιν ἄλ-
13 λως ἔχειν βέλτιον. Τὴν μὲν τοίνυν φύσιν οἵους εἶναι δεῖ
τοὺς μέλλοντας εὐχειρώτους ἔσεσθαι τῷ νομοθέτῃ, διωρί-
σμεθα πρότερον, τὸ δὲ λοιπὸν ἔργον ἤδη παιδείας· τὰ μὲν
γὰρ [f] ἐθιζόμενοι μανθάνουσι, τὰ δ' ἀκούοντες.

14 Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πολιτικὴ κοινωνία συνέστηκεν ἐξ ἀρχόντων
καὶ ἀρχομένων, τοῦτο δὴ σκεπτέον, εἰ ἑτέρους εἶναι δεῖ τοὺς

[c] αὐτὴν om. I^b.V^b. [d] τῷ] τὸ S^b.V^b. [e] εἶτα] οὕτω I^b.S^b.V^b.
[f] ἐθιζόμενα I^b.

ἄρχοντας καὶ τοὺς ἀρχομένους ἢ τοὺς αὐτοὺς διὰ βίου· δῆλον γὰρ ὡς ἀκολουθεῖν δεήσει καὶ τὴν παιδείαν κατὰ [g] τὴν διαίρεσιν ταύτην. Εἰ μὲν τοίνυν εἴησαν τοσοῦτον διαφέροντες 2
ἅτεροι τῶν ἄλλων ὅσον τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας ἡγούμεθα τῶν ἀνθρώπων διαφέρειν, εὐθὺς πρῶτον κατὰ τὸ σῶμα πολλὴν ἔχοντας ὑπερβολήν, εἶτα κατὰ τὴν ψυχήν, ὥστε ἀναμφισβήτητον εἶναι καὶ φανερὰν τὴν ὑπεροχὴν τοῖς ἀρχομένοις τὴν τῶν ἀρχόντων, δῆλον ὅτι βέλτιον ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς τοὺς μὲν ἄρχειν τοὺς δ' ἄρχεσθαι καθάπαξ. Ἐπεὶ δὲ τοῦτ' οὐ 3
ῥᾴδιον λαβεῖν οὐδ' ἔστιν ὥσπερ ἐν Ἰνδοῖς φησὶ Σκύλαξ εἶναι τοὺς βασιλέας τοσοῦτον διαφέροντας τῶν ἀρχομένων, φανερὸν ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας ἀναγκαῖον πάντας ὁμοίως κοινωνεῖν τοῦ κατὰ μέρος ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. Τό τε γὰρ ἴσον ταὐτὸν τοῖς ὁμοίοις, καὶ χαλεπὸν μένειν τὴν πολιτείαν τὴν συνεστηκυῖαν παρὰ τὸ δίκαιον. Μετὰ γὰρ τῶν ἀρχο- 4
μένων ὑπάρχουσι νεωτερίζειν βουλόμενοι πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν· τοσούτους τε εἶναι τοὺς ἐν τῷ πολιτεύματι τὸ πλῆθος ὥστ' εἶναι κρείττους πάντων τούτων, ἕν τι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε δεῖ τοὺς ἄρχοντας διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀναμφισβήτητον. Πῶς οὖν ταῦτ' ἔσται καὶ πῶς μεθέξουσι, δεῖ σκέψασθαι τὸν νομοθέτην. Εἴρηται δὲ πρό- 5
τερον περὶ αὐτοῦ. Ἡ γὰρ φύσις δέδωκε τὴν αἵρεσιν, ποιήσασα [h] αὐτῷ τῷ γένει ταὐτὸν τὸ μὲν νεώτερον τὸ δὲ πρεσβύτερον, ὧν τοῖς μὲν ἄρχεσθαι πρέπει, τοῖς δ' ἄρχειν. Ἀγανακτεῖ δὲ οὐδεὶς καθ' ἡλικίαν ἀρχόμενος, οὐδὲ νομίζει εἶναι κρείττων, ἄλλως τε καὶ μέλλων ἀντιλαμβάνειν τοῦτον τὸν ἔρανον, ὅταν τύχῃ τῆς ἱκνουμένης ἡλικίας. Ἔστι μὲν ἄρα 6
ὡς τοὺς αὐτοὺς ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι φατέον, ἔστι δὲ ὡς ἑτέρους. Ὥστε καὶ τὴν παιδείαν ἔστιν ὡς τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον, ἔστι δ' ὡς ἑτέραν εἶναι. Τόν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Ἔστι δ' ἀρχή, καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις εἴρηται λόγοις, ἡ μὲν τοῦ ἄρχοντος χάριν, ἡ δὲ τοῦ ἀρχομένου. Τούτων δὲ τὴν μὲν δεσποτικὴν εἶναί 7

[g] τὴν om. S[b].V[b]. [h] αὐτὸ I[b].V[b].

φαμεν, τὴν δὲ τῶν ἐλευθέρων. Διαφέρει δ' ἔνια τῶν ἐπι-
ταττομένων οὐ τοῖς ἔργοις ἀλλὰ τῷ τίνος ἕνεκα. Διὸ πολλὰ
τῶν εἶναι δοκούντων διακονικῶν ἔργων καὶ τῶν νέων τοῖς
ἐλευθέροις καλὸν διακονεῖν· πρὸς γὰρ τὸ καλὸν καὶ τὸ μὴ
καλὸν οὐχ οὕτω διαφέρουσιν αἱ πράξεις καθ' αὑτὰς ὡς ἐν τῷ
8 τέλει καὶ τῷ τίνος ἕνεκεν. Ἐπεὶ δὲ πολίτου καὶ ἄρχοντος
τὴν αὐτὴν ἀρετὴν εἶναί φαμεν καὶ τοῦ ἀρίστου ἀνδρός, τὸν
δ' αὐτὸν ἀρχόμενόν τε [i] δεῖν γίγνεσθαι πρότερον καὶ ἄρ-
χοντα ὕστερον, τοῦτ' ἂν εἴη τῷ νομοθέτῃ πραγματευτέον,
ὅπως ἄνδρες ἀγαθοὶ [k] γίγνωνται, καὶ διὰ τίνων ἐπιτηδευ-
9 μάτων, καὶ τί τὸ τέλος τῆς ἀρίστης ζωῆς. Διῄρηται δὲ δύο
μέρη τῆς ψυχῆς, ὧν τὸ μὲν ἔχει λόγον καθ' αὑτό, τὸ δ' οὐκ
ἔχει μὲν καθ' αὑτό, λόγῳ δ' [l] ὑπακούειν δυνάμενον. Ὧν φαμὲν
τὰς ἀρετὰς εἶναι καθ' [m] ἃς ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγεταί πως. Τού-
των δ' ἐν ποτέρῳ μᾶλλον τὸ τέλος, τοῖς μὲν οὕτω διαιροῦσιν
10 ὡς ἡμεῖς φαμὲν οὐκ ἄδηλον πῶς λεκτέον. Αἰεὶ γὰρ τὸ χεῖ-
ρον τοῦ βελτίονός ἐστιν ἕνεκεν, καὶ τοῦτο φανερὸν ὁμοίως ἔν
τε τοῖς κατὰ τέχνην καὶ τοῖς κατὰ φύσιν, βέλτιον δὲ τὸ
λόγον ἔχον· διῄρηταί τε διχῇ, καθ' ὅνπερ εἰώθαμεν τρόπον
διαιρεῖν· ὁ μὲν γὰρ πρακτικός ἐστι λόγος ὁ δὲ θεωρητικός.
11 Ὡσαύτως οὖν ἀνάγκη διῃρῆσθαι καὶ τοῦτο τὸ μέρος δῆλον
ὅτι, καὶ τὰς πράξεις δ' ἀνάλογον ἐροῦμεν ἔχειν, καὶ δεῖ τὰς
τοῦ φύσει βελτίονος αἱρετωτέρας εἶναι τοῖς δυναμένοις τυγ-
χάνειν ἢ πασῶν ἢ τοῖν δυοῖν· αἰεὶ γὰρ ἑκάστῳ τοῦθ' αἱρε-
12 τώτατον, οὗ τυχεῖν ἔστιν ἀκροτάτου. Διῄρηται δὲ καὶ πᾶς
ὁ βίος εἰς ἀσχολίαν καὶ εἰς σχολὴν καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην,
καὶ τῶν πρακτῶν τὰ μὲν εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τὰ δὲ
13 εἰς τὰ καλά. Περὶ ὧν ἀνάγκη τὴν αὐτὴν αἵρεσιν εἶναι καὶ
τοῖς τῆς ψυχῆς μέρεσι καὶ ταῖς πράξεσιν αὐτῶν, πόλεμον
μὲν εἰρήνης χάριν, ἀσχολίαν δὲ σχολῆς, τὰ δ' ἀναγκαῖα καὶ
χρήσιμα τῶν καλῶν ἕνεκεν. Πρὸς πάντα μὲν τοίνυν τῷ
πολιτικῷ βλέποντι νομοθετητέον, καὶ κατὰ τὰ μέρη τῆς

[i] δεῖ S^b.V^b. [k] γίγνονται I^b. [l] ὑπακούει S^b. [m] ἃς] ἡμᾶς S^b.V^b.

ψυχῆς καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὐτῶν, μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ
βελτίω καὶ τὰ τέλη. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοὺς 14
βίους καὶ τὰς τῶν πραγμάτων διαιρέσεις· δεῖ μὲν γὰρ ἀσχο-
λεῖν δύνασθαι καὶ πολεμεῖν, μᾶλλον δ' εἰρήνην ἄγειν καὶ
σχολάζειν· καὶ τἀναγκαῖα καὶ τὰ χρήσιμα δὲ πράττειν, τὰ
δὲ καλὰ δεῖ μᾶλλον. Ὥστε πρὸς τούτους τοὺς σκοποὺς καὶ
παῖδας ἔτι ὄντας παιδευτέον καὶ τὰς ἄλλας ἡλικίας, ὅσαι
δέονται παιδείας. Οἱ δὲ νῦν ἄριστα δοκοῦντες πολιτεύεσθαι 15
τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ ταύτας καταστήσαντες
τὰς πολιτείας, οὔτε πρὸς τὸ βέλτιον τέλος φαίνονται συν-
τάξαντες τὰ περὶ τὰς πολιτείας οὔτε πρὸς πάσας τὰς ἀρε-
τὰς τοὺς νόμους καὶ τὴν παιδείαν, ἀλλὰ φορτικῶς ἀπέκλιναν
πρὸς τὰς χρησίμους εἶναι δοκούσας καὶ πλεονεκτικωτέρας.
Παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τῶν ὕστερόν τινες γραψάντων 16
ἀπεφήναντο τὴν αὐτὴν δόξαν· ἐπαινοῦντες γὰρ τὴν Λακε-
δαιμονίων πολιτείαν ἄγανται τοῦ νομοθέτου τὸν σκοπόν, ὅτι
πάντα πρὸς τὸ κρατεῖν καὶ πρὸς πόλεμον ἐνομοθέτησεν· ἃ
καὶ κατὰ τὸν λόγον ἐστὶν εὐέλεγκτα καὶ τοῖς ἔργοις ἐξε-
λήλεγκται νῦν. Ὥσπερ γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων 17
[n]ζητοῦσι [o]τῶν πολλῶν δεσπόζειν, ὅτι πολλὴ χορηγία γίγνε-
ται τῶν εὐτυχημάτων, οὕτω καὶ Θίβρων ἀγάμενος φαίνεται
τὸν τῶν Λακώνων νομοθέτην, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος τῶν
γραφόντων περὶ πολιτείας αὐτῶν, ὅτι διὰ τὸ γεγυμνάσθαι
πρὸς τοὺς κινδύνους πολλῶν ἦρχον. [p]Καίτοι δῆλον ὡς ἐπειδὴ 18
νῦν γε οὐκέτι ὑπάρχει τοῖς Λάκωσι τὸ ἄρχειν, οὐκ εὐδαί-
μονες, οὐδ' ὁ νομοθέτης ἀγαθός. Ἔτι δὲ τοῦτο γελοῖον, εἰ
μένοντες ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ μηδενὸς ἐμποδίζοντος
πρὸς τὸ χρῆσθαι τοῖς νόμοις, ἀποβεβλήκασι τὸ ζῆν καλῶς.
Οὐκ ὀρθῶς [q]δ' ὑπολαμβάνουσιν οὐδὲ περὶ τῆς ἀρχῆς ἣν 19
δεῖ τιμῶντα φαίνεσθαι τὸν νομοθέτην· τοῦ γὰρ δεσποτικῶς
ἄρχειν ἡ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ καλλίων καὶ μᾶλλον μετ' ἀρε-
τῆς. Ἔτι δ' οὐ διὰ τοῦτο δεῖ τὴν πόλιν εὐδαίμονα νομί-

[n] ζηλοῦσι Ib.Sb.Vb. [o] τῶν] τὸ Ib. [p] τοι om. Ib. [q] δ' om. Sb.Vb.

ζειν καὶ τὸν νομοθέτην ἐπαινεῖν, ὅτι κρατεῖν [r]ἤσκησεν ἐπὶ τὸ τῶν πέλας ἄρχειν· ταῦτα γὰρ μεγάλην ἔχει βλάβην.
20 Δῆλον γὰρ ὅτι καὶ τῶν πολιτῶν τῷ δυναμένῳ τοῦτο πειρατέον διώκειν, ὅπως δύνηται τῆς οἰκείας πόλεως ἄρχειν· [s]ὅπερ ἐγκαλοῦσιν οἱ Λάκωνες Παυσανίᾳ τῷ βασιλεῖ, καίπερ [t]ἔχοντι τηλικαύτην τιμήν. Οὔτε δὴ πολιτικὸς τῶν τοιούτων λόγων καὶ νόμων οὐθεὶς οὔτε ὠφέλιμος οὔτε ἀληθής ἐστιν.
21 [v]Ταὐτὰ γὰρ ἄριστα καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὸν νομοθέτην ἐμποιεῖν δεῖ ταῦτα ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων. Τήν τε τῶν πολεμικῶν ἄσκησιν οὐ τούτου χάριν δεῖ μελετᾶν, ἵνα καταδουλώσωνται τοὺς ἀναξίους, ἀλλ' ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὶ μὴ [w]δουλεύσωσιν ἑτέροις, ἔπειτα ὅπως ζητῶσι τὴν ἡγεμονίαν τῆς ὠφελείας ἕνεκα τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ μὴ πάντων δε-
22 σποτείας· τρίτον δὲ τὸ δεσπόζειν τῶν ἀξίων δουλεύειν. Ὅτι δὲ δεῖ τὸν νομοθέτην μᾶλλον σπουδάζειν ὅπως καὶ τὴν περὶ τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἄλλην νομοθεσίαν τοῦ σχολάζειν ἕνεκεν τάξῃ καὶ τῆς εἰρήνης, μαρτυρεῖ τὰ γιγνόμενα τοῖς λόγοις· αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν τοιούτων πόλεων πολεμοῦσαι μὲν σώζονται, κατακτησάμεναι δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπόλλυνται. Τὴν γὰρ βαφὴν ἀφιᾶσιν, ὥσπερ ὁ σίδηρος, εἰρήνην ἄγοντες. Αἴτιος δ' ὁ νομοθέτης οὐ παιδεύσας δύνασθαι σχολάζειν.

15 Ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ τέλος εἶναι φαίνεται καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ τὸν αὐτὸν ὅρον ἀναγκαῖον εἶναι τῷ τε ἀρίστῳ ἀνδρὶ καὶ τῇ ἀρίστῃ πολιτείᾳ, φανερὸν ὅτι δεῖ τὰς εἰς τὴν σχολὴν ἀρετὰς ὑπάρχειν· τέλος γάρ, ὥσπερ εἴρηται
2 πολλάκις, εἰρήνη μὲν πολέμου, σχολὴ δ' ἀσχολίας. Χρήσιμοι δὲ τῶν ἀρετῶν εἰσὶ πρὸς τὴν σχολὴν καὶ διαγωγήν, ὧν τε ἐν τῇ σχολῇ τὸ ἔργον καὶ ὧν ἐν τῇ ἀσχολίᾳ. Δεῖ γὰρ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν, ὅπως ἐξῇ σχολάζειν. Διὸ σώφρονα τὴν πόλιν εἶναι προσήκει καὶ ἀνδρείαν καὶ καρτερικήν· κατὰ γὰρ τὴν παροιμίαν, οὐ σχολὴ δούλοις, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι κινδυνεύειν ἀνδρείως δοῦλοι τῶν ἐπιόντων

[r] ἴσχυσεν Ib. [s] ὅπερ om. Sb. [t] ἔχοντες Sb. [v] ταῦτα Sb. [w] δουλεύωσιν Sb.Vb.

εἰσίν. ᾿Ανδρίας μὲν οὖν καὶ καρτερίας δεῖ πρὸς τὴν ἀσχο- 3
λίαν, φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν, σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χρόνοις, καὶ μᾶλλον εἰρήνην ἄγουσι καὶ σχολάζουσιν· ὁ μὲν γὰρ πόλεμος ἀναγκάζει δικαίους εἶναι καὶ σωφρονεῖν, ἡ δὲ τῆς εὐτυχίας ἀπόλαυσις καὶ τὸ σχολάζειν μετ' εἰρήνης ὑβριστὰς ποιεῖ μᾶλλον. Πολ- 4
λῆς οὖν δεῖ δικαιοσύνης καὶ πολλῆς σωφροσύνης τοὺς ἄριστα δοκοῦντας πράττειν καὶ πάντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντας, οἷον εἴ τινές εἰσιν, ὥσπερ οἱ ποιηταί φασιν, ἐν μακάρων νήσοις· μάλιστα γὰρ οὗτοι δεήσονται φιλοσοφίας καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης, ὅσῳ μᾶλλον σχολάζουσιν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν. Διότι μὲν οὖν τὴν μέλ- 5
λουσαν εὐδαιμονήσειν καὶ σπουδαίαν ἔσεσθαι πόλιν τούτων δεῖ τῶν ἀρετῶν μετέχειν, φανερόν. Αἰσχροῦ γὰρ ὄντος μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, [x] ἔτι μᾶλλον μὴ δύνασθαι ἐν τῷ σχολάζειν χρῆσθαι, ἀλλ' ἀσχολοῦντας μὲν καὶ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγαθούς, εἰρήνην δ' ἄγοντας καὶ σχολάζοντας ἀνδραποδώδεις. Διὸ δεῖ μὴ καθάπερ ἡ Λακεδαιμονίων πόλις 6
τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν. ᾿Εκεῖνοι μὲν γὰρ οὐ ταύτῃ διαφέρουσι τῶν ἄλλων, τῷ μὴ νομίζειν ταὐτὰ τοῖς ἄλλοις μέγιστα τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῷ γενέσθαι ταῦτα μᾶλλον διά τινος ἀρετῆς. ᾿Επεὶ δὲ μείζω τε ἀγαθὰ ταῦτα, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν, καὶ ὅτι δι' αὐτήν, φανερὸν ἐκ τούτων, πῶς δὲ καὶ διὰ τίνων ἔσται, τοῦτο δὴ θεωρητέον.
Τυγχάνομεν δὴ διῃρημένοι πρότερον ὅτι φύσεως καὶ ἔθους 7
καὶ λόγου δεῖ. Τούτων δὲ ποίους μέν τινας εἶναι χρὴ τὴν φύσιν, διώρισται πρότερον, λοιπὸν δὲ θεωρῆσαι πότερον [y] παιδευτέοι τῷ λόγῳ [z] πρότερον ἢ τοῖς ἔθεσιν. Ταῦτα γὰρ δεῖ πρὸς ἄλληλα συμφωνεῖν συμφωνίαν τὴν ἀρίστην· ἐνδέχεται γὰρ διημαρτηκέναι [a] καὶ τὸν λόγον τῆς βελτίστης ὑποθέσεως, καὶ διὰ τῶν ἐθῶν [b] ὁμοίως ἦχθαι. Φανερὸν δὴ τοῦτό 8
γε πρῶτον μέν, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἡ γένεσις ἀπ'

[x] ἔτι—χρῆσθαι om. I^b.S^b.V^b. [y] παιδευτέον I^b. [z] πρότερον om. S^b.V^b. [a] καὶ om. I^b. [b] ὁμοίων I^b.

ἀρχῆς ἐστὶ καὶ τὸ τέλος ἀπό τινος ἀρχῆς ἄλλου [c]τέλους. Ὁ δὲ λόγος ἡμῖν καὶ ὁ νοῦς τῆς φύσεως τέλος. Ὥστε πρὸς τούτους τὴν γένεσιν καὶ τὴν τῶν [d]ἐθῶν δεῖ παρασκευάζειν

9 μελέτην. Ἔπειτα ὥσπερ ψυχὴ καὶ σῶμα δύ' ἐστίν, οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη, τό τε ἄλογον καὶ τὸ λόγον ἔχον, καὶ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμόν, ὧν τὸ μέν ἐστιν ὄρεξις τὸ δὲ νοῦς. Ὥσπερ δὲ τὸ σῶμα πρότερον τῇ γενέσει τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ τὸ ἄλογον τοῦ λόγον ἔχοντος.

10 Φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· θυμὸς γὰρ καὶ βούλησις, ἔτι δὲ ἐπιθυμία καὶ γενομένοις εὐθὺς ὑπάρχει τοῖς παιδίοις, ὁ δὲ λογισμὸς καὶ ὁ νοῦς προϊοῦσιν ἐγγίνεσθαι πέφυκεν. Διὸ πρῶτον μὲν τοῦ σώματος τὴν ἐπιμέλειαν ἀναγκαῖον εἶναι προτέραν ἢ [e]τὴν τῆς ψυχῆς, ἔπειτα τὴν τῆς ὀρέξεως, ἕνεκα μέντοι τοῦ νοῦ τὴν τῆς ὀρέξεως, τὴν δὲ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς.

16 Εἴπερ οὖν ἀπ' ἀρχῆς τὸν νομοθέτην ὁρᾶν δεῖ ὅπως βέλτιστα τὰ σώματα γένηται τῶν τρεφομένων, πρῶτον μὲν ἐπιμελητέον περὶ τὴν σύζευξιν, πότε καὶ ποίους τινὰς ὄντας

2 χρὴ ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τὴν γαμικὴν ὁμιλίαν. Δεῖ δ' ἀποβλέποντα νομοθετεῖν ταύτην τὴν κοινωνίαν πρὸς αὐτούς τε καὶ τὸν τοῦ ζῆν χρόνον, ἵνα συγκαταβαίνωσι ταῖς ἡλικίαις ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ μὴ διαφωνῶσιν αἱ δυνάμεις τοῦ μὲν ἔτι δυναμένου γεννᾶν τῆς δὲ μὴ δυναμένης, ἢ ταύτης μὲν τοῦ δ' ἀνδρὸς μή· ταῦτα [f]γὰρ ποιεῖ καὶ στάσεις πρὸς ἀλλήλους καὶ διαφοράς. Ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν [g]τῶν τέκνων

3 διαδοχήν. Δεῖ γὰρ οὔτε λίαν ὑπολείπεσθαι ταῖς ἡλικίαις τὰ τέκνα τῶν πατέρων (ἀνόνητος γὰρ τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἡ χάρις παρὰ τῶν τέκνων, ἡ δὲ παρὰ τῶν πατέρων βοήθεια τοῖς τέκνοις), οὔτε λίαν πάρεγγυς εἶναι. Πολλὴν γὰρ ἔχει δυσχέρειαν· ἥ τε γὰρ [h]αἰδὼς ἧττον ὑπάρχει τοῖς τοιούτοις ὥσπερ ἡλικιώταις, καὶ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἐγκληματικὸν τὸ

4 πάρεγγυς. Ἔτι δ', ὅθεν ἀρχόμενοι δεῦρο μετέβημεν, ὅπως

[c] τέλους] τέλος Sb. [d] ἐθνῶν Vb. [e] τὴν post ἢ om. Sb.Vb. [f] γὰρ om. Sb.Vb. [g] τῶν om. Ib. [h] αἰδὼς] αἱ δύο Sb.Vb.

τὰ σώματα τῶν γεννωμένων ὑπάρχῃ πρὸς τὴν τοῦ νομοθέτου
βούλησιν. Σχεδὸν δὴ πάντα ταῦτα συμβαίνει κατὰ μίαν
ἐπιμέλειαν. Ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γεννήσεως ὡς ἐπὶ 5
τὸ πλεῖστον εἰπεῖν ἀνδράσι μὲν ὁ τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν
ἀριθμὸς ἔσχατος, πεντήκοντα δὲ γυναιξίν, δεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς
συζεύξεως κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς χρόνους καταβαίνειν
τούτους. Ἔστι δ' ὁ τῶν νέων συνδυασμὸς φαῦλος [i] πρὸς 6
τεκνοποιίαν· ἐν γὰρ πᾶσι ζῴοις ἀτελῆ τὰ τῶν νέων ἔγγονα
καὶ θηλυτόκα μᾶλλον καὶ μικρὰ τὴν μορφήν, ὥστ' ἀναγκαῖον
ταὐτὸ τοῦτο συμβαίνειν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Τεκμήριον
δέ· ἐν ὅσαις γὰρ τῶν πόλεων ἐπιχωριάζεται τὸ νέους συζευ-
γνύναι καὶ νέας, ἀτελεῖς καὶ μικροὶ τὰ σώματά εἰσιν. Ἔτι 7
δὲ ἐν τοῖς τόκοις αἱ νέαι πονοῦσί τε μᾶλλον καὶ διαφθείρον-
ται πλείους· διὸ καὶ τὸν χρησμὸν γενέσθαι τινές φασι διὰ
τοιαύτην αἰτίαν τοῖς Τροιζηνίοις, ὡς πολλῶν διαφθειρομένων
διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν τῶν
καρπῶν κομιδήν. Ἔτι δὲ καὶ πρὸς σωφροσύνην συμφέρει 8
τὰς ἐκδόσεις ποιεῖσθαι πρεσβυτέραις· ἀκολαστότεραι γὰρ
εἶναι δοκοῦσι νέαι χρησάμεναι ταῖς συνουσίαις. Καὶ τὰ τῶν
ἀρρένων δὲ σώματα βλάπτεσθαι δοκεῖ πρὸς τὴν αὔξησιν, ἐὰν
ἔτι τοῦ [k] σώματος αὐξανομένου ποιῶνται τὴν συνουσίαν· καὶ
γὰρ τούτου τις ὡρισμένος χρόνος, ὃν οὐχ ὑπερβαίνει πλη-
θύον ἔτι. Διὸ τὰς μὲν ἁρμόττει περὶ τὴν τῶν ὀκτωκαίδεκα 9
ἐτῶν ἡλικίαν συζευγνύναι, τοὺς δ' ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ἢ μι-
κρόν· ἐν [l] τοσούτῳ γὰρ ἀκμάζουσί τε τοῖς σώμασι σύζευξις
ἔσται, καὶ πρὸς τὴν παῦλαν τῆς τεκνοποιίας συγκαταβήσεται
τοῖς χρόνοις εὐκαίρως. Ἔτι δὲ ἡ διαδοχὴ τῶν τέκνων τοῖς 10
μὲν [m] ἀρχομένης ἔσται τῆς ἀκμῆς, ἐὰν γίγνηται κατὰ λόγον
εὐθὺς ἡ γένεσις, τοῖς δὲ ἤδη καταλελυμένης τῆς ἡλικίας πρὸς
τὸν τῶν ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμόν. Περὶ μὲν οὖν τοῦ πότε
δεῖ ποιεῖσθαι τὴν σύζευξιν, εἴρηται, τοῖς δὲ περὶ τὴν ὥραν
χρόνοις ὡς οἱ πολλοὶ χρῶνται καλῶς καὶ νῦν, ὁρίσαντες χει-

[i] πρὸς] πρὸς τὴν Iᵇ. [k] σπέρματος Sᵇ.Vᵇ. [l] τούτῳ γὰρ ἀκμάζουσά Sᵇ.Vᵇ. [m] ἀρχομένοις Iᵇ.Sᵇ.Vᵇ.

11 μῶνος τὴν συναυλίαν ποιεῖσθαι ταύτην. Δεῖ δὴ καὶ αὐτοὺς
ἤδη θεωρεῖν πρὸς τὴν τεκνοποιίαν τά τε παρὰ τῶν ἰατρῶν
λεγόμενα καὶ τὰ παρὰ τῶν φυσικῶν· οἵ τε γὰρ ἰατροὶ τοὺς
καιροὺς τῶν σωμάτων ἱκανῶς λέγουσι, καὶ [n] περὶ τῶν πνευ-
μάτων οἱ φυσικοί, τὰ βόρεια τῶν νοτίων ἐπαινοῦντες μᾶλλον.
12 Ποίων δέ τινων τῶν σωμάτων ὑπαρχόντων μάλιστα ὄφελος
εἴη τοῖς γεννωμένοις, [o] ἐπιστήσασι μὲν μᾶλλον λεκτέον ἐν
τοῖς περὶ τῆς παιδονομίας, τύπῳ δὲ ἱκανὸν εἰπεῖν καὶ νῦν.
Οὔτε γὰρ ἡ τῶν ἀθλητῶν χρήσιμος ἕξις πρὸς πολιτικὴν
εὐεξίαν [p] οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν καὶ τεκνοποιίαν, οὔτε ἡ θεραπευ-
13 τικὴ καὶ κακοπονητικὴ λίαν, ἀλλ' ἡ μέση τούτων. Πεπονη-
μένην μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν, πεπονημένην δὲ πόνοις μὴ
βιαίοις, μηδὲ πρὸς ἕνα μόνον, ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις,
ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἐλευθερίων πράξεις. Ὁμοίως δὲ δεῖ
14 ταῦτα ὑπάρχειν ἀνδράσι καὶ γυναιξίν. Χρὴ δὲ καὶ τὰς ἐγ-
κύους ἐπιμελεῖσθαι τῶν σωμάτων, μὴ ῥαθυμούσας μηδ' ἀραιᾷ
τροφῇ χρωμένας. Τοῦτο δὲ ῥᾴδιον τῷ νομοθέτῃ ποιῆσαι
προστάξαντι καθ' ἡμέραν τινὰ ποιεῖσθαι πορείαν πρὸς θεῶν
ἀποθεραπείαν τῶν εἰληχότων τὴν περὶ τῆς γενέσεως τιμήν.
Τὴν μέντοι διάνοιαν τοὐναντίον τῶν σωμάτων ῥαθυμοτέρως
ἁρμόττει διάγειν· ἀπολαύοντα γὰρ φαίνεται τὰ γενόμενα
15 τῆς ἐχούσης ὥσπερ [q] καὶ τὰ φυόμενα τῆς γῆς. Περὶ δὲ ἀπο-
θέσεως καὶ τροφῆς τῶν γιγνομένων, ἔστω νόμος μηδὲν πεπη-
ρωμένον τρέφειν, διὰ δὲ πλῆθος τέκνων, ἐὰν ἡ τάξις τῶν
[r] ἐθῶν κωλύῃ, μηδὲν ἀποτίθεσθαι τῶν γιγνομένων· ὥρισται
γὰρ δὴ τῆς τεκνοποιίας τὸ πλῆθος. Ἐὰν δέ τισι γίγνηται
παρὰ ταῦτα συνδυασθέντων, πρὶν αἴσθησιν ἐγγενέσθαι καὶ
ζωήν, ἐμποιεῖσθαι δεῖ τὴν ἄμβλωσιν· τὸ γὰρ ὅσιον καὶ τὸ
16 [s] μὴ διωρισμένον τῇ αἰσθήσει καὶ τῷ ζῆν ἔσται. Ἐπεὶ δ' ἡ
μὲν ἀρχὴ τῆς ἡλικίας ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ διώρισται, πότε ἄρ-
χεσθαι χρὴ τῆς συζεύξεως, καὶ πόσον χρόνον λειτουργεῖν
ἁρμόττει πρὸς τεκνοποιίαν ὡρίσθω· τὰ γὰρ τῶν πρεσβυ-

[n] περὶ om. S^b. [o] ἐπιστήμασι V^b. [p] οὔτε codices. [q] καὶ ante τὰ om. I^b. [r] ἐθνῶν S^b. [s] μὴ om. I^b.S^b.V^b.

τέρων ἔκγονα, καθάπερ τὰ τῶν νεωτέρων, ἀτελῆ γίνεται καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς διανοίαις, τὰ δὲ τῶν γεγηρακότων ἀσθενῆ. Διὸ κατὰ τὴν τῆς διανοίας ἀκμήν· αὕτη δ' ἐστὶν 17
ἐν τοῖς πλείστοις ἥνπερ τῶν ποιητῶν τινὲς εἰρήκασιν οἱ μετροῦντες ταῖς ἑβδομάσι τὴν ἡλικίαν, περὶ τὸν χρόνον τὸν τῶν πεντήκοντα ἐτῶν. Ὥστε τέτταρσιν ἢ πέντε ἔτεσιν ὑπερβάλλοντα τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀφεῖσθαι δεῖ τῆς εἰς τὸ φανερὸν γεννήσεως· τὸ δὲ λοιπὸν ὑγιείας χάριν ἤ τινος ἄλλης τοιαύτης αἰτίας φαίνεσθαι δεῖ ποιουμένους τὴν ὁμιλίαν.
Περὶ δὲ τῆς πρὸς ἄλλην ἢ πρὸς ἄλλον, ἔστω μὲν ἁπλῶς μὴ 18
καλὸν ἁπτόμενον φαίνεσθαι μηδαμῇ μηδαμῶς, ὅταν ᾖ καὶ προσαγορευθῇ πόσις, περὶ δὲ τὸν χρόνον τὸν τῆς τεκνοποιίας ἐάν τις φαίνηται τοιοῦτόν τι δρῶν, ἀτιμίᾳ ζημιούσθω πρεπούσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν.

Γενομένων δὲ τῶν τέκνων οἴεσθαι μεγάλην εἶναι διαφορὰν 17
πρὸς τὴν τῶν σωμάτων δύναμιν τὴν τροφήν, ὁποία τις ἂν ᾖ. Φαίνεται [t] δὲ διά τε τῶν ἄλλων ζῴων ἐπισκοποῦσι, καὶ διὰ τῶν ἐθνῶν οἷς ἐπιμελές ἐστιν [v] εἰσάγειν τὴν πολεμικὴν ἕξιν, ἡ τοῦ γάλακτος [w] πληθύουσα τροφὴ μάλιστ' οἰκεία τοῖς σώμασιν· ἀοινοτέρα δὲ διὰ τὰ νοσήματα. Ἔτι δὲ καὶ κινήσεις 2
ὅσας ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τηλικούτων συμφέρει. Πρὸς δὲ τὸ μὴ διαστρέφεσθαι τὰ μέλη δι' [x] ἁπαλότητα χρῶνται καὶ νῦν ἔνια τῶν ἐθνῶν ὀργάνοις τισὶ μηχανικοῖς, ἃ τὸ σῶμα ποιεῖ τῶν τοιούτων ἀστραβές. Συμφέρει δ' εὐθὺς καὶ πρὸς τὰ ψύχη συνεθίζειν ἐκ μικρῶν παίδων· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς πολεμικὰς πράξεις εὐχρηστότατον. Διὸ 3
παρὰ πολλοῖς ἐστὶ τῶν βαρβάρων ἔθος τοῖς μὲν εἰς ποταμὸν ἀποβάπτειν τὰ γιγνόμενα ψυχρόν, τοῖς δὲ σκέπασμα μικρὸν ἀμπίσχειν, οἷον Κελτοῖς. Πάντα γὰρ ὅσα δυνατὸν ἐθίζειν, [y] εὐθὺς ἀρχομένῳ βέλτιον μὲν ἐθίζειν, ἐκ προσαγωγῆς δ' ἐθίζειν. Εὐφυὴς δ' ἡ τῶν παίδων ἕξις διὰ θερμότητα πρὸς τὴν τῶν ψυχρῶν ἄσκησιν. Περὶ μὲν οὖν τὴν πρώτην συμφέρει 4

[t] δὲ] τε I^b.S^b.V^b. [v] εἰσάγειν] ἀεὶ I^b.S^b.V^b. [w] πλήθουσα I^b.
[x] ἀπλότητα V^b. [y] εὐθὺς—ἐθίζειν om. S^b.V^b.

ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν τοιαύτην τε [z] καὶ τὴν ταύτῃ παρα-
πλησίαν· τὴν δ' [a] ἐχομένην ταύτης ἡλικίαν μέχρι πέντε ἐτῶν,
ἣν οὔτε πω πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει προσάγειν οὐδεμίαν
οὔτε πρὸς ἀναγκαίους πόνους, ὅπως μὴ τὴν αὔξησιν ἐμποδί-
ζωσιν, [b] δεῖ [c] τοσαύτης τυγχάνειν κινήσεως ὥστε διαφεύγειν
τὴν ἀργίαν τῶν σωμάτων· ἣν χρὴ παρασκευάζειν καὶ δι' ἄλ-
5 λων πράξεων καὶ διὰ τῆς παιδιᾶς. Δεῖ δὲ καὶ τὰς παιδιὰς
εἶναι μήτε ἀνελευθέρους μήτε ἐπιπόνους μήτε ἀνειμένας. Καὶ
περὶ λόγων δὲ καὶ μύθων, ποίους τινὰς ἀκούειν δεῖ [d] τοὺς τη-
λικούτους, ἐπιμελὲς ἔστω τοῖς ἄρχουσιν οὓς καλοῦσι παιδο-
νόμους. Πάντα γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα προοδοποιεῖν πρὸς τὰς
ὕστερον διατριβάς. Διὸ τὰς παιδιὰς εἶναι δεῖ τὰς πολλὰς
6 μιμήσεις τῶν ὕστερον σπουδαζομένων. Τὰς δὲ διατάσεις τῶν
παίδων καὶ κλαυθμοὺς οὐκ ὀρθῶς ἀπαγορεύουσιν οἱ κωλύοντες
ἐν τοῖς νόμοις· συμφέρουσι γὰρ πρὸς αὔξησιν. Γίνεται γὰρ
τρόπον τινὰ γυμνασία τοῖς σώμασιν· ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος
κάθεξις ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τοῖς πονοῦσιν, ὃ συμβαίνει καὶ τοῖς
7 παιδίοις διατεινομένοις. Ἐπισκεπτέον δὲ τοῖς παιδονόμοις
τὴν τούτων διαγωγὴν τήν τ' ἄλλην, καὶ ὅπως ὅτι ἥκιστα
μετὰ δούλων ἔσται. Ταύτην γὰρ τὴν ἡλικίαν, καὶ μέχρι
τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἀναγκαῖον οἴκοι τὴν τροφὴν ἔχειν. Εὔλογον
οὖν ἀπελαύνειν ἀπὸ τῶν ἀκουσμάτων καὶ τῶν ὁραμάτων ἀνε-
8 λευθερίας καὶ τηλικούτους ὄντας. Ὅλως μὲν οὖν αἰσχρολο-
γίαν ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ ἄλλο τι, δεῖ τὸν νομοθέτην ἐξο-
ρίζειν· ἐκ τοῦ γὰρ εὐχερῶς λέγειν ὁτιοῦν τῶν αἰσχρῶν γί-
νεται καὶ τὸ ποιεῖν σύνεγγυς. Μάλιστα μὲν οὖν ἐκ τῶν
νέων, ὅπως μήτε λέγωσι μήτε ἀκούωσι μηδὲν [e] τοιοῦτον.
9 Ἐὰν δέ τις φαίνηταί τι λέγων ἢ πράττων τῶν ἀπηγορευ-
μένων, τὸν μὲν ἐλεύθερον μήπω δὲ κατακλίσεως ἠξιωμένον ἐν
τοῖς συσσιτίοις ἀτιμίαις κολάζειν καὶ πληγαῖς, τὸν δὲ πρε-
σβύτερον τῆς ἡλικίας ταύτης ἀτιμίαις ἀνελευθέροις ἀνδραπο-
δωδίας χάριν. Ἐπεὶ δὲ τὸ λέγειν τι τῶν τοιούτων ἐξορί-

[z] καὶ τὴν] καὶ τοὺς V^b. [a] ἐχομένων $S^b.V^b$. [b] δεῖ] δεῖ δὲ $I^b.S^b.V^b$.
[c] τοσαύτην $S^b.V^b$. [d] τοὺς om. V^b. [e] τοιούτων $I^b.V^b$.

ζομεν, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ θεωρεῖν ἢ γραφὰς ἢ λόγους ἀσχήμονας. Ἐπιμελὲς μὲν οὖν [f] ἔστω τοῖς ἄρχουσι μηθὲν μήτε 10
ἄγαλμα μήτε γραφὴν εἶναι τοιούτων πράξεων μίμησιν, εἰ μὴ παρά τισι θεοῖς τοιούτοις οἷς καὶ τὸν τωθασμὸν ἀποδίδωσιν ὁ νόμος· [g] πρὸς δὲ τούτοις ἀφίησιν ὁ νόμος [h] τοὺς ἔχοντας ἡλικίαν πλέον προήκουσαν καὶ ὑπὲρ αὑτῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν τιμαλφεῖν τοὺς θεούς. Τοὺς δὲ νεωτέρους [i] οὔτ' 11
ἰάμβων οὔτε κωμῳδίας θεατὰς νομοθετητέον, πρὶν ἢ τὴν ἡλικίαν λάβωσιν ἐν ᾗ καὶ κατακλίσεως ὑπάρξει κοινωνεῖν ἤδη καὶ μέθης καὶ τῆς ἀπὸ τῶν τοιούτων γιγνομένης βλάβης ἀπαθεῖς ἡ παιδεία ποιήσει πάντας. Νῦν μὲν οὖν τούτων ἐν παρα- 12
δρομῇ πεποιήμεθα τὸν λόγον· ὕστερον δ' ἐπιστήσαντας δεῖ διορίσαι μᾶλλον, εἴτε μὴ δεῖ πρῶτον εἴτε δεῖ διαπορήσαντας, καὶ πῶς δεῖ· κατὰ δὲ [k] τὸν παρόντα καιρὸν ἐμνήσθημεν ὡς ἀναγκαῖον. Ἴσως γὰρ οὐ κακῶς ἔλεγε τὸ τοιοῦτον Θεό- 13
δωρος ὁ τῆς τραγῳδίας ὑποκριτής· [l] οὐθενὶ γὰρ πώποτε παρῆκεν ἑαυτοῦ προεισάγειν, οὐδὲ τῶν εὐτελῶν ὑποκριτῶν, ὡς οἰκειουμένων τῶν θεατῶν ταῖς πρώταις ἀκοαῖς. Συμβαίνει δὲ ταὐτὸ τοῦτο καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας καὶ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων· πάντα γὰρ στέργομεν τὰ πρῶτα μᾶλλον. Διὸ δεῖ τοῖς νέοις πάντα ποιεῖν ξένα τὰ φαῦλα, 14
μάλιστα δ' αὐτῶν ὅσα ἔχει ἢ μοχθηρίαν ἢ δυσμένειαν. Διελθόντων δὲ τῶν πέντε ἐτῶν τὰ δύο μέχρι τῶν ἑπτὰ δεῖ θεωροὺς ἤδη γίγνεσθαι τῶν μαθήσεων, ἃς δεήσει μανθάνειν αὐτούς. Δύο δ' εἰσὶν ἡλικίαι πρὸς ἃς ἀναγκαῖον διῃρῆσθαι τὴν 15
παιδείαν, μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἑπτὰ μέχρι ἥβης καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀφ' ἥβης μέχρι τῶν [m] ἑνὸς καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. Οἱ γὰρ ταῖς ἑβδομάσι διαιροῦντες τὰς ἡλικίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγουσιν οὐ καλῶς, δεῖ δὲ τῇ διαιρέσει τῆς φύσεως ἐπακολουθεῖν· πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ παιδεία τὸ προσλεῖπον βούλεται τῆς φύσεως ἀναπληροῦν. Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον εἰ ποιητέον τάξιν 16

[f] ἔστι $I^b.S^b.V^b$. [g] πρὸς—νόμος om. $S^b.V^b$. [h] τοὺς—προήκουσαν om. $I^b.S^b.V^b$. [i] ὅτι ἄμβρων S^b. [k] τὸν] τὰ V^b. [l] οὐθὲν S^b. [m] ἓν $S^b.V^b$.

τινὰ περὶ τοὺς παῖδας, ἔπειτα πότερον συμφέρει κοινῇ ποιεῖ-
σθαι τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἢ κατ' ἴδιον τρόπον (ὃ γίνεται
καὶ νῦν ἐν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων), τρίτον δὲ ποίαν τινὰ
δεῖ ταύτην.

Θ.

Ὅτι μὲν οὖν τῷ νομοθέτῃ μάλιστα πραγματευτέον περὶ
τὴν τῶν νέων παιδείαν, οὐδεὶς ἂν ἀμφισβητήσειεν· καὶ γὰρ
ἐν ταῖς πόλεσιν οὐ γιγνόμενον τοῦτο βλάπτει τὰς πολι-
2 τείας. Δεῖ γὰρ πρὸς ἑκάστην πολιτεύεσθαι. Τὸ γὰρ ἦθος
τῆς πολιτείας ἑκάστης τὸ οἰκεῖον καὶ φυλάττειν εἴωθε τὴν
πολιτείαν καὶ καθίστησιν ἐξ ἀρχῆς, οἷον τὸ μὲν δημοκρα-
τικὸν δημοκρατίαν, τὸ δ' ὀλιγαρχικὸν ὀλιγαρχίαν· ἀεὶ δὲ
τὸ βέλτιστον ἦθος βελτίονος αἴτιον πολιτείας. Ἔτι δὲ
πρὸς πάσας δυνάμεις καὶ τέχνας ἔστιν ἃ δεῖ προπαιδεύεσθαι
καὶ προεθίζεσθαι πρὸς τὰς ἑκάστων ἐργασίας, ὥστε δῆλον
3 ὅτι καὶ πρὸς τὰς τῆς ἀρετῆς πράξεις. Ἐπεὶ δ' ἓν τὸ τέλος
τῇ πόλει πάσῃ, φανερὸν ὅτι καὶ τὴν παιδείαν μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων καὶ ταύτης τὴν ἐπιμέλειαν
εἶναι κοινὴν καὶ μὴ κατ' ἰδίαν, ὃν τρόπον νῦν ἕκαστος ἐπι-
μελεῖται τῶν αὐτοῦ τέκνων ἰδίᾳ τε καὶ μάθησιν ἰδίαν, ἣν ἂν
δόξῃ, διδάσκων. Δεῖ δὲ τῶν κοινῶν κοινὴν ποιεῖσθαι καὶ τὴν
4 ἄσκησιν. Ἅμα δὲ οὐδὲ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὑτοῦ τινὰ εἶναι
τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ πάντας τῆς πόλεως· μόριον γὰρ ἕκαστος
τῆς πόλεως. Ἡ δ' ἐπιμέλεια πέφυκεν ἑκάστου μορίου βλέ-
πειν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἐπιμέλειαν. Ἐπαινέσειε δ' ἄν τις
καὶ τοῦτο Λακεδαιμονίους· καὶ γὰρ πλείστην ποιοῦνται
σπουδὴν περὶ τοὺς παῖδας καὶ κοινῇ ταύτην. Ὅτι μὲν οὖν
νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φα-
2 νερόν· τίς δ' ἐστὶν ἡ παιδεία, καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ
μὴ λανθάνειν. Νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων·
οὐ γὰρ ταὐτὰ πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς
νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον·
οὐδὲ φανερὸν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ
2 πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. Ἔκ τε τῆς ἐμποδὼν παιδείας

ταραχώδης ἡ σκέψις, καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά· πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτάς τινας. Περί τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον· καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς. Ὅτι μὲν οὖν 3
τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διῃρημένων τῶν τε ἐλευθέρων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθέρων, φανερὸν ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάναυσον. Βάναυ- 4
σον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τὴν ψυχὴν ἢ τὴν διάνοιαν. Διὸ τάς τε τοιαύτας τέχνας 5
ὅσαι τὸ σῶμα παρασκευάζουσι χεῖρον διακεῖσθαι βαναύσους καλοῦμεν, καὶ τὰς μισθαρνικὰς ἐργασίας· ἄσχολον γὰρ ποιοῦσι τὴν διάνοιαν καὶ ταπεινήν. Ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν μέχρι μέν τινος ἐνίων μετέχειν οὐκ ἀνελεύθερον, [n] προσεδρεύειν δὲ λίαν πρὸς τὸ ἐντελὲς ἔνοχον ταῖς εἰρημέναις βλάβαις. Ἔχει δὲ πολλὴν διαφορὰν καὶ τὸ τίνος 6
χάριν πράττει τις ἢ μανθάνει· αὑτοῦ μὲν γὰρ χάριν ἢ φίλων ἢ δι' ἀρετὴν οὐκ ἀνελεύθερον, ὁ δὲ αὐτὸ τοῦτο [o] πράττων δι' ἄλλους πολλάκις θητικὸν καὶ δουλικὸν δόξειεν ἂν πράττειν. Αἱ μὲν οὖν καταβεβλημέναι νῦν μαθήσεις, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον, ἐπαμφοτερίζουσιν. Ἔστι δὲ τέτταρα σχεδὸν [p] ἃ 3
παιδεύειν εἰώθασι, γράμματα καὶ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν καὶ τέταρτον ἔνιοι γραφικήν, τὴν μὲν γραμματικὴν καὶ γραφικὴν ὡς χρησίμους πρὸς τὸν βίον οὔσας καὶ πολυχρήστους, τὴν δὲ γυμναστικὴν ὡς συντείνουσαν πρὸς ἀνδρίαν· τὴν δὲ μουσικὴν ἤδη διαπορήσειεν ἄν τις. Νῦν μὲν γὰρ ὡς ἡδονῆς 2
χάριν οἱ πλεῖστοι μετέχουσιν αὐτῆς· οἱ δ' ἐξ ἀρχῆς ἔταξαν ἐν παιδείᾳ διὰ τὸ τὴν φύσιν αὐτὴν ζητεῖν, ὅπερ πολλάκις

[n] προσεδρεύειν—ἀνελεύθερον om. $I^b.S^b.T^b$. [o] πράσσων T^b.
[p] ἃς T^b.

εἴρηται, μὴ μόνον ἀσχολεῖν ὀρθῶς ἀλλὰ καὶ σχολάζειν δύνασθαι καλῶς· αὕτη γὰρ ἀρχὴ πάντων, ἵνα καὶ πάλιν εἴπω-
3 μεν περὶ αὐτῆς. Εἰ γὰρ ἄμφω μὲν δεῖ, μᾶλλον δὲ αἱρετὸν τὸ σχολάζειν [q] τῆς ἀσχολίας, καὶ ὅλως ζητητέον τί ποιοῦντας δεῖ σχολάζειν. Οὐ γὰρ δὴ παίζοντας· τέλος γὰρ ἀναγ-
4 καῖον εἶναι τοῦ βίου τὴν παιδιὰν ἡμῖν. Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀσχολίαις χρηστέον ταῖς παιδιαῖς (ὁ γὰρ πονῶν δεῖται τῆς ἀναπαύσεως, ἡ δὲ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεώς ἐστιν· τὸ δ' ἀσχολεῖν συμβαίνει μετὰ πόνου καὶ συντονίας), διὰ τοῦτο δεῖ παιδιὰς εἰσάγεσθαι καιροφυλακτοῦντας τὴν χρῆσιν, ὡς προσάγοντας φαρμακείας χάριν· ἄνεσις γὰρ ἡ τοιαύτη κίνησις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάπαυσις· τὸ δὲ σχολάζειν ἔχειν αὐτὸ δοκεῖ τὴν ἡδονὴν καὶ
5 τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ζῆν μακαρίως. Τοῦτο δ' οὐ τοῖς ἀσχολοῦσιν ὑπάρχει ἀλλὰ τοῖς σχολάζουσιν. Ὁ μὲν γὰρ ἀσχολῶν ἕνεκά τινος ἀσχολεῖ τέλους ὡς οὐχ ὑπάρχοντος, ἡ δ' εὐδαιμονία τέλος ἐστίν, ἣν οὐ μετὰ λύπης ἀλλὰ μεθ' ἡδονῆς οἴονται πάντες εἶναι. Ταύτην μέντοι τὴν ἡδονὴν οὐκέτι τὴν αὐτὴν τιθέασιν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστος καὶ τὴν ἕξιν τὴν αὐτῶν, ὁ δὲ ἄριστος τὴν ἀρίστην καὶ τὴν ἀπὸ τῶν καλ-
6 λίστων. Ὥστε φανερὸν ὅτι δεῖ καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ διαγωγῇ σχολὴν μανθάνειν ἄττα καὶ παιδεύεσθαι, καὶ ταῦτα μὲν τὰ παιδεύματα καὶ ταύτας τὰς μαθήσεις ἑαυτῶν εἶναι χάριν, τὰς
7 δὲ πρὸς τὴν ἀσχολίαν ὡς ἀναγκαίας καὶ χάριν ἄλλων. Διὸ καὶ τὴν μουσικὴν οἱ πρότερον εἰς παιδείαν ἔταξαν οὐχ ὡς ἀναγκαῖον (οὐδὲν γὰρ ἔχει τοιοῦτον) οὐδ' ὡς χρήσιμον, ὥσπερ τὰ γράμματα πρὸς χρηματισμὸν καὶ πρὸς οἰκονομίαν καὶ πρὸς μάθησιν καὶ πρὸς πολιτικὰς πράξεις πολλάς· δοκεῖ δὲ καὶ γραφικὴ [r] χρήσιμος εἶναι πρὸς τὸ κρίνειν τὰ τῶν τεχνιτῶν ἔργα κάλλιον· οὐδ' [s] αὖ καθάπερ ἡ γυμναστικὴ πρὸς ὑγίειαν καὶ ἀλκήν· οὐδέτερον γὰρ τούτων ὁρῶμεν γιγνόμενον
8 ἐκ τῆς μουσικῆς. Λείπεται τοίνυν πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ

[q] τῆς—σχολάζειν om. I^b.S^b.T^b. [r] χρησίμη T^b. [s] αὖ] ἂν S^b.

διαγωγήν, εἰς ὅπερ καὶ φαίνονται παράγοντες αὐτήν· ἣν γὰρ οἴονται διαγωγὴν εἶναι τῶν ἐλευθέρων, ἐν ταύτῃ τάττουσιν. Διόπερ ᵛὍμηρος οὕτως ἐποίησεν

ἀλλ' οἷον μέν ἐστι καλεῖν ἐπὶ δαῖτα θαλείην.

Καὶ οὕτω προειπὼν ἑτέρους τινὰς 9

οἳ καλέουσιν ἀοιδόν φησιν, ὅ κεν τέρπῃσιν ἅπαντας.

Καὶ ἐν ἄλλοις δέ φησιν Ὀδυσσεὺς ταύτην ἀρίστην εἶναι διαγωγήν, ὅταν εὐφραινομένων τῶν ἀνθρώπων

δαιτυμόνες δ' ἀνὰ δώματ' ἀκουάζωνται ἀοιδοῦ
ἥμενοι ἑξείης.

ᵛὍτι μὲν τοίνυν ἐστὶ παιδεία τις ἣν οὐχ ὡς χρησίμην παι- 10
δευτέον τοὺς υἱεῖς οὐδ' ὡς ᵗἀναγκαίαν ἀλλ' ὡς ἐλευθέριον καὶ καλήν, φανερόν ἐστιν· πότερον δὲ μία τὸν ἀριθμὸν ἢ πλείους, καὶ τίνες αὗται καὶ πῶς, ὕστερον λεκτέον περὶ αὐτῶν. Νῦν 11
δὲ τοσοῦτον ἡμῖν εἶναι πρὸ ὁδοῦ γέγονεν, ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἀρχαίων ἔχομέν τινα μαρτυρίαν ἐκ τῶν καταβεβλημένων παιδευμάτων· ἡ γὰρ μουσικὴ τοῦτο ποιεῖ δῆλον. Ἔτι δὲ καὶ τῶν χρησίμων ὅτι δεῖ τινὰ παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας οὐ μόνον διὰ τὸ χρήσιμον, οἷον τὴν τῶν γραμμάτων μάθησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολλὰς ἐνδέχεσθαι γίγνεσθαι δι' αὐτῶν μαθήσεις ἑτέρας. Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν γραφικὴν οὐχ ἵνα ἐν 12
τοῖς ἰδίοις ὠνίοις μὴ διαμαρτάνωσιν, ἀλλ' ὦσιν ἀνεξαπάτητοι πρὸς τὴν τῶν σκευῶν ὠνήν τε καὶ πρᾶσιν, ἢ μᾶλλον ὅτι ποιεῖ ᵛθεωρητικὸν τοῦ περὶ τὰ σώματα κάλλους. Τὸ δὲ ζητεῖν πανταχοῦ τὸ χρήσιμον ἥκιστα ἁρμόττει τοῖς μεγαλοψύχοις καὶ τοῖς ἐλευθέροις. Ἐπεὶ δὲ φανερὸν πρότερον 13
τοῖς ἔθεσιν ἢ τῷ λόγῳ παιδευτέον εἶναι, καὶ περὶ τὸ σῶμα πρότερον ἢ τὴν διάνοιαν, δῆλον ἐκ τούτων ὅτι παραδοτέον τοὺς παῖδας γυμναστικῇ καὶ παιδοτριβικῇ· τούτων γὰρ ἡ μὲν ποιάν τινα ποιεῖ τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, ἡ δὲ τὰ ἔργα.

Νῦν μὲν οὖν αἱ μάλιστα δοκοῦσαι τῶν πόλεων ἐπιμε- 4

ᵗ ἀναγκαῖον Sᵇ.Tᵇ. ᵛ θεωρητικὴν Iᵇ.

λεῖσθαι τῶν παίδων αἱ μὲν ἀθλητικὴν ἕξιν ἐμποιοῦσι, λωβώμεναι τά τε εἴδη καὶ τὴν αὔξησιν τῶν σωμάτων, οἱ δὲ Λάκωνες ταύτην μὲν οὐχ ἥμαρτον τὴν ἁμαρτίαν, θηριώδεις δ' ἀπεργάζονται τοῖς πόνοις, ὡς τοῦτο πρὸς ἀνδρίαν μά-
2 λιστα συμφέρον. Καίτοι, καθάπερ εἴρηται πολλάκις, οὔτε πρὸς μίαν οὔτε πρὸς μάλιστα ταύτην βλέποντα ποιητέον τὴν ἐπιμέλειαν. Εἴ τε καὶ πρὸς ταύτην, οὐδὲ τοῦτο ἐξευρίσκουσιν· οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὔτ' ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ὁρῶμεν τὴν ἀνδρίαν ἀκολουθοῦσαν τοῖς ἀγριωτάτοις, ἀλλὰ
3 μᾶλλον τοῖς [w] ἡμερωτέροις καὶ λεοντώδεσιν ἤθεσιν. Πολλὰ δ' ἐστὶ τῶν ἐθνῶν ἃ πρὸς τὸ κτείνειν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωποφαγίαν εὐχερῶς ἔχει, καθάπερ τῶν περὶ τὸν Πόντον Ἀχαιοί τε καὶ Ἡνίοχοι καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ἕτερα, τὰ μὲν ὁμοίως τούτοις τὰ δὲ μᾶλλον, ἃ λῃστικὰ μέν ἐστιν, ἀνδρίας
4 δ' οὐ μετειλήφασιν. Ἔτι δ' αὐτοὺς τοὺς Λάκωνας ἴσμεν, ἕως μὲν αὐτοὶ προσήδρευον ταῖς φιλοπονίαις, ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων, νῦν δὲ καὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσι λειπομένους ἑτέρων· οὐ γὰρ τῷ τοὺς νέους γυμνάζειν τὸν τρόπον τοῦτον διέφερον, ἀλλὰ τῷ μόνον μὴ πρὸς
5 ἀσκοῦντας ἀσκεῖν. Ὥστε τὸ καλὸν ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες δεῖ πρωταγωνιστεῖν· οὐ γὰρ λύκος οὐδὲ τῶν ἄλλων θηρίων [x] τι ἀγωνίσαιτο ἂν οὐθένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον
6 ἀνὴρ ἀγαθός. Οἱ δὲ λίαν εἰς ταῦτα ἀνέντες τοὺς παῖδας, καὶ τῶν ἀναγκαίων [y] ἀπαιδαγωγήτους ποιήσαντες, βαναύσους κατεργάζονται κατά γε τὸ ἀληθές, πρὸς ἕν τε μόνον ἔργον τῇ πολιτικῇ χρησίμους ποιήσαντες, καὶ πρὸς τοῦτο χεῖ-
7 ρον, ὡς φησὶν ὁ λόγος, ἑτέρων. Δεῖ δὲ οὐκ ἐκ τῶν προτέρων ἔργων κρίνειν, ἀλλ' ἐκ τῶν νῦν· ἀνταγωνιστὰς γὰρ τῆς παιδείας νῦν ἔχουσι, πρότερον δ' οὐκ εἶχον. Ὅτι μὲν οὖν χρηστέον τῇ γυμναστικῇ, καὶ πῶς χρηστέον, ὁμολογούμενόν ἐστιν. Μέχρι μὲν γὰρ ἥβης κουφότερα γυμνάσια προσοιστέον, τὴν βίαιον τροφὴν καὶ τοὺς πρὸς ἀνάγκην πόνους

[w] ἡμερωτάτοις I^b. [x] τι om. $I^b.S^b.T^b$. [y] ἀπαιδαγώγους $S^b.T^b$.

ἀπείργοντας, ἵνα μηθὲν ἐμπόδιον ᾖ πρὸς τὴν αὔξησιν. Ση- 8
μεῖον γὰρ οὐ μικρὸν ὅτι δύναται τοῦτο παρασκευάζειν· ἐν
γὰρ τοῖς [z] ὀλυμπιονίκαις δύο τις ἂν ἢ τρεῖς εὕροι τοὺς αὐτοὺς
νενικηκότας ἄνδρας τε καὶ παῖδας, διὰ τὸ νέους ἀσκοῦντας
ἀφαιρεῖσθαι τὴν δύναμιν ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων γυμνασίων.
Ὅταν δ' ἀφ' ἥβης ἔτη τρία πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθήμασι γέ- 9
νωνται, τότε ἁρμόττει καὶ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς ἀναγκοφα-
γίαις καταλαμβάνειν τὴν ἐχομένην ἡλικίαν. Ἅμα γὰρ τῇ
τε διανοίᾳ καὶ τῷ σώματι διαπονεῖν οὐ δεῖ· τοὐναντίον γὰρ
ἑκάτερος ἀπεργάζεσθαι πέφυκε τῶν πόνων, ἐμποδίζων ὁ μὲν
τοῦ σώματος πόνος τὴν διάνοιαν, ὁ δὲ ταύτης τὸ σῶμα.

Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια μὲν διηπορήσαμεν τῷ λόγῳ καὶ 5
πρότερον, καλῶς δ' ἔχει καὶ νῦν ἀναλαβόντας αὐτὰ προα-
γαγεῖν, ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις οὓς ἄν τις
[a] εἴπειεν ἀποφαινόμενος περὶ αὐτῆς. Οὔτε γὰρ τίνα ἔχει 2
δύναμιν ῥᾴδιον περὶ αὐτῆς διελεῖν, οὔτε τίνος δεῖ χάριν μετέ-
χειν αὐτῆς, πότερον παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἀναπαύσεως, καθάπερ
ὕπνου καὶ μέθης· ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν οὔτε τῶν σπου-
δαίων, ἀλλ' ἡδέα, καὶ ἅμα παύει μέριμναν, ὥς φησιν Εὐρι-
πίδης. Διὸ καὶ τάττουσιν αὐτὴν καὶ χρῶνται πᾶσι τούτοις 3
ὁμοίως, οἴνῳ καὶ μέθῃ καὶ μουσικῇ. Τιθέασι δὲ καὶ τὴν ὄρ-
χησιν ἐν τούτοις. Ἢ μᾶλλον οἰητέον πρὸς ἀρετήν τι τείνειν
τὴν μουσικήν, ὡς δυναμένην, καθάπερ ἡ γυμναστικὴ τὸ σῶμα
ποιόν τι παρασκευάζει, καὶ τὴν μουσικὴν τὸ ἦθος ποιόν τι
ποιεῖν, ἐθίζουσαν δύνασθαι χαίρειν ὀρθῶς. [b] Ἢ πρὸς δια- 4
γωγήν τι συμβάλλεται καὶ πρὸς φρόνησιν· καὶ γὰρ τοῦτο
τρίτον θετέον τῶν εἰρημένων. Ὅτι μὲν οὖν δεῖ τοὺς νέους
μὴ παιδιᾶς ἕνεκα παιδεύειν, οὐκ ἄδηλον· οὐ γὰρ παίζουσι
μανθάνοντες· μετὰ λύπης γὰρ ἡ μάθησις. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
διαγωγήν τε παισὶν ἁρμόττει καὶ ταῖς ἡλικίαις ἀποδιδόναι
ταῖς τοιαύταις· οὐθενὶ γὰρ ἀτελεῖ προσήκει τέλος. Ἀλλ' 5
ἴσως ἂν δόξειεν ἡ τῶν παίδων σπουδὴ παιδιᾶς εἶναι χάριν

z ὀλυμπιονικικαῖς I^b. a εἴποιεν S^b.T^b. b ἣ I^b.

ἀνδράσι γενομένοις καὶ τελειωθεῖσιν. Ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἐστὶ
τοιοῦτον, τίνος ἂν ἕνεκα δέοι μανθάνειν αὐτούς, ἀλλὰ μὴ
καθάπερ οἱ τῶν Περσῶν καὶ Μήδων βασιλεῖς, [c] ἄλλων αὐτὸ
6 ποιούντων μεταλαμβάνειν τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς μαθήσεως; Καὶ
γὰρ ἀναγκαῖον βέλτιον ἀπεργάζεσθαι τοὺς αὐτὸ τοῦτο πε-
ποιημένους ἔργον καὶ τέχνην τῶν τοσοῦτον χρόνον ἐπιμελου-
μένων ὅσον πρὸς μάθησιν μόνον. Εἰ δὲ δεῖ τὰ τοιαῦτα δια-
πονεῖν αὐτούς, καὶ περὶ τὴν τῶν ὄψων πραγματείαν αὐτοὺς
7 ἂν δέοι παρασκευάζειν· ἀλλ' ἄτοπον. Τὴν δ' αὐτὴν ἀπορίαν
ἔχει καὶ εἰ δύναται τὰ ἤθη βελτίω ποιεῖν· ταῦτα γὰρ τί
δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ' οὐχ [d] ἑτέρων ἀκούοντας ὀρθῶς τε
χαίρειν καὶ δύνασθαι κρίνειν; Ὥσπερ οἱ Λάκωνες· ἐκεῖνοι
γὰρ οὐ μανθάνοντες ὅμως δύνανται κρίνειν ὀρθῶς, ὥς [e] φασί,
8 τὰ χρηστὰ καὶ τὰ μὴ χρηστὰ τῶν μελῶν. Ὁ δ' αὐτὸς λό-
γος κἂν [f] εἰ πρὸς εὐημερίαν καὶ διαγωγὴν ἐλευθέριον χρη-
στέον αὐτῇ· τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς, ἀλλ' οὐχ ἑτέρων χρω-
μένων ἀπολαύειν; Σκοπεῖν δ' ἔξεστι τὴν ὑπόληψιν ἣν ἔχο-
μεν περὶ τῶν θεῶν· οὐ γὰρ ὁ Ζεὺς αὐτὸς ᾄδει καὶ κιθαρίζει
τοῖς ποιηταῖς, ἀλλὰ καὶ βαναύσους καλοῦμεν τοὺς τοιούτους
9 καὶ τὸ πράττειν οὐκ ἀνδρὸς μὴ μεθύοντος ἢ παίζοντος. Ἀλλ'
ἴσως περὶ μὲν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον, ἡ δὲ πρώτη ζή-
τησίς ἐστι πότερον οὐ θετέον εἰς παιδείαν [g] τὴν μουσικὴν ἢ
θετέον, καὶ τί δύναται τῶν διαπορηθέντων τριῶν, πότερον
παιδείαν ἢ παιδιὰν ἢ διαγωγήν. Εὐλόγως δ' εἰς πάντα τάτ-
10 τεται καὶ φαίνεται μετέχειν. Ἥ τε γὰρ παιδιὰ χάριν ἀνα-
παύσεώς ἐστι, τὴν δ' ἀνάπαυσιν ἀναγκαῖον ἡδεῖαν εἶναι (τῆς
γὰρ διὰ τῶν πόνων λύπης ἰατρεία τίς ἐστιν)· καὶ τὴν δια-
γωγὴν ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ
τὴν ἡδονήν· τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστίν.
11 Τὴν δὲ μουσικὴν πάντες εἶναί φαμεν τῶν ἡδίστων, καὶ ψιλὴν
οὖσαν καὶ μετὰ μελῳδίας· φησὶ γοῦν καὶ Μουσαῖος εἶναι

βροτοῖς ἥδιστον ἀείδειν.

[c] ἄλλων] δι' ἄλλων Sb.Tb. [d] ἕτερον Sb.Tb. [e] φησί Tb. [f] εἴη Ib.Sb.Tb. [g] τὴν—παιδείαν om. Ib.

Διὸ καὶ εἰς τὰς συνουσίας καὶ διαγωγὰς εὐλόγως παραλαμ-
βάνουσιν αὐτὴν ὡς δυναμένην εὐφραίνειν· ὥστε καὶ ἐντεῦθεν
ἄν τις ὑπολάβοι παιδεύεσθαι δεῖν αὐτὴν τοὺς νεωτέρους. Ὅσα 12
γὰρ ἀβλαβῆ τῶν ἡδέων, οὐ μόνον ἁρμόττει πρὸς τὸ τέλος
ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν. Ἐπεὶ δ' ἐν μὲν τῷ τέλει
συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις ὀλιγάκις γίγνεσθαι, πολλάκις δὲ
ἀναπαύονται καὶ χρῶνται ταῖς παιδιαῖς οὐχ ὅσον ἐπὶ πλέον
ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἡδονήν, χρήσιμον ἂν εἴη διαναπαύειν ἐν ταῖς
ἀπὸ ταύτης ἡδοναῖς. Συμβέβηκε δὲ τοῖς ἀνθρώποις ποιεῖ- 13
σθαι τὰς παιδιὰς τέλος· ἔχει γὰρ ἴσως ἡδονήν τινα καὶ τὸ
τέλος, ἀλλ' οὐ τὴν τυχοῦσαν· ζητοῦντες δὲ ταύτην, λαμβά-
νουσιν ὡς ταύτην ἐκείνην, διὰ τὸ [h] τῷ τέλει τῶν πράξεων
ἔχειν [i] ὁμοίωμά τι· τό τε γὰρ τέλος οὐθενὸς τῶν ἐσομένων
χάριν αἱρετόν, καὶ αἱ τοιαῦται τῶν ἡδονῶν οὐθενός εἰσι τῶν
ἐσομένων ἕνεκεν, ἀλλὰ τῶν γεγονότων, οἷον πόνων καὶ λύ-
πης. Δι' ἣν μὲν οὖν αἰτίαν ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν γίγνε- 14
σθαι διὰ τούτων τῶν ἡδονῶν, ταύτην ἄν τις εἰκότως ὑπο-
λάβοι τὴν αἰτίαν· περὶ δὲ τοῦ κοινωνεῖν τῆς μουσικῆς, οὐ
διὰ ταύτην μόνην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ χρήσιμον εἶναι πρὸς τὰς
ἀναπαύσεις, ὡς ἔοικεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ ζητητέον μή ποτε 15
τοῦτο μὲν συμβέβηκε, τιμιωτέρα δ' αὐτῆς ἡ φύσις ἐστὶν ἢ
κατὰ τὴν εἰρημένην χρείαν, καὶ δεῖ μὴ μόνον τῆς κοινῆς ἡδο-
νῆς μετέχειν ἀπ' αὐτῆς, ἧς ἔχουσι πάντες αἴσθησιν (ἔχει γὰρ
ἡ μουσικὴ τὴν ἡδονὴν φυσικήν, διὸ πάσαις ἡλικίαις καὶ πᾶσιν
ἤθεσιν ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐστὶ προσφιλής), ἀλλ' ὁρᾶν εἴ πῃ καὶ
πρὸς τὸ ἦθος συντείνει καὶ πρὸς τὴν ψυχήν. Τοῦτο δ' ἂν 16
εἴη δῆλον, εἰ ποιοί τινες τὰ ἤθη γιγνόμεθα δι' αὐτῆς. Ἀλλὰ
μὴν ὅτι γιγνόμεθα [k] ποιοί τινες, φανερὸν διὰ πολλῶν μὲν
καὶ ἑτέρων, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τῶν Ὀλύμπου μελῶν·
ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικάς,
ὁ δ' ἐνθουσιασμὸς τοῦ περὶ τὴν ψυχὴν ἤθους πάθος ἐστίν.
Ἔτι δὲ ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων γίγνονται πάντες συμ- 17
παθεῖς, καὶ χωρὶς τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν. Ἐπεὶ

[h] τῷ om. Sb. [i] ὁμοιώματα· τό Sb.Tb. [k] ποιοί—δὲ καὶ om. Sb.Tb.

δὲ συμβέβηκεν εἶναι τὴν μουσικὴν τῶν ἡδέων, τὴν δ' ἀρετὴν
περὶ τὸ χαίρειν ὀρθῶς καὶ φιλεῖν καὶ μισεῖν, δεῖ δῆλον ὅτι
μανθάνειν καὶ συνεθίζεσθαι μηθὲν οὕτως ὡς τὸ κρίνειν ὀρθῶς
καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἐπιεικέσιν ἤθεσι καὶ ταῖς καλαῖς πράξε-
18 σιν. Ἔστι δ' ὁμοιώματα μάλιστα παρὰ τὰς ἀληθινὰς φύ-
σεις ἐν τοῖς ῥυθμοῖς καὶ τοῖς μέλεσιν ὀργῆς καὶ πραότητος,
ἔτι δ' ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τού-
τοις καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν. Δῆλον δὲ ἐκ τῶν ἔργων· μετα-
19 βάλλομεν γὰρ τὴν ψυχὴν ἀκροώμενοι τοιούτων. Ὁ δ' ἐν
τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς τοῦ λυπεῖσθαι καὶ χαίρειν ἐγγύς ἐστι
τῷ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον· οἷον εἴ τις
χαίρει τὴν εἰκόνα τινὸς θεώμενος μὴ δι' ἄλλην αἰτίαν ἀλλὰ
διὰ τὴν μορφὴν αὐτήν, ἀναγκαῖον τούτῳ καὶ αὐτὴν ἐκείνην
20 τὴν θεωρίαν, οὗ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ, ἡδεῖαν εἶναι. Συμβέβηκε
δὲ τῶν αἰσθητῶν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις μηδὲν ὑπάρχειν ὁμοίωμα
τοῖς ἤθεσιν, οἷον ἐν τοῖς ἁπτοῖς καὶ τοῖς γευστοῖς, ἀλλ' ἐν
τοῖς ὁρατοῖς ἠρέμα· σχήματα γάρ ἐστι τοιαῦτα, ἀλλ' ἐπὶ
μικρόν, καὶ πάντες τῆς τοιαύτης αἰσθήσεως κοινωνοῦσιν. Ἔτι
δὲ οὐκ ἔστι ταῦτα ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν, ἀλλὰ σημεῖα μᾶλλον
21 τὰ γιγνόμενα [l]σχήματα καὶ χρώματα τῶν ἠθῶν. Καὶ ταῦτ'
ἐστὶν ἐπὶ τοῦ σώματος ἐν τοῖς πάθεσιν. Οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον
διαφέρει καὶ περὶ τὴν τούτων θεωρίαν, δεῖ μὴ τὰ [m]Παύσωνος
θεωρεῖν τοὺς νέους, ἀλλὰ τὰ Πολυγνώτου κἂν εἴ τις ἄλλος
τῶν γραφέων ἢ τῶν ἀγαλματοποιῶν ἐστὶν ἠθικός. Ἐν δὲ
22 τοῖς μέλεσιν αὐτοῖς ἐστὶ μιμήματα τῶν ἠθῶν. Καὶ τοῦτ'
ἔστι φανερόν· εὐθὺς γὰρ ἡ τῶν ἁρμονιῶν διέστηκε φύσις
ὥστε ἀκούοντας ἄλλως διατίθεσθαι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν ἔχειν
τρόπον πρὸς ἑκάστην αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἐνίας ὀδυρτικω-
τέρως καὶ συνεστηκότως μᾶλλον, οἷον πρὸς τὴν μιξολυδιστὶ
καλουμένην, πρὸς δὲ τὰς μαλακωτέρως τὴν διάνοιαν, οἷον πρὸς
τὰς ἀνειμένας· μέσως δὲ καὶ καθεστηκότως μάλιστα πρὸς
ἑτέραν, οἷον δοκεῖ ποιεῖν ἡ [n]δωριστὶ μόνη τῶν ἁρμονιῶν, ἐν-

[l] σχήματα om. $S^b.T^b$. [m] πάσωνος I^b. [n] δωριστή $S^b.T^b$.

θουσιαστικοὺς δ' ἡ [o] φρυγιστί. Ταῦτα γὰρ καλῶς λέγουσιν 23
οἱ περὶ τὴν παιδείαν ταύτην πεφιλοσοφηκότες· λαμβάνουσι
γὰρ τὰ μαρτύρια τῶν λόγων ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων. Τὸν
αὐτὸν γὰρ τρόπον ἔχει καὶ [p] τὰ περὶ τοὺς ῥυθμούς· οἱ μὲν
γὰρ ἦθος ἔχουσι στασιμώτερον οἱ δὲ κινητικόν, καὶ τούτων
οἱ μὲν φορτικωτέρας ἔχουσι τὰς κινήσεις οἱ δὲ ἐλευθεριω-
τέρας. Ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι δύναται ποιόν τι 24
τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἡ μουσικὴ παρασκευάζειν. Εἰ δὲ τοῦτο
δύναται ποιεῖν, δῆλον ὅτι προσακτέον καὶ παιδευτέον ἐν αὐτῇ
τοὺς νέους. [q] Ἔστι δὲ ἁρμόττουσα πρὸς τὴν φύσιν τὴν 25
τηλικαύτην ἡ διδασκαλία τῆς μουσικῆς· οἱ μὲν γὰρ νέοι διὰ
τὴν ἡλικίαν ἀνήδυντον οὐδὲν ὑπομένουσιν ἑκόντες, ἡ δὲ μουσικὴ
φύσει τῶν ἡδυσμένων ἐστίν. Καί τις ἔοικε συγγένεια ταῖς
ἁρμονίαις καὶ τοῖς ῥυθμοῖς εἶναι· διὸ πολλοί φασι τῶν σοφῶν
οἱ μὲν ἁρμονίαν εἶναι τὴν ψυχήν, οἱ δ' ἔχειν ἁρμονίαν.

Πότερον δὲ δεῖ μανθάνειν αὐτοὺς ᾄδοντάς τε καὶ [r] χει- 6
ρουργοῦντας ἢ μή, καθάπερ ἠπορήθη πρότερον, νῦν λεκτέον.
Οὐκ ἄδηλον [s] δὲ ὅτι πολλὴν ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ γίγνε-
σθαι ποιούς τινας, ἐάν τις αὐτὸς κοινωνῇ τῶν ἔργων· ἓν γάρ
τι τῶν ἀδυνάτων ἢ χαλεπῶν ἐστὶ μὴ κοινωνήσαντας τῶν ἔρ-
γων κριτὰς γενέσθαι σπουδαίους. Ἅμα δὲ καὶ δεῖ τοὺς παῖ- 2
δας ἔχειν τινὰ διατριβήν, καὶ τὴν Ἀρχύτου πλαταγὴν οἴ-
εσθαι γενέσθαι καλῶς, ἣν διδόασι τοῖς παιδίοις ὅπως χρώ-
μενοι ταύτῃ μηδὲν καταγνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν· οὐ γὰρ
δύναται τὸ νέον ἡσυχάζειν. Αὕτη μὲν οὖν ἐστὶ τοῖς νηπίοις
ἁρμόττουσα τῶν παιδιῶν, ἡ δὲ παιδεία πλαταγὴ τοῖς μεί-
ζοσι τῶν νέων. Ὅτι μὲν οὖν παιδευτέον τὴν μουσικὴν οὕτως 3
ὥστε καὶ κοινωνεῖν τῶν ἔργων, φανερὸν ἐκ τῶν τοιούτων· τὸ
δὲ πρέπον καὶ τὸ μὴ πρέπον ταῖς ἡλικίαις οὐ χαλεπὸν διο-
ρίσαι, καὶ λῦσαι πρὸς τοὺς φάσκοντας βάναυσον εἶναι τὴν
ἐπιμέλειαν. Πρῶτον μὲν γάρ, ἐπεὶ τοῦ κρίνειν χάριν μετέ- 4
χειν δεῖ τῶν ἔργων, διὰ τοῦτο χρὴ νέους μὲν ὄντας χρῆσθαι

[o] φρυγιστή Sb.Tb. [p] τὰ om. Sb.Tb. [q] ἔστι] ἔχει Ib.Sb.Tb. [r] χειραγωγοῦντας Sb.Tb. [s] δὴ Ib.

τοῖς ἔργοις, πρεσβυτέρους δὲ γινομένους τῶν μὲν ἔργων ἀφεῖ-
σθαι, δύνασθαι δὲ τὰ καλὰ κρίνειν καὶ χαίρειν ὀρθῶς διὰ τὴν
5 μάθησιν τὴν γενομένην ἐν τῇ νεότητι. Περὶ δὲ τῆς ἐπιτι-
μήσεως ἥν τινες ἐπιτιμῶσιν ὡς ποιούσης τῆς μουσικῆς βαναύ-
σους, οὐ χαλεπὸν λῦσαι σκεψαμένους μέχρι τε πόσου τῶν
ἔργων κοινωνητέον τοῖς πρὸς ἀρετὴν παιδευομένοις πολιτικήν,
καὶ ποίων μελῶν καὶ ποίων ῥυθμῶν κοινωνητέον, ἔτι δὲ ἐν
ποίοις ὀργάνοις τὴν μάθησιν ποιητέον· καὶ γὰρ τοῦτο δια-
6 φέρειν εἰκός. Ἐν τούτοις γὰρ ἡ λύσις ἐστὶ τῆς ἐπιτιμή-
σεως· οὐθὲν γὰρ κωλύει τρόπους τινὰς τῆς μουσικῆς ἀπερ-
γάζεσθαι τὸ λεχθέν. Φανερὸν τοίνυν ὅτι δεῖ τὴν μάθησιν
αὐτῆς μήτε ἐμποδίζειν πρὸς τὰς ὕστερον πράξεις, μήτε τὸ
σῶμα ποιεῖν βάναυσον καὶ ἄχρηστον πρὸς τὰς πολεμικὰς καὶ
πολιτικὰς ἀσκήσεις, πρὸς μὲν τὰς χρήσεις ἤδη, πρὸς δὲ τὰς
7 μαθήσεις ὕστερον. Συμβαίνοι δ' ἂν περὶ τὴν μάθησιν, εἰ
μήτε τὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς τεχνικοὺς συντείνοντα δια-
πονοῖεν, μήτε τὰ θαυμάσια καὶ περιττὰ τῶν ἔργων, ἃ νῦν
ἐλήλυθεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἐκ δὲ τῶν ἀγώνων εἰς τὴν παι-
8 δείαν. Ἀλλὰ καὶ τὰ τοιαῦτα μέχρι περ ἂν δύνωνται χαίρειν
τοῖς καλοῖς μέλεσι καὶ ῥυθμοῖς, καὶ μὴ μόνον τῷ [s] κοινῷ τῆς
μουσικῆς, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἔνια ζῴων, ἔτι δὲ καὶ πλῆθος
ἀνδραπόδων καὶ παιδίων. Δῆλον δὲ ἐκ τούτων καὶ ποίοις
9 ὀργάνοις χρηστέον. Οὔτε γὰρ αὐλοὺς εἰς παιδείαν ἀκτέον
οὔτ' ἄλλο τεχνικὸν ὄργανον, οἷον κιθάραν κἂν εἴ τι τοιοῦτον
ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ὅσα ποιήσει αὐτῶν ἀκροατὰς ἀγαθοὺς ἢ
τῆς μουσικῆς παιδείας ἢ τῆς ἄλλης. Ἔτι δ' οὐκ ἔστιν ὁ
αὐλὸς ἠθικὸν ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιαστικόν, ὥστε πρὸς τοὺς
τοιούτους αὐτῷ καιροὺς χρηστέον ἐν οἷς ἡ θεωρία κάθαρσιν
10 μᾶλλον δύναται ἢ μάθησιν. Προσθῶμεν δὲ ὅτι συμβέβηκεν
ἐναντίον αὐτῷ πρὸς παιδείαν καὶ τὸ κωλύειν τῷ λόγῳ χρῆ-
σθαι τὴν αὔλησιν. Διὸ καλῶς ἀπεδοκίμασαν αὐτοῦ οἱ πρό-
τερον τὴν χρῆσιν ἐκ τῶν νέων καὶ τῶν ἐλευθέρων, καίπερ
11 χρησάμενοι τὸ πρῶτον αὐτῷ. Σχολαστικώτεροι γὰρ γιγνό-

[s] κοινωνῷ I^b.S^b.T^b.

μενοι διὰ τὰς εὐπορίας καὶ μεγαλοψυχότεροι [t] *πρὸς ἀρετήν,*
ἔτι τε πρότερον καὶ μετὰ τὰ Μηδικὰ φρονηματισθέντες ἐκ
τῶν ἔργων, πάσης [v] *ἥπτοντο μαθήσεως, οὐδὲν διακρίνοντες*
ἀλλ' ἐπιζητοῦντες. Διὸ καὶ τὴν αὐλητικὴν ἤγαγον πρὸς
τὰς μαθήσεις. Καὶ γὰρ ἐν Λακεδαίμονί τις χορηγὸς αὐτὸς 12
ηὔλησε τῷ χορῷ, καὶ περὶ Ἀθήνας οὕτως ἐπεχωρίασεν ὥστε
σχεδὸν οἱ πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μετεῖχον αὐτῆς· δῆλον δὲ ἐκ
τοῦ πίνακος ὃν ἀνέθηκε Θράσιππος Ἐκφαντίδῃ χορηγήσας.
Ὕστερον δ' ἀπεδοκιμάσθη διὰ τῆς πείρας αὐτῆς, βέλτιον
δυναμένων κρίνειν τὸ πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ μὴ πρὸς ἀρετὴν
συντεῖνον. Ὁμοίως δὲ καὶ πολλὰ τῶν ὀργάνων τῶν ἀρχαίων, 13
οἷον [w] *πηκτίδες καὶ βάρβιτοι καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν συντείνοντα*
τοῖς ἀκούουσι τῶν χρωμένων, ἑπτάγωνα καὶ τρίγωνα καὶ
σαμβῦκαι, καὶ πάντα τὰ δεόμενα χειρουργικῆς ἐπιστήμης.
Εὐλόγως δ' ἔχει καὶ τὸ περὶ τῶν αὐλῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων
μεμυθολογημένον· φασὶ γὰρ δὴ τὴν Ἀθηνᾶν εὑροῦσαν ἀπο-
βαλεῖν τοὺς αὐλούς. Οὐ κακῶς μὲν οὖν ἔχει φάναι καὶ διὰ 14
τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου τοῦτο ποιῆσαι δυσχεράνα-
σαν τὴν [x] *θεόν· οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς ὅτι πρὸς τὴν*
διάνοιαν οὐθέν ἐστι ἡ παιδεία τῆς αὐλήσεως· τῇ δὲ Ἀθηνᾷ
τὴν ἐπιστήμην περιτίθεμεν καὶ τὴν τέχνην. Ἐπεὶ δὲ τῶν 15
τε ὀργάνων καὶ τῆς ἐργασίας ἀποδοκιμάζομεν τὴν τεχνικὴν
παιδείαν, τεχνικὴν δὲ τίθεμεν τὴν πρὸς τοὺς ἀγῶνας· ἐν
ταύτῃ γὰρ ὁ πράττων οὐ τῆς αὐτοῦ μεταχειρίζεται χάριν
ἀρετῆς, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ ταύτης φορ-
τικῆς. Διόπερ οὐ τῶν ἐλευθέρων κρίνομεν εἶναι τὴν ἐργα-
σίαν, ἀλλὰ θητικωτέραν. Καὶ βαναύσους δὴ συμβαίνει γί- 16
γνεσθαι· πονηρὸς γὰρ ὁ σκοπὸς πρὸς ὃν ποιοῦνται τὸ τέλος.
Ὁ γὰρ θεατὴς φορτικὸς ὢν μεταβάλλειν εἴωθε τὴν μου-
σικήν, ὥστε καὶ τοὺς τεχνίτας τοὺς πρὸς αὐτὸν μελετῶντας
αὐτούς τε ποιούς τινας ποιεῖ καὶ τὰ σώματα διὰ τὰς κινή-
σεις.

Σκεπτέον δ' ἔτι περί τε τὰς ἁρμονίας καὶ τοὺς ῥυθμούς, 7

[t] *πρὸς*] *πρὸς τὴν* I[b]. [v] *ἥττοντο* S[b]. [w] *πυκτίδες* I[b]. [x] *θεάν* S[b].T[b].

καὶ πρὸς παιδείαν πότερον πάσαις χρηστέον ταῖς ἁρμονίαις
[y] καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς ἢ διαιρετέον, ἔπειτα τοῖς πρὸς παι-
δείαν διαπονοῦσι πότερον τὸν αὐτὸν διορισμὸν θήσομεν ἢ
τρίτον δεῖ τινὰ ἕτερον, ἐπειδὴ τὴν μὲν μουσικὴν ὁρῶμεν διὰ
μελοποιίας καὶ ῥυθμῶν οὖσαν, τούτων δ᾽ ἑκάτερον οὐ δεῖ λε-
ληθέναι τίνα [z] ἔχει δύναμιν πρὸς παιδείαν, καὶ πότερον
[a] προαιρετέον μᾶλλον τὴν εὐμελῆ μουσικὴν ἢ τὴν εὔρυθμον.
2 Νομίσαντες οὖν πολλὰ καλῶς λέγειν περὶ τούτων τῶν τε
νῦν μουσικῶν ἐνίους καὶ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ὅσοι τυγχάνουσιν
ἐμπείρως ἔχοντες τῆς περὶ τὴν μουσικὴν παιδείας, τὴν μὲν
καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβολογίαν ἀποδώσομεν ζητεῖν τοῖς βουλο-
μένοις παρ᾽ ἐκείνων, νῦν δὲ νομικῶς [b] διέλωμεν, τοὺς τύπους
3 μόνον εἰπόντες περὶ αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ τὴν διαίρεσιν ἀποδε-
χόμεθα τῶν μελῶν ὡς διαιροῦσί τινες τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ,
τὰ μὲν ἠθικὰ τὰ δὲ πρακτικὰ τὰ δ᾽ ἐνθουσιαστικὰ τιθέντες,
καὶ τῶν ἁρμονιῶν τὴν φύσιν πρὸς ἕκαστα τούτων οἰκείαν
ἄλλην πρὸς ἄλλο μέρος τιθέασι, φαμὲν δ᾽ οὐ μιᾶς ἕνεκεν
ὠφελείας τῇ μουσικῇ χρῆσθαι δεῖν ἀλλὰ καὶ πλειόνων χά-
ριν ([c] καὶ γὰρ παιδείας ἕνεκεν καὶ καθάρσεως—τί δὲ λέ-
γομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς, πάλιν δ᾽ ἐν τοῖς περὶ
ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον—, τρίτον δὲ πρὸς διαγωγήν,
πρὸς ἄνεσίν τε καὶ πρὸς τὴν τῆς συντονίας ἀνάπαυσιν), φα-
νερὸν ὅτι χρηστέον μὲν πάσαις ταῖς ἁρμονίαις, οὐ τὸν αὐτὸν
δὲ τρόπον πάσαις χρηστέον, ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν παιδείαν
ταῖς ἠθικωτάταις, πρὸς δὲ ἀκρόασιν ἑτέρων χειρουργούντων
4 καὶ ταῖς πρακτικαῖς καὶ ταῖς ἐνθουσιαστικαῖς. Ὃ γὰρ περὶ
ἐνίας συμβαίνει πάθος ψυχὰς ἰσχυρῶς, τοῦτο ἐν πάσαις
ὑπάρχει, τῷ δὲ ἧττον διαφέρει καὶ τῷ μᾶλλον, οἷον ἔλεος
καὶ φόβος, ἔτι δ᾽ ἐνθουσιασμός. Καὶ γὰρ ὑπὸ ταύτης τῆς
κινήσεως κατακώχιμοί τινές εἰσιν· ἐκ [d] δὲ τῶν ἱερῶν μελῶν
ὁρῶμεν τούτους, ὅταν χρήσωνται τοῖς ἐξοργιάζουσι τὴν

[y] καὶ πᾶσι τοῖς ῥυθμοῖς om. Sb.Tb. [z] δύναμιν ἔχει Ib. [a] προαιρετὸν Tb. [b] διελομεν Sb.Tb. [c] καὶ γὰρ καὶ παιδιᾶς Ib. [d] τῶν δὲ Ib.Sb.Tb.

ψυχὴν μέλεσι, [e] καθισταμένους ὥσπερ ἰατρείας τυχόντας καὶ
καθάρσεως. Ταὐτὸ δὴ τοῦτο ἀναγκαῖον πάσχειν καὶ τοὺς 5
ἐλεήμονας καὶ τοὺς φοβητικοὺς καὶ τοὺς ὅλως παθητικούς,
τοὺς δ' ἄλλους καθ' ὅσον ἐπιβάλλει τῶν τοιούτων ἑκάστῳ,
καὶ πᾶσι γίγνεσθαί τινα κάθαρσιν καὶ κουφίζεσθαι μεθ'
ἡδονῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μέλη τὰ καθαρτικὰ παρέχει
[f] χαρὰν ἀβλαβῆ τοῖς ἀνθρώποις. Διὸ ταῖς μὲν τοιαύταις 6
ἁρμονίαις καὶ τοῖς τοιούτοις μέλεσι [g] θετέον τοὺς τὴν [h] θεα-
τρικὴν μουσικὴν μεταχειριζομένους ἀγωνιστάς. Ἐπεὶ δ' ὁ
θεατὴς διττός, ὁ μὲν ἐλεύθερος καὶ πεπαιδευμένος, ὁ δὲ φορ-
τικὸς ἐκ βαναύσων καὶ θητῶν καὶ ἄλλων τοιούτων συγκεί-
μενος, ἀποδοτέον ἀγῶνας καὶ θεωρίας καὶ τοῖς τοιούτοις
πρὸς ἀνάπαυσιν. Εἰσὶ δ' ὥσπερ αὐτῶν αἱ ψυχαὶ παρε- 7
στραμμέναι τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως, οὕτω καὶ τῶν ἁρμονιῶν
παρεκβάσεις εἰσὶ καὶ τῶν μελῶν τὰ σύντονα καὶ [i] παρακε-
χρωσμένα. Ποιεῖ δὲ τὴν ἡδονὴν ἑκάστοις τὸ κατὰ φύσιν
οἰκεῖον. Διόπερ ἀποδοτέον ἐξουσίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς
τὸν θεατὴν τὸν τοιοῦτον τοιούτῳ τινὶ χρῆσθαι τῷ γένει τῆς
μουσικῆς. Πρὸς δὲ [k] παιδείαν, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς ἠθικοῖς 8
τῶν μελῶν χρηστέον καὶ ταῖς ἁρμονίαις ταῖς τοιαύταις.
Τοιαύτη δ' ἡ δωριστί, καθάπερ εἴπομεν πρότερον· δέχεσθαι
δὲ δεῖ κἄν τινα ἄλλην ἡμῖν δοκιμάζωσιν οἱ κοινωνοὶ τῆς ἐν
φιλοσοφίᾳ διατριβῆς καὶ τῆς περὶ τὴν μουσικὴν παιδείας.
Ὁ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ Σωκράτης οὐ καλῶς τὴν φρυγιστὶ μό- 9
νην καταλείπει μετὰ τῆς δωριστί, καὶ ταῦτα ἀποδοκιμάσας
τῶν ὀργάνων τὸν αὐλόν. Ἔχει γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἡ
φρυγιστὶ τῶν ἁρμονιῶν ἥνπερ αὐλὸς ἐν τοῖς ὀργάνοις· ἄμφω
γὰρ ὀργιαστικὰ καὶ παθητικά. Δηλοῖ δ' ἡ ποίησις· πᾶσα 10
γὰρ [l] βακχεία καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη κίνησις μάλιστα τῶν
ὀργάνων ἐστὶν ἐν τοῖς αὐλοῖς, τῶν δ' ἁρμονιῶν ἐν τοῖς φρυ-
γιστὶ μέλεσι λαμβάνει ταῦτα τὸ πρέπον, οἷον ὁ διθύραμβος

[e] καθισταμένας Ib. [f] χώραν corr. Ib. [g] θεατέον πρὸς τὴν Sb.Tb.
[h] θεατρικὴν om. Ib. [i] παρακεχωρημένα Ib. [k] παιδιὰν Ib. [l] βραχεῖα Tb.

11 ὁμολογουμένως εἶναι δοκεῖ Φρύγιον. Καὶ τούτου πολλὰ
παραδείγματα λέγουσιν οἱ περὶ τὴν σύνεσιν ταύτην ἄλλα
τε, καὶ διότι Φιλόξενος ἐγχειρήσας ἐν τῇ δωριστὶ ποιῆσαι
διθύραμβον τοὺς μύθους οὐχ οἷός τ' ἦν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως
αὐτῆς ἐξέπεσεν εἰς τὴν φρυγιστὶ [m] τὴν προσήκουσαν ἁρ-
12 μονίαν πάλιν. Περὶ δὲ τῆς δωριστὶ πάντες ὁμολογοῦσιν
ὡς στασιμωτάτης οὔσης καὶ μάλιστ' ἦθος ἐχούσης ἀνδρεῖον.
Ἔτι δὲ ἐπεὶ τὸ μέσον μὲν τῶν ὑπερβολῶν ἐπαινοῦμεν καὶ
χρῆναι διώκειν φαμέν, ἡ δὲ δωριστὶ ταύτην ἔχει τὴν φύσιν
πρὸς τὰς ἄλλας ἁρμονίας, φανερὸν ὅτι τὰ Δώρια μέλη πρέ-
13 πει παιδεύεσθαι μᾶλλον τοῖς νεωτέροις. Εἰσὶ δὲ δύο σκοποί,
τό τε δυνατὸν καὶ τὸ πρέπον· καὶ γὰρ τὰ δυνατὰ δεῖ μετα-
χειρίζεσθαι μᾶλλον καὶ τὰ πρέποντα [n] ἑκάστοις· [o] ἔστι δὲ
καὶ ταῦτα ὡρισμένα ταῖς ἡλικίαις, οἷον τοῖς ἀπειρηκόσι διὰ
[p] χρόνον οὐ ῥᾴδιον ᾄδειν τὰς συντόνους ἁρμονίας, ἀλλὰ τὰς
14 ἀνειμένας ἡ φύσις ὑποβάλλει τοῖς τηλικούτοις. Διὸ καλῶς
ἐπιτιμῶσι καὶ τοῦτο Σωκράτει τῶν περὶ τὴν μουσικήν τινες,
ὅτι τὰς ἀνειμένας ἁρμονίας ἀποδοκιμάσειεν εἰς τὴν παιδείαν,
ὡς μεθυστικὰς λαμβάνων αὐτάς, οὐ κατὰ τὴν τῆς μέθης δύνα-
μιν (βακχευτικὸν γὰρ ἥ γε μέθη ποιεῖ μᾶλλον) ἀλλ' ἀπειρη-
κυίας. Ὥστε καὶ πρὸς τὴν ἐσομένην ἡλικίαν, τὴν τῶν πρε-
σβυτέρων, δεῖ καὶ τῶν τοιούτων ἁρμονιῶν ἅπτεσθαι καὶ τῶν
15 μελῶν τῶν τοιούτων. Ἔτι δ' εἴ τίς ἐστι τοιαύτη τῶν ἁρ-
μονιῶν ἣ πρέπει τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ διὰ τὸ δύνασθαι
κόσμον τ' ἔχειν ἅμα καὶ [q] παιδείαν, οἷον ἡ λυδιστὶ φαίνεται
πεπονθέναι μάλιστα τῶν ἁρμονιῶν, δῆλον [r] ὅτι τούτους ὅρους
τρεῖς ποιητέον εἰς τὴν παιδείαν, τό [s] τε μέσον καὶ τὸ δυνατὸν
καὶ τὸ πρέπον.

[m] *τὴν προσήκουσαν—τῆς δωριστὶ* om. I^b. [n] *ἑκάστους* I^b. [o] *ἔτι* T^b.
[p] *χρόνου* I^b. [q] *παιδείαν*] *διάνοιαν* corr. ab eadem manu I^b. [r] *ὅτι τρεῖς τούτους ποιητέον εἰς τὴν παιδιάν* I^b. [s] *τε* om. S^b.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ.

ARISTOTELIS

RERUMPUBLICARUM

RELIQUIÆ.

COLLEGIT, ILLUSTRAVIT

ATQUE

PROLEGOMENA

ADDIDIT

CAROLUS FRIDERICUS NEUMANN.

PROLEGOMENA.

PARS PRIOR.

VARIUM est hominum ingenium variaque natura. Alter, qui viderit, quam parva sit terra, qui cognoverit, quid sit æternum, qui cœlum, hæc deorum regna, perspexerit, nihil præclarum putet in rebus humanis, nihil diuturnum, nihil gloriosum. Alter vero, qui eas artes, quibus homines et civitates moderari assolent, præclarissimum esse sapientiæ munus maximumque putaverit virtutis vel documentum vel officium, illuderit fortasse eum, qui

Astrologorum signa in cœlo quid sit observat : Jovis
Cum capra aut nepa, aut exoritur nomen aliquod beluarum.

At sapienter a natura varietas hæc provisa est. Qui tandem fieri potuisset, quin perpetuæ iis inessent in civitatibus seditiones, ad quas quispiam adire cuperet? Attamen nihil est ex omnibus rebus humanis præclarius aut præstantius quam de republica bene mereri, civitati et securitatem et opulentiam præstare ; quibus deletis, et is, qui præstantissimum esse regnum omnia humana despicere et sapientia inferiora ducere putaverit, sine animi perturbatione divinis hisce disciplinis se minime dare potuerit ; optimus quisque ideo rapitur ad generis humani opes augendas, studetque consiliis et laboribus tutiorem et opulentiorem hominum vitam in civitate, æqualium tantum conjunctione existentem, reddere.

Sociale esse animal hominem et societatem ab ipsa natura institutum esse, neutiquam nova est recentiorum philosophorum sententia, ut quidam, horum solum libellis versati, autumare fortasse voluerint ; etenim a Stagirite aliisque Græciæ sapientibus luculento modo jam enunciata est hæc sententia. Legitur vero apud illum in politicis: *ὅτι τῶν φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον· καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν καὶ οὐ*

διὰ τύχην ἤτοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων ἢ ἄνθρωπος[a]; ubique igitur terrarum homines, ibi quoque inter sese conjuncti et conglobati quasi inveniuntur.

Prima est maris feminæque naturalis societas, ex qua familia oritur, quarum plures rempublicam constituunt, cujus *αὐτάρκεια*, ut Aristotelis utar verbo, necessarium est fundamentum. *Civitas autem similium hominum communio quædam est, vitæ optimæ causa constituta*[b], quæ quidem fieri non potest, nisi οἰκίων πλῆθος καὶ χώρας καὶ κτημάτων, αὔταρκες πρὸς τὸ εὖ ζῆν[c] adsit, nam *omnia suppetere et nihil desiderari*, hoc demum est et viribus et natura esse instructissimum; hæc demum genuina est *αὐτάρκεια*[d]. Diversis vero et animi et corporis facultatibus et moribus et religionibus diversa sit felicitas—diversa igitur civitas; omnes tamen homines eodem regimine moderari, umbraticorum solum nostra ætate doctorum insana est sententia[e], neque saniora sunt politicorum quorundam placita, quibus omnia æterna et immutabilia ponuntur.

Peculiaris est igitur natura, forma et finis cujusque civitatis[f], et sunt miri orbes et quasi circuitus in rebus publicis commutationum et vicissitudinum; quæ naturales quasi civitatis mutationes a veteribus jam vario modo descriptæ sunt; Plato, Aristoteles, Polybius, Cicero et suo more gravibus ac ponderosis quibusdam verbis Tacitus in harum rerum explicatione enisi sunt. Sed proh dolor! hæc philosophorum historicorumque disputata ad minimam tantum orbis terrarum partem pertinent. Asia enim, generis humani incunabula, dominorum tantum mutationes et horrendas cædes experta est; certe eundem semper cursum teneret, nisi Britannorum mirandum imperium femineos et imbecilles homines robore et

[a] Pol. I. 1. 9. III. 4. 2. Cicero de Republ. I. 25. Hume origine of governement ess. V. Omnibus fere politicis et philosophis usque ad novissimum Hegelium hæc placuit ratio; immo Hobbesius, cujus fallaces *leges naturæ fundamentales* satis notæ sunt, profitetur; *homines alterum alterius congressum natura cogente appetere.* De Cive I. 1. annotatio.

[b] Pol. VII. 7. 2. III. 5. 14.

[c] Pol. III. 9. VII. 4. 7. Eadem legas apud Platon. Pol. III. 387. d.

[d] Pol. VII. 5. initio. Qua de causa rex apud Græcos etiam *αὐτάρκης* nominatur. Stob. Serm. 46. 335. l. 48.

[e] Pol. VII. 7. 3. Τοῦτ' (varia felicitas) αἴτιον τοῦ γίγνεσθαι πόλεως εἴδη καὶ διαφορὰς, καὶ πολιτείας πλείους.

[f] Quæ ἦθος ab Aristotele (Pol. VII. initio,) *principe* a Montesquieu dicta sunt. Luminosa est hac de re disputatio in opere inscripto: Commentaires sur l'esprit des loix par Destutt de Tracy.

animo, litteris artibusque Europæorum imbueret, quibus tandem miras religionum, morum regiminumque mutationes enasci necesse est. Hac in terra multisque orbis terrarum partibus, non umquam *respublica*, id est *populi res*, vel quod vere et acute Britanni *commonwealth* vocant[g], exstitit, hæc terra non umquam non, nisi sub unius imperio fuit, cujus animo, nutu et consilio omnia gesta, omnia perpetrata sunt. Quorum teterrimorum principum (quibus, ut Ennius ait, nulla sancta societas nec fides) subditis pœnæ metu, ad abjectum suum statum ameliorandum et felicitatem augendam, ne cogitandi quidem data est facultas, neque minimum reipublicæ scientiæ vestigium, neque minima politicarum disputationum signa reperta sunt[h]. Putida vero et horrenda symbola, lepida figmenta, quibus animi belle pulsentur, non frustra quæras in eorum litteris; et lapis et arbor, et flumen et animal sentiunt sæpiusque ea enunciant, quæ miser ipse et prostratus numquam proferre potuerit. Fabularum apologorumque inveniendorum non minima causa. Multo aliter omnium artium mater, Græcia;—quæ tandem est ars quam Græci homines non excoluerint? quas leges, quæ instituta, etsi ad eorum regulam civitates vitam non ducebant, Græci philosophi non excogitaverint? Quæ sunt reipublicæ præcepta, quæ summi Græciæ sapientissimique viri in scriptis non reliquerint? Vigeant igitur in sempiternum Grajæ Musæ, vigeat in sempiternum Græciæ doctrina et numquam fabulosæ Indiæ commenta et immanes narratiunculæ, quæ, ut quisque non plane ineruditus facillime intelliget, illiberali quorundam nostræ ætatis hominum animo magis arrident, Græcas litteras de loco dejiciant;

Vos exemplaria Græca
Nocturna versate manu, versate diurna.

Immo beatissima et fœcundissima illa Græcia[i] non galeata e Jovis capite desiliit:

Ἦν χρόνος, ἡνίκα φῶτες ἀπ᾽ ἀλλήλων βίον εἶχον
Σαρκοδακῆ· κρείσσων δὲ τὸν ἥττονα φῶτα δαΐζε[k].

[g] Respublicæ autem ab Heerenio in opere "Ideen" inscripto ex Arriano recentioribusque indicatæ non tanti fuerant, ut hominum ingenium moresque mutaverint.

[h] Malcolm the history of Persia I. 275, seq. Persæ numquam ea, quæ apud Herodotum III. 80 seq. leguntur, animo evolverunt. Heeren Ideen I. 465.

[i] Quæ ad terræ situm pertinent, fuse ab Anonymo in Vita Pythagoræ apud Photium tractata sunt. Jamblich. Vit. Pythag. ed. Kiessl. II. 118.

[k] Orphica 378. ed. Gessn.

Etsi enim vera videatur sapientissimorum sententia: *legem neque hominum ingeniis excogitatam, nec scitum aliquod esse populorum, sed æternum quiddam, mentem sapientis rationemque*, attamen disciplina, doctrina experientiaque ad motus animi perturbationesque cohibendos genus humanum educatur maxime est necesse; antiquissima vero est moderatrix mentis humanæ et cultrix poesis; antiquissimum enim est et novissimum quoque cujusque adolescentis fœtus. Quippe quod ceterarum rerum studia, doctrina tantum, præceptis, arte diuturnoque tempore crescunt; poesis vero, antiquissimis temporibus cum Musica arctissime conjuncta[l], natura ipsa valet, genuinis mentis viribus excitatur et quasi divino quodam spiritu afflatur; sunt sancti igitur poetæ, ut Ennii utar verbo, aut si mavis Hierophantes. Orpheus, Olenus, Melampus, Thamyris (Iliad. II. 395—600.) aliique, qui duros, agrestes inhumanosque Græciæ incolas in meliorem vitam, ad meliores mores et comptiores extulerunt (Musicæ contemptio Cynæthenses Arcadum homines feros et incultos reddidit[m]), diu quidem ante Homerum vel si mavis scholam Homericam illustres exstiterunt. Sicuti ex immensa horrendæ belluæ fauce, Scandinaviæ incolarum fabulis universus mundus ortus est, sic e poesi variæ doctrinæ diversæque artes originem duxerunt, et barbaris adhuc gentibus disciplinæ loco cujusvis generis, historiæ præsertim habita est[n], —sic *honor et nomen*, ut ille ait, *divinis vatibus atque carminibus venit*[o]. Inter quos, sicut pater divum hominumque inter reliquos Olympi incolas, Homerus longe eminuit fama atque auctoritate; adeo ut ab eo Græciam eruditam esse dicerent, eumque edisci juberent ad res humanas sapienter moderandas, omnemque vitam ex ejus præceptis temperandam[p]. Quin adeo Homeri catalogum navium ex Iliados secundo libro pueri, qui in

l "Quis ignorat musicen jam illis "antiquis temporibus non studii modo, "verum etiam venerationis habuisse, ut "iidem musici, et vates et sapientes ju-"dicarentur?" Quintiliani Inst. Orat. I. 17. A. Manutius ad Ciceron. Tusc. Disput. initio. Pulcherrimus de indole hominum est locus Plotini, quem adscripsit Nicephorus in Scholiis ad Synesium, p. 396. C. seq. ed. Petavii.

m Plut. de Mus. §. 26. Arist. Pol. VIII. 2. 2. VIII. 4. Polyb. IV. 20. Etiam seriore ætate musica maximi fuit momenti apud Græcos. Cicero de Legg. II. 15. Marx ad Ephori fragm. 89.

n Jacob Grimm, Gedanken über Mythos, Epos und Geschichte, in opere inscripto Deutsches Museum t. III. 53. Jos. Hammer in Ephemerid. Vienens. (Wiener Jahrbücher) 1819. 30.

o Horat. A. P. v. 400, 401.

p Plat. Pol. X. 606. e. 598. c.

scholis docebantur, ut memoriter recitarent, lege lata sanxisse nonnulli ex Græcis dicuntur, quia ex eo variis in civitatibus jus honoresque populorum probari solerent [q].

> Præterea, cui non animus formidine divum
> Contrahitur? cui non conrepunt membra pavore,
> Fulminis horribili cum plaga torrida Tellus
> Contremit, et magnum percurrunt Murmura cœlum [r]?

Homines igitur poetarum cantilenis emolliti, de majoribus, de deorum natura, de creatione universi, de lunæ passionibus, eorumque quæ circa solem et stellas fiunt inquisiverunt [s] et ab ipsis inventa vel excogitata pulcris horrendisque fabulis poetico more depictis investiverunt; qui Physici, id est speculatores et venatores naturæ, nominantur.

His æquales et jam antea multi prout singulis civitatibus, exstiterunt, qui *condere cœperint urbeis et pecudes et agros divisere*, qui consilio atque auctoritate urbibus præessent, qui publico jure et moribus civitates constituerent omnesque cives legum imperio pœnæ metu coercerent. Ab antiquissimis igitur populis legumlatores urbiumque conditores, qua dei ipsi habiti [t], qua ut Minos, Theseus, Lycurgus, Zaleucus, Charondas, Romulus multique reges propter beneficentiam electi [u], deorum honore affecti sunt. Postea alii exorti sunt, qui ad vitam emendandam, ad consilia excogitanda pro variis hominum vicissitudinibus enixe se dederunt, atque, ut ille ait, *ῥήμασι βραχέσι ἀξιομνημονεύτοις, ἑκάστῳ εἰρημένοις* [x], moralia præcepta civibus condonaverunt; habes igitur poetas gnomicos, quorum princeps Hesiodus, et qui vulgo immerito quidem septem sapientes dicuntur, quos omnes pæne video, ut Tullii utar verbis, in media republica versatos esse [y].

Mansisset fortasse eadem voluntas in regum posteris, si regum similitudo permansisset, sed cum rex injustus esse cœpe-

q Eustath. ad Iliad. B. p. m. 199. Plura de Homeri auctoritate et fama collegerunt Interpp. ad Ælian, V. H. XIII. 22. 38. Heyne ad Iliad. IV. 288. Lycurgus etiam quod τὸ πολιτικὸν καὶ παιδευτικὸν in carminibus Homericis vidit, ea Spartam retulit. Plut. Lyc. IV.

r Lucret. de rer. nat. V. 1217.

s Aristot. Metaph. I. 2. t. II. 485. D. ed. Casaub. Attamen de aliis etiam rebus disputaverunt, sed omnibus τοῦ φυσικοῦ nomen imposuerunt. Sext. Emp. adv. Logicos 107. s. 27. Diog. Laert. IX. 12. 15.

t Nemesii de nat. hom. 316. ed. Matth.

u Pol. V. 8. 2.

x Protag. 343. a.

y De Rep. I. 7. ibiq. Maji adnot.

rit, periit modo popularium modo optimatum (qui temporum intervallo poetarum cantilenis et philosophorum lucubrationibus exculti sunt) seditionibus; atque civitates:

> Ἐλευθερίᾳ ἀφίκοντο θύσουσαί ποτε,
> ὅτε τῶν φόρων ἐγένοντ' ἐλεύθεραι σχεδόν.
> κᾆπειτ' ἀπ' ἐκείνης τῆς θυσίας διέφθορεν
> αὐτὰς ξενίζουσ' ἡμέραν ἐξ ἡμέρας,
> ἀβουλία κατέχουσα πολὺν ἤδη χρόνον.
> γυναῖκε δ' αὐτὰς δύω ἐταράττετόν τινε
> ἀεὶ συνοῦσαι, δημοκρατία θατέρᾳ
> ὄνομ' ἐστὶ, τῇ δ' ἀριστοκρατία θατέρᾳ[z].

Teterrimis his seditionibus et sævis bellis civilibus multifaria medicina, sed frustra proh dolor! adhibita est; maxima harum perturbationum causa videtur fuisse, quod libertatem perperam definierunt veteres[a]: *libertas* enim *civilis* (*bürgerliche Freiheit*), de qua tam multa nostris temporibus disputantur, universæ antiquitati plane est incognita, illi libertatis nomine *politicam* illam *libertatem* (*souveräne Freiheit*) intelligunt, quam Cicero his verbis designat, dicens: *Nulla alia in civitate, nisi in qua populi potestas summa est, ullum domicilium libertas habet*[b]. His adde nullum, si Lyciorum fortasse excipias rempublicam, electarum concionum (*Landstände*, *Repräsentativ-System*) vestigium repertum esse[c] (Aristoteli ipsi civis est qui nunc regit, nunc regitur[d]). Omnes vero cives in concione congregati a demagogis, horrendis illis antiquarum civitatum corruptoribus[e], commoti, nunc his nunc illis sensum adhi-

[z] Heniochi fragm. apud Stobæum S. 41. 241.

[a] Pol. V. 7. 22. *αἴτιον δὲ τούτου, ὅτι κακῶς ὁρίζονται τὸ ἐλεύθερον.* Tittmann Darstellung der griechischen Staatsverfassungen initio.

[b] De republ. I. 31.

[c] De Lycia Strabo XIV. 3. Hoc loco Gillies, Aristotle's Ethics and Politics t. II. 64—66. demonstrare conatus est: jam apud antiquos, *status imperii* vel *ordines provinciales*, ut mediæ ætatis denominatione utar, exstitisse, sed male mea quidem sententia; obscuram vero illis fuisse hujusce regiminis notionem equidem non negaverim. Coraji doctissima Prolegomena ad Aristotelem ρε̄. Etiam Montesquieu Lyciorum rempublicam maximis effert laudibus. Esprit des Lois IX. 3. Qui vero, de Tracy Comment. über d. Geist der Ges. 39. vers. germ. *constitutionem repræsentativam*, sit venia verbo barbarico, etiam Montesquieu temporibus ignotam fuisse dicere potuerit, equidem non possum percipere.

[d] Pol. III. 1. 4. *Πολίτης δὲ ἁπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὁρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς.* III. 2. 7. III. 7. 13.

[e] Conf. Aristotelis loca Pol. V. 4. 4. V. 7. 19. V. 9. 6. VI. 2. 9. et quæ recentiores Kortüm, Tittmann, Passow, Drummann et Poppo (in II. t. ed. Thucyd.) de iis disputaverunt.

buerunt et, animis perturbatis, excitatis quasi fluctibus ac tempestatibus jactati sunt.

Antiquissimis jam temporibus Cereris aliorumque deorum mysteria, occulta sacra ad homines excolendos et educandos eorumque mores emendandos instituta esse videntur. Quæ excelsissimi quique viri imitati, ad seditiones in civitatibus amovendas et sanam libertatem restituendam arcana disciplina et occultis placitis sese conjunxerunt: inter hos maxime eminet Samius ille Cometes, Pythagoras; cujusvis vero Pythagoras fuerit patriæ, cujusvis italicæ philosophiæ originem statueris, utique ut genuinum Doriensium fœtus [f], petulantibus sophistarum Atheniensium visis, fucatis et impiis Ionum fabulis opposita est Pythagoræorum doctrina. Nam neque nobilitate, neque mundi harmonia, neque numerorum systemate Græciam, quæ Magna dicta est, universam in potestate tenuit, et quamdiu ipse florebat quietam et felicem reddidit [g], sed gravissima illa Doriensium rerum civilium prudentia, quam Græci *φρόνησιν* dicunt, præstantissimis nempe privatim et publice institutis artibusque. Quæcunque de anima cœlestiumque rationibus Pythagoræi suaserint perobscura et tenebris obvoluta sunt, sed universam Pythagoræ disciplinam ad cultum flagitiosum et corruptum emendandum, ad mores vitiosos sanandos enisam esse, inter omnes, leviter tantum historiæ philosophiæ tinctos, satis constat. Κενὸς ἐκείνου φιλοσόφου λόγος, illius verba sunt aurea in fragmento a Stobæo servato [h], ὑφ' οὗ μηδὲν ἀνθρώπου πάθος θεραπεύεται, ὥσπερ γὰρ ἰατρικῆς οὐκ ὄφελος μὴ τὰς νόσους ἐκβαλλούσης ἀπὸ τῶν σωμάτων, οὕτως οὐδὲ φιλοσοφίας, εἰ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς κακὸν ἐκβάλλει, et merito quidem, ni fallor, ante Socratem philosophiam a Pythagora jam a cœlo devocatam esse, dici potest; fuit enim omnium primus, a quo *de virtutibus* disputatum est [i].

[f] Böckh Philolaos des Pythagoräers Lehren 40.

[g] Polyb. II. 39. Meiners Geschichte der Wissenschaften I. 465—472. 508. De tempore, quo in Magnam Græciam Pythagoras venerit, nunc conferri possunt Ciceronis verba de Republ. II. 15.

[h] Serm. 81. 473. Attamen incertum est, num a Pythagora ipso nec ne. Omnes enim Pythagoræi suos proprios etiam libros conditoris nomine inscripserunt. Fabricii Bibl. græc. I. 787. ed. Harles. Sic etiam Plato omnia sua Socrati tribuit. Cicer. de Rep. I. 8.

[i] Aristot. Magn. Moral. initio II. 85. b. Metaph. XIII. 3. 577. ed. Casaubon. A Jamblicho vit. Pythag. I. 274. ed. Kiessling. εὑρέτης τῆς πολιτικῆς ὅλης πολιτείας nominatur. Disputat etiam hac de re Heyne in Opusc. academ. volum. secundo.

Eadem esse philosophiæ moralis et prudentiæ rerum civilium præcepta omnes omnium ætatum populorumque sapientes posuerunt, sed *acerba fata homines agunt*; nulla unquam respublica orbis terrarum circuitu, justis his et definitis terminis se cohibuit. Honestissimi quique viri justitiam animi esse affectionem suum cuique tribuendi et societatem, i. e. conjunctionem humanam, æque tuendi, universalem quodammodo virtutem, in notissimis omnium litterarum monumentis acute et dilucide demonstraverunt. Principii loco ab iis utique a Platone hæc sunt posita: *singulorum hominum vitam instituendam et totam civitatem temperandam ex iisdem principiis dijudicandas esse; utriusque disciplinæ, tum ejus, quæ præcipit de singulorum vita dirigenda, tum ejus, quæ est de republica administranda, easdem esse leges*[k]. Alii genera juris, institutorum, morum consuetudinumque describentes, non modo in tot gentibus varia, sed in una urbe millies mutata demonstrantes, nullum esse naturale jus, sed civile tantum aliquod contendunt, atque sic justitiam, omnium rerum fundamentum, e medio tollunt; quorum sophistarum fallace Dialecticæ arte, ex Eleaticæ philosophiæ scriniis edoctus, Gorgias princeps[l] omnia miscere cœpit; ejusdem vero asseclæ et imitatores, mores, leges et instituta, quibus solutis respublica stare non potest, si non funditus sustulerunt, maxima tamen ex parte suffoderunt. An exhausto rubore impudentiora quam illa Calliclis verba dici possunt? *Τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία* (licentia), ait iste[m], *τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή τε καὶ εὐδαιμονία· τὰ δ' ἄλλα τοῦτ' ἐστὶν τὰ καλλωπίσματα τὰ παρὰ φύσιν συνθήματα, ἀνθρώπων φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια.* Atque rerumpublicarum gubernatores his doctrinis imbuti, his philosophiæ speluncis edocti, dolos, fallaciam et impietatem in rebuspublicis administrandis attulerunt, et vim et potestatem unicam

k Morgenstern de Platonis republ. 63.

l Primus post eos, quos poetæ tradiderunt movisse aliqua circa rhetoricen, Empedocles dicitur. Artium autem scriptores antiquissimi Corax et Tisias Siculi; quos insecutus est vir ejusdem insulæ Gorgias Leontinus, Empedoclis, ut traditur, discipulus. Quint. III. 1. De rhetoricæ origine Sopatri locum, qui *Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἑρμογένους τέχνην* scripsit, primum edidit Morelli (Biblioth. gr. divi Marci manuscripta p. 300.): *Γοργίας ὁ Λεοντῖνος κατὰ πρεσβείαν ἐλθών, Ἀθήνησι τὰς τέχνας τὰς συγγραφείσας παρ' αὐτῶν* (Corace ac Tisia) *ἐκόμισε, καὶ αὐτὸς ἑτέραν προσέθηκε, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀντιφῶν ὁ Ῥαμνούσιος, ὁ Θουκυδίδου διδάσκαλος λέγεται τέχνην γράψαι, μετὰ ταῦτα Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ.*

m Plat. Gorg. 492. E. II. 154. ed. Heindorf. Ita Thrasybulus in Platon. Politia: *τὸ δίκαιον οὐκ ἄλλοτι, ἢ τὸ τοῦ κρείττονος ξύμφερον.* De Legib. X. 606. Meiners l. c. II. 184.

esse rerum gerendarum regulam civitates ipsæ profiteri minime erubuerunt [n]. Fallax hæc et impia doctrina medio ævo primum ab Italis, ecclesiastico regimine miserabiliter corruptis [o], exculta, a Machiavello dilucidis verbis descripta et variis nominibus, *Ragione di Dominio, di Signoria, di Regno, di Imperio* unum in corpus conjuncta est [p]; ita ut in rebus gestis recentiore et nostra ætate regnativa prudentia, sit venia verbo [q], et moralia præcepta toto cœlo diversa esse putarentur [r].

Omnes vero suæ ætatis sophistas elusit et acerrime in eos disputavit Socrates, fallacibus quidem sæpius Dialecticæ nodis, apud Platonem saltem; ita ut ipse præstantissimus tantum omnium sophistarum unus videatur [s]. Siquidem omnium cœlestium curam deposuit Socrates; eaque, quæ de natura quærerentur aut majora quam quæ hominum ratio consequi possit, aut nihil omnino ad vitam hominum attinere dixit, et de vita tantum, de moribus, de virtutibus et de republica (quamquam non primus, ut supra jam demonstratum est, sicut Cicero aliique affirmaverunt [t]) quærere solitus est; cujus e disciplina, e philosophiæ quasi officina, multæ variæque doctrinæ exstiterunt; usque ad eum enim omnes Academici, Peripatetici, Stoici et Epicurei radices agunt. Socraticorum vero longe celeberrimi sunt Plato et Aristoteles, qui, quamquam temporum ratione perpensa Socratis discipulus, quidcunque etiam nugatorii Grammatici in medium attulerunt, neutiquam esse potuerit, jure tamen inter Socraticos adnumeratur.

Plato et Aristoteles, excelsissima doctæ Græciæ ingenia, biformis naturæ humanæ exempla sunt quasi et ἀρχέτυπα. Alter ingenio suo indulgens tumente sæpe et dithyrambica oratione, omne judicium veritatis, veritatemque ipsam ab opinionibus et a sensibus abductam meræ cogitationis esse et mentis decrevit;

n Thucyd. V. 89. Xenophon. de Republ. Atheniens. passim.

o Machiavelli Discorsi sopra la prima deca di Livio I. 12.

p Hac de re fusior erit sermo in Politices historia.

q Sic *ragione* vel *Ragionamento* di Stato latine vocat Scipio Amiratus in Dissert. Polit. in Tacit. XII. 1.

r Lepida exstant exempla apud Duclos Mém. secr. sur les Règnes de Louis XIV. et de Louis XV. I. 40. et Schlosser in opere: Geschichte des achtzehnten Jahrhunderts t. II. 31. 45.

s Plato ab Eleatica simul et Heraclitea ratione profectus adversus earum placita acerrime pugnavit. Brandis Diatribe academica de perditis Aristotelis libris de Ideis et de Bono, sive Philosophia 61.

t Omnia fere veterum loca, quibus moralis disciplinæ auctor dicitur, collecta sunt in Fabricii ed. Sexti Empirici, Adv. Ethicos initio 691.

alter omnium rerum vim et naturas, omnium populorum historias mentis acie accuratissime perscrutans, commoda honestis commiscuit, Platonis species seu ideas labefactavit et ad vitam bene degendam hominum rationes et opiniones nobis etiam considerandas esse voluit. Ille igitur Rempublicam suam tanquam picturam, sibi ad oculorum veluti oblectationem, præclaram quidem sed a vita hominum abhorrentem, confinxit[v]; hic ceterique fere omnes, qui hac de re disseruerunt Græcorum philosophi, sine ullo certo exemplari et forma reipublicæ (quamquam me non fugit Aristotelem Politiæ nomine idealem rempublicam instituisse), de generibus et de optimis rationibus omnium civitatum fusius et vario modo disputaverunt.

Aristotelem magistrum, qui primus *rei omnis humanæ peritissimus*[w] dici meruit, et a Plinio majore *celebrari vir in omni doctrina summus*[x], discipulorum cohors sequutus, omnem illum locum, quem civilem nominamus, graviter et copiose tractavit. Quam multa enim Peripatetici illi de Republica scripserunt? quam multa de Legibus? Peripatetica disciplina, cujus nomen, ut nunc e Tullianis libris de Republica coargui potest, jam a Platone ortum traxit[y], rerum naturalium studia mirabilium etiam et occultarum cum arte historica, geographica, grammatica, rhetorica, poetica et musica sic conjunxit, ut *τῆς ἐγκυκλίου παιδείας* præ reliquis omnibus veluti quoddam fuerit seminarium. Ab his Oratores, ab his Imperatores ac rerumpublicarum principes exstiterunt, et ut ad minora veniam, Mathematici, Poetæ, Musici, Medici denique ex hac tanquam artium omnium officina profecti sunt[z]. Quisnam vero populus,

[v] Athen. VI. 15. Cicer. de Oratore I. 52. De Rep. II. 11. Sed male ait noster in de Leg. II. 6, Platonem principem fuisse qui de Republica scripserit. Plura hac de re infra.

[w] Gellius N. Attic. XIX. 5.

[x] Hist. Nat. VIII. 17. Sed si Stuhr recentiorum mystagogorum unum audias, ei sensum historicum defuisse dices (Untergang der Naturstaaten 104.); sensum antiquitatis et poetices rationem in Homero interpretando Aristotelem fugisse, Heynii etiam est sententia. Observ. ad Iliad. VIII. 562. 821.

[y] II. 29. ibi adnot. Diogenes Laertius et Ammonius dixerunt jam id nomen a Platone ortum esse. Patricii Discuss. Peripat. t. I. 128. Nomen a loco quodam umbroso, Περιπάτῳ ortum esse, maxima quidem eruditione adhibita demonstrare conatus est Johannes Jõnsenius in Dissert. de hist. Peripatetica. Launoii de varia Aristotelis fortuna ed. Hermannus ab Elswich 422.

[z] Ciceron. de fin. IV. 2. V. 3 et 4. De Legib. III. 5. 6. De Republ. II. 11. De Luzac LL. Att. 138. Johannis Jõnsenii Dissert. Peripatetica 388 s. f. ed. Launoii de varia Aristotelis fortuna ed. Herm. ab Elswich. Vitembergæ 1720. 8.

quisnam rerumpublicarum status magis idoneus fuerit ad civilia hæc enodanda, ad varia variis civitatibus utilia præcepta explicanda! Ut enim cunctam fere Græciam omnesque ab ea deductas Colonias unda adluit, ita eorum mores, leges et instituta excitatis fluctibus adnatare videntur, et una urbs, Syracusæ, trecentorum annorum spatio omnes rerum publicarum formas, varias civitatum seditiones et conversiones est experta. Universus victus enim et cultus antiquorum Græcorum toto cœlo ab recentiorum temporum disciplina diversus fuit; non in arcanis regum conciliis, meretricum et assentatorum auctoritate, negotia publica decreta et peracta sunt, sed in foro, in concione, in Leschis, publicis foribus carentibus ædificiis, quorum una in urbe Athenis trecenta erant et sexaginta[a], omnia quæ ad civitatis regimen, quæ ad magistratuum jura et officia, quæ ad judiciorum administrationem pertinent, hæc omnia cives variis rationibus ponderatis disputaverunt et decreverunt; quis igitur non videt *ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὸ σχῆμα τὸ τῆς πολιτικῆς τὴν ῥητορικήν*[b]? His adde laudes et honores, qui rerum civilium peritos sequuti sunt; viri enim politici non modo in præsentiarum ad summum imperium et auctoritatem se sustulerunt[c], sed sempiternam gloriam non a civibus solum, sed a peregrinis, ut Dicæarchi satis notum est exemplum, adepti sunt; qui igitur fieri non potuisset, ut multi ore rotundo res civiles tractaverint? Sophistæ, Politices et Rhetoricæ magistri[d], universam Græciam pervagantes sæpius ut Carneades Romæ, de gravissimis rebus, quasi oratorio exercitii genere, in utramque partem disseruerunt[e]. Hinc perniciosa illa præcepta, quorum jam supra mentio facta est, *jura sibi homines pro utilitate sanxisse*[f] orta, et in multis disputationibus et operibus, ut in Critiæ elegiis[g], maximis laudibus ornata sunt.

[a] Kuhnius ad Ælian. V. H. II. 34. Grævius ad Hesiod. *ἔργ.* v. 493, ubi hac de re multa disputaverunt VV. DD.

[b] Aristot. Rhet. 2. Etiam poeticam partem quandam vel germen esse Politices e lib. 8. Pol. quo puerorum institutio tractatur, clarum est. Patricii Discuss. Peripat. t. I. 102.

[c] *Σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν* sunt Gorgiæ verba ad Socratem *τὰ πλήθη*. Gorg. 452. e. II. 22. ed. Heind.

[d] Arist. Ethic. ad Nicom. X. s. f. Xenoph. Memorab. I. 2. 31. et quæ Socrates ironice ad Protag. in Platon. Dialogo ejusd. nom. 487. IV. ed. Heind.

[e] Lactant. inst. V. 4.

[f] Lactant. inst. V. 16. *Οἱ πολλοὶ τῶν πολιτικῶν οὐκ ἀληθῶς τυγχάνουσι τῆς προσηγορίας, χρημάτων καὶ πλεονεξίας ἕνεκεν ἅπτονται τοῦ ζῆν οὕτως.* Eudem. I. 5. III. 117. s. f.

[g] Sext. Empir. adv. Mathemat. 318.

Totum istum locum, quem civilem nominamus, Peripatetici explicaverunt. Ab hac familia, Tullius ait, ista manarunt, Platone principe[h]: et post Aristotelem omnem hunc civilem in disputando locum explicuit Heraclides Ponticus, profectus ab eodem Platone. Theophrastus vero institutus ab Aristotele habitavit in eo genere rerum; ab eodemque Aristotele doctus Dicæarchus, huic rationi studioque non defuit[i]. Post a Theophrasto Phalereus ille Demetrius mirabiliter doctrinam ex umbraculis eruditorum, otioque non modo in solem atque pulverem, sed in ipsum discrimen aciemque produxit. Nam et mediocriter doctos magnos in republica viros, et doctissimos homines non nimis in republica versatos, multos commemorare possumus; qui vero utraque re excelleret, ut et doctrinæ studiis et regenda civitate princeps esset, quis facile præter hunc inveniri potest[k]? Atqui perpauci ex aliis philosophorum disciplinis *τὸ πρακτικὸν τῆς φιλοσοφίας, πῶς βιοτεύειν καὶ πῶς προΐστασθαι τέκνων προσήκει, καὶ πῶς ἄρχειν καὶ πῶς νομοθετεῖν*[l] sibi tractandum præposuerunt. Plures quidem Stoicorum, non solum Dion Stoicus et eruditus Panætius, ut male apud Tullium legitur[m], multa scripta reliquerunt de republica, de parendo et imperando, de judiciis et de causis dicendis, sed doctorum umbraticorum argutiæ magis, quam rerum civilium peritorum scripta videntur, adeoque Chrysippus ipse fatetur doctrinam suam ad rempublicam gerendam non conducere[n].

Hanc vero usque ad ætatem nemo repertus est, qui rerum civilium et civitatum scriptores unum in corpus collegerit. Mirandus quidem ille Maius, qui e palimpsestis jam varia antiquitatis monumenta nobis impertiit, collectionem aliquam promisit, sed qui futilem Naudæi Bibliographiam politicam sibi exemplar esse voluerit[o], nescio qui frugi aliquid conscripserit. Benevolo animo, accipias velim, quæ in veteribus legendis sedulo annotavi.

[h] Hoc neutiquam sic esse jam supra est demonstratum.

[i] Optime ingeniosus ille Osnabrugensis, Justus Möser: Aristoteles, dieser grosse Meister in allen Wissenschaften, welcher manchen Gedanken weggeworfen, worauf nachher Andere ganze Systeme gebaut. Harlekin oder Vertheidigung des Groteske-Königchen 56.

[k] De Leg. III. 6. De Finib. IV. 3.

[l] Plut. de placit. philos. initio. 874.

[m] De Leg. III. 5.

[n] Plut. de Stoic. repugn. 1033. c. 1034. b. Cicero de Rep. I. 21.

[o] Maius ad Ciceron. de Republ. I. 21. et in Præfatione.

Præter Platonem et Aristotelem, de cujus politicis operibus infra sermo erit, sequentes politicos scriptores a veteribus laudatos esse inveni, quo quidem in Catalogo *Rerumpublicarum Descriptiones*, quarum plures apud unum Athenæum laudantur, minime enumeratæ sunt.

Ἀναξάρχου περὶ Βασιλείας apud Clement. Stromat. I. 227. a. Anaxarchus Pyrrhonis fuit præceptor (Strom. l. c. X. 301. d. Diogen. Laert. X. s. 61.) et Ionica dialecto in libello usus esse e pulcherrimo fragmento videtur. *Πολυμαθείη κάρτα μὲν ὠφελεῖ, κάρτα δὲ βλάπτει τὸν ἔχοντα· ὠφελέει* (scr. *εἶ*) *μὲν ἄξιον ὄντα, βλάπτει δὲ τὸν ῥηϊδίως φωνέοντα πᾶν ἔπος καὶ ἐν παντὶ δήμῳ· χρὴ δὲ καιροῦ μέτρα εἰδέναι· σοφίης γὰρ οὗτος ὅρος.* Clementis l. c.

Ἀναξαγόρας περὶ Βασιλείας apud Ælian. V. H. IV. 15. Attamen *οὐκ ἐφρόντιζε τῶν Πολιτικῶν* apud Laert. II. 6. de eo legitur, incertum igitur est, utrum hoc opus scripserit, nec ne. Interpp. ad Ælian. l. c. Hemsden de Anaxagora 22. Creuzer. ad Olympiod. Comment. in Alcibiad. prim. p. 138.

Ἀντισθένους Πολιτικὸς λόγος ἢ Πολιτεία apud Athen. V. 220. c. Meurs. Biblioth. Attic. I. Gronovii Thesaur. X. 1427. d.

Ἀριστοξένου Νόμοι Πολιτικοὶ ἢ Πολιτεία. Mahnii Diatribe de Aristoxeno p. 124. Wyttenbach. Biblioth. crit. P. IV. 451.

Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς περὶ Δημοκρατίας. Meurs. Biblioth. Attic. II. Gronov. Thesaur. Græc. 478. Sed conjectura tantum nititur v. d.

Διοσκορίδου περὶ Νομίμων apud Schol. Aristophan. *ὀρν.* v. 1283; ejusdem *Πολιτεία Λακωνικὴ* sæpius apud Plutarchum citatur.

Διογένους τοῦ Κυνικοῦ Πολιτεία apud Athen. IV. 159. c. Sæpius laudatur apud Plutarchum.

Ἐμπεδοκλέους Πολιτικά, quæ prorsus interierunt, ut ne fragmentum quidem inveniatur. Aristoteles apud Diog. Laert. VIII. 58. Sturz. Empedocles Agrigent. 86. Attamen valde dubito Empedoclem hunc librum scripsisse.

Ἐπικούρου περὶ Βασιλείας. Plut. non posse suaviter vivi secundum Epicurum p. 1095. d.

Ζήνωνος περὶ Πολιτείας apud Athen. XIII. 561. c. ibique Interpp. Memorabile quod Theodoretus Therapeut. lib. III. ex opere attulit: *ταῦτα ξυνορῶν καὶ Ζήνων ὁ Κιττιεὺς, ἐν τῷ*

τῆς Πολιτείας ἀπαγορεύει βιβλίῳ, καὶ ναοὺς οἰκοδομεῖν, καὶ ἀγάλματα τεκταίνειν. Meursii Cyprus II. 30.

Ἡρακλείτου περὶ τῆς Φύσεως· διῄρηται δὴ εἰς τρεῖς λόγους, εἰς τὸν Περὶ τοῦ Παντὸς, καὶ Πολιτικὸν καὶ Θεολογικόν. Diog. Laert. IX. 630. ed. Casaub. Inter fragmenta a Schleiermachero in Wolfii Museo studiose collecta, quædam sunt, quæ e Politico hausta esse videntur.

Ἡρακλείδου περὶ Πολιτειῶν, quarum duo et quatuor fragmenta sæpius edita et explicata sunt, Πιθανὸν ὅτι ἠρανίσθη τὸ σύγγραμμα cum Coraio v. d. confirmaverim, ἀπὸ τὰς αὐτὰς Πολιτείας τοῦ Ἀριστοτέλους. Προλεγ. εἰς τοῦ Ἀρ. Πολιτ. γ. De Νόμοις aliisque Heraclidis operibus, quæ μυθώδη esse sanus ille Plutarchus nobis auctor est (in Camillo I. 309. ed. Bryan.), Meursii peculiare scriptum conferri potest.

Θεοφράστου Πολιτικὰ πρὸς τοὺς καίρους i. e. quæ essent in Republica inclinationes rerum et monumenta temporum, quibus sit moderandum utcunque res postularet. Cicero de Finib. V. 4, 5. 11. Plura exstiterunt Theophrasti scripta, quæ ad res civiles spectaverunt, ut Περὶ ἀρίστης Πολιτείας, Περὶ Βασιλείας, Περὶ Νόμων etc., quorum fragmenta maximam partem penes me sunt collecta. De libris autem Theophrasti, qui temporum injuria interciderunt, peculiare scripsit opus Meursius. Gronov. Thesaur. X. Peculiare aliquid in Boethii Comment. in Aristotelis de Interpret. (p. 292. in Boethii operibus Basil. edit.) de Theophrasto legitur: In omnibus, in quibus Theophrastus disputat, post magistrum leviter ea tangit, quæ ab Aristotele dicta ante cognovit, alias vero diligentius res non ab Aristotele tractatas exequitur.

Theodectus de Republica sive *de Lege* scripsisse videtur. Arist. Rhet. II. 23. Goettling ad Arist. Polit. 292. Plura invenies ad Ἀθ' Πολ. s. v. ψῆφοι. Κώρυκος τῆς Παμφυλίας, ἥ ποτε Φάρσαλος, ἀφ' ἧς Θεοδέκτης κάλλει διαφέρων καὶ ποιήσας τεχνικὴν ῥητορικὴν καὶ λόγους ἀγαθοὺς γράψας καὶ τραγῳδίας. V. Eustath. ad Dionys. Perieg. v. 854.

Ἱππόδαμος Εὐρυφῶντος Μιλήσιος, πρῶτος τῶν μὴ Πολιτευομένων ἐνεχείρησε περὶ Πολιτείας εἰπεῖν τῆς ἀρίστης. Aristot. Pol. II. 5. initio. De eo conferri possunt Schol. ad Aristoph. Ἱπ-

πεῖς v. 306, Valesius ad Harpocr. s. v. Ἱπποδάμεια, et Schneider ad Vitruvium.

Κλεάνθου Πολιτικὸς, Νόμοι περὶ Ἐλευθερίας apud Diog. Laert. VII. laudantur.

Κριτίου Πολιτεία Ἔμμετρος. Exstant hujusce operis fragmenta quædam lectu in primis digna, de quibus alio in libello fusius disputabo. Ceterum cf. Bayle Dict. Critique s. v. H. Meiners Geschichte der Wiss. II. 186. Schweigh. in Ind. ad Athen. s. v.

Μενησθένου Πολιτικά, apud Athen. IX. 494. b.

Panætii de statu civili, apud Ciceron. de Legib. III. 6. Super celeberrimo hoc Stoico conferri potest van Linden Diss. de Panætio Rhodio. Lugd. Batav. 1802. Beier ad Ciceron. de Officiis I. 7. Meursii Rhod. II. 10. s. v.

Τηλεκλέους τοῦ Μιλησίου Πολιτεία. Aristot. Pol. IV. 11. 3.

Φαλέου τοῦ Χαλκηδονίου περὶ τῆς Πολιτείας apud Aristot. Pol. II. 4. 1. 8. 13. De hoc Phaleo aliunde non constat.

Χρυσίππου περὶ Νόμου apud Martian. l. 2. D. de Lege, περὶ Πολιτείας apud Sext. Empir. Hypotyp. III. 24. conf. Baguet de Chrysippo p. 331 seq., qui tamen falso autumat, hoc Stoicorum fulcimen nunquam seorsum περὶ Νόμων scripsisse, l. c. 334.

Χρυσογόνου Πολιτεία apud Athen. 648. d.

Ἀνωνύμου Πολιτεία, cujus exstat synopsis apud Photium; eadem fortasse, quam Maius se in Vaticana Bibliotheca invenisse ad Cic. de Rep. profitetur.

Hæc veluti γεῦμα exhibuimus integræ fragmentorum collectionis eorum omnium qui scripserunt περὶ Πολιτείας vel περὶ Πολιτειῶν, περὶ Νομοθετῶν, ut Hermippus (Athen. XIV. 619.) et Apollodorus (Heynii Apollodori fragm. t. II. s. f.); περὶ Νομοθεσίας, ut Demetrius Phalereus (Harpocrat. passim); περὶ Δήμων, ut Diodorus (Meurs. Biblioth. Att. s. v.); περὶ Γενῶν, ut Draco et Melito (Harpocr. s. v. Ἐτεοβ. et Καθέτος); περὶ Νομίμων βαρβαρικῶν, ut Nymphodorus (Clement. Protrept. 43. a. Bayle Dict. s. v.) aliique multi; περὶ Νόμων vel Νομίμων καὶ Ἐθῶν, ut Telephus Pergamenus (Suidas s. v.) et Dioscorides (Schol. ad Aristoph. ὀρν. v. 1283.), περὶ Εὐγενείας καὶ Ἐλευθερίας, ut Metrodorus (Diog. Laert. X. 1.), Aristoteles aliique multi; quorum omnium Politicorum fragmenta, quæ ad Rem-

publicam, leges, mores, instituta et universe ad res civiles pertinent, in unum corpus redacta atque dilucide digesta rerum civilium studiosis cupide condonare voluerim [p].

PARS POSTERIOR.

CUIQUE, etsi maxima mentis acie præditus sit, tria præcipue ad perfectum politicum et usum et politicorum scripta civitatumque instituta et leges sedule et diligenter perlegere opus esse, nemo non videt. At rerum civilium usu et peritia Græcorum præsertim Romanorumque scriptores eminent, quippe qui illa ætate historiam vel politica præcepta litteris mandarunt, vel exercitibus præfuerunt, vel maximas civitates rexerunt, vel certe magnum rerum civilium militariumque usum sibi comparaverunt. Quo tandem, hercle, hoc aliter fieri potuerit? Tunc litteræ magistratibus regibusque inseparabiles exstiterunt comitatores et summis efferebantur laudibus; Philosophi, qui in legum civitatumque naturam et in naturales earum conversiones enixe inquisiverint, a populis principibusque ad leges scribendas arcessiti sunt [a]; excelsissima quæque ingenia coronis et statuis passim donata divum adeo honoribus affecta sunt [b]. Eheu, quanto a veteribus illis nostra distat ætas! Litteræ despectæ et qui rerum civilium studiis se adscripserint, maximas principibus et oligarchicis viris suspiciones præbent, æterna atque inconcussa ratio...... quo vero aberravimus? in rem nostram revertamur!

Noster ille Stagirites, quamquam omnibus longe (Platonem fortasse excipias) ingenio, acumine et diligentia præstans, mundanas res, sicut in philosophicis disputationibus ita etiam in vita, non solum non in ludibrio et despectui habuit, sed callide humaniterque iisdem uti sibi præposuit. Tyrannorum quidem in scriptis inimicissimus, Hermiam tamen Alarnensium tyran-

p Rerum tyrannicarum scriptores summo studio accuratissime recensuit Augusti Matthiæ discipulus Ebert in Dissert. Siculis. Prodierunt Regiomontii Prussorum 1825. 8.

a Plato a Cyrenæis et Arcadibus, ut leges ipsis ferret rogatus, bonas ob causas, honorificum munus recusavit. Morgenstern de Plat. Polit. 289.

b Ælian. V. H. XIII. 22. ibique Perizonius.

num tanta sibi amicitia conciliavit, ut princeps filiam ei in matrimonium collocaverit; a Philippo, Alexandri filii magister, summa cum laude officium peragens, hoc unicum laboris præmium petiit, sive ut aliis placet ab Alexandro discipulo, ut patria Stagira, bello eversa, urbs veteris Thraciæ ad sinum Strymonium sita, restitueretur; restitutis vero civibus leges scripsit [c]; tantum se in Alexandri amicitiam insinuavit, ut Stagiritæ potius quam patris auctoritate commotus adversus Persas iisse putaretur [d]; varia opera quoque principibus viris, sicuti Themisoni Cypriorum regi Protrepticum suum adscripsit [e]. Hac vero cum principum familiaritate summam conjunxit diligentiam in antiquis monumentis investigandis et rerumpublicarum causas, formam, leges, publicos et privatos mores sedulo perscrutatus est,—quid, quod non civilia omnia et suæ et præteritæ ætatis maxima cum perspicuitate vidisset atque aureis commentariis explicasset? agedum hujusce generis scripta recenseamus.

Duæ sunt in genere humano Aquilæ, magni illius Julii Scaligeri sunt verba, una bellica, Julius Cæsar, altera rei litterariæ, Aristoteles. Ille castra militum incredibili celeritate pervolavit, hic disciplinarum culmen ingenii summa sagacitate attigit [f]. Eandem fere sagacitatem et maximam animi contentionem in Aristotele explicando opus esse, neminem leviter saltem doctum fugisse credo. Ipse quidem Stagirites more suo veræ cujusque rhetoricæ fontes, naturam humanam, acerrime perscrutatus est, adeoque *ῥητορικὰς τέχνας* edidit,—sed, ut decet in acroamaticis, rebus magis quam verbis animum adhibuit. Mollis est enim oratio philosophorum et umbratilis, nec sententiis nec verbis instructa popularibus, *nec vincta numeris, sed*

c Ælian. V. H. III. 17. ibique Interpp. Aristotelem Callisthenes frustra imitatus est. Plutarchi de Stoic. Repugn. c. 20. *Καλλισθένει τινὲς ἐγκαλοῦσιν, ὅτι πρὸς Ἀλέξανδρον ἔπλευσεν, ἐλπίζων ἀναστήσειν Ὄλυνθον, ὡς Στάγειρα Ἀριστοτέλης.* De varia scriptura civitatis aut *Stagira* aut Stagiros docte disputat Nunnesius ad Aristotelis vitam p. 25. Nunc parvus est vicus et Macri a Græcis illius regionis nominatus. Patricii Disquis. Peripat. initio.

d Plut. de Alexandri fortuna 327. f.

e Leve exstat Protreptici fragmentum in Olympiodori Comment. ad Alcibiad. prim. 144. ed. Creuzer.

f Belle Quintilianus de Inst. Orat. XII. 11. Quot seculis Aristoteles didicit, ut non solum quæ ad Philosophos atque oratores pertinent, scientia complecteretur, sed animalium satorumque naturas omnes perquireret? *Illis enim hæc invenienda fuerunt, nobis cognoscenda sunt.*

soluta liberius. Nihil iratum habet, nihil invidum, nihil atrox, nihil mirabile, nihil astutum, casta verecunda virgo incorrupta quodammodo[g]. Attamen magis quam par est, præfractum est ejus orationis genus, obscurus sæpe sententiarum nexus vel sæpius particulis quibusdam, *γὰρ, δὲ, οὖν, καίτοι* etc. conglomeratus; ut maximam partem sententiis intermediis disputatio explenda sit; hac vero oratione in *Acroamaticis* præsertim scriptis utitur, alia in *Exotericis*[h]; *ὅτι γὰρ οὐκ ἀσθενείᾳ λόγου τὸ ἀσαφὲς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐγένετο, ἴσασι μὲν καὶ οἱ μετρίως λόγῳ παρακολουθεῖν δυνάμενοι, ὅτι πολλὴν ἐμφαίνει λεκτικὴν δύναμιν ἡ Ἀριστοτέλους ἑρμήνεια, ὡς δι᾽ ὀλίγων πολλάκις συλλαβῶν παραδιδόναι, ὅσα οὐκ ἄν τις ἐν πολλαῖς περιόδοις ἐδίδαξε*[i]. Difficillima igitur est horum librorum versio in recentioris cujusdam populi sermonem.

Variæ sunt philosophiæ disciplinæ, variæ *laudandarum omnium artium procreatricis* divisiones; neutiquam vero Peripateticorum illa est in tres partes partitio: in *naturæ* nempe *obscuritatem*, in *disserendi subtilitatem*, in *vitam atque mores*, neque hac in re ut in aliis pluribus ad historiam philosophiæ pertinentibus Tullio nostro fides est habenda[k]. Omnem vero illum de Philosophia locum Peripatetici in *τὸ θεωρητικὸν* et *τὸ πρακτικὸν* diviserunt[l], et apud Nostrum, ut Simplicii, doctissimi certe Aristotelis interpretum, verbis utar, *τῶν δὲ πρακτικῶν τὰ μὲν Ἠθικά εἰσι, ὡς τάτε Νικομάχεια καὶ Εὐδήμεια καὶ τὰ ἐπιγραφόμενα Μεγάλα, τὰ δὲ Οἰκονομικὰ, τὰ δὲ Πολιτικὰ, ὡς οἱ οἰκονομικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἐπιγεγραμμένοι λόγοι*[m]. Ethica quidem illa ad nostram rem minime pertinentia seponamus, atque ad Politica nostra pergamus.

[g] Cicer. Orat. 19.

[h] Hoc de duplice operum Aristotelis genere conf. Pol. I. 5. III. 6. VII. 4. VIII. 1. Eudem. II. 1. et Buhlii Arist. edit. t. I. Wyttenbach. ad Heusdii Specimen Critic. in Plat. 46. *Ἀκροαματικὰ* mane, *ἐξωτερικὰ* vero pomeridiano tempore docuit Aristoteles. Turnebus ad Quint. III. 1.

[i] Simplicii Προλεγ. *εἰς τὰς Ἀριστοτέλους Κατηγορίας.* Basil. 1551. p. 2. a. l. 35. seq. Latini Interpretes verbatim sæpius vertentes nihil fere ad intellectum prosunt, aut, quia se quam possunt Ciceronis simillimos esse cupiunt, quæ ab illo breviter et subobscure dicta sunt, ea hujus more dilatant atque diducunt. Mureti opera ed Ruhnk. III. 324.

[k] De Finib. IV. 2. ibique Muretus.

[l] Plut. de Placit. Philos. init. 874. Muretus l. c.

[m] Simplicius l. c. p. 1. b. l. 29. *Εἰκότως τὴν εἰς δύο τομὴν ἡ φιλοσοφία δέχεται, εἴς τε τὸ πρακτικὸν καὶ εἰς τὸ θεωρητικόν· διότι καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς δυνάμεις ὑπάρχουσι δύο, ζωτική τε καὶ θεωρητικὴ, ἃς ἡ φιλοσοφία κοσμεῖν ἐθέλει καὶ τελειοῦν.* Joannis Grammatici in Arist. Meteorol. init. idem fere Aristoteles ipse profert in secundo physico.

Ἀριστοτέλους Πολιτικῶν βιβλία η'.

Veram illam excelsissimi Romanorum oratoris sententiam: maximam animi contentionem in Aristotele legendo adhibendam esse, neminem certe, qui hoc ad opus studium contulerit, latuit. Eique vero sermonis asperitatem superanti, difficillimum sæpe sententiarum nexum, quem nisi percipias, ubique ut Conringius lacunas deprehenderis, penitus intelligenti, amplissima præmia summosque fructus fore perfacile contenderim. Quippe quod in aliis philosophiæ partibus Aristoteles, *frequenter quidem non intellectus*, mediæ ætatis recentiorumque temporum magister fuit; sic rerum civilium doctrinam ex eo et sacris litteris, vide sis St. Thomæ Aquinatis[n] de regimine Principum opusculum vel *Dantii de Monarchia* libellum, scriptores maximam partem hauserunt. Quid, quod Machiavelli in famoso illo libello nostrum exscripserit[o]? Quid tandem de reliquis dicam, e. g. de claris quondam *Lipsii monitis et exemplis politicis?* (Scaliger vir acerrimus de iis scripsit; Lipsius non est Politicus, nec potest quidquam in Politica; nihil possunt pedantes in illis rebus, nec ego nec alius doctus possemus scribere in Politicis.) Merito igitur Buchnerus: Aristotelem maxime dignum videri qui ediscatur totus. *Hic ille fons est, unde cæteri omnes duxere latices, et cui maxime debent, quidquid aut ordinis aut bonitatis ibi invenitur*[p]. Plurima etiam recentiorum philosophorum placita, inaudita habita, quasi novissimis primum Gallorum seditionibus in lucem edita essent, in dilaceratis illis proh dolor! libellis duo millia abhinc annos consignata deprehenduntur[q]; quandoquidem sive Stagirites ipse opus præclarum non perfecerit, sive in notissimis scripturarum Aristotelicarum vicissitudini-

[n] Scripsit etiam commentaria in Aristotelis Politica. Divi Thomæ Aquinatis in libros Politicorum Aristotelis Commentaria. Romæ 1492. fol. parch.

[o] Pol. V. 9. Corai Prolegom. γ. ad Polit. Locis amborum scriptorum comparatis omnium sub oculis hoc posuit Ranke: Zur Kritik neuerer Geschichtschreiber 195.

[p] Buchneri epistolæ ed. 1707. 8. 117.

[q] Unum solum exemplum profero. Popei, britanni poetæ sententia:

For forms of government let fools contest,
Whate'er is best administered is best.

atque in de Tracy *Commentaires* etc. multis verbis explicata occurrit jam apud nostrum III. 5. 1. Ὅταν μὲν ὁ εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι ἢ οἱ πολλοὶ τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείας, τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλίγων ἢ τοῦ πλήθους παρεκβάσεις.

bus extrema operis pars amissa sit, mutilum esse opus et dilaceratum diligenti cuique lectori perspicuum erit. Hoc quidem certum est, antiquissimis jam temporibus non plures quam octo acroamaticorum politicorum libros exstitisse, nec apud Diogenem Laertium plures inveniri [r], nec a Joanne Stobæo, suæ ætatis longe doctissimo, qui in eclogas suas ethicas politicorum summam transtulit, plures excerptos esse libros [s], ac ne verbum quidem apud Grammaticos Commentatores e deperditis quibusdam libris in medium allatum est; laudantur quidem libri ab Eustathio [t] ceterisque minorum gentium compilatoribus, et veteres hujusce operis interpretes, quorum plures jam sæculo tredecimo exstiterunt, qui e Græco in Latinam linguam transtulerint [v], semper *se reliqua hujus operis in Græco nondum invenisse* ingenue professi sunt. Ipse etiam Aristoteles sæpius *hæc in sequentibus tractatum iri* pollicetur, quæ quidem frustra in sequentibus quæsiveris. Omnibus his perpensis, opus ipso ab Aristotele non absolutum esse, mihi maxime verosimile esse videtur. Erat vero hoc in more institutoque veterum positum, ut, cum libros perlegerent, eorum de quaque re sententias excerperent, itemque argumenta, quibus res illas confirmabant, adnotarent; neque id solum faciebant, sed quæ ipsi persæpe probavissent adnotabant, qui quidem libri *Commentarii* vocantur [w]; equidem nescio an talia commentaria, limatius quidem composita, nondum vero absoluta habeamus in acroamaticis his rerum civilium præceptis [x];

[r] V. 24.

[s] 196. Aureliæ Allobrogum 1619. Excerpendi finem facit ad VII. 14. 10. et *τῶν μὲν πολιτικῶν τὰ μὲν ἀκεφάλεια ταῦτα* adjungit. De opere Περὶ Πολιτικῆς, ἢ Γρῦλλος apud Anonymum reperto conf. Buhle l. c. 122. Περὶ Ῥητορικῆς legendum esse contendit Menage ad Diogen. Laert.

[t] Ad Iliad. I. 126. laudat Pol. V. 9. 6.

[v] Jourdain Recherches critiques sur l'âge et sur l'origine des traductions Latines d'Aristotele 195. Roberti Lincolniensis episcopi primam esse Politices versionem, non idoneis quidem argumentis contendit, 76. 231. Antiquam hanc versionem in libris Aristotelis corrigendis maximo auxilio esse v. cl. Victorius professus est. Mehi Vita Ambrosii General. Camaldul. t. I. pag. 156. Bandini P. Victorii vita 46.

[w] Ammonius in Categorias vers. lat. Venetiis 1559. p. 78.

[x] Putidus est error in opere La république de Cicéron, Parisiis 1798. Legitur enim ibid. I. adn. 7. "Aristote avoit rangé ses institutions par "ordre, et les avoit accompagnées de "remarques dans autant de traités "particulières, au nombre de 158."— Nullum sino diem præterire, Petri Victorii sunt verba ad a. 1569, quo non aliquid notem ad Comment. in Aristotelis Polit., eruamque aliquid e tam magno cumulo difficultatum; attamen primum sub anno 1576 Commentarii prodierunt. Bandini vita P. Victorii 67.

doctrinæ politicæ ex magna illa Rerumpublicarum collectione compendium esse, proxima fortasse veritatis est sententia.

Si numerum librorum Aristotelis computaveris, plus quam quingentos libros repertos esse merito antiquitas jam stupuit [y]. Quinquaginta fere volumina *De Animalibus* Aristotelem condidisse Plinius ait, quibus omnibus etiamnum se usum esse significat [z]; Antigonus Carystius septuaginta numeravit [a]; quadraginta Analyticorum libros Aristotelis nomine inscriptos exstitisse e variis Analyticorum interpretibus satis notum est [b]. Recensus autem Aristotelicorum librorum a veteribus scriptoribus jam confectos habemus tres, et quidem primum in vita Aristotelis apud Diogenem Laertium; secundum in vita ejusdem, auctore Anonymo, a Menagio Observationibus ad Diogenem Laertium inserta; tertium in Arabica philosophorum bibliotheca, quæ manuscripta servatur in Bibliotheca Scorialensi, unde illum excerpsit Casirius in opere inscripto: *Bibliotheca Arabico-Hispana* [c]. Non est nostrum numero et ordine in varios librorum Stagiritæ recensus investigare, præsertim cum hæc provincia a doctissimo Buhlio jam occupata fuerit [d]. Multum autem, notissimis Aristotelicorum operum vicissitudinibus in inscriptionibus et in ordine librorum variatum esse, non tam ex eo apparet, quod in Codicibus manu exaratis et in vulgatis editionibus plures libri diversis nominibus insigniantur aut locum sibi debitum non teneant; quam potius ex interna confusione, qua præstantissima philosophi opera, v. c. quæ hodie vocantur Physica, Metaphysica, Parva Naturalia, Problemata, Ethica ad Nicomachum et Eudemum, Politica, liber male vulgo inscriptus de Xenophane, Gorgia et Zenone, et alia ad nos pervenere [e]. Etenim jam veteres quædam Aristotelis opera *νοθεῖα* esse putaverunt [f]. Quo vero numerus

y Menage Observat. ad Diog. Laert. p. 201.

z Hist. Nat. VIII. 16, 17.

a Schweigh. Animadv. ad Athen. VII. 281. f.

b Jo. Philopon. ad Analyt. prior. fol. 2. a.—In Regia Bibliotheca Matridensi occurrit Proœmium libri Aristotelis de animalium Proprietate aliunde minus notum, rubris litteris adscripta *Constantini Lascaris* annotatiuncula: ἔοικεν γὰρ Ἀριστοτέλει. Iriarte Catal. I. 322. Liber de Agricultura Aristotelis extat Arabice. Herbelot. Bibl. orient. 969.

c Diog. Laert. V. 19. Menagii Observ. 201. Casirii Biblioth. Arab. Hispan. I. 306. Buhle de libris Aristotelis deperditis Comment. XV. 62.

d l. c.

e Buhle l. c. 58.

f Athen. XV. 697. a.

librorum Aristoteli suppositorum maximopere increvit, id fuit Ptolemæorum et Attalorum magnas bibliothecas Alexandriæ et Pergami condendi studium, quo reges illi certantes libros, Aristotelis nomen præ se ferentes, undequaque magnis sumtibus coemerunt. Excitati itaque sunt homines lucri avidi, ut regibus illis imponentes venderent proprios ingenii fœtus pro libris Aristotelicis [g]. His adde eadem sæpe scripta non solum variis nominibus [h], sed particulam quandam libri integrum quasi opus laudari [i]. Quid? quod, omnibus his perpensis, non multos suppositicios ab aliis confectos fœtus operum Aristotelicorum catalogo non ademeris?

Id vero, quo tempore opus aliquod amissum sit, accurate explicare, hoc, vel maxima diligentia adhibita, fieri non potest; Grammaticorum enim, Parœmiographorum aliorumque umbratilium doctorum laudata flocci æstimanda sunt. Quandoquidem Suidas, Hesychius, Eustathius, alii, et vero etiam Apostolius, Cardinalis Bessarionis amicus, sæculi decimi quinti scriptor, horum Aristotelicorum operum fragmenta in medium attulerunt aliorumque clarissimorum scriptorum [k], quibus, ut pro certo habeo, ne leviter quidem universum opus inspectum est. Recentiorem enim semper fere antiquiorem Grammaticum transscripsisse, in horum scriptorum operibus legendis perfacile invenias, ingenue interdum serioris ætatis scriptor profitetur: se alius auctoritate opus aliquod afferre et uti Eustathius ὥς φασιν adjungit [l]. Non meum est nunc disquirere omnia illa commoda, quæ perhibent, portentosis illis cruciatorum e bellis emanasse, utrum re vera exstiterint nec ne [m], sed hoc summorum etiam virorum auctoritate commotus dicere audeo: barbarica ista incultorum Latinorum Constantinopolis expugnatione auream veterum operum copiam, proh dolor! in

[g] Plura hac de re Bayle Lexic. s. v. Tyrann. Not. D. Heynii Opusc. academ. I. 129. Buhle l. c. 66. Menage ad Diog. Laert. VIII. 35. Meiners Geschichte etc. I. 573.

[h] Brandis de perditis Aristotelis libris de Ideis et de Bono 6.

[i] Marx ad Ephorum et Cretica mea. Ita, ut Buhlii verbis utar, quæ præter πολιτικὴν ἀκρόασιν laudarunt scripta Aristotelica argumenti politici Diogenes Laertius et Menagii Anonymus: Πολιτικὸν α′—Πολιτικὰ β′ haud dubie non fuerunt opera singularia a Politicis diversa. Buhle l. c. 121.

[k] Sic Apostolius procemio proverbiorum laudat Panætium de Officiis. Cicer. de Offic. I. 2. §. 7. ibique Beier.

[l] Eustath. ad Dionysii Periegesin v. 1140. Buhle l. c. 126.

[m] Notissimus est hac de re Heerenii libellus, quocum conf. Jourdain l. c. 40.

sempiternum perditam esse[m]. Quot tandem a Photio, celeberrimo et doctissimo Patriarcha, lecta sunt, quorum ne vestigium quidem post eum invenire possumus! Attamen nostris præsertim temporibus de perditorum quorundam operum inventione nobis omnino non est desperandum; fieri enim potest, ut e palimpsestis, quibus jam fragmentum operis Aristotelis *de Justitia* debemus[n], aut ex antiquis in Aramenicam vel aliam linguam versionibus frugi aliquid eruatur.

Laudatissimos illos *de Alexandro* amici et magistri Aristotelis libellos deperditos esse, dum futilia quædam de Magno illo scripta ad nostram ætatem pervenerint, sæpenumero admiratus sum[o]; atque jure argui potest summi illius viri consilium et auctoritatem variis temporum vicissitudinibus Philippi filio numquam defuisse. Ephebo autem, ut prudentissimus ille Gallus Telemachum, librum Περὶ Βασιλείας inscripsisse videtur *παιδεύων αὐτὸν ἐν τούτῳ μονοβίβλῳ ὅπως δεῖ βασιλεύειν*[p]. Neutiquam ob amissa præcepta politica, quæ enucleate in Politia habemus[q], sed peculiaribus Macedonici regni rationibus, de quibus Stagirites certe disseruit, nos privatos esse merito dolemus. Est fortasse liber, Arabico sermone sic inscriptus:

Hyes ab ul ghalie uel maghlue

Ratio victoris et victi: exstat liber in regia Bibliotheca Parisiensi No. 918 et 924. Herbelot Biblioth. orient. 128 et 976. Arabicam inscriptionem Scherer V. Cl. Bibliothecæ Monacensis Bibliothecarius adscripsit. In libello de Alexandri fortuna Plutarchus sapientissimum consilium affert: *Ἀριστοτέλης συνεβούλευσε αὐτῷ τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἡγεμονικῶς, τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενον.*

Non umquam vero damnum operis Περὶ ἀποικίας resarcire possumus; in servatis enim Aristotelis operibus nullum est *de*

m Graviter ut assolet, horum temporum historiam Schlosserus nuper descripsit. Weltgeschichte, t. III. P. 2. sect. 1.

n Alter (Aristoteles) autem de ipsa justitia quattuor implevit sane grandis libros. Cic. de Republ. III. 8. Male igitur Buhle l. c. 116. autumat opus adhuc in libro quinto Ethicorum ad Nicomachum exstare.

o Buhle l. c. 126.

p Vita Aristotelis auctore Ammonio. Aristotelis oper. I. 48. 56. ed. Bip. Diog. Laert. V. 22. Perlustravi figmentum quoddam Aristoteli falso adscriptum: l'histoire de l'estat et du gouvernement des roys et des princes appellé le secret des secretes, lequel fist Aristote au roy Alexandre. à Paris s. a. 4to. Nunnesii notæ in Aristotelis vitam p. 57. Fabricii Biblioth. gr. t. III. Aristoteles c. 37. Jourdain l. c. 200. De Theophrasti opere ejusdem nominis conf. Αἰσυμνήτης inter fragmenta.

q III. 9. seq.

Coloniis argumentum[q]. Diversæ autem plane ab iis exstiterunt coloniarum deducendarum causæ rationesque apud antiquos, quam quæ recentiores populos, Hispanos præsertim, quarta terræ parte detecta, ad colonias mittendas impulerunt. Superfluam enim nimiamque multitudinem pro locis angustis modicisque terræ regionibus variæ Græcorum gentes nimium quasi sanguinis emiserunt in Campaniam, Siciliam, Asiam et usque ad Africam flumenque Istrum. Neque subjectæ erant metropoli, neque patriæ tributum solvebant, sed civitatem patriæ more peculiaribus magistratibus peregrinis in regionibus, pietate quidem in Metropolin uti in parentes servata, instituerunt (toto cœlo autem diversus est recentiorum hominum coloniarum deducendarum mos[r]); quæ quidem omnia a Nostro in perdito illo libro disputata, sed primarium *de coloniis in Asiam deducendis* operis scopum fuisse, verosimile videtur. Nam Alexander vel humanitate vel prudentia commotus, uti ad celeberrimam illam urbem in Ægypto constituendam, sic etiam coloniis in Asiam mittendis animos advertit. Proh dolor incœptis relictis periit, victor ipse turpissimis victus voluptatibus. Attamen litterarum græcarum vestigia vel apud Parthos imperio Romanorum vigente reperta, usque ad Macedonum occupationem sequenda esse quis non videt?

In omnibus omnium rerum Nostri disquisitionibus elucet gravis illa in Politicis effata sententia: *δεῖ τοῖς εὑρημένοις ἱκανῶς χρῆσθαι, τὰ δὲ παραλελειμμένα πειρᾶσθαι ζητεῖν*[s]; hac mente *Δικαιώματα πόλεων*, Τὰ *ἐκ τῶν* Νόμων Πλάτωνος *α' β' γ'* et Τὰ *ἐκ τῆς* Πολιτείας confecit[t]. Nescio an alia de re plura disputata, plures sententiæ enunciatæ sint, quam de inimicitia, quæ inter Platonem et Aristotelem orta esse dicitur. Ingenioso illi Gallo, cujus dicta acutiora sæpe sunt quam vera, placuit: Aristotelem hac mente solum, ut in Platonem disputaret, Politiam scripsisse[v]. Quisnam talia impugnare voluerit? Qui vero de illis,

q Fabricii Biblioth. gr. III. 9. Buhle l. c. 113. Memorabilis exstat locus Pol. I. 1. 7. *Πᾶσα οἰκία βασιλεύεται ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου, ὥστε καὶ αἱ ἀποικίαι διὰ τὴν συγγένειαν.*

r Plura hac de re invenias in notissimo opere: An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations by Ad. Smith. IV. 7.

s VII. 9. 5.

t Diog. Laert. V. 22. Morgenstern l. c. 25. 5. Idem est fortasse libellus, qui arabice *De voluptate* inscriptus est, Hadgi Khalfa enim dicit eo in libro commentaria inesse de Platonis Politia. Herbelot Bibl. orient. 977.

v Esprit des lois XXIX. 19.

in quibus Plato ab Aristotele reprehenditur[w], magistrum a discipulo non intellectum esse ex ipsius Platonis scriptis demonstrare conati sunt, non cogitaverunt: Platonem nonnumquam alia in editis, alia in *ἀγράφοις* tradidisse[x], quæ eum admirari non decet, qui *naturam* veritatis venatoris, *ἡ γὰρ φιλοσοφία θήρα τῆς ἀληθείας ἐστί,* cognovit; variæ enim sunt variis temporibus et mutabiles cujusque investigatoris de rerum natura sententiæ. Nullius igitur esse momenti examen a recentioribus quibusdam de authentia operum Platonis institutum, luce ipsa est clarius.

Δικαιώματα πόλεων[y] auctor vitæ Aristotelis, quem primum edidit Petrus Joannes Nunnesius atque luculento simul commentario explicuit; *justificationes græcarum civitatum* nominat, *quibus lites Græcorum determinabat*[z]. In iis vero, quæ ad operis sententiam attinent, nec Valesio nec Buhlio assentiar. Valesius falsa quadam apud Ammonium Grammaticum lectione ductus, putavit: Philosophum hoc libro de justis bellis, quas ob causas indici debeant quibusque legibus gerenda sint, disseruisse[a]; Buhle Nunnesii vita Aristotelis commotus *δικαιώματα πόλεων* hujusmodi argumentum habuisse autumat, ut Alexander civitatibus quibusdam propitius redderetur[b]. Ex operis fragmentis, cum duo solum exstent, nihil certi evincere licet. Apud Ammonium Grammaticum s. v. Νῆες hæc leguntur: *Ἀριστοτέλης δὲ ἱστορεῖ ἐν δικαιώμασι πόλεων*[c] *οὕτως· Ἀλέξανδρος ὁ Μολοττὸς ὑπὸ ταυτὸν χρόνον, Ταραντίνων αὐτὸν μεταπεμψαμένων ἐπὶ τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον, ἐξέπλευσε ναῦσι μὲν πέντε καὶ δέκα, πλοίοις δὲ συχνοῖς ἱππαγωγοῖς καὶ στρατηγικοῖς*[d]. Alter locus apud Harpocrationem s. v. *Δρυμός* exstat: *Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς δικαιώμασί φησιν οὕτως· Ἔπειτα*

[w] Primus quem scimus fuit Eubulus, philosophus Platonicus, uti a Longino discimus apud Porphyrium de vita Plotini 13. ed. Basil. Vid. fragmenta Longini 120. ed. Toup.

[x] Brandis l. c. 26. ibique laudata.

[y] Arist. oper. I. 23. ed. Buhle.

[z] Conring introd. in Polit. Aristot. Op. omn. II. 462. ubi quæ addidit: *scripta est ab eo posterius historia politiarum,* aliunde, quod sciam, non sunt nota. Nunnesii in vit. Arist. p. 81.

[a] Vales. ad Harpocr. 273. In eodem errore Grotius versatus est in præfatione *de jure belli ac pacis.* Miror idem nunc etiam in Schoell de la littérature grecque III. 280. scriptum esse.

[b] Buhle de libris Arist. etc. 123.

[c] Sic quidem legendum est, perperam in codicibus *πολέμων* legitur. Ita habet Ptolemæus Ascalonita, quem fere transscripsit Ammonius. Fabricii Biblioth. gr. t. IV. p. 520. Aliis etiam locis hæc verba inter sese commutata sunt. Mahne Diatribe de Aristoxeno 53. Procli successoris in Plat. Alcibiad. Primum Commentarii 207. ed. Creuzer.

[d] Eadem apud Eustath. ad Iliad H. p. 559. 624. B. ed. Rom. attamen *ὥς φασιν* adjungit.

Δρυμὸν ἓν Ἀττικὸν καὶ ἕτερον Βοιώτιον. Δικαιώματα vero, ut bene apud Suidam s. v. legitur, sunt *privilegia, peculiaria rerumpublicarum jura*, quæ Aristotelem in suo opere descripsisse, equidem persuasum habeo.

Utique jam antiquis non satis clarum fuit, utrum Aristoteli an Theophrasto librum Περὶ ἀτόμων γραμμῶν adscriberent[e]; sic et veteres et recentiores de libro Περὶ Εὐγενείας dubitationes moverunt[f]. Sæpenumero mihi, auctoris acumen mentisque gravitatem cogitanti, mirum visum est, qui, cum in iis, quæ ad feminas servosque attinent, veriora a poetis et sophistis (quorum plures inimicorum scriptis nunc diffamati, ingenui procul dubio fuerunt veritatis investigatores) doceretur, e perversis Græcorum opinionibus ad veritatem Stagirites se attollere non potuerit. Atqui notissimæ sunt ejus sententiæ: *homines qua liberos qua servos natura gigni, aliam feminarum esse naturam, aliam virtutem, aliam justitiam*[g], cum Euripides jam in scena docuerit:

> Ἴδιον οὐδὲν ἔχομεν· μία δὲ γονὰ
> Τό, τ' εὐγενὲς καὶ τὸ δυσγενές[h].

et alio loco:

> Εἰς δ' εὐγένειαν ὀλίγ' ἔχω φράσαι καλά.
> Ὁ μὲν γὰρ ἐσθλὸς εὐγενὴς ἔμοιγ' ἀνήρ.
> Ὁ δ' οὐ δίκαιος, κἂν ἀμείνονος πατρὸς
> Ζηνὸς πεφύκῃ, δυσγενὴς εἶναι δοκεῖ[i].

et Lycophron aliique sophistæ, *rem omnino futilem et inanem esse nobilitatem*[k] demonstraverunt. Qua animi, ingenii et doctrinæ in summo viro labe homunciones aliqui nostræ ætatis enisi, putida et indigna placita de hominum societate et de na-

[e] Loca ex Simplicio et Philopono collegit diligentissimus Meursius in Theophrasto. Gronov. Thesaur. X. 630. b.

[f] Plut. in vita Aristidis I. 335. c. Athen. XIII. 555. n. De recentioribus conf. de Luzac. Legg. Attic. I. §§. 1 et 4. Etiam ab aliis hoc de loco scriptum est, e. g. a Metrodoro, cujus περὶ Εὐγενείας laudatur a Diog. Laertio, initio Epicuri. Hadgi Khalfa in biblioth. philos. arabica laudat Aristotelis librum de generis nobilitate. Casiri I. 306.

[g] Pol. I. 2. 20. I. 5. 8. 10. II. 6. 4. Rhet. I. 5. 296. initio. Quod ad feminas attinet, ut ipse profitetur, aliam edixit sententiam Socrates. Xenoph. Conviv. II. 9. ἡ γυναικεία φύσις οὐδὲν χείρων τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὖσα τυγχάνει.

[h] Jo. Stobæi de Nobilitate I. 84. 492. l. 35. fragm. ex *Alexandra* vel *Alexandro*.

[i] In Dictye, fragm. X.

[k] Stobæus l. c. 494. l. 48. Ibi Luzac LL. Attic. 87. 4. ingeniose emendavit, pro καινόν, κενόν. Religiosus ille Plutarchus vehementer in Sophistas disputat. Stob. l. c. 498. l. 30.

tura humana confabulati sunt[k]; liberalibus vero et magnanimis imbecillis solum humanæ naturæ novum est argumentum. Equidem fragmentorum sermonem et doctrinam cum aliis, politicis præsertim Aristotelicis scriptis comparans, non dubitavi asserere: Librum Περὶ Εὐγενείας genuinum esse Stagiritæ fœtum. De nobilitate vero, *cujus in mediæ ætatis et nostri temporis sensu atque significatione, ne vestigium quidem est apud Græcos*, hæc docet in Politicis[l]: Ἡ *εὐγένειά ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή. Εὐγενεῖς εἶναι δοκοῦσιν, οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος.* Eadem fere in altero fragmento libri de Nobilitate[m] leguntur: Ἡ *μὲν εὐγένειά ἐστιν ἀρετὴ γένους. Οὐχ οἱ πλούσιοι, οὐδ' οἱ ἀγαθοὶ, ἀλλ' οἱ ἐκ πάλαι πλουσίων, ἢ ἐκ πάλαι ἀγαθῶν, εὐγενεῖς εἶεν ἄν. ζητεῖ γὰρ ὁ λόγος τ' ἀληθῆ· ἀρχὴ γὰρ ἄνωθεν πάντων· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ἐκ προγόνων ἀγαθῶν εὐγενεῖς πάντως, ἀλλ' ὅσοι τυγχάνουσιν ἀρχηγοὶ τῶν προγόνων ὄντες* (Neque vero omnes, qui ex majoribus fortibus et bonis prognati sunt, nobiles sunt; sed illi, qui et ipsi auctores sint novæ illustrium majorum seriei). Diversam vero iniit sententiam Luzacius in Lectionibus Atticis, ubi etiam fragmenta libelli collecta et translata invenies[n].

Qui vero res civiles investigandas sibi proposuerint, his maxime necessarium esse, doctorum in placitis et variis politicorum disciplinis versari, non latuit Nostrum. Ad omnium igitur philosophorum effata, ut ipse in Politicis fatetur, et omnium civitatum formam, mores et instituta cognoscenda enixe se dedit. Neque vero nostrorum quorundam philosophorum more; quippe qui ut præterita et obsoleta denuo in lucem afferant, rerum gestarum studio correpti sunt, sycophantice illud sophisma enuntiantes: *vera et sana esse omnia quæ adsunt*, contra nec Aristoteles, nec Plato, nullum suæ

[k] Aristotelicis his argumentis impugnavit honestum illum virum *Bartholemæum Las-Casas, Sepulveda* Politiæ Aristotelis editor, quæ res collectione operum Bartholemæi nuper Parisiis edita satis est perspicua.

[l] IV. 6. 5. V. 1. 3.

[m] Apud Stobæum l. c. 498. s. f. 499. l. 23. Lycophron sophistes, cujus his in fragmentis meminit, occurrit etiam in Politia III. 5. 11. Victorii Comment. ad Aristot. 223. Fabr. Bibl. gr. II. 424.

[n] 86. seq. Etiam Wyttenbachius de libri authentia cum Plutarcho et Athenæo dubitat ad Specim. Platon. auct. v. Heusde 48. Plura de Græcorum nobilitate atque inprimis de libro Aristotelis nuper disputavit Welcker in Prolegomenis ad Theognidis Reliquias; Viri doctissimi disputationes, opere meo jam diu absoluto, in manus pervenerunt, harum sæpius sermo erit in *Historia Politices*.

ætatis civitatis regimen bonum esse claris verbis professi sunt [o]. Quid mirum? veteres philosophi nulla ratione seu principis seu optimatum seu populi habita, ingenui veritatis venatores exstiterunt, nostrorum aliqui fortasse antiquam illam sententiam:

Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit,

regulam sibi proposuerunt.....

Aristoteles igitur suum ipsius præceptum, δεῖ τοῖς εὑρημένοις ἱκανῶς χρῆσθαι, τὰ δὲ παραλελειμμένα πειρᾶσθαι ζητεῖν [p], sequens, omnibus rerumpublicarum formis, legibus, institutis moribusque summo studio exquisitis—omnes enim artes et scientiæ, ut philosophus multis in locis docet, ἐκ τῆς ἐμπειρίας et historia rerum sibi subjectarum profectæ sunt,—ad doctrinam civilem constituendam, ad cujusque principatus arcana explicanda se accinxit; et quicunque sive Platonis sive Aristotelis civilem doctrinam penitus cognoscere velit, is diversas rerumpublicarum Græcorum formas anquisitas habeat, maxime necesse est; totius enim Græciæ civilis doctrinæ fundamenta in populi historia, moribus, legibus et institutis quærenda sunt [q].

Quas vero civitates in opere Περὶ Πολιτειῶν descripserit auctor, non satis certum est. In iis vero non solum res gestas, mores, instituta et leges accuratissime memoriæ prodidit, sed etiam initia et incrementa reipublicæ, temporum fabulosorum suæque ætatis res gestas aliaque omnia, quæ hominum animis subjecta, numquam præteriri debeant populari et pleniori orationis genere, ut in exotericis scriptis placuit, depinxit [r]. Fabulam enim historiarum esse matrem, quæ quocunque poëtarum fuco figmentisque variata sit et obfuscata, ei tamen veritatis speciem inesse atque mores, instituta, opiniones, religiones, lineamenta quasi colorem succumque antiquissimorum temporum fabulosis his traditionibus inclusas esse acerrimi ingenii virum non latuit; hac sententia ductus nec adagia

[o] Platon. Polit. VI. 497. a. b. Epist. 7. P. 3. Vol. 3. 431. ed. Bekk. Morgenstern Comment. 80. Aristot. Polit. IV. 11. s. f. V. 7. 16. V. 7. 19. V. 7. s. f. VI. 3. 2.

[p] Pol. VII. 9. 5.

[q] Zachariæ staatswissenschaftliche Betrachtungen über Cicero's Werk vom Staate 13.

[r] Cicero de Finib. V. 5. Plut. Non posse suaviter vivere secundum Epicurum 1093. b.

quidem historiæ morumque documenta minime spernenda præteriit.

Certe non satis mirari possumus, qui Cephisidorus in Isocrate magistro defendendo[s], Aristotelem Adagiorum omissionis accusare potuerit, cum maximam partem adagia sint rerumpublicarum fragmenta servata nobis, et peculiarem eum Proverbiorum collectionem instituisse e Diogene Laertio intelligamus[t]. Adagia enim non solum historiæ moribus populorum institutisque lucem præbent, sed initia et antiquissimæ reliquiæ sunt philosophiæ et poeseos, quam gnomicam dictam esse, neminem, qui his in rebus non plane rudis est, fugere potest. *Πῶς δ' οὐχὶ σοφὸν ἡ παροιμία,* Synesii sunt verba, *περὶ ὧν Ἀριστοτέλης φησίν, ὅτι παλαιᾶς εἰσι φιλοσοφίας ἐν ταῖς μεγίσταις ἀνθρώπων φθοραῖς ἀπολομένης ἐγκαταλείμματα περισωθέντα διὰ συντομίαν καὶ δεξιότητα*[v]. Etsi huic cosmologicæ, ut ita dicam, sententiæ minus accedas, quæ quidem nostrorum temporum etiam doctissimis quibusdam historiæ linguarum inquirendæ verisimilis visa est[w], attamen negari non potest: *nativam inesse atque genuinam adagiis prudentiam.*

Hæc vero extrinseca quasi fuerunt præstantissimi operis ornamenta. Rerumpublicarum autem formam, originem, leges publicas privatosque mores delineare, peculiarem fuisse divini et admirabilis operis provinciam e nomine ipso videre licet. Sed quo modo omnia hæc explicuerit, quam accurate hæc omnia digesta et explicata fuerint, e reipublicæ Atheniensium luculentis fragmentis leviter solum inspectis, satis superque intelligi potest[x]; quibus, quandoquidem dilacerata et mutilata Grammaticorum scribarumque imperitia nobis servata sint,

[s] De inimicitia Aristotelis cum Isocrate vid. Luzac. l. c. 119. Quatuór scripsit Cephisidorus *γνησιώτατος τοῦ Ἰσοκράτους ἀκουστής* (Dionys. Halic. in Isocrate 102. 17.) in Aristotelem libros. Jons. de script. hist. phil. I. 13. 1. Ruhnkenii Hist. crit. orat. græc. 82. In Leonardi Bruni Epist. t. II. p. 153. pro Aristoteles commotus *Socratis* gloria scr. *Xenocratis.*

[t] Menag. Observat. ad Diog. Laert. 197.

[v] Encomium Calvitii 59. ed. Turnebus, 85. ed. Paris. 1740. Ceterum conferri possunt Erasmi in Proverbiorum Chiliades Prolegomena. Ejusdem momenti Adagia in Arabum historia sunt, conf. Oelsner 125. Memorabile est, eadem fere, quæ in Synesii loco de Aristotele dicuntur, apud Platonem legi in Critia III. 151. ed. Bekk. V. 288. ed. Ast.

[w] Sicut Klaproth in opere *Asia Polyglotta* inscripto.

[x] E reipublicæ Atheniensium fragmentis Sigonium accurate suos libros de Republica Atheniensi descripsisse, Nunnesius est auctor in notis ad vitam Aristotelis p. 59.

magistratuum, qui summam imperii tenebant et infimorum obscurissimorumque reipublicæ ministrorum honores et officia eadem perspicuitate, eadem diligentia descripta et ante oculos posita sunt [y].

Peculiarem, Aristotele auctore, Peripateticorum morem, multos conscribere libellos omnibus fere de rebus, quis litterarum historiæ leviter tantum tinctus nesciat? Quo monstroso, venia sit verbo, vitas præcipue scribendi studio historiam philosophiæ omniumque litterarum multos errores traxisse, multis fraudibus inquinatam esse, vel e doctissimis Luzacii Lectionibus Atticis intelligi potest [z]. Fucatis his ex alio in alium librum secure translatis narrationibus, et a credulitate et imperitia veritatis loco tradita omnium fere illustrium virorum vitis labeculas plerumque vitiaque adsperserunt; quo ex fonte magnam partem vitæ Aristotelis ab Ammonio conscriptæ natam esse, maxime verisimile est. Ἀμέλει καὶ συνώδευσεν αὐτῷ μέχρι καὶ ἔσω τῶν Βραχμάνων, ἔνθ' ἔστησε τὰς διακοσίας πεντηκονταπέντε Πολιτείας fabulosi Ammonii sunt verba; veriora, ut videtur, apud Diogenem Laertium leguntur: Πολιτεῖαι πόλεων δυοῖν δεούσαιν ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ ἴδίαι δημοκρατικαὶ, ὀλιγαρχικαὶ, ἀριστοκρατικαὶ καὶ τυραννικαί. Ab Arabe vero laudantur Aristotelis *De reipublicæ regimine* lib. I. Politia dictus, *ubi complures nominantur urbes ac nationes regendæ numero CLXXI.* et *De urbium moribus* lib. II. [a] In vita Aristotelis ex vetere translatione a Nunnesio primum cum locupletissimis scholiis edita hæc leguntur: *Juvene autem existente Alexandro et militante contra Persas, eundo cum eo, nec tunc abstinuit philosophari Aristoteles; tunc enim composuit historiam ducentarum et quinquaginta politiarum* [b].

Ipse autem Aristoteles sexaginta sex civitatum in libris de

y Niebuhr Hist. Rom. I. 20. seq.

z Luzac. l. c. 144. aliisque locis.

a Ammonii vita Aristot. in Casauboni edit. op. omn. Aristotelis. Diogen. Laert. 318. ed. Casaub. Buhle l. c. 120. Conf. Herbelot Bibliothèque orientale p. 971. (Villois. anecd. gr. II. 157.) *Ketab siassat almoden*, titre du livre des Républiques d'Aristote traduit en Arabe, dans lequel suivant Hagi-Khalfah (est fortasse idem scriptor turcus, de quo anno Hegiræ 1141 (1728) Orbis terrarum Descriptio edita est Constantinopoli, sed scribitur Hagi-Califa. Journal des savans 1730. 57.), il fait mention de *cent quatre vingt et onze villes ou Républiques différentes et de leur état démocratique.*

b Vita Aristotelis auctore Ammonio sive Joanne Philopono, græce et latine; accessit ejusdem vita Aristotelis ex vetere translatione cum Pet. Joan. Nunnesii locupletissimis et doctissimis scholiis. Helmstadii 1666. 4. p. 14. et Nunnesii notæ p. 58.

republica mentionem fecit, nusquam vero operis *Περὶ Πολιτειῶν*, male vero vv. dd. Ethicorum Nicomacheorum finem ad *Πολιτείας* pertinere voluerunt; sæpius vero obscure tanquam *ἐν αἰνίγμασι* ad leges aut instituta civitatum respexit (quæ librorum explicandorum non minima est difficultas), secum ipse fortasse reputans, hæc fusius in *Rebuspublicis* explicata esse. De operis igitur descriptione nihil dici potest, cum e fragmentis præsertim nihil eruere liceat. Occurrit quidem in Scholiis ad Aristophanis *ὀρν.* v. 1283. *Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἰθακησίων Πολιτείᾳ μβ'*, sed incertum est, utrum popularis partis an universæ collectionis quadragesima secunda fuerit Ithacensium respublica.

Neutiquam vero, mea quidem sententia, Laertii locus classicus de Politiis, de universi operis descriptione intelligendus est; ubinam regales civitates mansissent? Fundamentum fuerunt operis *αἱ Κτίσεις*, quas Plutarchus laudat[c], quarum partes liber de Insulis[d], *Περὶ Εὐβοίας*[e], *Περὶ Κυρήνης*[f], *Τυῤῥηνῶν νόμιμοι*[g], et *Περὶ Ποταμῶν*[h], a quo certe opus *Περὶ τῆς τοῦ Νείλου ἀναβάσεως*, cujus exstat in veteribus quibusdam editionibus latina versio[i], fragmentum est. Deinde originibus omnium civitatum explicatis, earum historiam oratione, ut Plutarchi utar verbis, *δύναμιν καὶ χάριν* conjungenti descripsit. Extrema vero universi operis parte continebatur: Descriptio omnium suæ ætatis rerumpublicarum eo modo, quem hodie *statisticum*, venia sit verbo barbarico, dicunt et cujusmodi apud veteres Xenophontis de Lacedæmoniorum Atheniensiumque Republica libelli, exstant. Quæ si vera sunt, cum alter ad hanc alter ad illam partem adspexerit, mirabile discrimen inter numerum librorum de rebuspublicis perfacile explicatum habes.

[c] Plutarch. non posse suaviter vivere secund. Epicur. II. 1093. *ὅταν δὲ μηδὲν ἔχουσα λυπηρὸν ἢ βλαβερὸν ἱστορία καὶ διήγησις ἐπὶ πράξεσι καλαῖς καὶ μεγάλαις προσλάβῃ λόγον ἔχοντα δύναμιν καὶ χάριν ὡς τὰς Κτίσεις καὶ Πολιτείας Ἀριστοτέλης ἢ Βίους ἀνδρῶν Ἀριστόξενος* (Diatribe de Aristoxeno, auctore Mahne 22 seq.) *ἔγραψεν, οὐ μόνον μέγα καὶ πολὺ τὸ εὐφραῖνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὸν καὶ ἀμεταμέλητόν ἐστι.*

[d] Plinii Hist. IV. 12.

[e] Schol. ad Apollon. Argon. I. 558. Sic fragmenta *τῶν Ἠθικῶν* peculiari nomine laudantur. Morelli Biblioth. Nannian. 447.

[f] Pol. IX. 6.

[g] Apollon. hist. Mirab. XV.

[h] Plut. de fluminibus s. f. II. 1164. C.

[i] Buhle l. c. 127. Fortasse etiam libellus *De situ Indiæ*, qui in Catalogo Monasterii Bobii decimo sæculo occurrit *τῶν Πολιτειῶν* fragmentum fuit. Murat. Ant. It. med. æv. III. 818. Jourdain recherches etc. 30.—Nunc si vera sunt mea, Indices apud Fabricium corrigendi sunt.

Eheu amissum est in sempiternum præclarum opus, nisi e palimpsestis quibusdam fortasse eruatur. Nam neque in integro Procli commentario ad Platonis Politiam, quem Maius ille nobiscum communicare nuper promisit, quædam inesse majora fragmenta, neque in arabica versione eas latere[k] verisimile est. Proclus enim instinctu quasi divino afflatuque commotus, meditationibus suis et *θεολογουμένοις* tanquam circulo inclusus, rarissime e historia, nisi Ægyptiacam exceperis, testimonia sua hausit. Arabes vero summum odium in Idololatras suscipientes, philosophica tantum et physica opera, perraro autem poetica et historica, religionibus, fabulis lepidisque deorum figmentis completa, transtulerunt[l], atque si factum est, quod testimoniis supra adhibitis plane certum est, exemplarium penuria sequentibus infaustis illis omnium litterarum temporibus versionem *τῶν* Πολιτειῶν amissam esse persuasum habeo. A Photio vero doctissimo ac præclarissimo Patriarcha hoc opus jam non lectum esse ex ejus ipsius verbis constat. Sopater sophistes varias conscripsit eclogas in libris XII, quas Photius nobis excerpsit; summa XI librorum exposita ait Patriarcha: Ὁ *δωδέκατος λόγος συνήθροισται ἐξ ἄλλων τε διαφόρων, καὶ ἐκ τῶν* Ἀριστοτέλους *πολιτειῶν* Θετταλῶν *τέ φημι καὶ* Ἀχαιῶν *καὶ* Παρίων, Λυκίων *τε καὶ* Κίων *καὶ ὧν ἐκεῖνος ἁπλῶς ἐν τοῖς* Πολιτικοῖς *αὐτοῦ διαλαμβάνει, ὧν τὸ χρήσιμον οὐκ ἄδηλον*[m]). Certe si ***Respublicæ*** ipsius ætate adhuc exstitissent, vel hic vel alio loco sermonem de iis injecisset. Neutiquam vero seriorum Grammaticorum collectorumque, Tzetzæ et Apostolii, cujus oratio et maxime quidem hyperbolica exstat

k Fabricii Bibliogr. antiq. II. 695. Villoisonus Anecdot. II. 157.

l Oelsner de l'influence de Mohamed 132. 133. Rhapsodiarum quarundam Iliadis fecit quidem versionem Theophilus Edessanus, Maronites in syriacam linguam. Kehr Monarchiæ asiat. sarac. status 32. Oelsner l. c. not. 1. Etiam Poetica Aristotelis in arabicam linguam translata est; latina ex arabico versio exstat, eaque immerito a diversis Poeticæ editoribus neglecta. Plura hac de re disseruit Camus in collectione: Notices et extraits des Manuscrits VI. 422. seq. Non pigebit legere Condei judicium in historia Dominationis Arabum in Hispania (Historia de la dominacion de los Arabes en España Prologo p. XI.: si con el mismo fervor se hubiesen entonas aplicado à leer y traducir las historias griegas y latinas, hubieran imitado los buenos ezemplos que dieron ambas naciones. Y ahora en vez de' impertinentes y pueriles biographos, secos analistas y vanos autores di Hadices, ò historias tradicionales llenos de pompa, y de lascivas gracias de estilo, tendriamos en ellos buenos historiadores; pues los Arabes ni en lingua, ni en ingenio ceden à vinguna otra nacion.

m Photii Myriobib. Cod. 161. 175. 178. 104. b. s. f. ed. Bekker.

ad Fridericum III. imperatorem [n], loca argumento esse possunt, quippe qui alii alios verbatim describunt vel, quod nonnunquam fit, Politiam Πολιτειῶν nomine in medium afferunt [o].

Pro certo quidem habeo, Grammaticos et Lexicographos, omisso nomine ex Aristotelis thesauris hausisse, sæpissime etiam a librario aliquo vel scriba nomen ejus negligentiæ aut tædii causa suppressum esse, cujus rei et apud alios scriptores exempla occurrunt [p]; attamen nullum locum, nisi cui Stagiritæ nomen adscriptum sit, vel ex aliis certis indiciis ejus esse demonstrari potuerit, in fragmentorum collectionem inferre decrevi; hanc ob rem ne Hemsterhusii quidem auctoritate commotus sum, neque plura e libro octavo Pollucis recepi, quam quibus nomen Stagiritæ adscriptum esse inveni [q]. Eandem ob causam humanissimi Coraii conjectura, Nicolai Damasceni, qui alias etiam aliorum lucubrationes pro suis venditabat [r], et Heraclidis Rerumpublicarum excerpta ex Aristotelis Πολιτείαις hausta esse, quandoquidem mihi vera esse videtur, in fragmentorum tamen collectionem horum scriptorum nullum recepi [s]; in Eubœorum vero reipublicæ fragmentis Aristotelis Chalcidensis quædam legisse, neminem certe pœnitebit.

En habes igitur, erudite lector, aurei illius operis fragmenta,

[n] Rer. German. script. II. 47. ed. Struv. Fugit Schoellium Hist. de la littérature grecque VII. 329. Alia Apostolii opuscula in manuscriptis atque editis indicat Morelli in Bibl. græca divi Marci 157. Cretam insulam et antiquissimo et medio ævo doctrinæ officinam et quasi catenam fuisse, valde admirandum est. Ubi enim Lycurgus antiquissimis temporibus edoctus legislatorem se civibus præbuit, illic sæc. XIV ac XV græci codices exarati et in Italiam missi sunt. Conf. Ebert zur Handschriftenkunde 98. Apostolium nostrum egestate adactum libros multos descripsisse compertum est. Morelli l. c. 157. Aliorum etiam Cretensium sunt libri manuscripti, ut Plusiadeni ἄρχοντος ecclesiarum in Insula Cretæ. Morelli l. c. 237. conf. Georgii Gemistii Plethonis et Michaëlis Apostolii Orationes funebres duæ. Nunc primum ex Mss. edidit Fülleborn, Lipsiæ 1793. in Præfatione.

[o] Photii Lexic. s. v. ἐσχατία et πάρεδρος. Eustath. ad Iliad. A. 126. A. ed. Rom. I. 242. ed. Politus, Florentiæ 1730. fol. ubi Salvinus male locum e Πολιτείαις haustum esse autumat. Exstat in Polit. I. 9. 6.

[p] Sturzius ad Orion. Theban. Præf. IV. In Aurispæ sæculo XV doctissimi viri litteris mentio est Strabonis cujusdam libelli: *De conditoribus civitatum*, quod postea amissum esse videtur. Ambrosii General. Camaldul. epist. lib. XXIV. 53. ed. Mehus.

[q] Hemsterhusius ad Poll. VIII. 92. 49. Quamquam a viro illustrissimo et a Jungermanno sæpius adnotatum sit: omnia fere lib. VIII. ex Aristotele hausta esse, etiam nunc, permultis scriptoribus de Atheniensium Republica amissis, aliorum scriptorum loca indigitare licet, ex quibus hausit Lexicographus. Sic locus Poll. VIII. 119. e Pausania I. 29. excerptus est.

[r] Orellii Præfat. in Nic. Damascenum. Cretica mea 19. 89.

[s] Ad. Coraii Prodrom. τῆς Βιβλ. ἑλλ. 205. 271.

quod utinam integrum hodie exstaret; vix enim dici potest, ut Casauboni utar verbis, quam multa eo opere continerentur omnibus antiquitatis studiosis scitu jucundissima et dignissima, quæ nunc obruta densissimis tenebris planeque sepulta jacent[t]. En habes igitur ejus operis fragmentorum collectionem, multa opera multoque studio, nisi arroganter dictum sit, undique conquisitam, quæ a doctissimis viris tam diu desiderata et promissa est[v], quam ut benevolo animo, erudite lector, accipias iterum atque iterum rogo.

t Casaub. not. ad Diogen. Laert. 76. ed. Coloniæ 1615. 8.

v Promisit jam collectionem Casaubonus ad Diog. Laert. l. c. Desideraverunt collectionem Montecatini in Præfat. ad Edit. II. lib. Arist. Politic. Ferrariæ 1594. fol. Buhle l. c. 120. Niebuhr Hist. Rom. I. 20. Heeren Historische Werke III. 15. Fragmenta quædam summa diligentia atque doctrina collegit Patricius in Discuss. Peripat. t. I. p. 73 seq. Seldenii de Jure naturali et Gentium (Opera Vol. I. P. I. 75.) hæc sunt verba: "Memorat etiam ipse Aristoteles *συνηγμένας πολιτείας* seu *respublicas congestas*, quas a Laertio Πολιτείας πόλεων civitatum regimina dici opinor, quarum ex consideratione atque veterum placitorum observatione *τὴν περὶ τὰ ἀνθρώπινα φιλοσοφίαν*, id est doctrinam moralem et civilem, post Ethica ad Nicomachum absoluta perficere est adgressus. Regiminum illorum seu Rerumpublicarum sic ab eo in corpus unicum collectarum numerus erat centum et quinquaginta octo. Mittimus, quæ habuit alia ejusmodi opera veluti *δικαιώματα πόλεων* seu civitatum forensia, præter politicorum libros octo, qui ex hujusmodi supellectili ejus tantum superstites id genus disciplina sunt haud parum referti."

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ.

Χαλεπὸν γὰρ ἄνθρωπον ὄντα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς, τὰ μὲν ὅλως ἀγνοήσαντα τὰ δὲ κακῶς κρίναντα, τὰ δὲ ἀμελέστερον γράψαντα.—Galeni de Comp. Medic.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Ἀδύνατοι.

Ἀδύνατοι, οἱ ἐντὸς τριῶν μνῶν (ed. Lugd. 1696. falso μηνῶν) κεκτημένοι τὸ σῶμα πεπηρωμένον. Ἐλάμβανον δὲ οὗτοι δοκιμασθέντες ὑπὸ τῆς βουλῆς δύο ὀβολοὺς τῆς ἡμέρας ἑκάστης, ἢ ὀβολὸν ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Ὡς δὲ Φιλόχορός φησιν ἐννέα δραχμὰς κατὰ μῆνα. Harp. s. v. Ἀδύνατοι· οἱ μέρος τι βεβλαμμένοι τοῦ σώματος, ὡς μηδὲ ἐργάζεσθαι, οἳ καὶ ἐχορηγοῦντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρὰ τῆς πόλεως, μισθοφορούντων αὐτοῖς τῶν ἐν τοῖς (scr. ἐντός. Sic jam edidit ut nunc video Siebelis in Philochori fragmm. p. 45.) τριῶν μνῶν περιουσίαν κεκτημένων. Ἐδοκιμάζοντο δὲ οἱ ἀδύνατοι ὑπὸ τῆς τῶν πεντακοσίων βουλῆς, καὶ ἐλάμβανον τῆς ἡμέρας, ὡς μὲν Λυσίας λέγει, ὀβολὸν ἕνα, ὡς δὲ Φιλόχορος, πέντε. Ἀριστοτέλης δὲ δύο ἔφη. Bekkeri Anecdota gr. I. 345. Montefalconii Bibl. Coisl. 604. His de rebus luculenter disseruerunt Alberti ad Hesych. s. v. ἀδύνατοι et Boeckhius de Œcon. Athen. I. 260. seq. Zonar. teste (s. v. t. I. pag. 42. ed. Tittm.) alii horum hominum singulis diebus binos obolos, alii unum obolum acceperunt: ἐλάμβανον—οἱ μὲν ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας ὀβολοὺς δύο, οἱ δὲ ὀβολόν. Siebelis ad Philoch. fragmm. p. 45. Goettling ad Aristot. Polit. 327.

II. Ἀστυνόμος.

Δέκα φησὶν εἶναι τοὺς Ἀστυνόμους Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ· πέντε μὲν Πειραιεῖ, πέντε δ' ἐν ἄστει, τούτοις δέ φησι μέλειν περί τε τῶν αὐλητρίδων, καὶ ψαλτριῶν καὶ τῶν κοπρολόγων, καὶ τῶν τοιούτων. Harp. s. v. Quale discrimen Aristo-

teles ipse inter *ἀστυνόμους* atque *ἀγορανόμους* statuere voluerit, vid. in Pol. VI. 4. 6. ibique Goettling p. 421. Plat. de Legg. VI. 261. Alii *ἀστυνόμον*, alii *ἀγορανόμον* Ædilem esse putant (conf. Steph. Thes. nov. ed. 542. 2385.), sed si accuratius rem inspicias, neutrum cum Romanorum Ædili, Annonæ præfecto, comparare volueris. [Conf. Creuzeri Abrifs der Römischen Antiquitäten p. 144.] Non eosdem, sed similes tantum plurimis in rebus esse jam Dionysius ait A. R. VI. 4. *σχεδὸν ἐοίκασί πως κατὰ τὰ πλεῖστα τοῖς παρ' Ἕλλησιν ἀγορανόμοις.* Plura laudaverunt edd. nov. ed. Steph. Thes. 544. C. seq. Apud Thebanos *ἀστυνόμοι, τελέαρχοι* dicti sunt, atque ipse Epaminondas *φθόνῳ, καὶ πρὸς ὕβριν ἀποδειχθεὶς Τελέαρχος ὑπὸ τῶν Θηβαίων.* Plut. reip. ger. Præc. t. IX. 232. Meier et Schoem. l. c. 90. Casaub. ad Sueton. Tiber. 61.

III. Ἀποδέκται.

Ἀποδέκται, ἀρχή τίς ἐστι παρ' Ἀθηναίοις οἱ Ἀποδέκται· Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ δεδήλωκεν, ὡς δέκα τε εἴησαν (scr. *ἦσαν*), *καὶ ὡς παραλαβόντες τὰ γραμματεῖα ἀπαλείφουσι τὰ καταβαλλόμενα χρήματα τῆς βουλῆς ἐναντίον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, καὶ πάλιν ἀποδιδόασιν τὰ γραμματεῖα τῷ δημοσίῳ, καὶ ἁπλῶς ἃ πράττουσι διασαφεῖ. ὅτι δὲ ἀντὶ τῶν Κωλακρετῶν οἱ ἀποδέκται ὑπὸ Κλεισθένους ἀπεδείχθησαν, Ἀνδροτίων ἐν τῷ δευτέρῳ.* (Androt. *Ἀτθίδος* fragmenta pag. 109. ed. Siebelis. Ruhnken. ad Tim. s. v. Harpocr. s. v. *Ἄλλη δ' ἀρχὴ, πρὸς ἣν αἱ πρόσοδοι τῶν κοινῶν ἀναφέρονται· παρ' ὧν φυλαττόντων μερίζονται πρὸς ἑκάστην διοίκησιν.* Arist. Pol. VI. 5. 4. ib. Schn. et quæ congessit in Lex. s. v. Bekk. anecd. gr. I. 198. 427. Boeckh. l. c. I. 179. seq. *Ἀποδέκται δὲ ἦσαν δέκα, οἳ τοὺς φόρους καὶ τὰς εἰσφορὰς καὶ τὰ τέλη ὑπεδέχοντο καὶ τὰ περὶ τούτων ἀμφισβητήσιμα ἐδίκαζον· εἰ δέ τι μεῖζον εἴη, εἰσῆγον εἰς τὸ δικαστήριον.* Poll. VIII. 97. Schol. ad Æschin. *κατὰ Κτησ.* p. 252. ed. Bekk.

IV. Ἀπόλλων πατρῷος.

Τὸν δὲ Ἀπόλλωνα κοινῶς πατρῷον τιμῶσιν Ἀθηναῖοι, ἀπὸ Ἴωνος· τούτου γὰρ οἰκήσαντος τὴν Ἀττικὴν, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ, τοὺς Ἀθηναίους Ἴωνας (Eurip. Ion. 74. 1593.) *κληθῆναι, καὶ Ἀπόλλων πατρῷος αὐτοῖς ὀνομασθῆναι.* Harp. s. v. *Πάτριος* (" *πάτριον* est *patrium*, ad patriam et civitatem pertinens, *πατρι-*

" *κὸν*, *paternum*, ad patrem, avos cet. spectans, cujus forma " quædam *πατρῷον* [Attica est forma, Ionica *πατρώϊον*, Bœotica " *πατροῖον*. conf. Barker ad Etymol. m. Etymol. Gud. p. 1086. " ed. Sturz.] leviore etiam intervallo distans a *πατρικῷ*." Wyttenb. ad Plut. Mor. II. 175. hoc vero discrimen non semper observatum est. Interpp. ad Poll. I. 1. [vid. quæ dixi in Dissert. infra laudat. p. 7 et 8. et adde sis Markland. ad Euripid. Suppl. 264, (275.) bene de his præcipientem. Minus placent, quæ Elmsleius monuit ad Euripid. Bacch. 1365. p. 162. Cf. denique Hemsterhusii Anecdota ed. Geel. I. p. 100.]) *Ἀπόλλων Ἀθηναίοις διὰ τί ἐστιν; οἱ πρῶτοι Ἀθηναίων γεγενημένοι γονέας ᾤοντο εἶναι γῆν καὶ ἥλιον· ὁ δὲ Ἀπόλλων ἥλιος εἶναι δοκεῖ· καὶ διὰ τοῦτο πάτριος Ἀπόλλων. ἢ ὅτι Ἀπόλλων μιγεὶς Κρεούσῃ, τῇ θυγατρὶ Ἐρεχθέως, ἐγέννησε τὸν Ἴωνα, ἀφ' οὗ Ἴωνες.* Bekker anecd. gr. I. 292. conf. Bæhr de Apolline Patricio et Minerva Primigenia Atheniensium. Heidelbergæ, 1820. qui nostrum etiam locum p. 12. adhibuit. De jurejurando Archontum per Apollinem patricium et Jovem Herceum conf. nunc Plattner Beiträge, p. 88. sq. Heffter die athen. Gerichtsverfassung p. 23.

V. Ἀγορανόμοι.

Ἀγορανόμοι, οἱ τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὤνια διοικοῦντες ἄρχοντες. Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, κληροῦσθαί φησι πέντε μὲν εἰς Πειραιᾶ· πέντε δὲ εἰς ἄστυ. Harp. s. v. *Ἀγορανόμους δὲ τῆς ἀγορᾶς καθίσταμαι τρεῖς τοὺς λαχόντας, τοὺς δὲ ἱμᾶντας ἐκ λεπρῶν.* Aristoph. Acharn. 723. ibid. Schol. *Οὓς νῦν λογιστὰς καλοῦμεν. Ἱμᾶντας δὲ, λώρους, φραγγέλια· τὸ γὰρ παλαιὸν φραγγελίοις* (sic. Suid. vulgo *φραγγέλαις*, quod est verbum nihili. v. Menag. ad Diog. Laert. VI. 90.) *ἔτυπον οἱ λογισταὶ τοὺς τῆς ἀγορᾶς.* Diversas veterum rationes, cur Dicæopolis agoranomos fori *ἐκ λεπρῶν* instruat, legas apud Schol. et qui, ut alias etiam sæpius, inde hausit Suid. s. v. Iisdem fere verbis hæc apud alios Lexicographos. Hesych. Lex. Seg. 199. 330. Lex. Technol. leguntur. *Δυοῖν τούτων ἐπιμελεῖσθαι δεῖν τοὺς Ἀγορανόμους*, Theophrasti in libris legum sunt verba, *τῆς τε ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐκοσμίας, καὶ τοῦ ἀψευδεῖν μὴ μόνον τοὺς πιπράσκοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὠνουμένους.* Suid. s. v. *κατὰ τὴν ἀγοράν.* Petiti Comment. in leg. Att. V. 3. Wolf ad Demosth. adv. Lept. VIII. The-

saur. græc. ling. ab H. Stephano ed. nov. I. 542. Meier et Schoem. l. c. 89. Conf. quæ attuli s. v. Ἀστυνόμος.

VI. Ἀντιγραφεύς.

Ἀντιγραφεὺς, ὁ καθιστάμενος ἐπὶ τῶν καταβαλλόντων τινὰ τῇ πόλει χρήματα, ὥστε ἀντιγράφεσθαι ταῦτα· (Æschin. *κατὰ Κτησ.* p. 18. ed. Bekk.) *διττοὶ δὲ ἦσαν ἀντιγραφεῖς, ὁ μὲν τῆς διοικήσεως,* (appositus erat *τῷ ταμίᾳ τῆς διοικήσεως* ad contrascribendas acceptorum et expensorum tabulas. Schoem. de Comitiis Athen. p. 320. seq.) *ὥς φησι Φιλόχορος· ὁ δὲ τῆς βουλῆς, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.* Harp. s. v. Harpocrationis *ἀντιγραφεῖς* a Polluce VIII. 99. *Λογισταὶ* dicti sunt. *Δύο* enim l. l. legitur *ἦσαν, ὁ μὲν τῆς βουλῆς, ὁ δὲ τῆς διοικήσεως, λογισταὶ, καὶ τούτους ἡ βουλὴ κληροῖ κατ' ἀρχὴν* (conf. Vales. ad Harpocr. p. 35. 184. 228.) *ὡς παρακολουθεῖν τοῖς διοικοῦσι.* Falso interp. "ut jus dicentibus adsint." Bekk. Anecd. gr. I. 410. Permagnus vero Athenis fuit scribarum numerus, quod cuique magistratui scriba suus affuit, quorum diversa officia muneraque sæpissime Lexicographi aliique scriptores confuderunt. *Γραμματεῖς, ἀντιγραφεῖς, ὑπογραμματεῖς* etc. sæpissime occurrunt apud antiquos scriptores, quorum diversa munera ne a Boeckhio quidem l. c. I. 98. 198. 201. et Schoemanno l. c. accurate describi potuerunt.

VII. Ἄρειος πάγος.

Οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις (ubi Persico bello urbem dereliquerunt et Salamina se contulerunt,) *Ἀριστοτέλης μέν φησι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν πορίσασαν ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων, ὀκτὼ δραχμὰς αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις.* Plut. in Themistocle I. 258. ed. Bryan. De *Ἀρείῳ πάγῳ* conferri possunt quæ maximo studio collegerunt Matth. de jud. Atheniens. s. v. et Plattner der Process und die Klagen bei den Attikern I. 22. seq. et in Addendis XXI.

VIII. Βούλευσις.

Βουλεύσεως, ἐγκλήματος ὄνομα ἐπὶ δυοῖν ταττόμενον πραγμάτων. Τὸ μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἐπιβουλῆς τίς τινι κατασκευάσῃ θάνατον· ἐάν τε ἀποθάνῃ, ὁ ἐπιβουλευθεὶς, ἐάν τε μή. Τὸ δ' ἕτερον ὅταν ἐγγεγραμμένος ὡς ὀφείλων τῷ δημοσίῳ αὐτὸς δικάζηταί τινι, ὡς οὐ

δικαίως αὐτὸν ἐγγεγραφότι, τοῦ μὲν οὖν προτέρου μάρτυς Ἰσαῖος ἐν τῷ πρὸς Εὐκλείδην, ἐπὶ Παλλαδίῳ λέγων εἶναι τὰς δίκας. (Tittmanni Descript. rerump. gr. p. 223. n. 62.) *Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τῷ Ἰσαίῳ συμφωνεῖ.* Harp. s. v. Valesius ad h. l. p. 31. Schneid. Comm. in Aristot. Polit. p. 387. Quæ actio hic ab Aristotele *βούλευσις*, proprie a Lycurgo, ut Suidas docet s. v. *ψευδογραφὴ* dicitur. Petiti LL. Att. IV. 9. 19. Boeckh. l. c. I. 373. 240. Matth. l. c. p. 150. not. 9. p. 248. not. 28.

IX. *Γραμματεύς.*

Ὁ Γραμματεὺς πῶς τε καθίστατο καὶ τί ἔπραττεν, ὡς τῶν γραμμάτων τέ ἐστι κύριος, καὶ τὰ ψηφίσματα τὰ γενόμενα φυλάττει, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἀντιγράφεται, καὶ παρακάθηται τῇ βουλῇ, δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harpocr. s. v. Poll. (VIII. 98.) qui ex Aristotelis fontibus hausit, hæc affert de Scribis: *Γραμματεύς ὁ κατὰ πρυτανείαν κληρωθεὶς ὑπὸ τῆς βουλῆς, ἐπὶ τῷ γράμματα φυλάττειν καὶ τὰ ψηφίσματα· καὶ ἕτερος ἐπὶ τοὺς νόμους ὑπὸ τῆς βουλῆς χειροτονούμενος· ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου αἱρεθεὶς γραμματεὺς, ἀναγινώσκει τῷ τε δήμῳ καὶ τῇ βουλῇ.* Multa suo more de Scribis congessit Meurs. Lect. Att. VI. 25. Boeckh. ll. cc. conf. s. v. *ἀντιγραφεύς.* Exstiterunt quidem sacri scribæ *καλοῦνται δὲ ἱερομνήμονες καὶ ἐπιστάται καὶ μνήμονες, καὶ τούτοις ἄλλα ὀνόματα σύνεγγυς.* Arist. Pol. VI. 5. 12. ibique Goettling p. 421.

X. *Δατηταί.*

Δατεῖσθαι, τὸ μερίζεσθαι· οἱ δὲ δατηταὶ, οἱονεὶ μερισταί. Ὁπότε γὰρ κοινωνεῖέν τινες ἀλλήλοις, καὶ οἱ μὲν βούλοιντο διανέμεσθαι τὰ κοινὰ, οἱ δὲ μὴ, ἐδικάζοντο οἱ βουλόμενοι τοῖς μὴ βουλομένοις, προσκαλούμενοι εἰς Δατητῶν αἵρεσιν. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Poll. VIII. 136.

Δατητὴς, παρὰ Ἀττικοῖς, ὁ διανεμητὴς, Ἀριστοτέλης. Etym. Magn. s. v. 249. 42.

Εἰς δατητόν· πρόκλησις νεμέσεως ἢ κληρονομίας, ἢ κοινοῦ τινος ἀγορασμοῦ· ἐπὶ τῶν διανεμόντων, τὰ κοινά τισιν· ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Photii Lex. s. v. ad exempl. Porsonii Appendix. Meier et Schöm. l. c. 378. ibique laudata.

XI. *Δεκάζειν.*

Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, Ἄνυτόν φησι καταδεῖξαι

τὸ δεκάζειν τὰ δικαστήρια. Harp. s. v. δεκάζων. Plut. Corial. XIV. t. II. 75. ed. Hutten. Οὐκ ἴσμεν ὅστις ἦν ὁ δεκάσας πρῶτον ἐν Ῥώμῃ δῆμον, ἢ δικαστήριον· Ἀθήνησι δὲ λέγεται πρῶτος ἀργύριον δοῦναι δικασταῖς Ἄνυτος ὁ Ἀνθεμίωνος, προδοσίας περὶ Πύλον κρινόμενος ἐν τοῖς Πελοποννησιακοῖς ἤδη τελευτῶσιν, ὁπηνίκα τὸ χρυσοῦν ἔτι γένος ἀκήρατον ἐν Ῥώμῃ τὴν ἀγορὰν κατεῖχεν. Schol. ad Platon. Apolog. 91. 9. (p. 330. ed. Bekker.) Οὗτος ὁ Ἄνυτος Ἀνθεμίωνος ἦν υἱὸς, Ἀθηναῖος γένος, Ἀλκιβιάδου ἐραστὴς, πλούσιος ἐκ βυρσοδεψικῆς· ὅθεν καὶ σκωπτόμενος ὑπὸ Σωκράτους διὰ τοῦτο . . . ἔπεισε μισθῷ Μέλιτον ἀσεβείας γραφὴν δοῦναι κατὰ Σωκράτους. Plat. Theæt. s. f. Heind. ad initium Sophistæ IV. 269. Matthiæ de jud. Athen. I. 270. n. 55. Schneid. ad Xenoph. Memorab. Socratis initio. Meier et Schöm. l. c. 150. Anytus et Lycon συνήγοροι fuerunt Meliti. l. c. 709. De γραφῇ περὶ ἀσεβείας cf. ibid. 303.

XII. Ἐπὶ Δελφινίῳ.

Ἐπὶ Δελφινίῳ δικαστήριόν ἐστιν οὕτω καλούμενον Ἀθήνησιν· δικάζονται δὲ ἐνταῦθα οἱ ὁμολογοῦντες μὲν ἀπεκτονέναι, δικαίως δὲ τοῦτο πεποιηκέναι λέγοντες, Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. et s. v. Δελφίνιον. Pausan. I. 28. Poll. VIII. 119. Matthiæ de jud. Ath. I. 151. Bekkeri anecd. gr. I. 255.

XIII. Δῆμοι.

Μυῤῥινοῦς γοῦν δῆμος ἐν Ἀττικῇ μυῤῥίνας ἔχων, ὅθεν αὐτὸς Μυῤῥινόεις, καὶ κατὰ συναίρεσιν Μυῤῥινοῦς. Ὥσπερ ἕτερος Ῥαμνοῦς ἀπὸ τῶν ἐκεῖ φυομένων ῥάμνων. Ὧν αἱ δημόται Μυῤῥινούσιος καὶ Ῥαμνούσιος· καὶ ἡ Ἐρεικοῦσα λέγεται διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἐρείκας· καὶ ἡ Ποντικὴ δὲ Κερασοῦς ἀπὸ τῶν φυτῶν τῶν κεράσων κέκληται· καὶ Πιτυοῦσα, ἡ Μίλητός ποτε διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν πίτυας ἐκλήθη. Τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ ἄλλοι τόποι πεπόνθασιν. Schol. ad Arist. Plut. v. 586. Οἱ Παλληνεῖς δῆμός ἐστι τῆς Ἀττικῆς, ἔνθα Πεισιστράτῳ βουλομένῳ τυραννεῖν καὶ Ἀθηναίοις ἀμυνομένοις αὐτὸν πόλεμος συνέστη. (Istud bellum Lenzius, laudato Corsino, refert ad Olymp. 60. 1. Androt. fragm. p. 118.)—μέμνηται δὲ τούτου καὶ Ἀνδροτίων (qualis? plures enim exstiterunt. Thomas de Pinedo ad Steph. de urb. pag. 754. Philochori et Androt. Ἀτθίδος reliquiæ p. XIV. ed. Siebelis. hic vero est Androtion Ἀτθίδος scriptor. fragm. p. 118.) καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων

Πολιτείᾳ. Schol. ad Arist. Acharn. v. 233. Hinc sua sumpsit Eustath. ad Dionys. v. 453. A plantis locorum sæpissime deducta sunt nomina, sic Κερασοῦς, Ἀγνοῦς, Ἀναγυροῦς, Ἀχραδοῦς, Ῥαμνοῦς, Σελινοῦς, Πυξοῦς, Μυρικοῦς et similia, uti jam a Schol. ad Arist. Plut. l. c. adnotatum est. Edd. nov. Steph. Thes. pag. 490. c. 561. a. Δήμων nomen Clisthene multo antiquius fuit, sed agri tantum Attici partes sic appellatæ sunt, hic vero antiqua reipublicæ descriptione commutata, universum Atheniensium agrum in partes divisit, quos δήμους dixit. Schöm. de Comitiis Athen. pag. 363. Meier et Schöm. pag. 79. seq.

XIV. Διαιτηταί.

Εἰσὶ δὲ οἱ διαιτηταὶ, ἕτεροι τῶν δικαστῶν (Ammon. de simil. et diff. voc. s. v.)· *οὗτοι μὲν γὰρ ἐν δικαστηρίοις ἐδίκαζον ἀποδεδειγμένοις, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν διαιτητῶν ἐφεσίμους* (*Ἔφεσις, ἡ ἐξ ἑτέρου δικαστηρίου εἰς ἕτερον μεταγωγή.* Harp. s. v. De provocationibus conf. Meier de bonis Damnat. pag. 89. Schömann de comit. Athen. p. 238. not. 29. "Veræ provocationes, *ἐφέσεις* ad populum nullæ fuerunt apud Athenienses, et quæ "Heynius de eis dixit, Op. Academ. IV. p. 81. not. e, flux- "erunt e falsa interpretatione Plutarchi vit. Solon. cap. 18.;" sed fugit v. d. Poll. locus VIII. 62. *ἔφεσις ἢ ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ δῆμον* cet.) *ἔκρινον· οἱ δὲ διαιτηταὶ κλήρῳ πρότερον λαχόντες· ἢ ἐπιτρεψάντων αὐτοῖς τῶν κρινομένων τοῖς κρινομένοις διῄτουν. Καὶ εἰ μὲν ἤρεσκε τοῖς ἀντιδίκοις, τέλος εἶχεν ἡ δίκη· εἰ δὲ μή, τὰ ἐγκλήματα καὶ τὰς προκλήσεις καὶ τὰς μαρτυρίας, ἔτι δὲ καὶ τοὺς νόμους, καὶ τὰς ἄλλας πίστεις ἑκατέρων ἐμβαλόντες εἰς καδίσκους καὶ σημηνάμενοι, παρεδίδοσαν τοῖς εἰσαγωγεῦσι τῶν δικῶν. Λέγει δὲ περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης, Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.* Harpocr. s. v. *Διαιτηταὶ δὲ ἐκ τῶν ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότων ἐκληροῦντο, καὶ ἐπεκληροῦντο αὐτοῖς αἱ διαιταί· καὶ ἀτιμία ἀφώριστο τῷ μὴ διαιτήσαντι τὴν ἐπικληρωθεῖσαν δίαιταν· τῶν δ' ἐν ἱεροῖς πάλαι οὐδεμία δίκη πρὶν ἐπὶ διαιτητὰς ἐλθεῖν εἰσήγετο· ἔλεγον δὲ ἐπιτρέψαι δίαιταν, καὶ ἡ δίαιτα ἐκαλεῖτο ἐπιτροπή· ἡ δὲ ἔφεσις αὐτῶν εἰ εἰς δικαστήριον ἐγίγνετο, εἰς ἐχῖνον* (conf. verb. s. v.) *τὰς ψήφους ἐμβαλόντες ἰδίᾳ ἑκατέρας τοῦ φεύγοντος καὶ διώκοντος κατεσημαίνοντο· ἐλάμβανον δὲ οἱ διαιτηταὶ δραχμὴν παρὰ τοῦ κρίνοντος τὴν καλουμένην παράστασιν, ἐγγράψαντος αὐτοῦ ἐν γραμματείῳ τὸ ἔγκλημα καὶ τὸ τίμημα· ἐλάμβανον δὲ καὶ ἑτέραν ὑπὲρ τῆς ἀντωμο-*

σίας. Poll. VIII. 126. 127. conf. cum VIII. 60. 89. Bekker anecd. gr. I. 235. Schol. in Plat. p. 457. ed. Bekker. De διαιτηταῖς, quos jure cum *juges de paix*, Friedensrichtern, apud Britannos, Franco-gallos et provincias Rhenanas comparare possumus, conf. Heffter, die Athenäische Gerichtsverfassung pag. 277. seq., peculiarem de iis scripsit libellum Hudtwalker.

XV. Διαμεμετρημένη ἡμέρα.

Μέτρον τι ὕδατός ἐστι, πρὸς μεμετρημένον ἡμέρας διάστημα ῥέον· ἐμετρεῖτο δὲ τῷ Ποσειδεῶνι μηνί· πρὸς δὴ τοῦτο ἠγωνίζοντο οἱ μέγιστοι καὶ περὶ τῶν μεγίστων ἀγῶνες· διενέμετο δὲ εἰς τρία μέρη τὸ ὕδωρ, τὸ μὲν τῷ διώκοντι, τὸ δὲ τῷ φεύγοντι, τὸ τρίτον τοῖς δικάζουσι. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, διδάσκει περὶ τούτων. Harp. s. v. Poll. IV. 166. Æschin. in Ctesiph. p. 587. Τῷ νόμῳ κρινέσθωσαν οἱ ἄνδρες κατὰ ἕνα ἕκαστον, διῃρημένης τῆς ἡμέρας τριῶν μερῶν, ἑνὸς μέν, ἐν ᾧ ξυλλέγεσθαι ὑμᾶς δεῖ καὶ διαψηφίζεσθαι, ἐάν τε ἀδικεῖν δοκῶσιν, ἐάν τε μή. Ἑτέρου δὲ, ἐν ᾧ κατηγορῆσαι, ἑτέρου δὲ, ἐν ᾧ ἀπολογήσασθαι. Schol. ad Demosth. de corona p. 265. ed. Bekker. Xenoph. Hellen. I. 7. 24. Ἡμέρα pro actis alicujus diei, ut Latini *Dies* (vid. Drakenb. ad Liv. 42. 67. Grævius ad Cic. pro Sept. 36.), hoc loco pro judicio sumitur. Matth. de jud. Athen. I. 269. n. 54. Bayle Dict. ad. f. Diss. *sur le jour*. Meier et Schöm. l. c. 716.

XVI. Εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν.

Εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν ὄνομα δίκης ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ ἀμφισβητήσιμα εἶναι ἐν φανερῷ. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, πρὸς τὸν ἄρχοντά φησι λαγχάνεσθαι ταύτην τὴν δίκην, τὸν δὲ ἀνακρίνοντα εἰσάγειν εἰς τὸ δικαστήριον. Harp. s. v. ibid. Vales. p. 52. Ἦν δὲ δίκη καὶ εἰς ἐμφανῶν κατάστασιν καλουμένη, ὁπότε τις ἐγγυήσαιτο, ἢ αὐτόν τινα, ἢ τὰ χρήματα. Poll. VIII. 33. ibiq. Interpp. Petiti LL. Att. VII. 5. p. 636. ibique Wesseling. Conf. nunc Der Attische Process von Meier und Schömann 45. 394. 509. 515.

XVII. Ἑταῖραι.

Πεζὰς μόσχους, ἀντὶ τοῦ ἑταίρας· ἐλέγοντο γάρ τινες οὕτως, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Πολιτείᾳ. Phot. s. v. sequitur versus τοῦ Εὐπόλεως Κόλαξι. Alberti ad Hesych. t. II. 899. n. 1. Schleusneri cur. noviss. s. v.

XVIII. Εὔθυναι.

Εὐθύνης ὄνομα ἀρχῆς παρ' Ἀθηναίοις· δέκα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρες ἦσαν, παρ' οἷς ἐδίδοσαν οἱ πρεσβεύσαντες, ἢ ἄρξαντες, ἢ διοικήσαντές τι τῶν δημοσίων τὰς εὐθύνας· διείλεκται περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Eadem vero de *λογισταῖς* in Scholiis ad Æsch. *κατὰ Κτησ.* leguntur pag. 249. ed. Bekk. sunt enim iidem magistratus. Poll. VIII. 45. 100. Phot. et Zonar. *Λεξ. Ῥητ.* s. v. 257. ed. Bekk. Alberti ad Hesych. s. v. Ruhnken. ad Tim. 126. Schol. in Plat. Leg. 459. ed. Bekker. Boeckh. l. c. I. 202. 205. Meier et Schömann l. c. 99. 214. Omnes enim magistratu aut curatione aliqua cum pecuniæ publicæ administratione conjuncta decedentes, rationes apud Logistas reddebant, Archontes vero Euthynis. Schol. in Plat. LL. p. 459. ed. Bekk. *Εὔθυνοί εἰσιν ἄρχοντές τινες, οἱ τὰς εὐθύνας λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἀρχόντων, ὥσπερ οἱ λογισταὶ καὶ πάρεδροι ἐφ' ἑκάστῃ ἀρχῇ· καὶ γὰρ τῷ ἄρχοντι εὔθυνος ἦν καὶ πάρεδρος, καὶ τῷ βασιλεῖ ὁμοίως καὶ τῷ πολεμάρχῳ, καὶ τοῖς θεσμοθέταις.* Boeckh. l. c. I. 204. not. 174. male emendasse Andocid. de Myster. pag. 37. ex hoc Scholio satis patet. conf. infra s. v. *Λογισταί.*

XIX. Ἐφιάλτης.

Ἐφιάλτην μὲν οὖν φοβερὸν ὄντα τοῖς ὀλιγαρχικοῖς καὶ περὶ τὰς εὐθύνας καὶ διώξεις τῶν τὸν δῆμον ἀδικούντων ἀπαραίτητον, ἐπιβουλεύσαντες οἱ ἐχθροί, δι' Ἀριστοδίκου τοῦ Ταναγρικοῦ, κρυφαίων ἀνεῖλον, ὡς Ἀριστοτέλης εἴρηκεν. Plut. Pericl. p. 348. t. I. ed. Bryan. Is est Ephialtes, amicus Periclis, cujus opera plura adempta sunt Areopago judicia (Plut. l. c. 347.) circa Olymp. 80. 1. Diod. 11. 77. Meminit etiam hujus facti Arist. Pol. II. 9. 3. *καὶ τὴν μὲν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν Ἐφιάλτης ἐκόλουσε καὶ Περικλῆς.* Plut. l. c. 344.

XX. Ἐχῖνος.

Ἐχῖνος ἔστι μὲν ἄγγος τι, εἰς ὃ τὰ γραμματεῖα τὰ πρὸς τὰς δίκας ἐτίθεντο· μνημονεύει τοῦ ἄγγους τούτου Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. *Ἐχῖνος δὲ, οὐχ αἱ μαρτυρίαι ἐμβληθεῖσαι κατεσημαίνοντο.* Poll. VIII. 17. 127. *Ἐχῖνος, καδίσκος τίς ἐστι χαλκοῦς* (non quidem semper. conf. Phot. s. v. *ἐχῖνοι* 40. 46. 4.

ed. Pors.), εἰς ὃν αἵ τε μαρτυρίαι καὶ αἱ προκλήσεις ἔγγραφοι ἐνεβάλλοντο ὑπὸ τῶν δικαζομένων, καὶ κατεσημαίνοντο, ἵνα μηδεὶς κακουργήσῃ περὶ τὰ ἐμβαλλόμενα. Phot. s. v. Ἐχῖνος. Schol. Arist. Σφ. v. 1427. Ἔχει δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κημὸς, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης διεῤῥινημένον (?) ἐπίθεμα, εἰς τὸ, αὐτὴν μόνην τὴν ψῆφον καθίεσθαι. Schol. Arist. Ἱππ. v. 1147. Petiti LL. Att. IV. 5. pag. 436. ibique Wesseling. Theophr. Char. XIII. 3. ibid. adnot.

XXI. Ἐπιμελητὴς τῶν μυστηρίων.

Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶν οὕτως· ὁ δὲ βασιλεὺς, πρῶτον μὲν τῶν μυστηρίων ἐπιμελεῖται, μετὰ τῶν Ἐπιμελητῶν οὓς ὁ δῆμος ἐχειροτόνει. Τέσσαρες ἦσαν, δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἁπάντων, εἷς δὲ ἐξ Εὐμολπιδῶν καὶ εἷς ἐκ Κηρύκων. Harp. s. v. Ὁ δὲ βασιλεὺς μυστηρίων προέστηκε μετὰ τῶν ἐπιμελητῶν cet. Poll. VIII. 90. conf. cum VIII. 107. ibid. Interpp. Sigon. IV. de Republ. Athen. c. ult. Boeckh. l. c. I. 231. Matth. de jud. Ath. I. 243. seq.

XXII. Ἐπιστάτης, Πρόεδροι, Πρυτάνεις.

Δύο εἰσὶν οἱ καθιστάμενοι Ἐπιστάται· ὁ μὲν ἐκ Π υτανείου κληρούμενος, ὁ δὲ ἐκ τῶν Προέδρων, ὧν ἑκάτερός τινα διοίκησιν διοικεῖ, δεδήλωκεν ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Τῶν Πρυτανέων εἷς ὁ λαχὼν ἐπιστάτης ἐλέγετο. Δὶς δὲ τὸν αὐτὸν ἐπιστατῆσαι οὐκ ἐξῆν. Φυλάσσει δὲ τοῦ ἱεροῦ τὰς κλεῖς, ἐν ᾧ τὰ δημόσια χρήματα, ἔτι μὲν (τὰ γράμματα addit Telephus Pergamenus, cujus fragmentum exstat apud Eustathium ad Odyss. P. v. 455. p. 641. ed. Basil. Sed neque Suid. nec Poll. VIII. 95. nec alii Lexicographi e Telephi fontibus hauserunt, ut Vales. ad Harp. p. 73. et Luzacius putaverunt Disquis. de Epist. ac Proedr. §. 3. post Orat. de Socrate Cive, sed ex Aristotelis Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ex quo etiam Telephus sine dubio sua hausit. Schöm. de Comit. Athen. p. 84. not. 4.) καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα· ἐπειδὰν δὲ οἱ Πρυτάνεις συναγάγωσι τὴν βουλὴν ἢ τὸν δῆμον, ὁ ἐπιστάτης κληροῖ προέδρους ἐννέα (τῆς πόλεως Telephus addit) ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης ἕνα, πλὴν τῆς πρυτανευούσης,* καὶ πάλιν ἐκ τῶν ἐννέα τούτων ἐπιστάτην ἕνα κληροῖ καὶ τὸ πρᾶγμα παραδίδωσι· αὐτὸς δὲ εἰσάγει τὴν δίκην, καὶ ἐπιμελεῖται κατὰ νόμον πάντα γενέσθαι, καὶ μηδὲν παραλειφθῆναι πρὸς τὸ διδαχθῆναι τοὺς δικαστάς.

Suid. s. v. *Πρόεδροι, ἐκληροῦντο ὑπὸ τῶν Πρυτανέων καθ' ἑκάστην Πρυτανείαν, εἷς ἐξ ἑκάστης φυλῆς πλὴν τῆς πρυτανευούσης, οἵτινες τὰ περὶ τὴν ἐκκλησίαν διῴκουν. Ἐκαλοῦντο δὲ Πρόεδροι, ἐπειδήπερ προήδρευον τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ὅτι δ' ὁ καλούμενος Ἐπιστάτης κληροῖ αὐτούς, εἴρηκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ.* Harp. s. v. Photii Lex. s. v. 452. 4. ad exempl. Porsoni. *Πρόεδροι. Πρόεδρος, ὁ τῆς Πολιτείας ἀρχηγὸς καὶ ἡγεμών. Πρόεδροι ἐκλήρουν τὴν* (scr. *ἐκληροῦντο*) *τῶν* (scr. *ὑπὸ τῶν*) *Πρυτανέων καθεκάστην* (scr. *καθ' ἑκάστην*) *πρυτανείαν, εἷς ἐξ ἑκάστης φυλῆς, πλὴν τῆς πρυτανευούσης* cet. ut supra. *Ὅτι δὲ ὁ καλούμενος Ἐπιστάτης κληροῦ* (scr. *κληροῖ*) *αὐτοὺς, εἴρηκεν Ἀρ. ἐ. Ἀ. Π.* Scholia ad Demosth. e codice Bavarico. Orat. Græc. t. II. p. 104. ed. Reiske. Scholia ad Æschinis *κατὰ Κτησ.* pag. 247. 248. ed. Bekker. Poll. VIII. 96. Suid. s. v. Bekk. anecd. gr. I. 290. Schol. in Plat. LL. p. 459. Doctissimorum virorum ingenia maxime Prytanum Proedrorumque institutum exercuit; alii aliam inierunt viam: ut Sigonius (de Rep. Athen. II. 3.), Corsinius (Fast. Att. Diss. VI. n. 7.), Luzacius (de Epist. ac Proedr. §. 4.), Schömann (de comit. Athen. p. XVI. Lib. I. cap. 7. p. 83. seq.), Tittmann (Descr. rerumpubl. gr. p. 169. seq.). Harpocr. locum corruptum esse Corsinius et Schömann ll. cc. pronuntiantes medicinam, ut mihi quidem videtur neutiquam necessariam ei adhibuerunt. Hæc omnia legas mihi apud Schöm. l. c. p. 85. sq., ubi V. D. Harp. locum, certe quod nisi post absolutum primum librum Lexicographum nactus est (conf. Dedicat. p. IX.) mendose adscripsit. In Harp. enim Manuscriptis *ὑπὸ Πρυτανέων*, non *Πρυτανέων* nude legitur. De Pryt. cf. nunc Meier et Schöm. l. c. 118—122.

XXIII. Ἐπιμελητὴς Ἐμπορίου.

Ἀριστοτέλης· Ἐμπορίου ἐπιμελητὰς δέκα κληροῦσιν, τούτοις δὲ προστέτακται τῶν τε ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ Ἀττικὸν ἐμπόριον, τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν. Harp. s. v. *Ἐπιμεληταὶ ἐμπορίου ἦσαν κληρωτοὶ, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ἑκάστου ἔτους καθιστάμενοι, οἷς προσετέτακτο τῶν ἐμπορίων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τοῦ σίτου τοῦ καταπλέοντος εἰς τὸ ἐμπόριον τὸ ἀστικὸν* (scr. *Ἀττικὸν*, quod jam Boeckhius l. c. I. 89. not. 371. fecit), *τὰ δύο μέρη τοὺς ἐμπόρους ἀναγκάζειν.* Bekk. anecd. gr. I. 255. Schneid. ad Xe-

noph. de Vectig. III. 3. Ceterum de iis, quæ ad mercaturam Atheniensium attinent, conf. Boeckhius de Œconom. Civit. Athen. Lib. I. s. 9. t. I. p. 50. seq.

XXIV. Ἑλληνοταμίαι.

Ὅτι ἀρχή τις ἦν οἱ Ἑλληνοταμίαι, οἳ διεχείριζον τὰ χρήματα καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Ἑλληνοταμίαι· οἱ ταμίαι τῶν ἑλληνικῶν χρημάτων· εἶχε γὰρ ἡ Ἑλλὰς κοινὰ χρήματα ἀποκείμενα ἐν Δήλῳ. Bekk. anecd. gr. I. 248. Poll. VIII. 14. Schneid. ad Xenoph. de Vectig. V. 5. ibid. laud. Boeckhius, magno cum acumine, ut assolet V. D., inscriptionibus adhibitis, de Hellenotamiis l. c. I. 189. aliisque locis disserens, nescio qui hunc Aristotelis et Lexicographi locum præterire potuerit.

XXV. Θησεύς.

Ὅτι δὲ πρῶτος (ὁ Θησεὺς) ἀπέκλινε πρὸς τὸν ὄχλον, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ καὶ ἀφῆκε μοναρχεῖν ἔοικε μαρτυρεῖν καὶ Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ (Iliad. β′, 547.) μόνους Ἀθηναίων δῆμον προσαγορεύσας. Plut. Thes. c. 25. Homeri versus laudatus etsi spurius non esset, nullius tamen foret argumenti de antiquissima Atheniensium republica, cum in Odyss. etiam α′, 103. δῆμος Ἰθάκης legatur. cf. Matth. animadv. ad Hymn. Homeric. pag. 114. Thesei vero belli domique res gestæ juxta incertæ sunt, de quibus notum est peculiare Meursii opusculum. Ceterum conf. quæ de Thesei institutis docte disputavit Schöm. de Comit. Atheniens. initio. Heffter l. c. 109.—Fortasse Photii Scholion s. v. Κυσολάκων e nostri Atheniensium republica haustum est; legitur ibidem Μελαίνῃ Θησεὺς ἐν τοῖς παιδικοῖς ἐχρήσατο, ὡς Ἀριστοτέλης.

XXVI. Θεσμοθέται.

Ἀρχή τίς ἐστιν παρ' Ἀθήνησιν ἡ τῶν Θεσμοθετῶν, ἓξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων. Εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν καλουμένων ἐννέα ἀρχόντων (sed aliquando etiam omnes novem prætores Θεσμοθέται dicuntur. Frumand. in Fascicul. Philolog. I. 102.)· καλοῦνται δὲ οὕτως, ὅτι τῶν νόμων τὴν ἐπιμέλειαν εἶχον. Θεσμοὶ δὲ ἐκαλοῦντο οἱ νόμοι, ὡς προείπομεν (conf. Harpocr. s. v. Θεσμός)· ὅτι δὲ τοὺς νόμους οὗτοι διώρθουν κατ' ἐνιαυτόν, εἴρηκεν Αἰσχίνης τε ἐν τῷ

κατὰ Κτησιφῶντος (p. 12. ed. Bekker. ibid. Schol. p. 250.), καὶ Θεόφραστος ἐν τρίτῳ νόμων. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ διέρχεται, ὅσα οὗτοι πράττουσιν. Harp. s. v. Καὶ Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ περὶ τῶν Θεσμοθετῶν λέγων, γράφει ταυτί. "Εἰσὶ δὲ καὶ γραφαὶ πρὸς αὐτοὺς, ὧν παράστασις (μία δραχμή ἐστι Suid. s. v. παράστασις. Matth. de jud. Athen. I. 261.) τίθεται, ξενίας καὶ δωροξενίας, ἄν τις δῶρα δοὺς ἀποφύγῃ τὴν συκοφαντίαν." Harp. s. v. δωροξενίας. Ἄλλαι πρὸς ἄλλους τῶν ἀρχόντων ἐλαγχάνοντο δίκαι· πρὸς δὲ τοὺς Θεσμοθέτας, αἵ τε ξενίας τε, καὶ δωροξενίας καὶ συκοφαντίας καὶ δώρων καὶ ψευδεγγραφῆς, καὶ ὕβρεως, καὶ μοιχείας, καὶ βουλεύσεως (conf. s. v.) καὶ ἄλλων. Harp. s. v. Photii Lexic. s. v. Ξενίας γραφή. ad exempl. Porson. appendix 390. 7. Ἡγεμονία δικαστηρίου. Poll. VIII. 87. 88. Οἱ μὲν Θεσμοθέται προγράφουσι πότε δεῖ δικάζειν τὰ δικαστήρια· καὶ τὰς εἰσαγγελίας (die Athenäische Gerichtsverfassung von Heffter S. 16. c.) εἰσαγγέλλουσιν εἰς τὸν δῆμον καὶ τὰς χειροτονίας καὶ προβολὰς εἰσάγουσι καὶ τὰς τῶν παρανόμων γραφάς· καὶ εἴ τις μὴ ἐπιτήδειον νόμον γράψειε, καὶ στρατηγοῖς εὐθύνας· γίγνονται δὲ πρὸς αὐτοὺς γραφαὶ, ξενίας, δωροξενίας, δώρων, συκοφαντίας, ψευδοκλητείας, ψευδεγγραφῆς, βουλεύσεως, ἀγραφίου, μοιχείας· εἰσάγουσι δὲ καὶ δοκιμασίαν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τοὺς ἀπεψηφισμένους, καὶ τὰς ἐκ τῆς βουλῆς καταγνώσεις, καὶ δίκας ἐμπορικὰς, καὶ μεταλλικάς· καὶ ἐὰν δοῦλος κακῶς ἀγορεύῃ τὸν ἐλεύθερον, καὶ ταῖς ἀρχαῖς ἐπικληροῦσι τὰ δικαστήρια, τὰ ἴδια, καὶ τὰ δημόσια· καὶ τὰ σύμβολα τὰ πρὸς τὰς πόλεις κυροῦσι, καὶ δικαστὰς ἀπὸ συμβόλων εἰσάγουσι (i. e. controversias, quæ ex pactis inter duos populos fœderatos initis dirimendæ erant. Harpocr. s. v. σύμβολα ibique Vales. pag. 72. Optime hac de re Schneid. ad Arist. Pol. III. 1. initio p. 230.), καὶ τὰς τῶν ψευδομαρτυρίων ἐξ Ἀρείου πάγου. Photius s. v. (670. 14. ad exempl. Porsoni) partim ex Poll. sua excerpsit. Bekkeri anecd. gr. I. 264. Ceterum conf. Matth. de judic. Athen. I. p. 245. seq. et qui Demosthenis locum rectius explicat Meier l. c. p. 43. not. 127. Heffter l. c. p. 101. Meier et Schöm. l. c. 59. seq.

XXVII. Ἱεροποιοί.

Κληρωτοὶ ἄρχοντες εἰσὶ δέκα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τά τε μαντεύματα ἱεροθετοῦσι, κἄν τι καλλιερῆσαι δέῃ, καλλιεροῦσι μετὰ τῶν μάντεων καὶ θυσίας τὰς νομιζομένας ἐπιτελοῦσι καὶ τὰς πενταετηρίδας ἀπά-

σας, πλὴν Παναθηναίων. Ταῦτα Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Etym. Magn. s. v. Δέκα ὄντες Ἱεροποιοὶ ἔθυον θυσίας τὰς πενταετηρίδας, τὴν εἰς Δῆλον, τὴν ἐν Βραυρῶνι, τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν, τὴν Ἐλευσίναδε. Poll. VIII. 107. ibi Interpp. Phot. s. v. ubi pro τοῖς μαντεύμασι legendum est μάντεσι. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι Ἱεροποιοὶ τῶν σεμνῶν θεῶν, adjungit Phot. s. v., οἳ τὸν ἀριθμόν εἰσιν ἀόριστοι. Bekk. anecd. gr. I. 265.

XXVIII. Ἵππαρχος. Φύλαρχος.

Λέγεται παρ' Ἀθηναίοις Ἵππαρχος καὶ ὁ τῶν ἱππέων ἄρχων, δύο δ' ἦσαν οὗτοι, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ (Schneid. Præmonita ad Xenophontis de Hipparcho). Φύλαρχός ἐστιν, ὁ κατὰ φυλὴν ἑκάστην τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων, ὑποτεταγμένος τῷ Ἱππάρχῳ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harpocr. s. v. Poll. VIII. 94. ibi Interpp.

XXIX. Καλλικράτης.

Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους· Ἀριστοτέλης δέ φησιν ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, Καλλικράτην τινὰ πρῶτον δικαστῶν τοὺς μισθοὺς (Phot. δικαστικοὺς) εἰς ὑπερβολὴν αὐξῆσαι· ὅθεν καὶ τὴν παροιμίαν εἰρῆσθαι. Zenob. Prov. VI. 29. Suid. s. v. Phot. s. v. 623. 18. ad exemplar Porsoni. Τὰ δὲ δικαστήρια μισθοφόρα κατέστησε Περικλῆς. Aristot. Polit. II. 9. 3. ed. Schneid. Plat. Gorg. pag. 515. e. ibid. Heind. Schöm. l. c. p. XVIII. Meier et Schöm. l. c. p. 136. Callistratum vero judicii præmium instituisse auctor est Anonym. Append. Prov. Vatic. III. 35. De initio et incremento τοῦ δικαστικοῦ legi potest Plut. in Pericle c. 9. Ἄλλοτε ἄλλως ἐδίδοτο τὸ δικαστικὸν τῶν τῶν δημαγωγῶν τὰ πλήθη κολακευόντων, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαις (Arist. Pol. IV. 4. 5. V. 9. 3.)· τούτοις πενηταῖς ὁ Περικλῆς καταδημαγωγούμενος τρέπεται πρὸς τὴν τῶν δημοσίων διανομήν, συμβουλεύσαντος αὐτῷ Δημονίδου τοῦ Ἴηθεν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκεν. Boeckh. l. c. I. 230. seq.

XXX. Κίμων.

Ἀριστοτέλης φησίν, οὐχ ἁπάντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ τῶν δημοτῶν αὐτοῦ Λακιαδῶν παρεσκευάζετο τῷ βουλομένῳ τὸ δεῖπνον. Plut. Cim. t. III. p. 119. Aliter Cornelius Nepos in vita Cimonis, ibid. Interpp.

XXXI. Καλλιστεφάνου Ἔλαια.

Ἀριστοτέλης δὲ οὕτω φησὶ κατὰ λέξιν περὶ αὐτῆς· ταύτης δὲ ἔμπαλιν τὰ φύλλα ταῖς λοιπαῖς ἐλαίαις πέφυκεν. Ἀφίησι τε τοὺς πτόρθους, ὥσπερ ἡ μύρτος, εἰς τοὺς στεφάνους συμμέτρους. Ἀπὸ ταύτης λαβὼν Ἡρακλῆς ἐφύτευσεν Ὀλυμπιάσιν· ἀφ' ἧς οἱ στέφανοι τοῖς ἀθληταῖς δίδονται. Ἐστὶ δὲ αὕτη περὶ τὸν Ἰλισσὸν ποταμὸν, σταδίους ξ' τοῦ ποταμοῦ ἀπέχουσα. Περιῳκοδόμηται δὲ, καὶ ζημία μεγάλη τῷ θιγόντι αὐτῆς ἐστιν· ἀπὸ ταύτης ἔφερον λαβόντες Ἠλεῖοι τῶν ἀθλητῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τοὺς στεφάνους. Schol. ad. Arist. Plut. v. 586.

XXXII. Κατὰ δήμους δικαστάς.

Περὶ τῶν κατὰ δήμους δικαστῶν, ὡς πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα, καὶ κατὰ δήμους περιϊόντες ἐδίκαζον, εἶτα ἐγένοντο τεσσαράκοντα, εἴρηκεν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harpocr. s. v. Οἱ δὲ τεσσαράκοντα πρότερον μὲν ἦσαν τριάκοντα, οἳ περιϊόντες κατὰ δήμους, τὰ μέχρι δραχμῶν δέκα ἐδίκαζον, τὰ δὲ ὑπὲρ ταῦτα, διαιτηταῖς παρεδίδοσαν. Μετὰ δὲ τὴν τῶν τριάκοντα ὀλιγαρχίαν, μίσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τριάκοντα, τεσσαράκοντα ἐγένοντο· χίλιοι καὶ διακόσιοι ἀπὸ τούτων ἦσαν οἱ λειτουργοῦντες. Δημοσθένης δὲ νόμον γράψας, ἀντὶ τοσούτων τριακοσίους τοὺς πλουσιωτάτους ἐποίησε. Poll. VIII. 100. ibique Interpp. Phot. s. v. κ. δ. δ. Actiones etiam de verberibus inflictis in judicium deducebant. Demosth. in Pantaen. p. 976. 10. Matthiæ de jud. Athen. I. 250. Meier et Schöm. l. c. 79. seq.

XXXIII. Κλέων.

Ἐπέστη Κλέων καὶ τῇ πρὸς Λακεδαιμονίους εἰρήνῃ, ὡς Φιλόχορος καὶ Ἀριστοφάνης, προσθεὶς ἄρχοντα Εὔθυνον. Ἀριστοτέλης δὲ καὶ περιζωσάμενον αὐτὸν λέγει δημηγορῆσαι, εἰς τὴν θρασύτητα αὐτοῦ ἀποσκώπτων. Schol. ad. Lucian. Tim. 30. Tib. Hemsterhusius ad h. l. ait: *προσθεὶ—Εὔθυνον* aptius post Philochorum inseritur, sed eo anno, ut ex aliis scriptoribus satis constat, quo Cleon obstitit, ne pax cum Lacedæmoniis iniretur, nec Stratocles, nec Euthynus (fortasse *Εὔθυνος* non nomen proprium est h. l., sed *ἄρχοντος*, de quo s. v. *Λογιστ.* nec vero liquet), sed Stracles Archon fuit. Thucydid. IV. 15. seq. Schol. ad Aristoph. Pac. v. 664. Palm. Exercit. p. 727. Siebe-

lis ad Phil. fragm. pag. 59. mutatis vocum sedibus ita legit: ὡς Φιλ. πρ. ἀρχ. Ε. κ. Ἀριστοτ. Ἀριστοφάνης δὲ καὶ cet. Hæc quidem translatio mihi quoque quam maxime placet. Ceterum de consuetudine manus velandi pro concione, laudavit V. D. Demosth. de fals. Leg. pag. 233. Wolf et Chandler Reise durch Griechenland p. 288. De Cleone elegans est Dissert. Kortümii in opere Philologische Beiträge aus der Schweiz I. p. 35. sq.

XXXIV. Κλεοφῶν δημαγωγός.

Ἀριστοτέλης φησὶ μετὰ τὴν ἐν Ἀργινούσαις[a] ναυμαχίαν, Λακεδαιμονίων βουλομένων ἐκ Δεκελείας ἀπιέναι, ἐφ' οἷς ἔχουσιν ἑκάτεροι καὶ εἰρήνην ἄγειν ἐπὶ τοῦ Καλλίου[b], Κλεοφῶν ἔπεισε τὸν δῆμον μὴ προσδέξασθαι, ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεθύων καὶ θώρακα ἐνδεδυκὼς, οὐ φάσκων ἐπιτρέψειν, ἐὰν μὴ πάσας ἀφῶσι τὰς πόλεις οἱ Λακεδαιμόνιοι. Schol. ad Aristoph. Ran. v. 1580. Cleophon, barbarus, exagitatur etiam ab Aristoph. Ran. v. 698. ubi Schol. Κλεοφῶν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ εἰς τοῦτον τὸν δημαγωγὸν δρᾶμα φέρεται Πλάτωνος (τοῦ κωμικοῦ sc.) καὶ ἐπιγράφεται ὁμωνύμος αὐτῷ Κλεοφῶν. Τοῦτον κωμῳδεῖ, ὡς ξένον καὶ φλύαρον, καὶ δυσγενῆ, Θρᾷκα γ' αὐτὸν ἔλεγεν. Ἀντεποιεῖτο δὲ τῶν πρωτείων τῆς πόλεως. Schol. ad. v. 693. καλεῖται Κλεοφῶν ὁ τυροποιός. Omnes fere Atheniensium demagogos vel peregrinos vel *μετοίκους* fuisse jam Döderlein vidit in Philolog.

[a] Αἱ Ἀργινοῦσαι κείμεναι μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ Κύμης. Diod. Sic. XIII. 97.

[b] Schol. ad Arist. Βατ. v. 406. Ἐπὶ γοῦν τοῦ Καλλίου τούτου φησὶν Ἀριστοτέλης, ὅτι σύνδυο ἔδοξε χορηγεῖν τὰ Διονύσια τοῖς τραγῳδοῖς καὶ κωμῳδοῖς, ὥστε ἦν τις καὶ παρὰ τὸν Ληναϊκὸν συστολὴ χρόνῳ, δι' οὗ πολλοὶ ὕστερον, καθάπερ τὰς χορηγίας περιεῖλε Κινησίας. Hic locus a Dindorfio etiam ita editus mire corruptus est. Plane a vero aberravit Petit. LI.. Att. I. 1. p. 144. ed. Wesseling. "Nihil enim aliud hic dicit Aristoteles," Küsteri ad Aristophan. verba sunt, "quam Archonte Callia institutum primum fuisse, ut bini Choragi sumptus ad commissiones Tragœdiarum et Comœdiarum necessarios suppeditarent, cum antea id unus tantum fecisset." (Ὁ Φρῦνις κιθαρῳδὸς Μιτυληναῖος δοκεῖ πρῶτος παρὰ Ἀθηναίοις κιθαρωδικῇ νικῆσαι Παναθήναια ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος. Schol. ad Arist. Νεφ. v. 965.) "Deinde quæ sequuntur ὥστε—Κινησίας non leviter corrupta sunt, quæ sic emendo et distinguo: ὥστε ἦν τις περὶ τὸν Λην. (ἀγῶνα) συστολή· χρόνῳ δὲ οὐ πόλλῳ cet. Sensum hunc esse puto: Quare etiam Lenæi Ludi minori apparatu et sumptu exhibere cœperunt (antequam scilicet institutum esset, ut bini pro uno sumptus ad ludos suppeditarent), tempore autem post, Cinesias effecit, ne sumptus amplius ad apparatum ludorum Scenicorum a Choragis præberentur. Sic etiam v. 153. Κινησίας ἐπραγματεύσατο κατὰ τῶν Κωμικῶν, ὡς εἶεν ἀχορήγητοι." Cinesias insulsissimus fuit dithyrambicus poeta. Schol. l. c. Hunc locum e Διδασκαλίαις Aristotelis excerptum esse verisimile est; alio etiam loco ab Aristoph. Schol. (ad Plut. v. 385, omisso nomine, apud Suid. et Phot. s. v. ὄνου σκιὰ) laudantur.

Beitr. aus der Schweiz. I. 39. n. 21. Quoties vero Lacedæmonii pacem ab Atheniensibus petiverunt non satis constat. conf. Diodorus Sic. XIII. 52. Krüger Dionysii Halicarn. Historiographica p. 283. seq. Olymp. Comment. in Plat. Alcib. pr. p. 26.

XXXV. Κύρβεις, Ἄξονες.

Κύρβεις φησὶν Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς περὶ Θεῶν (Apollod. t. I. pag. 396. ed. Heyne) *ἔχειν ἐγγεγραμμένους τοὺς νόμους· εἶναι δ' αὐτοὺς λίθους ὀρθοὺς ἑστῶτας, ὡς* (Heyne legit *οὖς*, recte ut videtur) *ἀπὸ μὲν τῆς στάσεως, στήλας· ἀπὸ δὲ τῆς εἰς ὕψος ἀναστάσεως* (Heyne *ἀνατάσεως*, male) *διὰ τὸ κεκορυφῶσθαι, κύρβεις ἐκάλουν. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησίν· "Ἀναγράψαντες δὲ τοὺς νόμους εἰς τοὺς Κύρβεις, ἔστησαν ἐν τῇ στοᾷ τῇ Βασιλείᾳ"* (*τῇ βασιλίδι.* apud Phot. s. v. 189. 21. ad exempl. Porson.) Harp. s. v. Poll. VIII. 128. Schol. Aristoph. Νεφ. v. 447. Ὀρν. v. 1354. *Κύρβεις χαλκαῖ σανίδες ἔνθα τοὺς νόμους γράφουσι· κατὰ δὲ ἐνίους ἄξονες τρίγωνοι* (*τετράγωνοι* apud Ammon. de simil. et diff. vocum s. v.), *ἐν οἷς ἦσαν οἱ τῶν πόλεων νόμοι γεγραμμένοι καὶ αἱ δημοσίαι ἱεροποιαί, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶ καὶ Ἀπολλόδωρος.* Theopompus in libro *περὶ Εὐσεβείας* ait *Κύρβεις* a Corybantibus inventos esse. Schol. l. c. Scholion valde corruptum est. *Ἄξονες——νόμοι γεγραμμένοι καὶ οἱ δημοσίοι, κύρβεις δὲ ἐν οἷς ἱεροί* scribendum est. Eadem Plut. ex Aristotele tradit Solon. t. I. p. 201. ed. Bryan. Apollonii Scholiastes *ἄξονας τετραγώνους λίθους, κύρβεις δὲ τριγώνους* tantum esse vult. Barnes. ad Euripid. Hippol. v. 1252. Coray Prolegomena in Aristotel. Polit. p. οδ'. Etiamsi inscriptio operis Περὶ τῶν Σόλωνος ἀξόνων, έ, apud Anonym. Menagii non corrupta sit, ut Buhle autumat, de Libr. Arist. deperd. Comment. Vol. XV. p. 120, eundem librum Atheniensium reipublicæ partem neutiquam vero opus peculiare fuisse contenderim. Suidas s. v. Meurs. in Solone 24. Schleusneri cur. noviss. p. 159. ibique laudata. Ceterum omnia quæ ad Κύρβεις et Ἄξονας pertinent collegerunt edd. Steph. Thes. gr. ling. p. 1095. sq.

XXXVI. Κυρία ἐκκλησία.

Τίνες δὲ αἱ κυρίαι ἐκκλησίαι, Ἀριστοτέλης δεδήλωκεν ἐν τῇ

Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, λέγων τοὺς Πρυτάνεις συνάγειν τὴν βουλὴν, καὶ τὸν δῆμον, ἡ τὴν βουλὴν ὁσημέραι, πλὴν ἐάν τις ἀφέσιμος (*ἄφετος* Poll.) *ᾖ· τὸν δὲ δῆμον τετράκις τῆς πρυτανείας ἑκάστης· προσγράφουσι δέ φησι καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀποχειροτονεῖν, οἳ δοκοῦσι μὴ καλῶς ἄρχειν, καὶ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τὰς εἰσαγγελίας* [c] *ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τοὺς βουλομένους ποιεῖσθαί φησι, καὶ τὰ ἑξῆς.* Harp. s. v. *Καὶ προγράφουσι πρυτάνεις πρὸ τῆς βουλῆς καὶ πρὸ τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ ὧν δεῖ χρηματίζειν· τῶν δ' ἐκκλησιῶν, ἡ μὲν κυρία, ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἐπιχειροτονοῦσιν, εἴπερ καλῶς ἄρχουσιν ἢ ἀποχειροτονοῦσιν· ἐν ᾗ καὶ τὰς εἰσαγγελίας ὁ βουλόμενος εἰσαγγέλλει, καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημευομένων ἀναγινώσκουσιν οἱ πρὸς ταῖς δίκαις, καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων.* Poll. VIII. 95. ibi Interpp. Phot. s. v. (672. 8. ad exemplar Porsoni) Hesych. s. v. Etym. Magn. s. v. Aliter Schol. ad Aristoph. Acharn. v. 19. ex eo Suidas s. v. sed conf. quæ Schömann de Comit. Athen. p. 28. seq. disputavit.

XXXVII. *Λειψύδριον. Λυκόποδες.*

Λυκόποδες. Οὕτως ἐκάλουν τοὺς τυράννων δορυφόρους. Οὗτοι πόλεμον ἀράμενοι πρὸς Ἱππίαν τὸν τύραννον καὶ τοὺς Πεισιστράτου υἱεῖς.—Λειψύδριον, τὸ ὑπὲρ Πάρνηθος, εἰς ὅπερ συνῆλθόν τινες τῶν ἐκ τοῦ ἄστεος, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Suid. s. v. Schol. ad Aristoph. Lysistr. v. 665. 666. Causæ nominis *Λυκοπόδων* variæ traduntur. Phot. s. v. Etym. Magn. s. v. Ob injustitiam tyranni satellites sic nominatos esse puto. Lupo enim injurias significari inter omnes satis constat, ita *λύκου ῥήματα, ἐπὶ τοῦ καὶ λόγοις καὶ ἔργοις ἀδικοῦντος.* Schol. in Plat. Phædr. p. 318. ed. Bekker.

XXXVIII. *Μετρόνομοι.*

Ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πεντεκαίδεκα. Εἰς μὲν τὸν Πειραιᾶ δέκα, πέντε δ' εἰς ἄστυ· εἶχον δὲ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅπως δίκαια εἴη τὰ μέτρα τῶν πωλούντων, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Rectius Phot. s. v. *Ἄρχοντες ἦσαν δέκα τὸν ἀριθμὸν, ὧν πέντε μὲν ἐν ἄστει· πέντε δὲ ἐν Πειραιεῖ.* Sic etiam apud Bekk. anecd. gr. I. 278. Suid. s. v. In altero

c "Ita nempe vocabantur accusationes de gravissimis criminibus publicis, quæ summam reipublicæ attingerent." Matth. de jud. Athen. I. 229. seq.

quidem loco apud Phot. s. v. *πέντε μὲν εἰς Πειραιᾶ, ἐννέα δὲ εἰς ἄστυ* legitur, sed ex *ε', ἐννέα* natum esse jam Alberti ad Hesych. s. v. adnotavit. Itaque puto apud Harp. legendum esse *ἦσαν ... δέκα· εἰς μ. τ. Π. πέντε*, præsertim cum non nisi decem fuerunt agoranomi (conf. verb. s. v.) Aliter Boeckhius l. c. I. 52. n. 193. Harpocr. locum sic emendavit: *εἰς μὲν τὸν Πειραιᾶ πέντε, δέκα δ' εἰς ἄστυ.* Causæ quidem, quas affert ibidem V. D., non idoneæ esse videntur. Conf. etiam Kühn. ad Polluc. IV. 167. et Meursii Attic. Lect. I. 8. et 19.

XXXVIII. Λογισταί. Συνήγοροι.

Ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις οὕτω καλουμένη· εἰσὶ δὲ τὸν ἀριθμὸν δέκα, οἳ τὰς εὐθύνας τῶν διῳκημένων ἐκλογίζονται ἐν ἡμέραις τριάκοντα, ὅταν τὰς ἀρχὰς ἀποθῶνται οἱ ἄρχοντες· διείλεκται περὶ τούτων Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἔνθα δείκνυται, ὅτι διαφέρουσι τῶν εὐθυνῶν. Harp. s. v. *Εὐθύνη* conf. ibi laudatos. *Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ οὕτω λέγει· λογισταὶ δὲ αἱροῦνται δέκα, παρ' οἷς διαλογίζονται πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ τά τε λήμματα καὶ τὰς γεγενημένας δαπάνας· καὶ ἄλλοις* (scr. *ἄλλοι*) *δέκα συνηγόροις* (scr. *συν—ροι*), *οἵ τινες συνανακρίνουσι τούτοις· καὶ οἱ τὰς εὐθύνας διδόντες παρὰ τούτοις ἀνακρίνοντες πρῶτον, εἶτα ἐφίενται εἰς τὸ δικαστήριον εἰς ἕνα καὶ φ α'.* Photii Lexic. ad exempl. Porsoni, appendix. *Ἐπεὶ δ' ἔνιαι τῶν ἀρχῶν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαι, διαχειρίζουσι πολλὰ τῶν κοινῶν, ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι τὴν ληψομένην λογισμὸν καὶ προσευθυνοῦσαν, αὐτὴν μηθὲν διαχειρίζουσαν ἑτέραν. Καλοῦσι δὲ τούτους οἱ μὲν εὐθύνας* (si Schneid. audias, Comment. ad Aristot. p. 502. *εὐθύνους* legendum est. Sed scribitur *εὔθυνος* et *εὐθύνης*, Plur. *εὔθυνοι* et *εὔθυναι.* De re vero *ἡ εὔθυνα*, Plur. *εὔθυναι.* Sic etiam *εὐθύνη.* Boeckh. l. c. I. 205. n. 177.), *οἱ δὲ λογιστὰς, οἱ δὲ ἐξεταστὰς, οἱ δὲ συνηγόρους.* Arist. Polit. VI. 5. 9. Nonne quæso Aristoteles secum ipse pugnat? Minime. In Atheniensium republica quos diversos esse Magistratus dixerat, eosdem esse dixit in Politia, diversis nempe in rebuspublicis civitatibusque. Quale tamen fuerit discrimen apud Athenienses inter *εὐθύνους* et *λογιστάς*, s. v. *Εὔθυναι* jam explicatum est. Petitus (III. 11. p. 308. ed. Wessel.) Logistas tanquam novem Archontes, Euthynas tanquam Paredrous novem Archontibus, Logistis assidentes autumat; atque ubi judicatum sit, Magistratus potestate dece-

dentes aliquid reipublicæ debere, Euthynos esse, qui ab illis exigerent, quibuscum fere consentit Boeckhius (l. c. I. 204. seq.), qui Euthynos socios tantum *τῶν λογιστῶν* nominat. Longe a vero aberravit Schneiderus in Addendis ad Comment. in Aristotelis Polit. p. 503. Non umquam enim Euthyni judices de crimine reorum Magistratuum sedebant, sed *τὰ δικαστήρια οἱ λογισταὶ κληροῦσι.* Bekk. anecd. gr. I. 245. 310. Æschin. in Ctesiph. p. 395. 408. Phot. aliique Lexicogr. Ceterum de Logistis conferri potest Matth. l. c. p. 250. Schömann l. c. p. 293. [Vid. nunc Hermann: über G. Böckh's Behandlung der Inschriften Anh. III. p. 220 ff.]

XXXIX. Συνήγοροι.

Κληρωτοὺς δὲ *γενομένους δέκα συνηγόρους* Ἀριστοτέλης *φησίν.* Schol. ad Aristoph. Σφ. v. 689. *Συνήγοροι ἄρχοντες ἦσαν κληρωτοὶ, οἱ τοῖς λογισταῖς ἐβοήθουν πρὸς τὰς εὐθύνας τῶν ἀρξάντων τινὰ ἀρχήν.* Bekk. anecd. gr. I. 301. Plane vero ab his diversi sunt *οἱ τοῖς ἰδιώταις συναγορεύοντες* (Bekk. l. c.), qui non sorte, sed manuum porrectione creati sunt. Suid. s. v. Phot. s. v. Schöm. l. c. p. 108. seq. His de rebus etiam Boeckhius, ut videtur, in errorem lapsus est l. c. I. 207. Accurate rem explicuerunt Heffter l. c. p. 105. seq., Meier et Schöm. l. c. p. 708., Plattner l. c. 94.

XL. Ναύκραροι.

Ναυκράρους τὸ παλαιὸν τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον. Ἀριστοτέλης *δ' ἐν τῇ* Ἀθηναίων Πολιτείᾳ *φησί· "κατέστησαν δὲ δημάρχους τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐπιμέλειαν τοῖς πρότερον ναυκράροις,* Δημίους *ἀντὶ τῶν* Ναυκράρων *ἐποίησαν."* Harp. s. v. Ναυκραρικά. *Ἄρχων τις ἦν ὁ Δήμαρχος· οὗτοι δὲ τὰς ἀπογραφὰς ἐποιοῦντο τῶν ἑκάστῳ δήμῳ χωρίων ἔτι δὲ καὶ τὰ ληξιαρχικὰ γραμματεῖα παρὰ τούτοις ἦν, καὶ συνῆγον τοὺς δήμους, ὁπότε δεήσειεν, καὶ ψῆφον αὐτοῖς ἐδίδοσαν· τούτους δέ φησιν* Ἀριστοτέλης *ἐν* Ἀθηναίων Πολιτείᾳ *ὑπὸ* Κλεισθένους *κατασταθῆναι, τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐπιμέλειαν τοῖς πρότερον* Ναυκράροις. Harp. s. v. *Δήμαρχος. Δήμαρχοι, οἱ κατὰ δήμους ἄρχοντες, ἐκαλοῦντο τέως* (i. e. ante Clisthenem) *ναύκληροι* (conf. Interpp. ad h. l.), *ὅτε καὶ οἱ δῆμοι ναυκράριοι· ναυκραρία δ' ἦν τέως φυλῆς δυοκαιδέκατον μέρος, καὶ δυώδεκα ναυκράριοι ἦσαν.* Τέσσαρες *κατὰ τριττὺν ἑκάστην.* Τὰς *δ' εἰσφορὰς,*

ἃς κατὰ δήμους διεχειροτόνουν οὗτοι, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀναλώματα. Ναυκραρία δὲ ἑκάστη δύο ἱππέας παρεῖχε (Petit. LL. Att. VIII. 1. pag. 659. ed. Wessel.) καὶ ναῦν μίαν (Sigon. IV. de rep. Athen. 5.), ἀφ' ἧς ἴσως ὠνόμασται. Poll. VIII. 108. 'Αριστοτέλης περὶ Κλεισθένους φησί· "Κατέστησε καὶ Δημάρχους τὴν αὐτὴν ἐλόντας ἐπιμέλειαν τοῖς πρότερον Ναυκλάροις· καὶ γὰρ τοὺς δήμους αὐτῶν ναυκλαρίων ἐποίησεν." Οἱ πρότερον Ναύκλαροι, εἴτε ὑπὸ Σόλωνος κατασταθέντες, εἴτε καὶ πρῶτον· οὗτοι δὲ τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων ἐκόσμουν, Κλεισθένους καταστήσαντος ἀντὶ Ναυκλάρων. Schol. ad Aristoph. Nub. v. 37. Ναυκραρία μὲν ὁποῖόν τι ἡ συμμορία, καὶ ὁ δῆμος· ναύκραρος δὲ ὁποῖόν τι ὁ δήμαρχος, Σόλωνος οὕτως ὀνομάσαντος, ὡς καὶ 'Αριστοτέλης φησί. Ὕστερον δὲ ἀπὸ Κλεισθένους δῆμοί εἰσι, καὶ δήμαρχοι ἐκλήθησαν ἐκ τῆς 'Αριστοτέλους Πολιτείας, ὃν τρόπον διέταξε τὴν πολιτείαν ὁ Σόλων. Φυλαὶ δὲ ἦσαν τέσσαρες, καθάπερ πρότερον καὶ φυλοβασιλεῖς τέσσαρες. 'Εκ δὲ τῆς φυλῆς ἑκάστης ἦσαν νενεμημέναι τριττύες μὲν τρεῖς, ναυκραρίαι δὲ δώδεκα καθ' ἑκάστην. 'Ο Κλείδημος ἐν τῇ τρίτῃ φησὶν, ὅτι Κλεισθένους δέκα φυλὰς ποιήσαντος ἀντὶ τῶν τεσσάρων, συνέβη καὶ εἰς πεντήκοντα μέρη διαταγῆναι· αὐτοὺς (leg. αὐτὰς) δὲ ἐκάλουν ναυκράρια, ὥσπερ νῦν εἰς τὰ ἑκατὸν μέρη διαιρεθέντα καλοῦσι συμμορίας. Phot. s. v. 288. 5. ad exemplar Porson. Ναύκληροι καὶ Ναύκραροι διαφέρει. Ναύκληροι μὲν γάρ εἰσιν οἱ ναῦν κεκτημένοι· Ναύκραροι δὲ οἱ εἰσπραττόμενοι τὰ δημοσία κτήματα· καὶ Ναυκράρια, οἱ τόποι, ἐν οἷς ἀνέκειντο τὰ κτήματα. Ammonii de similibus et diff. voc. s. v. p. 788. in Thesauro utriusque Linguæ. Lugd. Bat. 1600. fol.

XLI. Νικίας.

Ἔνεστιν οὖν περὶ Νικίου πρῶτον εἰπεῖν ὃ γέγραφεν 'Αριστοτέλης, ὅτι τρεῖς ἐγένοντο βέλτιστοι τῶν πολιτῶν, καὶ πατρικὴν ἔχοντες εὔνοιαν καὶ φιλίαν πρὸς τὸν δῆμον, Νικίας ὁ Νικηράτου, καὶ Θουκυδίδης ὁ Μιλησίου, καὶ Θηραμένης ὁ Ἅγωνος. Plut. Nic. III. 206. ed. Bryan.

XLII. Ὅρκοι.

'Εοίκασι δ' 'Αθηναῖοι πρός τινι λίθῳ τοὺς ὅρκους ποιεῖσθαι, ὡς 'Αριστοτέλης ἐν τῇ 'Αθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Phot. s. v. 223. 25. ed. Porson. Suid. s. v. Kühn ad Poll. VIII. 86. 95. Hujus lapidis in foro meminit Plutarch. Sol. c. 25.

Meurs. Attic. Lect. l. 6. Zoëga de Obelisc. p. 209. n. 6. Siebelis ad Philoch. fragm. p. 44. Thesmothetæ juxta lapidem in foro jurabant, si unquam violassent Solonis instituta, auream statuam paris ponderis Delphos se dicaturos. Plutarch. l. c. t. I. p. 202. ed. Bryan. Slavones etiam per lapides aliasque res jurare in usu habuerunt. Geschichte der Hohenstaufen von Raumer I. 366.

XLIII. Ἐπὶ Παλλαδίῳ.

Δικαστήριόν ἐστιν οὕτω καλούμενον, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, ἐν ᾧ δικάζουσιν ἀκουσίου φόνου καὶ βουλεύσεως (conf. s. v.) *οἱ Ἐφέται· ἔσχε δὲ τὸ δικαστήριον τὴν τοῦ Παλλαδίου ἐπωνυμίαν, καὶ οἱ δικασταὶ τὴν τῶν Ἐφετῶν ἐντεῦθεν. Ἀγαμέμνονος μετὰ τῶν Ἀργείων σὺν τῷ Παλλαδίῳ προενεχθέντος Ἀθήνας ἐξ Ἰλίου, Δημοφῶν ἁρπάζει τὸ Παλλάδιον, καὶ πολλοὺς τῶν διωκόντων ἀναιρεῖ. Ἀγαμέμνων δὲ δυσχεράνας δίκην τὸν ἁρπάσαντα ἀπαιτεῖ, καὶ συνίσταται τὸ κριτήριον ἐπὶ πεντήκοντα μὲν Ἀθηναίων, πεντήκοντα δὲ Ἀργείων, οὓς Ἐφέτας ἐκάλεσαν, παρὰ τὸ παρ' ἀμφοτέρων ἐφεθῆναι αὐτοῖς τὰ τῆς κρίσεως.* Harp. s. v. Aliter Poll. VIII. 118. De judicio *ἐπὶ Παλλαδίῳ* Matth. de jud. Atheniens. I. p. 149. De Ephetis accuratius Harp. s. v. *Οἱ δικάζοντες τὰς ἐφ' αἵματι κρίσεις ἐπὶ Παλλαδίῳ καὶ ἐπὶ Πρυτανείῳ καὶ ἐπὶ Δελφινίῳ καὶ ἐν Φρεαττοῖ Ἐφέται ἐκαλοῦντο.* Phot. s. v. Bekk. anecd. gr. I. 257. Matth. l. c. p. 146. 157.

XLIV. Πάρεδροι.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησί· "*Λαμβάνουσι δὲ παρέδρους, ὅ, τε ἄρχων καὶ ὁ πολέμαρχος* (conf. s. v.), *δύο ἑκάτερος οὓς ἂν βούληται· καὶ οὗτοι δοκιμάζονται ἐν τῷ δικαστηρίῳ πρὶν παρεδρεύειν, καὶ εὐθύνας διδόασιν ἐπὰν παρεδρεύωσιν.*" Harp. s. v. *Πάρεδροι δ' ὀνομάζονται, οὓς αἱροῦνται ἄρχων, καὶ βασιλεὺς, καὶ πολέμαρχος δύο ἕκαστος, οὓς βούλεται· δοκιμασθῆναι δὲ αὐτοὺς ἐχρῆν ἐν τοῖς πεντακοσίοις, εἶτ' ἐν δικαστηρίῳ. Προσαιροῦνται δὲ καὶ γραμματέα, ὃς ἐννόμῳ δικαστηρίῳ κρίνεται.* Poll. VIII. 92. Phot. Hesych. Suid. s. v. Varii fuerunt Paredri *τῶν Ἑλλανοταμίων* (Boeckh. l. c. I. 193.), *τῶν εὐθύνων* (Boeckh. 204. seq.). Aristotelis sententia *ἄρχων* solum et *πολέμαρχος* sibi *παρέδρους* creaverunt, apud Poll. etiam *βασιλεύς* (cujus *πάρεδροι* nominatim apud Demosthen. adv. Neær. 1369. 20. 1373. 21.

occurrunt), apud alios grammaticos omnes archontes sibi *παρέδρους* adjunxerunt—disquisitionem hac de re neutiquam ad finem perduxerunt Meier et Schöm. l. c. 57. 100. 102.

XLV. Περίπολος. Ἔφηβοι.

Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ περὶ τῶν ἐφήβων λέγων φησὶν οὕτως· "Τὸν δεύτερον ἐνιαυτὸν, ἐκκλησίας ἐν τῷ θεάτρῳ γενομένης, ἀποδεξάμενοι τῷ δήμῳ περὶ τὰς τάξεις, καὶ λαβόντες ἀσπίδα καὶ δόρυ παρὰ τοῦ δήμου, περιπολοῦσι τὴν χώραν καὶ διατρίβουσιν ἐν τοῖς φυλακτηρίοις·" παρατηρητέον οὖν, ὅτε ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἕνα φησὶν ἐνιαυτὸν ἐν τοῖς περιπόλοις γίγνεσθαι τοὺς ἐφήβους, ὁ δὲ Αἰσχίνης δύο. Harpocr. s. v. Eadem Phot. 420. 23. ad exempl. Porson. et Suid. s. v. Vales. in Notis et Mauss. p. 318. sq. Duck. ad Thucyd. VI. 45. Schöm. l. c. pag. 351. seq. Inter Ephebos recensebantur octodecim annos nati. De juramento etc. conf. Poll. VIII. 105. Schöm. l. c. p. 76. seq. Fortasse Aristoteles antiquiorem ætatem in mente habuit, Æschines vero, quocum consentit Poll. l. c. aliique, recentiorem. Ceterum levem esse illam Epheborum militiam etiam Scipio ait apud Ciceronem de Republ. IV. 4. p. 278. ed. princ. conf. Cors. fast. Att. Diss. XI. 5.

XLVI. Περικλῆς.

Reipublicæ Atheniensium omnes domi militiæque res gestas ab Aristotele in Atheniensium civitatem relatas esse, non solum verisimile sed plane certissimum est. Exaggerat multa Duris Samius, ut Plutarchus ait, in iis, quæ ab Atheniensibus et Pericle, Sami insula occupata, perpetrata sint,—*οὔτε Θουκυδίδης ἱστόρηκεν, οὔτ' Ἔφορος οὔτ' Ἀριστοτέλης* (Plut. Pericl. I. 369). Sed fusius de singulis sermonem fecisse philosophum e loco Plutarchi (I. 339.), ubi ex Aristotele, Periclem musica apud Pythoclidem excultum esse (*Ἀριστοτέλης δὲ παρὰ Πυθοκλείδῃ μουσικὴν ἂν διαπονηθῆναι τὸν ἄνδρα φησίν*), affert, coargui licet. Iterum ex Aristotele apud eundem legitur Plutarchum (l. c. p. 367.), "Periclem quondam navali prœlio a Melisso "Samiorum prætore superatum esse" *Ὑπὸ δὲ τοῦ Μελίσσου καὶ Περικλέα φησὶν αὐτὸν Ἀριστοτέλης ἡττηθῆναι, ναυμαχοῦντα πρότερον.* In Politia atque aliis in operibus Aristoteles sæpissime ad Periclis res gestas respicit. Polit. II. 9. 3. ibique Schneid.

XLVII. Πολέμαρχος.

Πολέμαρχος, ἀρχή τις ἦν παρ' Ἀθηναίοις οὕτω καλουμένη, ἔστι δὲ εἷς τῶν ἐννέα ἀρχόντων. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, διεξελθὼν ὅσα διοικεῖ ὁ Πολέμαρχος, πρὸς ταῦτα φησίν· Οὗτός τε εἰσάγει δίκας τάς τε τοῦ ἀποστασίου καὶ ἀπροστασίου (Ἀποστασίου μὲν δίκην ἔλεγον, ὁπότε ἀπελεύθερος κρίνοιτο, ὡς ἀποστὰς τοῦ δεσπότου· Ἀπροστασίου δὲ, ὁπότε μέτοικος ἐγκαλοῖτο ὡς μὴ ἔχων προστάτην. Ammon. de simil. et diff. voc. s. v. Meier et Schöm. l. c. 53. 185. 473.) καὶ κλήρων καὶ ἐπικλήρων τοῖς μετοίκοις, καὶ τἄλλα ὅσα τοῖς πολίταις ὁ ἄρχων, ταὐτὰ τοῖς μετοίκοις ὁ Πολέμαρχος. Harp. s. v. Schol. Vesp. 1037. et ex eo Suid. s. v. Matth. de jud. Ath. I. 242. Meieri hist. jur. Att. de bonis Damnatorum et fisc. 34. 40. fusius his de rebus sermo est. Aliis etiam in civitatibus magistratus Polemarchi nomine occurrit, ut apud Arcades Thuc. V. 47. Polyb. IV. 287, Thebanos in Inscriptionibus apud Boeckh. Œcon. Civit. Athen. II. 376. Matthiæ de jud. Athen. I. 245. Heffter l. c. p. 98. Poll. VIII. 91. peculiaria quædam de Polemarchi officio in medium attulit. Ὁ δὲ Πολέμαρχος θύει μὲν Ἀρτέμιδι ἀγροτέρᾳ καὶ τῷ Ἐνυαλίῳ (Suid. s. v. ibique Interpp.)· διατίθησι δὲ τὸν ἐπιτάφιον ἀγῶνα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων· καὶ τοῖς περὶ Ἁρμόδιον ἐναγίζει. Δίκαι δὲ πρὸς αὐτὸν λαγχάνονται, μετοίκων, ἰσοτελῶν (Harp. s. v. Ἰσοτελής. Bekk. anecd. gr. I. 267. Ἰσοτελεῖς· μέτοικοι τὰ μὲν ξενικὰ τέλη μὴ τελοῦντες, τὰ δὲ ἴσα τοῖς ἀστοῖς τελοῦντες. Boeckh. l. c. II. 77.), προξένων (de iis Boeckh. l. c. sæpius) καὶ διανέμει τὸ λαχὸν (causarum partem) ἑκάστῃ φυλῇ τι μέρος· τὸ μὲν διαιτηταῖς παραδιδούς. Præerat iisdem controversiis Romæ Prætor peregrinus. Cic. de Legg. II. Schneid. Comment. ad Aristot. Polit. p. 280. ibid. Giphanius. Multa et acute quidem de Polemarchi institutione et muneribus disseruerunt Meier et Schömann l. c. 50. sq., quorum auctoritate commotus in Harpocrationis loco ταὐτὰ pro ταῦτα scripsi.

XLVIII. Πωληταὶ καὶ Πωλητήριον.

Οἱ μὲν Πωληταὶ ἀρχή τίς ἐστιν Ἀθήνησι δέκα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρες, εἷς ἐκ τῆς φυλῆς ἑκάστης· διοικοῦσι δὲ τὰ πιπρασκόμενα ὑπὸ τῆς πόλεως πάντα, τέλη, καὶ μέταλλα, καὶ μισθώσεις, καὶ τὰ δημευόμενα· διείλεκται δὲ περὶ αὐτῶν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων

Πολιτείᾳ. Πωλητήριον δὲ καλεῖται ὁ τόπος; ἔνθα συνεδρεύουσιν οἱ Πωληταί. Harp. s. v. Πωληταὶ, οὗτοι τῶν ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ κατὰ προθεσμίαν καὶ μὴ ἀποδιδόντων ἐπίπρασκον τοὺς οὐσίας, ὑπέκειντο δὲ τοῖς Πωληταῖς καὶ ὅσοι τὸ διαγραφὲν ἀργύριον ἐν πολέμῳ μὴ εἰσέφερον, ἔτι καὶ οἱ ξενίας ἁλόντες· καὶ ὁ μέτοικος προστάτην οὐκ ἔχων· καὶ ὁ ἀποστασίου γραφείς· τούτων γὰρ τὰς οὐσίας πωλοῦντες παρακατέβαλον εἰς τὸ δημόσιον. Phot. s. v. bis. Poll. VIII. 99. Harp. s. v. Μετοίκιον. Schneid. ad Xenoph. de Vectig. III. 13. Boeckh. l. c. I. 167. Grammaticorum locos collegit Meursius Attic. Lect. I. 7.

XLIX. Σῖτος.

Σῖτος καλεῖται ἡ διδομένη πρόσοδος εἰς τροφὴν ταῖς γυναιξὶν ἢ τοῖς ὀρφανοῖς, ὡς ἐξ ἄλλων μαθεῖν ἐστὶ, καὶ ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων Πολιτείας. Harp. s. v. Hoc ad ὀρφανοφυλάκων munus pertinet, de quo fusius disputat Schneid. ad Xenoph. de Vectig. II. 7. A marito, qui cum uxore divortium fecisset, annua pensitatio, alimentorum causa, ad artam frumenti mensuram, illi erat præstanda, in Odeo vero cuncta (Meier et Schöm. p. 145.) peragebantur, quæ ad frumentum auctoritate publica exhibendum spectabant. Veterum recentiorumque hac de re locos summa diligentia collegit Jo. Luzac. LL. Att. p. 60. n. 20. Heffter l. c. p. 61. Meier et Schöm. l. c. 428.

L. Σιτοφύλακες.

Σιτοφύλακες ἀρχή τις ἦν Ἀθήνησιν, ἥτις ἐπεμελεῖτο ὅπως ὁ σῖτος (apud Theod. Metoch. p. 666. pro καὶ σιτία, συσσιτία scribendum est) δικαίως πραθήσεται, καὶ τὰ ἄλφιτα καὶ οἱ ἄρτοι· ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν πάλαι μὲν πεντεκαίδεκα ἐν ἄστει, πέντε δὲ ἐν Πειραιεῖ, ὕστερον δὲ λ′ μὲν ἐν ἄστει, ε′ δὲ ἐν Πειραιεῖ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Phot. Lex. 514. 21. ad exempl. Porson. Harpocr. et Poll. s. v. Bekk. anecd. gr. I. 300. In hoc loco emendando Boeckh. l. c. I. 91. n. 379. audacior quam felicior fuisse videtur. Meier et Schöm. l. c. 92. seq.

LI. Σόλων.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ φησὶν, ὅτι Σόλων εἰς τετταρα διεῖλε τέλη τὸ πᾶν πλῆθος Ἀθηναίων, Πεντακοσιομεδίμνους, καὶ Ἱππέας, καὶ Ζευγίτας, καὶ Θῆτας. Harp. s. v. Ἱππάς. Εἰς τέσσαρα διῃρημένης παρ' Ἀθηναίοις τῆς πολιτείας, οἱ ἀπορώτα-

τοι ἐλέγοντο θῆτες (καὶ θητικὸν τελεῖν, οὗτοι δὲ οὐδεμίας μετεῖχον ἀρχῆς), ὡς καὶ Ἀριστοτέλης δηλοῖ ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Phot. s. v. 110. 2. ad exempl. Porson. Harp. s. v. Πεντακοσιομεδίμνοι. Poll. VIII. 129, 130. Arist. Pol. II. 9. §. 4. Schneid. Comment. in Arist. Pol. p. 157. Boeckh. l. c. t. II. p. 28. seq. Combusti legislatoris cineres per Salaminiorum insulam dissipatos, proditum est, ab aliis testibus fide dignis ὑπό τε ἄλλων ἀνδρῶν ἀξιολόγων, καὶ Ἀριστοτέλους τοῦ φιλοσόφου. Plut. Solon. s. f. t. I. p. 212. Absonam plane esse fabulam Plut. ait l. c. Primum a Solone democratiam institutam esse diserte docuit Aristoteles Pol. l. c. conf. Perizon. ad Ælian. V. H. V. 13. Goettling ad Aristot. Polit. l. c.

LII. a. Σύμβολον.

Περὶ τοῦ παραδιδομένου τοῖς εἰσιοῦσιν εἰς τὸ δικαστήριον συμβόλου, Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ οὕτω γράφει· Τοῖς γὰρ δικαστηρίοις χρῶμα ἐπιγέγραπται ἐφ' ἑκάστῳ, ἐπὶ τῷ σφηκίσκῳ τοῦ εἰσόδου. Ὁ δὲ λαβὼν τὴν βακτηρίαν βαδίζει εἰς δικαστήριον, τὸ ὁμόχρουν μὲν τῇ βακτηρίᾳ, ἔχων δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα, ὅπερ ἐν τῇ βαλάνῳ· ἐπειδὰν δὲ εἰσέλθῃ παραλαμβάνει σύμβολον δημοσίᾳ παρὰ τοῦ εἰληχότος (εἰληχυίας ἀρχῆς. Schol. ad v. 277.) ταύτην τὴν ἀρχήν. Schol. ad Aristoph. Plut. v. 278. Schol. ad v. 277. adjungit ἵνα ἐξιόντες, καὶ τοῦτο προσφέροντες λαμβάνοιεν τὸν δικαστικὸν μισθόν. Aristoph. ἐκκ. v. 296. Σύμβολον, ὃ ἐλάμβανον οἱ δικασταὶ εἰς τὸ δικαστήριον εἰσιόντες. Εἶτα τοῦτο δόντες, τὸ δικαστικὸν ἐκομίζοντο. Phot. s. v. Poll. VIII. 16. Bekk. anecd. gr. I. 220. 301. Boeckh. l. c. I. pag. 253. Matth. de jud. Athen. I. 234. not. Heffter l. c. p. 53. 59. De Symbolis omnia collecta invenies in Creuzeri Symbolica. Meier et Schöm. l. c. 30. 134. 136.

LII. b. Ἀπὸ συμβόλων δικάζειν.

Ἀθηναῖοι ἀπὸ συμβόλων ἐδίκαζον τοῖς ὑπηκόοις· οὕτως Ἀριστοτέλης. Bekk. anecd. I. 436. Ἐδίκαζον Ἀθηναῖοι ἀπὸ συμβόλων τοῖς ὑπηκόοις καὶ τοῦτο ἦν χαλεπόν. Hesych. I. 489. Poll. VIII. 65. Diversæ vero sunt δίκαι ab Aristotele per δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι explicatæ. Pol. III. 1. 3. His de συμβόλοις multi exposuerunt, Valesius ad Harpocr. 133, Schneider ad Arist. Polit. 163, Tittmann l. c. 227, Meier et Schöm. l. c.

773—780, sed omnium accuratissime Platner l. c. I. 105—114. Miror similitudinem quandam cum iis judiciis, quæ apud nos "Austrägalgerichte" vel "Austräge" nominantur, a doctissimis his viris non observatam esse. Civitas vero ad jus dicendum electa *ἔκκλητος* est *πόλις*. Hudtwalcker l. c. 125 sq. Meier et Schöm. l. c. 775.

LIII. *Στρατεία ἐν τοῖς ἐπωνύμοις. Στρατηγοί.*

Τίς ἦν [d] *ἐν τοῖς ἐπωνύμοις στρατεία, δεδήλωκεν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ λέγων· "Εἰσὶ γὰρ ἐπώνυμοι* (conf. Phavorin. s. v. *ἐπώνυμοι*), *δέκα μὲν οἱ τῶν φυλῶν, δύο δὲ καὶ τεσσαράκοντα οἱ τῶν ἡλικιῶν. Οἱ δὲ ἔφηβοι ἐγγραφόμενοι, πρότερον μὲν εἰς λελευκωμένα γραμματεῖα ἐνεγράφοντο, καὶ ἐπεγράφοντο αὐτοῖς ὅ τε ἄρχων, ἐφ' οὗ ἐπεγράφησαν* (leg. cum Gronov. *ἐνεγράφησαν*), *καὶ ὁ ἐπώνυμος, ὁ τῷ προτέρῳ ἔτει ἐπιδεδημηκώς* (nescio quare Siebelis ad Philochori fragm. p. 42. h. in v. vitium inesse contendat). *Νῦν δὲ εἰς τὴν βουλὴν ἀναγράφονται.*" *Καὶ μετ' ὀλίγα·* "*χρῶνται δὲ τοῖς ἐπωνύμοις καὶ πρὸς τὰς στρατείας, καὶ ὅταν ἡλικίαν ἐκπέμπουσι, προσγράφουσι* [e] *ἀπὸ τινὸς ἄρχοντος ἐπωνύμου μέχρι τίνος δεῖ στρατεύεσθαι.*" Harp. s. v. Suid. s. v. Phot. s. v. 541. 17. ad exemplar Porsoni, ubi pro *ἐπεγράφοντο αὐτοῖς ὅ, τε ἄρχων, ἐφ' ὃν ἐπεγράφησαν* legendum est *ἐπεγράφ. αὐτοῖς ὅτε ἄρχων, ἐφ' οὗ ἐπεγράφ.* "Videtur ergo *ἡ ἐν τοῖς ἐπωνύμοις στρατεία* fuisse 1) militia in statuis (?), *ἐπωνύμων* indici solita, 2) militia illa, cujus anni 42 ex Archontibus eponymis numerabantur, seu stipendia illa 42, quæ ex Archontibus eponymis numerabant." Siebelis. Sigon. de Rep. Athen. IV. 5. Petit. LL. Att. p. 548. seq. Corsin. Diss. II. t. II. p. 135. sq. Philoch. fragm. p. 43.

Οἱ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν χειροτονούμενοι Στρατηγοὶ δέκα ἦσαν, ὡς μαθεῖν ἐστὶν ἐκ τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας Ἀριστοτέλους. Harp. s. v.

LIV. *Ταμίαι.*

Ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις ἦν οἱ ταμίαι, δέκα τὸν ἀριθμόν· παραλαμβάνουσι δ' οὗτοι τό, τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τὰς νίκας, καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς, ὥς φησιν

[d] Articulus *ἡ* inserendus est ex Suida et Photio s. v. Quod jam vidit Siebelis ad Philochori fragm. p. 42. n. 58.

[e] Leg. *ὡς γράφουσιν* pro *προσγράφουσι* e Photio.

Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Poll. VIII. 116. Phot. s. v. 568. 4. ad exempl. Porson. Suid. s. v. Etym. M. s. v. Philemonis Grammatici quæ supersunt p. 151. ed. Osann. Bekk. anecd. gr. I. 306. De Tamiis passim Boeckh. l. c.

LV. Τετρακόσιοι. Δρακοντίδης.

Οἱ τετρακόσιοι πρὸς ἑπτὰ κατέστησαν τῶν τριάκοντα τυράννων παρ' Ἀθηναίοις, οἵτινες τέτταρας μῆνας ἦρξαν τῆς πόλεως, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Phot. s. v. ubi post ἑπτὰ, ἐτῶν delendum est. Ἐστὶ γὰρ οὗτος Δρακοντίδης, ὃς τὸ περὶ τῶν λ'. ψήφισμα περὶ Ὀλιγαρχίας γράψας, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαις. Schol. ad Arist. Σφ. v. 157. De insigni illa Reipublicæ Atheniensis commutatione, qua Antiphonte potissimum auctore, pristina Magistratuum ratione antiquata, summa omnium rerum ad Quadringentos translata est viros, Ruhnkenius egit in Dissertatione de Antiphonte. Vid. Ruhnkenii opuscula, Lugd. Batav. 1807. p. 235. seq. Tayl. Vit. Lys. pag. 115. seq. Sluiteri Lectt. Andocidd. initio. Etiam Krüger s. f. Dionys. Historiogr.

LVI. Φυλαί. Τριττῦς. Γένη.

Τριττύς ἐστι τὸ τρίτον μέρος τῆς φυλῆς· αὕτη γὰρ διῄρηται εἰς τρία μέρη, τριττὺν (scr. τριττῦς ex Phot. Lex. ad exempl. Porson. 605. 19. et Etym. Magn. s. v.) [conf. Wachsmuth Hellenische Alterthumskunde I. p. 224.], καὶ ἔθνη, καὶ φρατρίας (hac de re egit Buttm. in Dissertat. Academ. Berolin.), ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. Ὅτε μέντοι τέσσαρες ἦσαν αἱ φυλαὶ, εἰς τρία μέρη ἑκάστη διῄρητο· καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἐκαλεῖτο τριττὺς, καὶ ἔθνος καὶ φρατρία. Poll. VIII. 111. ibi Interpp. Ἀριστοτέλης φησί· " τοῦ ὅλου πλήθους διῃρημένου Ἀθήνησιν εἴς τε τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς δημιουργοὺς, φυλὰς αὐτῶν εἶναι τέσσαρας, τῶν δὲ φυλῶν ἑκάστης μοίρας εἶναι τρεῖς, ἃς τριττύας (scr. τριττῦς) τε καλοῦσι καὶ φρατρίας, ἑκάστης δὲ τούτων τριάκοντα εἶναι γένη, τὸ δὲ γένος ἐκ τριάκοντα ἕκαστον ἀνδρῶν συνεστάναι· τούτους δὴ τοὺς εἰς τὰ γένη τεταγμένους γεννήτας καλοῦσιν. Schol. in Pseudo-Platonis Axioch. Bekkeri in Platon. Comment. crit. Berolini 1823. p. 465. Petiti LL. Att. lib. VIII. 1. p. 659. ed. Wesseling. Ἀθήνησιν αἱ φυλαὶ μετὰ μὲν Ἴωνα τέσσαρες, ἀπὸ δὲ Κλεισθένους δέκα, μετὰ δὲ ταῦτα δώ-

δεκα. Schol. Plat. in Tim. p. 424. ed. Bekker. cf. cum Schol. in LL. p. 459. Philochori fragm. p. 41. ed. Sieb. Schol. in Æschinis *κατὰ Κτησ.* p. 248. 252. ed. Bekker. Cf. nunc Censor in Ephem. Hermes inscriptis 1824. p. 107. P. IV.

LVII. Ψῆφοι.

Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ γράφει ταυτί· ψῆφοι δέ εἰσι χαλκαῖ αὐλίσκον ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ, αἱ μὲν ἡμίσειαι τετρυπημέναι, αἱ δὲ ἡμίσειαι πλήρεις· οἱ δὲ λαχόντες (judices sortiti. Heffter l. c. p. 52.) *ἐπὶ τὰς ψήφους ἐπειδὰν εἰρημένοι ὦσιν οἱ λόγοι παραδιδόασιν ἑκάστῳ τῶν δικαστῶν δύο ψήφους, τετρυπημένην καὶ πλήρη, φανερὰς ὁρᾶν τοῖς ἀντιδίκοις, ἵνα μήτε πλήρεις, μήτε πάντῃ τετρυπημένας λαμβάνωσιν.* Harp. s. v. *Ἶσαι αἱ ψῆφοι αὐτῶν· ἐγένοντο δὲ ἶσαι ψῆφοι, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ, καὶ ἦσαν τοῦ μὲν διώκοντος αἱ τετρυπημέναι, τοῦ δὲ φεύγοντος αἱ πλήρεις. Ὁποτέρῳ δ' αἱ πλείους γίνονται, οὗτος ἐνίκα, ὅτε δ' ἶσαι, ὁ φεύγων ἀπέφευγεν, ὡς καὶ Θεόδεκτος ἐν τῇ Σωκράτους Ἀπολογίᾳ.* Haustum est fragmentum ex Supplemento Lexici rhetorici ad *Φωτίου τοῦ Πατριάρχου Λεξέων συναγωγήν.* E codice Galeano descripsit Ricardus Porsonus In Ædibus Valpianis 1822. 8. 2 Vol. The classical Journal No. LIV. 361. 1823. conf. nunc Photii Lexicon s. v. 670. 30. Theodectus, Phaselita, Aristotelis discipulus, forma præstans, cujus amore captus philosophus perhibetur. Athen. XIII. 566. e. Theodectus (Theodectes ex analogia scribendum esse censet Goettling. ad Aristotelis Polit. 292.), cui Rhetorica inscripsit Aristoteles, præter Tragœdias etiam de Republica sive de Lege scripsisse videtur. Aristotel. Rhetor. II. 23, quo etiam *Apologia* laudatur: *παράδειγμα ἐκ τοῦ Σωκράτους τοῦ Θεοδέκτου.* Goettling l. c. De psephis conf. nunc Meier et Schöm. l. c. 720. seq.

LVIII. Ψηφίζειν.

Ἀριστοτέλης δέ φησιν· ὅτι ψήφῳ οἱ ἐγγραφόμενοι δοκιμάζονται οἱ νεώτεροι, εἰ μὴ ἐτῶν ιε' εἶεν. ἴσως δ' ἂν περὶ τῶν κρινομένων παίδων εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας λέγει· οὐχ ὡς ἐν δικαστηρίῳ κρινομένων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων. Schol. ad Arist. *Σφ.* v. 576. ibique Küsterus. Wolf Prolegom. ad Demosth. orat. in Lept. p. 92.

LIX. Χορηγεῖν.

Ὅτι νόμος ἐστὶν ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἔτη γενόμενον, χορηγεῖν

παισὶν, Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. *Ὁ νόμος κελεύει τὸν χορηγὸν τὸν μέλλοντα ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη γεγονότα.* Æschines apud Petit. LL. Att. III. 7. s. f. p. 386. ed. Wessel. ibique laudata.

ΑΙΓΙΝΗΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Δοῦλοι.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν Αἰγινητῶν Πολιτείᾳ καὶ παρὰ τούτοις φησὶ γενέσθαι ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα μυριάδας δούλων. Athen. VI. p. 272. d. Hume ess. XI. Populousness of ancient Nations, t. II. p. 159. et 163. ed. Basil. falsam esse vel ipsius Aristotelis rationem putat, vel scribæ cujusdam mendum hoc in loco inesse. De Atheniensium servis luculenter disseruit Boeckh. in opere sæpius laudato.

ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Λέλεγες.

Ὅτι δὲ πλάνητες καὶ μετ' ἐκείνων (Κάρων) καὶ χωρὶς, καὶ ἐκ παλαιοῦ, καὶ αἱ Ἀριστοτέλους Πολιτεῖαι δηλοῦσιν· ἐν μὲν γὰρ τῇ Ἀκαρνάνων φησὶ, τὸ μὲν ἔχειν αὐτῆς Κούρητας, τὸ δὲ προεσπέριον Λέλεγας, εἶτα Τηλεβόας· ἐν δὲ τῇ τῶν Αἰτωλῶν, τοὺς νῦν Λοκροὺς Λέλεγας καλεῖ· κατασχεῖν δὲ καὶ τὴν Βοιωτίαν αὐτοὺς φησίν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀπουντίων καὶ Μεγαρέων· ἐν δὲ τῇ Λευκαδίων καὶ αὐτοχθόνα τινὰ Λέλεγα ὀνομάζει, τούτου δὲ θυγατριδοῦν Τηλεβόαν, τοῦ δὲ παῖδας δύο καὶ εἴκοσι Τηλεβόας, ὧν τινὰς οἰκῆσαι τὴν Λευκάδα. Strab. Geogr. VII. 321. ibique Interpp.

II. Λεύκαρος.

Fortasse ex Acarnanum Republica quæ apud Schol. ad Pind. Nem. III. 27. leguntur: *Ἀριστοτέλης Λεύκαρόν φησι τὸν Ἀκαρνᾶνα πρῶτον ἔντεχνον τὸ παγκράτιον ποιῆσαι.* De *Παγκράτιον* conf. Vossii Gymnastica s. 85.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Λίτρα. Σικελικὰ νομίσματα.

Ἀριστοτέλης δὲ ἐπὶ (scr. *ἐν*) *μὲν Ἀκραγαντίνων Πολιτείᾳ προειπὼν ὡς ἐζημιοῦντο πεντήκοντα λίτραις ἐπάγει, ἡ δὲ Λίτρα δύναται ὀβολὸν Αἰγιναῖον· ἐν δὲ Ἱμεραίων Πολιτείᾳ φησίν, ὡς οἱ μὲν Σικε-*

λιῶται τοὺς δύο χαλκοῦς ἑξάντα (ad h. v. Interpp.) *καλοῦσι· τὸν δὲ ἕνα οὐγκίαν* (vel *οὐγγίαν*), *τοὺς δὲ τρεῖς τριάντα, τοὺς δὲ ἓξ ἡμίλιτρον, τὸν δὲ ὀβολὸν, Λίτραν· τὸν δὲ Κορίνθιον στατῆρα δεκάλιτρον, ὅτι δέκα ὀβολοὺς δύναται.* Poll. IV. 174.

Ἐν Ἀκραγαντίνων Πολιτείᾳ φησὶν Ἀριστοτέλης ζημιοῦσθαί τινα τριάκοντα λίτρας (in hoc vel in supra laudato loco vitium inest)· *δύνασθαι δὲ τὴν Λίτραν ὀβολὸν Αἰγιναῖον· ἀλλὰ μέντοι παρ' αὐτῷ τις ἂν ἐν τῇ Ἱμεραίων Πολιτείᾳ καὶ ἄλλα εὕροι Σικελικῶν νομισμάτων* (*τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ ἐστί.* Arist. Ethic. ad Nicom. V. 5.) *ὀνόματα, οἷον οὐγκίαν, ὅπερ δύναται χαλκοῦν ἕνα, καὶ διξάντα, ὅπερ ἐστὶ δύο χαλκοῖ* (conf. Hemsterh. ad h. l.), *καὶ τριξάντα, ὅπερ τρεῖς, καὶ ἡμίλιτρον, ὅπερ ἓξ καὶ λίτραν, ἣν εἶναι ὀβολόν· τὸ μέντοι δεκάλιτρον δύνασθαι μὲν δέκα ὀβολοὺς, εἶναι δὲ στατῆρα Κορίνθιον.* Poll. IX. 80. *Τὸ μέντοι Σικελικὸν τάλαντον ἐλάχιστον ἴσχυε· τὸ μὲν ἀρχαῖον, ὡς Ἀριστοτέλης λέγει, τέσσαρας καὶ εἴκοσι τοὺς νούμμους· τὸ δὲ ὕστερον, δυοκαίδεκα· δύνασθαι δὲ τὸν νοῦμμον τρία ἡμιωβόλια.* Poll. IX. 87. De his conferantur Boeckhius de Œconom. Atheniens. I. p. 17. seq. Wurm de Pond. Num. Mensur. rationibus p. 60. 136. Originem Agrigenti explicat Goeller de situ et origine Syrac. p. 265. sq. Ceterum de mutatione *ου* in u, *οὐγκία* in *uncia*, cf. Schneideri Grammat. latina t. I. p. 26. et 84.

II. *Ἐμπεδοκλῆς.*

Φησὶ δ' αὐτὸν (*Ἐμπεδοκλέα*) *καὶ Ἀριστοτέλης ἐλεύθερον γεγονέναι καὶ πάσης ἀρχῆς ἀλλότριον, εἴγε τὴν βασιλείαν αὐτῷ διδομένην παρῃτήσατο, καθάπερ Ξάνθος ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ λέγει* (Creuzeri hist. græc. antiq. fragm. p. 228. seq.), *τὴν λιτότητα δηλονότι πλείων ἀγαπήσας.* Diogen. Laert. VIII. 63. Ex Agrigentinorum Republica hæc excerpta esse videntur. Sturzii Emped. Agrigent. p. 98. sq. Timæi fragmenta in Goelleri Opere de situ etc. p. 209.

III. *Ἐμπεδοκλοῦς τελευτή.*

Περὶ τῶν ἐτῶν Ἐμπεδοκλοῦς Ἀριστοτέλης διαφέρεται· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος ξ' ἐτῶν αὐτὸν τελευτῆσαι· οἱ δὲ θ' καὶ ρ'. Diog. Laert. l. c. Sturz. l. c. p. 122. seq. Fragmentum e commentariis etiam ad universam philosophiam pertinentibus haustum esse potest.

Buhle de libris Aristotelis deperditis. Comment. Soc. Scient. Gotting. Vol. XV. p. 127. De Empedocle, præter Sturzium, maxima diligentia omnia suo more congessit Bayle in Lex. s. v.

ΑΜΒΡΑΚΙΩΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Δεξαμεναί.

Δεξαμεναὶ μέρος τῆς Ἀμβρακίας ἀπὸ Δεξαμένου τοῦ Μεσόλου παιδὸς καὶ Ἀμβρακίας τῆς θυγατρὸς Φόρβαντος τοῦ Ἡλίου· τὸ ἐθνικὸν Δεξαμεναῖος, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τῇ Ἀμβρακιωτῶν Πολιτείᾳ. Steph. Byz. s. v.

ΑΡΓΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. *Φείδων.*

Εἴη δ' ἂν καὶ Φείδων τι ἀγγεῖον ἐλαιηρὸν, ἀπὸ τῶν Φειδωνίων μέτρων ὠνομασμένον· ὑπὲρ ὧν ἐν Ἀργείων Πολιτείᾳ Ἀριστοτέλης λέγει. Poll. X. 180. Verbum *Φείδων* frustra in Lexicis quæras, *Πάντων δὲ πρῶτος Φείδων ὁ Ἀργεῖος νόμισμα ἐν Αἰγίνῃ ἔκοψεν.* Etym. M. s. v. *Ὀβελίσκος* 613. 12. *Φείδων ὁ Ἀργείων βασιλεὺς ἐν Εὐβοίᾳ, χωρίῳ τοῦ Ἄργους πρῶτος ἔκοψε χρυσὸν νόμισμα.* Etym. M. s. v. *Εὐβοικὸν νόμισμα* 388. 52. De iis, quæ ad Phidonem nostrum atque ad ponderum mensurarumque inventionem spectant, varia statuerunt et veteres et recentiores. Quatuor enim Phidonis nomine denominati, eorumque res gestæ mirandum in modum inter sese permutantur. Primus antiquissimus Corinthiorum legislator nobis annumerandus est (Aristot. Polit. II. 3. 7.), qui *τοὺς οἴκους ἴσους ᾠήθη δεῖν διαμένειν καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν, καὶ εἰ τὸ πρῶτον τοὺς κλήρους ἀνίσους εἶχον πάντες κατὰ μέγεθος,* deinde Argivus mensurarum ponderumque inventor etiam a Plinio H. N. VII. 57. laudatus, qui quidem in Scholiis ad Pind. Olymp. XIII. 17. aliisque locis cum Corinthio confusus est. Hemsterh. ad Poll. IX. 83. De Phidone seriore Argivorum tyranno præter Herodot. VI. 27. Pausan. VI. 22, qui Olympiadi quartæ eum assignat, vide sis Strab. VIII. 358. ubi diversorum res gestæ a Casaubono in unum collatæ sunt. Quartus denique Æolidis legislator, cujus in *Κυμαίων* reipublicæ fragmentis meminit Heraclides; quintus vero Thesprotorum rex. Odyss. XIV. 316. Ceterum de mensurarum ponderumque inventione et de Phidone con-

ferri possunt Polyd. Virg. de rer. invent. I. 19. Mahne Diatribe de Aristoxeno p. 50. Schneider ad Arist. Pol. p. 334. Ephori fragm. p. 161. ed. Marx. Boeckh. Œcon. Atheniens. I. 22. De nomine vero Ἀργείων multa suo more hallucinatus est Jablonski VV. Aeg. s. v. De Romanis, primis æris signatoribus, vid. Goeller l. c. p. 262.

II. Συνθῆκαι πρὸς Λακεδαιμονίους.

Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς Ἀρκάδων πρὸς Λακεδαιμονίους συνθήκαις γέγραφθαί φησι, μηδὲν ἄχρηστον ποιεῖν βοηθείας χάριν τοῖς Λακωνίζουσι τῶν Τεγεατῶν, ὅπερ εἶναι, μηδένα ἀποκτιννύναι. Plut. Quæst. Rom. 277. B. *Τίνες οἱ παρὰ Ἀρκάσι καὶ Λακεδαιμονίοις χρηστοί; Λακεδαιμόνιοι Τεγεάταις διαλλαγέντες, ἐποιήσαντο συνθήκας, καὶ στήλην ἐπ' Ἀλφειῷ κοινὴν ἀνέστησαν, ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἄλλων γέγραπται, Μεσσηνίους ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας καὶ μὴ ἐξεῖναι χρηστοὺς ποιεῖν, ἐξηγούμενος ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτό φησι, δύνασθαι τὸ μὴ ἀποκτιννύναι βοηθείας χάριν τοῖς Λακωνίζουσι τῶν Τεγεατῶν.* Plut. Quæst. Græc. 292. B. Qui locus e Quæst. Rom. l. c. sic emendandus est, *καὶ μηδὲν ἀχρήστους* cet.

ΑΡΚΑΔΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Οἱ Μύριοι.

Μύριοι ἐν Μεγάλῃ πόλει (sæpius conjunctim scribitur) *συνέδριόν ἐστι κοινὸν Ἀρκάδων ἁπάντων, οὗ πολλάκις μνημονεύουσιν οἱ ἱστορικοί. Διείλεκται δὲ περὶ αὐτῶν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ κοινῇ Ἀρκάδων Πολιτείᾳ ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου* (conf. Prolegom.). Harp. s. v. Phot. Lex. s. v. Schleusneri cur. noviss. pag. 243. Phavorin. 128. 47. *Διοίσει δὲ τῷ τοιούτῳ καὶ πόλις ἔθνους, ὅταν μὴ κατὰ κώμας ὦσι κεχωρισμένοι τὸ πλῆθος, ἀλλ' οἷον Ἀρκάδες.* Arist. Pol. II. 1. 1. ibique Goettling. Mirum quoddam apud Eustathium legitur: *τοὺς Ἀρκάδας ἔχειν τριάκοντα προσπελατῶν μυριάδας ὥσπερ εἱλώτων.* Eustath. 1090. 59. ed. Basil. Quando et quomodo condita sit Megalopolis, disserit Schneid. ad Xenoph. Hellenica VI. 5. 3. Arcadum vero commune consilium Lycomedis sententia in Megalopoli *ἐξ ἀνδρῶν μυρίων* constitutum fuisse, quod de pace et bello decerneret, præter Æschinem de falsa Legat. p. 38, Demosthenem p. 344. et 403. ed. Reisk. et Diodor. XV. 59. (ad quem locum Schneid. l. c. Wes-

selingii diligentiam desiderat) tradit etiam Pausan. VIII. p. 666. Schneider in Ind. Græc. ad Xenoph. Hellenica s. v. Tittmann l. c. p. 691. n. 47. Kortüm l. c. 128.

ΒΟΤΤΙΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Κρῆτες.

Ἀριστοτέλης δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Βοττιαίων Πολιτείᾳ δῆλός ἐστιν οὐ νομίζων ἀναιρεῖσθαι τοὺς παῖδας ὑπὸ τοῦ Μίνω, ἀλλὰ θητεύοντας ἐν τῇ Κρήτῃ καταγηράσκειν· καί ποτε Κρῆτας εὐχὴν παλαιὰν ἀποδιδόντας, ἀνθρώπων ἀπαρχὴν εἰς Δελφοὺς ἀποστέλλειν· τοῖς δὲ πεμπομένοις ἀναμιχθέντας ἐκγόνους ἐκείνων συνεξελθεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἦσαν ἱκανοὶ τρέφειν ἑαυτοὺς αὐτόθι, πρῶτον μὲν εἰς Ἰταλίαν διαπεράσαι, κἀκεῖ κατοικεῖν περὶ τὴν Ἰαπυγίαν· ἐκεῖθεν δὲ αὖθις εἰς Θρᾴκην κομισθῆναι, καὶ κληθῆναι Βοττιαίους· διὸ τὰς κόρας τῶν Βοττιαίων θυσίαν τινὰ τελούσας ἐπᾴδειν, Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας. Plutarchi Thes. cap. 15. pag. 13. ex edit. Aug. Bryan. Eadem apud ipsum Plutarchum leguntur in Quæstionibus Græcis p. 298. f. (t. VII. p. 195. ed. Reiske. Heeren de fontibus Plutarchi p. 18.), sed diversa plane a Conone traduntur. "Cretenses, Minoe duce, Dædalum persequentes Siciliam appulere ibique a Sicanorum rege victi, tempestatibusque Iapygiam invecti, sedem domiciliumque terra iis præbuit; posteriori vero tempore pars eorum, seditione orta, Bottiæos, oraculi auctoritate se contulit." Conon. Narrat. apud Phot. Cod. 186. p. 435. ed. Hoesch. Strabo lib. VI. 232. B. Cretica mea p. 65. ubi Caroli Ritteri sententia in opere Die Vorhalle europäischer Völkergeschichten est perpensa. De diversa scriptura nominis *Βοττιαίων* cf. Poppo Proleg. ad Thuc. Voll. II. p. 336. 52.

ΓΕΛΩΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Γέλων.

Φησί που καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Γελώων Πολιτείᾳ· Γέλωνα τὸν τοῦ Ἱέρωνος ἀδελφὸν, ὑδέρῳ νοσήματι τὸν βίον τελευτήσαντα, αὐτὸν δὲ τὸν Ἱέρωνα ἐν τῇ τῶν Συρακουσίων Πολιτείᾳ δυσουρίᾳ δυστυχῆσαι. Schol. ad Pind. Pyth. I. 89. Meminit hujusce rei Plut. de Pyth. oracul. 403. c. *Δεινομένους δὲ τοῦ Σικελιώτου μαντευομένου περὶ τῶν υἱέων, ἀνεῖλεν Ἀπόλλων ὡς τρεῖς τυραννήσοιεν. Ὑποτυχόντος δὲ τοῦ Δεινομένους Οἰμωξόμενοί γε, ὦ δέσποτα Ἄπολλον, καὶ τοῦτό σοι ἔφη διδόναι καὶ προσαναιρεῖν·*

ἴστε τοίνυν ὅτι Γέλων μὲν ὑδροπιῶν, Ἱέρων δὲ λιθιῶν ἐτυράννησεν. Wess. ad Diod. t. IV. p. 352. Goeller. de situ et origine Syrac. pag. 15. n. 10. Schneideri Præfatio ad Xenophontis Hieronem t. V. op. omn. p. 222.

ΔΗΛΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Βωμὸς Ἀπόλλωνος τοῦ Γενέτορος.

Ἀμέλει καὶ βωμὸν προσκυνῆσαι μόνον Πυθαγόραν ἐν Δήλῳ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ γενέτορος, ὅς ἐστιν ὄπισθεν τοῦ Κερατίνου, διὰ τὸ πυροὺς καὶ κριθὰς καὶ τὰ πόπανα μόνα τίθεσθαι ἐπ' αὐτοῦ ἄνευ πυρός· ἱερεῖον δὲ μηδὲν, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Δηλίων Πολιτείᾳ. Diogen. Laert. VIII. 13. Antiquissima hæc quidem fuerunt deorum sacrificia. Porphyrii de Abstin. II. §. 5. p. 106. II. §. 20. p. 138. ed. de Rhoer. Philostrati vit. Apollonii init. *γινώσκειν τε Πυθαγόραν, ὡς ἀσπάζοιντο οἱ θεοὶ μᾶλλον τὰ τοιαῦτα* incruenta scil. sacrificia. Bekkeri Specimen in Philostrati vit. Apollon. pag. 3. ibidem Creuzerus. *Λέγεται δὲ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον θαυμασθῆναι Πυθαγόραν περὶ τὸν Δῆλον προσελθόντα αὐτὸν πρὸς τὸν ἀναίμακτον λεγόμενον καὶ τοῦ Γενέτορος Ἀπόλλωνος βωμόν.* Jamblich. de vit. Pythag. s. 25. t. I. p. 60. s. 35. t. I. p. 76. ed. Kiessl. Cic. de Rep. III. 11. p. 238. ibique Maius. De symbolis Pythagoricis, quæ cum antiquis Orphicorum mirandum in modum conveniunt, conf. Bodei Orpheus p. 28. *Ἀριστοτέλης φησὶ καὶ μήτρας καὶ τρίγλης ἐνιότε ἀπηγόρευε Πυθαγόρας ἐσθίειν.* Diog. Laert. VIII. 19. Hæc quidem ex libro Περὶ Πυθαγορικῆς φιλοσοφίας (Laert. V. 25. Jamblichi de vit. Pythagor. s. 31. Theon. Smyrn. Mathem. pag. 30. ed. Bulbald. etc. Jonsii de Script. Hist. Phil. I. 11. 1. Quod quidem non diversum esse ab opere eod. Laert. V. 5. laudato Πρὸς τοὺς Πυθαγορείους puto) excerpta esse videntur. De re conferri possunt Interpp. ad Laert. l. c. et ad Gellium IV. 11.

II. Γλαῦκος.

Ἀριστοτέλης ἐν Δηλίων Πολιτείᾳ, ἐν Δήλῳ κατοικήσαντα μετὰ τῶν Νηρηΐδων Γλαῦκον τοῖς θέλουσι μαντεύεσθαι. Athen. VIII. 296. c. ibid. Interpp. Strab. Geogr. IX. 405. ibid. Casaubon.

III. Δῆλος.

Delus, quam *Aristoteles* ita appellatam prodidit, quoniam

repente apparuerit enata. Plin. H. N. IV. 12. Fabricius hoc Plinii loco commotus male in catalogum librorum deperditorum Aristotelis opus *Περὶ νήσων* intulit.—Fabulam, qua Delum insulam olim undis mersam, et incerta sede fluctuantem, postea vero pro beneficio Latonæ præstito emersam et certum in mari locum adeptam esse dicunt, si non a Pindaro inventam, exornatam tamen et amplificatam esse, Matthiæ est sententia in Prolegom. ad Hymn. Homer. VIII. 23. ibique l. l.

ΔΡΥΟΠΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Δρύοπες.

Δρυόπων δ' οἰκητήριόν φασι καὶ τὴν Ἀσίνην· εἶτ' ἐκ τῶν περὶ Σπερχειὸν τόπων ὄντας αὐτοὺς Δρύοπος τοῦ Ἀρκάδος κατοικίσαντος ἐνταῦθα, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν. Strab. VIII. 373. *Δρυόπων δὲ Ἑρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη ἡ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ.* Herod. VIII. 73. Habitant quidem Peloponnesum, neutiquam vero Aborigines. Herod. l. c.

ΔΩΔΩΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Δωδωναῖον χαλκοῦν.

Ἀριστοτέλης δύο φησὶ στόλους εἶναι, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου λέβητα, ἐπὶ θατέρου δὲ παῖδα κρατοῦντα μάστιγα, ἧς τοὺς ἱμάντας χαλκίους ὄντας σειομένους ὑπ' ἀνέμου, τῷ λέβητι προσκρούειν· τὸν δὲ τυπτόμενον ἠχεῖν. Suid. s. v. *Δωδωναῖον χαλκοῦν.* Steph. Byz. s. v. Strab. Epitome VII. 329. Mich. Apost. Prov. VII. 44. De Dodona atque de Oraculo in Odyssea jam memorato cons. Eustath. ad Odyss. *ξ*, 327. *π*, 403.

ΕΠΙΔΑΥΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Ἐπίκαρος.

Ἡ Ἐπίδαυρος δ' ἐκαλεῖτο Ἐπίκαρος (sic ingeniose Casaubonus ex Eustathio emendavit)· *φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης κατασχεῖν αὐτὴν Κάρας, ὥσπερ καὶ Ἑρμιόνην.* Strab. Geograph. VIII. 374. Insula occurrit jam in navium Catalogo Iliad. II. 561.

ΕΥΒΟΕΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ.

I. *Ἀχιλλεύς.*

Σουΐδας (hic Strabone est antiquior, apud eum nempe VII. Geogr. in Thessalicis p. 329. laudatur. Voss. de Hist. gr.

p. 302.) καὶ Ἀριστοτέλης οἱ περὶ Εὐβοίας πεπραγματευμένοι καὶ ὁ τοὺς Φρυγίους λόγους γράψας (i. e. Philostephanus) καὶ Δηΐμαχος καὶ Διονύσιος ὁ Χαλκιδεὺς, οὐ τὴν περὶ Ἀχιλλέως διεσπαρμένην ἀφῆκαν ἡμῖν ἐπὶ χώρας δόξαν, ἀλλὰ τοὐναντίον· οἱ μὲν ἐκ Θέτιδος αὐτὸν νομίζουσι γεγονέναι τοῦ Χειρῶνος· Δηΐμαχος δὲ ἐκ Φιλομήλης τοῦ Ἄκτορος. Ἄλλοι δ' ἄλλως περὶ αὐτοῦ ἀποφαίνονται. Schol. ad Apollon. Argon. I. 558. Omnia ea, quæ ad Eubœæ respublicas attinent, num ex Stagyritæ an ex Aristotelis Chalcidensis operibus hausta sint, valde incertum est.

II. Ἄργουρα.

Ἄργουρα, ἔστι πόλις τῆς Εὐβοίας ἐν τῇ Χαλκιδικῇ κειμένη, ὡς Ἀριστοτέλης ὁ Χαλκιδεὺς ἐν τῷ περὶ Εὐβοίας. Harpocr. s. v. Ἄργουρα—ἔστι καὶ τόπος τῆς Εὐβοίας, ὅπου δοκεῖ τὸν Πανόπτην Ἑρμῆς πεφονευκέναι. Steph. de urb. s. v.

III. Κομβή.

Κομβὴν φασὶ τὴν ἐπικληθεῖσαν Χαλκιδέα, ἐπειδὴ ὅπλα χαλκᾶ ἐποιήσατο, πρώτην συνοικήσασαν ἀνδρὶ ἑκατὸν παίδων γενέσθαι μητέρα, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ τὰ Εὐβοϊκὰ συγγράψαντες. Zenob. Cent. VI. 50. Euboicorum vero scriptoribus etiam Aristoteles adnumerari debet.

IV. Ἄβαντες.

Φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐξ Ἄβας τῆς Φωκικῆς Θρᾴκας ὁρμηθέντας ἐποικῆσαι τὴν νῆσον (Εὔβοιαν), καὶ ἐπονομάσαι Ἄβαντας τοὺς ἔχοντας αὐτήν. Strab. Geogr. X. 445. Abantes ab Homero Eubœæ incolæ vocantur Iliad. β. 556. 542. Nomen Abantum aliter etiam explicatur apud Strab. l. c. ibique Interpp. Herod. I. 146. ibique Interpp. Ephori fragm. p. 135. ed. Marx. Mannert. Geogr. VIII. 775.—Insulam alii quoque insederunt advenæ Pelasgicæ stirpis, in his Dryopes; Pausan. IV, 34, qui Styra insederant, etiam Arabes, Cadmi comites. Strabo l. c. Postea immigrarunt in Eubœam Hellenes diversarum stirpium, Æolicæ imprimis et Ionicæ, hujus tamen potissimum, cumque Ionibus ita permixti sunt Abantes, ut nomen exoleverit Abantum. Heyne ad Iliad. l. c. t. IV. p. 313.

V. Ἀποικίαι.

Αἱ δ' οὖν πόλεις τῆς Εὐβοίας διαφερόντως αὐξηθεῖσαι καὶ ἀποι-

κίας ἔστειλαν ἀξιολόγους εἰς Μακεδονίαν. Ἐρέτρια μὲν γὰρ συνῴκισε τὰς περὶ Παλλήνην καὶ τὸν Ἄθω πόλεις· ἡ δὲ Χαλκὶς τὰς ὑπὸ Ὀλύνθῳ, ἃς Φίλιππος διελυμήνατο, καὶ τῆς Ἰταλίας τε καὶ Σικελίας πολλὰ χωρία Χαλκιδέων ἐστίν. Ἐστάλησαν δὲ αἱ ἀποικίαι αὗται, καθάπερ εἴρηκεν Ἀριστοτέλης, ἡνίκα ἡ τῶν Ἱπποβοτῶν καλουμένη ἐπικράτει πολιτεία· προέστησαν γὰρ αὐτῆς ἀπὸ τιμημάτων, ἀριστοκρατικῶς ἄρχοντες. Strab. Geograph. X. 447. Multis locis Aristoteles in Polit. IV. 3. 2. V. 3. 6. V. 10. 3. (falso Kortüm zur Geschichte hellenischer Staaten p. 143. hunc Aristotelis locum ad Chalcidenses *ἐπὶ Θράκης* refert) Chalcidensium mentionem facit, sed frustra nostrum ibidem quæras locum. Vel e Rebuspublicis vel ex opere *Ἀλέξανδρος ἢ ὑπὲρ ἀποικιῶν* (Laert. V. 22. Anonym. Menagii) inscripto Geographum hausisse pro certo habeo. Rem *Ἱπποβοτῶν* (sic scribendum est, non *Ἱπποβάτ.* Abrah. Gronovii adnot. ad Ælian. V. H. VI. 1. pag. 439.) i. e. civium, qui opulentiores erant atque equos in usum Reipublicæ alebant, penes quos inde civitatis regimen fuit, jam VV. DD. occupaverunt. Casaubonus ad locum Strabonis laudatum. Perizon. ad Ælian. V. H. VI. 1. Interpp. ad Herod. V. 77. Goettling. ad Aristot. Polit. p. 396. —Ceterum ipsius Aristotelis mater ex eorum fuit stirpe, qui e Chalcide Stagira coloniam deduxerunt. Dionys. Halic. Epist. ad Ammæum §. 5. t. VI. 9. ed. stereot.

VI. Κλεόμαχος.

Bellum flagrabat quondam inter Chalcidenses et Eretrienses, Chalcidensibus vero auxilio venerat Cleomachus Pharsalius. Is, amasii tantum auctoritate, certaminis spectatoris, in hostem irruit, equitatum, quo maxime Eretrienses pollebant, gravisque armaturæ milites fugavit; ipse vero in pugna interfectus est. *Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν Κλεόμαχον ἄλλως* (scr. *ἀληθῶς*) *ἀποθανεῖν φησὶ, κρατήσαντα τῶν Ἐρετριέων τῇ μάχῃ· τὸν δὲ ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου φιληθέντα, τῶν ἀπὸ Θρᾴκης Χαλκιδέων γενέσθαι, πεμφθέντα τοῖς ἐν Εὐβοίᾳ Χαλκιδεῦσιν ἐπίκουρον· ὅθεν ᾄδεσθαι παρὰ τοῖς Χαλκιδεῦσιν· Ὦ παῖδες οἳ χαρίτων τε καὶ πατέρων ἐλάχετε ἐσθλῶν, μὴ φθονεῖτε ὥρας ἀγαθοῖσιν ὁμιλίαν· σὺν γὰρ ἀνδρείᾳ καὶ ὁ λυσιμελὴς Ἔρως ἐπὶ Χαλκιδέων θάλλει πόλεσιν.* Plutarch. Amat. t. II. p. 761. A.

ΗΛΕΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Καύκωνες.

Οἱ μὲν ὅλην τὴν νῦν Ἠλείαν, ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας μέχρι Δύμης, Καυκωνίαν λεχθῆναί φασιν. Ἀντίμαχος οὖν Ἐπειοὺς καὶ Καύκωνας ἅπαντας προσαγορεύει· τινὲς δὲ, ὅλην μὲν μὴ κατασχεῖν αὐτοὺς, δίχα δὲ μεμερισμένους οἰκεῖν, τοὺς μὲν πρὸς τῇ Μεσσηνίᾳ κατὰ τὴν Τριφυλίαν, τοὺς δὲ πρὸς τῇ Δύμῃ κατὰ τὴν Βουπρασίδα καὶ τὴν κοίλην Ἦλιν. Ἀριστοτέλης δ' ἐνταῦθα μάλιστα οἶδεν ἱδρυμένους αὐτούς. Strab. Geogr. VIII. 345. Antiquissimis temporibus, Hellanicus auctor est, Dryopes, Caucones, Pelasgos, Leleges aliosque barbaros intra et extra Isthmum sita obtinuisse. Hellanicus apud Strab. VII. p. 321. Strabonis ætate nullum plane Cauconum fuisse vestigium legimus l. c. p. 322.

II. Ἑλλανοδίκαι.

Ἀριστοτέλης ἐν Ἠλείων Πολιτείᾳ, τὸ μὲν πρῶτόν φησιν ἕνα καταστῆσαι τοὺς Ἠλείους Ἑλλανοδίκην, χρόνου δὲ διελθόντος δύο, τὸ δὲ τελευταῖον ἐννέα. Harp. s. v. Περὶ δὲ τοῦ τῶν Ἑλλανοδικῶν ἀριθμοῦ Ἑλλάνικός φησι καὶ Ἀριστόδημος (de hoc videatur Boeckhius Præfat. ad Pind. Schol. p. XIV.), ὅτι τὸ μὲν πρῶτον β', τὸ δὲ τελευταῖον ε'. (leg. ἐννέα) τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν Ἠλείων φυλαὶ καὶ ἀφ' ἑκάστης εἷς ἦν Ἑλλανοδίκης. Schol. ad. Pind. Olymp. III. 22. Suid. s. v. Ἑλλανοδίκαι ἦσαν ἄρχοντές τινες Ἠλείων, οἱ διέποντες τὰ κατὰ τὸν ἀγῶνα τῶν Ὀλυμπίων· ἐκλήθησαν δὲ οὕτω παρὰ τὸ τοῖς Ἕλλησι δικάζειν (quare ex Eleis creati sint, legas apud Schol. ad Pind. Olymp. III. 22.)· ἐδίκαζον δὲ τοῖς τε ἀθληταῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγωνισταῖς, καὶ προεκάθηντο ἐν τῷ ἀγῶνι ἐν πορφυρίσιν· ἦσαν δὲ τὸ παλαῖον ἐννέα, εἶτα δέκα, εἶτα πεντήκοντα τὸ τελευταῖον. Bekkeri anecd. gr. I. 248. Vario fuerunt Hellanodici numero variis temporibus, non tantum decem, sed vel quinquaginta, ut ex l. laud. et Lexicographo apud Bekkerum cognovimus, ad extremum; aliquando plures, aliquando pauciores, prout tribuum numerus Eleis major aut minor fuit. Pausan. Eliac. I. 9. Scalig. ad Euseb. n. 1241. p. m. 7. Vales. ad Harp. p. 146. Meurs. Att. Lect. IV. 29. Perizon. ad Ælian. V. H. IX. 31. Kuhn. et Perizon. ad Ælian. l. c. X. 1. Boeckh. ad Pind. Schol. l. c. p. 95. Sie-

belis ad Pausan. V. 9. 5. t. II. p. 209. Plane ab his diversi sunt Lacedæmoniorum Ἑλλανοδίκαι, quos cum tribunis Romano in exercitu comparat Weiske ad Xenoph. de Republ. Lacedæm. XIII. 11.

III. Ἐπειοὶ οἱ Ἠλεῖοι.

Ἔστι δὲ πόλις Ἦλις Πελοποννήσου, ὁ κτίσας δὲ αὐτὴν Ἠλεῖος παῖς Ποσειδῶνος καὶ Εὐρυπύλης τῆς Ἐνδυμίωνος· Ἠλείου δὲ Ἄλεξις καὶ Ἐπειὸς βασιλεύς· ἀφ' οὗ Ἐπειοὶ οἱ Ἠλεῖοι, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Πέπλῳ (leg. Πολιτείᾳ). Etym. Magn. s. v. Ἦλις. In Odyss. XIII. 275. Ἦλις δῖα, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοὶ legitur. Aristotelis locus fugit Mannert. in Geograph. VIII. 483. Variæ autem de Eleis fabulæ apud Pausan. V. 1, Apollodor. I. 7. §. 5. Strab. VIII. 547. (Ephori fragm. p. 106.) leguntur. Heyne ad Iliad. II. 620. t. IV. p. 342.

ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Ἀμύνται.

Ἀμύνται ἔθνος Θεσπρωτικόν. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Ἠπειρωτῶν Πολιτείᾳ. Steph. s. v. Interpp. ad Isocrat. Panegyr. cap. 46.

ΘΕΤΤΑΛΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Θετταλία.

Ἀριστοτέλης ἐν τῇ κοινῇ Θετταλῶν Πολιτείᾳ ἐπὶ Ἀλεύα (Genit. Doricus. Buttm. Magn. Gr. §. 34. n. 16. p. 147.) τοῦ Πύῤῥου διῃρῆσθαί φησιν εἰς τέτταρας μοίρας τὴν Θετταλίαν. Harp. s. v. τετραρχία. Τετραρχία, τεττάρων μερῶν ὄντων τῆς Θετταλίας, ἕκαστον μέρος τετρὰς ἐκαλεῖτο· ὄνομα δέ φησιν εἶναι τοῖς τέτταρσιν, Θετταλιῶτιν, Φθιῶτιν, Πελασγιῶτιν, Ἀστιεῶτιν. Photii Lex. s. v. Hellanicus in libro de rebus Thessalorum scripto ediderat Θετταλιῶτιν, Φθιῶτιν, Πελασγιῶτιν, Ἑστιαιῶτιν (Sturzii Hellanici fragm. s. v.), quo ex loco Ἀστιεῶτιν in Ἑστιαιῶτιν emendari debet. Steph. Byz. et Suid. s. v. Sic etiam in nova Photii Lex. editione legitur. 580. 17. Pythia Thessalis de rege futuro consulentibus respondit:

Τὸν Πύῤῥον τοι φημὶ, τὸν Ἀρχεδίκη τέκε παῖδα.

καὶ τοῦτο (leg. τοῦτον) τὸν τρόπον ὁ Ἀλεύας ὑπὸ τοῦ θεοῦ βασιλεὺς, αὐτός τε πολὺ πάντων ἐπρώτευσε τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔθνος εἰς δόξαν προήγαγε μεγάλην καὶ δύναμιν. Plut. de frat.

am. p. 492. b. Aleuadum vero res gestas et veteres ut Euphorion (Ephori fragm. p. 7. ed. Marx.) et recentiores luculenter descripserunt. Valesius ad Harp. p. 185. ad Sozomeni Prolegom. p. 75. Valckenær. ad Herodot. VII. 6. Ruhnken. ad Timæi gloss. p. 22. Schneider. ad Arist. Pol. p. 494. seq. Kortüm. ad hist. rerump. græc. p. 78. Poppo Prolegom. ad Thuc. vol. II.

II. Λάγυνος.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Θετταλῶν Πολιτείᾳ, θηλυκῶς λέγεσθαί φησιν ὑπὸ Θετταλῶν τὴν λάγυνον. Athen. XI. 499. d. Moeris s. v. ibid. Interpp. Multa sunt quidem Thessalis peculiaria verba, e. g. *βουκέφαλος* pro *ἵππος*. Etym. Gud. p. 113. 14. Conf. Stephani Thesaur. n. ed. Vol. I. Nescio qui Schneiderus in Addendis ad Polit. Comment. 495. Aristotelem de singularibus rebuspublicis Aleuadarum et Scopadarum imperio vel oligarchiæ subjectis separatim tractasse dicere potuerit; *Θετταλῶν Πολιτεία* universi operis *τῶν Πολιτειῶν* fuit pars.

ΘΗΒΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Αὐτόχειρες.

Ἀριστοτέλης δέ φησι περὶ Θηβαίων, ὅτι τοὺς αὐτόχειρας ἑαυτῶν γινομένους οὐκ ἐτίμων. Zenob. VI. 17.

II. Τάφος τοῦ Ἰόλεω.

Λέγεται δὲ καὶ τὸν Ἰόλεων τοῦ Ἡρακλέους ἐρώμενον ὄντα· Ἀριστοτέλης δὲ καὶ καθ' αὑτὸν ἔτι φησὶν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἰόλεω, τὰς καταπιστώσας ποιεῖσθαι τοὺς ἐρωμένους καὶ τοὺς ἐραστάς. Plut. Pelop. II. p. 218. seq. ed. Bryan.

ἸΘΑΚΗΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Μαντεῖον Ὀδυσσέως.

Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν Ἰθακησίων Πολιτείᾳ, Εὐρυτᾶνας ἔθνος εἶναι τῆς Αἰτωλίας, ὀνομασθὲν ἀπὸ Εὐρύτου, παρ' οἷς εἶναι μαντεῖον Ὀδυσσέως. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Νίκανδρός φησιν ἐν Αἰτωλικοῖς. Tzetzes ad Lycophr. v. 799. p. 790. ed. Müller. Apud Lacedæmonios etiam Ulixis templum fuit. Meurs. Miscell. Lac. I. 4. Ceterum de honoribus Heroicis adde Feithii Antiq. Homer. I. 1. §. 6. Cretica mea pag. 80. not. k.

II. Τηλέμαχος.

Ἀρκείσιος, ὁ ἥρως ὁ πάππος Ὀδυσσέως. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τῇ Ἰθακησίων Πολιτείᾳ, τὸν Κέφαλον οἰκοῦντα ἐν ταῖς ἀπ' αὐτοῦ κληθείσαις Κεφαληνίαις νήσοις, ἄπαιδα ἐπιπολὺ ὄντα, ἐρόμενον τὸν θεὸν, κελευσθῆναι ᾧ ἂν ἐντύχῃ θήλει συγγενέσθαι. Παραγενόμενον δὲ εἰς πατρίδα καὶ δὴ ἐντυχόντα ἄρκτῳ, κατὰ χρησμὸν συγγενέσθαι. Τὴν δὲ ἐγκύμονα γενομένην, μεταβαλεῖν εἰς γυναῖκα, καὶ τεκεῖν παῖδα Ἀρκείσιον, ἀπὸ ἄρκτου. Etym. Magn. s. v. Ἀρκείσιος, ὅτι ἐκ τοῦ ἀρκέω, ἀρκέσω τὸ ἐπαρκῶ, Ἀρκέσιος καὶ πλεονασμῷ Ἀρκείσιος κύριον, ὁ τοῦ Λαέρτου πατήρ. Eustath. ad Odyss. IV. 755. Varia autem de Ulixis genere Eustathius protulit ad Odyss. XVI. 118. Μοῦνον Λαέρτην Ἀρκείσιος υἱὸν ἔτικτεν Μοῦνον δ' αὖτ' Ὀδυσσῆα πατὴρ τέκεν. Telemachus patrem allocutus est; ad quem locum Eustathius: Ἰστέον ὅτι γενεαλογοῦσι Διὸς μὲν καὶ Εὐρυοδίας Ἀρκείσιον, αὐτοῦ δὲ καὶ Χαλκομεδούσης Λαέρτην, τοῦ δὲ καὶ Ἀντικλείας Ὀδυσσέα, οὗ καὶ Πηνελόπης Τηλέμαχον, αὐτοῦ δὲ καὶ Πολυκάστης, τῆς Νέστορος Περσέπτολιν. Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Ἰθακησίων Πολιτείᾳ καὶ Ἑλλάνικος δὲ Τηλέμαχόν φασι Ναυσικάαν γῆμαι τὴν Ἀλκινόου καὶ γεννῆσαι τὸν Περσέπτολιν. Conf. Odyss. XIV. 182.

III. Σκυτάλη.

Ἐχρῶντο δὲ σκυτάλῃ καὶ ἀλλοίως (scil. non solum apud Lacedæmonios), ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἰθακησίων Πολιτείᾳ μβ. Schol. ad Aristoph. Ὀρν. v. 1283. Suid. s. v. Phot. s. v. 526. 18. ad exemplar Porson. De Scytala Lacedæmoniorum locus est classicus in Schol. ad Pind. Olymp. VI. 158. quem locum adscripsit Goettling. ad Aristotelis Politicam p. 468. [Plut. Lysand. 19. Schol. ad Thucydid. I. 31. et qui omnia fere collegit Jo. Andr. Bos. ad Cornel. Nepot. Pausan. cap. 3.] Fuit igitur Ithacensium respublica universi operis quadragesima secunda. Conf. Prolegom.

ΚΑΛΑΥΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Καλαυρία.

Τίς ἡ Ἀνθηδὼν, περὶ ἧς ἡ Πυθιὰς εἶπε, Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναίεις. Ἡ γὰρ ἐν Βοιωτοῖς οὐκ ἔστι πολύοινος. Τὴν Καλαυρίαν τὸ παλαιὸν Εἰρήνην ὠνόμαζον ἀπὸ γυναικὸς

Εἰρήνης, ἣν ἐκ Ποσειδῶνος καὶ Μελανθείας τῆς Ἀλφειοῦ γενέσθαι μυθολογοῦσιν, ὕστερον δὲ τῶν περὶ Ἀνθῆν καὶ Ὑπερίην αὐτόθι κατοικούντων, Ἀνθηδονίαν καὶ Ὑπέρειαν ἐκάλουν τὴν νῆσον. Εἶχε δὲ ὁ χρησμὸς οὕτως (ὡς Ἀριστοτέλης φησί),

> *Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναίεις,*
> *Οὐδ' ἱερὰν Ὑπέραν, ὅθι γ' ἄτρυγον οἶνον ἔπινες.*

Ταῦτα μὲν ὁ Ἀριστοτέλης. Plut. Quæst. gr. 295. D. seq. conf. Mannert. Geogr. VIII. p. 662. De Anthedone Bœotiæ civitate ad Euripum e regione Eubœæ Heyne egit ad Iliad. II. 508. At de Calauriæ historia et republica nihil fere traditum est. Tittmann Darstellung der griechischen Staatsverfassungen p. 360.

ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Κερκύρα.

Ἡ δὲ Κερκύρα πρότερον μὲν Δρεπάνη ἐκαλεῖτο, εἶτα Σχερία. Ἀποδίδωσι δὲ τὴν αἰτίαν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κερκυραίων Πολιτείᾳ· φησὶ γὰρ τὴν Δήμητρα φοβουμένην μὴ οἱ ἐκ τῆς Ἠπείρου ἐρχόμενοι ποταμοὶ Ἤπειρον αὐτὴν ποιήσωσι, δεηθῆναι Ποσειδῶνος, ἀποστρέψαι τὰ τῶν ποταμῶν ῥεύματα· ἐπισχεθέντων οὖν τούτων, ἀντὶ Δρεπάνης Σχερίαν ὀνομασθῆναι. Δρεπάνη δὲ ἐκαλεῖτο διὰ τὸ τὴν Δήμητρα αἰτησαμένην δρέπανον παρ' Ἡφαίστου, τοὺς Τιτᾶνας διδάξαι θερίζειν· εἶτα αὐτὸ κρύψαι εἰς τὸ παραθαλάσσιον μέρος τῆς νήσου, προσκλυζούσης δὲ τῆς θαλάσσης ἐξομοιωθῆναι τὴν θέσιν τῆς γῆς δρεπάνῃ. Schol. Apoll. IV. 983. Eustath. ad Odyss. V. 34. Incolæ ipsi antiquissimis jam temporibus non *Κερκύραν* sed *Κορκύραν* patriam dixerunt, ut ex pervetustis numismatibus satis constat. Koehler ad Heracl. de Polit. pag. 73. Boeckh. Œconom. Atheniens. t. II. p. 402. Goeller de situ Syrac. p. 254. Ceterum nota sunt Cardinalis Quirini, Andreæ Mustoxidis et Meursii opera de Corcyra, quorum lucubrationibus Corcyræorum res dilucidius expositæ atque explicatæ sunt.

II. Κερκυραῖοι ὑπερήφανοι.

Ὑπερηφάνους εὐπραγοῦντας τοὺς Κερκυραίους φησὶν Ἀριστοτέλης γενέσθαι. Zenob. Cent. IV. 49. Hesych. s. v. *Κερκυραίων μάστιξ.—Ἡ Κερκύρα τὸ παλαιὸν εὐτυχὴς ἦν καὶ δύναμιν ναυτικὴν πλείστην εἶχεν, ἀλλ' ὑπὸ πολέμων τινῶν καὶ τυράννων ἐφθάρη.* Epitome Strab. VII. 329. ibique Casaubon.

ΚΙΑΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Κίος.

Ἔστι δὲ Κίος πόλις Μυσίας κληθεῖσα οὕτως ἀπὸ Κίου τοῦ ἀφηγησαμένου τῆς Μιλησίων ἀποικίας, ὥς φησι Ἀριστοτέλης ἐν Κιανῶν Πολιτείᾳ· *ᾤκησαν δὲ αὐτὴν πρῶτον μὲν Μυσοὶ, δεύτερον Κᾶρες, τὸ δὲ τρίτον Μιλήσιοι.* Schol. ad Apollon. Rhod. Argon. I. 1117. *Κίος πόλις Μυσίας ἀπὸ Κίου τοῦ ἡγησαμένου Μιλησίων τῆς ἀποικίας, κατῴκισαν δὲ αὐτὴν Μυσοὶ, εἶτα Κᾶρες καὶ τρίτον Μιλήσιοι.* Etym. Magn. s. v. *Κιανίς.* Schol. in Pseudo-Plat. pag. 466. ed. Bekker. Ex quatuor urbibus unam hanc Kium fuisse, quarum Alexander reditus provenientes Phocioni dare decrevit, Ælian. V. H. I. 25. ibique Perizon. Ceterum cave ne insulam *Κέων* urbemque Kium inter sese confundas; insula enim *Κέως*, *Κῶς* et *Κῖος* scribitur (non est igitur necessaria Heindorfii ad Plat. Prot. p. 341. e. emendatio in Aristoph. Ran. v. 970. [f]), urbs vero semper *Κίος* a fluvio præterfluente. Cellarii Geograph. antiqua III. 8. t. II. p. 280. Etym. Magn. s. v. *Κρῖος* p. 539. 25. Menag. in Diogen. Laert. p. 419.

ΚΟΛΟΦΩΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Ἀλῆτις.

Ἦν δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς ἑώραις τὶς ἐπ' Ἠριγόνῃ, ἣν καὶ Ἀλῆτιν λέγουσιν ᾠδήν. Ἀριστοτέλης γοῦν ἐν τῇ Κολοφωνίων Πολιτείᾳ *φησίν· "ἀπέθανε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεόδωρος ὕστερον βιαίῳ θανάτῳ· λέγεται δὲ γενέσθαι τρυφῶν τις* (Schweighæus. adnot. t. VII. pag. 366.), *ὡς ἐκ τῆς ποιήσεως δῆλόν ἐστιν. Ἔτι γὰρ καὶ νῦν αἱ γυναῖκες ᾄδουσιν αὐτοῦ μέλη περὶ τὰς ἑώρας."* Athen. XIV. 619. e. ibique Interpp. *Ἦν δὲ καὶ ἀλῆτις ᾆσμα ταῖς αἰωραῖς προσᾳδόμενον Θεοδώρου ποίημα τοῦ* Κολοφωνίου. Poll. IV. 55. *Ἀλῆτις ἑορτὴ Ἀθήνησιν, ἡ νῦν Αἰώρα λεγομένη.* Hesych. s. v. Varias ceterum instituti festi causas legas apud Meurs. Gr. fer. s. v. *Αἰώρα.* Gronov. Thesaur. VII. 711.

[f] *Κῖος* etiam de insulæ *Cei* incola dici unde probari possit, non habeo; hinc in loco Aristophanis *Κεῖος* scribendum esse, ut ex Eustathio quoque nunc edidit Dindorfius, persuasum habeo. Præter Heindorfium l. l. conf. Boeckh. ad Platon. Min. pag. 109. et nunc potissimum Bröndstedt Reisen etc. I. pag. 57. 58.

II. Τρυφὴ τῶν Κολοφωνίων.

Οἱ τὴν Σίριν δὲ κατοικοῦντες, ἣν πρῶτοι κατέσχον οἱ ἀπὸ Τροίας ἐλθόντες, ὕστερον δὲ Κολοφώνιοι, ὥς φησι Τίμαιος καὶ Ἀριστοτέλης εἰς τρυφὴν ἐξώκειλαν οὐχ ἧσσον Συβαριτῶν· καὶ γὰρ ἰδιῶς παρ' αὐτοῖς ἐπεχωρίασε φορεῖν ἀνθινοὺς χιτῶνας, οὓς ἐζώννυντο μίτραις πολυτελέσι, καὶ ἐκαλοῦντο διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν περιοίκων μιτροχίτωνες, ἐπεὶ Ὅμηρος τοὺς ἀζώστους ἀμιτροχίτωνας καλεῖ. Athen. XII. 523. C. Jam Schweighæuserus in Indice ad Athen. e Colophoniorum republica hæc hausta esse vidit. Ceterum de re ipsa legas Goellerum de situ etc. pag. 290.

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Οἱ ἵπποι ὀρχοῦνται.

Εἰς τηλικοῦτον δ' ἦσαν τρυφῆς ἐληλακότες οἱ Συβαρῖται ὡς καὶ παρὰ εὐωχίας τοὺς ἵππους ἐθίσαι πρὸς αὐλὸν ὀρχεῖσθαι· ταῦτ' οὖν εἰδότες οἱ Κροτωνιᾶται, ὅτε αὐτοῖς ἐπολέμουν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ διὰ τῆς Πολιτείας αὐτῶν, ἐνέδοσαν τοῖς ἵπποις τὸ ὀρχηστικὸν μέλος· συμπαρῆσαν γὰρ αὐτοῖς καὶ αὐληταὶ ἐν στρατιωτικῇ σκευῇ· καὶ ἅμα αὐλούντων ἀκούοντες οἱ ἵπποι, οὐ μόνον ἐξωρχήσαντο, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀναβάτας ἔχοντες ηὐτομόλησαν πρὸς τοὺς Κροτωνιάτας. Athen. XII. 520. C. Ex Crotoniatarum republica hæc excerpta esse jam Schweighæus. in Ind. ad Athen. contra Dalecampium demonstravit. De Sybaritarum vero luxurie multa collegit Goeller de situ et orig. Syrac. p. 286. seq.

ΚΥΔΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Κυδνώδεις συμφοραί.

Κυδνώδεις συμφοραὶ, τοῦτο εἰς παροίμιον ἦλθε διὰ τὰ Κυδνίοις συμβάντα· φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης οὕτως κακῷ αὐτοὺς διατεθῆναι ὑπὸ Ἀμφιτρύωνος, ὥστε μεγάλας συμφορὰς, συμφορὰς Κυδνώδεις καλεῖσθαι. Zenob. Cent. IV. 83. conf. Meurs. ad Helladii Chrestomath. p. 60. ibique laud.

ΚΥΘΗΡΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Κύθηρα, Πορφύρουσσα.

Κύθηρα νῆσος ἀπὸ Κυθήρου τοῦ Φοίνικος· ἐκαλεῖτο δὲ Πορφύρουσσα, διὰ τὸ κάλλος τὸ παρὰ τῶν πορφυρῶν, ὡς Ἀριστοτέλης. Stephan. de urbib. s. v. Plin. H. N. IV. 12. Pausan. III.

23. ibique Siebelis. Isid. Orig. XIV. 6. Wasse ad Thucydid. VII. 26. Poppo ad Thucydid. Vol. II. pag. 200.

ΚΥΜΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Αἰσυμνήτης.

Ἰδίως δέ φησιν Ἀριστοτέλης ὑπὸ Κυμαίων αἰσυμνήτην τὸν ἄρχοντα λέγεσθαι. Etym. Magn. s. v. Ἔστὶ δὲ Αἰσυμνητεία ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν αἱρετὴ τυραννίς. Aristot. Pol. III. 9. 5. Οἱ γὰρ Αἰσυμνῆται καλούμενοι παρ' Ἕλλησι τὸ ἀρχαῖον, ὡς ἐν τοῖς περὶ Βασιλείας ἱστορεῖ Θεόφραστος, αἱρετοί τινες ἦσαν τύραννοι. Dionys. Halic. Antiq. Rom. V. 73. Antiqui vero jam dubitaverunt, εἰ γνήσιον esset Theophrasti περὶ Βασιλείας opus, nec ne. Schweighæus. in Indice ad Athen. s. v. Theophrastus. Diversum autem certe fuisse opus περὶ Βασιλείας Κυπρίων a Suida in Τιάρᾳ laudatum equidem puto. Meursii Theophrastus. Gronovii Thesaur. X. 631. Αἰσυμνᾷν ἐστὶ τὸ ἡγεῖσθαι καὶ ἄρχειν. Schol. ad Euripid. Medeam v. 19. ubi etiam Aristoteles laudatur. Meurs. ad Hellad. pag. 69. ibid. laudatis adde Schol. ad Odyss. p. 288. ed. Buttmann. Alexander ab Alexandro IV. 13. Theod. Metochita pag. 668. Νῦν δὲ οἱ Ἕλληνες ἑκόντες (ὄντες delendum est cum Cod. Mon.) κατὰ χρείαν δή τινα, καὶ αὖθις διὰ νόσον ἐν λογισμοῖς σωφρονικοῖς καὶ ποθοῦσιν ἰατρείαν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀνθαιρούμενοι δεσπότας ἐπὶ ῥητοῖς ἀνευθύνους καὶ τυραννικὴν ἐπιστασίαν βελτίστων ἀνδρῶν κατ' ἀρετὴν ἐκλογίμων, καὶ γαλήνην δυναμένων ἐμποιεῖν ἐν πολιτικοῖς κλύδωσιν, οὓς Αἰσυμνήτας (Alberti ad Hesych. t. I. p. 175.) τὸ παλαιὸν ἐκάλουν, οἷος Πιττακὸς ἦν ἐν Μιτυλήνῃ, καὶ Περίανδρος ἐν Κορίνθῳ, καὶ Φοιβίας ἐν Σάμῳ, καὶ τῇ κατὰ Ἰόνιον Ἀπολλωνίᾳ Χαιρήμων.

II. Τύραννος.

Ἴδιον δέ τι πεπόνθασιν οἱ μεθ' Ὅμηρον ποιηταί, τοὺς πρὸ Τρωϊκῶν βασιλεῖς τυράννους προσαγορεύοντες, ὀψέ ποτε τοῦδε τοῦ ὀνόματος εἰς τοὺς Ἕλληνας διαδοθέντος, κατὰ τοὺς Ἀρχιλόχου χρόνους, καθάπερ Ἱππίας ὁ σοφιστής φησιν. Ὅμηρος γοῦν τὸν πάντων παρανομώτατον Ἔχετον, βασιλέα φησὶ καὶ οὐ τύραννον· (Ὀδυσσ. 6. 84.)

Εἰς Ἔχετον βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα.

Προσαγορευθῆναι δέ φασι τὸν τύραννον ἀπὸ τῶν Τυῤῥηνῶν· χα-

λεποὺς γάρ τινας περὶ λῃστείαν τούτους γενέσθαι (hæc est Philochori sententia. Philochori fragm. p. 13.)· *ὅτι δὲ νεώτερον τὸ τοῦ τυράννου ὄνομα, δῆλον· οὔτε γὰρ Ὅμηρος οὔτε Ἡσίοδος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν παλαιῶν τύραννον ἐν τοῖς ποιήμασιν ὀνομάζει· ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν Κυμαίων Πολιτείᾳ, τοὺς τυράννους φησὶ τὸ πρότερον αἰσυμνήτας προσαγορεύεσθαι, εὐφημότερον γὰρ ἐκεῖνο τοὔνομα.* Sophoclis Œdip. Tyrann. Argumentum. Eadem quidem in Politicis dicit Aristoteles III. 10. §. 10. ed. Schneider. *Οἱ ἀρχαῖοι—ὅτε καθισταῖέν τινα* (*φύλακα*) *τῆς πόλεως, ὃν ἐκάλουν αἰσυμνήτην ἢ τύραννον.* Eodem opere III. 9. §. 5. *αἰσυμνήτας, αἱρετοὺς* nominat *τυράννους*. Aliam vero verbum *τύραννος* habuisse vim antiquissimis temporibus videtur, nam præfectum a civibus electum toto cœlo a tyranno distare neminem fugit; sequente vero ætate tyranni vocati sunt ii, qui non civium consensu, sed stipatis militum copiis potestate fuerunt perpetua ea in civitate, quæ antea libertate usa erat. Conf. sis de voce *Τυράννῳ* Cret. mea pag. 73. not. m. et seq. *Αἰσυμνήτης*. Ad vers. 587. Œdipodis Tyr. *τύραννος εἶναι μᾶλλον, ἢ τύραννα δρᾶν*, exstat gl. *βασιλικὰ ποιεῖν, καὶ μὴ βασιλεὺς εἶναι.* Conf. Brunck. ad h. v. Æschines in Oratione *κατὰ Κτησ.* p. 9. ed. Bekker. *Εὖ ἴστε Ἀθηναῖοι, ὅτι τρεῖς εἰσὶ πολιτεῖαι παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις, τυραννὶς καὶ ὀλιγαρχία καὶ δημοκρατία*, ubi Schol. *τυράννους ἔλεγον καὶ τοὺς βασιλεῖς*. In Schol. seq. ante *ταύτην, ὀλιγαρχία* adjungendum est. Quocum consentit Ammonius de different. vocab. s. v. In Schol. Ambr. ad Odyss. II. 47. *Οἱ ἀρχαῖοι τὴν βασιλείαν ἐμέριζον εἰς τρία ἐπίθετα· τὸν μὲν πρᾶον βασιλέα ὠνόμαζον πατέρα, τὸν ἀπηνῆ καὶ θυμώδη δεσπότην, τὸν φειδωλὸν καὶ φιλόχρυσον κάπηλον.* Homeri Odyss. ed. Baumgarten-Crusius 82.—De Cyme Ephori patria quædam attulit Marx ad Ephori fragm. p. 9. seq. Conf. nunc Eberti Dissertationes Siculæ. Regiomontii Brussorum 1825. 8°.

III. Βλακὸς ἀχρηστότερος.

Βλακὸς ἀχρηστότερος, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ Κύμῃ χωρίου Βλακείας (*Βλακίας* apud Etym. scriptum est), *οὗ μέμνηται καὶ Ἀριστοτέλης.* Mich. Apost. V. 65. Etym. M. s. v. Adagium etiam in Indice collectionis Erasmi indicatum est, sed frustra in volumine quæsivi.

ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Ἄνακτες. Πρύλις.

Ἄνακτες καὶ ἄνασσαι· οἱ μὲν υἱοὶ καὶ ἀδελφοὶ τοῦ βασιλέως, καλοῦνται ἄνακτες· αἱ δὲ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες, ἄνασσαι. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κυπρίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. ἄνακτες. Suid. s. v. Etym. M. s. v. Apud Poetas nonnunquam ἄναξ pro ἄνασσα legitur. Hymn. in Cerer. v. 58. Pindar. Pyth. XII. 5. Matth. animadv. in Hymn. Homericos p. 361. Ἀριστοτέλης δὲ πρῶτον Ἀχιλλέα ἐπὶ τῇ τοῦ Πατρόκλου πυρᾷ, τῇ Πυῤῥίχῃ φησὶ κεχρῆσθαι, ἣν παρὰ Κυπρίοις φησὶ Πρύλιν λέγεσθαι, ὥστε παρὰ τὴν πυρὰν τῆς πυῤῥίχης τὸ ὄνομα θέσθαι. Schol. ad Pindar. Pyth. II. 127. Boeckh. de metris Pind. p. 271. Schaef. de Πρύλις et Πρυλέες adnot. in nov. Thes. Steph. ed. pag. DIX. s. v. Alia etiam Cypriis peculiaria verba ibidem leguntur. Theophrasti autem opus Περὶ Κυπρίων βασιλείας apud Phot. Lex. s. v. Τιάρα laudatur et in Scholiis ad Plat. p. 415. ed. Bekker. Insula primum Σφηκεία nominata, quod Σφῆκες eam habitabant, deinde Κεραστία multorum collium causa. Ἐνοχαί quidem in Etym. M. s. v. p. 738. 55. scriptum est, sed jam Sylburgius ἐξοχάς emendavit, et sic quidem Schol. Lycophr. ad v. 447. auctoritate scripsit Larcherus. Larcheri emend. ad Orion. Theb. p. 209. ed. Sturz. Peculiaria quædam de regibus hujusce insulæ apud Eustathium leguntur ad Iliad. 497. 49. καί τι δέ φασι τάγμα εὔδοξον ἐν Κύπρῳ ἄνακτες ἐκαλοῦντο· πρὸς οὓς ἀνεφέρετο, φασὶν, ἑκάστης ἡμέρας πρὸς τῶν ὠτακουστούντων, ὅ, τι ἂν ἀκούσωσιν· ἐπὶ διορθώσει δὲ τοῦτο ἦν τῶν κατὰ τὴν νῆσον. His de tyrannorum artibus disputavit Aristoteles in Polit. V. 9. p. 186. ed. Goettling. quem vide in adnot. 407 et 494.

ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Βάττος.

Βάττος Κυρήνην ἔκτισεν ἐλθὼν ἀπὸ Θήρας τῆς κατὰ Κρητὴν νῆσον· ὃν τιμήσαντες Λίβυες ἐχαρίσαντο αὐτῷ τὸ κάλλιστον τῶν λαχάνων τὸ σίλφιον, καὶ ἐν νομίσματι αὐτὸν ἐχάραξαν, τῇ μὲν βασιλείαν, τῇ δὲ σίλφιον παρὰ τῆς πόλεως δεχόμενον, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κυρηναίων Πολιτείᾳ· ἔνθεν καὶ ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν διαφόρους καὶ ἐξόχους τιμὰς δεχομένων. Βάττος, ὡς Ἀριστο-

τέλης, ἐν Λιβύῃ Κυρήνην λεγομένην ἔκτισε κατὰ τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι χρησμόν· καὶ οἱ πολῖται οἱ Κυρηναῖοι ἀνταπόδοσιν τῆς εὐεργεσίας βουλόμενοι χαρίσασθαι τῷ βασιλεῖ, ἐποίησαν εἰκόνα, ὡς δὲ τίνες δακτύλιον, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν προσφέρει τῷ βασιλεῖ τὸ σίλφιον, καὶ τὸ φύλλον δὲ αὐτοῦ καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ὁ κλάδος, καὶ ὀπὸς, καὶ ἁπλῶς τὸ πᾶν αὐτοῦ πολλῆς τιμῆς ἄξιόν ἐστιν. Schol. ad Aristoph. Plut. v. 926. Montefalconii Bibliotheca Coisl. 607. De herba *σίλφιον* in Cyrenaica terra cumulatim inventa conf. Interpp. ad Plaut. Rud. 3. 2. 16. Sprengel hist. rei herb. p. 84. De Batto vero multa exstant in Scholiis ad Pind. Pyth. et fusius hac de civitate agit Hardion in Mém. de l'Académie des Inscript. t. III.

Plato, si Plutarcho, Æliano et Diogeni Laertio fides (Pamphil. apud Diog. Laert. III. 23. Ælian. V. H. II. 42. XII. 30. Plut. ad Princip. indoctum p. 779. t. II. Vit. Lucull. p. 492. D. E. t. I. ed. Francof.) rogatus ut Cyrenæis et Arcadibus leges ferret, explorato singulari horum populorum statu, quum eum legislationi suæ morali non accommodatum reperiret, honorificum munus recusavit. Morgenstern de Platonis republ. p. 289.

II. *Αἰθήρ.*

Αἰθὴρ παρὰ τὸ ἀεὶ θεῖν κυκλοφορικῶς, φησὶν Ἀριστοτέλης περὶ Κυρηναίων. Etym. Magn. s. v. *Ἀριστοτέλης δὲ καὶ πέμπτον εἰσάγει σῶμα, τὸ αἰθέριον καὶ κυκλοφορικὸν, μὴ βουλόμενος τὸν οὐρανὸν ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων γεγενῆσθαι· κυκλοφορικὸν δὲ λέγει τὸ πέμπτον σῶμα, ὅτι ἐν κύκλῳ περὶ τὴν γῆν φέρεται.* Nemesii de nat. hom. p. 164. seq. ed. Matth. Aristot. de Mundo c. 2. de Cœlo c. 2. Diogen. Laert. p. 176. Plut. p. 878. B. Chrysippi de Æthere dicta invenias in Baguet. Comment. de Chrysippi vita etc. pag. 212.

III. *Πεντηκοντάδραχμον καὶ Πεντάδραχμον.*

Ἦν δὲ ἡ δραχμὴ οὐ νόμισμα μόνον ἀλλὰ καὶ πεντηκοντάδραχμον καὶ πεντάδραχμον παρὰ Κυρηναίοις. Ἦν μέντοι, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν Κυρήνῃ, καὶ τετραστάτηρον καὶ στατὴρ καὶ ἡμιστάτηρον χρυσᾶ νομίσματα. Poll. IX. 60. 62. Hac de re conf. Wurmii de Ponder. Num. Mensur. rationibus apud Romanos et Græcos. Stuttgard. 1821. 8.

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Αἰγεῖδαι.

Εἰσὶν Αἰγεῖδαι φρατρία Θηβαίων, ἀφ' ἧς ἧκόν τινες εἰς Σπάρτην, Λακεδαιμονίοις βοηθήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ἀμυκλαεῖς πολέμῳ, ἡγεμόνι χρησάμενοι Τιμομάχῳ, ὃς πρῶτος μὲν πάντα τὰ πρὸς πόλεμον διέταξε Λακεδαιμονίοις· μεγάλων δὲ παρ' αὐτοῖς ἠξιώθη τιμῶν. Καὶ τοῖς Ὑακινθίοις δὲ ὁ χάλκεος αὐτῷ θώραξ προτίθεται, τοῦτον δὲ Θηβαῖοι ὅπλον ἐκάλουν. Ταῦτα ἱστορεῖ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ.—Ἀριστοτέλης φησὶν ὅτι πολεμοῦντες οἱ Λάκωνες Ἀμυκλαεῦσιν, ὡς ἐπύθοντο παρὰ θεοῦ τοὺς Αἰγείδας συμμάχους λαβεῖν, εἰς Ἀθήνας ἐπορεύοντο· καταλύσαντες δὲ ἐν Θήβαις, εὐωχουμένης τῆς τῶν Αἰγειδῶν φρατρίας ἐκλήθησαν· ἀκούσαντες δὲ μετὰ δεῖπνον εὐχομένου τοῦ ἱερέως διδόναι τοῖς Αἰγείδαις τοὺς θεοὺς τὰ ἀγαθὰ, καὶ συμβαλόντες τὸν χρησμὸν, ἐντεῦθεν ἔλαβον τὴν συμμαχίαν. Schol. ad Pind. Ist. VII. 18. (VI. 18. ed. Boeckh.) Αἰγεῖδαι ἀπὸ τοῦ Αἰγέως καλοῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. Herod. IV. 149. ibid. Wessel. Plura de Ægidis Lacedæmoniorum Thebanorumque collegit Marxius ad Ephori fragm. p. 100. 103. seq.

II. Λυκοῦργος.

Οἱ μὲν Ἰφίτῳ συνακμάσαι Λυκοῦργον καὶ συνδιαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν ἐκεχειρίαν λέγουσιν αὐτόν· ὧν ἐστι καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος, τεκμήριον προσφέρων τὸν Ὀλυμπιᾶσι δίσκον, ἐν ᾧ τοὔνομα τοῦ Λυκούργου διασώζεται καταγεγραμμένον. Plut. Lycurg. I. p. 85. Ἀριστοτέλης ἐλάττονας σχεῖν φησὶ τιμὰς ἢ προσῆκον ἦν αὐτὸν (Λυκοῦργον) ἔχειν ἐν Λακεδαίμονι, καίπερ ἔχοντα τὰς μεγίστας· ἱερόν τε γάρ ἐστιν αὐτοῦ, καὶ θύουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὡς Θεῷ. Plut. l. c. p. 127. Lyc. 1. 31. Hæc etiam ex Ὀλυμπιονίκαις a Laertio V. 26. VIII. 51. et a Menagii Anonymo memoratis, hausta esse possunt, quas Eratosthenem in suis sæpius secutum esse Sturzius probat in Præfat. ad Empedoclis fragm. p. XIX. Quod vero ad rem attinet, nominis errore hæc ab Aristotele posita esse videntur. Nam, ut Ciceronis utar verbis, centum et octo annis postquam Lycurgus leges scribere instituit, prima posita est Olympias (de Republ. II. 10.); quippe a Lycurgo juniore una cum Iphito ludos primum institutos esse verior videtur sententia. Euseb.

Chron. I. 32. Ceterum locus Aristotelis, quem Plutarchus pag. 112. t. I. c. 14. impugnat, non ex *Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ* excerptus est. Exstat enim in Polit. II. 6. §. 8. Schneideri Comment. p. 122.

III. Ἔφοροι.

Ἀριστοτέλης δὲ μάλιστά φησι καὶ τοὺς Ἐφόρους, ὅταν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσι, πρῶτον τοῖς εἵλωσι καταγγέλλειν πόλεμον, ὅπως εὐαγὲς ᾖ τὸ ἀνελεῖν. Καὶ τἄλλα δὲ τραχέως προσεφέροντο καὶ σκληρῶς αὐτοῖς, ὥστε καὶ πίνειν ἀναγκάζοντες πολὺν ἄκρατον εἰς τὰ συσσίτια παρεισῆγον, ἐπιδεικνύμενοι τὸ μεθύειν οἷόν ἐστι τοῖς νέοις· καὶ ᾠδὰς ἐκέλευον ᾄδειν, καὶ χορείας χορεύειν ἀγεννεῖς καὶ καταγελάστους, ἀπέχεσθαι δὲ τῶν ἐλευθέρων. Plut. Lyc. c. 28. Multa quidem Stagyrites de Ephoris in octo libris Politicorum (II. 6.) disputat, attamen hæc et quæ Plutarchus l. c. pag. 121. de *κρυπτίᾳ* i. e. de puerorum latrociniis ex Aristotele hausit, frustra ibi quæsivi; ex Lacedæmoniorum igitur Politia hausta esse videntur. De Ἐφορείᾳ etiam mentionem fecit Aristoteles in Rhet. III. 18.

IV.

Ὁ Ἀριστοτέλης *οὐκ ἐξεῖναί φησιν ἀποδημεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὅπως μηδὲ ἐθίζωνται ἄλλων νόμων εἶναι φίλοι· τοῦ μέντοι* Ἰσοκράτους (*ἐν* Βουσιρίδι p. 225. A. ed. Steph.) *τοὺς μαχίμους μόνους λέγοντος κωλύεσθαι ἀποδημεῖν, οἱ περὶ* Ἀριστοτέλην *τοὺς πάντας Λακεδαιμονίους φασίν.* Harp. s. v. *καὶ γὰρ τὸ μ.* Perizon. ad Ælian. V. H. XIII. 16. Heind. ad Protag. p. 342. c. t. IV. p. 580. Fabrotti ad Theoph. Inst. p. 11. ubi accurate omnia invenies collecta.

V. Μόραι.

Συντάγματά τινα Λακωνικὰ οὕτω καλεῖται· διείλεκται δὲ περὶ τούτων Ἀριστοτέλης *ἐν τῇ* Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ. *Φησὶ δὲ ὡς εἰσὶ μοῖραι* (e Photio *ἑπτὰ* adjungendum est) *ὠνομασμέναι, καὶ διῄρηνται εἰς τὰς μοίρας Λακεδαιμόνιοι πάντες.* Harp. s. v. Suid. s. v. *Φησὶ δὲ* Ἀριστοτέλης, *ὡς εἰσὶ μοῖραι ἑπτὰ ὠνομασμέναι, καὶ διῄρηνται εἰς τὰς* Μοίρας *Λακεδαιμόνιοι πάντες.* Phot. s. v. p. 284. 18. ad exemplar Porson. *Μωρῶν*, ubi *Μορῶν* corrigas. Sturzii Lexic. Xenoph. Vol. III. p. 173. Schleusneri cur. noviss. in Phot. p. 245. *Μόρα σύνταγμά τι Λακωνικὸν ἐξ ὀκτακοσίων ἢ ἐννακοσίων ἀνδρῶν συνεστός· ἢ ὄνομα λόχου τινός.*

Bekk. anecd. I. 279. *Τὴν δὲ μόραν Ἔφορος μὲν ἄνδρας εἶναι πεντακοσίους,—ἄλλοι δέ τινες ἐννακοσίους, ὧν Πολύβιός ἐστι.* Plut. Pelop. c. 17. p. 286. Ephori fragm. p. 249. ed. Marx. Diodor. XV. 32. ibique Wesseling. Si *Λόχος* et *Μόρα* idem esset, cum Meursio in Harpocrationis loco *Μόραι ϵ'* emendandum; lege quæ suo more copiose ille collegit Attic. Lect. I. 16.

VI. Λόχος.

Λόχοι Λακεδαιμονίων φησὶν Ἀριστοφάνης τέτταρες·—πέντε γάρ εἰσιν, ὥς φησι Ἀριστοτέλης. Hesych. s. v. *Λόχος, ἔνιοι μὲν τὸ σύστημα τὸ ἐξ ἀνδρῶν η'. Οἱ δὲ τὸ ἐξ ἀνδρῶν ιβ'. Οἱ δὲ τὸ ἀπὸ ἑκκαίδεκα ἀνδρῶν πλῆθος, ὃ καὶ τέλειόν φασι καὶ σύμμετρον.* Conf. *τάξις παλαιὰ καὶ ὀνομασίαι τῶν ἀρχόντων* in Thesauro utriusque ling. p. 820. et p. 822. l. 48. *λόχος ἀνδρῶν ὀκτώ.* ex variis scriptoribus glossemata collecta esse videntur. Hesychius nunc e Photii Lex. ed. Pors. emendari potest. *Λόχοι, Λακεδαιμονίων δ', ὡς Ἀριστοφάνης· Θουκυδίδης δὲ ϵ'· Ἀριστοτέλης ζ'.* Photii Lexic. s. v. *Φυλαὶ* etiam apud Athenienses descriptæ erant in *λόχους* et *φρατρίας* (Aristot. Pol. V. 7. §. 11.), sæpius tamen *λόχου* fit mentio, ubi de militia et de delectu militari sermo est. Schneid. Comment. in Aristot. Polit. p. 329. Perizon. ad Ælian. V. H. II. 44.

VII. Φοινικίς.

Ἀριστοτέλης φησὶ ἐν Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ, χρῆσθαι Λακεδαιμονίους φοινικίδι πρὸς τοὺς πολέμους· τοῦτο μὲν, ὅτι τὸ τῆς χρόας ἀνδρικόν· τοῦτο δὲ, ὅτι τὸ τοῦ χρώματος αἱματῶδες τὸ τοῦ αἵματος ῥύσεως ἐθίζει καταφρονεῖν. Schol. ad Aristoph. Acharn. v. 319. Suid. s. v. *φοινικίδα.* Mœris s. v. *φοινικίς.* Ælian. V. H. VI. 6. ait, id factitatum esse, ut quandam gravitatem ipso colore sibi parerent, simulque punicæ vestes sanguinis profluvio saturatioris coloris redditæ, hostibus terrorem incuterent. Suid. s. v. *καταξαίνειν.* Valer. Max. II. 6. Plut. in Instit. Laconicis. Qui vero omnibus numeris absolutam virtutem præstitissent, ii etiam, injecta veste punicea, gloriose sepeliebantur. Ælian. l. c.

VIII. Χλαμὺς, χλαῖνα.

Χλαμὺς καὶ χλαῖνα διαφέρει· ἡ μὲν γὰρ χλαῖνα τετράγωνον ἱμά-

τιον· ἡ δὲ χλαμὺς εἰς τέλειον περὶ τὰ κάτω συνῆκται καὶ τοὺς χρησαμένους πολὺ καὶ ἀπ' ἀλλήλων διεστάναι· προσάγεται Ἀριστοτέλην. Ammon. s. v. conf. Schneideri Lex. s. v. *χλαμὺς* et *χλαῖνα*. Apud Eustathium plura me hac de re legisse memini.

IX. Φόβου ἱερόν.

Ἔστι δὲ καὶ Λακεδαιμονίοις οὐ Φόβου μόνον, ἀλλὰ καὶ Θανάτου καὶ Γέλωτος καὶ τοιούτων ἄλλων παθημάτων ἱερά. Τιμῶσι δὲ τὸν Φόβον, οὐχ, ὥσπερ οὓς ἀποτρέπονται δαίμονας, ἡγούμενοι βλαβερὸν, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν μάλιστα συνέχεσθαι νόμῳ νομίζοντες· διὸ καὶ προεκήρυττον οἱ ἔφοροι τοῖς πολίταις εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ κείρεσθαι τὸν μύστακα, καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ὦσιν αὐτοῖς· τὸ τοῦ μύστακος, οἶμαι, προτείνοντες, ὅπως καὶ περὶ τὰ μικρότατα τοὺς νέους πειθαρχεῖν ἐθίζωσι· καὶ τὴν ἀνδρείαν δέ μοι δοκοῦσιν, οὐκ ἀφοβίαν, ἀλλὰ φόβον ψόγου καὶ δέος ἀδοξίας οἱ παλαιοὶ νομίζειν. Plutarch. Cleom. cap. 9. Etiam apud Athenienses his insulsissimis horrendisque diis sacra, Epimenidis auctoritate, fuerunt instituta, hoc vero consilio ut a mœnibus prohiberent. Conf. Heinrichii libellum "Epimenides Leben und Schriften" inscriptum.

X. Φιλοχρηματία Λακεδαιμονίων.

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ἕλοι, ἄλλο δὲ οὐδὲν, αὕτη λέλεκται ἐπὶ τῶν ἐξ ἅπαντος κερδαίνειν προαιρουμένων· μετενήνεκται δὲ ἀπὸ χρησμοῦ δοθέντος Λακεδαιμονίοις, ἐν ᾧ ἔχρησε τότε ὁ θεὸς ἀπολέσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅταν ἀργύριον καὶ χρυσίον τιμήσωσι· μέμνηται τοῦ χρησμοῦ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ. Zenob. II. 24. Diogen. Suid. Apost. s. v. Joan. Brodæi Misc. II. 12. exstant in Gruteri Lampade critica. Plut. Instit. Lacon. 42. p. 239. E. p. 960. Wytt. Plut. Agis c. 2. t. IV. p. 296. edit. Bryant. Cicer. de Offic. II. 22. ibique Interpp. Olympiodori in Platon. Alcibiad. prior. Comment. p. 164. ibidem Creuzer.

XI. Ὁ Λέσβιος ᾠδός.

Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι δοκεῖ οὐκ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους ἡ Λέσβος ἐνεγκεῖν, ὅθεν καὶ Λεσβιάσαι, τὸ αἰσχρῶς μολῦναι τὸ στόμα κατὰ Αἴλιον Διόνυσον, ὃς καὶ τὸν τῆς παροιμίας Λέσβιον ᾠδὸν (scr. *ἀοιδὸν* ut apud Apostolium s. v. *Μετὰ Λέσβιον ἀοιδὸν*) *Τέρπανδρόν φησιν, ἢ Εὐαινετίδην, ἢ Ἀριστοκλείδην. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν*

τῇ Λακεδαιμονίων Πολιτείᾳ, τὸ μάλιστα Λέσβιον ᾠδὸν (scr. τὸ Λέσβιον ἀοιδὸν μάλιστα) τὸν Τέρπανδρόν φησι δηλοῦν. Ἐκαλοῦντο δέ φασι καὶ ὕστερον εἰς τὴν ἐκείνου τιμὴν, πρώτως μὲν ἀπόγονοι αὐτοῦ, εἶτα, εἴτις ἄλλος παρείη Λέσβιος. Eustath. in Iliad. p. 637. 12. ed. Basil. p. 741. A. ed. Rom. Suid. s. v. Zenob. V. 9. Diogen. VI. 36. Phavorin. p. 1169. 38. Phot. Lex. ad exempl. Porson. p. 215. 13. ubi pro Εὐαινετίδης, Εὐαίνετος legitur. De Terpandro conf. Plut. de Musica c. 6. Vol. V. P. II. p. 633. ed. Wyttenb. Procli Chrestomathia p. 382. 19. in fin. Hephæstionis Enchirid. ed. Gaisford. Oxon. 1810. 8. Hujus proverbii originem a poetis Græcorum comicis repetendam esse Bodio visum est. Orpheus poetarum Græcorum antiquissimus pag. 17. n. 11. ibique multa de Terpandro, quem Ὁμήρου μὲν τὰ ἔπη, Ὀρφέως δὲ τὰ μέλη ἐξηλωκέναι Glaucus Rheginus auctor est apud Plutarch. l. c., collecta invenies.

XII. Κνακίων Βαβύκα.

Ἀριστοτέλης δὲ τὸν μὲν Κνακίωνα, ποταμὸν, τὴν δὲ Βαβύκαν, γέφυραν. Plutarch. Lyc. p. 92. cap. 6. Inter amnem vero et pontem hujusce nominis oraculi jussu conciones habitæ sunt.

XIII. Ἡ Κρυπτία.

Ἡ δὲ καλουμένη κρυπτία παρὰ Λακεδαιμονίοις, εἴγε δὴ καὶ τοῦτο τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων ἕν ἐστιν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκε, ταύτην ἂν εἴη καὶ τῷ Πλάτωνι περὶ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐνειργασμένη δόξαν. Plut. Lyc. c. 28. Furtum antiquissimos apud Græcos nemini opprobrio fuisse ex Odyssea (I. 398. III. 73.) et Thucydide (I. 5.) demonstrare licet. conf. Eustath. ad Odyss. l. c. Συμφωνεῖ δὲ τοῖς ταῦτα λέγουσι καὶ ὁ ἱστορήσας, ὅτι βίος τῶν Ἑλλήνων τοῖς πρώτοις ἀπὸ λῃστείας τὸ πολὺ ἐπορίζετο, καὶ ὅτι τὸ ἀπὸ λῃστείας βιοτεύειν τοσοῦτον ἀπεῖχε τοῦ αἰσχύνην φέρειν, ὡς καὶ ἐν καλῷ μᾶλλόν τι καθεστηκέναι, καὶ ἕδνα ταῖς νύμφαις οἱ νυμφίοι τὰ λῃϊσθέντα σὺν κλέϊ ἔφερον. Ceterum cf. Xenoph. de Republ. Lacedæm. ibique Schneideri adnotationes.

XIV. Οἱ Γέροντες.

—Ἀεὶ τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι γερόντων τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμένων, ὅσον ἀντιβῆναι πρὸς δημοκρατίαν, αὖθις δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα, τὸν δῆμον ἀναῤῥωνύντων· τοσούτους δὲ κατα-

σταθῆναί φησι τοὺς γέροντας Ἀριστοτέλης, ὅτι τριάκοντα τῶν πρώτων μετὰ Λυκούργου γενομένων, δύο τὴν πρᾶξιν ἐγκατέλιπον ἀποδειλιάσαντες. Plut. Lyc. 5. De Gerusia omnia fere jam olim collegit Meursius. Nunc conferri possunt Interpp. ad Aristotelis Polit. II. 6. et Tittmann Darstellung der griechischen Staatsverfassungen pag. 117. seq.

ΛΟΚΡΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Ζάλευκος.

Χαμαιλέων ὁ Ἡρακλεώτης ἐν τῷ περὶ μέθης καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λοκρῶν Πολιτείᾳ Ζάλευκον τὸν Λοκρὸν παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς τοὺς νόμους λαμβάνειν ἀπομνημονεύουσι. Clem. Alexandr. Stromat. tom. I. pag. 352. A. ed. Sylburg. *Ἐπειδὴ γὰρ Λοκροὶ ἐχρῶντο τῷ θεῷ, πῶς ἂν πολλῆς ταραχῆς ἀπαλλαγεῖεν* (civibus enim jam corruptis leges tulit Zaleucus), *ἐξέπεσεν αὐτοῖς χρησμὸς, ἑαυτοῖς νόμους τίθεσθαι, ὅτε καί τις ποιμὴν, ὄνομα δ' ἦν Ζάλευκος, πόλλους νόμους δυνηθείη τοῖς πολίταις εἰσενεγκεῖν δοκίμους· γνωσθεὶς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς, πόθεν εὕροι, ἔφησεν ἐνύπνιον αὐτῷ τὴν Ἀθηνᾶν παραστήσεσθαι* (Heynius *παραστήσασθαι*)*· διὸ αὐτός τε ἠλευθέρωται καὶ νομοθέτης κατέστη.* Schol. ad Pind. Olymp. X. 17. Plutarchus de sui laude pag. 543. lepidam hujusce Zaleuci figmentis affert causam. *Malunt enim homines*, Philosophi Chæronensis sunt verba, *fortunæ quam virtutis laudem aliis concedere; quod illius dona bonum alienum, hujus defectum a se ipsis proficisci existimant, hanc ob rem οὐχ ἥκιστα γοῦν λέγουσι ἀρκέσαι Λοκροῖς τὴν Ζαλεύκου νομοθεσίαν, ὅτι τὴν Ἀθηνᾶν ἔφασκεν αὐτῷ φοιτῶσαν εἰς ὄψιν ἑκαστότε τοὺς νόμους ὑφηγεῖσθαι καὶ διδάσκειν, αὐτοῦ δὲ μηδὲν εἶναι διανόημα.* Conf. Creuzeri Symbol. t. II. p. 803. not. seq. Heyn. Opusc. Academ. Vol. II. p. 64. seq. Goeller. de situ Syracus. p. 259. Marx Ephori fragm. p. 150. multa ibique laudata. Chamæleon vero, cujus etiam auctoritate Clemens nititur, ex Heraclea Pontica, Peripateticus, Theophrasto et Heraclidæ Pontico æqualis fuit. Jonsius de Script. Hist. Phil. I. 17. Ut omnes fere Peripatetici, hic etiam multa scripsit. Boeckh. Præfat. in Pind. Schol. p. IX. Jambl. vit. Pyth. p. 217. ed. Küster. Zaleucum inter Pythagoreos enumerat. Bentley Dissert. upon Phal. pag. 244. seq.

II. Τῶν Λοκρῶν ἔθη.

Τίμαιος δ' ὁ Ταυρομενίτης ἐν τῇ ἐννάτῃ τῶν ἱστοριῶν γράφων οὕτως· "καθόλου δὲ ᾐτιῶντο τὸν 'Αριστοτέλη διημαρτηκέναι τῶν Λοκρικῶν ἐθῶν· οὐδὲ γὰρ κεκτῆσθαι νόμον εἶναι τοῖς Λοκροῖς, ὁμοίως δὲ οὐδὲ Φωκεῦσιν, οὔτε θεραπαίνας, οὔτε οἰκέτας, πλὴν ἐγγὺς τῶν χρόνων· ἀλλὰ πρώτῃ τῇ Φιλομήλου γυναικὶ τοῦ καταλαβόντος Δελφοὺς δύο θεραπαίνας ἀκολουθῆσαι. Παραπλησίως δὲ καὶ Μνάσωνα (Ælian. V. H. III. 19.) τὸν τοῦ 'Αριστοτέλους ἑταῖρον χιλίους οἰκέτας κτησάμενον (de antiqua servitudine apud Græcos bene disserit Feith. ant. Hom. Il. 20.), διαβληθῆναι παρὰ τοῖς Φωκεῦσιν ὡς τοσούτους τῶν πολιτῶν τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν ἀφῃρημένον· εἰθίσθαι γὰρ ἐν ταῖς οἰκίαις διακονεῖν τοὺς νεωτέρους τοῖς πρεσβυτέροις." Athen. VI. 264. C. Timæus Tauromenita, ab Istro Callimachio, qui ἀντιγραφάς adversus eum edidit, 'Επιτίμαιος vocatus (Siebelis in Istri fragm. Lips. 1812. pag. XIX.), insano fere modo Locrorum Epizephyriorum causa in Aristotelem debacchatus est. (De situ Locrorum, qui a Promontorio Ζεφύριον, hodie *Bursano* vel *Bruzzano*, v. Poppo Comment. in Thuc. t. II. p. 552. n. 10, cognominati sunt, Strab. VI. 259.) Φησὶ γὰρ Τίμαιος, 'Αριστοτέλην εἶναι θρασὺν, εὐχερῆ, προπετῆ· πρὸς δὲ τούτοις κατατετολμηκέναι τῆς τῶν Λοκρῶν πόλεως, εἰπόντα, τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν, οἰκετῶν, μοιχῶν, ἀνδραποδιστῶν. Polyb. XII. 9. 2. Contra se haudquaquam vana conjectura adductum asserit, sed certissimis argumentis exploratam rei veritatem tenere. Ad Locros enim, qui in Græcia sunt, se profectum esse, atque hos primum sibi fœdus in tabulis incisum ostendisse, cui hujusmodi præfixum est exordium; *ut parentes erga liberos decet.* Polybius autem rerum gestarum peritissimus, Locrensium præcipue in rebus maxime versatus, Aristotelem luculentis rationibus ab hac contumelia vindicavit, imo asserere conatus est, τὴν ὑπ' 'Αριστοτέλους παραδιδομένην ἱστορίαν περὶ τῆς ἀποικίας ἀληθινωτέραν εἶναι συμβαίνει τῆς ὑπὸ Τιμαίου λεγομένης. Polyb. XII. 5. 4. De maledicentia vero Timæi conf. Wesseling. ad Diodor. V. pag. 330. Marx ad Ephori fragm. p. 67. 153. 255. Schweighæus. ad Polyb. t. VII. p. 72. Omnia fere collegit Goeller de situ et origine Syracus. pag. 192. seq.

ΜΑΣΣΑΛΙΩΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Πρωτιάδαι.

Τὸ ὅμοιον ἱστορεῖ γενέσθαι καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν Πολιτείᾳ γράφων οὕτως· "Φωκαεῖς οἱ ἐν Ἰωνίᾳ ἐμπορίᾳ χρώμενοι, ἔκτισαν Μασσαλίαν. Εὔξενος δὲ ὁ Φωκαεὺς Νάνῳ τῷ βασιλεῖ, τοῦτο δ' ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἦν ξένος· οὗτος ὁ Νάνος ἐπιτελῶν γάμους τῆς θυγατρὸς, κατὰ τύχην παραγενόμενον τὸν Εὔξενον παρακέκληκεν ἐπὶ τὴν θοίνην· ὁ δὲ γάμος ἐγίνετο τόνδε τὸν τρόπον· ἔδει μετὰ τὸ δεῖπνον εἰσελθοῦσαν τὴν παῖδα, φιάλην κεκερασμένην ᾧ βούλοιτο δοῦναι τῶν παρόντων μνηστήρων· ᾧ δὲ δοίη, τοῦτον εἶναι νυμφίον· ἡ δὲ παῖς εἰσελθοῦσα δίδωσιν, εἴτε ἀπὸ τύχης, εἴτε καὶ διὰ ἄλλην τινὰ αἰτίαν τῷ Εὐξένῳ· ὄνομα δὲ ἦν τῇ (Schweighæus. omittit τῇ) παιδὶ Πέττα. Τούτου δὲ συμβάντος, καὶ τοῦ πατρὸς ἀξιοῦντος, ὡς κατὰ θεὸν γενομένης τῆς δόσεως, ἔχειν αὐτὴν, ἔλαβεν ὁ Εὔξενος γυναῖκα, καὶ συνῴκει, μεταθέμενος τοὔνομα Ἀριστοξένην, καὶ ἔστι γένος ἐν Μασσαλίᾳ ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου μέχρι νῦν Πρωτιάδαι καλούμενον, Πρῶτις γὰρ ἐγένετο υἱὸς Εὐξένου καὶ Ἀριστοξένης." Athen. XIII. 576. A. Aliter Plutarchus (Sol. c. 2. I. 174.): ὁ Μασσαλίας κτίστης Πρῶτος ὑπὸ Κελτῶν τῶν περὶ τὸν Ῥοδανὸν ἀγαπηθείς. Aristotelem sequitur Trogus 43. 3. Schneid. Comment. in Arist. Pol. p. 306. Apud Papon Hist. gén. de Provence II. p. 496. hæc de nominis origine leguntur: Μασσαλία de Μάσσω et Σάλιαι, c'est le nom de Salyes, dont le roi se tenoit près de l'endroit où est la ville d'Aix. Ainsi Marseille signifie qui est voisin de Salyes. [Vide quæ disputavit Jo. Chr. Johannsen in libro: Veteris Massiliæ res et instituta. Kiliæ 1817. L. I. cap. 1. 2. pag. 6. seqq., ac de nomine urbis ibid. cap. 5. pag. 27. seq.]

II. Μασσαλία.

Ὅτι πρὸ τούτων τῶν χρόνων (quo Phocenses rege coacti patriam fugerunt) ἤδη ὑπὸ Φωκαέων ᾤκιστο ἡ Μασσαλία καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μασσαλιωτῶν Πολιτείᾳ δηλοῖ. Harp. s. v. Μασσαλία. Phot. Lex. s. v. 218. 13. ad exemplar Porson. Schleusneri cur. noviss. pag. 218. Φωκεῖς (Mahne Diatribe de Aristoxeno recte p. 211. Φωκαεῖς legit) φυγόντες, Μασσαλίαν ᾤκησαν, τούτοις ὁμόχρονος ὁ Πυθαγόρας, apud Jamblich. Theolog. Arithm. p. 41. legitur. De nomine Massaliæ Steph. Byz. s. v.

et inter Timæi fragm. apud Goeller. de situ Syrac. pag. 262. Coray ad Isocrat. t. II. p. 333. ibid. ll. Quibus adjunge Petr. Heidenreich. Massilia, in Gronov. Thes. Antiq. Vol. VI.

III. Βρασμός.

Ἀριστοτέλης μὲν οὖν φησιν, ὑπὸ σεισμῶν τῶν καλουμένων Βρασμῶν, ἐκπεσόντας τοὺς λίθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν (ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξὺ τῆς Μασσαλίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ) συνολισθεῖν εἰς τὰ κοῖλα τῶν χωρίων. Strab. Geograph. IV. 182. "Locum Aristotelis hodie opinor non habemus. Idem tamen hujus rei etiam libro II. cap. 8. μετεωρολ. meminit. [conf. Johannsen l. I. cap. 4. pag. 21.] De terræ motu, quem Posidonius Βρασμὸν vocabat, alii Βρασματίαν, vid. Senec. N. Q. VI. 21." Casaub.

IV. Μασσαλιωτῶν τρυφή.

Μασσαλιῶται δ' ἐθηλύνθησαν, οἱ τὸν αὐτὸν τοῖς Ἴβηρσι τῆς ἐσθῆτος φοροῦντες κόσμον. Ἀσχημονοῦσι γοῦν διὰ τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς μαλακίαν, διὰ τρυφὴν γυναικοπαθοῦντες· ὅθεν καὶ παροιμία παρῆλθεν, Πλεύσαις εἰς Μασσαλίαν. Athen. XII. 523. C. Erasmus in Adagiis formam Πλεύσειας profert, quæ quidem in Proverbio magis placeat. Dubius est ceterum utrum sit Massalia Phocensium colonia, an Libyca. Plautus enim, Cicero, Strabo, Valerius Maximus aliique Massiliensium severam disciplinam summis laudibus extulerunt; leges adeo quædam sapientiæ frugalitatisque plenæ a Valerio Maximo et ab Athenæo ipso nobis servatæ sunt, e. g. ne cives religionis prætextu vitam inertem et otiosam sectarentur, ne mulieres vino uterentur (Ælian. V. H. II. 38.); apud Athenæum igitur, ex Aristotelis Adagiis aut Rebuspublicis ut videtur haurientem, vel Massaliam Libycam vel tertiam quampiam intelligendam esse decrevit. Des. Erasmi Adagior. p. 1937. Montefalconii Bibliotheca Coislin. 608. [Vid. quæ Johannsen libro supra laudato, III. c. 2. p. 73. sqq. disputat, quo hæcce inter se conciliet.]

ΜΕΘΩΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Παράσιτοι.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Μεθωναίων Πολιτείᾳ, παράσιτοι, φησὶ, τοῖς μὲν ἄρχουσι δύο καθ' ἕκαστον ἦσαν· τοῖς δὲ πολεμάρχοις εἷς. Τεταγμένα δὲ ἐλάμβανον παρ' ἄλλων τε τινῶν καὶ τῶν ἁλιέων

ὄψον. Athen. VI. 236. e. *Μεθώνη, ἣν πολιορκῶν ὁ Φίλιππος ἐξεκόπη τὸν δεξιὸν ὀφθαλμόν· τέσσαρες δὲ εἶναι φησὶ Μεθώνας Δημήτριος ὁ Μάγνης.* Phot. Lex. s. v. Parasiti vero ii fuerunt apud Athenienses, qui apud Romanos suis in ritibus *viri epulones* vocati sunt. Poll. VI. 7. Petiti LL. Att. I. 2. p. 159. ed. Wesseling. De Methone vero, quo nomine plures fuere urbes, plura congessit Eustath. ad Iliad. II. 716. Incolæ e Phthiorum gente fuere, qui ab Achillis inde ditionis finibus loca insederunt. Heyne ad Iliad. II. 716. t. IV. p. 379.

ΜΙΛΗΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Μιλήσιοι.

Μιλήσιοι δ' ἕως μὲν οὐκ ἐτρύφων, ἐνίκων Σκύθας, ὥς φησιν Ἔφορος, καὶ τὰς ἐφ' Ἑλλησπόντῳ πόλεις ἔκτισαν καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον κατῴκισαν πόλεσι λαμπραῖς, καὶ πάντες ἐπὶ τὴν Μίλητον ἔθεον· ὡς δ' ὑπήχθησαν ἡδονῇ καὶ τρυφῇ, κατεῤῥύη τὸ τῆς πόλεως ἀνδρεῖον, φησὶ Ἀριστοτέλης, καὶ παροιμία τις ἐγεννήθη ἐπ' αὐτῶν,

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι.

Athen. XII. 523. e. Hæc ex Milesiorum republica hausta esse jam Schweighæuserus conjecit in Indice ad Athen. Frustra hoc Ephori fragmentum in Marxii collectione quæsivi, quem quidem narratio de urbis Milesiorum origine apud Strab. XIV. p. 941. non fugit. Ephori fragm. 135. Milesiorum vero luxus in hominum sermonem abiit, adeo ut quidquid molle minusque virile vellent intelligere, Milesium appellarent; hinc Aristophanes in Ranis *Μιλήσια στρώματα* notat vel quod Milesia regio optimas habere lanas dicitur [vid. quæ plura hac de re disseruntur in not. ad Plutarch. Alcib. cap. XXIII. p. 194. seqq.]; fabulæ Milesiæ etiam sermones nec veri nec verisimiles, nec in ullum vitæ usum parati, sed tantum ad voluptatem et terendum tempus, a Mileto Ioniæ originem duxerunt. Des. Erasmi Adag. p. 1194.

ΜΗΛΙΕΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Οἱ παῖδες.

Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Μηλιέων Πολιτείᾳ τοὺς παῖδας γυμνοὺς ἐκφέρειν μέχρις ἐτῶν ις' καὶ καταφιλεῖν αὐτοὺς ἐν τοῖς συμποσίοις. Suid. s. v. *τῶν φιλτάτων.* *Μηλίοις ἀνεῖλεν ὁ θεὸς, φιλεῖν τῶν φιλτάτων τὰ φίλτατα· μέχρις οὖν ἐτῶν δέκα ἓξ γυμνοὺς περιέφερον*

τοὺς παῖδας, καὶ κατεφίλουν ἐν Ὀλυμπίᾳ. Prov. Vat. append. Cent. IV. 5. Nihil sani e verbis ἐν Ὀλυμπίᾳ erui potest; locus e Suida emendandus est.

II. Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον.

Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον· τοῦτο ἐπὶ τῶν ἄγαν ῥεόντων πλοίων ἀπὸ ἱστορίας τινὸς εἴρηται· φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης, Ἱππότην εἰς ἀποικίαν στελλόμενον τοῖς μὴ βουληθεῖσιν αὐτῷ συμπλεῖν καταράσασθαι (leg. καταρᾶσθαι), ἐπειδὴ γὰρ προφασιζόμενοι, οἱ μὲν τὰς γυναῖκας αὐτοῖς ἀῤῥωστεῖν, οἱ δὲ τὰ πλοῖα ῥεῖν κατέμενον, κατηράσατο μήτε πλοῖα στεγανὰ αὐτοῖς γενέσθαι ποτὲ, καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν κρατεῖσθαι ἀεί. Phot. Lex. s. v. 594. 9. ad exempl. Porson. Suidas s. v. Apostol. Cent. XIX. 89. Prov. e Vat. Append. IV. 4. Des. Erasmi Adag. p. 685. ed. Wechel.

ΝΑΞΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Λύγδαμις τύραννος.

Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ναξίων Πολιτείᾳ περὶ τῆς παροιμίας, οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθῦς, οὕτως γράφει. Τῶν παρὰ Ναξίοις εὐπόρων, οἱ μὲν πολλοὶ τὸ ἄστυ ᾤκουν, οἱ δὲ ἄλλοι διεσπαρμένοι κατὰ κώμας· ἐν οὖν δή τινι τῶν κωμῶν, ᾗ ὄνομα ἦν Ληστάδαι, Τελεσταγόρας ᾤκει, πλούσιός τε σφόδρα καὶ εὐδοκιμῶν καὶ τιμώμενος παρὰ τῷ δήμῳ τοῖς τἄλλοις ἅπασι καὶ τοῖς καθ᾽ ἡμέραν πεμπομένοις· καὶ ὅτε καταβάντες ἐκ τῆς πόλεως δυσωνοῖντό τι τῶν πωλουμένων, ἔθος ἦν τοῖς πωλοῦσι λέγειν, ὅτι μᾶλλον ἂν προέλοιντο Τελεσταγόρᾳ δοῦναι, ἢ τοσούτου ἀναδόσθαι. Νεανίσκοι οὖν τινες ὠνούμενοι μέγαν ἰχθῦν, εἰπόντος τοῦ ἁλιέως τὰ αὐτὰ, λυπηθέντες τῷ πολλάκις ἀκούειν, ὑποπιόντες ἐκώμασαν πρὸς αὐτόν. Δεξαμένου δὲ τοῦ Τελεσταγόρου φιλοφρόνως αὐτοὺς, οἱ νεανίσκοι αὐτόν τε ὕβρισαν, καὶ δύο θυγατέρας αὐτοῦ ἐπιγάμους· ἐφ᾽ οἷς ἀγανακτήσαντες οἱ Νάξιοι καὶ τὰ ὅπλα ἀναλαβόντες ἐπῆλθον τοῖς νεανίσκοις· καὶ μεγίστη τότε στάσις ἐγένετο προστατοῦντος τῶν Ναξίων Λυγδάμιδος, ὃς ἀπὸ ταύτης τῆς στρατηγίας τύραννος ἀνεφάνη τῆς πατρίδος. Athen. VIII. 348. a. seq. Antea paucorum fuit Naxiis dominatio. Αἱ δ᾽ ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι—μάλιστα, ὅταν ἐξ αὐτῆς συμβῇ τῆς ὀλιγαρχίας γίγνεσθαι τὸν ἡγεμόνα· καθάπερ ἐν Νάξῳ Λύγδαμις, ὃς καὶ ἐτυράννησεν ὕστερον τῶν Ναξίων. Arist. Pol. V. 5. init. Œcon. II. 1. t. II. p. 283. E. ed. Casaub. Hæc vero regiminis mutatio a. Chr. n. quingentesimo sexto facta est.

Kortüm. ad hist. rerumpubl. græc. p. 103. Tittm. l. c. p. 409. Mannert. Geogr. VIII. 754.

II. Πολυκρίτη.

Bello inter Naxios Milesiosque mœchæ cujusdam causa orto, Naxii præsertim a Diogneto, Erythræorum Milesiis auxilia ferentium duce, vexati sunt. Femina quædam, Polycritæ nomine, cujus amore Diognetus captus est, pacem dedit civibus. Qui vero hoc factum sit, diverso modo a Naxiorum scriptoribus relatum est, *Ἀριστοτέλης δέ φησιν οὐδὲ ἁλούσης τῆς Πολυκρίτης· ἄλλως δέ πως ἰδόντα τὸν Διόγνητον ἐρασθῆναι, καὶ πάντα διδόναι καὶ ποιεῖν ἕτοιμον εἶναι· τὴν δὲ ὁμολογεῖν ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἑνὸς μόνου τυχοῦσαν, περὶ οὗ τὸν Διόγνητον (ὥς φησιν ὁ φιλόσοφος) ὅρκον ᾔτησεν· ἐπεὶ δὲ ὤμοσεν, ἠξίου τὸ Δήλιον αὐτῇ δοθῆναι (Δήλιον γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ χωρίον), ἄλλως δὲ οὐκ ἂν ἔφη συνελθεῖν· ὁ δὲ καὶ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ διὰ τὸν ὅρκον ἐξέστη, καὶ παρέδωκε τῇ Πολυκρίτῃ τὸν τόπον, ἐκείνη δὲ τοῖς πολίταις· ἐκ δὲ τούτου πάλιν εἰς ἴσον καταστάντες, ἐφ' οἷς ἠβούλοντο πρὸς τοὺς Μιλησίους διελύθησαν.* Plut. de virt. mulier. pag. 254. B. seq. Polycritæ factum variis modis exornatum invenias e Theophrasti De rebus Naxicis et opere *πρὸς τοὺς καιρούς* in Parthenii Erot. c. 9. in Polyæni Strateg. VIII. 36. ubi quidem male pro Πολυκρίτη scriptum invenitur Πολυκρήτη.

ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Ἄσπετος, ὁ Ἀχιλλεύς.

Ἄσπετος, ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἠπείρῳ, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ὀπουντίων Πολιτείᾳ. Hesych. s. v. ibiq. Alberti. *Ὀποῦς πόλις τῆς Λοκρίδος ἀπὸ Ὀπόεντος τοῦ Ἠλείου.* Schol. ad Apollon. Rhod. Argon. I. 69. [Add. Plutarch. Pyrrh. cap. I. *ἐκ τούτου δὲ καὶ Ἀχιλλεὺς ἐν Ἠπείρῳ τιμὰς ἰσοθέους ἔσχεν, Ἄσπετος ἐπιχωρίῳ φωνῇ προσαγορευόμενος.* Ubi consul. notam pag. 145.]

II. Ἀμφίσσα.

Ἀμφίσσα πόλις τῆς Λοκρίδος. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ὀπουντίων Πολιτείᾳ οὕτω λέγει, "Ἀνδραίμων δὲ ἦν οἰκιστὴς, Ἀμφίσσαν δ' ὠνόμασαν διὰ τὸ περιέχεσθαι τὸν τόπον ὄρεσιν." Harp. s. v. *Ἀμφίσσα.* Diversa apud Paus. X. 38. leguntur. Nostrum locum præteriit Mannert. Geograph. VIII. 125.

III. Ὀποῦς.

Ὀποῦντος ἦν θυγάτηρ Ἠλείων βασιλέως, ἣν Ἀριστοτέλης Καμβύσην καλεῖ· διὰ τούτων οὖν ὁ Πίνδαρος τὴν Πρωτογένειάν φησιν ἐξ Ἤλιδος ἁρπασθεῖσαν εἰς Μαίναλον τῆς Ἀρκαδίας ὄρος κομισθῆναι ὑπὸ Διός· Μαίναλος δὲ ὄρος Ἀρκαδίας καὶ πόλις· ἐνταῦθα μιχθεὶς αὐτῇ ὁ Ζεὺς ἤνεγκε τῷ Λοκρῷ, ἵν' ὡς ἑαυτοῦ ἀναθρέψῃ τὸν γεννηθέντα· ἀφ' οὗ ἡ τῶν Λοκρῶν χώρα, ἧς Λοκρίδος μητρόπολις ἡ Ὀποῦς. Schol. ad Pind. Olymp. IX. 86. Opus Patrocli fuit patria. Iliad. Σ. 326. Heyne ad Iliad. II. 531. Ex Eleorum vel Opuntiorum republica hæc excerpta esse videntur. Plura invenies in Mannert. Geograph. VIII. 116. 130. [Conf. Boeckh. Explicatt. ad Carm. Pindar. pag. 191.]

ΟΡΧΟΜΕΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I.

Τὸ Ἡσιόδειον γῆρας, Ἀριστοτέλης ἐν Ὀρχομενίων Πολιτείᾳ, δὶς τεθάφθαι φησὶ τὸν Ἡσίοδον, καὶ ἐπιγράμματος τοῦδε τυχεῖν,

> Χαῖρε δὶς ἡβήσας καὶ δὶς τάφον ἀντιβολήσας,
> Ἡσίοδ' ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Append. Prov. e Vat. Bibl. IV. 3. Pindari vero est epigramma. Ἀριστοτέλης ἢ ὁ φιλόσοφος, μᾶλλον δὲ οἶμαι ὁ τοὺς πέπλους συντάξας (συνάξας in marg. Multæ occurrunt variantes lectiones in margine ed. Heinsii, quæ publica in Bibliotheca Heidelbergæ exstat; eas quidem adscripsi, quæ ad nostrum pertinent locum. [vid. Gaisford. Poet. Græc. minor. Vol. III. p. 15. seq.]) ἐν τῇ Ὀρχομενίων Πολιτείᾳ, Στησίχορον τὸν μελοποιὸν εἶναί φησι υἱὸν Ἡσιόδου (φασιν Ἡσιόδου in marg.) ἐκ τῆς κτημένης (κεκτημένης in m.) αὐτὸν (αὐτῷ in m.) γεννηθέντα τοῦ Ἀμφιφάνους καὶ Γανύκτορος ἀδελφῆς (ἀδελφοῦ in m.), θυγατρὸς δὲ Φήσεως (Φύσεως in m.). Tzetzæ Schol. in Hesiod. pag. 3. b. ed. Heinsii. Quod ad Stesichorum attinet, consentit cum Aristotele Philochorus. Procli Schol. in Ἔργα a. p. 66. b. Fabricii Bibl. gr. t. I. pag. 596. Ἐπέγραψε δὲ καὶ Πίνδαρος atque iisdem sequitur verbis epigramma, quod supra descripsimus; in margine versus secundus sic est scriptus: Ἡσιόδου ἀνθρώποις μέτρα χέων σοφίης. Θεσπιέων ἀνελόντων τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἄσκρην, Ὀρχομενίων δὲ τοὺς σωθέντας δεξαμένων, ὅθεν καὶ τὸν θεὸν Ὀρχομενίοις προστάξαι τὰ Ἡσιόδου λείψανα λαβεῖν, καὶ

θάψαι παρ' αὐτοῖς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ γράφων τὴν Ὀρχομενίων Πολιτείαν. Procli Schol. in *ἔργα* p. 142. a. De Hesiodi vero laude adde Menandrum de encomio p. 49. ed. Heeren., cujus locum Bastius emendavit ad Greg. Corinth. p. 201.

II. Ἀχάνη.

—*Ἐν Ἀχαρνεῦσιν εἶπεν Ἀριστοφάνης* (v. 193), *ἀχάνας χρυσίου, τὸ ἀγγεῖον ἴσως Περσικόν· ἔνιοι δὲ τὴν θεωρικὴν κίστην οὕτω κεκλῆσθαι νομίζουσιν, ἐν δὲ Ἀριστοτέλους Ὀρχομενίων Πολιτείᾳ μέτρον ἐστὶ τετταράκοντα πέντε μεδίμνους χωροῦν Ἀττικούς.* Poll. X. 165. Salmasii et Jungermanni adnot. ad h. l. De Ponderum etc. rationibus auct. Wurm. p. 133. Apud Homerum Od. XI. 284. occurrit jam *Ὀρχομενὸς Μινυήϊος*, atque peculiare hac de civitate opus doctissimi Mülleri omnibus antiquitatis studiosis notum est.

ΠΕΛΛΗΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Μάστροι.

Μαστῆρες Ὑπερίδης ἐν τῷ πρὸς Πάγκαλον· ἔοικεν ἀρχή τις εἶναι ἀποδεδειγμένη ἐπὶ τὸ ζητεῖν τὰ κοινὰ τοῦ δήμου, ὡς οἱ Ζητηταὶ καὶ οἱ ἐν Πελλήνῃ Μάστροι, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Πελληνίων Πολιτείᾳ. Harp. s. v. *Μάστηρες, οἱ τὰ φυγαδευτικὰ χρήματα εἰσπράττοντες, οἱονεὶ ζητηταὶ τῶν φυγαδευτικῶν χρημάτων τῶν ἀειφυγίᾳ φυγαδευθέντων· ἐκλήθησαν δὲ μάστηρες ἀπὸ τῶν κυνηγῶν τῶν ἐν τοῖς μαστοῖς τῶν ὀρῶν ζητούντων τὰ θηρία.* Phot. Lex. s. v. *Μαστροὺς* Rhodicorum esse Magistratus Hesychius s. v. affirmat; Doricum vero esse vocabulum hac præsertim de causa existimant, quod Sophron in Mimis Dorica dialecto scriptis, verbo ejusdem radicis *Μαστροπὸς* usus est. Conf. Larcheri adnot. ad Orion. Theb. p. 101. 30. ed Sturz. De Atheniensium vero *Ζητηταῖς* Sigonius R. Athen. IV. 3. Boeckh. de Œconom. civit. Athen. I. p. 170. Schoemann de Comit. Athen. p. 171. 221. 316.

ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Τῆς Ῥώμης ἅλωσις.

Τοῦ μέντοι πάθους αὐτοῦ (*Ῥώμης*) *καὶ τῆς ἁλώσεως* (*ὑπὸ τῶν Γαλατῶν*) *ἔοικεν ἀμυδρά τις εὐθὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα φήμη διελθεῖν.* —*Ἀριστοτέλης δ' ὁ φιλόσοφος τὸ μὲν ἁλῶναι τὴν πόλιν ὑπὸ Κελ-*

τῶν ἀκριβῶς δῆλός ἐστιν ἀκηκοώς· τὸν δὲ σώσαντα Λεύκιον εἶναι φησίν· ἦν δὲ Μάρκος, οὐ Λεύκιος ὁ Κάμιλλος· ἀλλὰ ταῦτα μὲν (Romæ nempe occupationem calamitatemque usque ad Græcos permanasse) *εἰκασμῷ λέλεκται.* Plut. Camill. c. 22. t. I. p. 309. Equidem cum doctissimo Niebuhr in Romana historia (I. p. 20.) credo, Aristotelem non fusius de Romanorum rebus scripsisse, sed quasdam solum eorum leges moresque in magna illa Rerumpublicarum collectione tradidisse, quod duobus his fragmentis et *Ῥωμαίων Νομίμοις* a Menagii Anonymo laudatis, quibus neutiquam lectori illudere videtur, ut Fabricio Bibl. gr. III. 7. p. 194. placuit, satis est apertum et perspicuum. Buhle de deperditis Arist. script. Comment. XV. p. 120. Eum vero in antiquissimarum Italiæ civitatum moribus, legibus rationibusque maxime versatum esse Pol. III. 5. 11. et VII. 9. 3. nobis sunt argumento.

II. Τὸ *καταφιλεῖν.*

Διὰ τί τοὺς συγγενεῖς τῷ στόματι φιλοῦσιν αἱ γυναῖκες (τῶν Ῥωμαίων);———Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος αἰτίαν ἱστόρηκε· τὸ γὰρ πολυθρύλλητον ἐκεῖνο, καὶ πολλοῦ γενέσθαι λεγόμενον, ὡς ἔοικεν, ἐτολμήθη ταῖς Τρωάσι καὶ περὶ τὴν Ἰταλίαν. Τῶν γὰρ ἀνδρῶν ὡς προσέπλευσαν ἀποβάντων, ἐνέπρησαν τὰ πλοῖα, πάντως ἀπαλλαγῆναι τῆς πλάνης δεόμεναι καὶ τῆς θαλάττης· φοβηθεῖσαι δὲ τοὺς ἄνδρας, ἠσπάζοντο τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων, μετὰ τοῦ καταφιλεῖν καὶ περιπλέκεσθαι, τοὺς προστυγχάνοντας· παυσαμένων δὲ τῆς ὀργῆς καὶ διαλλαγέντων, ἐχρῶντο καὶ τολοιπὸν ταύτῃ τῇ φιλοφροσύνῃ πρὸς αὐτούς. Plutarch. Quæst. Roman. pag. 265. b.

ΣΑΜΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Τὸ *περὶ Δρῦν σκότος.*

Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν τῇ Σαμίων Πολιτείᾳ· Περιηνέας (scr. *Πριηνέας*) *πολλοὺς ὑπὸ Μιλησίων ἀναιρεθῆναι περὶ τὴν καλουμένην Δρῦν. Ὅθεν καὶ τὰς Περιηνέας* (scr. *Πριηνέας*) *γυναῖκας ὀμνύναι, τὸ περὶ Δρῦν σκότος.* Zenob. V. 11. Mich. Apostol. 17. 25. Vitium in hoc loco inesse atque *Πριηνέας* scribi oportere luce est clarius. *Τίς ὁ λεγόμενος ἐν Πριήνῃ παρὰ δρυὶ σκότος; Σάμιοι καὶ Πριηνεῖς πολεμοῦντες ἀλλήλοις τὰ μὲν ἄλλα μετρίως ἐβλάπτοντο καὶ ἔβλαπτον· μαχῆς δὲ μεγάλης γενομένης, χιλίους Σαμίων οἱ Πριηνεῖς ἀπέκτειναν· ἑβδόμῳ τὸ ὕστερον ἔτει*

Μιλησίοις συμβαλόντες παρὰ τὴν καλουμένην δρῦν, τοὺς ἀρίστους ὁμοῦ τι καὶ πρώτους ἀπέβαλον τῶν πολιτῶν· ὅτε καὶ Βίας ὁ σοφὸς εἰς Σάμον ἐκ Πριήνης πρεσβεύσας εὐδοκίμησε· ταῖς δὲ Πριηνέων γυναιξὶν ὁμοῦ τοῦ πάθους τούτου καὶ τῆς συμφορᾶς ἐλεεινῆς γενομένης, ἀρὰ κατέστη καὶ ὅρκος ὁ περὶ τῶν μεγίστων, Ὁ παρὰ δρυῒ σκότος, διὰ τὸ παῖδας αὐτῶν καὶ πατέρας καὶ ἄνδρας ἐκεῖ φονευθῆναι. Plut. Quæst. Gr. p. 295. 296. A. Des. Erasmi Adagia p. 965. Prienes vero originem, ubi Bias septem sapientum unus ortus est, legas apud Pausan. Achaic. 12. et apud Herodot. I. 142. Non multum distat a Mileto.

II. *Σαμίων ὁ δῆμος πολυγράμματος.*

Οἱ Σάμιοι καταπονηθέντες ὑπὸ τῶν Τυράννων σπάνει τῶν πολιτευομένων ἐπέγραψαν τοῖς δούλοις ἐκ πεντεστατήρων τὴν ἰσοπολιτείαν, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμίων Πολιτείᾳ. Mich. Apost. XVII. 25. Hinc Adagium *Σαμίων ὁ δῆμος ὡς πολυγράμματος*, quod quidem variis modis explicatum est. Phot. Lex. s. v. 498. 20. ad exempl. Porson. Suid. s. v. Quare *Σαμιακὸς τρόπος* apud antiquos proverbii loco habitus sit, non potest accurate explicari. Des. Erasmi Adagia p. 290. ed. Wechel. Servi vero a Græcis Romanisque sæpius civium penuria in civitatem recepti sunt, cujus rei multa solos apud Lacedæmonios exstant exempla. De Samiorum quidem Politia omnia jam occupaverunt vv. dd. Kortüm ad histor. rerumpubl. græc. p. 100. Tittmann exposit. rerumpubl. Græc. p. 434. Atque peculiare de Samiorum rebus gestis nunc exstat Panofkæ opus, quod conf. pag. 46.

III. *Αἴσοπος.*

Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμίων Πολιτείᾳ εἰπόντα φησὶν Αἴσοπον μῦθον εὐδοκιμηκέναι. Schol. ad Aristoph. *Ὄρν.* v. 471. Panofka de Samiorum rebus p. 89.

ΣΑΜΟΘΡΑΚΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Σαμοθρᾴκη.

Ἡ δὲ Σαμοθρᾴκη Λευκωσία πρότερον ἐκαλεῖτο, ὡς ἱστορεῖ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμοθρᾴκης Πολιτείᾳ· ὕστερον δὲ ὑπὸ Σάου υἱοῦ Ἑρμοῦ καὶ Ῥήνης κληθῆναι, ἐπεντεθέντος τοῦ μ· τῶν δὲ Θρᾳκῶν οἰκησάντων αὐτὴν Σαμοθρᾴκην κληθῆναι. Schol. ad Apollon. Argon. I. 917. *Σαμοθρᾴκη διὰ τί καλεῖται; Κεῖται ἡ νῆσος αὐτη*

καταντικρὺ τῆς Θρᾴκης, φασὶ δὲ Σαμίους οἰκίσαντας, αὐτὴν τὸ ὄνομα θέσθαι. Bekkeri anecd. gr. I. 305. Eadem apud Eustathium leguntur ad Iliad. 12. De sacris Samothracum perobscura a variis scriptoribus tradita sunt. Conf. Lipsius ad Tacit. Ann. II. 54. Nota est ingeniosa magis quam vera Schellingii his de religionibus inquisitio. Fuit quoque dicta *Δαρδανία*. Steph. Byz. ubi v. Holsten. Heyne ad Iliad. XIII. 12. Observ. t. VI. p. 371. Panofka de Samiorum rebus pag. 20. seq.

ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Τὰ *νομίσματα.*

Τὸ *μέντοι τῶν ὀβολῶν ὄνομα οἱ μὲν ὅτι πάλαι βουπόροις ὀβελοῖς ἐχρῶντο πρὸς τὰς ἀμοίβας, ὧν τὸ ὑπὸ τῇ δρακὶ πλῆθος ἐδόκει καλεῖσθαι δραχμὴ, τὰ δὲ ὀνόματα τοῦ νομίσματος μεταπεσόντος ἐς τὴν νῦν χρείαν ἐνέμεινεν ἐκ τῆς μνήμης τῆς παλαιᾶς.* Ἀριστοτέ*λης δὲ αὐτὰ ταῦτα λέγων σμικρόν τι ἐν Σικυωνίων* Πολιτείᾳ *καινοτομεῖ· ὀφέλλους αὐτοὺς τέως ὠνομάσθαι λέγων, τοῦ μὲν ὀφέλλειν δηλοῦντος τὸ αὔξειν, αὐτῶν δὲ διὰ τὸ εἰς μῆκος ηὐξῆσθαι ᾧδε κληθέντων. Ὅθεν καὶ τὸ ὀφείλειν ὠνομάσθαι φησὶν οὐκ οἶδ' ὅπως· ἐπὶ μέντοι τῶν ὀβολῶν ὑπηλλάχθαι τὸ φ εἰς τὸ β κατὰ συγγένειαν.* Poll. IX. 77. ib. Interpp. De Ponderum etc. rationibus auct. Wurm. passim.

ΣΥΡΑΚΟΥΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I. Καλλικύριοι.

Καλλικύριοι, *οἱ ἀντὶ τῶν γεωμόρων ἐν Συρακούσαις γενόμενοι πολλοί τινες τὸ πλῆθος·—ὠνομάσθησαν δὲ ἀπὸ τοῦ εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν παντοδαποὶ ὄντες, ὡς* Ἀριστοτέλης *ἐν Συρακουσίων* Πολιτείᾳ, *ὅμοιοι τοῖς παρὰ Λακεδαιμονίοις* Εἵλωσι, *καὶ παρὰ Θεσσαλοῖς* Πενέσταις, *καὶ παρὰ* Κρησὶ Κλαρώταις. Photii Lex. s. v. 127. 11. ad exempl. Porsoni. Aborigines vel antiquissimi terræ incolæ plerumque ab advenis in servitudinem redacti diversis nominibus diversis terrarum regionibus occurrunt. De *Καλλικυρίοις* conf. Goeller. de situ et origine Syracus. p. 215. Plura invenias in Creticis meis c. XI. de servis p. 125. seqq. et in Welckeri Theogn. Reliq. 19. Syracusarum laudes ex Timæo haustas in Ciceronis de Republ. III. 31. p. 261. ed. Princ. invenias, quod præstantissimum fragmentum Goelleri collectioni nunc addi potest. De scripturis *Συρακόσσαι, Συρα-*

κοῦσσαι, Συρακοῦσαι et *Συῤῥακοῦσαι* conferri potest Goettling. ad Theod. p. 246. ad Arist. Pol. p. 293. [Hess. ad Plutarch. Timol. cap. I. p. 1. sqq.]

II. *Διονύσιος ὁ νεώτερος.*

Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Συρακουσίων Πολιτείᾳ, καὶ συνεχῶς φησὶν Διονύσιον τὸν νεώτερον ἔσθ' ὅτε ἐπὶ ἡμέρας ἐνενήκοντα μεθύειν· διὸ καὶ ἀμβλυόπτερον γενέσθαι τὰς ὄψεις. Athen. X. p. 439. e. Arist. Pol. V. 8. §. 14. Eadem apud Plutarchum in Dione, nomine Aristotelis omisso, legimus. *Ἡμέρας, ὥς φασιν, ἐνενήκοντα συνεχῶς ἔπινεν ἀρξάμενος, καὶ τὴν αὐλὴν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ σπουδαίοις ἀνδράσι καὶ λόγοις ἄβατον καὶ ἀνείσοδον οὖσαν, μέθαι καὶ σκώμματα καὶ ψαλμοὶ καὶ ὀρχήσεις καὶ βωμολοχίαι κατεῖχον.* cap. 7. t. V. p. 165. ed. Bryant. Ælian. V. H. VI. 12. Justin. XXI. 2.

III. *Οἶνος πόλιος.*

Καί που καὶ γλυκὺς οἶνος πόλιος. Ἔστι μὲν ἐκ Συρακουσῶν· Πόλις δ' αὐτὸν ὁ Ἀργεῖος πρῶτον ἐπεσκεύασεν, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα· ἢ ἀπὸ τοῦ Συρακουσίων βασιλέως Πόλλιδος, ὡς Ἀριστοτέλης λέγει. Poll. VI. 16. Ex Syracusana fortasse Republica hæc sunt hausta. Non memini me usquam de Polide Argivo vel de Pollide Syracusanorum rege quædam legisse; vicus *Πόλις* apud Thucyd. occurrit III. 101.

ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Νόμισμα.

Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων Πολιτείᾳ φησὶ, καλεῖσθαι νόμισμα παρ' αὐτοῖς νοῦμμον, ἐφ' οὗ ἐντετυπῶσθαι Τάραντα τὸν Ποσειδῶνος, δελφῖνι ἐποχούμενον. Poll. IX. 80. *Διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει ἀλλὰ νόμῳ ἐστί.* Arist. Ethic. Nic. V. 5. Pol. I. 3. 20. ibique Goettling. p. 296.

ΤΕΓΕΑΤΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Ἄρκαδες, Προσέληνοι.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν τῇ Τεγεατῶν Πολιτείᾳ φησὶν, ὅτι βάρβαροι τὴν Ἀρκαδίαν ᾤκησαν· οἵ τινες ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τῶν νῦν Ἀρκάδων ἐπιθεμένων αὐτοῖς (Schol. ad Apollon. Argon. IV. 263.) *πρὸ τοῦ ἐπιτεῖλαι τὴν Σελήνην· διὸ καὶ προσωνομάσθησαν Προσέ-*

ληνοι. Schol. ad Aristoph. Νεφ. v. 397. Schol. ad Apoll. Argon. l. c. κατωνομάσθησαν legit. Kortüm. ad hist. rerumpubl. græc. p. 163.

ΤΕΝΕΔΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

I.

Δοκεῖ δὲ συγγένειά τις εἶναι Τενεδίοις πρὸς τούτους (Τεγεάτας) ἀπὸ Τέννου τοῦ Κύκνου, καθάπερ εἴρηκεν Ἀριστοτέλης· καὶ ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος δὲ τιμὴ παρ' ἀμφοτέροις ὁμοία οὖσα, δίδωσιν οὐ μικρὰ σημεῖα. Strab. Geogr. VIII. 380. Paus. II. 5. diversam affinitatis causam in medium attulit. conf. quæ Siebelis ad Pausan. l. l. monuit.

II. Τενέδιος πέλεκυς.

Ἔστι καὶ ἑτέρα παροιμία, Τενέδιος πέλεκυς, ἐπὶ τῶν ἤτοι πικρῶς, ἢ καὶ μᾶλλον συντόμως ἀποκοπτόντων τὰ ζητήματα, καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, καὶ φησὶν Ἀριστείδης καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Τενέδῳ, Ἀπόλλωνα πέλεκυν κρατεῖν διὰ τὰ συμβάντα τοῖς περὶ Τέννην· ἢ μᾶλλον, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Τενεδίων Πολιτείᾳ, ὅτι βασιλεύς τις ἐν Τενέδῳ νόμον ἔθηκε τὸν καταλαμβάνοντα μοιχοὺς ἀναιρεῖν πελέκει ἀμφοτέρους. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταληφθῆναι μοιχὸν, ἐκύρωσε καὶ περὶ τοῦ ἰδίου παιδὸς τηρηθῆναι τὸν νόμον· καὶ ἀναιρεθέντος, εἰς παροιμίαν ἐλθεῖν τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τῶν ὠμῶς πραττομένων· διὰ τοῦτο φησὶ, καὶ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τῶν Τενεδίων κεχαράχθαι ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ μέρει πέλεκυν· ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου δύο κεφαλὰς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ περὶ τὸν παῖδα παθήματος. Steph. s. v. Photii Lex. s. v. Τεναίδιος Πέλεκυς 576. 15. ad exemplar Porson. Diogen. Cent. VIII. 58. Apostol. XVIII. 28. Conf. cum hoc proverbio adagia Τενέδιος ἄνθρωπος et Τενέδιος συνήγορος in Erasmi collectione p. 1098. 1099. atque 1451. Plura hac de re attulit Mascovius in Jurisprud. philolog. p. 460.

ΤΡΟΙΖΗΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Τροιζηνίων διάλεκτος.

Ὠνομάζετο δὲ παρὰ Τροιζηνίοις, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῶν Πολιτείᾳ, Ἄμπελος Ἀνθηδονιὰς καὶ Ὑπεριὰς ἀπὸ Ἄνθου τινὸς καὶ Ὑπέρου, ὡς καὶ Ἀλθηφιὰς ἀπὸ Ἀλθηφίου τινὸς, ἑνὸς τῶν Ἀλφείου ἀπογόνων. Athen. I. 31. c. Πιτθεὺς ὁ Θησέως

πάππος, πόλιν μὲν οὐ μεγάλην τὴν Τροιζηνίων ᾤκησε, δόξαν δὲ μάλιστα πάντων, ὡς ἀνὴρ λόγιος ἐν τοῖς τότε καὶ σοφώτατος, ἔσχεν. Ἦν δὲ τῆς σοφίας ἐκείνης τοιαύτη τις, ὡς ἔοικεν, ἰδέα καὶ δύναμις,—τοῦτο μὲν οὖν καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος εἴρηκεν. Plut. Thes. c. 3. p. 3. ed. Bryant. De *λόγοις Τροιζηνίοις* conf. Ælian. V. H. XI. 2.

ΦΩΚΕΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Τύραννος τῶν Φωκέων.

Ἐξήκεστός τε ὁ Φωκέων τύραννος δύο δακτυλίους φορῶν γεγοητευμένους, τῷ ψόφῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους διῃσθάνετο τοὺς καιροὺς τῶν πράξεων. Ἀπέθανεν δὲ ὅμως δολοφονηθεὶς καίτοι προσημήναντος τοῦ ψόφου, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φωκέων Πολιτείᾳ. Clem. Alexandr. Stromat. p. 334. B. ed. Sylburg.

ΤΥΡΡΗΝΩΝ ΝΟΜΙΜΟΙ.

I. Δεῖπνον μετὰ τῶν γυναικῶν.

Ἀριστοτέλης ἐν Τυῤῥηνῶν Νομίμοις· οἱ δὲ Τυῤῥηνοὶ δειπνοῦσι μετὰ τῶν γυναικῶν ἀνακείμενοι ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ. Athen. I. 23. d. Etiam Theophrastus tyrrhenicas scripsit historias, quæ laudatæ sunt in Schol. ad Pind. Pyth. II. 3. Fœderis cujusdam inter Tyrrhenos et Carthaginienses mentio facta est ab Aristotele in Polit. III. 5. §. 10. ed. Schneid. Niebuhr Hist. Rom. I. pag. 64. seq. De Tyrrhenis multa disputavit Ebert in Dissertationibus Siculis pag. 32.

II. Τυῤῥηνοὶ μουσικώτατοι.

Τυῤῥηνοὶ δὲ τῷ Ἀριστοτέλους λόγῳ οὐ πυκτεύουσιν ὑπ' αὐλῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ μαστιγοῦσι καὶ ὀψοποιοῦσι. Poll. IV. 56. *Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ κατ' αὐτὸν ἐν Τυῤῥηνίᾳ μαστιγοῦσθαι τοὺς οἰκέτας πρὸς αὐλόν.* Plutarch. de cohib. ira pag. 460. C.

ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΝΟΜΙΜΟΙ.

I. Ἀχάνη.

Ἀχάνη μέτρον ἐστὶ Περσικὸν, ὥσπερ ἡ Ἀρτάβη παρ' Αἰγυπτίοις· ἐχώρει δὲ μεδίμνους Ἀττικοὺς με', ὡς μαρτυρεῖ Ἀριστοτέλης. Schol. ad Aristoph. Acharn. v. 108. De Achane plura sunt congesta in Stephani novæ edit. Thesauro pag. CCCLXXXIX. Conf. supra p. 330. seq.

II. Σκόρπιοι.

Ἀριστοτέλης δ' ἐν Νομίμοις Βαρβαρικοῖς τῆς Καρίας σκόρπιοι γίνονται, οἱ μὲν ξένους πατάξαντες, οὐ λίαν ἀδικοῦσι· τοὺς δὲ ἐπιχωρίους παρ' αὐτὰ ἀποκτείνουσιν. Apollonii histor. Comment. cap. 11. Aristot. H. A. VIII. 39. Æliani H. A. V. 14. Antig. Caryst. hist. mirab. cap. 18. ibid. Meursius et Beckmann. Νομίμων Βαρβαρικῶν multi exstiterunt auctores, quorum nomina invenies apud Toupium in Emend. in Suid. P. II. p. 153. et apud Marxium in Ephori fragm. p. 93.

III. Ἀμμοῦς.

Ἀμμοῦς, ὁ Ζεύς, Ἀριστοτέλης. Hesych. s. v. Vox hodie non exstat in Aristotelis operibus, nec tamen puto cum edd. nov. Thes. Stephani p. CCCCXCV. Aristophanem legendum esse; ex barbaricis enim legibus glossa hausta esse videtur. Ἀμμοῦν Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. Herod. II. 42. ibique Interpp. Jablonski vv. Aeg. s. v. et quæ ad eum laudaverunt vv. dd. in nov. ed. Steph. Thes. p. CCVIII. Nunc vero Champollion in Hieroglyphis Dei nomen "*Amn*" scriptum invenit. conf. Précis du Systême hiéroglyphique. Paris. 1824. 8. et Kosegarten in Ephem. Hermes inscriptis 1824. P. III. p. 303.

IV. Ἄντανδρος.

Ἄντανδρος πόλις ὑπὸ τὴν Ἴδην πρὸς τῇ Μυσίᾳ τῆς Αἰολίδος. —Ἀριστοτέλης φησὶ ταύτην ὠνομάσθαι Ἠδωνίδα, Κιμμερίων ἐνοικούντων ἑκατὸν ἔτη. Steph. Byz. s. v.

V. Ἀδραμύττειον.

Ἀδραμύττειον,—κέκληται ἀπὸ Ἀδραμύτου κτίστου, παιδὸς μὲν Ἀλυάττου, Κροίσου δὲ ἀδελφοῦ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Πολιτείαις. Steph. Byz. s. v.

EX INCERTIS REBUSPUBLICIS.

I. Ἐς κόρακας.

Ἀριστοτέλης δὲ φησὶ, λοιμοῦ κατασχόντος καὶ κοράκων πολλῶν γενομένων, τοὺς ἀνθρώπους θηρεύοντας αὐτοὺς καὶ περικαθαίροντας ἐᾷν ζῶντας καὶ ἐπιλέγειν τῷ λοιμῷ, φεῦγ' ἐς κόρακας. Phot. Lex. s. v. (20. 6. ad exempl. Porson.) Suid. s. v.

Mich. Apost. IX. 16. Alii autem adagii originem ad aliam historiam referunt; vid. quæ collegit Des. Erasm. in Adag. collectione p. 955.

II. Ἀπόλλων.

Ναὶ μὴν Ἀπόλλωνα, ὁ μὲν Ἀριστοτέλης πρῶτον Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς, δεύτερον ἐν Κρήτῃ τὸν Κορύβαντος, τρίτον τὸν Διὸς, καὶ τέταρτον τὸν Ἀρκάδα τοῦ Σιληνοῦ. Νόμιος οὗτος κέκληται παρ' Ἀρκάσιν, ἐπὶ τούτοις τὸν Λίβυν καταλέγει τὸν Ἄμμωνος. Clement. Protrept. pag. 17. D. Ἀπόλλων φασὶ μετὰ λύρας κατέδειξε τοῖς ἀνθρώποις νόμους, καθ' οὓς ζήσονται, πραΰνων τε ἅμα τῷ μέλει τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς θηριῶδες, καὶ εὐπρόσιτον τῇ τοῦ ῥύθμου ἡδύτητι ποιῶν τό παραγγελλόμενον, καὶ ἐκλήθησαν νόμοι κιθαρωδικοὶ, ἐκεῖθεν δὲ σεμνολογικῶς, ὡς καὶ Ἀριστοτέλει δοκεῖ, νόμοι καλοῦνται οἱ μουσικοὶ τρόποι, καθ' οὕστινας ᾄδομεν. Suidas. s. v. νόμοι κιθ. Non meam esse provinciam Mythologiam ingenue confiteor. Virorum doctorum contortæ præsertim de Apolline disquisitiones omnibus antiquitatis studiosis notissimæ sunt. Novam plane viam iniit Müllerus in opere "Dorienses" inscripto, in quem vero acriter impugnavit Censor in Ephem. Jenens.

ἄμ' πέλαγος ἄνεμοι φέρον ἔνθα καὶ ἔνθα·
ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
ἄλλοτε δ' αὖτ' Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν,
O qui πολύτροπος esset Ὀδυσσεύς!

III. Παίδων ὀνόματα.

Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς ἑβδομάσι φησὶν ἐπιτίθεσθαι τὰ ὀνόματα, γράφων οὕτω· "τὰ πλεῖστα δὲ ἀναιρεῖται πρὸς τὴν ἑβδόμην, διὸ καὶ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πιστεύοντες μᾶλλον τότε τῇ σωτηρίᾳ. Schol. ad. Aristoph. Ὀρν. 494. Ætates hominum per septenarium numerum jam a Solone descriptæ sunt. Analecta vet. poet. I. pag. 64. ed. Brunck. Apud Aristotelem ipsum τῶν ποιητῶν τινες μετροῦντες ταῖς ἑβδομάσι τὴν ἡλικίαν (Pol. VII. 15. 11.) legitur. Plura de septenario numero hominum vitæ fatali disputavit in Hist. Nat. VII. 1. t. I. p. 119. t. IV. p. 449. ed. Schneider. Apud Homerum numerus novenarius præcipue in mythis solennis est. Matthiæ animadv. in Hymn. Homer. p. 126. et Cretica mea p. 56.—Ceterum Buffon, supplément à l'histoire naturelle t. VII. p. 158, infantium dimidias

naturæ sine parentum incuria ante adolescentiam mori demonstravit.

IV. Ἀμοριὰς καὶ Πάραλος.

Ἡ δὲ Πάραλος καὶ ἀπό τινος ἥρωος ἐπιχωρίου ἐκλήθη· Ἀριστοτέλης δὲ Ἀμοριάδα καὶ Πάραλον οἶδε. Photii Lex. ad exemplar Porson. 670. 6. Appendix. Thucyd. II. 55. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι παρῆλθον ἐς τὴν Πάραλον γῆν καλουμένην μέχρι Λαυρίου, οὗ τὰ ἀργύρεια μέταλλα ἐστὶν Ἀθηναίοις. Mannert. Geograph. VIII. 304.

V. Πελάται.

Πελάται· οἱ μισθῷ δουλεύοντες, ἐπεὶ τὸ πέλας ἐγγύς· οἷον ἔγγιστα διὰ πενίαν προσιόντες· Ἀριστοτέλης. Phot. Lex. s. v. 407. 20. ad exempl. Porson. conf. Schneid. Lex. s. v. [et Wachsmuth. Hellen. Alterthumskunde I. p. 322.]

VI. Ἑσπερίδες λιγύφωνοι.

Διὰ τοῦτο Ἡσίοδος Ἑσπερίδας λιγυφώνους ἐν Θεογονίᾳ καλεῖ, διότι κατὰ μουσικὴν ἁρμονίαν οἱ ἀστέρες κινοῦνται περὶ τὰ Γαδεῖρα, ὡς Ἀριστοτέλης φησί. Schol. in Hesiodi Theog. p. 256. a. Hanc ad fabulam, ni fallor, Hesperides λυριόεσσαι apud Quintum II. 417. pertinent. cf. Heyne ad Iliad. III. 162. IV. 479. Pythagoram res omnes ad numeros et musicam retulisse, atque orbem harmonia quadam compositum dixisse, omnibus notum est. Eam opinionem Pythagora antiquiorem atque ab illo tantum vulgatam esse Quintilianus aliique prodiderunt. Quintil. Inst. Orat. I. 10. ibique Spalding.

VII. Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι.

Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι, Θεόφραστος ἐν τῷ παροιμιῶν καὶ Ἀριστοτέλης Βίαντός φησιν αὐτὸ εἶναι ἀπόφθεγμα. Harp. s. v. Diversis a diversis scriptoribus hoc adagium adscriptum est. Orelli sent. moral. I. 553. ibique adnot.

VIII. Ἡ Σινώπη.

Ἐν δὲ τοῖς Ὀρφικοῖς Ἄρεος καὶ Αἰγίνης γενεαλογεῖται ἡ Σινώπη, κατὰ δέ τινας Ἄρεος καὶ Παρνάσσης, κατ' Εὔμηλον καὶ Ἀριστοτέλην, Ἀσωποῦ· καὶ οὗτος μέν φησιν ὅτι Ἄλυν τε τὸν ποταμὸν ἐπλάνησε καὶ Ἀπόλλωνα καὶ Δία, αἰτησαμένη παρ' αὐτῶν πρότερον, ἵν' ἐπιτύχῃ οὗ ἂν ἐθέλοι· ἔπειτα εἰποῦσα παρθενίας ὀρέ-

γεσθαι, ταύτης ἐπέτυχεν ὡς ἂν ὅρκῳ δεδεμένων αὐτῶν. Schol. Apollon. Argon. II. 948. Hæc fortasse ex Σινώπης Πολιτείας hausta sunt, qua de civitate Rambachii libellus de Mileto ejusque coloniis et Heeren Ideen I. pag. 175. conferri possunt. De alia Sinope et diversa plane, scorto famosissimo multa invenies in nov. Thesaur. Steph. ed. pag. CCCXLVI.

IX. Ἀχαιοὶ ἐν Λατίῳ.

Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινας ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μαλέαν, ἔπειτα χειμῶνι βιαίῳ καταληφθέντας, τέως μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερομένους πολλαχῆ τοῦ πελάγους πλανᾶσθαι, τελευτῶντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς, ὃς καλεῖται Λάτιον, ἐπὶ τῷ Τυῤῥηνικῷ πελάγει κείμενος· ἀσμένους δὲ τὴν γῆν ἰδόντας, ἀνελκῦσαί τε τὰς ναῦς αὐτόθι καὶ διατρίψαι τὴν χειμερινὴν ὥραν, παρασκευαζομένους ἔαρος ἀρχομένου πλεῖν· ἐμπρησθεισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν, οὐκ ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἄπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους, ἐν ᾧ κατήχθησαν χωρίῳ ἱδρύσασθαι· συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυχον ἔχοντες ἐξ Ἰλίου, ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ πλοῖα φοβουμένας τὴν οἴκαδε Ἀχαιῶν ἄπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφιξομένας. Dionysii Hal. Antiq. Rom. I. 72. t. I. p. 181. seq. ed. Reiske. Dionysium de urbe Roma condita descripsit Eusebius in Chron. atque fere ad verbum Armenica versio cum Græco cohæret. Glareani autem ad Dionysium observatio, pro Λάτιον, Λατῖνος legendum esse, ab Eusebii Armenica versione confirmatur. Conf. Eusebii Pamphili Chronicon Bipartitum opera Aucher Ancyrani. Venetiis 1818. fol. p. 173.

X. Ὅμηρος.

Ἀναξιμένης καὶ Δαμάστης καὶ Πίνδαρος Χῖον τὸν Ὅμηρον ἀποφαίνονται· καὶ Θεόκριτος· ὁ δὲ Δαμάστης καὶ δέκατον αὐτὸν ἀπὸ Μουσαίου φησὶ γεγονέναι· Ἱππίας δ' αὖ καὶ Ἔφορος Κυμαῖον· ὁ δὲ Ἔφορος καὶ εἰς Χαρίφημον ἀνάγει τὸ γένος αὐτοῦ· ὁ δὲ Χαρίφημος οὗτος Κύμην ᾤκησε· Τιμόμαχος δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἐξ Ἴου τῆς νήσου· Ἀντίμαχος δὲ Κολοφώνιον· Στησίμβροτος δὲ Σμυρναῖον· Φιλόχορος δὲ Ἀργεῖον· Καλλικλῆς δὲ Σαλαμίνιον· Ἀριστόδημος δὲ ὁ Νυσσαεὺς Ῥωμαῖον αὐτὸν ἀποδείκνυσιν ἔκ τινων ἐθῶν ῥωμαϊκῶν· ἄλλοι δὲ Αἰγύπτιον, καὶ πατέρας πολλοὺς λέγουσι. Ἡρακλείδης μὲν πρεσβύτερον Ἡσιόδου λέγει· Ὕρανδρος δὲ καὶ Ὑψικράτης

ἡλικιώτην. Κράτης δὲ μετὰ ἑξήκοντα ἔτη τοῦ ἰλιακοῦ πολέμου γεγονέναι φησὶν αὐτόν. Ἐρατοσθένης δὲ μετὰ ρ τῆς τῶν Ἰώνων ἀποικίας· Ἀπολλόδωρος δὲ μετὰ π. Ἐκαλεῖτο δὲ Μελισσογενὴς ἢ Μελισαγόρας· ἔπειτα Ὅμηρος ἐξ ὅτου ἐτυφλώθη, ἢ ὅτι παῖς ὢν ὅμηρον ἐδόθη τῷ βασιλεῖ· τυφλωθῆναι δὲ αὐτὸν λέγουσιν ἢ διὰ μῆνιν τῆς Ἑλένης ὀργισθείσης αὐτῷ εἰπόντι αὐτὴν ἀπολιπεῖν Μενέλεων (sic) καὶ ἀκολουθῆσαι Ἀλεξάνδρῳ, ἢ ἐλθόντα εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως εὔξασθαι αὐτὸν ἰδεῖν ἔνοπλον, καὶ ὑπὸ τῆς αὐγῆς τῶν ὅπλων τυφλωθῆναι· ἐλεηθῆναι δὲ ὑπὸ Θέτιδος καὶ Μουσῶν· ἀποθανεῖν δὲ αὐτόν φασιν ἐν Ἴῳ τῇ νήσῳ ἢ νόσῳ ἢ τῷ τῶν ἁλιέων αἰνίγματι καὶ αὐτῷ ἐπιγραφῆναι τόδε·

Ἐνθάδε τὴν ἱερὰν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτει
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον.

Regiæ Bibliothecæ Matritensis cod. gr. manuscr. Vol. pr. ed. Joannes Iriarte. Matriti 1769. fol. p. 233.

SUMMARIUM.

[a]ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ Α.

Ἡ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ καὶ πολιτικὴ διαφέρει οὐ μόνον
τοσοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις (ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς ἐστὶ
τὰ ὑποκείμενα) ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρ-
χόντων ἐστίν, ἡ [b]οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία. [c]Ἔνιαι μὲν οὖν 2
τῶν τεχνῶν [d]διῄρηνται, καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ ποιῆσαι καὶ
χρήσασθαι τῷ ποιηθέντι, ὥσπερ λύρᾳ καὶ [e]αὐλοῖς· τῆς δὲ
πολιτικῆς ἐστὶ καὶ πόλιν ἐξ ἀρχῆς συστήσασθαι καὶ ὑπαρ-
χούσῃ χρήσασθαι καλῶς, ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῆς οἰκονομικῆς
ἂν εἴη καὶ κτήσασθαι οἶκον καὶ χρήσασθαι αὐτῷ. Πόλις 3
μὲν οὖν οἰκιῶν πλῆθός ἐστι καὶ χώρας καὶ [f]χρημάτων αὔταρ-
κες πρὸς τὸ εὖ ζῆν. Φανερὸν δέ· ὅταν γὰρ μὴ δυνατοὶ ὦσι
τούτου τυγχάνειν, διαλύεται καὶ ἡ κοινωνία. Ἔτι δ' ἕνεκα
τούτου συνέρχονται· οὗ δὲ ἕνεκα ἕκαστον ἔστι καὶ γέγονε,
καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ [g]τυγχάνει αὕτη οὖσα. Ὥστε δῆλον ὅτι 4
πρότερον [h]γενέσει ἡ οἰκονομικὴ πολιτικῆς ἐστίν. Καὶ γὰρ
τὸ ἔργον· μόριον γὰρ οἰκία πόλεώς ἐστιν. Σκεπτέον οὖν
περὶ τῆς οἰκονομικῆς, καὶ τί τὸ ἔργον αὐτῆς.

Μέρη δὲ οἰκίας ἄνθρωπός τε καὶ [i]κτῆσίς ἐστιν. Ἐπεὶ δὲ 2
πρῶτον ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἡ φύσις ἑκάστου θεωρεῖται, καὶ
περὶ οἰκίας ἂν ὁμοίως [k]ἔχοι, ὥστε καθ' Ἡσίοδον δέοι ἂν
ὑπάρχειν

οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν [l]τ' ἀροτῆρα·

τὸ μὲν γὰρ τῆς τροφῆς πρῶτον, τὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων. Ὥστε 2
δέοι ἂν τὰ περὶ τὴν τῆς γυναικὸς ὁμιλίαν οἰκονομήσασθαι

Codices Q.I^b.M^b.Q^b.S^b.T^b.U^b.W^b.X^b. [a] Tit. οἰκονομικὸς α I^b.T^b. [b] οἰκονομία Q^b.S^b.T^b. [c] ἔνια Q^b.S^b.T^b.W^b. [d] διήρηται Q^b.S^b. [e] αὐλοί Q.Q^b.S^b.T^b.X^b. [f] κτημάτων I^b.W^b. [g] αυτη τυγχάνει W^b. [h] γενέσει om. Q.M^b.Q^b.S^b.T^b.X^b. [i] κτίσις Q.T^b.X^b. [k] ἔχει Q.Q^b.S^b.T^b.X^b. [l] τ' om. Q.Q^b.S^b.T^b.X^b.

καλῶς· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ποίαν τινὰ δεῖ [m] ταύτην εἶναι παρα-
σκευάσαι. Κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια ἡ [n] κατὰ φύσιν·
κατὰ φύσιν δὲ γεωργικὴ προτέρα, καὶ [o] δεύτεραι [p] ὅσαι ἀπὸ
3 τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ καὶ [q] εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. Ἡ
δὲ γεωργικὴ μάλιστα ὅτι δικαία· οὐ γὰρ [r] ἀπ' ἀνθρώπων,
[s] οὔθ' ἑκόντων, ὥσπερ καπηλεία καὶ αἱ μισθαρνικαί, οὔτ' ἀκόν-
των, ὥσπερ αἱ πολεμικαί. Ἔτι [t] δὲ καὶ τῶν κατὰ φύσιν·
φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἡ τροφὴ πᾶσίν ἐστιν, ὥστε καὶ
4 τοῖς ἀνθρώποις ἀπὸ τῆς γῆς. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς
ἀνδρίαν συμβάλλεται μεγάλα· οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ βάναυσοι
τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσιν, ἀλλὰ [v] δυνάμενα θυραυλεῖν καὶ
πονεῖν, ἔτι δὲ δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους· [w] μό-
νων γὰρ τούτων τὰ κτήματα ἔξω τῶν ἐρυμάτων ἐστίν.

3 Τῶν δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡ [x] κατὰ γυναῖκα πρώτη ἐπι-
μέλεια. Κοινωνία γὰρ φύσει τῷ θήλει καὶ τῷ ἄρρενι μά-
λιστ' ἐστίν. Ὑπόκειται γὰρ ἡμῖν ἐν ἄλλοις ὅτι πολλὰ τοι-
αῦτα ἡ φύσις ἐφίεται ἀπεργάζεσθαι ὥσπερ καὶ τῶν ζῴων
ἕκαστον· ἀδύνατον δὲ τὸ θῆλυ ἄνευ τοῦ ἄρρενος ἢ τὸ ἄρρεν
[y] ἄνευ τοῦ θήλεος ἀποτελεῖν τοῦτο, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν
2 [z] ἡ κοινωνία συνέστηκεν. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ζῴοις [a] ἀλό-
γως τοῦτο ὑπάρχει, καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ
τοσοῦτον, καὶ τεκνοποιίας μόνον χάριν· ἐν δὲ τοῖς ἡμέροις
καὶ φρονιμωτέροις διήρθρωται μᾶλλον· φαίνονται γὰρ μᾶλ-
λον βοήθειαι γινόμεναι καὶ εὔνοιαι καὶ [b] συνεργίαι ἀλλήλοις.
3 Ἐν ἀνθρώπῳ δὲ μάλιστα, ὅτι οὐ μόνον τοῦ εἶναι [c] ἀλλὰ καὶ
τοῦ εὖ εἶναι συνεργὰ ἀλλήλοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ἐστίν.
[d] Καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆσις οὐ λειτουργίας ἕνεκεν [e] τῇ φύσει

[m] ταύτας T^b, ταῦτα Q^b. [n] κατὰ φύσιν om. Q^b.S^b. [o] δευτέρα M^b.Q^b.S^b.T^b. [p] ὅσα Q.Q^b.T^b.X^b, δὲ ὅσα M^b. [q] εἴ] ἤ Q^b.T^b.X^b. [r] ἀπανθρώπως Q.Q^b.S^b.T^b.X^b. [s] οὔθ'—μισθαρνικαί om. Q.M^b.Q^b.S^b.T^b.X^b. [t] δὲ] τε I^b.M^b.Q^b.S^b.T^b.W^b.X^b. [v] δυνάμεθα Q^b.S^b. [w] μόνον M^b.W^b. [x] κατὰ] πρὸς pr. I^b. [y] τοῦ θήλεος ἄνευ M^b. [z] ἡ] ἐν M^b.Q^b.S^b.T^b.X^b. [a] ἀλόγοις Q^b.S^b.T^b.X^b. [b] συνεργείαι M^b.Q^b.S^b.T^b. [c] ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ εἶναι om. Q^b. [d] καὶ om. S^b.T^b. [e] τῆς φύσει Parisiensis 2025, τῆς φύσεως Q^b.S^b.T^b.X^b.

μόνον [f]οὖσα τυγχάνει ἀλλὰ καὶ ὠφελείας· ἃ γὰρ [g]ἂν [h]δυνά-
μενοι εἰς [i]ἀδυνάτους πονήσωσι, πάλιν κομίζονται [k]παρὰ δυ-
ναμένων ἀδυνατοῦντες ἐν τῷ γήρᾳ. Ἅμα δὲ καὶ ἡ φύσις 4
ἀναπληροῖ ταύτῃ τῇ περιόδῳ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ [l]κατ' ἀριθμὸν
οὐ δύναται, ἀλλά [m]γε κατὰ τὸ εἶδος· οὕτω [n]προῳκονόμηται
ὑπὸ τοῦ θείου ἑκατέρου ἡ φύσις, τοῦ τε ἀνδρὸς καὶ τῆς γυ-
ναικός, πρὸς τὴν κοινωνίαν. Διείληπται γὰρ [o]τῷ μὴ ἐπὶ 5
ταὐτὰ πάντα χρήσιμον [p]ἔχειν τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἔνια μὲν ἐπὶ
τἀναντία, εἰς ταὐτὸ δὲ [q]συντείνοντα· τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρό-
τερον τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν, ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώ-
τερον ᾖ διὰ τὸν φόβον, τὸ δ' ἀμυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρίαν,
καὶ τὸ μὲν [r]πορίζῃ τὰ ἔξωθεν, τὸ δὲ σώζῃ τὰ ἔνδον· καὶ
πρὸς τὴν ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμενον ἑδραῖον εἶναι πρὸς δὲ
τὰς ἔξωθεν θυραυλίας ἀσθενές, τὸ δὲ πρὸς μὲν [s]τὰς ἡσυχίας
[t]χεῖρον πρὸς δὲ τὰς κινήσεις ὑγιεινόν· καὶ περὶ τέκνων τὴν
μὲν γένεσιν [v]ἴδιον, τὴν δὲ ὠφέλειαν [v]κοινήν· τῶν μὲν γὰρ τὸ
θρέψαι, τῶν δὲ τὸ παιδεῦσαί ἐστιν. Πρῶτον μὲν οὖν νόμοι 4
πρὸς γυναῖκα, καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν· οὕτως γὰρ ἂν οὐδ' αὐτὸς
ἀδικοῖτο. Τοῦθ' ὑφηγεῖται [w]δὲ καὶ ὁ κοινὸς νόμος, καθάπερ
οἱ Πυθαγόρειοι λέγουσιν, ὥσπερ [x]ἱκέτιν καὶ ἀφ' ἑστίας
ἠγμένην, ὡς ἥκιστα δεῖν [[y]δοκεῖν] [z]ἀδικεῖν· [a]ἀδικία δὲ ἀνδρὸς
αἱ θύραζε [b]συνουσίαι γινόμεναι. Περὶ δὲ ὁμιλίας, μήθ' ὥστε 2
[c]δεῖσθαι μήθ' ὡς [d]ἀπόντων ἀδυνατεῖν ἡσυχάζειν, ἀλλ' οὕτως
ἐθίζειν ὥστε ἱκανῶς ἔχειν παρόντος καὶ μὴ παρόντος. Εὖ δ'
ἔχει καὶ [e]τὸ τοῦ Ἡσιόδου,

παρθενικὴν δὲ γαμεῖν, ἵνα ἤθεα κεδνὰ [f]διδάξῃς·

[f] οὖσα τυγχάνει om. M^b.Q^b.S^b.T^b.X^b. [g] ἂν om. Q^b.S^b. [h] δυναμένοις M^b.Q^b.S^b.T^b. [i] ἀδυνάτως T^b. [k] περὶ X^b. [l] κατ'] κατὰ τὸν M^b. [m] γε] καὶ Q^b.S^b.T^b.W^b, om. I^b.M^b.X^b. [n] προωκονόμειται T^b.X^b. [o] τὸ M^b.Q^b.S^b.T^b.X^b. [p] ἔχον 2025. [q] συντείνονται Q^b.S^b.T^b. [r] πορίζηται ἔξωθεν, τὸ δὲ σώζῃ τὰ I^b, πορίζηται ἔξωθεν, τὸ δὲ σώζηται W^b: plerique πορίζει τὰ et σώζει τὰ. [s] τὴν ἡσυχίαν M^b. [t] χῶρον S^b. [v] κοινήν—ἴδιον I^b.W^b. [w] δὲ] δὲ ὁ M^b.S^b.T^b. [x] ἱκέτην M^b.S^b.T^b. [y] δοκεῖ S^b.T^b. [z] ἀδικεῖν om. Parisiensis 2551. [a] ἀδικίαι 2551. [b] ξυνουσίαι γινόμεναι I^b, ξυνιοῦσαι γυναῖκες M^b.S^b.T^b. 2551. [c] post δεῖσθαι S^b.T^b. 2551 ἴσως παρόντος. [d] ἀπόντος S^b.T^b. 2551. [e] τὸ om. 2551. [f] διδάξῃ M^b.

3 αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν ἠθῶν ἥκιστα φιλικόν. Περὶ δὲ κοσμήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τὰ ἤθη δεῖ [g] ἀλαζονευομένους ἀλλήλοις πλησιάζειν, οὕτως οὐδὲ τὰ σώματα· ἡ δὲ διὰ τῆς κοσμήσεως οὐδὲν διαφέρουσά ἐστι τῆς τῶν τραγῳδῶν ἐν τῇ σκευῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλία.

5 Τῶν δὲ κτημάτων πρῶτον [h] μὲν καὶ ἀναγκαιότατον τὸ βέλτιστον καὶ ἡγεμονικώτατον· τοῦτο δ' ἦν ἄνθρωπος. Διὸ δεῖ πρῶτον δούλους παρασκευάζεσθαι σπουδαίους. Δούλων δὲ εἴδη δύο, ἐπίτροπος καὶ [i] ἐργάτης. Ἐπεὶ δὲ ὁρῶμεν ὅτι αἱ παιδεῖαι ποιούς τινας ποιοῦσι τοὺς νέους, ἀναγκαῖον καὶ παρασκευασάμενον τρέφειν οἷς τὰ ἐλευθέρια τῶν ἔργων [k] προσ-
2 τακτέον. [l] Ὁμιλία δὲ πρὸς δούλους ὡς μήτε ὑβρίζειν ἐᾶν [m] μήτε ἀνιέναι, καὶ τοῖς μὲν ἐλευθεριωτέροις τιμῆς μεταδιδόναι, τοῖς δ' ἐργάταις τροφῆς πλῆθος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ τοῦ οἴνου πόσις καὶ τοὺς ἐλευθέρους ὑβριστὰς ποιεῖ, καὶ πολλὰ ἔθνη [n] ἀπέχεται καὶ τῶν ἐλευθέρων, [o] οἷον Καρχηδόνιοι ἐπὶ στρατιᾶς, φανερὸν ὅτι τούτου ἢ μηδὲν ἢ ὀλιγάκις μεταδο-
3 τέον. Ὄντων δὲ τριῶν, ἔργου καὶ κολάσεως καὶ τροφῆς, τὸ μὲν μήτε κολάζεσθαι μήτ' ἐργάζεσθαι, τροφὴν δ' ἔχειν, ὕβριν ἐμποιεῖ, τὸ δὲ ἔργα μὲν ἔχειν καὶ κολάσεις, τροφὴν δὲ μή, βίαιον, καὶ ἀδυναμίαν ποιεῖ. Λείπεται δὴ ἔργα παρέχειν καὶ τροφὴν ἱκανήν· ἀμίσθων γὰρ οὐχ [p] οἷόν τε ἄρχειν, δούλῳ
4 δὲ μισθὸς τροφή. Ὥσπερ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅταν μὴ γίγνηται τοῖς βελτίοσι βέλτιον μηδὲ ἆθλα [q] ᾖ ἀρετῆς καὶ κακίας, γίνονται χείρους, οὕτω καὶ [r] περὶ οἰκέτας. Διόπερ δεῖ ποιεῖσθαι σκέψιν, καὶ διανέμειν τε καὶ ἀνιέναι κατ' ἀξίαν ἕκαστα, καὶ τροφὴν καὶ ἐσθῆτα καὶ [s] ἀργίαν καὶ κολάσεις, λόγῳ καὶ ἔργῳ [t] μιμουμένους τὴν τῶν ἰατρῶν δύναμιν, ἐν φαρμάκου λόγῳ, [v] προσθεωροῦντας ὅτι ἡ τροφὴ οὐ φάρμα-
5 κον διὰ τὸ συνεχές. Γένη δ' ἂν εἴη [w] δούλων πρὸς τὰ ἔργα

[g] ἀλαζονευομένως Sb.T. [h] μὲν om. Mb. [i] ἐργαστής Sb.Tb. [k] προστάκτων Mb.Tb, προσακτέον Sb. [l] ὁμιλίαν Tb. [m] nonne μηδὲ? [n] ἀπέχουσι Sb.Tb. [o] οἷον οἱ καρχηδόνιοι Mb. [p] οἴονται Sb.Tb. [q] ᾖ om. Mb.Sb.Tb. [r] παρὰ Sb.Tb. [s] ἄργειαν Sb.Tb. [t] μιμουμένην Sb.Tb. [v] προσθεωροῦνται Sb.Tb. [w] δούλων om. Ib.Mb.

βέλτιστα μήτε δειλὰ μήτ' ἀνδρεῖα ἄγαν. Ἀμφότερα γὰρ ἀδικοῦσιν· καὶ γὰρ οἱ ἄγαν δειλοὶ οὐχ ὑπομένουσι καὶ οἱ [x] θυμοειδεῖς οὐκ εὔαρχοι. Χρὴ δὲ καὶ τέλος ὡρίσθαι πᾶσιν· δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον τὴν ἐλευθερίαν κεῖσθαι ἆθλον· βούλονται γὰρ πονεῖν, ὅταν ᾖ ἆθλον καὶ ὁ χρόνος ὡρισμένος.
Δεῖ δὲ καὶ ἐξομηρεύειν ταῖς τεκνοποιίαις, καὶ μὴ κτᾶσθαι 6
ὁμοεθνεῖς πολλούς, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀπολαύσεις μᾶλλον τῶν δούλων ἕνεκα ποιεῖσθαι [y] ἢ τῶν ἐλευθέρων· πλείονα γὰρ ἔχουσιν οὗτοι οὗπερ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθη.

Εἴδη δὲ τοῦ οἰκονόμου τέτταρα, ἃ δεῖ ἔχειν [z] περὶ τὰ χρή- 6
ματα. Καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν· εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι· τῷ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἐστί, καὶ ὁ λεγόμενος τετρημένος πίθος. Ἔτι δὲ καὶ εἶναι κοσμητικὸν [a] τῶν ὑπαρχόντων καὶ χρηστικόν· τούτων γὰρ ἕνεκα κἀκείνων δεόμεθα. Διῃρῆσθαι δὲ δεῖ [b] τῶν 2
κτημάτων ἕκαστον, καὶ πλείω τὰ κάρπιμα εἶναι τῶν ἀκάρπων, καὶ τὰς ἐργασίας οὕτω [c] νενεμῆσθαι ὅπως μὴ ἅμα κινδυνεύσωσιν ἅπασιν. Πρὸς δὲ φυλακὴν τοῖς [d] τε Περσικοῖς συμφέρει χρῆσθαι καὶ τοῖς Λακωνικοῖς. Καὶ ἡ Ἀττικὴ δὲ οἰκονομία χρήσιμος· ἀποδιδόμενοι γὰρ ὠνοῦνται. Καὶ ἡ τοῦ ταμιείου θέσις οὐκ ἔστιν ἐν ταῖς [e] μικροτέραις οἰκονομίαις.
Περσικὰ δὲ ἦν τὸ πάντα [f] ἐπιτάττειν καὶ πάντ' ἐφορᾶν αὐ- 3
τόν, καὶ ὃ ἔλεγε Δίων [g] περὶ Διονυσίου· οὐθεὶς γὰρ ἐπιμελεῖται ὁμοίως τῶν ἀλλοτρίων καὶ τῶν οἰκείων, ὥστε ὅσα ἐνδέχεται, δι' [h] αὑτοῦ ποιεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν. Καὶ τὸ 4
τοῦ Πέρσου καὶ τὸ [i] τοῦ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ [k] ἂν ἔχοι· ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς [l] τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, "ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς" ἔφη· ὁ δὲ Λίβυς ἐρωτηθεὶς ποία κόπρος ἀρίστη, "τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη" ἔφη. Ἐπισκεπτέον οὖν

[x] θυμώδεις S^b.T^b. [y] ἢ] μὴ M^b.S^b.T^b. [z] παρὰ S^b.T^b. [a] τῶν ὑπαρχόντων om. M^b.S^b.T^b. [b] τῶν κτημάτων] τούτων M^b.S^b.T^b. [c] νενομεῖσθαι S^b.T^b. [d] τε om. S^b.T^b. [e] σμικροτέραις I^b. [f] ἐπιτάττειν] τετάχθαι I^b. [g] παρὰ S^b.T^b. [h] ἑαυτοῦ I^b. [i] τοῦ alterum om. I^b. [k] αν ἔχοι] ἔχει M^b.S^b.T^b. [l] τί] τὰ S^b.T^b.

τὰ μὲν αὐτὸν τὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑκατέροις διαιρεῖται τὰ
5 ἔργα τῆς οἰκονομίας. Καὶ τοῦτο ποιητέον ἐν μικραῖς οἰκονο-
μίαις ὀλιγάκις, [m] ἐν δ' [n] ἐπιτροπευομέναις πολλάκις. Οὐ γὰρ
[o] οἷόν τε μὴ καλῶς ὑποδεικνύντος καλῶς μιμεῖσθαι, οὔτ' ἐν
τοῖς [p] ἄλλοις οὔτ' ἐν ἐπιτροπείᾳ· ὡς ἀδύνατον μὴ ἐπιμελῶν
6 δεσποτῶν ἐπιμελεῖς εἶναι τοὺς ἐφεστῶτας. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα
καὶ καλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ ὠφέλιμα πρὸς οἰκονομίαν, ἐγείρε-
σθαι χρὴ πρότερον δεσπότας οἰκετῶν καὶ καθεύδειν ὕστερον,
καὶ μηδέποτε [q] ἀφύλακτον οἰκίαν εἶναι ὥσπερ πόλιν, [r] ὅσα
τε δεῖ ποιεῖν, μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας [s] παριέναι. Τό τε
διανίστασθαι νύκτωρ· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ οἰκο-
7 νομίαν καὶ [t] φιλοσοφίαν χρήσιμον. Ἐν μὲν οὖν ταῖς μικραῖς
κτήσεσιν ὁ Ἀττικὸς τρόπος τῆς διαθέσεως τῶν ἐπικαρπιῶν
χρήσιμος· ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις διαμερισθέντων καὶ τῶν πρὸς
ἐνιαυτὸν καὶ τῶν κατὰ μῆνα δαπανωμένων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ
σκευῶν χρήσεως τῶν καθ' ἡμέραν καὶ τῶν ὀλιγάκις, ταῦτα
παραδοτέον τοῖς ἐφεστῶσιν. Ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἐπί-
8 σκεψιν αὐτῶν διά τινος χρόνου ποιητέον, ἵνα μὴ λανθάνῃ τὸ
σωζόμενον καὶ τὸ ἐλλεῖπον. Οἰκίαν δὲ πρός τε τὰ κτήματα
[v] ἀποβλέποντα κατασκευαστέον καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς
εὐημερίαν αὐτῶν· λέγω δὲ [w] κτήματα μέν, οἷον καρποῖς καὶ
ἐσθῆτι [x] ποία συμφέρει, καὶ τῶν καρπῶν [x] ποία ξηροῖς καὶ
[x] ποία ὑγροῖς, καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων [x] ποία ἐμψύχοις
καὶ [x] ποία ἀψύχοις καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις καὶ γυναιξὶ καὶ
9 ἀνδράσι καὶ ξένοις καὶ ἀστοῖς. Καὶ πρὸς εὐημερίαν δὲ καὶ
πρὸς ὑγίειαν δεῖ εἶναι, εὔπνουν μὲν τοῦ θέρους, εὐήλιον δὲ τοῦ
χειμῶνος. Εἴη δ' ἂν ἡ τοιαύτη [y] κατάβορρος οὖσα καὶ μὴ
ἰσοπλατής. Δοκεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις οἰκονομίαις χρή-
σιμος εἶναι θυρωρός, ὃς ἂν ᾖ ἄχρηστος τῶν ἄλλων ἔργων,
πρὸς τὴν σωτηρίαν τῶν εἰσφερομένων καὶ ἐκφερομένων. Πρὸς

[m] ἐν] οὐ T^b. [n] ἐπιτροπευομένας S^b.T^b. [o] οἴονται M^b.S^b.T^b. [p] post ἄλλοις S^b.T^b. οἰκονομίαις. [q] ἄφυκτον S^b.T^b. [r] ὅσα τε] ὅτε M^b.S^b.T^b. [s] περιιέναι M^b, περιένας T^b. [t] φιλόσοφον I^b.M^b. [v] ἀποβλέπονται S^b, ἀποβλέποντε T^b. [w] κτήμασι M^b.S^b.T^b. [x] ποῖα I^b, ποῖαι M^b.S^b.T^b. [y] κατάβορος M^b.

εὐχρηστίαν δὲ σκευῶν τὸ Λακωνικόν· χρὴ γὰρ ἓν ἕκαστον ἐν
τῇ αὑτοῦ χώρᾳ κεῖσθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἕτοιμον ὂν οὐ [z] ζη-
τοῖτο.

B.

Τὸν [a] οἰκονομεῖν μέλλοντά τι κατὰ τρόπον δεῖ τῶν τε
[b] τόπων, [c] περὶ οὓς [d] πραγματεύεται, μὴ ἀπείρως ἔχειν καὶ
τῇ φύσει εὐφυῆ εἶναι καὶ τῇ προαιρέσει φιλόπονόν τε καὶ
δίκαιον· ὅ τι γὰρ ἂν ἀπῇ τούτων τῶν μερῶν, πολλὰ [e] δια-
μαρτήσεται [f] περὶ τὴν πραγματείαν ἣν μεταχειρίζεται. Οἰ- 2
κονομίαι δέ εἰσι [g] τέσσαρες, ὡς ἐν τύπῳ διελέσθαι (τὰς γὰρ
ἄλλας εἰς τοῦτο ἐμπιπτούσας εὑρήσομεν), βασιλικὴ σατρα-
πικὴ πολιτικὴ ἰδιωτική. Τούτων δὲ μεγίστη μὲν καὶ ἁπλου-
στάτη ἡ βασιλική, ποικιλωτάτη [h] δὲ καὶ ῥᾴστη ἡ πολιτική,
ἐλαχίστη δὲ καὶ ποικιλωτάτη ἡ ἰδιωτική. [i] Ἐπικοινωνεῖν 3
μὲν τὰ πολλὰ [k] ἀλλήλαις ἀναγκαῖόν ἐστιν· ὅσα δὲ μάλιστα
δι' αὐτῶν ἑκάστῃ συμβαίνει, [l] ταῦτα ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἐστίν.
Πρῶτον μὲν τοίνυν τὴν βασιλικὴν ἴδωμεν. Ἔστι δὲ αὕτη
δυναμένη [m] μὲν τὸ καθόλου, εἴδη δὲ [n] ἔχουσα [o] τέτταρα, [p] περὶ
νόμισμα, [p] περὶ τὰ ἐξαγώγιμα, περὶ τὰ εἰσαγώγιμα, περὶ
τὰ ἀναλώματα. Τούτων δὲ ἕκαστον [q] μὲν περὶ τὸ νόμισμα 4
λέγω ποῖον καὶ πότε τίμιον ἢ εὔωνον ποιητέον, περὶ δὲ τὰ
[r] ἐξαγώγιμα καὶ εἰσαγώγιμα, πότε καὶ τίνα [s] παρὰ τῶν σα-
τραπῶν ἐν τῇ ταγῇ [t] ἐκλαβόντι αὐτῷ λυσιτελήσει διατί-
θεσθαι, περὶ δὲ τὰ ἀναλώματα, τίνα [v] περιαιρετέον καὶ πότε,
καὶ [w] πότερον δοτέον νόμισμα εἰς τὰς δαπάνας [x] ἢ ἃ τῷ νο-
μίσματι [y] ὤνια. Δεύτερον δὲ τὴν σατραπικήν. Ἔστι δὲ 5
ταύτης [z] εἴδη ἓξ τῶν προσόδων, ἀπὸ γῆς, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ

[z] ζητοῖται S^b. [a] οἰκονομὴν U^b. [b] τρόπων Q. [c] περὶ οὓς] οὗ W^b. [d] πραγματεύονται U^b, ἂν πραγματεύηται W^b. [e] διαμαρτήσεως S^b.T^b.X^b. [f] παρὰ Q^b.S^b.T^b. [g] τέτταρες I^b, τέσσαραι Q^b.S^b.T^b. [h] δὲ om. Q.I^b.M^b.Q^b.S^b.T^b.X^b. [i] ἐπεὶ κοινωνεῖν Q.Q^b.S^b.T^b.X^b. [k] ἀλλήλοις Q.Q^b.T^b.X^b. [l] ταύταις U^b. [m] μὲν om. U^b. [n] ἔχουσι Q^b.S^b.T^b. [o] τέσσαρα I^b.U^b.X^b. [p] utrobique παρὰ Q^b.S^b.T^b.X^b. [q] immo περὶ μὲν. [r] εἰσαγώγιμα καὶ ἐξαγώγιμα Q.Q^b. [s] περὶ S^b.T^b.U^b. [t] ἐκλαμβάνοντα S^b.T^b. [v] παιρετέον S^b.T^b. [w] πότερον] ποτὸν S^b.T^b. [x] ἢ ὅταν νομίσματος S^b.T^b.U^b. [y] ἔνια S^b.T^b. [z] εἴδη] εἰς U^b.

χώρᾳ ἰδίων γινομένων, ἀπὸ ἐμπόρων, ἀπὸ τελῶν, ἀπὸ βοσκη-
6 μάτων, ἀπὸ τῶν ἄλλων. Αὐτῶν δὲ τούτων πρώτη μὲν καὶ κρατίστη ἡ ἀπὸ [a] τῆς γῆς (αὕτη δ' ἐστὶν ἣν οἱ μὲν ἐκφόριον οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσιν), δευτέρα ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων γινομένη, οὗ μὲν [b] χρυσίον, οὗ δὲ ἀργύριον, οὗ δὲ χαλκός, οὗ δὲ ὁπόσα δύναται γίνεσθαι, τρίτη δὲ [c] ἡ ἀπὸ τῶν [d] ἐμπορίων, τετάρτη δὲ [e] ἡ ἀπὸ τῶν κατὰ γῆν τε καὶ ἀγοραίων τελῶν γινομένη, πέμπτη δὲ ἡ ἀπὸ [f] τῶν βοσκημάτων, [g] ἐπικαρπία [h] τε καὶ δεκάτη καλουμένη, ἕκτη δὲ ἡ [i] ἀπὸ τῶν ἄλλων, [k] ἐπικεφάλαιόν τε καὶ χειρωνάξιον προσαγορευομένη.
7 Τρίτον δὲ τὴν πολιτικήν· ταύτης δὲ κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν τῇ χώρᾳ γινομένων, εἶτα [l] ἡ ἀπὸ ἐμπορίων καὶ [m] διαγωγῶν, εἶτα ἡ ἀπὸ τῶν ἐγκυκλίων. Τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον τὴν ἰδιωτικήν· αὕτη δ' ἐστὶν ἀνώμαλος μὲν διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἕνα σκοπὸν οἰκονομεῖν, ἐλαχίστη δὲ διὰ τὸ καὶ τὰς προσόδους, καὶ τὰ ἀναλώματα βραχέα γίνεσθαι.
8 Αὐτῆς δὲ ταύτης κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ γῆς γινομένη, δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων [n] ἐγκυκλημάτων, τρίτη δὲ ἡ ἀπὸ ἀργυρίου. Χωρὶς δὲ τούτων ὃ πάσαις μὲν [o] ἐποικονομεῖται ταῖς οἰκονομίαις, καὶ προσήκει σκοπεῖν αὐτὸ μὴ [p] παρέργως, μάλιστα δὲ ταύτῃ, [q] τὸ τἀναλώματα μὴ μείζω τῶν προσόδων γίνεσθαι.

9 Ἐπεὶ τοίνυν τὰς διαιρέσεις εἰρήκαμεν, μετὰ [r] τοῦτο πάλιν νοητέον ἡμῖν, ἡ σατραπεία περὶ ἣν ἂν πραγματευώμεθα, [s] ἢ πόλις, πότερον ἅπαντα [t] ἃ ἄρτι διειλόμεθα ἢ τὰ μέγιστα τούτων [v] δυνατὴ φέρειν ἐστί [[w] τούτοις χρηστέον]· μετὰ δὲ τοῦτο ποῖαι τῶν προσόδων ἢ τὸ παράπαν οὐκ εἰσί, δυναταὶ

[a] τῆς om. U^b. [b] χρυσία et U^b. [c] ἡ] καὶ ἡ I^b.S^b.T^b. [d] ἐμπορίων U^b. [e] ἡ] καὶ ἡ I^b.S^b.T^b. [f] τῶν om. S^b.T^b.U^b. [g] ἐπικαρπίας T^b.U^b. [h] τε om. S^b.T^b.U^b. [i] ἐπὶ S^b.T^b.U^b. [k] ἐπικεφαλαίων τε καὶ χειρῶν ἄξιον S^b.T^b.U^b. [l] ἡ add. U^b. [m] διαγωγῶν Boeckhius: codices δι' ἀγώνων. [n] ἐγκλημάτων I^b.U^b, ἐγκλιμάτων S^b.T^b. [o] ἐπικοινωνεῖται S^b.T^b.U^b. et γρ. I^b. [p] παρέργοις S^b.T^b. [q] τὸ] τὰ S^b.T^b. [r] τοῦτο] τοῦ S^b.T^b. [s] ἡ I^b.U^b. [t] ἃ codicibus deest. [v] δυνατὴ] εἰ δυνατὴ I^b, διὰ U^b. [w] τούτοις χρηστέον om. U^b.

δ' εἰσὶ γενέσθαι, ἢ μικραὶ [x] νῦν οὖσαι μείζους [y] οἷαί [z] τινες κατασκευασθῆναι, ἢ τῶν ἀναλωμάτων [a] τῶν νῦν ἀναλουμένων τίνα τε καὶ πόσα περιαιρεθέντα ὅλα μηθὲν [b] βλάψει.

Τὰ μὲν οὖν [c] περὶ τὰς οἰκονομίας τε καὶ τὰ μέρη [d] τὰ τούτων εἰρήκαμεν· ὅσα δέ τινες τῶν [e] πρότερον πεπράγασιν εἰς πόρον χρημάτων ἢ τεχνικῶς τι διῴκησαν, ἃ [f] ὑπολαμβάνομεν ἀξιόλογα αὐτῶν εἶναι, [g] συναγηόχαμεν. Οὐδὲ γὰρ ταύτην τὴν ἱστορίαν ἀχρεῖον [f] ὑπολαμβάνομεν εἶναι· ἔστι γὰρ [h] τούτων ἅ τις ἐφαρμόσει τοῖς [i] οἷα ἂν αὐτὸς [k] πραγματεύηται.

[l] Κύψελος ὁ Κορίνθιος εὐξάμενος τῷ Διί, ἐὰν κύριος γένη- 2
ται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα Κορινθίοις πάντα ἀναθήσειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς [m] ἀπογράψασθαι, ἀπογραψαμένων δὲ τούτων τὸ δέκατον μέρος παρ' [n] ἑκάστου ἔλαβε, τοῖς δὲ λοιποῖς [o] ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. Περιελθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐποίησεν, ὥστε συνέβαινεν ἐν δέκα ἔτεσιν [p] ἐκεῖνόν τε ἅπαντα ἔχειν ἅπερ [q] ἀνιέρωσε, τούς τε Κορινθίους ἕτερα [r] κεκτῆσθαι.

Λύγδαμις Νάξιος ἐκβαλὼν φυγάδας, ἐπειδὴ τὰ κτήματα 3
αὐτῶν οὐθεὶς ἠθέλησεν ἀλλ' ἢ [s] βραχέος ἀγοράζειν, αὐτοῖς τοῖς φυγάσιν ἀπέδοτο. Τά τε ἀναθήματα, ὅσα ἦν αὐτῶν ἔν τισιν ἐργαστηρίοις ἡμίεργα ἀνακείμενα, ἐπώλει τοῖς τε φυγάσι καὶ τῶν ἄλλων τῷ βουλομένῳ ὥστ' ἐπιγραφῆναι τὸ τοῦ [t] πριαμένου ὄνομα.

Βυζάντιοι δὲ δεηθέντες χρημάτων τὰ τεμένη τὰ δημόσια 4
ἀπέδοντο, τὰ μὲν κάρπιμα [v] χρόνον τινά, τὰ δ' ἄκαρπα ἀενάως, τά τε θιασωτικὰ καὶ τὰ πατριωτικά, ὡσαύτως καὶ ὅσα ἐν χωρίοις ἰδιωτικοῖς ἦν· [w] ὠνοῦντο γὰρ πολλοῦ ὧν ἦν καὶ τὸ

[x] νῦν] μὲν $I^b.S^b.T^b$. [y] οἷάν U^b. [z] τινες] an τε? [a] τῶν νῦν ἀναλουμένων om. $S^b.T^b.U^b$. [b] βλάψη U^b. [c] παρὰ $S^b.T^b$. [d] τὰ post μέρη om. I^b. [e] προτέρων corr. T^b. [f] utrobique ὑπελαμβάνομεν I^b. [g] συναγιόχαμεν $S^b.T^b$, συναγιώχαμεν U^b. [h] τούτων ἅ τις] ὅτε τούτων $I^b.S^b.T^b.U^b$. [i] οἷα om. $S^b.T^b$. [k] πραγματεύη $I^b.T^b.U^b$. [l] κύψελλος I^b. [m] ἀπογράψασθαι om. $S^b.T^b.U^b$. [n] ἑκατέρου $S^b.T^b$. [o] ἐκέλευεν $S^b.T^b.U^b$. [p] κεῖνόν $I^b.T^b.U^b$. [q] ἂν ἱέρωσε U^b. [r] ἐκτῆσθαι U^b, κτῆσαι T^b, κτίσαι S^b. [s] βραχέως U^b. [t] πριάμου $S^b.T^b.U^b$. [v] χρόνον] χρώμενα χρόνον $S^b.T^b.U^b$. [w] ὠνοῦνται $S^b.T^b$.

ἄλλο κτῆμα. Τοῖς δὲ θιασώταις ἕτερα χωρία τὰ δημόσια,
2 ὅσα ἦν περὶ τὸ γυμνάσιον ἢ τὴν ἀγορὰν ἢ τὸν λιμένα. Τούς
τε τόπους τοὺς ἀγοραίους ἐν οἷς ἐπώλει τίς τι, καὶ τῆς θα-
λάττης τὴν [x] ἁλιείαν, καὶ τὴν τῶν [y] ἁλῶν [z] ἁλατοπωλίαν, τῶν
τ' ἐργαζομένων θαυματοποιῶν καὶ μάντεων καὶ φαρμακο-
πωλῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν [a] τοιουτοτρόπων· τὸ τρίτον δὲ
3 μέρος τοῦ ἐργαζομένου ἀποτελεῖν ἔταξαν. Τῶν τε νομι-
σμάτων τὴν καταλλαγὴν ἀπέδοντο μιᾷ τραπέζῃ· ἑτέρῳ δὲ
οὐκ ἦν οὐθενὶ οὔτ' ἀποδόσθαι ἑτέρῳ οὔτε πρίασθαι παρ' ἑτέ-
ρου· εἰ δὲ μή, στέρησις ἦν. Ὄντος δὲ νόμου αὐτοῖς μὴ εἶναι
πολίτην ὃς ἂν μὴ ἐξ [b] ἀστῶν ἀμφοτέρων [c] ᾖ, χρημάτων δεη-
θέντες ἐψηφίσαντο τὸν ἐξ ἑνὸς ὄντα [d] αὐτοῦ [e] καταβαλόντα
4 μνᾶς τριάκοντα εἶναι πολίτην. Ἐν [f] σιτοδείᾳ [g] δὲ γενόμενοι
καὶ ἀποροῦντες χρημάτων κατήγαγον τὰ πλοῖα τὰ ἐκ τοῦ
Πόντου· χρόνου δὲ γενομένου, τῶν ἐμπόρων ἀγανακτούντων
ἐτέλουν αὐτοῖς τόκους [h] ἐπιδεκάτους, τοῖς δὲ ὠνουμένοις [i] τι
ἔταξαν χωρὶς [k] τῆς τιμῆς διδόναι τὸ ἐπιδέκατον. Μετοίκων
δέ τινων ἐπιδεδανεικότων ἐπὶ κτήμασιν, οὐκ οὔσης αὐτοῖς [l] ἐκ-
τίσεως ἐψηφίσαντο τὸ τρίτον μέρος [m] εἰσφέροντα τοῦ δα-
νείου [n] τὸν βουλόμενον κυρίως ἔχειν τὸ κτῆμα.

5 Ἱππίας ὁ Ἀθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερῴων εἰς τὰς
δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ τὰ προφράγματα
καὶ τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν· ὠνοῦντο [o] οὖν
2 ὧν τὰ κτήματα, καὶ συνελέγη χρήματα οὕτως συχνά. Τό
τε νόμισμα τὸ ὂν Ἀθηναίοις ἀδόκιμον ἐποίησε, [p] τάξας δὲ
τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν· συνελθόντων δὲ ἐπὶ
[q] τῷ [r] κόψαι ἕτερον χαρακτῆρα, ἐξέδωκε τὸ [s] αὐτὸ ἀργύριον.
Ὅσοι τε τριηραρχεῖν ἢ φυλαρχεῖν ἢ χορηγεῖν [t] ἢ [v] τινα εἰς

[x] ἀλείαν I^b.. [y] ἄλλων S^b. [z] ἁλανοπωλίαν U^b, ἁλανοπωλείαν S^b.T^b. [a] τοιούτων τρόπων S^b.T^b.U^b. [b] ἀστῶν] αὐτῶν codices. [c] ᾖ om. U^b. [d] αὐτῶν S^b.T^b. [e] καταβαλλόντα U^b. [f] σιτοδοτία T^b.U^b. [g] δὲ] τε U^b. [h] ἐπιδεκάτους—τὸ om. U^b. [i] τε T^b. [k] τῆς om. S^b.T^b. [l] ἐκκτήσεως U^b. [m] εἰσφέρειν τὰ τοῦ U^b. [n] τὸν om. S^b.T^b. [o] οὖν om. S^b. [p] τάξαι U^b. [q] τὸ S^b.T^b.U^b. [r] σκόψαι T^b. [s] αὐτὸ om. U^b. [t] εἴ I^b.U^b. [v] τινες, omissa εἰς, U^b.

ἑτέραν [w] τοιαύτην λειτουργίαν ἤμελλον δαπανᾶν, τίμημα τάξας μέτριον ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀποτίσαντα τοῦτο ἐγγράφεσθαι εἰς [x] τοὺς λελειτουργηκότας. Τῇ τε ἱερείᾳ 3
τῇ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος φέρειν χοίνικα κριθῶν καὶ πυρῶν ἑτέραν καὶ ὀβολόν, καὶ ὅσῳ ἂν παιδάριον γένηται, τὸ αὐτὸ τοῦτο.

Ἀθηναῖοι [y] δὲ οἱ ἐν Ποτιδαίᾳ οἰκοῦντες δεόμενοι χρημά- 6
των εἰς τὸν πόλεμον ἀπογράψασθαι ἅπασι συνέταξαν τὰς οὐσίας, μὴ ἀθρόας [z] εἰς τὸν αὑτοῦ δῆμον ἕκαστον, ἀλλὰ [a] κατὰ κτῆμα ἐν [b] ᾧ τόπῳ ἕκαστον [c] εἴη, ἵνα οἱ πένητες δύνωνται ὑποτιμᾶσθαι· ὅτῳ δὲ μὴ ἦν κτῆμα μηθέν, τὸ σῶμα διμναῖον τιμήσασθαι. Ἀπὸ τούτων οὖν [d] εἰσέφερον τὸ ἐπιγραφὲν [e] ἕκαστος [f] σῶον τῇ πόλει.

Ἀντισσαῖος [g] δέ, δεηθείσης τῆς πόλεως χρημάτων, [h] εἰθι- 7
σμένων αὐτῶν λαμπρῶς ἄγειν Διονύσια, ἐν οἷς ἄλλα τε πολλὰ ἀνήλισκον ἐξ ἐνιαυτοῦ παρασκευάζοντες καὶ ἱερεῖα πολυτελῆ· [i] ὑπογύου δὲ οὔσης ταύτης τῆς ἑορτῆς [k] ἔπεισεν αὐτοὺς τῷ μὲν Διονύσῳ εὔξασθαι ἐς νέωτα ἀποδώσειν διπλάσια, ταῦτα δὲ συναγαγόντας [l] ἀποδόσθαι. [m] Συνελέγη οὖν αὐτοῖς χρήματα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν χρείαν.

Λαμψακηνοὶ δὲ προσδοκίμων οὐσῶν τριήρων πολλῶν πρὸς 8
αὐτούς, ὄντος μεδίμνου τῶν ἀλφίτων τετραδράχμου, προσέταξαν τοῖς ἀγοραίοις πωλεῖν [n] ἑξαδράχμου, καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν [o] χοᾶ ὄντα δραχμῶν τεττάρων καὶ [o] τριωβόλου, τοῦ τε οἴνου καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Τὴν μὲν οὖν ἀρχαίαν τιμὴν ἐλάμβανεν ὁ ἰδιώτης, τὸ δὲ πλέον ἡ πόλις, καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

Ἡρακλεῶται πέμποντες ναῦς [p] τεσσαράκοντα ἐπὶ τοὺς ἐν 9

[w] λειτουργίαν τοιαύτην I^b. [x] τοὺς λειτουρπικούς U^b, τὸ λειτουργικῶς S^b.T^b. [y] δὲ] καὶ U^b. [z] εἰς—ἀλλὰ om. S^b.T^b.U^b. [a] κατὰ om. U^b. [b] ᾧ τόπῳ] τόπῳ οὗ S^b.T^b, τόπω U^b. [c] εἴη] γῇ S^b.T^b. [d] συνέφερον U^b. [e] ἑκάστου T^b.U^b. [f] σῶμα ἡ πόλις S^b.T^b.U^b. [g] δέ om. S^b.T^b.U^b. [h] ἠθισμένων δὲ αὐτῶν S^b.T^b.U^b. [i] ὑπὸ ἐγγύου T^b.U^b. [k] εἶπεν U^b. [l] ἀποδίδουσθαι S^b.T^b.U^b. [m] συνάγη S^b.T^b, συνάγει U^b. [n] ἑξάδραγμον T^b.U^b. [o] χόαν et τριοβόλω I^b. [p] τετταράκοντα I^b.

Βοσπόρῳ τυράννους, οὐκ εὐπορούμενοι χρημάτων παρὰ τῶν ἐμπόρων συνηγόρασαν τόν τε σῖτον πάντα καὶ τὸ ἔλαιον
2 καὶ τὸν οἶνον καὶ τὴν ἄλλην ἀγοράν. [q] Χρόνου δὲ ἱσταμένου ἐν ᾧ ἔμελλον ἀποδώσειν τὴν τιμήν, τοῖς [r] τε δὴ ἐμπόροις καλῶς εἶχε μὴ κοτυλίζειν ἀλλ' ἀθρόα τὰ φορτία πεπρᾶσθαι, ἐκεῖνοί τε διδόντες δι' [s] ἄλλην οὐ μισθὸν [t] παρῆγον ἀλλὰ τὴν ἀγορὰν [v] ἐν ὁλκάσι, καὶ ἄνδρα ταμίαν ἐπέστησαν
3 ἐφ' [w] ἑκάστῃ τῶν νεῶν. ‘Αφικομένων δ' εἰς τὴν πολεμίαν αὐτῶν ἠγόραζον οἱ στρατιῶται παρὰ τούτων ἅπαντα. Πρότερον [x] συνελέγη ἢ ἀργύριον ἐδίδοσαν οἱ στρατηγοὶ πάλιν τὸ μισθὸν, [y] ὥστε συνέβαινε ταὐτὸ τὸ ἀργύριον δίδοσθαι ἕως εἰς οἶκον ἀπῆλθον.

10 Λακεδαιμόνιοι [z] Σαμίων δεηθέντων [a] χρήματ' αὐτοῖς εἰς τὴν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν [b] καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ ὑποζύγια νηστεῦσαι, ὅσον δὲ ἐδαπάνα ἕκαστος, [c] τοσοῦτον δοῦναι τοῖς [d] Σαμίοις.

11 [e] Χαλκηδόνιοι δὲ ξένων ἐν τῇ πόλει συχνῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων, ὀφείλοντες αὐτοῖς μισθὸν οὐκ ἠδύναντο διαλῦσαι. ‘Ανήγγειλαν οὖν, εἴ τις τῶν πολιτῶν ἢ μετοίκων σῦλον ἔχει κατὰ πόλεως ἢ ἰδιώτου ἢ βούλεται λαβεῖν, ἀπογράψασθαι. ‘Απογραψαμένων δὲ συχνῶν, τὰ πλοῖα τὰ πλέοντα εἰς τὸν
2 Πόντον ἐσύλων μετὰ προφάσεως εὐλόγου. [f] Ἔταξαν δὲ χρόνον ἐν ᾧ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἔφασαν ποιήσασθαι. [g] Συλλεγέντων δὲ χρημάτων συχνῶν τοὺς μὲν στρατιώτας ἀπήλλαξαν, ὑπὲρ δὲ τῶν σύλων διεδικάσαντο. Τοῖς δὲ μὴ δικαίως [h] συληθεῖσιν ἡ πόλις ἀπὸ τῶν προσόδων ἀπεδίδου.

12 Κυζικηνοὶ δὲ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, ἐπικρατήσαντος τοῦ δήμου, τῶν δὲ πλουσίων συνειλημμένων, ὀφείλοντες

[q] χρόνου διισταμένου $I^b.S^b.T^b.U^b$. [r] τε] δὲ iidem. [s] ἄλλων I^b. [t] παρῆσον U^b. [v] ἐν ὀλίσασιν U^b, ἐνολίσασιν $I^b.S^b.T^b$, omisso omnes καὶ. [w] ἑκάστην U^b, ἑκάτων $S^b.T^b$. [x] συλλέγει $S^b.T^b.U^b$, συ λλεγο I^b. [y] ὡς U^b. [z] τελμίων $I^b.S^b.T^b.U^b$. [a] χρήματά τ' $S^b.T^b$. [b] καὶ αὐτοὺς] ἑαυτοὺς U^b. [c] εἰς τοῦτον $S^b.T^b.U^b$. [d] λακεδαιμονίοις U^b. [e] καλχηδόνιοι U^b, καρχηδόνιοι I^b. [f] ἔταξε $S^b.T^b.U^b$. [g] συλλεγόντων T^b. [h] συλληφθεῖσιν U^b.

χρήματα στρατιώταις ἐψηφίσαντο μὴ θανατῶσαι τοὺς συνειλημμένους, ἀλλὰ χρήματα πραξαμένους φυγαδεῦσαι.

Χῖοι δέ, νόμου ὄντος αὐτοῖς ἀπογράφεσθαι τὰ [i] χρέα εἰς 13
τὸ δημόσιον, δεηθέντες χρημάτων [k] ἐψηφίσαντο τοὺς [l] μὲν ὀφείλοντας ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ δάνεια, τὴν δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς τόκους τοῖς δεδανεικόσι καταφέρειν, ἕως ἂν κατὰ τὸ ἀρχαῖον εὐπορήσωσιν.

Μαύσωλος ὁ Καρίας τύραννος, πέμποντος βασιλέως πρὸς 14
αὐτὸν ἐπὶ τῷ τοὺς [m] φόρους δοῦναι, συναγαγὼν τοὺς εὐπορωτάτους ἐν τῇ χώρᾳ ἔλεγεν [n] ὅτι βασιλεὺς αἰτεῖ τοὺς φόρους, αὐτὸς δὲ οὐκ εὐπορεῖται· κατασκευαστοὶ δ' ἄνδρες αὐτῷ εὐθέως ἐπηγγέλλοντο ὅσον εἰσοίσει ἕκαστος. Τούτων δὲ τοῦτο πραξάντων, οἱ εὐπορώτεροι τὰ μὲν αἰσχυνόμενοι τὰ δὲ φοβούμενοι πολλῷ τούτων [o] πλείω ἐπηγγέλλοντο καὶ εἰσέφερον. Πάλιν δεηθεὶς χρημάτων, ἐξεκκλησιάσας τοῖς Μυ- 2
λασσεῦσιν ἔλεγεν ὅτι μητρόπολις [p] οὖσα ἡ πόλις αὐτοῦ αὕτη ἀτείχιστός ἐστιν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν στρατεύει· ἐκέλευσεν οὖν τοὺς [q] Μυλασσεῖς φέρειν ἕκαστον ὅτι πλεῖστα χρήματα, φάσκων αὐτοὺς τοῖς νῦν εἰσενεχθεῖσι καὶ τὰ λοιπὰ σώζειν. Εἰσενεχθέντων δὲ πολλῶν τὰ μὲν χρήματα εἶχε, τὸ δὲ τεῖχος οὐκ ἔφη τὸν θεὸν ἐν τῷ παρόντι οἰκοδομεῖν.

Κόνδαλος Μαυσώλου ὕπαρχος, ὁπότε διαπορευομένῳ αὐτῷ 15
διὰ τῆς χώρας προσενέγκοι τις πρόβατον ἢ [r] ὗν ἢ μόσχον, ἀπογραψάμενος τὸν δόντα καὶ τὸν χρόνον, [r] ἀπαγαγόντα εἰς οἶκον ἐκέλευσε τρέφειν ἕως ἂν [s] ἐπανέλθοι· ὁπότε [t] δὲ δοκοίη χρόνος ἱκανὸς εἶναι, αὐτό τε τὸ [v] τραφὲν καὶ τὴν ἐπικαρπίαν λογισάμενος ἀπῄτει. Τῶν [w] τε δένδρων τὰ ὑπερέ- 2
χοντα ἢ πίπτοντα εἰς τὰς ὁδοὺς τὰς βασιλικὰς ἐπώλει τὰς ἐπικαρπίας. Τῶν δὲ στρατιωτῶν εἴ τις τελευτήσειε, διαπύλιον ἐπώλει [x] δραχμὴν τοῦ σώματος· [y] ἅμα τε οὖν ἐντεῦθεν

[i] χρέη εἰς τὸν Ub. [k] ἐψήφισαν Ub. [l] ὀφείλοντας μὲν Ib. [m] φόρους om. Sb.Tb. [n] ὅτι] ὅτι ὁ Ib.Sb.Ub. [o] πλείω om. Ib.Sb.Tb.Ub. [p] οὖσα om. Ub. [q] μυλασεῖς Ub. [r] υἱὸν et mox ἀγόντα Sb.Tb.Ub. [s] ἐπανέλθῃ Sb.Tb. [t] δὲ om. Ub. [v] γραφὲν Tb. [w] τε om. Ib. [x] δραχμῶν Sb.Tb. [y] ἄλλα Sb.Tb.Ub.

καὶ ἀργύριον ἐλάμβανεν, ἅμα τε οἱ ἡγεμόνες [z] οὐ παρε-
3 κρούοντο αὐτόν, πότε τετελεύτηκεν ὁ στρατιώτης. Τούς τε
Λυκίους ὁρῶν ἀγαπῶντας τὸ [a] τρίχωμα φορεῖν [b] ἔφη γράμ-
ματα ἥκειν [c] παρὰ βασιλέως κόμας ἀποστεῖλαι εἰς [d] προ-
κόμια, [e] προστετάχθαι οὖν [f] αὐτῷ ὑπὸ Μαυσώλου ἀποκεῖραι
αὐτούς. Ἔφησεν οὖν, εἰ βούλονται ἐπικεφάλαιον τακτὸν
αὐτῷ δοῦναι, [g] μεταπέμψεσθαι ἐκ τῆς Ἑλλάδος κόμην. Οἱ
δὲ ἀσμένως ἔδοσαν ὃ ᾔτει, καὶ συνελέχθη χρήματα πολλὰ
ἀπὸ ὄχλου πολλοῦ.

16 Ἀριστοτέλης Ῥόδιος ἄρχων Φωκαίας, ἀπορῶν χρημάτων,
ὁρῶν στάσεις οὔσας δύο τῶν [h] Φωκαέων λόγους ἐποιήσατο
πρὸς τὴν ἑτέραν στάσιν ἐν ἀπορρήτοις, φάσκων αὐτῷ διδό-
ναι χρήματα τοὺς ἑτέρους ἐφ' ᾧ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐγκλῖ-
ναι, [i] αὐτὸς δὲ μᾶλλον [k] βούλεσθαι παρὰ τούτων λαβεῖν καὶ
2 τὰ [l] περὶ τὴν πόλιν τούτοις διοικεῖν παραδοῦναι. Ἀκού-
σαντες δὲ ταῦτα εὐθέως τὰ χρήματα οἱ παρόντες [m] πορί-
σαντες ὅσα ἐκέλευσεν ἔδωκαν. Ὁ δὲ τοῖς [n] ἑτέροις πάλιν
ἔδειξεν [o] ἃ εἰληφὼς εἴη [p] παρὰ τῶν ἑτέρων· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
ἔφασαν οὐκ ἐλάττω δώσειν. Λαβὼν δὲ παρ' ἀμφοτέρων
3 κατήλλαξεν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους. Τοῖς τε πολίταις [q] κατι-
δὼν οὔσας δίκας πολλὰς καὶ μεγάλας ἐκ πολλοῦ χρόνου [r] ἀδι-
κίας, τούτοις διὰ πολέμου δικαστήριον καθίσας προεῖπεν,
ὅσοι ἂν μὴ [s] δικάσωνται, νόμον δ' ἔθηκε μηκέτι εἶναι ὑπὲρ
τῶν προτέρων ἐγκλημάτων κρίσεις. Τότε [t] δὴ [v] παραβολὴ
πολλῶν δικῶν, καὶ τὰς ἐγκλήτους μετ' ἐπιτιμίων ἐφ' αὐτὸν
ποιούμενος, καὶ παρ' ἑκατέρων δι' ἑτέρων ἀργύριον λαμβά-
νων, [w] συνήγαγεν οὐκ ὀλίγα χρήματα.

17 Κλαζομένιοι δ' ἐν σιτοδείᾳ ὄντες χρημάτων τε ἀποροῦν-

[z] οὐ om. $T^b.U^b$. [a] τείχωμα φέρειν $S^b.T^b$. [b] ἔφησε $I^b.S^b.T^b$. [c] περὶ $S^b.T^b$. [d] προσκόμια I^b, προκόσμια U^b. [e] προτετάχθαι U^b. [f] αὐτοῦ $S^b.T^b$. [g] μεταπέμψασθαι codices. [h] φωκαίων $S^b.T^b$, φωκέων $I^b.U^b$. [i] αὐτοῖς U^b. [k] βουλεύεσθαι $T^b.U^b$. [l] παρὰ $S^b.T^b$. [m] πορίσαντες om. U^b. [n] ἑταίροις U^b. [o] ἃ] ἀεὶ T^b. [p] περὶ T^b. [q] οὐκ ἰδὼν $S^b.T^b.U^b$. [r] ἀδικίαν $S^b.T^b$. [s] δικάσωνται καὶ χρόνων προέθηκε μηκέτι ἔσεσθαι $S^b.T^b.U^b$. [t] δὲ I^b. [v] παραβόλιον I^b, παραβόλου $S^b.T^b$. [w] συνήγαγον $S^b.T^b.U^b$.

τες ἐψηφίσαντο, παρ' οἷς ἔλαιόν ἐστι τῶν ἰδιωτῶν, δανεῖσαι τῇ πόλει ἐπὶ τόκῳ· γίνεται δὲ πολὺς οὗτος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Δανεισάντων δὲ μισθωσάμενοι πλοῖα ἀπέστειλαν εἰς τὰ [x]ἐμπορεῖα, ὅθεν αὐτοῖς ἧκε σῖτος ὑποθήκης γενομένης τῆς τοῦ ἐλαίου τιμῆς. ˈὈφείλοντες [y]στρατιώταις μισθὸν εἴκοσι τάλαντα, καὶ οὐ δυνάμενοι, τόκον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι τέτταρα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. ˈἘπεὶ δὲ τοῦ μὲν 2
ἀρχαίου ἀπέκοπτον οὐθέν, ἀεὶ δὲ μάτην ἐδαπάνων, νόμισμα ἔκοψαν σιδηροῦν εἰς ἀργυρίου λόγον εἴκοσι ταλάντων, εἶτα διδόντες τοῖς εὐπορωτάτοις ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἑκάστῳ ἀργύριον παρ' ἐκείνων ἔλαβον ἴσον. Οἵ τε οὖν ἰδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας ἀναλίσκειν, καὶ ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀπηλλάγη. Δεύτερον δ' ἐκ τῶν προσόδων ἐκείνοις τόν τε τόκον κατέφερον, αἰεί [z]τε διαιροῦντες ἑκάστῳ πρὸς μέρος διεδίδοσαν, τοὺς δὲ σιδηροῦς ἐκομίζοντο.

[a]Σηλυβριανοὶ [b]δὲ δεηθέντες χρημάτων, νόμου ὄντος αὐτοῖς 18
[c]σῖτον μὴ ἐξάγειν ἐν λιμῷ [d]γενομένοις, ἐκείνοις δὲ ὑπάρχοντος σίτου παλαιοῦ, ἐψηφίσαντο τῇ πόλει παραδοῦναι τοὺς ἰδιώτας τὸν σῖτον τῆς τεταγμένης τιμῆς, ὑπολειπόμενον ἕκαστον ἐνιαυτοῦ τροφήν· εἶτα [e]ἐξαγωγὴν ἔδωκαν τῷ βουλομένῳ, τάξαντες [f]τιμὴν [g]ἣν ἐδόκει καλῶς ἔχειν αὐτοῖς.

ˈἈβυδηνοὶ δέ, διὰ στασιασμὸν τῆς χώρας ἀργοῦ γενο- 19
μένης, καὶ τῶν μετοίκων οὐ προϊεμένων αὐτοῖς οὐδὲν διὰ τὸ καὶ ἔτι ὀφείλειν, ἐψηφίσαντο τὸν βουλόμενον τοῖς γεωργοῖς δανείζειν, [h]ὡς ἐργάσωνται, ὡς πρώτοις αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς ἐκ τοῦ καρποῦ, τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῶν [i]λειπομένων.

ˈἘφέσιοι δεηθέντες χρημάτων νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν 20
χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δὲ νῦν ἔχουσι, δανεῖσαι τῇ πόλει· τῶν τε κιόνων τῶν ἐν τῷ νεῷ τάξαντες ἀργύριον ὃ δεῖ κατα-

[x] ἐμπόρια I^b. [y] στρατιῶται I^b. [z] τε alterum om. I^b.S^b.T^b.U^b. [a] σηλυμβριανοὶ T^b. [b] δὲ om. U^b. [c] σίτου μὴ ἐξαγωγὴν S^b, σίτου μὲν ἐξαγωγὴν T^b, σῖτον μὴ ἐξαγωγὴν U^b. [d] γενομένης S^b.T^b.U^b. [e] ἐξαγωγεῖν U^b. [f] τιμὴν—αὐτοῖς om. U^b. [g] ἣν om. S^b.T^b. [h] ὡς ἔργα ὡς τοῖς πρώτοις S^b.T^b.U^b. [i] θλιβομένων T^b.U^b.

βαλεῖν, εἴων ἐπιγράφεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ δόντος τὸ ἀργύριον ὡς ἀνατεθεικότος.

21 Διονύσιος [k]Συρακούσιος βουλόμενος χρήματα συναγαγεῖν,
ἐκκλησίαν ποιήσας ἔφησεν ἑωρακέναι τὴν [l]Δήμητραν, [m]καὶ
κελεύειν τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον εἰς τὸ ἱερὸν ἀποκομίζειν.
Αὐτὸς μὲν οὖν τῶν παρ' αὐτῷ γυναικῶν τὸν κόσμον [n]τοῦτο
πεποιηκέναι, ἠξίου δὲ καὶ [n]τοὺς ἄλλους, μή τι μήνιμα παρὰ
τῆς θεοῦ γένηται. Τὸν δὲ μὴ τοῦτο [o]ποιήσαντα ἔνοχον
2 ἔφησεν ἱεροσυλίας ἔσεσθαι. [p]Ἀνενεγκάντων δὲ πάντων ἃ
εἶχον διά τε τὴν θεὸν καὶ δι' ἐκεῖνον, θύσας τῇ [q]θεῷ τὸν
κόσμον [r]ἀπηνέγκατο ὡς [s]παρὰ τῆς θεοῦ [t]δεδανεισμένος.
Προελθόντος [v]δὲ χρόνου καὶ τῶν γυναικῶν πάλιν φορουσῶν,
ἐκέλευσε τὴν βουλομένην [w]χρυσοφορεῖν τάγμα τι ἀνατιθέναι
3 [x]εἰς τὸ ἱερόν. Τριήρεις [y]τε [z]ναυπηγεῖσθαι μέλλων ᾔδει ὅτι
δεήσοιτο χρημάτων. Ἐκκλησίαν οὖν [a]συναγαγὼν ἔφη πόλιν
αὐτῷ τινὰ προδίδοσθαι, εἰς ἣν δεῖσθαι χρημάτων, ἠξίου τε
αὐτῷ τοὺς πολίτας εἰσενέγκαι δύο στατῆρας ἕκαστον· οἱ δ'
εἰσήνεγκαν. Διαλιπὼν δὲ δύο [b]ἢ τρεῖς ἡμέρας, ὡς διημαρ-
τηκὼς τῆς πράξεως, ἐπαινέσας [c]αὐτοὺς ἀπέδωκεν ἑκάστῳ ὃ
[d]εἰσήνεγκαν. Ποιήσας δὲ τοῦτο ἀνεκτήσατο τοὺς πολίτας.
Εἶτα πάλιν οἰόμενοι ἀπολήψεσθαι εἰσήνεγκαν· ὁ δὲ λαβὼν
4 εἶχεν εἰς τὴν ναυπηγίαν. Οὐκ εὐπορῶν [e]δὲ ἀργυρίου νόμισμα
ἔκοψε [f]καττιτέρου, καὶ συναγαγὼν ἐκκλησίαν πολλὰ τοῦ
κεκομμένου νομίσματος ὑπερεῖπεν· οἱ δὲ ἐψηφίσαντο καὶ μὴ
[g]βουλόμενοι ἕκαστος [h]ὃ ἂν εἵλετο ἔχειν ὡς ἀργυροῦν ἀλλὰ
μὴ καττιτέρινον. Πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίου τοὺς
5 πολίτας εἰσενεγκεῖν αὐτῷ· οἱ δ' οὐκ ἔφασαν ἔχειν. Ἐξενέγ-

[k] σιρακουσίοις I^b.T^b. [l] δήμητρα S^b.T^b. [m] καὶ ante τὴν S^b.T^b.U^b. [n] τοῦτον et τοῖς ἄλλοις S^b.T^b.U^b. [o] ποιήσοντα I^b. [p] ἀνεγκάντων S^b.T^b, ἐνεγκάντων U^b. [q] θεᾷ S^b.T^b. [r] ἀπηνέγκαντο S^b.T^b.U^b. [s] περὶ S^b.T^b. [t] δεδανεισμένοι U^b. [v] δὲ] δὲ τοῦ S^b. [w] χρυσὸν φορεῖν τάγματα S^b.T^b. [x] ἐν τῷ ἱερῷ I^b. [y] τε om. S^b.T^b.U^b. [z] ναυπηγήσειν S^b. [a] συναγαγεῖν ἔφη πόλει U^b. [b] ἢ om. S^b,T^b. [c] αὐτοῖς S^b.T^b.U^b. [d] εἰσήνεγκεν U^b. [e] δὲ om. U^b. [f] καττιτερίου T^b. [g] βουλόμενος T^b. [h] ὃ ἀνείλετο S^b.T^b, ὃ ἀνείλατο U^b, οὖν εἵλετο I^b.

κας οὖν τὰ σκεύη τὰ παρ' αὑτοῦ ἐπώλει ὡς δὴ δι' ἀπορίαν
τοῦτο ποιῶν, ἀγοραζόντων δὲ Συρακουσίων [i]ἀπεγράφετο τί
ἕκαστος [k]ἀγοράσειεν· ἐπεὶ [l]δὲ τὴν τιμὴν κατέβαλον, ἐκέ-
λευσε τὸ σκεῦος ἀναφέρειν ἕκαστον ὃ ἠγόρασεν. Τῶν [m]τε
πολιτῶν διὰ τὰς εἰσφορὰς οὐ τρεφόντων βοσκήματα εἶπεν
ὅτι ἱκανὰ ἦν αὐτῷ πρὸς [n]τοσοῦτον· τοὺς οὖν νῦν τι κτησα-
μένους ἀτελεῖς ἔσεσθαι. Πολλῶν δὲ ταχὺ κτησαμένων πολλὰ 6
βοσκήματα ὡς ἀτελῆ [o]ἑξόντων, ἐπεὶ καιρὸν ᾤετο εἶναι, τιμή-
σασθαι κελεύσας ἐπέβαλε τέλος. Οἱ οὖν πολῖται ἀγανακτή-
σαντες ἐπὶ τῷ ἐξηπατῆσθαι σφάζοντες ἐπώλουν. Ὡς δὲ
πρὸς τοῦτο ἔταξε σφάζεσθαι ὅσα δεῖ τῆς ἡμέρας, οἱ δὲ πά-
λιν ἱερόθυτα ἐποίουν· ὁ δὲ ἀπεῖπε θῆλυ μὴ θύειν. Πάλιν 7
[p]τε δεηθεὶς χρημάτων ἐκέλευσεν ἀπογράψασθαι [q]χρήματα
πρὸς αὐτὸν ὅσοι [r]οἶκοί εἰσιν ὀρφανικοί· ἀπογραψαμένων δὲ
ἄλλων, τὰ τούτων χρήματα ἀπεχρᾶτο, ἕως ἕκαστος εἰς ἡλι-
κίαν [s]ἔλθοι. [t]Ῥήγιόν τε [v]καταλαβών, ἐκκλησίαν συναγα-
γὼν εἶπε διότι δικαίως μὲν ἂν ἐξανδραποδισθεῖεν ὑπ' αὐτοῦ,
νῦν [w]μέντοι τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀνηλωμένα χρήματα κομισά-
μενος καὶ ὑπὲρ ἑκάστου σώματος τρεῖς μνᾶς ἀφήσειν αὐτούς.
Οἱ δὲ [x]Ῥηγῖνοι, ὅσα ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένα, ἐμφανῆ 8
ἐποίουν, καὶ οἱ ἄποροι παρὰ τῶν εὐπορωτέρων καὶ παρὰ τῶν
ξένων δανειζόμενοι ἐπόρισαν ἃ [y]ἐκέλευε χρήματα. Λαβὼν
δὲ ταῦτα παρ' αὐτῶν τά τε σώματα πάντα οὐδὲν ἧττον
[z]ἀπέδοτο, τά τε σκεύη ἃ τότε ἦν ἀποκεκρυμμένα ἐμφανῆ
ἅπαντα ἔλαβεν. Δανεισάμενός τε παρὰ τῶν πολιτῶν χρή- 9
ματα ἐπ' ἀποδόσει, ὡς ἀπῄτουν αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀναφέρειν
ὅσον ἔχει τις ἀργύριον πρὸς αὐτόν· εἰ δὲ μή, θάνατον ἔταξε
τὸ ἐπιτίμιον. Ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ ἀργυρίου, ἐπικόψας χα-
ρακτῆρα ἐξέδωκε τὴν δραχμὴν δύο δυναμένην δραχμάς, καὶ τό

[i] ἀπογράφοντες Q.S^b.T^b.U^b. [k] ἀγόρασεν S^b. [l] δὲ] δὴ Q^b.S^b.T^b.U^b. [m] τε] δὲ I^b. [n] τοσούτους οὖν τοίνυν κτησαμένους Q.S^b.T^b.U^b. [o] ἑξόντων ἐπικαίρως τὸ εἶναι I^b, ἐξὸν τῶ ἐπὶ καιρὸν ὡς (εἰς Q.) τὸ εἶναι Q.S^b.T^b.U^b. [p] τε om. U^b. [q] χρημάτων Q.S^b.T^b. [r] οἰκεῖοι Q^b.T^b, οἰκεῖον S^b. [s] ἔλθοιεν Q.S^b.T^b. [t] ῥή υἱόν S^b. [v] καταλιπὼν codices. [w] μέντοι] μὲν S^b.T^b. [x] ῥηγηνοὶ I^b. [y] ἐκέλευσε Q.I^b. [z] ἀπέδοκε S^b.

[a]τε ὀφειλόμενον πρότερον ἀνήνεγκαν πρὸς αὐτόν. Εἰς Τυρρηνίαν τε πλεύσας ναυσὶν ἑκατὸν ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῆς Λευκοθέας ἱεροῦ χρυσίον τε καὶ ἀργύριον [b]πολὺ καὶ τὸν ἄλλον κόσμον οὐκ ὀλίγον. Εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ οἱ ναῦται πολλὰ ἔχουσι, [c]κήρυγμα ἐποιήσατο τὰ ἡμίσεα ὧν ἔχει ἕκαστος ἀναφέρειν πρὸς αὐτόν, τὰ δ' ἡμίσεα ἔχειν τὸν λαβόντα· τῷ δὲ μὴ ἀνενέγκαντι θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. Ὑπολαβόντες δὲ οἱ ναῦται [d]ἀνενέγκαντες τὰ ἡμίσεα τὰ κατάλοιπα [e]ἕξειν ἀδεῶς, ἀνήνεγκαν. Ὁ δ' ἐπείπερ ἐκεῖνα ἔλαβεν, ἐκέλευσε πάλιν τὰ ἡμίσεα ἀναφέρειν.

22 Μενδαῖοι δὲ τὰ μὲν ἀπὸ λιμένων καὶ τῶν ἄλλων τελῶν αὐτοῖς [f]προσπορευόμενα ἐχρῶντο εἰς διοίκησιν τῆς πόλεως, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ οἰκιῶν τέλη οὐκ ἔπραττον, ἀλλ' ἀνέγραφον τοὺς ἔχοντας· [g]ὁπότε [h]δὲ δεηθεῖεν χρημάτων, ἀπεδίδοσαν ὀφείλοντες. Ἐκέρδαινον οὖν τὸν παρεληλυθότα χρόνον ἀτόκοις τοῖς χρήμασιν ἀποκεχρημένοι. Πολεμοῦντες πρὸς Ὀλυνθίους καὶ δεόμενοι χρημάτων, ὄντων αὐτοῖς ἀνδραπόδων, ἐψηφίσαντο [i]καταλειπομένων ἑνὶ [k]ἑκάστῳ θήλεος καὶ ἄρρενος τἆλλα ἀποδόσθαι τῇ πόλει, ὡς ἐκδανεῖσαι τοὺς ἰδιώτας χρήματα.

23 Καλλίστρατος ἐν Μακεδονίᾳ πωλουμένου τοῦ [l]ἐλλιμενίου ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἴκοσι ταλάντων ἐποίησεν εὑρεῖν τὸ διπλάσιον· κατιδὼν γὰρ ὠνουμένους [m]τοὺς εὐπορωτέρους αἰεὶ διὰ τὸ δεῖν [n]ταλαντιαίους [o]καθιστάναι τοὺς ἐγγύους τῶν εἴκοσι ταλάντων, προεκήρυξεν ὠνεῖσθαι τὸν βουλόμενον καὶ τοὺς ἐγγύους [o]καθιστάναι τοῦ τρίτου μέρους [p]καὶ καθ' ὁπόσον ἕκαστος δύνηται πείθειν.

24 Τιμόθεος Ἀθηναῖος πολεμῶν πρὸς Ὀλυνθίους καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κόψας χαλκὸν διεδίδου τοῖς [q]στρατιώ-

[a] τε om. Sb. [b] πολὺν Sb. [c] κήρυγμα—ἔχει om. Q.Sb.Tb. [d] ἀνενεγκόντες Q. [e] ἔχειν Ib. [f] προπορευόμενα Q, προσαγορευόμενα Sb.Tb. [g] ὁπόταν Ib. [h] δὲ om. Q.Sb.Tb. [i] καταλειπομένου Q.Sb.Tb, καταλειπομένας Ib. [k] ἑκάστου Q. [l] ἐλλημενίου Q.Sb.Tb. [m] τοὺς εὐπορωτέρους om. Q. [n] ταλαντιαίως Q, ταλαντίαιον Sb.Tb. [o] utrobique καθεστάναι Ib. [p] καὶ om. Ib. [q] στρατιώταις—αὐτοῖς om. Q.

ταις. Ἀγανακτούντων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἔφη αὐτοῖς τοὺς ἐμπόρους τε καὶ ἀγοραίους ἅπαντας ὡσαύτως πωλήσειν. Τοῖς δ' ἐμπόροις προεῖπεν, ὃν ἄν τις [r] λάβῃ χαλκόν, τούτου πάλιν ἀγοράζειν τά τ' ἐκ τῆς χώρας ὤνια καὶ τὰ ἐκ τῶν λειῶν ἀγόμενα· ὃς δ' ἂν περιλειφθῇ αὐτοῖς χαλκός, πρὸς αὐτὸν ἀναφέροντας ἀργύριον λαμβάνειν. Περὶ Κέρκυραν 2
δὲ πολεμῶν καὶ ἀπόρως διακείμενος, καὶ τῶν στρατιωτῶν αἰτούντων τοὺς μισθοὺς καὶ ἀπειθούντων αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους φασκόντων ἀποπορεύεσθαι, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφησεν οὐ δύνασθαι διὰ τοὺς χειμῶνας παραγενέσθαι αὐτῷ ἀργύριον, ἐπεὶ τοσαύτην εἶναι περὶ αὐτὸν εὐπορίαν ὥστε τὴν προδεδομένην [s] τριμήνου [t] σιταρκίαν δωρεὰν αὐτοῖς διδόναι. Οἱ δὲ ὑπολαβόντες οὐκ ἄν ποτε προέσθαι τοσαῦτα 3
χρήματα τὸν Τιμόθεον αὐτοῖς, [v] εἰ μὴ τῇ ἀληθείᾳ [w] προσδόκιμα ἦν τὰ χρήματα πρὸς αὐτόν, ἡσυχίαν εἶχον ὑπὲρ [x] τῶν μισθῶν, ἕως ἐκεῖνος διῳκήσατο ἃ ἐβούλετο. Σάμον δὲ πολιορκῶν τοὺς καρποὺς καὶ τὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἀπεδίδοτο αὐτοῖς τοῖς Σαμίοις, ὥστε εὐπόρησε χρημάτων εἰς μισθοὺς τοῖς στρατιώταις. Τῶν τ' ἐπιτηδείων ἐπεὶ σπάνις ἦν ἐν τῷ 4
στρατοπέδῳ διὰ τοὺς ἀφικνουμένους, ἀπηγόρευσε μὴ πωλεῖν σῖτον [y] ἀληλεσμένον, μηδὲ μέτρον ἔλασσον ἢ μέδιμνον, μηδὲ τῶν ὑγρῶν μηδὲν ἔλαττον ἢ [y] μετρητήν. Οἱ μὲν οὖν [y] ταξίαρχοί τε καὶ λοχαγοὶ ἀγοράζοντες ἀθρόα [z] διεδίδοσαν τοῖς στρατιώταις, οἱ δὲ εἰσαφικνούμενοι ἦγον αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια· ὁπότε [a] δὲ ἀπαλλάττοιντο, εἴ τι περίλοιπον εἴη αὐτοῖς, ἐπώλουν. Ὥστε συνέβαινεν εὐπορεῖσθαι τοὺς στρατιώτας [b] τῶν ἐπιτηδείων.

[c] Διδάλης Πέρσης ἔχων στρατιώτας τὰ μὲν καθ' ἡμέραν 25
πορίζειν ἐδύνατο ἐκ τῆς [d] πολεμίας αὐτοῖς, νόμισμα δὲ οὐκ ἔχων διδόναι, ἀπαιτούμενος δέ, χρόνου γενομένου οὗ ὤφειλε,

[r] λάβοι Q. [s] τριμήνους pr. $\mathrm{I^b}$. [t] σιταρχίαν Q.$\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. [v] ante εἰ Q.$\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. εἰ μὴ τῷ κατὰ λόγον. [w] προδόκιμα Q. [x] τῶν] τε $\mathrm{I^b}$.$\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. [y] ἀληλεμένον et mox μετρητόν et ταξιάρχαι $\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. [z] διέδοσαν Q.$\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. [a] δὲ om. Q.$\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. [b] τῶν γ' ἐπιτηδείων Q.$\mathrm{S^b}$.$\mathrm{T^b}$. [c] διδάλλης Q.$\mathrm{T^b}$, Δατάμης Polyænus. [d] πόλεως $\mathrm{S^b}$.

τεχνάζει τοιόνδε. Ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφη οὐκ ἀπορεῖ-
σθαι χρημάτων, ἀλλ' εἶναι αὐτῷ [e] ἐν χωρίῳ τινί, λέγων ἐν
ᾧ εἴη. Καὶ ἀναζεύξας ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτό· εἶτα [f] ὡς ἐγγὺς
τοῦ χωρίου ἐγένετο, προελθὼν εἰς αὐτὸ ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνόν-
των [g] ἱερῶν ὅσος ἐνῆν κοῖλος ἄργυρος, εἶτ' ἐπισκευάσας τὰς
ἡμιόνους ὡς ἀγούσας ἀργύριον παραφαινούσας τε ταῦτα ἐβά-
2 διζεν. Ἰδόντες δὲ οἱ στρατιῶται, καὶ νομίσαντες ἅπαντα
εἶναι [h] ἄργυρον τὸν ἀγόμενον, ἐθάρρησαν ὡς κομιούμενοι τὸν
μισθόν. Ὁ δ' ἔφη δεῖν εἰς Ἀμισὸν ἐλθόντας ἐπισημήνασθαι,
ἦν δ' εἰς τὴν [i] Ἀμισὸν ὁδὸς πολλῶν τε ἡμερῶν καὶ χειμέριος·
τὸν [k] δὴ χρόνον τοῦτον ἀπεχρᾶτο τῷ στρατοπέδῳ τὰ ἐπι-
τήδεια μόνον διδούς. Τοὺς [l] δὲ τεχνίτας τοὺς ἐν τῷ στρατο-
πέδῳ [m] αὐτὸς εἶχε καὶ τοὺς καπήλους τοὺς μεταβαλλομένους
τι· [n] ἄλλῳ δὲ οὐκ ἦν [o] οὐθενὶ οὐθὲν τούτων ποιεῖν.

26 Χαβρίας Ἀθηναῖος Ταῷ [p] τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ ἐκ-
στρατεύοντι καὶ δεομένῳ χρημάτων συνεβούλευε τῶν τε ἱερῶν
τινὰ καὶ τῶν ἱερείων τὸ πλῆθος φάναι πρὸς τοὺς [q] ἱερεῖς δεῖν
παραλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. Ἀκούσαντες [r] δὲ οἱ ἱερεῖς, καὶ
τὸ ἱερὸν παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι βουλόμενοι [s] εἶναι, καὶ ἴδια
2 αὐτοῖς [t] οἱ ἱερεῖς δίδοσαν χρήματα. Ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντων
εἰλήφει, προστάξαι αὐτοῖς ἐκέλευσεν εἰς μὲν τὸ ἱερὸν καὶ εἰς
αὐτὸν τῆς δαπάνης ἧς πρότερον ἐποιοῦντο τὸ δέκατον μέρος
ποιεῖσθαι, τὰ [v] δὲ λοιπὰ [w] αὐτῷ δανεῖσαι, ἕως [x] ὁ πόλεμος ὁ
3 πρὸς βασιλέα διαλυθῇ. Ἀπ' οἰκίας δὲ [y] ἑκάστης ἐκέλευσεν
ἅπαντας εἰσενέγκαι τάξαντα ὃ δεῖ, καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος
ὡσαύτως· τοῦ σίτου τε πωλουμένου χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι
τὸν πωλοῦντα καὶ ὠνούμενον ἀπὸ τῆς [z] ἀρτάβης τὸν ὀβολόν,
ἀπὸ τῶν πλοίων τε καὶ ἐργαστηρίων καὶ τῶν ἄλλην τινὰ

[e] ἐγχωρίῳ Q. [f] ὡς] δ' Q.S^b.T^b. [g] ἡμερῶν Q. [h] ἀργύριον Q.S^b.T^b. [i] ἀμίδιον S^b.T^b, σαμίδιον Q. [k] δὲ S^b. [l] δὲ om. Q.I^b.S^b.T^b. [m] αὐτοὺς Q.I^b.S^b.T^b. [n] ἄλλα I^b. [o] οὐθὲν οὐθενὶ S^b.T^b. [p] τῶν codices. [q] ἱεροὺς Q.S^b.T^b. [r] δὲ om. Q.S^b.T^b. [s] εἶναι καὶ ἴδια] ἴνδει καὶ ἰνδεία Q.S^b.T^b. [t] οἱ ἱερεῖς] ἱερεὺς Q.S^b.T^b. [v] δὲ om. Q.S^b.T^b. [w] αὐτῶν S^b.T^b. [x] ὁ prius om. Q.I^b.S^b.T^b. [y] ἑκάστοις Q. [z] ἀρτάμης T^b.

ἐργασίαν ἐχόντων τῆς ἐργασίας μέρος τὸ δέκατον κελεῦσαι ἀποτελεῖν. ⌐Εκστρατεύειν δ' αὐτῷ μέλλοντι ἐκ τῆς χώρας, 4
εἴ τίς τι ἔχοι ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον, κελεῦσαι ἐνέγκαι πρὸς αὐτόν· [a] ἐνεγκάντων δὲ τῶν πλείστων ἐκέλευσε [b] τούτῳ μὲν ἐκεῖνον [c] χρῆσθαι, τοὺς δὲ δανείσαντας συστῆσαι τοῖς [d] ναυάρχοις ὥστ' ἐκ τῶν φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι.

⌐Ἰφικράτης ⌐Ἀθηναῖος, Κότυος συναγαγόντος στρατιώτας, 27
ἐπόρισεν αὐτῷ χρήματα τρόπον τοιοῦτον. ⌐Ἐκέλευσε τῶν ἀνθρώπων ὧν [e] ἦρχε προστάξαι [f] κατασπεῖραι αὐτῷ γῆν τριῶν μεδίμνων· τούτου δὲ πραχθέντος συνελέγη σίτου πολὺ πλῆθος. Καταγαγὼν οὖν τὰ [g] ἐμπόρια ἀπέδοτο, καὶ εὐπόρησε χρημάτων.

Κότυς Θρᾷξ [h] παρὰ [i] Πειρινθίων ἐδανείζετο χρήματα εἰς 28
[k] τὸ τοὺς στρατιώτας συναγαγεῖν· οἱ δὲ [l] Πειρίνθιοι οὐκ ἐδίδοσαν αὐτῷ. ⌐Ἠξίωσεν οὖν αὐτοὺς ἄνδρας γε τῶν πολιτῶν φρουροὺς δοῦναι εἰς χωρία τινά, ἵνα τοῖς ἐκεῖ στρατιώταις [m] νῦν φρουροῦσι σχῇ ἀποχρήσασθαι. Οἱ δὲ τοῦτο ταχέως ἐποίησαν, οἰόμενοι τῶν χωρίων κύριοι ἔσεσθαι. ⌐Ὁ δὲ Κότυς τοὺς ἀποσταλέντας εἰς φυλακὴν ποιήσας, τὰ χρήματα [n] αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀποστείλαντας, ἃ [o] ἐδανείζετο παρ' αὐτῶν, [o] κομίσασθαι.

Μέντωρ υἱὸς ⌐Ἑρμείαν συλλαβὼν καὶ τὰ χωρία αὐτοῦ 29
κατασχὼν τοὺς ἐπιμελητὰς [p] εἴασε κατὰ χώραν τοὺς ὑπὸ [q] τοῦ ⌐Ἑρμείου καθεστηκότας. ⌐Ἐπεὶ δὲ ἐθάρρησάν τε ἅπαντες, καὶ εἴ τί ποτ' ἦν αὐτοῖς ἀποκεκρυμμένον ἢ [r] ὑπεκκείμενον, μεθ' [s] ἑαυτῶν εἶχον, [t] συλλαβὼν αὐτοὺς πάντα παρείλετο ἃ εἶχον.

Μέμνων ⌐Ῥόδιος [v] κυριεύσας Λαμψάκου, δεηθεὶς χρημάτων 30

[a] ἐνεγκόντων Q.S^b.T^b. [b] τούτῳ] τοὺς τῷ Q.S^b.T^b. [c] χρᾶσθαι Q.I^b.T^b. [d] ναυάρχαις T^b. [e] ἦχε I^b. [f] σπεῖραι S^b.T^b. [g] ἐμπορεῖα Q. [h] περὶ Q. [i] περινθίων Q, περινθίου S^b.T^b. [k] τὸ om. Q.I^b.S^b.T^b. [l] περίνθιοι Q.S^b.T^b. [m] νῦν om. S^b.T^b. [n] αὐτῶν S^b.T^b. [o] ἐδάνειζε et κομίζεσθαι Q.S^b.T^b. [p] εἴασε om. Q.T^b. [q] τοῦ om. S^b. [r] ὑποκείμενον S^b.T^b. [s] αὐτῶν I^b, αὐτὸν S^b. [t] συλλαβὼν—εἶχον om. Q.S^b.T^b. [v] κελεύσας Q.S^b.T^b.

ἐπέγραψε τοῖς πλουσιωτάτοις αὐτῶν πλῆθός τι ἀργυρίου,
τούτοις δὲ τὴν κομιδὴν ἔσεσθαι [w] παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν
ἔφησεν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσήνεγκαν, ἐκέλευσε καὶ
ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι ἐν χρόνῳ διειπάμενος ἐν ᾧ πάλιν αὐτοῖς
2 ἀποδώσει. Πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίωσεν αὐτοὺς εἰσε-
νέγκαι, κομίσασθαι δ' ἐκ τῶν προσόδων· οἱ δ' εἰσήνεγκαν ὡς
διὰ ταχέων αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς· ἐπεὶ δὲ καὶ αἱ κατα-
βολαὶ τῶν προσόδων παρῆσαν, ἔφησεν ἐπ' αὐτῷ χρείαν εἶναι
3 καὶ τούτων, [x] ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσειν σὺν τόκῳ. Τῶν
τε στρατευομένων παρ' αὐτῷ [y] παρῃρεῖτο τὰς [z] σιταρχίας
καὶ τοὺς μισθοὺς ἓξ ἡμερῶν τὸν ἐνιαυτόν, φάσκων ταύταις
ταῖς ἡμέραις οὔτε φυλακὴν [a] αὐτοὺς οὐδεμίαν οὔτε πορείαν
4 οὔτε δαπάνην ποιεῖσθαι, τὰς [b] ἐξαιρεσίμους λέγων. Τόν τε
πρὸ τοῦ [c] χρόνον διδοὺς [d] τοῖς στρατιώταις τῇ δευτέρᾳ τῆς
νουμηνίας τὴν σιταρχίαν, τῷ μὲν πρώτῳ μηνὶ παρέβη τρεῖς
ἡμέρας, τῷ δ' ἐχομένῳ πέντε· τοῦτον δὲ τὸν τρόπον προῆγεν
[e] ἕως εἰς τὴν τριακάδα ἦλθεν.

31 Χαρίδημος [f] Ὠρείτης ἔχων τῆς Αἰολίδος τινὰ χωρία, ἐπι-
στρατεύοντος ἐπ' αὐτὸν Ἀρταβάζου χρημάτων ἐδεῖτο εἰς
τοὺς στρατιώτας. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰσέφερον αὐτῷ, εἶτα
οὐκέτι ἔφασαν ἔχειν. Ὁ δὲ Χαρίδημος, ὃ ᾤετο χωρίον εὐπο-
ρώτατον εἶναι, ἐκέλευσε, καὶ εἴ τι νόμισμα ἔχουσιν ἤ τι ἄλλο
σκεῦος ἀξιόλογον, εἰς ἕτερον χωρίον ἀποστέλλειν, παραπομ-
πὴν δὲ δώσειν· ἅμα δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο ποιῶν φανερὸς ἦν.
2 Πεισθέντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, [g] προαγαγὼν αὐτοὺς τῆς πό-
λεως μικρὸν καὶ ἐρευνήσας ἃ εἶχον, ἔλαβεν [h] ὅσων ἐδεῖτο,
[i] ἐκείνους δὲ πάλιν εἰς τὸ χωρίον ἀπῆγεν. Κήρυγμά τε ποιη-
σάμενος ἐν ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε μηδένα [k] μηδὲν ὅπλον
[k] κεκτῆσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰ δὲ μή, ἀποτίσειν ἀργύριον ὃ ἐπε-
κήρυξεν, ἠμέλει καὶ οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. Τῶν δὲ

[w] περὶ S^b.T^b. [x] κείνοις Q. [y] παρῃτεῖτο I^b.S^b. [z] συνταρχίας S^b.T^b. [a] αὐτοῖς codices. [b] ἐξαιρεσίμων S^b.T^b. [c] χρόνου Q.S^b.T^b. [d] τῆς στρατιώτητος S^b.T^b. [e] ὡς εἰς τὴν τριάδα Q.S^b.T^b. [f] ὠνείτης Q. [g] προσαγαγὼν Q.S^b.T^b. [h] ὅσον iidem. [i] κείνους Q [k] μηδὲ et ἐκτῆσθαι Q.S^b.T^b.

*ἀνθρώπων οἰομένων τὸ κήρυγμα μάτην αὐτὸν πεποιῆσθαι,
εἶχον ἃ ἔτυχον ἕκαστοι κεκτημένοι κατὰ χώραν. Ὁ δ' ἔρευ-
ναν ἐξαίφνης ποιησάμενος τῶν οἰκιῶν, παρ' [l] οἷς εὗρεν ὅπλον
τι, [m] ἐπράττετο τὸ ἐπιτίμιον.*

Φιλόξενός τις Μακεδὼν Καρίας σατραπεύων δεηθεὶς χρη- 32
*μάτων Διονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄγειν, καὶ [n] χορηγοὺς προέ-
γραψε τῶν Καρῶν τοὺς εὐπορωτάτους, καὶ προσέταττεν αὐ-
τοῖς ἃ δεῖ παρασκευάζειν. Ὁρῶν δ' αὐτοὺς δυσχεραίνοντας,
ὑποπέμπων τινὰς ἠρώτα τί βούλονται δόντες ἀπαλλαγῆναι
τῆς λειτουργίας. Οἱ δὲ πολλῷ πλέον ἢ ὅσον ᾤοντο ἀνα-* 2
*λώσειν ἔφασαν δώσειν τοῦ μὴ ὀχλεῖσθαι [o] καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων
ἀπεῖναι. Ὁ δὲ παρὰ τούτων λαβὼν ὃ ἐδίδοσαν, ἑτέρους
κατέγραψεν, ἕως ἔλαβε [p] παρὰ [q] τούτων ἃ ἐβούλετο· καὶ
[r] προσῆν παρ' [s] ἑκάστοις.*

Εὐαίσης Σύρος Αἰγύπτου σατραπεύων, ἀφίστασθαι μελ- 33
*λόντων τῶν νομαρχῶν ἀπ' αὐτοῦ αἰσθόμενος, καλέσας αὐτοὺς
εἰς [t] τὰ βασίλεια [v] ἐκρέμασεν ἅπαντας, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους
ἐκέλευσε λέγειν ὅτι ἐν φυλακῇ εἰσίν. Ἕκαστος οὖν τῶν
οἰκείων ἔπραττον ὑπὲρ ἑκάστου, καὶ χρημάτων ἐξεωνοῦντο
τοὺς συνειλημμένους. Ὁ δὲ διομολογησάμενος ὑπὲρ ἑκά-
στου καὶ λαβὼν τὰ ὁμολογηθέντα ἀπέδωκεν ἑκάστοις τὸν
νεκρόν.*

Κλεομένης Ἀλεξανδρεὺς Αἰγύπτου σατραπεύων, λιμοῦ 34
*γενομένου ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις σφόδρα ἐν Αἰγύπτῳ
[w] δὲ μετρίως, ἀπέκλεισε τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σίτου. Τῶν δὲ νο-
μαρχῶν φασκόντων οὐ δυνήσεσθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι τῷ
μὴ [x] ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, [y] ἐξαγωγὴν μὲν ἐποίησε, τέλος δὲ
πολὺ τῷ σίτῳ ἐπέβαλεν, ὥστε συνέβαινεν [z] αὐτῷ ἐξαγομένου
ὀλίγου πολὺ τέλος λαμβάνειν, αὐτούς τε [a] τοὺς νομάρχας πε-
παῦσθαι τῆς προφάσεως. Διαπλέοντος δ' αὐτοῦ τὸν νομὸν* 2

[l] *οἷς*] *οἵσων* S^b.T^b. [m] *ἔπραττε* Q.I^b.S^b.T^b. [n] *χοραγοὺς* I^b.S^b.T^b. [o] *καὶ*] *δὲ καὶ* Q.S^b.T^b. [p] *περὶ* Q. [q] *τοῦτο* S^b.T^b. [r] *προσὸν* Q^b.S^b.T^b. [s] *ἑκάστης* Q.T^b. [t] *τὸν βασιλέα* Q. [v] *ἐκρέμα* I^b. [w] *δὲ μετρίως*] *καὶ μετρίως* S^b.T^b. [x] *ἐξαγαγέσθαι* Q.S^b.T^b. [y] *ἐξαγαγεῖν* Q, *ἐξαγαγὼν* T^b. [z] *αὐτῷ*] *αὐτῶ εἰ μὴ* Q.S^b.T^b. [a] *τοὺς* om. Q.T^b.

οὗ ἐστὶ θεὸς ὁ κροκόδειλος, ἡρπάσθη τις τῶν παίδων αὐτοῦ·
καλέσας οὖν τοὺς ἱερεῖς ἔφη [b] *πρότερος ἀδικηθεὶς ἀμύνεσθαι*
τοὺς κροκοδείλους, καὶ προσέταξε θηρεύειν αὐτούς. Οἱ δὲ
ἱερεῖς, ἵνα μὴ ὁ θεὸς αὐτῶν καταφρονηθῇ, συναγαγόντες ὅσον
3 *ἠδύναντο χρυσίον ἔδοσαν αὐτῷ, καὶ* [c] *οὕτως ἐπαύσατο.* Ἀ-
λεξάνδρου τοῦ βασιλέως ἐντειλαμένου [d] *αὐτῷ οἰκίσαι πόλιν*
πρὸς τῷ Φάρῳ καὶ τὸ ἐμπόριον τὸ πρότερον ὂν ἐπὶ τοῦ Κα-
νώβου ἐνταῦθα ποιῆσαι, καταπλεύσας [e] *εἰς τὸν* Κάνωβον *πρὸς*
τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς κτήματα ἔχοντας ἐκεῖ ἐπὶ [f] *τούτῳ ἥκειν*
ἔφη ὥστε μετοικίσαι αὐτούς. Οἱ [g] *δὲ ἱερεῖς καὶ οἱ κάτοικοι*
εἰσενέγκαντες χρήματα ἔδωκαν, ἵν᾽ ἐᾷ κατὰ χώραν αὐτοῖς
4 *τὸ ἐμπόριον.* Ὁ *δὲ λαβὼν τότε μὲν ἀπηλλάγη,* [h] *εἶτα δὲ*
καταπλεύσας, ἐπεὶ ἦν εὐτρεπῆ αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν οἰκοδο-
μίαν, ᾔτει αὐτοὺς χρήματα ὑπερβαλὼν τῷ πλήθει· τοῦτο
γὰρ αὐτῷ τὸ διάφορον εἶναι, τὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐμπόριον καὶ
μὴ ἐκεῖ. Ἐπεὶ [i] *δ᾽ οὐκ ἂν ἔφασαν δύνασθαι δοῦναι,* [k] *μετῴ-*
5 *κισεν αὐτούς.* Ἀποστείλας *τέ* [k] *τινα ἐπ᾽ ἀγόρασμά τι, αἰσθό-*
μενος ὅτι εὐώνων [k] *ἐπιτετύχηκεν, αὐτῷ δὲ* [l] *μέλλει ἐκτετιμη-*
μένα λογίζεσθαι, πρὸς τοὺς συνήθεις τοῦ ἀγοραστοῦ ἔλεγεν
ὅτι ἀκηκοὼς εἴη τὰ ἀγοράσματα αὐτὸν ὑπερτίμια ἠγορα-
κέναι· αὐτὸς οὖν [m] *οὐ* [n] *προσέξειν.* Καὶ *ἅμα τὴν ἀβελτηρίαν*
6 *αὐτοῦ ἐλοιδόρει μετ᾽ ὀργῆς προσποιήτου.* Οἱ *δὲ ταῦτ᾽*
ἀκούοντες οὐκ ἔφασαν δεῖν πιστεύειν αὐτὸν τοῖς λέγουσί τι
κατ᾽ ἐκείνου, ἕως αὐτὸς παραγενόμενος τὸν λόγον αὐτῷ δῷ.
Ἀφικομένου *δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ* [o] *παρὰ*
τοῦ Κλεομένους· *ὁ δ᾽ ἐκείνοις τε βουλόμενος ἐνδείξασθαι καὶ*
τῷ Κλεομένει *ἀνήνεγκε τὰς τιμὰς* [p] *ὧνπερ ἦν ἠγορακώς.*
7 [q] Τοῦ *τε σίτου πωλουμένου ἐν τῇ χώρᾳ δεκαδράχμου, καλέ-*

[b] *πότερος* Q, *πρότερον* S^b. [c] *οὗτος* Q. [d] *αὐτοῦ* Q.I^b.S^b.T^b.
[e] *εἰς τὸν Κάνωβον*] *δὲ τὸν τόπον πρὸς* Q, *δὲ τὸν   πον πρὸς* S^b.T^b.
[f] *τοῦτο* Q. *τοῦ* S^b.T^b. [g] *δὲ* om. Q,S^b.T^b. [h] *εἶτα*] *τότε* Q.S^b.T^b.
[i] *δ᾽* om. Q.S^b.T^b. [k] *μετώκησαν* et mox *τινας* et *ἐπιτέτυχεν* Q.S^b.T^b.
[l] *μελλειν* S^b.T^b. [m] *οὐ* om. Parisiensis 2025. [n] *προσάξειν* S^b.T^b.
[o] *περὶ* S^b.T^b. [p] *ὥσπερ* Q. [q] *τοῦ τε σίτου πωλουμένου*] *τουτέστιν ἡ*
τοῦ πώλου Q.S^b.T^b.

σας τοὺς ἐργαζομένους [r] ἠρώτα πῶς βούλονται αὐτῷ ἐργάζεσθαι· οἱ δ' ἔφασαν ἐλάσσονος ἢ ὅσου τοῖς ἐμπόροις ἐπώλουν. Ὁ δ' [s] ἐκείνους μὲν [t] ἐκέλευσεν αὐτῷ παραδιδόναι ὅσουπερ ἐπώλουν τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς δὲ τάξας τριάκοντα καὶ δύο δραχμὰς τοῦ [v] σίτου [w] τὴν τιμὴν οὕτως ἐπώλει. Τούς τε 8
ἱερεῖς καλέσας ἔφησε πολὺ [x] τὸ ἀνάλωμα ἐν τῇ χώρᾳ γίνεσθαι εἰς τὰ ἱερά· δεῖν οὖν καὶ τῶν ἱερῶν τινὰ καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος καταλυθῆναι. Οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ [y] κοινῇ τὰ ἱερὰ χρήματα ἐδίδοσαν, οἰόμενοί τε αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ μέλλειν τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἕκαστος βουλόμενος τό τε ἱερὸν τὸ [z] αὐτοῦ εἶναι κατὰ χώραν καὐτὸς ἱερεύς.

Ἀντιμένης Ῥόδιος [a] ἡμιόδιος γενόμενος Ἀλεξάνδρου περὶ 35
Βαβυλῶνα ἐπόρισε χρήματα ὧδε. Νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ [b] παλαιοῦ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, χρωμένου δὲ αὐτῷ οὐθενός, τηρήσας τούς τε σατράπας ἅπαντας προσδοκίμους ὄντας καὶ στρατιώτας, οὐκ ὀλίγους [c] τε πρέσβεις καὶ τεχνίτας κλητοὺς τοὺς ἄλλους ἄγοντας καὶ ἰδίᾳ ἀποδημοῦντας, καὶ δῶρα πολλὰ ἀναγόμενα, τὴν δεκάτην [d] ἔπρασσε κατὰ [e] τὸν νόμον τὸν κείμενον. [f] Πάλιν τε [g] πορίζων τἀν- 2
δράποδα τὰ ἐπὶ στρατοπέδῳ ὄντα [h] ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀπογράφεσθαι ὁπόσου [i] θέλοι, [k] μέλλειν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀκτὼ δραχμὰς ἀποτῖσαι, ἂν δὲ ἀποδρᾷ τὸ ἀνδράποδον, κομίζεσθαι τὴν τιμὴν [l] ἣν ἀνεγράψατο. Ἀπογραφέντων οὖν πολλῶν ἀνδραπόδων οὐκ ὀλίγον [m] συντελεῖ ἀργύριον. Εἰ δέ τι [n] ἀποδρῴη ἀνδράποδον, [o] ἐκέλευε τὸν σατράπην τῆς ἐν ᾗ [p] ἐστὶ τὸ στρατόπεδον ἀνασώζειν [q] ἢ τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι.

Ὀφέλας Ὀλύνθιος καταστήσας ἐπιμελητὴν εἰς τὸν νομὸν 36

[r] ἐρώτησε Q.S^{b}.T^{b}. [s] ἐκεῖνον I^{b}, ἐκεῖνό τε Q.S^{b}.T^{b}. [t] ἐκέλευεν Q. [v] σίτου] τάττου Q.T^{b}. [w] τὴν add. I^{b}. [x] τὸ ἀνώμαλον ἀνάλωμα I^{b}. [y] κοινωνῇ T^{b}. [z] αὐτῶν Q.S^{b}.T^{b}. [a] ἡμιόδιος] γνώριμος margo Parisiensis 2023. [b] παύλου Q.S^{b}.T^{b}. [c] τε] τε καὶ Q.S^{b}.T^{b}. [d] ἔπρασαν Q.S^{b}.T^{b}. [e] τὸν om. S^{b}. [f] πάλιν] ὦ πάλιν Q.S^{b}.T^{b}. [g] πορίζειν Q.S^{b}.T^{b}. [h] ἐκέλευε 2023. [i] θέλει Q.I^{b}.T^{b}. [k] μέλλειν] τελεῖν Q.S^{b}.T^{b}. [l] ἧς Q.S^{b}.T^{b}. [m] συντελεῖν S^{b}, συνελέγη margo 2023. [n] ἀποδράση Q, ἀποδίση S^{b}.T^{b}. [o] ἐκέλευσε Q. [p] ἐστὶ] ἐσίη Q.S^{b}.T^{b}. [q] ἢ om. Q.I^{b}.S^{b}.T^{b}.

τὸν [r] Ἀρθριδίτην, ἐπεὶ [s] προσελθόντες αὐτῷ οἱ νόμαρχοι οἱ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἔφασαν βούλεσθαι πλείω αὐτοὶ πολὺ φέρειν, τὸν δ᾿ ἐπιμελητὴν τὸν [t] νῦν καθεστηκότα ἀπαλλάξαι αὐτὸν ἠξίουν, ἐπερωτήσας αὐτοὺς εἰ δυνήσονται συντελεῖν ἅπερ ἐπαγγέλλονται, φησάντων αὐτῶν τὸν μὲν ἐπιμελητὴν κατὰ [v] χώραν εἴα, τοὺς δὲ φόρους πράσσεσθαι ἐκέλευεν [w] ὅσους αὐτοὶ ὑπετιμήσαντο. Οὔτε οὖν [x] ὃν κατέστησεν ἀτιμάσαι [x] ἐδόκει, οὔτ᾿ [y] ἐκείνοις πλείους φόρους ἐπιβαλεῖν ἢ [z] αὐτοὶ ἔταξαν, χρήματα δὲ πολλαπλάσια αὐτὸς ἐλάμβανεν.

37 Πυθοκλῆς Ἀθηναῖος Ἀθηναίοις συνεβούλευσε τὸν [a] μόλυβδον τὸν ἐκ τῶν [b] Τυρίων παραλαμβάνειν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν τὴν πόλιν, [c] ὥσπερ ἐπώλουν, δίδραχμον, εἶτα [d] τάξαντας [e] αὐτοὺς τιμὴν ἑξαδράχμου οὕτω [f] πωλεῖν.

38 [g] Χαβρίας πληρωμάτων τε κατειλεγμένων εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ναῦς, [h] τῷ δὲ [i] Ταῷ ἑξήκοντα [k] μόνον [l] οὔσης χρείας, [m] προσέταξε [n] τοῖς ἐκ τῶν ἑξήκοντα νεῶν [o] αὐτοῦ τῶν ὑπομενουσῶν τοὺς πλέοντας εἰς δίμηνον σιτηρεσιάσαι ἢ αὐτοὺς [p] πλέειν. Οἱ δὲ βουλόμενοι ἐπὶ τῶν ἰδίων εἶναι [q] ἔδωκαν ἃ προσέταξεν.

39 Ἀντιμένης τούς τε θησαυροὺς τοὺς παρὰ [r] τὰς ὁδοὺς [s] τὰς βασιλικὰς ἀναπληροῦν ἐκέλευε τοὺς σατράπας κατὰ τὸν νόμον [t] τὸν τῆς χώρας· ὁπότε δὲ [v] διαποροίη τὸ στρατόπεδον ἢ ἕτερος ὄχλος ἄνευ τοῦ βασιλέως, πέμψας τινὰ παρ᾿ [v] αὐτὸν ἐπώλει τὰ ἐκ τῶν θησαυρῶν.

40 [w] Κλεομένης προσπορευομένης τε τῆς νουμηνίας καὶ δέον τοῖς στρατιώταις [x] σιταρχίαν δοῦναι κατέπλευσεν ἐξεπίτηδες, προσπορευομένου δὲ τοῦ μηνὸς ἀναπλεύσας [y] διέδωκε τὴν σιτ-

[r] Ἀθριβίτην Sylburgius. [s] προσελθόντα S^b.T^b. [t] νοῦν S^b.T^b. [v] χώρας I^b. [w] ὅτε αὐτοὺς Q.S^b.T^b. [x] ὃν] τὸν et mox δοκεῖ Q^b.S^b.T^b. [y] ἐκεῖνος Q.I^b.S^b.T^b. [z] αὐτοῖς τάξαντα Q.S^b.T^b. [a] μόλιβδον I^b. [b] τριήρων margo 2023. [c] ὥστε Q. [d] τάξαντος Q.I^b.S^b.T^b. [e] αὐτοῖς I^b. [f] πολύν Q. [g] χαβρία I^b.T^b, χαυρία Q. [h] τῶν Q.S^b.T^b. [i] τ ῶ S^b.T^b. [k] μόνων I^b. [l] οὐσῶν Q.S^b.T^b. [m] προστάξαι Q.I^b.S^b.T^b. [n] αὐτοῖς I^b. [o] αὐταῖς Q.S^b.T^b. [p] πλέειν] πλείω Q.S^b.T^b. [q] ἔδωκε προσέταξε Q.S^b.T^b. [r] τὰς] τοὺς Q. [s] τὰς om. Q.T^b. [t] τὸν om. S^b.T^b. [v] διαποροῦν et mox αὐτοῦ Q.I^b.S^b.T^b. [w] κλεομένους Q.I^b.S^b.T^b. [x] σιταρχίας Q. [y] δέδωκε S^b.T^b, ἐξέδωκε Q.

ταρχίαν, εἶτα τοῦ εἰσιόντος μηνὸς [z] διέλιπεν [a] ἕως τῆς νουμηνίας. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται διὰ τὸ νεωστὶ εἰληφέναι τὴν σιταρχίαν ἡσυχίαν εἶχον, [b] ἐκεῖνος δὲ παραλλάξας ἕνα μῆνα [c] παρὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀφῄρει μισθὸν ἀεὶ μηνός.

Σταβέλβιος ὁ [d] Μυσῶν στρατιώταις μισθὸν συγκαλέσας 41
ἔφησεν [e] αὐτῷ τῶν μὲν ἰδιωτῶν [f] οὐδεμίαν χρείαν [g] εἶναι, τῶν δὲ ἡγεμόνων, ὅταν δέηται στρατιωτῶν, [h] ἐκείνων ἑκάστῳ δοὺς ἀργύριον ἀποστέλλειν ἐπὶ [i] ξενολογίαν, τούς τε μισθοὺς οὓς δεῖ [k] ἐκείνοις δοῦναι, τοῖς ἡγεμόσιν ἂν [l] ἥδιον διδόναι· ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀποστέλλειν ἕκαστον [m] τοὺς [n] αὑτῶν καταλόγους
ἐκ τῆς χώρας. Τῶν [o] δὲ ἡγεμόνων ὑπολαβόντων χρημα- 2
τισμὸν αὐτοῖς [p] ἔσεσθαι, ἀπέστειλαν τοὺς στρατιώτας, καθάπερ ἐκεῖνος προσέταξεν. Διαλιπὼν [q] δὲ ὀλίγον χρόνον καὶ συναγαγὼν αὐτοὺς οὔτε αὐλητὴν ἄνευ [r] χοροῦ οὔτε ἡγεμόνας ἄνευ ἰδιωτῶν οὐδὲν ἔφη χρησίμους εἶναι· ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας.

Διονύσιος τὰ ἱερὰ περιπορευόμενος, [s] εἰ μὲν τράπεζαν ἴδοι 42
[t] παρακειμένην χρυσῆν ἢ [v] ἀργυρᾶν, ἀγαθοῦ δαίμονος [w] κελεύσας ἐγχέαι ἐκέλευσεν ἀφαιρεῖν, ὅσα δὲ τῶν ἀγαλμάτων φιάλην εἶχε προτετακότα, εἴπας [x] ἂν ὅτι [y] δέχομαι ἐξαιρεῖν [z] ἐκέλευεν. Τά [a] θ' ἱμάτια τά τε χρυσᾶ καὶ τοὺς στεφάνους περιῄρει τῶν ἀγαλμάτων, φάσκων αὐτὸς καὶ κουφότερα καὶ εὐωδέστερα δοῦναι· εἶτα ἱμάτια μὲν λευκά, στεφάνους δὲ λευκίνους περιετίθει.

[z] διελειπεν Q.Tb. [a] ἕως οὖν τῆς Q.Sb.Tb. [b] κῶνος Q.Sb.Tb. [c] περὶ Sb.Tb. [d] μῦς Q.Sb.Tb. [e] αὐτοῦ Q.Tb, αὐτοῖς Ib. [f] οὐδεμίαν—στρατιωτῶν om. Q. [g] εἶχε Tb [h] κείνων Q.Tb. [i] κεινολογίαν Parisiensis 1857, νολογίαν Q.Sb.Tb. [k] κείνοις Q.Ib.Tb. [l] ἴδιον Q.Sb.Tb. et pr. Ib. [m] τοὺς om. 1857. [n] αὐτοὺς Q.Sb. [o] δὲ om. Q.Sb.Tb. [p] ἔσεσθαι καὶ ἀπέστειλαν Q.Sb.Tb. [q] δὲ om. Q.Sb.Tb. [r] χοροῦ—εἶναι om. Q. [s] εἰ om. Q.Tb, εἰ μὲν om. Sb. [t] παρεκειμένην 1857. [v] ἀργυρῆν Q. [w] ἐκέλευσεν Q.Tb. [x] ἂν om. Ib. [y] δέομαι Tb, δεχόμεναι Q. [z] ἐκελευσε Q.Sb.Tb. [a] θ' om. Q.Sb.Tb.

INDEX VERBORUM

ET LOCUTIONUM

IN POLITICIS ET ŒCONOMICIS

NOTATU DIGNIORUM.

Numerus Romanus librum; Arabicus prior caput, alter sectionem indicat.

B.

Z.

H.

Θ.

I.

Λ.

INDEX RERUM

QUÆ IN POLITICIS ET ŒCONOMICIS

VISÆ SUNT MEMORABILIORES.

B.